

סליחות

הערות יתקבלו ברצון בטל' 08-9790506
שמעון שוסטר

אליך ה' שועתי ובבקר תפלתי תקדמך:

ה' עד ונשכח ונחקה ונכינו נחפשה

סליחות

כמנהג אשכנז

ממוצאי מנוחה. עד ערב יום סליחה. כסדר הנהוג
אצל האשכנזים. בק"ק פפד"מ וכרכים וערי פרזים.
עם ביאור בלישנא קלילא ותדירא. להבין מה
למעלה צלותא יקירא. לקוטי בתר לקוטי כאשר
מצאתי בספרים קדומים. להתפלל מתוכו בכוונת
הלב המשכימים. יוצר גבעות והרים. יקבל תפלה
תמורת זבחי פרים. ויהיו לרצון תחנונינו ואמרי
פינו. ובספר חיים יכתבנו. ומהרה ישלח גואלנו.
אמן סלה:

בקרית ספר, שנת שובו אלי ואשובה אליכם לפ"ק

כי יצא יח ונחקה ונחקה ונכינו נחפשה

הסליחות והתחינות כמנהג אשכנז

מסודרות על פי סדר א"ב, עם סימניהן

סימן		סימן	
מ	אך במתח דין	קב	אב לרחם
קיב	אל אלהים אצעקה	צא	אבדו חכמי גזית
מג	אל באפך פן תמעט	ל	אבותי כרבת ריבם
פד	אל הר המור	ס	אבלה נפשי
כה	א נא רפא נא	ה	אדון בינה הגיגנו
מא	אל נא תיסר	לז	אדון בפקדך
נד	אלה אזכרה	לח	אדון בשפטך (אנוש רמה ¹)
מה	אלהים אין בלתיך	מז	אדון דין אם ידקדק
קג	אלהים אל דמי אל נקשר	לט	אדון כתקה (אדון מועד)
מט	אלהים אל דמי לדמי	לה	אדון משפט בקרבך
לב	אלהים בישראל גדול	יט	אדני שמעה
עג	אליך יי שועתי	קי	אהבת עזוז
סח	אליך לב ונפש נשפוך	צד	אהל שכן (אם אפם)
כו	אליך נקרא איום	צו	אודה עלי פשעי
מז	אליך נשואות עינינו	קו	אוילים מדרך פשעם
עט	אם אמרי אשכחה	יז	אוייתך קויתך
כט	אם עונינו ענו בנו	מו	אורך ואמתך
ח	אם עונינו רבו	קד	אז בהר מור
נא	אמונים בני מאמינים	צה	אז טרם נמתחו
סא	אמנת מאז ארשת	כ	אז קשתי וחרבי
פב	אמרנו נגזרנו	כג	אזון תחן
נז	אנא הבט	סה	אזרחי מעבר הנהר
צט	אנוש במה יצדק	יג	איה כל נפלאותיך
פ	אנוש עד דכא	פט	איך אוכל לבוא
סט	אני ברב חסדך	נט	איך נפתח פה
ז	אני יום אירא	קא	איככה אפצה
נב	אני עבדך בן אמתך	יא	אין כמדת בשר
א	אנשי אמונה אבדו	כא	אין מי יקרא בצדק
ב	אנשי אמונה עברו	עד	איתן למד דעת
ק	אפם הוד כבודה	מב	אך כך לדל מעוז
פג	אקרא אל אלהים (אזעק)	צ	אך כך מקוה ישראל
סג	ארח צדקה		
מו	אריד בשיחי		

¹ סליחות שחלו חלופי גרסה בתחילתן, נרשם שמן לפי נ"א בסוגריים.

סימן		סימן	
סד	שוממתי ברב יגוני	פא	אריה ביער
נג	שופט כל הארץ	כב	ארכו הימים
צה	שחר קמתי	כז	ארכן וקצרן
פח	שחרנוך בקשנוך	פו	אשמרה אליך עזי
צז	שערי שמים	מח	אשפוך שיחי
קז	תא שמע	נ	את הקול קול יעקב
ג	תבוא לפניך	ע	את יי בהמצאו
עב	תוחלת ישראל	לא	את פני מבין
סז	תורה הקדושה	סב	את צום השביעי
כח	תענית צבור קבעו	צג	אתה חלקי וצור לבבי
יח	תערוג אליך	יב	אתה מקדם אהינו
נח	תפלה תקח	פה	באשמורת הבקר
צב	תשוב תרחמנו	ד	במוצאי מנוחה
		עו	גדול עוני
		סו	הורית דרך תשובה
		נו	ובכן יהי רצון
		נה	זכור ברית אברהם
		לו	יי אהי הצבאות יושב
		קט	יי אהי הצבאות נורא
		לג	יי אהי ישראל צדיק
		מד	יי אהי רבת צררוני
		כד	יי יי א רחום וחנון
		קח	יי שומרי
		י	יושב בגבהי
		קיא	ירצה צום
		יד	ישראל נושע
		ו	ישראל עמך
		קה	כי הנה כחמר
		צום גדליה	כסא כונן
		לד	לך יי הצדקה תלבושת
		ט	מלאכי רחמים
		עז	מלך מלכים
		עא	מקוה ישראל יי
		עה	עם יי
		עה	רועה ישראל
		פז	שבת הכסא

סדר סליחות

החזן מנגן אדון עולם לפני הסליחות^(א)

אֲדוֹן עוֹלָם ^(ב) אֲשֶׁר מָלַךְ ^(ג)	בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:
לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחֶפְצוֹ ^(ד) כָּל	אֲזִי מָלַךְ שְׁמוֹ נִקְרָא ^(ה) :
וְאַחֲרֵי כְּבָלוֹת ^(ו) הַבֵּל ^(ז)	לְבָדוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:
וְהוּא הָיָה וְהוּא הָיָה	וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאָרָה:
וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי	לְהַמְשִׁיל לוֹ ^(ח) לְהַחְבִּירָה ^(ט) :
בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַבְלִית	וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה ^(י) :
וְהוּא אֱלִי וְחִי גּוֹאֲלִי ^(יא)	וְצוֹר חֲבִלִי ^(יב) בַּעֲת צָרָה:

(א) ואחרי הסליחות אין אומרו שוב אלא מתחיל מיד בא"י אמ"ה אקב"ו על נטילת ידים.

(ב) אֲדוֹן עוֹלָם. ג' הבתים הראשונים נסבות אודות יי מלך יי מלך יי ימלוך.

(ג) אֲשֶׁר מָלַךְ. שלא כדרך מלך בשר ודם שאינו מולך אלא"כ יש לו עבדים, אבל הצורא ית"ש מולך גם על האין, שהרי ברא יש מאין, ולכן מלך בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא. אי נמי מיגו דאי בעי. וי"מ אֲשֶׁר מָלַךְ בשעה שברא עולמות והחריבן (בראשית רבה ג ז).

(ד) נַעֲשֶׂה בְּחֶפְצוֹ. כ"ס (תהלים קלה ו) כָּל אֲשֶׁר־הִפִּין ה' עָשָׂה. ובמורה נבוכים ח"א פס"ה כל מה שברא במעשה בראשית וַיֵּאמֶר וַיֵּאמֶר עֲנִינוּ לָא או חפץ.

(ה) אֲזִי מָלַךְ שְׁמוֹ נִקְרָא. בפרד"א (פי"א) ראו הבריות את אדם הראשון ונתייראו, כסבורין שהוא צוראן, ובראו כולם להשתחוות לו, אמר להם, באתם להשתחוות לי, בואו אני ואתם, נלך ונלביש גאות ועוז ונמליך עלינו מי שבראנו, לפי שהעם ממליכים את המלך ואין המלך ממליך את עצמו אם אין העם ממליכים אותו. הלך אדם והמליך אותו ראשון וכל הבריות אחריו ואמרו ה' מָלַךְ גָּאוֹת לְבִשׁ וגו'.

(ו) וְאַחֲרֵי כְּבָלוֹת. היה לו לומר וְאַחֲרֵי כָלוֹת, אבל מלאנו דוגמתו (יהושע ב ז) אַחֲרֵי כָּאֲשֶׁר יֵצֵאוּ. וי"מ וְאַחֲרֵי, בראשית הימים, כְּבָלוֹת הַבֵּל, כאשר יכלה הכל.

(ז) כְּבָלוֹת הַבֵּל. אולי מרמז להא דרב קטינא (סנהדרין דף כ"ז ע"א) שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנא' (ישעיה ב יא) וְנִשְׁגָּב ה' לְבָדוֹ בַּיּוֹם הַהוּא, ולכן אמר לְבָדוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא, אבל תימה והא כתיב (תהלים קד ה) יִסְדֹּאֲרִין עַל־מְבוֹנֶיהָ בְּלִית־מִזְוָה עוֹלָם וְעַד, ואמרו (ערוכין דף נ"ד ע"א) כל מקום שנאמר נחם סלה ועד אין לו הפסק עולמית, ונא' (תהלים קמח ו) וַיַּעֲמִידֵם לְעֵד לְעוֹלָם חֲקִנְתָּן וְלֹא יַעֲבֹר, וראה עוד במורה נבוכים ח"ב פכ"ח וכ"ט שאין העולם עתיד להיחרב, ועו"ק וכי נשמות האדוקים תכלינה. ויש לפרש הַבֵּל כינוי לרע, כ"ס עושה שלום ובורא את הַבֵּל, במקום מה שאמר הנביא (ישעיה מה ז) עֲשֵׂה שְׁלוֹם וּבִרְא רָע, וכשיכלה כל רע, לְבָדוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא כ"ס וְהָיָה ה' לְמֹלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ (ע"פ המפרשים), ואף אתה רד לסיפיה דקרא וְנִשְׁגָּב ה' לְבָדוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יִחְלָף. ואח"כ מלאתי בדרכות ר' יהושע אבן שועיב (פר' בחר בחוקותיו) שפירש את דברי רב קטינא שיהא העולם חרב מעסק העולם ויתעסקו בידיעת האל יתברך וזהו וְנִשְׁגָּב ה' לְבָדוֹ.

(ח) וְאֵין שְׁנֵי לְהַמְשִׁיל לוֹ. אין שני שיהיה דומה לו ומשול אליו ע"פ לה"כ (ישעיה מו ה) לְמִי תִדְּמִינִי וְתִשְׁוּוּ וְתִמְשְׁלוּנִי וְנִדְּמָה.

(ט) לְהַחְבִּירָה. או שיהיה לו לחבר ע"פ לה"כ (תהלים כד כ) הִיחָבְרָךְ בְּפֶא הַיּוֹת ופירש"י מצקשים לעשות פסל שלהם שותף עם הקד"ה כביכול.

(י) הַמְשָׁרָה. ל' שררה.

(יא) וְחִי גּוֹאֲלִי. אולי מרמז לילקו"ש (פר' שלח ד"ה מבצתי יכולת) ואולם חייגני א"ל הקצ"ה למשה החייתני עכ"ל, שעל ידי הישועות הנעשות לישראל, מראה לאומות העולם כי הוא חי וקיים, לא תש כוחו ח"ו.

(יב) חֲבִלִי. חלקי. (ת"י על יחזקאל מז יג). וי"מ ל' כרה ומכאוב כמו חבלי לידה (ישעיה יג ח).

וְהוּא נָפִי^(א) וּמָנוֹם לִי מִנֶּת פּוֹסִי^(ב) בְּיוֹם אֶקְרָא:
 בִּידוֹ אֶפְקִיד רוּחִי בָּעֵת אִישׁוֹ^(ג) וְאֶעִירָה^(ד):
 וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי^(ה) יִי לִי^(ו) וְלֹא אִירָא:

לָךְ אֲדֹנָי הַצִּדְקָה

וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים^(ז)^(ח): מִה־נִּתְּאוּנוֹ^(ט) וּמִה־נִּצְאָמַר מִה־נִּדְבָר
 וּמִה־נִּצְטָדָק: נִחַפְּשָׁה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנְךָ
 פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים: לֹא בַּחֲסֵד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים^(י) בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ,
 כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דִּלְתֶיךָ: דִּלְתֶיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא

(א) והוא נָפִי. ל' דגל (ישעיה מט כב), או ל' נס ומופת (רס"י על שמות יז טו).
 (ב) מִנֶּת פּוֹסִי. לה"פ מִנֶּת־חֶלְקִי וְבוֹסִי (תהלים טז ה) מְנָה, בּוֹם וְחֶלֶק ל' אחד הם (רד"ק). בּוֹם ל' מְכַסֶּה (ע"פ רס"י).

(ג) בִּידוֹ אֶפְקִיד רוּחִי בָּעֵת אִישׁוֹ. בילקו"ש פר' בלק (רמז תשס"ט) וכשצא לישן מפקיד רוחו לפני הקב"ה שגא' (תהלים לא ו) בְּיָדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי. ולפ"ז וְאֶעִירָה שייך להמשך, ופירושו כשאני מתעורר והנה נשמתי בקרבך, אומר אני, ה' לי ולא אירא. ד"א, בילקו"ש פר' פינחס (רמז תשע"ז) כל זמן שאדם נחון בחיים, נפשו פקודה ביד קונו שגא' (איו"ב יז י) אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְּשׁ בְּלִיָּהּ, מת, נחונה באור שגא' (ס"א כה כט) וְהִתְהַלֵּךְ נִפְּשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה בְּצִוּר הַחַיִּים, ולפ"ז מפקיד את רוחו גם כשישן גם כשיעור.

(ד) וְאֶעִירָה. כמו וְאֶעֱזֹר ל' (תהלים לה כג) הָעִירָה וְהָקִיצָה, פועל עומד (רד"ק שורש עזר), וי"ג וְאֶעֱזֹרָה.
 (ה) וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי. פי' כל עוד נשמתי בקרבך, אומר אני, ה' לי ולא אירא. א"נ אלמעלה קא, מפקיד אני את רוחי, ועם רוחי גם את גופי.

(ו) יִי לִי (תהלים קיח ו). ת"י מימרא דה' בסעדי. וכיון שה' עוזר לי לא אִירָא מבני אדם. וי"מ יִי לִי ה' הוא אלהי, לא אִירָא מאלוה אחר.

(ז) דניאל אמר לך ה' הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים (דניאל ט ז). ובשמות רבה (פמ"א א') אנשי כנסת הגדולה עמדו ופירשו אותה (נחמיה ט) אֶף בִּיְעֵשׂוּ לָהֶם עֲגָל מִסִּבָּה וַיֹּאמְרוּ זֶה אֵלֶיךָ אֲשֶׁר הֶעֱלָךְ מִמִּצְרַיִם וכו' ואחר כל מה שעשו לא היה המן כריך לירד אללא מה כתיב וּמִנְּךָ לֹא־מִנְּעָה מִפְּיָהֶם הוּא לָךְ ה' הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים. א"ר יהודה ב"ר שלום ודייך עד כאן ולא עוד, אללא שהיו נוטלין מן המן ומקריבין לפני ע"ז וכו' וחוזר ויורד ביום האחר הוּא לָךְ ה' הַצִּדְקָה. וענין זה הוא החשבון השישי שבהצוות הלצוות בשער חשבון הנפש והמשיל למלך שגא' כת אחת מעבדיו להעביר אחד משריו נהר גדול בתכלית השמירה אל מקום ידוע וזמן קצוב. ואחר כך כזה המלך לשר לעשות להם בענין ההוא ובזמן ההוא דברים ידועים. וקיימו העבדים בשר מלות המלך, והתעלם השר ממה שגא'ו בו המלך להם. ואמר לו אחד מן העבדים, השר המתעלם ממלות המלך, הלא תירא שיעשה אחד ממנו כך כמעשיך, ויעבור מלכות המלך בשמירתך כמו שעברת בנו, ותיפול בנהר הגדול הזה ותמות מיתה רעה. והגמל כי הבורא ליוה את האיברים לשרת את האדם וליוה את האדם לקיים באיבריו מלכות, ועלינו להתבייש שהאיברים שימשו אותנו נאמנה, גם בעת שאנחנו לא קיימנו בהם מלכות בוראנו.

(ח) וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים. אשרי מי שזכה לומר מילים אלו בכנות ובלב שלם, באותן רגשות בוסה כאילו נתפס על ידי חזירו בשר ודם בוגד בו ומועל בפקדונו, ובזכרות (דף כ"ח ע"ב) א"ל יה"ר שיהא מורא שמים עליכם כמורא ב"ו, א"ל ע"כ ולא יותר, א"ל הלואי, תדעו שהרי אדם עובר עברה בסתר ואומר לא יראני אדם.

(ט) מִה־נִּתְּאוּנוֹ. אין לנו להתלונן על הצרות שקרו לנו, כיון שאין בידנו מעשים טובים.

(י) לֹא בַּחֲסֵד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים. בילקוט ואתחנן (תת"י) שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל משה רבנו ודוד המלך והיו יכולין לתלות שכלם במעשים טובים ולא ביקשו מן המקום שיתן להם אללא חנים והלא דברים ק"ו ומה אלו שיכולין לתלות את שכלם במעשים הטובים לא ביקשו מלפני המקום שיתן להם אללא חנים, מי שאינו אחד מאלף אלפים ורבוז רבבות מתלמידיהם עאכ"ו שלא יבקש לפני הקב"ה שיתן אללא חנם.

אֶל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלִּפְנֵיךָ מִלִּפְנֵיךָ מִלִּפְנֵיךָ רִיקָם אֵל תְּשִׁיבֵנוּ
כִּי אַתָּה שָׁמַע תִּפְלָה:

שָׁמַע תִּפְלָה עֲדִיךָ כָּל־בֶּשֶׂר יָבֹא: יְבֹא כָּל־בֶּשֶׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לִפְנֵיךָ יי: לִפְנֵיךָ יי אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יָקָר יִתְּנוּ:
יְבֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵיךָ אֲדֹנָי וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נְבֹאֵה לְמִשְׁכְּנוֹתֵינוּ
נִשְׁתַּחֲוֶה לַהֲדָם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה נִבְרַכָּה לִפְנֵי־יי
עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתֵינוּ בְּתַהֲלָה הוֹדוּ־לוֹ בָּרְכוּ
שְׁמוֹ: הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יי כָּל־עַבְדֵי יי הָעֹמְדִים בְּבֵית־יי בַּלִּילוֹת:
שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־יי: בָּרְכוּ יי מִלְּאֲכֵינוּ גְּבִירֵי כַח עֲשִׂי
דְּבָרוֹ לְשִׁמְעַע בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יי כָּל־צַבָּאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשִׂי
רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יי כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי נַפְשֵׁי
אֶת־יי: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יי וְכָל־קָרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יי אֱלֹהֵי
גְּדֻלַּת מְאֹד הוֹד וְהָדָר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחֵנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־
עוֹלָם תִּלְלוּ־יְהִי^(א): וְאַנְחֵנוּ בָּרַב חֲסִדֶּךָ נְבֹאֵה בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה
אֶל־הַיִּכָּל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הַיִּכָּל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שְׁמֶךָ עַל־חֲסִדֶּךָ וְעַל־אַמְתְּךָ בִּי־הַגְּדֻלָּתָ עַל־כָּל־שְׁמֶךָ^(ב)
אֲמַרְתָּ: כִּי שֵׁם יי אֶקְרָא הָבֹה גְּדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֲתִי
וְנִרְוֹמָמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו: רוֹמָמוּ יי אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדָם רִגְלֵינוּ

(א) תִּלְלוּ־יְהִי. כן הוא כתוב בתרי מילי ובמקו צכא"ל ובכת"י לנינגרד.

(ב) כי הגדלת על כל שמך אמרתך (תהלים קלח ז). פי' א"ע על כל שמות שיש לך, הגדלת את אמרתך, השם
בן ד' אותיות ז"ה, שהוא מידת רחמים. ובלקט יושר פי' אמרתך, מנחתך, היא מנחת סוטה למחוק על ידה
את שמו הגדול להשכין שלום בבתי ישראל, ומכאן יש ללמוד רוב חסדו וטובו אלינו.

קָדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ בִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ:
לשון יראה ופחד
 כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ וַיֹּמְרוּ־לָךְ וַיֹּמְרוּ שְׁמֶךָ סָלָה: וַמְּרוּ אֱלֹהִים
 וַמְּרוּ וַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ וַמְּרוּ: כִּי מֶלֶךְ כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַמְּרוּ
 מִשְׁכִּיל: גָּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הֶרֶקְדָּשׁוֹ: גָּדוֹל יְיָ
זמר עשוי בחכמה:
 וּמִהֲלָל מְאֹד וּלְגִדְּלוֹתָו אֵין חֶקֶר: כִּי־גָדוֹל מֵעַל־שָׁמַיִם חֲסִידְךָ
 וְעַד־שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים
שמים
 לְבִדְּךָ: לָךְ יְיָ הַגִּדְּלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּח וְהַחַד וּבִיכֹל
 בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָּה וְהַמְּתַנַּשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ: מִי לֹא
 יִרְאֶךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתָה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
 וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאֵין כָּמוֹךָ: מֵאֵין כָּמוֹךָ יְיָ גָדוֹל אַתָּה וְגָדוֹל
 שְׁמֶךָ בְּגְבוּרָה: לָךְ זְרוּעַ עַם־גְּבוּרָה תַּעֲזֹ יָדְךָ תִּרְוֹם יְמִינְךָ: כִּי
 מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יְדֹמָה לִי בְּבָנֵי אֱלֹהִים: אֵל נִעְרָץ^(א)
נורא לשון
 בְּסוּד־קֹדְשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סְבִיבָיו: יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
אצל המלאכים ביראה רבה המלאכים:
 מִי־כָמוֹךָ חֲסִין יְיָ וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כָמוֹךָ בָּאֵלִים יְיָ מִי
חזק
 כָּמוֹךָ נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תִּהְלֹת עֲשֵׂה פֶלֶא^(ב): מִי־אֵל כָּמוֹךָ
 נִשְׂא עוֹן וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע^(ג) לְשֹׂאֲרֵית נַחֲלָתוֹ לֹא־הֶחְזִיק לְעַד

(א) נערץ. פי' הרד"ק, נורא, כמו שנאמר לא תערץ מפניהם (יהושע א ט) ותרגומו לא תדחל. אבל בתרגום תהלים (פט ח) תרגם תקיף וכן ביטעיה (כט לג) יימרון תקיף.

(ב) מי כמכה באלים ה' (שמות טו יא). אין אלוה זולתך (ת"א, ובמכילתא, באלו שאחרים קורין אותם אלוהות ואין בהם ממש) אי נמי מי כמוכה בחזקים, בני אדם (רש"י) או מלאכים (א"ע). נאדר. גדול ונכבד (רד"ק שורשים). בקודש. על כסא כבודך (א"ע) ויש לפרש נאדר בקודש נכבד ע"י מלאכים וחיות הקודש (אוה"ח). נורא תהלות. יראוי מלהגיד תהלתו פן ימעטו (רש"י), א"נ כל השומע תהלותיו והנקמות שעשה בעוברי רצונו מתמלא יראה (רמב"ן).

אָפּוּ בִּי־חֶפֶץ חֶסֶד הוּא: לָכוּ נִרְנֶנָּה לִּי נִרְיָעָה לְצוּר יִשְׁעָנוּ:
נִקְדָּמָה פָּנָיו בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת נִרְיָע לוֹ:

בעשרת ימי תשובה מוסיפים :

צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסֵאֲךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ:

לָךְ יוֹם אֶפְלָךְ לִילָה אֶתָּה הִכִּינוֹתָ מָאוֹר וְשֹׁמֶשׁ: לָךְ שָׁמַיִם
אֶפְלָךְ אֶרֶץ תֵּבֵל וּמִלֵּאָה אֶתָּה יִסְדָּתָם: אֶתָּה הִצַּבְתָּ
כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֹרֶף אֶתָּה יִצְרָתָם: אֶתָּה רִצַּצְתָּ רֹאשֵׁי
לְוִיתָן תִּתְּנֵנוּ מֵאֵכֶל לָעָם לְצִיִּים⁽³⁾: אֶתָּה פֹּרֵרְתָּ בָּעֵזָךְ יָם
שִׁבְרָתָ רֹאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַפִּיִּם: אֶתָּה בָּקַעְתָּ מַעֲיָן וַנַּחֵל אֶתָּה
הוֹבֵשֶׁת נְהָרוֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיִּבְשֶׁת יָדָיו
יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידוֹ מְחַקְרֵי־אֶרֶץ וְתוֹעֲפּוֹת הָרִים לוֹ: אֲשֶׁר בִּידוֹ
נִפְשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בְּשָׂר־אִישׁ: הִנְשָׁמָה לָךְ וְהִגּוֹף שְׁלָךְ,
חוֹסֶה עַל גְּמֻלָּךְ: הִנְשָׁמָה לָךְ וְהִגּוֹף פִּגְעֶלְךָ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ:
אֶתְּנוּ עַל שְׁמֶךָ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, בַּעֲבוּר כְּבוֹד שְׁמֶךָ, כִּי אֵל
רַחוּם וְחַנוּן שְׁמֶךָ: לְמַעַן־שְׁמֶךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא⁽⁴⁾:
כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי
עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

בערב ראש השנה ובעשרת ימי תשובה אומרים כאן פתיחה

(א) ועובר על פשע (מזכה ז יח). עושה את עצמו כמי שלא ראהו ועובר לדרכו, כזיכור.
(ב) לציים. לשון זיה ומדבר. ויש מפרשים לאנשי צי האוניות, כלומר מלחים העוסקים בדיוג, המשיל את המארים
שמתו בים לדגים וישראל שבזזו אותם לדיוגים.
(ג) למען שמך ה' וסלחת לעוננו כי רב הוא (תהלים כה יא). פי' א"ע וסלחת לעוונותי אע"פ שהוא גדול. ורש"י
פי' כדקשת חז"ל שמך ה' רב חסד, ולכן נאה לך לסלוח לעוונותי כי רב הוא. והרד"ק פי' וסלחת פעם אחרי
פעם, כי עוונותי רב וטעון כפרה מרובה.

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים
וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתֶךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֵתָּה הוּא יי
מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת
יִרְאֵיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרַאשׁוֹנִים וּמְקַיֵּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֵתָּה
הוּא שִׁירְדָתָּ בְּעַנְן בְּבוֹדֶךָ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דִּרְכֵי טוֹבָךָ
לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֲסָדֶיךָ גָּלִיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּו כִּי אֵתָּה אֱ
רֹחוֹם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְכָּה לְהִיטִיב וּמִנְהִיג אֶת־
כָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר
כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֵתִי בְּשֵׁם יי לְפָנֶיךָ וְחֲנַתִּי אֶת־אֲשֶׁר
אֲחוֹן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֱ אֶרֶךְ אַפִּים אֵתָּה. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תִּשׁוּבָה
הוֹרִיתָ: גִּדְּלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסָדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֶרַע
יִדִּידֶיךָ: תִּפְּן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֵתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים:
בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מְקַדָּם: מִחֲרוֹן
אֶפֶךְ שׁוּב. כִּמּוֹ בְּתוֹרַתְךָ כָּתוּב: וּבְצֵל בְּנִפְיֶךָ נִחְסָה וְנִתְלוֹנָן.
כְּיוֹם וַיֵּרֶד יי בְּעַנְן: תִּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָח אֲשָׁם. כְּיוֹם
וְיִתְּצֵב עִמּוֹ שָׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתֵנוּ וְתִקְשִׁיב כִּמּוֹ מֹאמֵר. כְּיוֹם
וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי וְשֵׁם נֶאֱמַר:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פָּנֶיךָ וַיִּקְרָא

יי | יי אֱ רַחֲוִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

יי יי. מדת רחמים היא אחת קודם שיחטא ואחת לאחר שיחטא וישׁוב. א. אף זו מדת רחמים וכן הוא אומר (תהלים כב
ז) אֱלִי אֱלִי לְמָה עָזַבְתָּנִי וְאִין לֹמַר כֵּן לַמֶּלֶךְ הַדִּין לְמָה עָזַבְתָּנִי. אֶרֶךְ אַפִּים. מאריך אפו ואינו ממחר לפרע שׁמא
יעשה תשובה. ורב חסד. ללריכים חסד שאין להם זכויות כ"כ. ואמת. לשלם שכר טוב לעושי רצונו, אמת. שׁמירת
ההבטחות (רש"י על בראשית לב יא). נצר חסד. שהאדם עושה לפני. לאלפים. לשני אלפים דורות. נושא. פי' הרד"ק
(סוף מיכה) כאלם שׁמסלק דבר ממקומו. עונות. אלו הזדונות. פשעים. אלו המרדלים. וחטאה. שׁוגג. ונקדה. מנקה הוא
לשבים. וא"ע פי' שהמלה רב חוזרת גם על אמת כאלו כתוב ורב אמת. והרד"ק הקשה קודם שיחטא למה צריך רחמים
ותירץ שצריך רחמים ללד שה' יודע שעתיד לחטוא או מדבר בחושב לע"ז ונקרא קודם שיחטא, פי' קודם שיעבור.
ובאור החיים הקשה על התי' הראשון דוולאי פשוט שאין ה' מעניש על העתיד ועל התי' השני דמחשבה בע"ז עבירה
היא. ותי' ללריך רחמים אף אם לא חטא במי שלא למד או נאנס ולא קיים מ"ע, שאין לו זכויות ע"מ לקבל פרנסה
מאתו ית'. ואפ"ה מתנהג עמו ברחמים. ואמרו חז"ל (ר"ה דף י"ז) אמר ר' יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו
מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפלה אמר לו כל זמן שישראל חוטאים יעשו לפני כסדר
הזה ואני מוחל להם. אמר רב יהודה ברית כרותה ליי' מדות שאין חוזרות ריקם. בית הלל אומרים ורב חסד מטה
כלפי חסד. היכי עביר. ר' אליעזר אומר כובשו (אח כף המאזנים של זכות ומכריעין את העונות) שנא' (מיכה ז יט)
ישוב ירחמנו ויבבש עונותינו ור' יוסי בר' חנינא אמר נושא (מגביה כף מאזנים של עון) שנא' נשא עון ועבר

נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וּפִשֶׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ.
וְסִלְחָתָהּ לְעֹנְנֵנוּ וּלְחִטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתָנוּ:
סִלְחֵלְנוּ אָבִינוּ כִּי חִטָּאָנוּ. מְחַלֵּלְנוּ מִלְכָּנוּ כִּי פִשֶׁעָנוּ: כִּי־אֵתָהּ
אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

וְעֵתָהּ יִגְדֵּל־נָא בַּח אֲדָנִי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמֵר⁽³⁾:
יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאֹמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלָּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא⁽⁴⁾
דְּאֹמִירָן בְּעֶלְמָא וְאֹמְרוּ אָמֵן:

מַחֲנֵנָא־מֵר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַחֲנֵס־פֶּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים:
מַחֲנֵנָא־מֵר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַחֲנֵד־בֵּר וּמַחֲנֵצ־טָדֶק: לְמַעַן־שְׂמֹךְ
יְיָ וְסִלְחָתָהּ לְעֹנְנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשְׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלָמְנוּ
בְּעֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי

על־פִּשֶׁע. ומנין המדות ה' ה' שמים. ו' שלִּישִׁית. רחום ד'. חנון ה'. ארך אפים ו'. ורב חסד ז'. ואמת ח'. נוצר חסד
לא־לִפְשֵׁע. נושא ט'. נושא עון י'. נושא פשע י"א. ונושא חטאה י"ב. ונקה י"ג.
וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו. נהגו להסמיך פסוק זה להזכרת י"ג מידות, ובספר חסידים פירש מנין י"ג מידות
רחום א'. חנון ב'. ארך אפים ג'. ורב חסד ד'. ואמת ה'. נוצר חסד לא־לִפְשֵׁע. נושא עון ז'. ונושא פשע ח'.
ונושא חטאה ט'. ונקה י'. וסלחת לעוננו י"א. ולחטאתנו י"ב. ונחלתנו י"ג.

(3) ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר. הרבה פוסקים הורו לומר הקהל פסוק זה (וגם פסוק זכור
רחמיך וכו') בזמן שש"ץ מתחיל לומר קדיש (רמ"א או"ח סי' נ"ו), ובספר חסידים הורה לאמרו המתפלל
ביחידות או מי שאיחר לבית הכנסת והפסיד עניית אמר יהא שמה רבא, ובמקור חיים (או"ח סי' נ"ו) כתב כי
מנהג שליחי ליבור וותיקין לאמרו לפני הקדיש. וטעם אמירתו הסביר בארחות חיים (לוגיל) כי יש ביהא שמה
רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא כ"ח אותיות, וכן מיהא שמה עד דאמירין בעלמא כ"ח תיבות, ולכן
לומרים ועתה יגדל נא כח אדני, פי' יתגדל סס ה' ע"י כ"ח אותיות וכ"ח תיבות. אבל בדברי קהילות לא
הזכיר אמירת ועתה יגדל נא בכל קדיש, פרט לקדיש ראשון של סליחות. וייתכן כי ראו לרמוז באמירתו למ"ש
(סנהדרין דף קי"א ע"א) כשעלה משה למרום מלאו להקב"ה שיושב וכותב ארך אפים, אמר לפניו רבונו של
עולם ארך אפים ללדיקים, אמר לו אף לרשעים, א"ל רשעים יאבדו, א"ל השתא חזית מאי דמבעי לך, כשחטאו
ישראל, אמר לו לא כך אמרת לי ארך אפים ללדיקים, אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת לי אף לרשעים והיינו
דכתיב וְעֵתָהּ יִגְדֵּל־נָא בַּח ה' בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמֵר.

(4) וְנַחֲמָתָא. דברי נחמות הנביאים שהם מלאים שזכו והדרו של מקום.

עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ^(א) וְאַשְׁמִיתֵנוּ גָדְלָה עַד לַשָּׁמַיִם: כִּי
עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאוֹתֵינוּ עָצְמוֹ מִסִּפֵּר: יִדְעֵנוּ יי
רְשָׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטְאוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטְאוּ וְאִין מִי
יַעֲמֵד בְּעֵדֵנוּ שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל יַעֲמֵד־לָנוּ בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אִין
בָּנוּ מַעֲשִׂים, צָדָקָה עָשִׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא כִּחְטָאֵינוּ
תַּעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעֲוֹנוֹתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כְּגִבּוֹר הַשָּׁמַיִם
עַל־הָאָרֶץ כֵּן הַגִּבּוֹר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן
תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: כְּרַחֵם אֲב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֵם יי
עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הֶרְחַמִּים וְהַסְּלִיחוּת כִּי מֵרִדְנוּ בּוֹ^(ב):
וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וְלִכְל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־בָךְ
וּנְתַתָּם לְרַחֲמִים לְפָנַי שְׁבִיחָהּ וְרַחֲמוֹם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמָּקוֹם
שְׁבִיתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְעָתָּ וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה
כְּגֹדֶל חֲסִידְךָ וְכֹאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָּעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה:
וְשֵׁם נְאֻמָּר. וַיֹּאמֶר יי סִלַּחְתִּי כְּדַבַּרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעָ^(ג)
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה שִׁמְכוֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי
לֹא עַל־צָדִיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּיָלִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמָעָה אֲדָנִי סִלַּחְתָּ אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה^(ד) וַעֲשֵׂה
אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

(א) כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ (עזרא ט ז). הַמִּשְׁכֵּל אֶת הַעוֹנוֹת לְמִים רַבִּים שֶׁבָּהֶם אֲנַחְנוּ טוֹבְעִים (כ"ד) תְּהִלִּים ל"ח ה).

(ב) לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הֶרְחַמִּים וְהַסְּלִיחוּת כִּי מֵרִדְנוּ בּוֹ (דניאל ט טו). פִּירֶשׁ"י שֶׁהֵרִי לֹא כָלִינוּ לְמִוֹת שְׁמִרְדְּנוּ בּוֹ. וּבִשְׁעַת (ד כב) פִּי רַחֲמוֹ מִרְבִּים וְהוּא סוֹלַח גַּם לְמוֹרְדִּים בּוֹ.

(*) לְפִי מ"ט הַרֵב צְרוּיָאֵר צִתָּנִיךָ שְׁלוֹ, הַשּׁוֹא נַע, כִּיּוֹן שֶׁצִּכְתָּ"י מֵאֲנֵנוּ וְשִׁמְעָ, הִקְשִׁיבָה.

א ע"ס א"ב

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

בָּאִים בְּכַח מַעֲשֵׂיהֶם:

ניגשים בתפלה בזכות מעשיהם הטובים:

דוֹחִים אֶת־הַגְּזֵרוֹת:

וְלִמְחָסָה בְּיוֹם זַעַם:

חֲמָה עוֹצְרִים בְּשׁוּעָם:

יֹדְעִים לַעֲתוֹר וּלְרַצּוֹתָךְ:

עתירה לשון תפלה

לֹא הִשְׁבֹּת פְּנֵיהֶם רִיקָם:

נֶאֱסָפוּ מִפָּנֵינוּ בַּחֲטָאֵינוּ:

עֲזָבוּ אוֹתָנוּ לְאַנְחוֹת^(א):

צָמְתוּ מִשִּׁבִּי חֲמָה:

נכרתו

רְאוּיִם לְרַצּוֹתָךְ אָפְסוּ:

אין

תְּרוּפָה לֹא מֵצָאנוּ:

לְשַׁחֲרָךְ אֵל בָּעֵת צְרוּתֵינוּ:

לדרוש אותך

אֲנָשִׁי אֲמוֹנָה אֶבְדּוּ.

גְּבוּרִים לַעֲמֹד בַּפָּרִץ.

למנוע פורענות מלהגיע.

הָיוּ לָנוּ לְחֹמָה.

זוֹעֲכִים אֶף בְּלַחֲשָׁם.

מכבים אף ה' בהתפללם בלחש.

טָרַם קְרֹאוֹךְ עֲנִיתָם.

כָּאֵב רַחֲמֶת לְמַעַנָם.

מֵרַב עֲוִינוּ אֶבְדָּנוּם.

סָעוּ הֵמָּה לְמִנּוּחוֹת.

נסעו למנוחה נצחית.

פָּסוּ גְּדֻרֵי גֶדֶר^(ב).

אין כבר

קָמִים בַּפָּרִץ אֵין.

שׁוּטְטָנוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת.

הלכנו הנה ונהנה לכל מקום.

שָׁבְנוּ אֵלֶיךָ בְּבִשָּׁת פָּנֵינוּ^(ג).

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים, מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת, מוֹחֵל עֲוֹנוֹת

עַמּוֹ, מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן^(ד), מְרַבֵּה^(ה) מְחִילָה לַחַטָּאִים

(א) סעו חמה למנוחות עזבו אותנו לאנחות. צמוע"ק (דף כ"ה ע"ב) פָּסוּ לְאַנְחוֹת וְלֹא לְאַנְחוֹת שֶׁהֵי אֶל לְאַנְחוֹת וְלֹא לְאַנְחוֹת.

(ב) גודרי גדר בו' קמים בפרץ. בפתיחתא דכות רבה (ה) עה"פ (יחזקאל יג ה) לא עליהם בפרצות ונתגדרו גדר ועה"פ (תהלים קו כג) לולי משה בחירי עמד בפרץ, למה מש"ר דומה באתה שעה לזוועה נאמן שנפלה גדר סמוך לחשכה עמד וגדרה משלש רוחותיה נשתייר פרכה ולא היה לו שעה לגדרה ועמד הוא בתוך הפרצה בא ארי ועמד כנגדו בא ואז ועמד כנגדו.

(ג) בבשת פנינו וכו' בעת צרותינו. באתה בזה שהצדיקו זקני גלעד כשאמר להם יפתח (שופטים יא ז) ומדוע באתם אלי עתה פאשר צר לכם.

(ד) מעביר ראשון ראשון (ר"ה דף י"ז ע"א). (1) פירש"י (ראה גם מאמר חיקור דין לה"ר מנחם עזריה מפאנו, ח"א פ"ד) שמהעונות ראשונים הבאים לכך מאזנים מעביר הראשון בלבד ואם בלעדיו יכריעו הזכויות הרי זה דיוק אבל אם עדין הדיון שקול אז העון שאינו נמחק מכריע לחובה וייתכן שאין הדבר אמור אלא בדיון שלאחר המיתה אבל בדיון של ר"ה כל שנה אמרו (ר"ה דף ט"ז ע"ב) צדיקנים תלוים ועומדים וכו' נכתבו

וּסְלִיחָה לַפּוֹשְׁעִים, עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא
בִּרְעֻתָם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, זְכַרְלָנוּ
הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן
כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי בָּעֵנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי⁽³⁾:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא

יי | יי | רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים^(א) נִשָּׂא עֵינָיו וַפֹּשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה.

וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנוֹנוּ וְלַחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלִתָנוּ:

סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה

אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

לחיים, ופי' הרמז"ס צפ"ג מהל' תשובה ה"ג אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה, אבל מהריטב"א שאביא להלן, משמע דגם דלין של ר"ה מעביר ראשון ראשון. וק' והא' ביומא (דף פ"ו ע"ב) אמרו עבר אדם עבירה פעם א' ב' ג' מוחלין לו (ולפי גרסת הרי"ף רק פעם א' וב', אבל ג' אין מוחלין לו). וי"ל דג' עוונות לגמרי נמחקים ואינם באים לכף מאזניים, ובנוסף לזה, מהעבירות הבאים לכף המאזנים מעביר עון ראשון, וכן משמע מלשוננו של רש"י (תוס' הרא"ש ר"ה, מאמר חיקור דין שם). עוי"ל דמעביר ראשון היינו בלא עשה תשובה לפטור בינונים מדינה של גיהנם, והא' דאמרו עבירה א' ב' ג' מוחלין לו, היינו בעשה תשובה ולפטור אותו מייסורין (השגת הראב"ד פ"ג מהל' תשובה ה"ה). והריטב"א כתב דג' עבירות שעובר לאחר שנהיה בר מצוה נמחלין לו לגמרי, אבל דלין של ר"ה כל שנה, אינו מעביר אלא חטא ראשון. ועו"ק למה לא אמר מעביר ראשון, ומה בא לרבות צמ"ש ראשון ראשון, וי"ל ראשון ראשון של כל אחד מישראל (תוס' הרא"ש, ריטב"א).

(2) הרי"ף פי' ראשון ראשון, מעביר עוון ראשון וגם שני, וכ"ש ביומא (דף פ"ו ע"ב) עבר אדם עבירה, א' וב' מוחלין לו, ג' אין מוחלין לו (לפי גרסת הרי"ף).

(3) וי"ל הרמז"ס צפ"ג מהל' תשובה ה"ה ואם נמלאו זכויותיו כנגד עונותיו אשר מעון שלישי ואילך, מעבירים כל עונותיו ראשון ראשון, לפי שהשלישי נחשב ראשון, שכבר נמחלו השנים. וכן הרביעי, הרי הוא ראשון, שכבר נמחל השלישי, וכן עד סופן. עכ"ל. וכ"כ הרי"ף בשם גאון. והקשה הריטב"א א"כ אין אדם נענש לעולם על מיעוט עבירות שבידו, והא' צפ"ק דקידושין (דף ל"ט ע"ב) אומר שמריעין לו בעולם הזה וכו'. ועיי"ש דאיתוקמא הך ברייתא בפלוגתא דתנאי.

(4) בכזרי מאמר צ' מפרש מוהל עוונות עמו מעביר ראשון ראשון כי אינו מניח עוונותיו להתעכב עלינו והיו גורמים לאבדנו לגמרי, אלא מביא עלינו כרות בזה העולם למחילת עוונותינו, אבל שאר עמים מניח להם לזכור עוונות עד שהוא מכלה אותם בעוונם.

(א) מרבה מדיליה. פי' הרוקח, יותר משורת הדין, כגון למי שחטא בפרהסיא מוחל אפי' עשה תשובה בלינעא וכדומה.

(ב) ויקרא בשם יי. רש"י והתרגומים פירשו ויקרא משה בשמו של הקב"ה, ומפרשים אחרים פירשו ה' הוא הקורא, וכן משמעות הפסק הטיפחא.

(ג) (א) פירש"י לשני אלפי דורות. (2) והרשב"ם פי' לאלפים, לדור אלה, כמו לרבעים, לדור רביעי. וזה ללא כמדקש חז"ל שמדה טובה מרובה ה' מאות על מדת פורענות. (3) וא"ע פי' לאלפים, לעולמי עולמים. ונאמר (דברים ז ט) שִׁמְרֵם הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאֶהֱבָיו וְלִשְׂמֹרֵי מִצְוֹתָיו לְאֶלֶף דּוֹר, ולרשב"ם אתי שפיר, ורש"י פי' ולהלן הוא אומר לאלפים, כאן שהוא סמוך אלל לשומרי מצותיו העושין מיראה, הוא אומר לאלף, ולהלן שהוא סמוך אלל לאוהביו העושין מאהבה ששכרם יותר גדול הוא אומר לאלפים, והוא מדברי ר' שמעון בן אלעזר (סוטה דף ל"א ע"א). עוד נא' (תהלים קה) זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוְּיָה לְאֶלֶף דּוֹר אֲשֶׁר בְּרִית אֶת־אֲבֹרָהֶם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק וּפִירָשׁ"י לפי פשוטו זכר לישראל את בריתו והבטיח לשמור להם לאלף דור, ואין ספק כי אברהם ויחזק עשו מאהבה ולכן נראה כי מה שפירש"י לאלפים לשני אלפי דורות היינו לפי הדרכ.

הַאֲזִינָה יְיָ תַּפְלִתֵּנוּ וְהַקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הַקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מִלִּבֵּנוּ וְאַהֲבֵנוּ כִּי־אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקְרָתְשָׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקְרָתְ
נְעֻרֶיךָ־לְךָ וּנְצֻפָּה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפְלִתֵּנוּ תִּקְדָּמָה: תִּבְּרֹן
תַּפְלִתֵּנוּ קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ מִשָּׁאת פִּינֵנוּ מִנְּחַת־עֶרֶב^(א): עֶרֶב וּבִקְרָתְ
וְצַהֲרִים נְשִׁיחָה וְנִהְמָה^(ב) וְיִשְׁמַע קוֹלֵנוּ: קוֹלֵנוּ אֶל־יְיָ נִקְרָא חֲנֻנֵנוּ וְשִׁמְעֵ
תַּפְלִתֵּנוּ: קוֹלֵנוּ אֶל־יְיָ נִקְרָא וְיַעֲנֵנוּ מִהֵרָ קִדְשׁוֹ סֶלָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בִּרְכַּתְךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ
מִשָּׁנִיב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ
הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ
מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַעָה
אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ אַחֲרֵי לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי
שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ב ע"ס א"ב

אַהֲבֵנוּ וְאַהֲבֵנוּ אֲבוֹתֵינוּ

אֲנָשִׁי אֲמוֹנָה עָבְרוּ.	מֶרֶב עוֹנֵינוּ גָּבְרוּ:
נִפְטְרוּ.	יָדְעוּ לַהֲתַגְבֵּר בַּתְּפִלָּתָם עַל עוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים:
בָּאִים בְּכַח מַעֲשִׂים.	וּמַעֲבִירִים כְּפֶד כְּעֵסִים:
גְּבוּרִים לַעֲמֹד בַּתְּפִלָּה.	וּמִבְּקָשִׁים סְלִיחָה וּמַחִילָה:
דוֹחִים עֲבָרָה וְזָעַם.	וְעוֹצָרִים אֶף וְנִגָּף מַעַם:
הָיוּ לָנוּ לְחֹמָה.	וּמִכְבָּשִׁים אֶף וְחֹמָה:
וְעוֹדִים בַּתְּפִלָּה וּבַתְּחִנוּן.	וּמִרְצִים פָּנֵי רַחוּם וְחֲנוּן:
זוֹעָקִים וּמְשִׁיבִים חֲרוֹן.	וּמִכְבָּרִים חֲטָא וְעוֹן מוֹצְרוֹן:
חָלוּ פָּנֶיךָ ^(א) בְּכָל־צָרָה.	וּבְטָלוּ רַע הַגְּזָרָה:

(א) תבון תפלתנו ג' (תהלים קמא ב). תפילתנו תהיה נכונה לפניך כהקטרת הקטורת, ונשיאת כפינו תיחשב כמנחה של בין הערביים (ע"פ מלכות דוד).

(ב) ונהמה. השמעת קול נהי (רד"ק יחזקאל ז עז).

(ג) חלו פניך. התפללו כ"ש ופני ה' לא חליתי (ס"א יג יז) ת"י וקדם ה' לא כליתי.

טָרַם קִרְאוֹךְ נַעֲנוּ.

קבלו עליהם עול תורה ומצוות:

יִוָּדְעִים תַּחַן חֲפָצָךְ.

ידעו את התחינות הרצויות בפניך.

וְהִירְאִיתָ לָנוּ רַב נַפְסִים בְּגִינָם:

בְּמַה טּוֹבוֹת עֲשִׂיתָ לְמַעַנָם.

וְכוֹתָם לְעַמְּךָ זְכָרְתָּ:

לְמַעַנְךָ וּלְמַעַנָם רַחֲמָתָּ.

וּמַעֲצָם פִּשְׁעֵינוּ שִׁבְחָנוּם:

מִרַב עֲוִינֵינוּ בִּלְעֲנוּם.

עוונותינו גרמו למותם.

וְהֵם בְּמַשְׁכָּבוֹתָם בְּשָׁלוֹם נַחֲוִים:

נַחֲנוּ בְּחִרְפָּה וְקִלּוֹן בְּזוּיָם.

אנחנו

נחים:

וְאַנּוּ בַּגָּלוּת וּבִשְׁבִי דְחִוִּים:

סָגְרוּ בְּמִרְגָּזַע בְּצָרוֹר הַחַיִּים.

נכנסו למקום מנוחה עם נשמות הצדיקים.

מְרוּפִים בְּחָרֵב וּבְרָעַב וְדָאֵב⁽³⁾:

עֲזָבוּנוּ בִּיתוּמִים וְאִין אָב.

ודאגה:

נֶאֱסַפּוּ עֲשִׂי רְצוֹנְךָ:

פָּסוּ מִשִּׁבְי חֲרוֹנְךָ.

אין כבר

לָכֵן נִתְּנוּ לְקַרְיָ⁽⁴⁾:

צָמַתוּ גּוֹדְרֵי פָרִיץ.

לטבח:

נכרתו

וּטְבַעְנוּ בְּטִיט הַיּוֹן⁽⁷⁾ וְנָהִי כְּאִין:

קָמִים בַּפָּרִיץ אִין.

טיט ויון ענין אחד הם

לָכֵן נִמְנָעְנוּ מִטּוֹב מְלֵא:

רַעֲתָנוּ עֲשִׂיתָה כָּל־אַלָּה.

וּדְרִשְׁנוּךָ יַחַד אָבוֹת וּבְנִים:

שִׁבְנוּ אֵלֶיךָ בְּבִשְׁת פָּנִים.

כִּי אֲנַחְנוּ תַּחֲמוֹר וְאַתָּה יִצְרָנוּ:

תַּחַן עָלֵינוּ וְאַל־תִּשְׁחִיתֵנוּ.

א' מִלֵּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְגָּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכָרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שְׁחֹדְעֶתָ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעָזָן וַיִּתְּצַב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

(א) בכל מאודם. צברכות (פ"ט מ"ה) ובכל־מאודך בכל ממונה.

(ב) ודאב. לפי הרד"ק (צשורשים) ל' עילבון ודאגה. ויונתן תרגם (תהלים פח י) ל' זליגת דמענות.

(ג) קרץ. שחיטה כ"ס עגלה יפה־פיה מצרים קרץ מצפון בא בא (ירמיה מו כ) וכל' משנה (יומא ג 7) קרא ונירק אחר שחיטה על ידו.

(ד) טיט היון (תהלים מ ג). פי' הרד"ק צשורשים כי טיט ויון אחד הם למרות הסמיכות. וצפי' תהלים כתב כי הם שני סוגים של בוז. ובמאודה פי' בוז שצקרקעית הים נקרא יוֹן, וכן משמע מפירש"י.

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֶל רַחוּם וַחֲנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁעַ וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחַת לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאֵנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

בְּקִרְאָנוּ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בְּצַר הַרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנּוּנוּ וְשָׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ:
שְׁמָעָה^(א) תְּפִלָּתֵנוּ יי' וְשִׁוְעֵתֵנוּ הַאֲזִינָה אֶל־דְּמָעֵתֵנוּ אֶל־תַּחֲרֹשׁ: אֲדֹנֵי
שְׁמָעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּהֲיִינָה אֲזִנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמָעָה יי'
צֶדֶק^(ב) הַקְשִׁיבָה רִנָּתֵנוּ הַאֲזִינָה תְּפִלָּתֵנוּ בְּלֹא שְׁפָתֵי מְרֻמָּה: שְׁמָע
קוֹלֵנוּ יי' אֱלֹהֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ: שְׁמָע קוֹל
תַּחֲנוּנֵינוּ בְּשִׁוְעֵנוּ אֱלֹהֵיךָ בְּנִשְׁאָנוּ יְדִינוּ אֶל־דְּבִיר קֹדֶשְׁךָ: שְׁמָעֵי וְחֲנּוּנוּ
יי' הִיחַ־עֲזֹר לָנוּ: שְׁמָעֵי קוֹלֵנוּ נִקְרָא וְחֲנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי' צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי' צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יי' הוֹשִׁיעָה הַפְּלֹךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סִלַּחַת אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

ג' ע"ס תשר"ק כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי^(א)) הקטן והצעיר יחי

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ שְׁוַעַת חֲנוּן.

תַּהֲיִי נָא אֲזִנֶּיךָ קִשְׁבֹת תַּחֲנוּן.

שְׁמָעָה צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנּוֹן.

שֶׁר מִיִּשְׁרָיִם וּמִעֲלִים מִרְנוֹן⁽⁷⁾:

מסתכל על זכויותינו ומתעלם מהדיבה שמרננים עלינו:

רֹאשׁ לְהָרִים נִבְלָמָנוּ בִּשְׁנוֹ.

(א) שמעיה תפלתנו. לפי מ"ש הרב ברויאר בתנ"ך שלו, השוא נע, כיון שבכת"י מאלנו שְׁמָעָה.

(ב) שמעיה ה' צדק (תהלים יז א). תפילה אמיתית ובכוונת הלב (א"ע ומזודה).

(ג) שלמה הבבלי. הוא הבבלי אשר רש"י מזכיר בפירושו (שמות כו טו, שה"ש ד י) וכן מוזכר בטור אור"ח סי' תרכ"א. חיבר סימנים ג, ז, ח, יח, כ, בא, בט, לד, מב, סג, עב (המוזכר בתוס' בחולין דף מ"ז ע"א ד"ה דרוסת הגז), עט, פב, פג, צ (המוזכר בפירש"י על איכה א ו), צב, קב. חי בדרום איטליה במאה ה' לאלף הרביעי בזמן גזרת הקיסר בסיליוס (בשנת ד' תרכ"ח) כמרוזן בסימון ז (וכמוצא במקור התפילות עמ' 430 בשם הראשונים, בערוגת הבושם ובמגילת אחמיעז) וזה היה ח' מאות שנה לאחר חורבן הבית, כמרוזן בסימון צ.

(ד) רנון. ברכ"י (יבמות דף כ"ו ע"א) רינון ולעז בני אדם.

רִיחַ נְרִידְנוּ כִּי הִבָּאֲשָׁנוּ.

קלקלנו בעוונותינו את הריח הטוב של מעשינו הטובים.

קִלְקַלְנוּ יִשְׁרָיִם וְתוֹרוֹת שְׁבַעֲשָׁנוּ^(א).

קִרְקַע פָּנֵינוּ בְּכֵן כְּבַשְׁנוּ^(ב):

צַר וּמִצּוֹק מִכָּל-צַד.

צֹאן נִדְחָה מֵאֵין מִצָּד.

בלי מצודה להימלט שמה מאויב.

פָּנָה לְיָמִין וַיִּגְזֹר מֵעֶצֶד^(ג).

האויב מבקע בגרון.

פֶּחַד מִשְׁמָאל וְצִיד הַצֵּד:

עֵינֶיךָ רֹאאוֹת תִּהְיֶינָה פְּקוּחוֹת.

עָנִי וְעָנִי צָרוֹת הַמִּתְוַחֲוֹת.

סֶפֶד לָרָנָה וּלְרִצּוֹי תוֹכְחוֹת.

את ההספדים לרינה ואת התוכחות לרצון.

סִבּוֹת וְהַפּוֹךְ בְּדַרְכֶּיךָ הַנִּכּוֹחוֹת:

הפוך בטובך:

נִתְּנוּ בְּעוֹנֵינוּ לְשָׁבִי וּלְבוֹזָה.

נִחָנוּ מִלְכֵינוּ כְּהֶנֶּינּוּ לְבוֹזָה.

מֵרוֹם נִכְבְּדוֹת וְאַהֲבָה עֲזָה.

מִנֶּרֶת לְאֶרֶץ לְשִׁמְחָה וּלְעֵזָה^(ד):

היפלת אותנו לארץ להיות שמחה ולעג:

לֹא חֲלִינוּ פָּנֶיךָ לְחֻקִּים תִּחֲנָה.

לְהַשְׁכִּיל בְּאַמְתְּךָ מַעֲלֹת צִחָנָה.

סרחון החטא.

כָּלֵינוּ כְּסֻדּוֹם בְּשִׁפְלָה קוֹל הַטִּחָנָה^(ה).

בעון ביטול תורה – זה חורבן בית ראשון.

(א) ותורות שבשנו. גילינו פנים בתורה שלא כהלכה (אבות ג יא).

(ב) קרקע פנינו בכך כבשנו. פי' לכן אנחנו מתדיישים.

(ג) מעצד (ישעיה מד יז). פי' א"ע כלי כרזל שיחטכו בו.

(ד) מוגרת. היפלת (רד"ק שורשים). לעזה. ל' חז"ל מוֹרִיאָה לעז (קידושין דף פ"א ע"א).

(ה) בשפל קול הטחנה (קהלת יז ד). בקהלת רבה (יז ז) ע"י שצטלו מד"ת, נמשלו ד"ת לטחנה וכו'.

בְּמַעַט רָגַע לִוְלִי תִּתְחַנֶּה^(א):

חנינת ה':

יִתֵּר הַפְּלִטָה לְהַשְׁאִיר חֶסֶת.

רחמתי.

יִתֵּד וְגִדָּר תִּתֶּה וְכַנְסֶתָּהּ.

מקום בטוח נתת לעמך לכנס אותם - זה בנין בית המקדש השני.

טִלְטַלְנוּ כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ מַאֲסֹת.

אז גלינו בעון שנאת חנם השקולה כנגד ג' עברות חמורות - זה חורבן בית שני.

טִירַת כֶּסֶף^(ב) בְּגָלְלָנוּ רַמְסֵת:

בית המקדש

חִבַּל חֲבַלְנוּ^(ג) מַעַל לְמַעוֹל.

חטאנו ומעלנו.

חִבַּלְנוּ מַעַל אֶל עַל.

נחבלנו משעבוד לשעבוד.

זְכוֹר צוֹיֵת בְּלִי לְגַעוֹל.

זכור מה שכתבת בתורה (ויקרא כו מד) "לא געלתי".

זְרוּיִם לְקַבֵּץ וּבָם לְבַעוֹל:

לקבץ את ישראל המפוזרים ולמלוך עליהם:

וְאַתָּה אַחֲרֵי כָּל־הַבָּא.

וְדִי^(ד) וְצִדִּיק וְלֹנוּ תִּדְבָּה.

אמיתי

הַיּוֹם בְּמֵאֵז בְּלִי סָבָה.

מבלי שחזרנו בתשובה - סבה ל' הסבת הלצ לתשובה

הִנֵּנוּ לִפְנֵיךָ בְּאַשְׁמָה רַבָּה:

דִּלַּת עִם לְקֹלָם וְחֲרוּף.

דְּחוּפִים סְחוּפִים נְתוּנִים לְטֲרוּף.

נָלוּת וְשִׁעְבוֹד בְּנִסְיוֹן וְצֲרוּף.

בייסורין שמטהרים מהחטא.

נִלְגַּל בְּחֶסֶד לְסִלִּיחָה וְתֲרוּף:

עשה בחסדך שיביאו לנו ייסורין אלה סליחה ותרופה:

בְּרַחֲמֶיךָ עוֹד בְּרַבּוּת עֲתִים.

(א) כמעט רגע וכו'. לה"פ (עזרא ט ח) ועתה כמעט־רגע היתה תחנה מאת ה' אֲחִינוּ לְהַשְׁאִיר לָנוּ פְּלִיטָה וְלִתְתִּילְנוּ יִתֵּד בְּמִקוֹם קִדְשׁוֹ וְגו' וְלִתְתִּילְנוּ גִדָּר בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַיִם.

(ב) טירת כסף (שיר ח ט). פירש"י עיר הקודש ובית הבחירה.

(ג) חבל חבלנו. אחר שדיבר על שני החורבנות אומר חבל חבלנו לך (נחמיה א ז) והוא על פי מה שאמרו חז"ל

(שמות רבה נא ג) מהו חבל חבלנו לך הרי שנתמשכן שתי פעמים ואין חבול אלא משכון.

(ד) ודאי. כינוי להקב"ה, בצרכות (דף ל"ג ע"ב).

בְּךָ נִוְשַׁע, קַיִם וְהוֹשַׁעְתִּים.

קייים מה שכתוב (הושע א ז) "והושעתים".

אַלֶּה מִרְחוֹק יָבֹאוּ כֹּתִים.

כיתות כיתות.

אַלֶּה מִצָּפוֹן וּמִצֵּים וְכֹתִים:

ומן הארצות שנקראו צים וכתים:

שֶׁלָּךְ הֵם עֲבָדֶיךָ וְעַמֶּךָ.

לִבִּב בִּימֵי קֶדֶם נְעִימֶיךָ.

חבב

מְשַׁכְּנוֹ אֶתְרִיךָ שִׁימְנוּ בְּרִשְׁוֹמֶיךָ.

כתבנו בספר החיים.

הַכֹּל חֲפָצִים לִירְאָה אֶת־שִׁמְךָ:

הַקָּטָן לְאַלְפָּה גִּדּוֹל^(א), רְחוּמֵנוּ.

אתה ה' אהובנו.

וְהַצָּעִיר לְגוֹי לְהַעֲצִים בְּתַחֲוִמֵנוּ.

יַחַד כָּכֹל־צְדָקוֹתֶיךָ לְרַחֲמֵנוּ.

יִשָּׁב־נָא אִפְּךָ וּתְנַחֲמֵנוּ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

טוֹב־יֵי לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יי לְקַוֹּ לְנַפֵּשׁ תִּדְרֹשְׁנוּ: טוֹב
יי לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר
אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב לַחֲסוֹת בְּיִ מְבַטֵּחַ בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בְּיִ מְבַטֵּחַ

(א) הקטן לאלף וכו'. לה"פ (ישעיה ס כז) הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום ופי' הרד"ק משפחה קטנה שזהם יהיה לאלף ממה שהוא עכשיו.

בְּנִדְבִים: טוֹב־וְיִשְׂרָאֵל עַל כֵּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ^(א): טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם
לְתַשׁוּעָתָא וְיִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מַיִם עַד־נַפְשִׁי: הוֹשִׁיעַ יִי
אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ אֶת־נַחֲלֶתָךְ
וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יִי כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָסוּ אֱמוּנָתָם
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר
עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יִי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנִי־נִחַנּוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ד פזמון סס המחבר שמואל

בְּמוֹצָאֵי מְנוּחָה קִדְמָנוּךְ^(א) תְּהִלָּה.

הַט אֲזַנְךָ מִפָּרוֹם יוֹשֵׁב תְּהִלָּה.

לְשִׁמוֹעַ אֶל הָרָנָה וְאֶל הַתְּפִלָּה:

ע"ס א"ב אלף שהנו"ן והסמ"ך בבית אחד

אֶת־יָמִין עֹז עוֹרָרָה לַעֲשׂוֹת חֵיל.

עורר את יד ימיך

בְּצֶדֶק נֶעֱקֵד וְנִשְׁחַט תְּמוּרוֹ אֵיל.

בזכות יצחק

גִּנְן נָא גִּזְעוּ בְּזַעֲקָם בְּלִיל:

הגן על צאצאיו

דָּרֶשׁ־נָא דוֹרְשִׁיךָ בְּדֶרֶשֶׁם פְּנִיךָ.

הִדְרֶשׁ לָמוּ מִשְׁמֵי מְעוֹנְךָ.

וּלְשׁוֹעַת מַחֲנֶיךָ אֶל תַּעֲלֵם אֲזַנְךָ:

זוֹחֲלִים⁽⁷⁾ וְרוֹעֲדִים מִיּוֹם בּוֹאֶךָ.

(א) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך (תהלים כה ח). מן הטובות אשר הטיב ה' עמנו כדכתיב כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם לרוב טובו וישרו שגא' טוב־וְיִשְׂרָאֵל ה' על כן יורה חטאים בדרך (שע"ת א א).

(ב) טוב ויחיל וגו' (איכה ג כו). טוב לאדם שיקווה לישועה בשתיקה (ע"פ רש"י).

(ג) קדמנוך. בְּמִדָּה אֶקְדֶּם ה' (מייכה ו ו) פי' אבוא לפניו (מלודה).

(ד) זוהלים. זוּחֲלִיתִי (איוב לב ו). פחדתי (כד"ק שורשים).

חָלִים כְּמִבְכִּירָה מִעֲבֶרֶת מִשְׁאֵף.

מפחדים כמו אשה יולדת לידה ראשונה מכעסך כאשר תינשא במשפט.

טָנוּפִם מִחַה נָא וִירְצוּ פְּלִאִיךָ:

וישירו

יוֹצֵר אֶתְּהָ לְכָל־יִצִּיר נוֹצֵר.

בּוֹנֵנֶת מֵאֵז תִּרְף לְחֻצָּם מִמַּעַצֵּר.

מאז בריאת העולם, הכנת תרופה, היא התשובה

לְחֻנָּנִים חֲנֻם מֵאוֹצֵר טוֹב הַמִּנְצֵר^(א):

השמור:

מָרוֹם אִם עֲצָמוֹ פִּשְׁעֵי קָהֶלֶךְ.

כינוי לה'

נָא שְׁגִבֵם מֵאוֹצֵר הַמּוֹכֵן בְּזִבּוּלָךְ.

בשמים מקום שבתך.

חזקם

עֲדִיךָ לְחֵן חֲנֻם בָּאִים אֵלֶיךָ:

ישראל המעידים על אלהותך

פִּנְהָ נָא אֶל הַתְּלָאוֹת וְאֶל תִּפְּן לְחַטָּאוֹת.

לסבלנו

צִדִּיק צוֹעֲקִיךָ מִפְּלִיא פְּלָאוֹת.

קָשׁוּב נָא רִנָּתָם אֱלֹהֵי צְבָאוֹת:

רִצְהָ עֲתִירָתָם בְּעִמָּדִם בְּלִילוֹת.

תפילותם

שְׁעָה נָא תַּפְּלָתָם בְּרָצוֹן בְּקָרְבֵּן תָּמִיד וְעוֹלוֹת.

קבל ברצון

תִּרְאֵם נִסִּיךָ עֲשֵׂה גְדֻלוֹת.

לְשִׁמוֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתַּפְּלָה:

ק' בְּמוֹצָאֵי מְנוּחָה קִדְמָנוּךָ תַּחֲלָה. הֵט אֲזִנְךָ מִמָּרוֹם יוֹשֵׁב

תַּחֲלָה. לְשִׁמוֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתַּפְּלָה:

א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מִעֲבִיר

רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִם־כָּל־בֶּשֶׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעָתָם תִּגְמּוֹל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

(א) מאוצר טוב המנצר. במדרש שמות רבה (מה ו) אמרו שהראה הקב"ה למשה את כל אורחות מתן שכרם של

דיקים ואח"כ הראה לו אורח אחד גדול, א"ל של מי זה הוא, א"ל מי שיש לו אני נותן לו משלו ומי שאין לו אני

עושה עליו חנם. לכן מבקשים שיחון אותנו חנם מהאוצר השמור למי שאין לו זכויות.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּפְנֵי כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל^(א): וְאַתָּה-הוּא וְשִׁנּוּתֶיךָ לֹא יִתְמוּ:
אַתָּה תְּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי-עַתָּה לְחֻנָּה כִּי-בָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ
נִשְׁבְּרָה לִב־נִשְׁבָּר וְנִדְּפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת-צִיּוֹן
תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ וְזָכַחֲצֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ
עַל-מִזְבִּיחְךָ פָּרִים: זָכַר-רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעוֹלָם הִפָּחָה: זָכַרְנוּ יי
בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקַדְנוּ בִּישׁוּעָתְךָ: זָכַר עֲדַתְךָ קָנִיתָ קָדֶם גְּאֻלָּתָ שְׁכַמְט
נִחַלְתָּ הֶרֶץ-צִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתָ בּוֹ: זָכַר יי חֶבֶת יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיּוֹן אֵל
תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמֹרִים עָרוּ עָרוּ
עַד הַיּוֹם בָּה^(ב): זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרָבָה אֶת-זִרְעָכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנִחַלּוּ לָעָלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל-תִּפְּנֹן אֶל-קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל-רִשְׁעוֹ
וְאֶל-חַטָּאתוֹ: אֵל-נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאוּנוּ:

חָטְאוּנוּ צוּרְנוּ סִלַּחֲלָנוּ יוֹצְרֵנוּ:

ה' חטאנו ע"ס א"ב כפול

אָדוֹן, בִּינָה הַגִּיגָנוּ^(א). אֲזוֹן שִׁיחָנוּ בְּשִׁאֲגָנוּ.

הבן מחשבות לבנו. הקשב לדברינו כשאנו שואגים.

בְּעוֹנֵינוּ אֵל תוֹגָנוּ. בְּרִשְׁעֵנוּ אֵל תְּמוֹגָנוּ:

אל תביא עלינו יגון. אל תמס אותנו כשעווה הנמסה מפני אש:

גָּדְלוּ דְבָרֵי עוֹנוֹת. גָּבְרוּ עַד לְמַעוֹנוֹת.

עד לשמים.

(א) וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל (תהלים כז ד). פי' הרד"ק, אַתָּה ה' קדוש, יושב עד, ואתה תהלת
ישראל, שמהללים אותך. ורש"י פי' יושב לשמוע תהלות ישראל. וא"ע פי' אַתָּה יושב בבית המקדש, מקום
תהלות ישראל. במדרש שו"ט כל קילום וקילום שישראל מקלסין להקב"ה כבודו יושב ביניהם. ויונתן תרגם
אַתָּה מוֹשִׁיב אֵת הָעוֹלָם וּמִיִּסְדָּא אוֹתוֹ עַל תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל.

(ב) עָרוּ עָרוּ עַד הַיּוֹם בָּה (תהלים קלז ז). פי' החריבו עד שתגלו את היסוד (רד"ק).

(ג) בִּינָה הַגִּיגָנוּ. פי' בטרם נתפלל, תבין כבר את מחשבות לבנו, ותענה אותנו.

דְּדוּי^(א) נַפְשׁוֹת נַעֲנוֹת. דּוֹד, שְׁעָה לַעֲנוֹת:

נענוע ראשם של ישראל הסובלים. אתה ה' קבל ברצון ועננו:

הִרְגִּזְנוּךָ אֱלֹהֵי תַּהֲלִיתֵנוּ. הִכְעֵסְנוּךָ בָּרַב אֲוִלֵּיתֵנוּ.

טיפשות שבנו.

וְלִכֵּן נִמְשָׁכָה תוֹחֲלִיתֵנוּ. וּלְזָרִים נִהַפְּכָה נַחֲלִיתֵנוּ:

לכן מתעכבת תוחלתנו לראות בגאולה.

זְרוֹנוּ מִבֵּית חַיִּינוּ. זָלְזָלוּ מְקוֹם מַאֲוִיֵּינוּ.

פיזרו אותנו רחוק מבית חיינו, ביהמ"ק. מקום שאנו מתאווים ללכת אליו.

חָרַב בֵּית אֲוִיֵּינוּ. חָדְלוּ נִיחּוּחֵי רַצוּיֵנוּ:

בית המקדש חרב. וחדלו קרבנות לרצון:

טָעִינוּ מִנְתִּיב יֵשָׁר. טָפְשָׁנוּ צֶעַד מְלִישָׁר.

היינו כטפשים שאינם צועדים ישר.

יַעַן כִּי מַאֲסָנוּ כֶּשֶׁר. יְרִיבָנוּ הִדְאִיתָ כֶּנֶשֶׁר:

אויבינו הבאת מהר עלינו כמו נשר הטס:

כַּבֵּשׂ פּוֹל קָהְלִי. כָּלָה כַּחֲי וְהִבְהִילִי.

פול, אחד ממלכי אשור. והבהיל אותי.

לַחֲלָה וְחִבּוֹר הוֹבִילִי. לַהֲרַחֲקִי מֵעַל גְּבוּלִי:

הגלה את עשרת השבטים לארצות רחוקות, חלח וחבור.

מִצִּבֶּת קֹדֶשׁ הַנְּשֹׂאֲרָה. מֵעִיר קֹדֶשׁ הַמַּעֲטָרָה.

שבטי יהודה ובנימין. אשר נשארו בירושלים.

נִמְחָה לַנִּגְדָּךְ סוּרָה^(ב). נַעֲלִיתָ וְרוּחֲךָ סָרָה:

גם הם חטאו ואמרו לך "סור מאתנו". וסילקת את שכינתך:

סִחַף גְּבוּ^(ג) גְּבוּרִי. סָלָה כָּל־אֲבִירִי.

נבוכדנצר שטף וגרף גיבורי. רמס

עֵצִים כָּל־אֲבִירִי. עֲלַפְתִּי בְּיַד שׁוֹבְרִי:

שבר

פִּלְצָנוּ מִרְבַּ תְּלָאוֹת. פִּצְצָמוּ^(ד) מִכְּבֹד תַּחֲלוּאוֹת.

נבהלנו. נשברנו

צָפִינוּ יֵשַׁע לְרָאוֹת. צָרוֹת אוֹתָנוּ קוֹרָאוֹת:

קורות:

קְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל הַבֵּיטָה. קִלּוֹן רַעֲיָתְךָ הַמְּלַבֶּטָה^(ה).

המִכָּה.

רָדָה מִכְּבוֹדָה וְנִתְמוּטָטָה. רָפָה שְׁבָרֶיהָ כִּי מָטָה:

ירדה. רפא. נפלה:

(א) דדוּי. ע"פ לשון הפסוק אֲדָדָה כָּל־שְׁנוֹתֵי עַלְמֵי נַפְשִׁי (ישעיה לח טו) ופי' הרד"ק כמו האשה שמדדה את צנה בדברי חז"ל והוא הנענוע מעט מעט וכן הוא דרך האדם כשזוכר את הצרה שעברה עליו וניצל ממנה מנענע בראשו.

(ב) נמחה לנגדך סורה. כמו שנאמר האֲמָרִים לֹא סוּר מִפְּנֵינוּ (איוב כב יז).

(ג) גבו. שם פסל (ישעיה מו א) וייתכן שהיה פסל לכבוד המלך ולא ע"ז ממש, ולכן כינה בשם זה את נבוכדנצר.

(ד) פיצצמו. פיצצותה (תהלים ס ד) פירש"י שצרת אותה.

(ה) המְלַבֶּטָה. וְעַם לֹא יָבִין יִלְבֵּט (הושע ד יד) פי' ילקה צפורענות. ד"א המותשת, כמו (רש"י במדבר יא א) אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים שלא נחנו מענוי הדרך.

שָׁמַע פָּלַל פִּיּוֹת. שִׁכְלָל בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת^(א).

תפילת בנה את בית המקדש.

שׁוּבָה אֱלֹהֵי בְרִיּוֹת. שׁוּבָב נִדְחֵי אֲרִיּוֹת^(ב):

השב ישראל שהוגלו על ידי מלך אשור ומלך בבל:

תַּעֲלֶה־נָּא אֲרוֹכְתֵּנוּ. תַּחֲבֹשׁ מַחֲץ מַכְתֵּנוּ.

רפואתנו. גם מחץ ל' מכה

תִּקְשִׁיב קוֹל רִנָּתֵנוּ. תִּקְבֹּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תַּפְלִתֵנוּ:

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אָבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וּזְכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב
וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהֶאֱרַץ
אֲזָכֹר:

(כשיש צרית מילה מוסיפים: זָכֹר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק.

וְהָשִׁיב שְׁבוֹת אֱהֱלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וּזְכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית
רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף
גַּם־זֹאת בְּהִיּוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גָעַלְתִּים
לְכַלֹּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֵל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא
יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁיב
שְׁבוֹתֵנוּ וּרְחַמֵּנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשָׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ
וּרְחַמֶּךָ וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה:
קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצְחַת הַשָּׁמַיִם מַשֵּׁם

(א) בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת (סיר 7 ד). כִּינוֹי לְצִיָּה־מֶלֶךְ כ"ס (ברכות 79 ל' ע"א) חל שכל פיות פונים צו.

(ב) נִדְחֵי אֲרִיּוֹת. ירמיה המסיל את מלך אשור ומלך בבל לשני אריות (ירמיה נ יז).

יִקְבְּצֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וּכְצֶמֶר כְּמוֹ
שְׁפָתוֹב. לְכוּנָא וְנוֹכַחַה יֹאמֵר יי אִם־יְהִיו חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים
כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יִהְיוּ: זֶרֶק עָלֵינוּ מִים
טְהוֹרִים וְטַהַרְנוּ כְּמוֹ שְׁפָתוֹב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים^(א)
וְטַהַרְתֶּם, מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם^(ב) אֲטַהַר אֶתְכֶם:
מִחַה כְּשֶׁעִינֵנו לְמַעַנְךָ בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מִחַה
כְּשֶׁעִיךָ לְמַעַנִי וְחֲטָאֲתִיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחַה כְּשֶׁעִינֵנו כָּעֵב וְכַעֲנָן
כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מִחִיתִי כָעֵב כְּשֶׁעִיךָ וְכַעֲנָן חֲטָאֲתִיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גָאֻלְתִּיךָ: אֲמַרְיֵנו הֶאֱזִינָה יי בִּינָה הֶגִּינֵנו^(ג): יְהִיו לְרִצּוֹן
אֲמַר־יֵפִינו וְהִגִּיוֹן לִבֵּנו לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי
הוֹחֲלֵנו אֶתְּהָ תַעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ יֵאָחִי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תִּפְלָתֵנוּ וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתְּהַנְּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ
עוֹי פָּנִים וְקִשֵּׁי עֶרְף לֹאמֵר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ יֵאָחִי אֲבוֹתֵינוּ
צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ^(ד). גְּזַלְנוּ. דְּבַרְנוּ דְּפִי. הֶעֱוִינוּ^(ה). וְהִרְשַׁעְנוּ^(ו).
וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ שֶׁקֶר^(ז). יַעֲצֵנוּ רָע. כּוֹזְבֵנוּ^(ח). לִצְנוּ. מֵרְדְּנוּ.

(א) מים טהורים (יחזקאל לו כה). (1) בתנא דב"א רבא פ"ח פי' אין מים אלא תורה, בוא וראה כמה גדול כחה של תורה שמתהרת פושעי ישראל. (2) רש"י (ביחזקאל) פי' מי חטאת, ואולי כוונתו למי חטאת ממך, שזה על ישראל לטהרם מטומאת מת לכשייבנה בית המקדש. (3) המלבי"ם פי' להיפך שלעתיד לבוא יטהר את ישראל מטומאת מת ממים טהורים, פי' במים בלבד, שאין בהם אפר פרה, אבל מי פרה לא יוקראו מים טהורים, אלא להיפך הינם אב הטומאה (כלים א א). (4) ויונתן פי' דרך משל ואשכנח לחובציון כמא דמדכין במי אדיותא ובקטס תורתא דחטאתא. וכ"כ א"ע (בפירושו על זכריה יג א) בשם ר' משה הכהן. (5) לפי ר' דנימין בר זרח (בפיוט אהינו אהים אמת, יור שבת ר"ח כמנהג אשכנז, שבת בראשית כמנהג רומי) המים הטהורים האמורים כאן הם המים שמעל לרקיע. (6) בספר אבן יחזקאל (הרב ירחמיאל מעטט) עמ' קפ"ה פי' שהמים הטהורים הם דמעותיהם של ישראל שזוכים ושבים לה'. (7) ייתכן כי הם המים שיאלו לעתיד לבוא מבית המקדש ונאמר עליהם (יחזקאל מז ט) וְהָיָה כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה וְגו' כָּל־אֲשֶׁר יִבּוֹא שֵׁם וְגו' וְיִרְפָּאוּ: וְחַי, פי' רפואת הגפס מעוון וחיי העולם הבא.

(ב) מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם. לדברי רבי יוסי אף מן הממוזרות ומן הנתינות (קידושין דף ע"ב ע"ב).

(ג) אמרינו האזינה גו' (תהלים ה ב). פירש"י אֲמַר־יֵאָזִינָה כשיש בי כח לשאול כרכי לפניך וכשאין בי כח להתפלל לפניך והדלגה עזרה בלבי בינה הֶגִּינִי הֵן הגיון לבי. בינה מלעיל כפירש"י שם שאינו שם דבר אלא לשון הִבֵּן.

(ד) בגדנו. הפרנו ברית.

(ה) העוינו. ע"ש הפ' (איוב לג כז) וַיֵּשֶׁר הָעֵוִיֹתִי, פי' העקמתי.

(ו) הרשענו (דניאל ט ה). עשינו כמעשה הרשעים, או הולאנו שם רע על אחרים כמו שגא' ירשיעך פ"ד (איוב טו ו).

(ז) טפלנו שקר. דבקנו בשקר או המלאנו שקר (כד"ק שורשים).

נֶאֱצָנוּ⁽³⁾. סָרְרָנוּ⁽²⁾. עֲוִינוּ. פָּשַׁעְנוּ. צָרְרָנוּ⁽⁷⁾. קָשִׁינוּ עָרְף.
רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ⁽⁶⁾:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ⁽¹⁾. וְאַתָּה
צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם⁽⁵⁾. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר⁽⁷⁾. גָּלָה מִפָּנֵינוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה
יותר מכל עם. כאב

לִבָּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ. הִחֲבַל אֲוִיָּנוּ. וְנִפְרַע פְּאֵרְנוּ. זְבוּל בֵּית
נלקח בית המקדש כמשכון וכפרעון חוב. אווי, ופאר וזול כולם כינויים לזיהמ"ק

מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיתָה לְשִׁמָּה. יָפִי אֲדַמַּתְנוּ
לְזָרִים. בָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שִׁבְנוּ מִטַּעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיו פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ
לֵאמֹר לִפְנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא
חֲטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בָּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דָּבַרְנוּ דָּפִי. הֶעֱוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חִמְסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כִּזְבָּנוּ. לָצָנוּ. מָרְדָּנוּ. נֶאֱצָנוּ. סָרְרָנוּ. עֲוִינוּ. פָּשַׁעְנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרְף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

(א) כזבנו. שקרנו. וי"מ אכזבנו את בוראנו ואת חברינו כ"ש (ישעיה ה 7) מדוע קִיַּיתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בָּאֲשִׁים, כ"ש (איוב מא ו) הִתְחַלֵּתוּ נִכְזָּבָה.

(ב) נאצנו. מאסנו בטוב.

(ג) סררנו. סרנו מן הדרך.

(ד) צררנו. גרמנו כרה לאחרים.

(ה) תעתענו. עשינו שחוק וליאנות (כמו שפירש הרד"ק בשורשים שורש לעב). וי"מ הלכנו אחרי ההבל, כמו שנא' (ירמיה י טו) הִבֵּל הַפִּה מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים.

(ו) ולא שוה לנו (איוב לג כז). ולא נהיה לנו שכר מזה (רש"י). והרוקח פי' ולא שוה לנו ולא הערכנו שכר מלוא והפסד עצירה בשווי הנכון.

(ז) אשמנו מכל עם. שכל העמים עבדו רק על ז' מאות ואנחנו עבדנו על תרי"ג.

(ח) בושנו מכל דור. כי הדורות הקדמונים כשהגיע זמן הקץ נגאלו ממזרים ומזבל, ואנחנו כלו כל הקיאים וישראל לא נגאלו ואין הדבר תלוי אלא בתשובה.

לְעֵינֵינוּ עֲשֵׂקוּ עֲמָלָנוּ. מְמַשֵּׁךְ וּמֹרֵט^(א) מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵינוּ
לקחו ממנו פרי עמלנו. נגזל ממנו יגיענו.
 עֲלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל שְׂכָמָנוּ. עֲבָדִים מָשְׁלוּ בָנוּ. פֹּרֶק אֵין מִיָּדָם.
מציל
 צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בַּעֲוֵינוּ.
 שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיֵנוּ כְּצֹאן וְאַבָּדָנוּ:

וְעָדִין לֹא שִׁבְנוּ מִטְעוֹתֵינוּ. וְחֵיד נָעִיו פְּגִינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשָׁמָנוּ. בְּגָדָנוּ. גָּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיָנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
 שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לְצָנוּ. מְרָדָנוּ. נֶאֱצָנוּ. סָרְדָנוּ. עוֹיָנוּ. פֶּשַׁעָנוּ. צָרְדָנוּ.
 קִשְׁיָנוּ עָרַף. רָשָׁעָנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל־הַבָּא
 עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנַּחְנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי^(ב).
 נִקְנִנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וּזְרַק עָלֵינוּ
 מִים טְהוֹרִים וּמִתְהַרְנוּ. כַּפְתּוּב עַל יָד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם
 מִים טְהוֹרִים וּמִתְהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר
 אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבַדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע
 לְשֹׂאֲרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־תַחֲזִיק לָעַד אִפּוֹ כִּי־חָפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב
 יִרְחָמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם^(ג):
 וְכָל־חַטָּאת עִמּוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יוֹכְרוּ
 וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לִיעֶקֶב חֶסֶד
 לְאַבְרָהָם^(ד) אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

(א) מְמַשֵּׁךְ וּמֹרֵט (ישעיה יח ב). ת"י חניסא וצוזא.

(ב) שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין וכו'. פי' אי אפשר לֹא לחטוא בשגגה בלי שים לב, לכן אתה ה' נקני מעון שנסתר ממני.

(ג) יָשׁוּב יִרְחָמֵנוּ וגו' (מִיכָה ז יט). פי' הרד"ק אמר יָשׁוּב יִרְחָמֵנוּ ואמר וְתִשְׁלִיךְ כן דרך המקרא במקומות רבים לנוכח ושלל לנוכח, וכן אמר עֲוֹנוֹתֵינוּ ואמר חַטָּאתָם. יבבוש. כאלם שכובש דבר תחת רגליו של אִירָא. והמלבי"ם ביאר, העוונות שבמזיד, יכבוש אותן שלא יגיע עונש בגינו, אבל חטאים שבשוגג ישליך אותם למולות ים שלא יימלאו כלל.

(ד) תִּתֵּן אָמַת לִיעֶקֶב חֶסֶד לְאַבְרָהָם (מִיכָה ז כ). פי' בצדורהם (על ר"ה) אָמַת שורת הדיו, חֶסֶד לפנים משורת הדיו, ואכל יעקב, הבטחת ה' היא שורת הדיו, שכבר נשבע לא"ה, אבל אכל אברהם היא נתינת חסד.

דְּנִיאל אִישׁ חַמּוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזוּנֶךָ וּשְׁמַע פֶּקֶחַ
עֵינֶיךָ וּרְאֵה שִׁמְמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא
עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמָעָה אֲדָנִי סִלָּהָה אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה
אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי
פָּנֶי אֱלֹיֶךָ כִּי עֲזַנְתִּינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתִּנוּ גְּדֻלָּה עַד
לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת חַנוּן וְרַחוּם אֶרְךָ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד
וְלֹא עֲזַבְתָּם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אָבִינוּ וְאֶל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ
וְאֶל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאֶל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּל־כָּלָה כְּחַטְאֵתֵינוּ. וְקוּם־לָנוּ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ הַזֹּנֶה
כְּאֵמוּר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נָאִם־יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עוֹן
יִשְׂרָאֵל וְאִינָנוּ וְאַת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה כִּי אֶסְלַח
לְאִשֶּׁר אֲשִׁאִיר: עַמֶּךָ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֲסִדְךָ תֹּאבִי
יִשְׁעָךָ יִפִּירוּ וַיֵּדְעוּ כִּי לֹא־נָתַן אֱלֹהֵינוּ הֶרְחָמִים וְהַפְּלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חַנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן
שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
גְּדֻלָּתְךָ וְתִפְאֶרֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן וַעֲזוּבֶיךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֲסִדְךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחוּתְךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֲזוּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשׁוֹתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:
עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּהְלֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן

ובדעת זקנים בעלי התוס' (בראשית כב יב) אחר העקידה, ביקש אברהם שיהיה אפר ילחק כבוד לפניו זיכרון לדורות כאילו הקריבו, ונשבע לו הקב"ה על כך, אמר אברהם תן לי חותם שלך, אל אעשה לך חסד ואעשה בקשתך אבל לא אמסרנו לך שיאל ממך ישמעאל ולא ליחלק שיאל ממנו עשו אלא רק ליעקב שמיטתו שלמה היינו דכתיב תתן אֶמְתָּ לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם כְּלוֹמַר עַל יְדֵי חֶסֶד שְׂרָה לַגְּמוּל לְאַבְרָהָם נָתַן חוֹתָמוֹ אִמַּת לְיַעֲקֹב עַל הַבְּטָחָה לִהְיוֹת זְכוֹת הָעִקִּידָה עוֹמֵד לְכָל הַדּוֹרוֹת.

אוֹהֲבֵיךָ שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה
 לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן
 יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדֻשָּׁה: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ: עֲשֵׂה
 לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה
 לְמַעַן דָּם עֶבְדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קְדֻשָּׁה:
 עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחִוּדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמִּים
 עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּי: עֲשֵׂה
 לְמַעַן יוֹנְקֵי שִׁדִּים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חָלָב שְׁלֹא
 פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא
 לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד^(א), עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וַיִּשָּׂר,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ
 יִצָּר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיִּשָּׂר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קָרוֹב
 לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל
 אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמָךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי
 אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבָרְהָם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פַּחַד יִצְחָק,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב^(ב), עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשֹּׁבְטִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ מְשַׁבֵּב אִפְחֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין
 אֲלֵמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

(א) וְתִיק. מלטיין בחכמה, כ"ש (ריש תוספתא דהוריות) או שהיה אחד מן התלמידים הוותיקין יושב לפניו
 והוא ראוהו להוראה כשמעון בן עזאי, ואמרו (ערוכין 77 י"ג ע"ב) תלמיד ותיק היה ביבנה ובירושלמי דפאה
 (פ"ב ה"ו) אפי' מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפניו רבו כבר נאמר למשה בסיני. וְחִסִּיד. עושה חסד.

(ב) אביר יעקב (בראשית מט כד). אלוה חזק ועזום של יעקב.

מי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמִּזְבֵּחַ^(א) הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יַם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּהְרָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בַּמַּצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדִּגָּה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחָלְיוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה בְּתוֹךְ כְּבֹשׁ הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְמָרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְעִזָּרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעֲנַיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכְיָי רֹחָא,

לשפלי רוח

עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא

לנשברי לב

עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיזְב. רַחֲמָנָא

הרחמן, הושיענו.

הרחמן, הצילנו.

(א) מי שענה לא"א בהר המוריה. בתענית (פ"ג) על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם אבינו בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה בא"י גואל ישראל, (1) ופי' צח"א מהרש"א, לא שנענה במה שלא נשחט יצחק (שהרי כוונתו היתה לשחוט את יצחק לקיים מצותו ית') אלא על שזיקק ממנו אֱלֹהִים יְרָאֵהוּ הַשָּׁה לְעֵלָה בְּנִי, ונתקיימה מחשבתו וַיֵּרָא וְהָנָה אֵיל אַחֵר נִצָּחֻהוּ בַּסֶּבֶךְ בְּקֶרְנָיו גו' וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלָה תַּחַת בְּנוֹ עֵי"ש עול. (2) אבל בזיושלמי שם פריך ולא יצחק נגאל (ולמה חותמים בא"י גואל ישראל), ופריך מכיון שנגאל יצחק כמו שנגאלו כל ישראל. משמע שהתפלל להצלת יצחק. (3) עוד אי' שם שהתפלל א"א שיזכור ה' עקידת יצחק לכל הדורות, ואולי גם ע"ז שייד לומר מי שענה לא"א וכו'.

רַחֵם עָלֵינוּ הַשֵּׁתָא בְּעִנְיָנוּ וּבְזִמְנֵינוּ קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל
תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֵל־בְּאִפְךָ תֹּכִיחֵנִי וְאֵל־בְּחֶמְתְּךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּן יְיָ
כִּי אֲמַלְלִי^(א) אֲנִי רַפְּאֵלִי יְיָ כִּי נִבְהַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְהַלָּה מֵאֵד
וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ:
עד מתי תביט ואינך מושיע:
כִּי אֵין בַּפִּי זְכוּרָה בְּשֵׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יַגִּיעֲתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לַיְלָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אִמְסָה: עֲשֵׂשָׁה
כל לילה אני מלכלך את מטתי, ומרטיב אותה בדמעותי:
מִפְּעַם עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָי: סוּרוּ מִפְּנֵי כָּל־פְּעָלֵי אֱוֹן
בלתה מרוב צרות:
כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנוּנִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ
וַיִּבְהַלּוּ מֵאֵד כָּל־אֵיבֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁבוּ יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִפֶּסָא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִפִּיק מִשְׂאוֹל לַחַיִּי עֲלִמָא. בְּרָא בְּד
מכה ורופא, מועלה משאוול לחיי נצח. כשבן
חֲטָא אָבוּהִי לָקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִפֶּסָא לְכַאֲבָה. עֲבָדָא דְמָרְד
חוטא, אביו מלקה אותו. ואז האב מרחם ומרפא את מכאוביו. כשעבד מורד,
נִפְק בְּקוֹלָר^(ב). מִרָה תֵּאָב^(א) וְתִבֵּר קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרְךָ אֲנִי
יוצא ליהרג קשור בשלשלת. אדוני חוזר בו ושובר את השלשלת: אנו בנך בכורך
וְחִטִּינֵן קַמָּךְ. הָא רֵוִי נַפְשָׁן בְּגִידִין^(ג) מְרָרִין. עֲבָדְךָ אֲנִי
וחוטאים לפניך. ונפשנו שתתה והשתכרה מלענה מרורה. עבדיך אנחנו
וּמְרָדִינֵן קַמָּךְ. הָא בְּבִזְתָּא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקוּיָתָא.
ואנחנו מורדים לפניך. וענשת אותנו בבזוה, בשביה ובמלקות.
בְּמַטְוִי מִנְךָ בְּרַחֲמֶךָ דְנַפְשִׁינוּ. אֲפִי לְכַאֲבָא דִּי יִתְקַף עָלֵינוּ. עַד
בבקשה ממך ברחמיך דנפשינו. רפא את המכאוב המתחזק עלינו. לפני
דִּלָּא נִהְיָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:
שנאבד בשביה:

בערב ראש השנה ובעשרת ימי תשובה אומרים כאן תחינה

(א) אֲמַלְלִי צִקְמָן צִכְאִיל וּצְהִרְבָּה כְּחִזִּי יֵד.

(ב) קוֹלָר. וַיִּתְּנֵהוּ בַּפִּיגֵר (יחזקאל יט ט) ת"י צקולרין.

(ג) תֵּאָב. ל' תוֹבֵחַת, שָׂב וְחָזַר בּוֹ. וַיֵּשֶׁב (ש"א כז ט) ת"י ותאב.

(ד) גִּידִין. הַגְּנִי מֵאֲבִילָם אֶת־הָעָם הַזֶּה לְעֵנָה (ירמיה ט יז) ת"י אנא מיתי עקא על עמא הדין מרר בגידין.

מִכְנִיִּים רַחֲמִים^(א) הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לִפְנֵי בַּעַל הַרְחָמִים:
 מִשְׁמִיעֵי תַּפְלָה הַשְּׁמִיעוּ תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:
 מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְנִיִּים
 דְּמַעָּה הַכְּנִיסוּ דְּמַעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת:
 הַשְׁתַּדְּלוּ וְהַרְבוּ תַּחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ
 לִפְנֵינוּ הַשְּׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם:
 יִזְכֹּר אֱהָבָתָם וַיַּחֲיֶה זֶרַעַם שְׁלֹא תֵאבֹד שְׂאֵרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן
 רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וּלְשִׁנְיָה:
 מִיָּהָר עָנְנוּ יְיָ אֱהִינוּ וּפָדְנוּ מִכַּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה
 בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךְ וְעַמְּךָ:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְּנִין בְּעֵבֶדְךָ דְּמִתְחַנְּנִין לְמַרְתָּ. עֲשִׂיקִי
 אֲנִי וּבַחֲשׂוֹכָא שְׂרִינִי. מְרִירִין נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְשִׁין. חֵילָא
 אֲנַחְנוּ וַיּוֹשִׁבִים בַּחוּשְׁךָ. וּנְפִשָׁנוּ מִרַב הַצָּרוֹת. כּוֹחַ
 לֵית בֶּן לְרַצְיוֹנָה, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְּגִזְרָתָּ עִם אֲבִהָתְנָא:
 אין בנו לפייס אותך, אדונינו. עשה בשביל הברית שכרת עם אבותינו:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְּנִין כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנְּנִין לְמַרְתָּ. כְּלָחוֹן
 בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי
 כָּל הַשְּׁבוּיִים נִפְדִּים בְּכֶסֶף. וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּתַפִּלָּה.
 וּבִתְחַנּוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתֵינוּ וּבַעֲוִיתֵינוּ. דִּלָּא נְהַדֵּר רִיקָם מִן קַמְּךָ:
 תן לנו שאלתנו ובקשתנו. שלא נשוב ריקם מלפניך:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל וְאֵלֵיָּאבֵד יִשְׂרָאֵל
 הָאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

(א) מכניסי רחמים. פיוט קדום זה מופיע בסדר רב עמרם גאון וכן באלו הגאונים (מס' תענית עמ' 25).
 ובספר התניא (הל' תשובה ור"ה) כ' מלאתי בשם הרב אביגדור ז"ל שאין בזה משום משתף שם שמים ודבר
 אחר והביא ראיה מהא' לאמרינן (סנהדרין דף מ"ד ע"ב) אמר ר' יוחנן לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל
 מאמין את כחו מלמטה ואל יהיו לו כרים מלמעלה ופירש רבנו שלמה ז"ל שייסעוהו מלאכי השרת לבקש
 רחמים ואל יהיו משטינין מלמעלה ובמדרש שיר השירים על הפסוק השבעתי אתכם אומרת כנסת ישראל
 למלאכים העומדים על שערי תפילה ועל שערי דמעה, הולכו תפילתי ודמעתי לפני הקב"ה וזהו מליצי
 יוסף לפניו שימחול לי על הזדונות ועל השגגות.

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֲרִית עִם אֶחָד וְאֶל־יֶאֱבֹד גּוֹי אֶחָד
הַמִּיִּחָדִים שְׁמָךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֲרִית עִם קָדוֹשׁ וְאֶל־יֶאֱבֹד גּוֹי
קָדוֹשׁ הַמְּשִׁלָּשִׁים בְּשָׁלֹשׁ קְדוּשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפַּיִם
לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עֲזָרָה:

אָבִינוּ מִלְּפָנֵינוּ חָנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים
עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה⁽⁶⁾ וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאֲנַחְנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ⁽³⁾: זְכוּר־רַחֲמֶיךָ יְיָ
וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּה⁽²⁾: יְהִי־חֶסֶדְךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ
לָךְ: אֶל־תִּזְכֹּר־לָנוּ עֲוֹנֹת רַאשֵׁינוּ מִיָּהֳרָה יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי
דָלוּנוּ מְאֹד: חָנּוּנוּ יְיָ חָנּוּנוּ בִּירֵב שְׂבַעֲנוּ בָּנוּ: בְּרָגְזוּ רַחֲמֶיךָ
תִּזְכֹּר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוּר כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ⁽⁷⁾: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילָנוּ וְכִפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן
שְׁמֶךָ:

(א) כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה. צמדרש תהלים (7) אמרו ישראל לפני הקב"ה אם יש בנו זכות, עשה עמנו, ואם לאו, עשה עמנו צדקה וחסד.

(ב) ואנחנו לא נדע וגו'. פ' אין אנחנו יודעים מה לעשות כדי להינצל מאויבינו, אלא עינינו אליך להצילנו.

(ג) כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּה (תהלים כה ו). פירש"י מימות אדם הראשון שאמרת לו ביום אֶבְלָךְ מִפְּנֵי מוֹת תָּמוּת וְנָתַת לֹא יוֹם מִשְׁלַךְ שֶׁהוּא אֶחָד שָׁנִים. וי"מ בתחילת יצירת האדם, שלא עבד את ה' עדיין, משגיח עליו בתכלית הרחמים והחסד, כי הוא מעשה ידיו.

(ד) כִּי הוּא יָדַע יִצְרָנוּ גו' (תהלים קג יד). באבות דר"נ פט"ז רש"י אומר, אין ישראל רואים פני גיהנם לעולם, משלו משל, למה הדבר דומה, למלך בן"ד שהיה לו שדה זבוכית, באו בני אדם והשכירוה בעשרת כורין חטים בשנה, זבלוה, עידרוה, השקוה וכיסחוה, ולא הכניסו ממנה אלא כור אחד חטים בשנה, אמר להם המלך, מהו זה, אמרו לו, אדונינו המלך, שדה שנתת לנו זבוכית היא, שזבלנוה וכיסחנוה והשקינה מים, ולא הכנסנו ממנה אלא כור אחד חטים בלבד, כך עתידים ישראל לומר לפני הקדוש ברוך הוא, ריבוננו של עולם, אתה יודע זיכר הרע שהוא מסית בנו, שנאמר כי הוא ידע יצורנו גו'.

וַתִּגְדֹּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיָא וּבְזִמְנָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

וַתִּבְרָךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמָהּ
דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלַם מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאָמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובכרצון את־תפלתנו:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אֲבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מברך מעתה ועד־עולם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שני

בְּטָרִם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי בְּכָלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפֹשֶׂה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְּלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתְּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחְדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ וְיִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתְּךָ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ תִּמְלֹכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לוי ידמה לוי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לוי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
ותננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקר־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנון שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו במוחים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנון ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בהודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך פתוב: ובצל כנפיך נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנון ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדֹנֵי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָרָא כְרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמִּירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסִּפֵּר: יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעִדָּנוּ שְׁמֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
כַּחֲטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הִגְבֵּר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחַק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלַחְתָּ כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתָּם
לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שְׁבִיָּהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכֻתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעָתָ וְסִלְחָתָ: סִלְחֵנָּה לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׂמֻמֹּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֻעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה
אֲדֹנֵי חֲקִשִּׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ו סס המחנך יצחק הקמן ברבי מאיר חזק ואמץ(*)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ תַּחֲנֶה עוֹרְכִים.

שֵׁהם מִצְרַיִם וּלְחֹשֶׁעַ צָרִיכִים.

נתונים בצרה

צָרִיחֶם עֲלֵיהֶם עַל מֵאֲרִיכִים.

כָּל־זֹאת הִגִּיעַתָּם וְשְׁמֹךְ מְבָרַכִים:

באה עליהם ועדיין

(*) י"א שהוא ריב"ם צעל התוספות, אחיהם הזכור של רבנו חס והרש"ם.

חָלִי וּמִכָּאֻב לְהִכָּתֵב לֹא נִמְסַר.

לא ניתנו להיכתב כי רבים הם.

עֲלוּבִים מִנְעָר וְחִיתָם מֵהֶם לֹא הוּסַר.

עלובים הם מנעוריהם וכל ימי חייהם לא הוסר מהם העלבון והבזיון.

קְדוּשׁ, בִּידֶךָ לִפְתֹּחַ מוּסַר.

להוציא אותם מייסורין.

כְּאַמְנוֹתֶךָ הִנֵּקִיָּה וְלֹא כְּאַמְנוֹת בֶּשֶׁר^(א):

בשר ודם:

הַלּוּבִשׁ צְדָקָה וְלוֹ כְּמַעֲלֵל עֲטוּיָה.

עטויה לשון לבישה

וּמִמָּכָה עֲצֻמָּה מִתַּקֵּן רְטִיָּה.

קוֹמִים עֲדָתְךָ מִנִּפְּלִיתָהּ הַפְּטוּיָה.

מפטה מטה.

בְּכִתְּךָ הַגָּדוֹל וּבִזְרוּעֶךָ הַנְּטוּיָה:

טִמְאִים הָאוֹמְרִים נַחֲלָתְךָ לְחֵבֶל.

כְּבוֹדְךָ לְהִמִּיר וּבְהֶבֶל לְהִתְהַבֵּל.

נִצֵּר נִתְעַב לְאֵלוֹהִי לְקַבֵּל.

ישו הנוצרי

וַיִּרְאֶתְךָ הַקְּדוּשָׁה לְנִטּוּשׁ וּלְנִבֵּל:

לעזוב ולבזות:

בְּאַהֲבָתְךָ וּבְחֶמְלָתְךָ מִנִּשְׂא וּמִנִּטֵּל.

מגביה ומרומם.

עֲצָתָם תִּסְפֹּל^(ב) וּמַחֲשַׁבְתָּם תִּבְטֹל.

קלקל

רַבָּה הַמְּהוּמָה בִּינִיָּהֶם הִטֵּל.

וּמִלֵּאךְ אֲכֹזְרֵי דִּתָּהּ וְטִלְטִל:

ואת הגוים הדומים למלאכי חבלה, הרחק ממנו:

בְּעֵבוֹר כְּבוֹד שְׁמֶךָ שֵׁם קֹדֶשְׁךָ הִמָּחֶלֶל.

נִזְרָאוֹת תִּפְּלֵא לְבָל בַּגּוֹיִם יִתְחַלֵּל.

(א) כאומנותך הנקיה וכו'. בפסיקתא רבתי פ' ל"ג אומנות בשר ודם אדם מכה באיזמל ומרפא ברכייה ואומנותי אינו כן אלא בדבר שאני מכה בו אני מרפא אותו. וזה מה שאמר בהמשך ומומכה עצמה מתקן רטייה. ובמדרש (שמות רבה כג ג) בדבר שהוא מכה הוא מרפא שנאמר (ירמיה ל יז) כִּי אֶעֱלֶה אֲרָכָה לָךְ וּמִמּוֹתֶיךָ אֲרַפְּאֶךָ ממכות שאני מכה אותך מהם אני מרפא אותך.

(ב) עצתם תספל. כ"ס (ש"צ טו לא) ספֿל־נָא אֶת־עֲצַת אֱהִיתֶפֶל פִּירֶשׁ"י קלקל.

יועצי רעה תוליד שולל^(א).

ובהם תעולל פאָשר בי נתעולל:

מקים מעפר דל ואביון מאשפה.

בנסתך אל תתן לכלה ולחרפה.
כנסת ישראל לכיליון

אם בפקודיך מתעצלת ומרפה.

רפיון לשון עולות

על כל־פשעיה אהבתך תהי מחפה^(ב):
מכסה:

יתרה חבתם לפניך אדוני האדונים.

בין כך ובין כך קרואים לך בנים^(ג).
בין שעושים רצונך בין אם לאו

רחמיך יקדמונו אֱלֹהֵי עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

טָרֵם יִשְׁטָפוּנוּ הַמַּיִם הַיּוֹדוֹנִים:

חפצי קרבתך על כל־הבאות.

למרות כל הצרות.

החישתה למו ישועות הנבאות.

הבא להם מהר

קדוש, עשה עמָהם לטובה אות.

חֲזַק וְאַמִּיץ גּוֹאֲלֵם יְיָ צְבָאוֹת:

אֵל מְלֶכֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מְעַבֵּיר
 ראשון ראשון מַרְבֵּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 וְכִרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שְׁחֹדֶעֶת לָעֵנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:

(א) יועצי רעה תוליד שולל. מוליד יועצים שולל (איוב יז יז) פירש"י שם דבר הוא שטות מולכים בשטות כשהוא רואה לערצב ולצלע חכמה. וא"ע והרמב"ן פי' שולל מהם חכמה.

(ב) על כל פשעיה אהבתך תהי מחפה. כ"ס (משלי י יז) ועל כל־פשעיהם תכסה אהבה.

(ג) בין כך ובין כך קרואים לך בנים. בקדושין (דף ל"ו ע"א) בנים אֵתָם לֵה' אֱלֹהֵיכֶם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרויים בנים.

סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מַלְכָנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קַרְאִיךָ:

לָמָּה יִי תַעֲמֹד בְּרַחוּק תַעֲלִים לַעֲתוֹת בְּצָרָה: לָמָּה־פָּנִיךָ תִסְתִּיר תִשְׁפַּח עֲיִנּוּ וְלַחֲצֵנוּ: אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵעֲבָדֶיךָ כִּי־צָר־לָנוּ מִהֵר עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יִי כִי־טוֹב חֶסֶדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פִּנָּה אֲלֵינוּ: פִּנָּה־אֲלֵינוּ וְחַנּוּנוּ כִּי־יְחִידִים וְעַנְיִים אֲנַחְנוּ: אֲנַחְנוּ עַנְיִים וְכוֹאֲבִים יִשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגָּבֵנוּ^(א): אֲלֵי־שֵׁב דָּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֲבִיוֹן יִהְלֹל שְׁמֶךָ: קוּמָה יִי בְּאַפְךָ הַנָּשָׂא בְּעִבְרוֹת צוּרְרֵי וְעוֹרֵה אֵלֵי מִשְׁפָּט צוִּיתָ^(ב): קוּמָה עֲזָרְתָה לָנוּ וּפִדְנוּ לַמַּעַן חֶסֶדְךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יִי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יִי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה תַפְלֹךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִרְבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַעַה אֲדֹנָי סִלַּחַה אֲדֹנָי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לַמַּעַנָּךְ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

ז ע"ס א"ב וזסוף חתום שלמה (הבבלי) הקמן יגדל בתורה וכל בתיו צני ה' ה' חזנים

אֲלֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲנִי יוֹם אִירָא אֵלֶיךָ אֶקְרָא.

ביום שאני ירא,

בַּל יַעֲשֻׁקוּנִי יָדַימ עוֹזְבֵי יְקָרָה.

התורה.

גָּמוּל לְהַשִּׁיב לָהֶם שֵׁב לְבַקָּרָה.

שב בדין וערוך ביקורת על מעשיהם.

דִּין רָשָׁע וְעוֹל מְלוֹאִם יִקְרָא:

לרשע ועושה עוול, עונש מלא יפסוק:

הַחֹשֶׁבִים לְהַשְׁפִּיחַ שֵׁם קֹדֶשׁ הַנִּבְכָּד.

וּלְהַרְגִיל שֵׁם טְמֵאָה נִקְלָה וְנִעְבָּד.

נבזה, מעשה ידי אדם.

זֶה דֶּרֶכַּם טוֹבִי עִם אֶבֶד.

לאבד את הטובים שבנו, שאינם מסכימים להמיר דתם.

חֲשׂוֹךְ הַשָּׂאָר מִלְּכַתְּשָׁם בְּבֵית הַבַּד^(ג):

הצל שארית ישראל מלהשחית אותם כמו שכותשים זיתים:

(א) תשגבנו (תהלים סט ז). ת"י תשזבינו, פי' תושיעני.

(ב) הנשא בעברות צוררי (תהלים ז ז). ת"י אתנטל צרוזא על מעיקי, פי' התרומם זכעם נגד המציקים לו. ועורה אלי משפט צוית. פי' וקיים לי מה שהזכחת לי (ע"פ א"ע). אבל יונתן תרגם ועורה אלי, וסרהב לו, פירוש הבא מהר (ראה רש"י על ברכות דף מ"ז ע"א מסרהב ואכיל, ממחר לאכול).

(ג) מלכתשם בבית הבד. בערוגת הזושם כ' כי סליחה זו חוצרה על גזרת מלך רשע שגזר גזירות קשות על ישראל בארץ יון והיו לוקחים יהודים וכותשים אותם בבית הבד.

טָרַף-טָרַף לְמִדּוֹ אָדָם בְּמִדְבָּר.

אויבינו למדו לטרוף בני אדם כמו שנאמר בספר יחזקאל (יט ג).

יְדוּ גֹורֵל בְּעַל הַפֶּקֶר בַּמִּדְבָּר.

מטילים עלינו גורל כדי להתחלק ביניהם כאילו אנחנו הפקר.

בְּמַעַט בָּלוּ וְלֹא יַעֲדְרוּ דָבָר.

החסירו

לוֹלִי רַחֲמֶיךָ אֲדוֹן בְּחֶסֶד דָּבָר:

מנחג:

מִי יִהְיֶה רַחֵם אַחֵר מִדּוֹתֶיךָ לְדִינָה.

נִכְחָד לְהַשִּׁיב מִי חֲלָצִיו לְדִינָה.

נגדך להשיב טענות, מי יאזור כח.

סָרְנוּ וְסַעֲרָנוּ וְנִשְׁמָטָה חָרֵב הַיּוֹנָה^(א).

סרנו ממצוותיך וטולטלנו כמו על ידי סערה, ויצאה נגדנו חרב היונה^(א).

עָפָה הַדִּין וַיִּדָּךְ עַל הָעֲלִיזָה:

פָּנִי-אִמֶּר יִכְלְתִי בַעַל הַמוֹט^(ב).

המשעבד אותנו תחת העול.

צָרִי יְהוּדָה יִגִּילוּ בִּי אָמוֹט.

קָרָא לְמַכּוּרֵי חֲנָם שְׁנַת שְׁמוֹט.

לישראל שנמכרו חנם שנות שמוט.

רָשַׁע הַפּוֹשֵׁט^(ג) יִפּוּג אַחֲזֹר וַיִּקְמוֹט:

המרחיב את שלטונו, ילך אחורה ויתכווץ:

שְׁטָרַךְ קוֹדֵם וְלוֹ נוֹשִׁים מִבְּקָשִׁים.

למרות שדין הקדימה שלך, אחרים מבקשים לקחת אותנו, כמלוה הגובה חובו.

שְׁעִבּוּדָךְ לְהַרְחִיק, רַבּוֹ אֲדוֹנִים קָשִׁים.

הרבה אדונים קשים מבקשים לשלוט עלינו למרות שעבודך.

תַּחֲוִימִי סַמָּנִי מִצָּרִיךָ^(ד) לַעֲקוֹר מִבְּקָשִׁים.

רוצים לגנוב את שדך ולעקור את סימני גבולו.

תְּבוֹאָה קִדְשָׁתְךָ בְּלוֹעַ מְלִילוֹת^(ה) וְקָשִׁים:

הם רוצים לבלוע את ישראל שנמשלו לתבואת קודש, שיבולים עם הקש:

שֶׁפֶט רָעָה תָּבִיא עֲלֵיהֶם וְהָאֲשִׁימָם.

וחייבם.

לָמוֹ עוֹלֵל וְהִתְעוֹלֵל בְּכַבֵּד יִשְׁמָם.

בכבוד ידו ישים אותם שממה.

(א) חרב היונה. כמו שמאלנו בתו"כ בחוקותי (י ז) חרב הנשמטת אחריכם לא במהרה חוזרת. והנביא קרא לחרב

הַרְבֵּה הַיּוֹנָה (ירמיה מו טז) ופירש"י יונה לשון יין.

(ב) מוט. חלק מהעול כמו שנאמר מוטת עֲלֵכֶם (ויקרא כו יג).

(ג) הפושט. פי' המתפשט, וי"מ המפשיט ממנו את רכושנו.

(ד) סמני מצריך. רמז למאות שמקיימים ישראל שהם סימנים להיותם עבדים לו ית'.

(ה) מלילות. ראשי שיבולים (רש"י תענית דף ו' ע"א).

מִנֵּת בּוֹסֶם פִּיּוֹ מִפֶּחַ^(ה) הַגְּשִׁימִים.

יהיה חלקם גחלים בוערות שתפיל עליהם מן השמים כגשם. פחים ל' פחמים וגחלים

הַשִּׁיבֵם שְׂבָעֲתִים נָקֵם בְּרִית וְהַשִּׁמֵּם:

הָעִיר קָרִית טִירַת נוֹךְ נִהְלֵנוּ.

ביתך

יָם גְּאוּלִּים דָּרָךְ לַעֲבוֹר קָהְלֵנוּ.

הכן דרך בים כדי שנוכל לעבור בעת הגאולה.

בָּךְ תּוֹחַלְתֵּנוּ וְאַתָּה רַב מְחוֹלְלֵנוּ.

אדונינו ואבינו.

נַחֲמֵנוּ נָא, יְהִי חֶסֶדְךָ עָלֵינוּ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדּוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְגָּה מִחִילָה לְחֹטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֵּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתֵּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַלְלֵנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

אִם-עֲוֹנוֹת תִּשְׁמְרֶיָה אֲדֹנֵי מִי יַעֲמֵד: אִם-עֲוֹנֵינוּ עָנֹה בָּנוּ יְיָ עֲשֵׂה
לְמַעַן שְׁמוֹךְ: רַחֲמֶיךָ רַבִּים יְיָ כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חַיֵּנוּ: כִּי-עַמְּךָ הִסְלִיחָה לְמַעַן
תִּזְרָא: אֶל-תַּעֲזֹבֵנוּ יְיָ, אֱלֹהֵינוּ אֶל-תִּרְחַק מִפָּנֵינוּ: אֶל-תִּרְחַק מִפָּנֵינוּ
כִּי-צָרָה קְרוּבָה כִּי-אֵין עֲזֹר: אֶל-תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִפָּנֵינוּ כִּי-צָרָה לָנוּ
הִטָּה-אֱלֹהֵינוּ אֲזָנְךָ כִּי-נִקְרָא מִיָּהָר עֲנֵנוּ:

לִּי הִישׁוּעָה עַל-עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגִּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמֶיךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כִּי-יִסְקָרְאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סִלָּחָה אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תִּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמְּךָ:

ח ע"ס א"ב וכסוף חתום שלמה (הבבלי) הקמן יחי וכל זמיו צני ד' ד' אצנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אִם עֲוֹנֵינוּ רַבּוֹ לְהַגְדִּיל.

(ה) מפח. הכלי זו מנפחים על הגחלים כדי להבעיר אותם.

בְּנוּ עָנוּ עֲבוֹת בְּגָדִיל^(א).

מקטרגים נגדנו ונעשו כחבליים עבים.

נִרְמוּ לָנוּ בִּינְתִים לְהַבְדִּיל.

בינינו לביניך

דְּרָכֵי רַחֲמֶיךָ לֹא תַחְדִּיל:

הִתְנַהֵּג בְּמִדַּת חֶסֶד הַתֵּינִית.

וְאַתָּה הוּא לֹא שֵׁנִית.

זָכַר עֲדָתְךָ קָדָם קִנִּית.

חֵן שִׁירֵי בְּכוֹר בְּנֵית:

תן חנינה לשיריים של ישראל המכונה בכורך:

טַעֲנָתָנוּ גִּפִּי קָרַת^(ב) נְתוּנִים.

הרמת אותנו למקומות גבוהים.

יִשְׁבְּתָנוּ שֵׁן סֶלַע אִיתָנִים.

הושבת אותנו על ראש סלע חזק.

בְּאַחַת דְּבִיתָנוּ בְּמָקוֹם תַּנִּים.

פתאום דרסת אותנו במקום חיות רעות.

לְרוּיָה^(ג) צֵאת פֶּמָּה מְתוּנִים:

לגאולה אנחנו מחכים זמן רב:

מֵרֵב פְּקֻדוֹת וּבִהְלָה מְחַלְחֶלֶת^(ד).

מרוב הצרות הקורות לנו נפשנו נבהלת.

נִקְטָה^(ה) שָׁחָה לְעֶפֶר בּוֹחֶלֶת.

נפשנו נאנחת, ירדה עד עפר, ומוגעלת.

סִמְכָה בָּטָן לְאַרְצִי, נִשְׁחַלֶּת.

והיא נמשכת למטה.

עוֹרָה, לָמָּה תִּישָׁן, תּוֹחֶלֶת:

ה' תוחלתנו:

פָּקַח קוֹחַ אֲסוּרִיד^(ו) חֲפוּץ.

פתח את המאסר

(א) עבות בגדיל. בסוכה (דף נ"ב ע"א) יזר הרע דומה לחוט של זוכיא ולכסוף דומה לעבותות העגלה. ונאמר
הוּי מִשְׁכֵּי הָעוֹן בְּחִלְי הַשָּׁוֶא וְכַעְבוֹת הָעֲגֻלָּה הַפְּאָה (ישעיה ה יח) ופירש"י גורמים יזר הרע עליהם
מעט מעט, בתחילה בחבלי השוא, כחוט של קורי עכביש, ומשנחגרה בהן, מתגבר והולך עד שנעשה כעבות
העגלה שקושרין זו את הקרון למשוד. וכתב רבנו יונה בשערי תשובה (א לח) ומשלו ע"ז מחוט של משי שהוא
נרפה וחלש וכאשר יכפלו אותו כפלים רבים ייעשה עבות חזקה.

(ב) גפי קרת. (משלי ט ג) עֲלִי־גִפִּי מְרִמִּי קָרַת פ' א"ע במקומות הרמים שבעיר. קרת כמו קריה.

(ג) לרוייה (תהלים סו יב). ת"י לרווחתא.

(ד) פְּקֻדוֹת. פ' פקידת העוון (רש"י הושע ט ז). מְחַלְחֶלֶת. ל' חיל ופחד (א"ע על אסתר ד ז).

(ה) נִקְטָה (איוז י א). פירש"י נפשי מתקוטטת על שאני חי. א"נ ל' אנחה (רש"י יחזקאל כ מג).

(ו) פקח קוח אסוריד. וְלֹאֲסוּרִים פָּקַח קוֹחַ (ישעיה סא א) פ' הרד"ק פתח המאסר. ופירש"י קוֹחַ כמו מְלָקוֹחַ
(במדבר לא יא).

צֹק הָעֵתִים חֲשֹׁבוֹנָם קְפוּץ.

תקופת המצוקות, קפוץ עליה וקצר אותה.

קִבֵּץ פְּזוּרֵיךְ עֵדֶר הַנְּפוּץ.

רְאוּת עֲלֶתָהּ וּפִיהָ תִקְפוּץ:

יראו רשעים ויסגרו פה:

שְׁמוֹר שְׁבוּעַת חֶסֶד וּתְנִי^(א).

תנאי הברית שהתנית עם אבותינו.

תָּם וְצָבוֹר וּבְנֵי^(ב) אֵיתָנִי.

יעקב, יצחק, ואברהם, שלושת יסודותינו החזקים,

שְׁלוֹמוֹ יִצְוֶה לְכָלִי גָנִי.

לכלל ישראל הנראה עכשיו ככלי מכוער,

הַפּוֹךְ וְשָׁנוֹת לְטוֹבָה הַפְּנִי^(ג):

במקום להביא עלינו צרות, תתפנה להיטיב לנו:

קָטַן כִּי יַעֲקֹב וְדָל.

יְדוּעַ חֲלִי נִבְּזָה וַחֲדָל.

נטול זכויות.

חַיִּים וַחֲסֵד, מַעֲזוֹ וּמִגְדָּל.

למרות כל חסרונות אלה, נא מלא אותנו חיים וחסד, אתה ה', מעוז ומגדל.

בְּאִשֶּׁר בָּחַךְ עֲתָה יִגְדָּל:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּחֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְתָּנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. אֵל עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

(א) חסד ותנאי. זכות העקידה נקרא חסד ותנאי כ"ש במדרש (הובא בחוספות השלם אורז פירוש צעלי החוס' תנ"ך ח"ה עמ' ר"י) אחר שנעקד יצחק ביקש א"ל שכל זמן שיזכירו ישראל עקידת יצחק תהיה כפרה להם, א"ל אילו היית דורש ממני קודם אשר היית עוקד את יצחק היה תנאי, אבל עכשיו מה שעשה עשוי וחסד הוא זה שאתה דורש.

(ב) צבור. בתנחומא פר' תולדות (עה"פ ויהי כי זקן יצחק) רואה את אפרו כאילו הוא צבור על גבי המזבח. בנאי. כן נקרא א"ל ע"ש הפ' (בראשית יב ו) וַיֵּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ.

(ג) הפנאי. בתורת כהנים על הפ' וְנִתְתִּי פָנִי בָכֶם (ויקרא כו יז) כשם שנאמר בטובה וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם כד נאמר דרעה וְנִתְתִּי פָנִי בָכֶם. עכ"ל. ופירש"י וְנִתְתִּי פָנִי. פנאי שלי פונה אני מכל עסקי להרע לכם. עכ"ל. וכן אמר בקינות לְרַעְיָה וְלֹא לְטוֹבָה גַם וְנִתְתִּי פָנִי (בקינה איכה תפארת מראשית). כאן מבקש שיהפוך את הפני מרעה לטובה.

טוב־י לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יי לָקֵץ לְנַפֵּשׁ תְּדַרְשֵׁנוּ: טוֹב יי לְמַעֲוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יי לְעוֹלָם חֶסֶד וְעִדְדֵּךְ וְדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לַחֲסוֹת בִּי מִבְּטַח בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בִּי מִבְּטַח בְּנָדִיבִים: טוֹב וַיֵּשֶׁר יי עַל בֶּן
יִזְרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלֵל וְדוּמָם לְתַשׁוּעָת יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מִיָּם
עַד־נֶפֶשׁ: הוֹשִׁעַ יי אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְחַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה חַמְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּלִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ט פזמון חתום זו שמואל כהן יחי^(א)

מִלֵּאכֵי רַחֲמִים מִשְׁרָתִי עֲלִיזוֹן^(ב).

חֲלוּ נָא פָנֵי אֵל בְּמִיטַב הַגִּיזוֹן.

בתפלה יפה.

אוֹלֵי יָחוּם עִם עֲנִי וְאַבִּיזוֹן. אוֹלֵי יָרַחם:

אוֹלֵי יָרַחם שְׂאֲרֵית יוֹסֵף.

שְׁפָלִים וְנִבְזִים פְּשׁוּחֵי שֶׁסֶף^(ג).

שבורים וקרועים.

שְׁבוּיֵי חֲנָם מְכוּרֵי בְּלֹא־כֶסֶף.

שׂוֹאֲגִים בְּתַפְלָה וּמִבְּקָשִׁים רִשְׁיוֹן:

ומבקשים רשות לצאת מעבדות לחרות:

אוֹלֵי יָרַחם מַעֲנֵי כָּבֵל.

מִלְּמִדֵּי מַכּוֹת בְּעֲנֵי סָבֵל.

מורגלים לקבל מכות

מִנּוֹד רֹאשׁ נְתוּנִים לְיוֹשְׁבֵי תֵּבֵל.

ללעג נתונים

(א) אולי הוא רבינו שמואל בן רבינו יהודה כהן ממגנצא המוזכר כמה פעמים בספר הפרדס.

(ב) מלאכי רחמים וכו' חלו נא פני א'. מקובל לפנות אל המלאכים שיתפללו על ישראל כ"ש (ושעיה סב) המזכירים אתיה' אלידמי לכם ואלתתנו דמי לו עדיכונן ועדיישים אתירושלים תחלה בארץ, ופירש רש"י בשם חז"ל שהם מלאכים.

(ג) פשוחי שסף. שניהם ענין אחד וישסף (ש"א טו לג) ת"י ופשה, פירש"י חתכו.

מִשָּׁל בְּגוֹיִם לַעַג וּבְזִיּוֹן:

אוֹלֵי יִרְחָם וַיִּרְאֶה בְּעֵינָי עָמוֹ.

וַיִּקְשֹׁב וַיִּשְׁמַע הַצָּגִים לְעָמוֹ.

הניצבים לעומתו.

וְעוֹדִים בְּלַחֲשׁ מוֹסֵר לָמוֹ.

נאספים בתפילה כאשר מגיעים עליהם ייסורים.

וַיַּעֲנִיָּהֶם תּוֹלִים לְמִצּוֹא רְצִיּוֹן:

לשמים, רצון מלפני ה':

אוֹלֵי יִרְחָם אוֹמְרֵי סֶלַח־נָא.

אוֹמְצֵי שְׁבָחוֹ בְּכָל־עֵז וּבְכָל־עוֹנָה.

מתחזקים לשבח אותו

אֲגוֹדִים בַּצָּרָה לְשִׁפּוֹךְ תְּחִנָּה.

אֶת־פְּנֵי הָאֱלֹהִים שׁוֹפְכִים לֵב דְּוִיּוֹן:

כואב:

אוֹלֵי יִרְחָם לָקְתָּהּ בְּכַפְלִים^(א).

כלל ישראל שקיבל עונש כפול.

לֹאֲקָהּ וּמִשֵּׁתִּלְמֶת בְּעוֹן שׁוֹלִים.

מחמת עוונותיה המלכלכים את שולי בגדיה.

לְעוֹטָהּ בְּפִי אֲרִיּוֹת כָּמוֹ בְּפִי שַׁחֲלִים^(ב).

אכולה על ידי אריות וגם על ידי גורי אריות.

לֹא שִׁכְחָהּ בְּכָל־זֹאת מִכְתָּב עֵז חֲבִיּוֹן:

את התורה:

אוֹלֵי יִרְחָם כְּבוֹשֵׁי פָנִים.

הכובשים פניהם בקרקע.

הַשּׁוֹמְעִים חֲרָפְתָּם וְלֹא מְשִׁיבִים וְעוֹנִים.

נֶצַח מְקוּיִם לִישְׁעוֹ וְנִשְׁעָנִים.

בכל דור מקווים לישועתו, וסומכים עליו.

כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמָיו בְּכָל־יּוֹן:

לגמרי:

(א) בְּכַפְלִים. לה"פ (ישעיה מ 3) כִּי לָקְחָהּ מִיַּד ה' בְּכַפְלִים בְּכָל־חַטֹּאתֶיהָ. וק' הייתכן שיעניש ה' יותר מן המידה. (1) בַּת־י פ'י שֶׁה' יִנַּחַם אֶת יִשְׂרָאֵל כִּאֲשֶׁר לָקָו בְּכַפְלִים. (2) אִ"ע פ'י כַפְלִים בַּרְכוֹת שְׁלָקוֹ כָּל גּוֹי. (3) וְהַרְדֵּק פ'י בַשָּׁנָה חוֹרְבָנוֹת. (4) וְחַזֵּל פ'י (פְּסִיקְתָּא דְנַחֲמָנו) חֲטָאוּ בְּכַפְלִים וְלָקָו בְּכַפְלִים, וַיֵּשׁ לַפֶּרֶשׁ דְּזִרְיָהֶם לְפִי מִ"שׁ (יִרְמְיָה ז יג) בְּיִשְׁתָּיִם רְעוּת עֲשֵׂה עִמִּי וְגו' וּפִירָשׁ"י אֶסְמִיכּוּ יִרְאֶתֶם בְּכִוּלָּא זֶה יֵשׁ כֹּאֵן רַעֲיָה אַחַת וְעַכְשִׁיו שְׂאוֹתִי עֲזָבוּ שְׂאֵנִי מִקּוֹר מֵיִם חַיִּים לִלְכֹּת אַחֲרַי ע"ז שֶׁהֶם כְּבוֹרוֹת שֶׁל מֵיִם מְכּוּסֵּיִן וְנִשְׁכָּרִין וְנִסְדָּקִין וּמִיָּמִיהֶם נִבְלָעִים בְּסִדְקֵיהֶם הֵרִי שְׁתִּים רַעוֹת.

(ב) לְעוֹטָהּ. ל' הִלְעִיטָנִי (בְּרַאשִׁית כה ל). שְׁחַל. אֲרִיָּה (רד"ק שׁוֹרָשִׁים) וּפִירָשׁ"י (אִיוֹב ד י) הָאֲרִי גָדוֹל וְהַשְׁחַל בִּינוֹנִי וְהַכְפִּיר קֶטֶן. נ"א לְעוֹטָהּ אֲרִיּוֹת נִשְׁיֹכָה שַׁחֲלִים.

אוֹלֵי יְרֵחַם יַחֲלִץ עָנִי בְּעָנָיו.

חֲבוּשׁוֹ^(א) יִתִּיר מֵאֶרֶץ שָׁבִיו.

מאסרו

יִגְהָה מְזוּרוֹ^(ב) וַיַּחֲבֹשׁ חָלָיו.

יסיר מכאובו וישים תחבושת.

צַעֲקָתוֹ יִשְׁמַע וַיַּחֲיֵשׁ יוֹם פְּדִיוֹן.

וימהר

אוֹלֵי יָחוּם עִם עָנִי וְאֲבִיוֹן. אוֹלֵי יְרֵחַם:

ה' מִלְאֲכֵי רַחֲמִים מִשְׁרָתִי עָלִיוֹן. חָלוּ נָא פָנַי אֶל בְּמִיטַב הַגִּיוֹן.
אוֹלֵי יָחוּם עִם עָנִי וְאֲבִיוֹן. אוֹלֵי יְרֵחַם:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחֲלָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לַפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי אֶל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עָנָן וְנִפְשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנָנוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וּנְחַלְתָּנוּ:
סִלַּחְלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה-הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיוֹן כִּי-עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי-בָא מוֹעֵד: זָכָחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה
לִבְנִשְׁפָּר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת-צִיוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִץ זָכָחִי-צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל-מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זָכַר-רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲלָם הַמֶּת: זָכַרְנוּ יי בְּרִצּוֹן עַמֶּךָ פִּקְדוֹנוֹ בִּישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קֶדֶם גְּאֻלָּתְךָ שָׁבַט נִחַלְתָּךְ הִרְצִיוֹן זֶה שְׁכֵנְתָּ בּוֹ: זָכַר יי חֲבַת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנִצְחָה: זָכַר יי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרַבָּה אֶת-זִרְעָכֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אִמְרָתִי אֶתֵּן לְזִרְעָכֶם וְנִחַלּוּ לְעָלָם: זָכַר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל-תִּפְּנֵן אֶל-קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל-רִשְׁעוֹ וְאֶל-חַטָּאתוֹ: אֵל-נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאוּנוּ:

(א) חבושו. ל' קשירה ומאסר כמו וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-חֲמוֹרוֹ (בראשית כג ג) וכל' חז"ל חבוש צבית האסורין (סוטה 77 כ"ה ע"א).

(ב) מזור. ולא יגהה מכם מזור (הושע ה יג) פירש"י לא יסור מכם מכאוב.

חַטָּאנוּ צוּרְנוּ סִלְחֵלְנוּ יוֹצְרֵנוּ:

י חַטָּאנוּ סָם הַמַּחֲזֵר יוֹסֵף חֹזֵק חַתּוּם כַּפּוֹל זֵרָאשִׁי הַמֵּאֲמִירִים
 יוֹשֵׁב בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים. וּמִבֵּית בְּעִמְקֵי הַדּוֹמִים^(א).
בשמים בעמקי הארץ.

יֹדֵעַ כָּל־תַּעֲלוּמִים. וּמִבֵּין כָּל־סִתּוּמִים.

אִם פִּשְׁעִים נַעֲצָמִים. וְעֹנֹת נִכְתָּמִים.
חזקים.

נָא יִכָּבְשׁוּ רַחֲמִים. בְּעַם וְזַעֲמִים:

וְאִם הִרְבַּתָּה אֲשָׁמָה. עֲנִיָּה וְעִגּוּמָה.
כנסת ישראל, עניה ועצובה.

דִּיָּה כִּי נִזְעָמָה. בְּאַף וּבְחִמָּה.
מספיק סבלה מזעמד.

וְנִתְּנָה לְשָׁמָה. וְאִבְלָה שׁוּמָמָה.
לשממה.

וּמֵעַת נִכְלָמָה. עוֹד לֹא רַחֲמָה:

שְׂרָדִי אֲשׁוּרִי. נָפְלוּ בְּיַד הָאֲרִי^(ב).
מלכות יהודה ששרדה את מלך אשור. נפלה ביד נבוכדנצר מלך בבל.

וּמִלֵּא טָרַף חוֹרִי. וּמַעֲוֹנוּ יַעֲגֹל וּמִרִּיא.
מילא את ירושלים הרוגים. והגלה לבבל את היהודים החשובים.

סִמָּךְ דָּב^(ג) אַחֲוִרִי. וְנִמְר^(ד) בְּסֻרֹב וּמִרִּי.
דב כינוי למלכות פרס, ונמר כינוי למלכות יון. בגין עוונותינו.

וְצַפֵּעַ נֶשֶׁף בְּחָרִי. בְּאִין חוֹבֵשׁ וְצָרִי:
מלכות אדום

פָּנִי כְּבַבְתָּ^(ה) נִצּוּרָה. נֶהֱפְכוּ כְּשׁוּלֵי קִדְרָה.
פני ישראל שהי שמר עליהם כעל בבת העין. הושחרו כשולי קדרה.

כִּי עֲנִיָּה נִשְׁאָרָה. בְּלִי כֹחַ וּגְבוּרָה.

פָּנִיָּה לֹא הִסְתִּירָה. מִכְּלָמָה וְעִבְרָה.

(א) הדומים. כינוי לארץ כ"ס (ישעיה סו א) וְהָאֲרִץ הָדָם רִגְלִי.

(ב) הארי. כינוי לנבוכדנצר (רש"י על ירמיה ד ז).

(ג) דב. כ"ס (קדושין דף ע"ב ע"א) וְאֵרֹךְ הַיּוֹד אַחֲרֵי תַנְיִנָּה דְמִיָּה לְדָב (דניאל ז ה) תני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב וכו'.

(ד) נמר. במדרש (ויקרא רבה יג ה) נִמְרֵי שֶׁקֶד עַל־עֲרִיָּהֶם (ירמיה ה ו) זו יון.

(ה) כבבת נצורה. רמז למ"ס (זכריה ד יב) כִּי הִנֵּנִי בְּכֶם נִגַּע בְּכַבֵּת עֵינֵי וְאִמְרוּ בְּמִדְרַשׁ (א"ר א נא) יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִין עֵינֵינוּ שֶׁל הַקִּבְיָה ה"ד (זכריה ט א) כִּי לֹהִי עֵינֵי אָדָם וְכָל שְׂבִטֵי יִשְׂרָאֵל.

כָּתוּב וְלֹא כָתוּב בַּתּוֹרָה^(א). אוֹתָהּ הִקְרָה:

קרה לה:

חַיִּיהָ תְּלוּאִים. מִפְּחָדִים הִבָּאִים.

בסכנה תמידית.

כִּי כַגְדִּיִּים וּמִלָּאִים. בֵּין כְּפִירֵי לְבָאִים.

כלל ישראל נמשלים כצאן בין אריות.

חֲשָׁבִים^(ב) וְנִדְכָּאִים. דְּחוּפִים וְחִיל בָּאִים.

וכל עדת ישראל חלשים.

כָּל־מִצְרָעִים וּמִמָּאִים. בְּאַצְבַּע אוֹתָם מֵרָאִים:

גם האנשים הבזויים ביותר.

דרך ביזיון:

זְרִיבַת הַדּוֹמָךְ. וְשִׁרְפַת אוֹלָמָךְ.

שריפת בית המקדש.

נָא הִבֵּט מִמְּרוֹמָךְ. וְעַל־הַגּוֹיִם שְׂפָךְ זַעֲמָךְ.

זָכַר־נָא נְאוּמָךְ. אֲשֶׁר פָּצִיתָ לְעַמָּךְ.

אמרת בתורה (דברים ל ד).

בְּקִצֵּה הָאָרֶץ^(ג) אֲשׁוּמָמָךְ. מִשָּׁם אֶקְבֹּצְךָ וְאֶנְחַמְךָ:

קִצְבַת לְנִמְכָּרִים. מִשְׁנֵה שְׂכָר שְׁכִירִים.

זמן של שש שנים לעבד עברי. העובד עבודה כפולה.

הֵן בְּקִצּוֹת פְּזוּזִים. וְכִפָּה שָׁנִים לֹא זְכוּרִים.

אבל ישראל הפזורים בקצוות הארץ. הרבה שנים

קִיִּם־נָא אֲמָרִים. בְּיַד בֶּן־אֲמוּץ אֲמוּרִים.

ישעיה הנביא (ישעיה נד י).

אִם יִמוּשׁוּ גִבְעוֹת וְצוּרִים. חֲסָדֵי וּבְרִיתִי מֵאֲתָךְ לֹא סָרִים:

זָכַר־לָנוּ בְרִית אֲבוֹת כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

(כשיט זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֲהֲלֵי

יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךְ:)

זָכַר־לָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כְּאֲשֶׁר

הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה

עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים

וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל

תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֵל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֹּךְ וְלֹא יִשְׁחִיתְךָ וְלֹא יִשְׁכַּח

אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשִׁב

(א) כתוב ולא כתוב בתורה. ע"ש ספ' גם בלחלי וכלמפה אשר לא כתוב בספר התורה הוואת יעלם יי
עליך (דברים כח סא).

(ב) חֲשָׁבִים (משלי כז כט). לפי ח"ע עניים, דָּלִים (יר' לו י) ת"י חשיכיל.

(ג) בקצה הארץ. נ"א בקצה השמים.

יְיָ אֱלֹהֵיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְיָ אֱלֹהֵיךָ שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבָּצְךָ יְיָ אֱלֹהֵיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ בַּשָּׁלֵג וּבְצֶמֶר כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה יֹאמַר יְיָ אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם בַּשָּׁנִים בַּשָּׁלֵג יִלְבִּינוּ אִם־יִיאֲדִימוּ כְּתוֹלַע בְּצֶמֶר יִהְיוּ: זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֵרָתָם. מִכָּל טְמֵאוּתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַהֵר אֶתְכֶם: מַחַה פֶּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אַנְכִּי אַנְכִּי הוּא מַחַה פֶּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטְאֶתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מַחַה פֶּשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנָן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כְּעָב פֶּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטְאֶתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְנוּ הַאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הִגִּינוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּיוֹן לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יְיָ הוֹחֵלְנוּ אֶתָּה תַעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלָתֵנוּ וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקָשִׁי עֶרְף לֹמֵר לִפְנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבַּרְנוּ דְּפִי. הָעוִינִי. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חָמַסְנוּ. טָפְלָנוּ שָׁקַר. יַעֲצֵנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לִצָּנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצְנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינִי. פֶּשְׁעֵנוּ. צָרְרָנוּ. קָשִׁינוּ עֶרְף. רִשְׁעֵנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עַם. בַּשָּׁנָה מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחֲטָאֵינוּ. הִחֲפֵל אוֹוִינֵנוּ. וְנִפְרַע פְּאִרְנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. בָּחֲנוּ לְנִזְכָּרִים:

וְעַד־זֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֶרְפֵּנוּ לֹמֵר לִפְנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבַּרְנוּ דְּפִי. הָעוִינִי. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חָמַסְנוּ. טָפְלָנוּ שָׁקַר. יַעֲצֵנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לִצָּנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצְנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינִי. פֶּשְׁעֵנוּ. צָרְרָנוּ. קָשִׁינוּ עֶרְף. רִשְׁעֵנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמִזֶּרֶם מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ עֲלָם עָלֵנוּ. סָבְלָנוּ עַל שִׁכְמֵנוּ. עֲבָדִים מִשְׁלוּ בָנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶךָ מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאֶבְדָּנוּ:

וְעַד־זֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֶרְפֵּנוּ לֹמֵר לִפְנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. וְדָנּוּ. חֲמָסָנוּ. מִפְּלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. נֶאֱצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעֵנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לִפְנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִהָרָנוּ מִכָּל־טִמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יָד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמְהֵרָתֶם. מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָה עֲבָדְךָ אָמַר לִפְנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תַחֲזִיק לְעַד אֲפֹו בִי־חֲפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכַּבֵּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דְּנִיָּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזוּנָךְ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמֹמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנִי שְׁמַעְהָ אֲדֹנִי סִלְּחָה אֲדֹנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתָּנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֹךְ־אֵפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזַבְתָּם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאֶל־תַּטְּשֵׁנוּ
בּוֹרְאָנוּ וְאֶל־תַּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרָנוּ וְאֶל־תַּעֲשֵׂ עִמָּנוּ כָּל־הַבְּחִינֵינוּ. וְקִי־סִלְּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹנֵן כְּאֵמֹר. בְּיָמֵינוּ הֵימָּה וּבִקְעַת
הַהִיא נֶאֱמַר יְיָ יִבְרַךְ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאֶת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֶסֶדְךָ תִּאֲבִי וְשִׁעָךְ
יִפְּרוּ וְיִדְעוּ כִּי לֹאֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּם וְהִסְלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חֲנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אָמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתִפְאָרְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲזָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשׁוֹתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מוֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן

דָם עֲבָדֶיךָ הַשְׁפּוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרוּגִים עַל שֵׁם קֹדֶשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מְבוּחִים עַל יְחִידֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּים עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שָׁל בֵּית רַבִּי: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שְׁלֹא פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יִתּוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנִּנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֶצֶר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צַדִּיקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלֹךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׂכֻטִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְשַׁבֵּב אִמְרוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יִתּוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בַּמַּצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹהוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעֵי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחֵלְיוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֹזְרִיָּה בְּתוֹךְ כְּבִשָּׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמַרְדֵּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֹזְרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָ, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכִּי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלָן הַשְׁתָּא בְּעֵנְלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חָטְאֵתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מִלֹּא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹכִיחֵנִי וְאַל־בְּחַמְתָּךְ תִּיפְרֹנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֲמַלְלֵאֲנִי רַפְּאֵנִי יְיָ כִּי נִבְחַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתַי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסִדֶּךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בְּשִׁאוֹל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִפְּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרִשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתִיקָה

בְּכָל־צוּרֵי: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעָלֵי אֶזְרוֹן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכֵי: שָׁמַע יי תְּהַנֵּתִי יי
תַּפְּלִתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְהֻלוּ מְאֹד כָּל־אֵיכָּי יֵשְׁבוּ וַיִּבְשׁוּ רִגְעַ:

מִחָא וּמִפֶּסָא מִמִּית וּמִחַיָּת. מִפִּיק מִשְׁאוּל לַחַי עֲלָמָא. בְּרָא כִּד חֵטָא אָבוּהִי
לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִפֶּסָא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמִרְד נָפֵק בְּקוּלָר. מָרָה תָּאב וְתִכְר
קוּלָרָה: בְּרָךְ בְּבָרָךְ אֲנִי וְחִטִּינָן קִמָּד. הָא רֵוִי נִפְשָׁן בְּגִידִין מְרִירִין. עֲבָדָךְ אֲנִי
וּמְרִירִין קִמָּד. הָא בְּבוּתָא הָא בְּשִׁבְתָּא וְהָא בְּמִלְקוּתָא. בְּמָטוּ מִנָּךְ בְּרַחֲמֶךָ
דְּנִפְשִׁין. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מְכַנְיִסִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַּעַל הַרְחָמִים: מִשְׁמִיעִי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ
תַּפְּלָתְנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְּלָה: מִשְׁמִיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתְנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מְכַנְיִסִי דְמַעְתָּה הַכְּנִיסוּ דְמַעוּתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוּת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַּחֲנוּנָה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לִפְנֵי הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵי
תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עָפְר: יִזְכֹּר אֱהָבָתְךָ וַיְחַיֶּה זֶרַעֲךָ שֶׁלֹּא תֵּאבֹד
שְׁאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחִרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וְלִשְׁנִינָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדִיק וְעַמּוּךְ:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנָן כְּעֲבָדָא דְּמִתְחַנֵּן לְמָרָה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא
שְׁרִינָן. מְרִירִין נִפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנִפְשִׁין. חֵילָא לִית בָּן לְרַצוּיָךְ, מָרָן. עֲבֹד בְּדִיל
קִימָא דְגִזְרָתְךָ עִם אֲבִהֲתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנָן כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמָרָה. כְּלַחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכִסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבִתְחַנּוּנֵי. הֵב לָן שְׁאֵלָתִין
וּבַעוּתִין. דְּלֹא נִהְדָּר רִיקָם מִן קִמָּד:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲמוּרִים שָׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמָךְ יי
אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשִׁלָּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזָר:

אָבִינוּ מִלְּבָנוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲזוֹלָם
הַמָּח: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יי עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרְלָנוּ עוֹנֹת רָאשֵׁינָם מִהֵרָ
יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֻנוּ יי חֲנֻנוּ כִּי־רַב שְׂבַעֲנוּ בּוֹז: בְּרַגְזוֹ רַחֵם

תִּזְכֹּר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שְׁמוֹ וְהִצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמוֹ:

וַתִּגְדֹּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כָרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶנְיָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאָמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצֵי:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שלישי

בְּטָרֶם כְּלִי-יֵצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי בְּכָלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעוֹז וְהַמְשִׁירָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָּעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה-נִּתְּאוּנָן וּמַה-נֶּאֱמַר מַה-נִּדְבָּר
וּמַה-נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׁה דָּרְכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנְךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְּלַתֶיךָ:
דְּלַתֶיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלֵתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל-בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל-בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוִה לְהַדָּם רִגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוִה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת-יְיָ כָּל-עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית-יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ-יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת-יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֲשִׂי דְּבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל-צָבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל-מַעֲשָׂיו בְּכָל-מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת-יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת-יְיָ וְכָל-קָרְבִי אֶת-שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד-עוֹלָם הִלְלוּ-יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוִה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוִה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת-שִׁמְךָ עַל-חֶסֶדֶךָ וְעַל-אַמְתְּךָ כִּי-הִגְדַּלְתָּ עַל-כָּל-שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱהִינּוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ
לְהַדָּם רִגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְהַר קֹדֶשׁ כִּי-קֹדֶשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲוּוּ לִי בְּהִדְרַת-קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל-הָאָרֶץ: כָּל-הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ-לָךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל-הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד בְּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי-גְדוֹל מַעַל-שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד-שְׁחָקִים
אַמְתְּךָ: כִּי-גְדוֹל אַתָּה וְעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֲדוּד כִּי-כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ תִּמְלֹכָה וְהַמֶּלֶךְ נִשְׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקרי־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו במוחים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בהודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך פתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדֹנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׁיִרְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּגְדָּבֵר וּמַה־נֶּצְטָדֵק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעֻנְיֵנוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעֻנְיֵנוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֻנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עֻנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחִטְאֵיתִינוּ עֲצָמוֹ מִסִּפֵּר: יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חִטְאָנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חִטְאָנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׁמֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
כִּחְטֵאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְעֻנֵיתִינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבוֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הִגְבֵּר חֲסִידֶךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחַק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלַחְתָּ כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חִטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֶּם
לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שְׁבִיחֵם וְרַחֲמוֹם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִנְתְּךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֲסִידֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נְאֻמָּר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
פֶּקֶחַ עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׁמִמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנִי שְׁמַעְהָ אֲדֹנִי סִלַּחְהָ
אֲדֹנִי תִקְשִׁיבָהּ וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

יֵא ע"ס א"ב כפול וכל בתיו בני ד' ד' אצנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵין כְּמִדַּת בֶּשֶׁר מִדָּתְךָ.

בשר ודם גזור ואין גזירתו מתקיימת אבל אתה גזור וגזירתך מתקיימת.

אֵיִה קִנְיָתְךָ וְעֵצַת עֲמִידָתְךָ.

ועצת ה' שנאמר עליה עצת ה' לעולם תעמוד (תהלים לג יא).

בֵּת בִּרְרַת לְבֵית חֲמִידָתְךָ.

בחרת להביא לבית מקדשך.

בְּעָלוּהָ אֲדוֹנִים וְאֵין לְצִמְדָתְךָ:

שלטו עליה זרים המונעים ממנה להתקרב אליך:

נֹעֵה לְדוֹדֵי אֲנִי מְאֻרָּסֶת.

צועקת בתך – "אני כבר מאורסת לקב"ה".

גַּעַל רוּדִי אֵיךְ נִדְרָסֶת.

איך הרשה ה' לאויב מגעיל לשלוט בי ולדרוס אותי.

דִּין הָרֶג לְעִצְמָה מְקַנְסֶת.

מוסרת נפשה לקידוש ה'.

דְּחוּיָה גַם כִּי נֶאֱנָסֶת^(א):

כי היא דבקה בך למרות שדחית אותה והרשית לגוים לשלוט עליה:

הָאֵם בְּלִי סֶפֶר לְשָׁלוֹחַ.

גירשת את כנסת ישראל ולא נתת לה גט פיטורין.

הֵבֵן כִּיתוֹם אוֹבֵד שְׁלוֹחַ.

כל יהודי תועה וגולה כיתום.

וְגַן נָעוּל הַפֶּקֶר בְּמִלּוֹחַ^(ב).

כינוי לכנסת ישראל כעשב המדבר.

וּמַעֲיֵן חֲתוּם נִרְפָּם דְּלוּחַ^(ג):

וכלל ישראל שהיה כמו מעין שמור, כולם דורסים בו וגונבים ממנו מים:

זַעַם כְּרָגַע וְעֵתָה לְהַפּוֹד.

הבטחת שכעסך רגע והנה אנו רואים שהוא ארוך מאוד.

זִרִי קֹדֶשׁ חוֹצָה לְשָׁפוֹד.

בני ישראל שהיו יקרים ככתרי זהב נזרקו לרחובות.

חֲבִיבַת רַע בְּקֶרֶן הַפּוֹד^(ד).

אהובתך היפה מאוד.

חֲשׂוּבָה עֲזוּבָה בְּקוֹרֶעַת בַּפּוֹד^(ה):

עזובה עכשיו ונחשבת כזונה:

טוֹבַת הַתֹּאֵר קְדוֹרֶנִּית מִפָּרָד.

נהייתה שחורה מחמת עבודה קשה.

טְרִיָּה מִכָּה מִבְּלִי אֶרֶץ.

רפואה.

יוֹם נָקָם נִסְתָּם דֶּרֶךְ.

חסומה הדרך בה יבוא הגואל להינקם מאויביו.

יוֹם שְׁלוֹם נְחִתָּם חֶרֶד^(ו):

נסתם החלון בו רצינו לראות את ה' עושה נקמות בגוים:

בַּח הַסֶּבֶל הַבְּשִׁיל נָטַל.

שמו עלינו נטל כבד שאין לנו כח ללכת איתו.

(א) דְּחוּיָה גַם כִּי נֶאֱנָסֶת. ויש מפרשים נחת לה דין אשת כהן שהיא דחויה מצעלה גם אם נאנסה. ואינו מתיישב כ"כ עם מה שאמר דִּין הָרֶג לְעִצְמָה מְקַנְסֶת, שישראל קידשו שם שמים ולא חטאו בע"ז. ואני פירשתי כפי שמאלתי כפי" כתי"י.

(ב) בְּמִלּוֹחַ. עשב (כש"י איוב ל ד).

(ג) נִרְפָּם. ל' לריכה ורמיסה (כד"ק שורשים). דְּלוּחַ. וְלִחְשֵׁף מִיָּם מְנַבָּא (ישעיה ל יד) פירש"י לדלות ות"י למדלת.

(ד) חֲבִיבַת רַע (איוב מז יד). שם בתי של איוב ונאמר וְלֹא נִמְצָא נָשִׁים יְפוֹת בְּבָנוֹת אֵיזֵב בְּכָל־הָאָרֶץ (איוב מז טו).

(ה) בְּקוֹרֶעַת בַּפּוֹד. פי' שמה איפור כבד כלכך זונה (כש"י ירמיה ד לו).

(ו) חֶרֶד. חלון (כש"י שיר ב ט).

בְּסוּל שְׁחוּל^(א) הַנְּשָׂאָר מִקָּטֹל.

היהודים שלא נהרגו נותרו בעלי מומים.

לֹא לְמַרְגּוּעַ נָד וּמִטְלִיל.

בלי מנוחה

לְעֵמֶל וַיָּגַע וְאַחֵר נוֹטֵל:

עובד קשה ואחר נוטל פרי עבודתו:

מִטַּע קָרָן^(ב) שִׁמֶן הַמִּדְשָׁן.

כלל ישראל נמשל לכרם הנטוע בחלקה טובה – מִדְשָׁן וּשְׁמֶן עֵינַי א' (נד"ק ישעיה לז ו)

מִרְמָם מִדּוּעַ בְּחֵרְלִי^(ג) כְּבִשָּׁן.

מדוע נהיה למרמס כקוצים שאין בהם שימוש אלא שריפה.

נוֹצֵר לְמַעֲלָה לֹא יִישָׁן.

שומר ישראל לא יישן.

נִטְעוּ לְמַשְׁלַח פְּרוֹת הַבִּשָּׁן:

מדוע נתן כרמו למרעה פרות שמנות: פרות הבשן כינוי לאויביו

שׁוֹרְקָה מֵהַבָּצַע וְנִקְטָפֶת.

מה תועלת יש לך, ה', שתלשו זמורות כרמך.

סוֹרַחַת^(ד) מֵהַיִּתְרוֹן וְנִחַטָּפֶת.

מה תועלת יש לך בכך כי יחטפו ענבים מגפנד הגדולה.

עַל יַד חֲקוּקָה וְטוֹטָפֶת^(ה).

הלא שם ישראל חקוק על ירך ובתפלין שאתה לובש.

עַל מֵה אֲהַבְתָּהּ נִשְׁטָפֶת:

למה נתבטלה אהבתך לישראל:

פְּעֻלַּת הָרוּבִים בְּמַעוֹט מְלֹאכֶת^(ו).

הגוים כילדים, שאינם חייבים אלא במעט מצוות.

פְּרִיעַת שֹׁכֵר רַבָּה וְהוֹלָכֶת.

ולמרות זאת, אתה נותן להם שכר מרובה.

צוּפָה הַפְּנוֹת וְעֵתָהּ נִמְשָׁכֶת.

וישראל עמד מחכים שתתפנה לשלם להם גמולם, וזמן הגאולה מתעכב לבוא.

(א) בסול שחול. כדתנן והשחול והכסול איזו שחול שנשמטה ירכו וכסול שאחת מיכרותיו גבוהה (בכורות ו ז).

(ב) קרן. נ"א פָּרָם.

(ג) חרול. קוץ (נד"ק שורשים).

(ד) סורחת. ע"פ ל"ה ויהי לְגִפֶּן סוֹרַחַת (יחזקאל יז ו) פירש"י גפן גדולה.

(ה) על יד חקוקה וטוטפת. כדלמרי' הגי תפילין למרי עלמא מה כתיב בהו מי בְּעֶפְנָךְ וְשָׂרְאֵל (ברכות דף ו' ע"א).

(ו) פעולת הרובים במעוט מלאכת וכו'. רובים. ילדים שעדיין לא הגיעו למצוות כמו שפירש"י בתמיד (דף כ"ז

ע"א). ובתו"כ ופגיתו אֲלֵיכֶם (ויקרא כו ט) משלו משל למה הדבר דומה למלך ששכר פועלים הרבה והיה שם פועל אחד ועשה עמו מלאכה ימים הרבה, נכנסו הפועלים ליטול שכרם ונכנס אותו פועל עמהם, א"ל המלך בני אֲפֻנָה לך, הָרוּבִים הללו שעשו עמי מלאכה מועטת ואני נותן להם שכר מועט אבל אתה חשבון רב אני עתיד לחשוב עמך. כך היו ישראל צערה"ז מבקשים שכרם מלפני המקום והמקום אומר להם לישראל, בני אֲפֻנָה לכם, אומות העולם הללו עשו עמי מלאכה מועטת ואני נותן להם שכר מועט אבל אתה חשבון רב אני עתיד לחשוב עמכם לכן נאמר ופגיתו אליכם. עכ"ל. והמפרשים נתנו דוגמאות לשכר הרב שקיבלו הרשעים עבור מעשיהם הטובים, עשו קיים מזה אחת בלבד, כיבוד אב ואם, וקיבל את הר שער, נבוכדנצר פסע ג' פסיעות והשליטו המקום על כל העולם.

צָרָה פְּקוּדָה^(א) וְאַחֶרֶת נִסְמָכָת:

עדיין צרה ראשונה אצלנו וכבר מגיעה אחרת:

קִדְשׁ רֵאשִׁית עֲרֵמַת שְׁעָרִים.

ישראל עם קדוש, ראשית תבואתך, שנמשלו לערמת חטים (שיר ז ג), שנמדדים ונמכרים בדמים יקרים.

קִצְוֵי אֶרֶץ זְרוֹיִם פְּשְׁעוּרִים^(ב).

עכשיו פזורים לקצוי ארץ כמו שעורים שאין להם ערך.

רוּחַ מְנַשְּׁבֶת בְּעָלֵי יַעֲרִים^(ג).

כאשר הם שומעים רוח מנשבת בעלי העצים.

רְדוּף נִשְׁמָטָת^(ד) נָסִים וְנִסְעָרִים:

נסים ונבהלים כאילו חרב רודפת אחריהם:

שְׁמֹנֶה וְתִשְׁעִים הָאֱלֹת הָאֵלֶּה.

הקללות שבפרשת כי תבוא.

שְׁלֹמוֹ אֵלֶּה מֵאֵלֶּה וְכֵאֵלֶּה^(ה).

כולן באו אלינו, ועוד אחרות כיוצא בהן.

תִּרְחֶם תִּקְבְּצֵנוּ מִקְרָנוֹת אֵלֶּה.

קרנות כינוי לארבע מלכויות

אִזּוּ יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגָּדִיל יִי לַעֲשׂוֹת עִם־אֵלֶּה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 ראשון ראשון מִרְבֵּה מַחֲלָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
 חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַיִּפְשַׁע וַיִּחַטָּא וַיִּנָּקֶה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
 סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אַתָּה־הוּא מִלִּבְנוּ אֱלֹהִים צִוִּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב: בָּךְ בָּטְחוּ אֲבֹתֵינוּ
 בָּטְחוּ וַתִּפְלֹטְמוּ: אֱלֹהִיךָ זָעַקוּ וַנִּמְלֹטוּ בָּךְ בָּטְחוּ וְלֹא־בֹשׁוּ: אֲדֹנָי שְׁמֶעָה
 בְּקוֹלֵנוּ תִּהְיֶינָה אֲזִנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: כִּי לֹא־בָזָה וְלֹא שָׁקַן

(א) צרה פקודה. בילקוט בחוקותי רמז תרע"ג והפקדתי עליכם שיהו המכות פוקדות אתכם מזו לזו עד שהראשונה פקודה אלכם אזיא אחרת ויסמוך לה.

(ב) בשעורים. במדרש (ז"ר פר' ע"ב) שעורים דימי קליר חטים, כהפקר.

(ג) רוח מנשבת וכו'. ע"פ הפ' וירדה אתם קול עולה נדה ונסו מנסת הרב (ויקרא כו לו) ופירש"י שהרוח דוחפו ומכהו על עלה אחר ומקשקש ומוליא קול. ובתו"כ, אמר ריב"ק פעם היינו יושבים בין האילנות ושעה הרוח והטיחו העלים ועמדנו ורלנו ואמרנו הוי לנו שמה ידבוקנו הפרשים וכו'.

(ד) נשמטת. קרא לחרב נשמטת לפי תו"כ (על הפסוק והיריקתי אתריכם הרב ויקרא כו לג) החרב הנשמטת אחריכם לא במהרה היא חוזרת.

(ה) מאלה ובאלה. בחזרת כהנים, ואם־עד־אלה לא תשמעו לי ר' יהושע אומר שלא יהו ישראל אומרים כלו המכות ואין לו אחרות להביא עלינו ת"ל ואם־עד־אלה עוד יש לי אחרים מאלה ובאלה להביא.

עָנֹת עָנִי וְלֹא־הִסְתִּיר פָּנָיו מִפָּנָיו מִפָּנָיו וּבִשְׁוֹעוֹ אֱלֹהֵי שְׁמֵעַ: קוֹמָה עֲזֹרָתָה
לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חֲסֶדְךָ: בִּי־עֲמֹךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּזְרָא^(א):

לִי הִישׁוּעָה עַל־עֲמֹךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יִי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדִיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֵעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עֲמֹךְ:

יב ע"ס א"ב ובסוף חתום (רבנו) גרשם בר יהודה^(ב) (מאור הגולה)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶתָּה מִקֶּדֶם אֱלֹהֵינוּ אֲדוֹנֵינוּ.

וְאָנוּ עֲדִידֶךָ^(א) כִּי אֵין בְּלִתְךָ גְּאוּנָנוּ.

בָּךְ בְּטַחֲנוּ אֲבֹתֵינוּ וְתַפְלִטָּמוּ, פִּלְטָנוּ.

אֱלֹהֶיךָ זַעֲקוּ וְנִמְלָטוּ, בְּזַעֲקָנוּ מִלְטָנוּ:

גַּר צֶדֶק הָרֹאשׁוֹן לְכָל־הַנְּדִיבִים⁽⁷⁾.

אברהם אבינו

בֶּן־שֵׁלֶשׁ הַבִּירָךְ^(ה), יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים.

דָּמוֹ לְהַפְרִידוֹ מִיִּרְאָתְךָ אוֹיְבִים חַיִּים.

נמרוד הרשע רצה לכופו לעבוד עבודה זרה.

בְּעֲצָמְךָ יִרְדֶּתָּ וְהוֹצֵאתָ מֵאוּר שְׂבִיבִים:

אור ושביבים שניהם לשון אש

הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל אֶרֶךְ הָאֵבָרָה.

כינוי לנצוקלנר עם כנפיים ארוכות.

צֶלֶם בְּהִקִּימוֹ בְּבִקְעַת דּוּרָא.

הקים צלם בבקעת דורא וציוה כי ישתחוו כולם.

(א) למען תזרא. פי' הרד"ק (תהלים קל ז) ה' יתברך נתן ממסלה לעליונים לעשות חפצו בצרף אצל הסליחה
אינה עמהם כי אם עמו, למה, שלא יאמרו בני אדם בלבם אם אנו חוטאים יתפייסו לנו המלאכים וישאו
לפשענו אצל אֵין בהם סליחה למען שייראו בני אדם את ה' יתברך כי עמו הסליחה, לא עם זולתו. וכן
פירש"י.

אצל בספר העיקרים (מ"ד פכ"ו) פירש בענין אחר בִּי־עֲמֹךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּזְרָא שאין לאדם לפחד מהמוות
או מלשם מס למלכות, כיון שאין לו מנוס מכך, אצל עליו לפחד מהעונש המגיע למי שלא ישוב בתשובה,
אחרי שהקב"ה מרצה לסלוח לשבים (עיי"ש באריכות).

(ב) רבנו גרשום מאור הגולה חיבר סימנים יב, יג, כו, מה, נה, ועו.

(ג) ואנו עדיך. כ"ס ואתם עדי ה'יש אֵלֶּה מִבְּלָעֲדֵי וְאֵין צוּר בֶּל יִדְעָתִי (ישעיה מג י) וכן בחוס' חגיגה דף ג'
ע"ב (ד"ה ומו) בשם המדרש ג' מעידין זה על זה, ישראל ושבט ויהודה וכו'.

(ד) הראשון לכל הנדיבים. אברהם אבינו (סוכה דף מ"ט ע"ב, חגיגה דף ג' ע"א).

(ה) בן שלוש הכירך. בנדרים (דף ל"ב ע"א) בן ג' הכיר אברהם את בוראו.

וְחֲנֻנִיָּה וְחִבְרִיּוֹ פִּיךָ אֶצּוֹ לְשִׁמְרָה.

חנניה מישאל ועזריה מיהרו לשמור את מצוותך. והושלכו לאש.

וְיִשָּׂר אִישׁ^(א) צוֹיֵת לְהִקָּר אֶתוֹן נוֹרָא:

שלחת מלאך לקרר את הכבשן:

זְמֻמוֹ רְשָׁעִים מִצּוֹא עָלֶיָּהּ.

לְהַמִּית אִישׁ חֲמוּדוֹת עַל עֲשָׂקֵי הַתַּפְלָה.

את דניאל על כך כי המשיך להתפלל לה' גם כשהמלך אסר זאת.

חַיֵּיו צָמְתוּ בְּבוֹר אֲרִיּוֹת וַיִּדּוּ אֶבֶן מִלְמַעְלָה.

ושמו אבן מלמעלה.

סגרו אותו בבור אריות

וּמִלֵּאָדָּ שְׁלַחַת וְסִגְר פִּיהֶם מִלְחַבְלָה:

שלא יזיקו לדניאל:

טָפַשׁ יוֹנִי הוּא וּמִשְׁרָתִיו רְשָׁעִים.

אנטיוכוס

לְהַשְׁכִּיחַ מַעֲמָד שְׁמָךְ הַנָּעִים.

יַעֲזֵן לְהַדִּיחַ יְלִידֵי שַׁעֲשׁוּעִים.

להרחיק ממך את בני ישראל.

נָפַל וְנִשְׁבַּר וּמַת בְּתַחֲלוּאִים רָעִים^(ב):

נפל ממרכבתו

כַּמָּה וְכַמָּה צָרוֹת צָרְרֵנוּ מִנְּעוּרֵינוּ.

הציקו לנו

עֲזָרְתֵנוּ הָיִיתָ וְלֹא יָכֵלוּ לָנוּ.

לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד וְלֹא לָנוּ.

עֲתָה בְּקוֹם עָלֵינוּ אָדָם הָיוּ תִּהְיֶה עִמָּנוּ:

מוֹאֲסֵי דָתְךָ הִמְשַׁלְתָּ עַל עַם דֹּלִים.

טוֹבַתְךָ כָּפוּ וְהִחְזִיקוּ טוֹבָה לְאֵלִילִים.

לא הכירו בטובתך

נוֹשָׂאִים לִבָּם לְהַרְבוֹת כְּבוֹד לַפְּסִילִים.

חָבַל נִחַלְתָּךְ לְהַעֲבִיר לַגִּלּוּלִים:

כיניו לכלל ישראל, חבל לשון אחוזה

(א) וישר אש. בפסחים (דף קי"ח ע"א) בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע את חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש עמד יורקמו שר הכרד לפני הקב"ה ואמר רבש"ע ארד ואכנן את הכבשן ואכיל לדיקים הללו מכבשן האש. א"ל גבריאל אינן גבורתו של הקב"ה בכך שאתה שר של כרד והכל יודעין שהמים מכבין את האש, אלא אני שר של אש, ארד ואקטר מצפנים ואקדיח מבחוץ מעשה נס בחור נס. א"ל הקב"ה רד.

(ב) נפל ונשבר וכו'. ביוסיפון (פ"ב) ויהפכו את הרכב ויפול אנטיוכוס מעליו ותישברנה כל עצמותיו וכו' עיי"ש.

סוֹד עֲצַתְּם שְׁמַעְנוּ וְתַרְגְּמוּ בְּטִנְנוּ.

שמענו אותם מבקשים כי נמיר את דתנו, ופחדנו.

בִּיַּדֵּינוּ תַּפְּשֵׁנוּ אֲמִנוֹת אֲבוֹתֵינוּ.

מקצוע אבותינו, שהוא התפילה.

עֲדִידָךְ לָשׁוּב בַּצָּר לָנוּ בְּגָלוּתֵנוּ.

רַחוּם, שְׁמַע צַעֲקֹתֵנוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ:

פִּלְגֵי מַיִם בְּיָדְךָ לֵב מְלָכִים וְשָׂרִים.

כמו מים שניתן להטות לכל מקום על ידי חריץ, כן לב מלכים בידך.

הִטָּה לָבָם לְצֶדֶק וּמִיִּשְׁרִים.

להתנהג עמנו בצדק וביושר.

צִפָּה בִּי עֲמֹךְ רַבִּים וְנָעָרִים.

וְאִין יְכוּלִים לְסָבּוּל פְּרָעָנוֹת וְיִסּוּרִים:

קִיּוֹם בְּרִית אֲבוֹת זְכוֹר לְבָנֵיהֶם.

כְּמוֹ כָּתוּב בְּפָרָשַׁת תּוֹכְחוֹתֵיהֶם.

רְצוּצִים בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם.

גם כשהם שבורים

לֹא גָעַלְתִּים לְכַלֶּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי עִמָּהֶם:

שְׂדֵי, בְּשִׁמְךָ נִשְׁבַּעְתָּ לְרֹאשׁוֹנִים.

בְּשִׁמְךָ קָיָם^(א), בֶּן שְׁבוּעָתְךָ קָיָם לְאַחֲרוֹנִים.

כיון ששמך קיים, יש לך לקיים את שבועתך.

תִּתֵּן אֶמֶת וַחֲסֵד לְבָנִים.

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתָם מִיָּמִים קְדָמוֹנִים:

גֵּן נָעוּל מַעֲיָן חָתוּם וְאִין מְזִדְקָר^(ב).

בימי קדם שמרת עלינו כמי ששומר על גנו ונועלו או על מעינו וחותרם אותנו, ולא יכלו אויבינו להיכנס.

אֶל־תִּשֶׁת לְמִשְׁלַח^(ג) מְרָמָם וְהַפְּקָר.

אל תתן למרעה

(א) בשמך קיים. במדרש (שמות רבה מד ה) מהו אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ, חזקיה אמר, אמר משה איצו בשמים ובארץ נשבעת לאבותם, ופה אחת עושה שהיית מכלה את צניהם, למה, שכשם שהשמים והארץ בטלים, אף השבעה שלהם עוברת, רבון העולם, לא כך נשבעת לאבותם שאין אחת מכלה צניהם, אלא אמרת לאברהם (בראשית כב טז) בִּי נִשְׁבַּעְתִּי, מהו בִּי נִשְׁבַּעְתִּי, אמר הקב"ה לאברהם, כשם שאני חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, כך שבעתי קיימת לעולם ולעולמי עולמים.

(ב) ואין מזדקק. פירוש נכנס דרך חור במחילה (סוכה דף י"ד ע"ב).

(ג) למשלח. למרעה (רש"י ישעיה ז כה).

רֹאשִׁית תְּבוּאָתְךָ וְכֶרֶםְךָ שָׂבַם אֶתָּה מִתֵּיָקֵר.

מתכבד ומתפאר.

אַל תִּמְסֹר לְכֶרֶסוֹם נֹחֵר וּמַעֲקָר^(א):

להשחתה על ידי עשו שרוצה להרוג אותנו מיתה משונה:

שְׂאֲרִית עֶמֶךָ וּפְלִטָה הַנִּשְׁאָרָת.

שְׂמֹר וּבְצֵל יָדְךָ תִּהְיֶה לְמִשְׁמָרָת.

מַעֲמָדָה חֲזִק לְבַל תִּפֹּל בְּמִכְמָרָת.

שלא תיתפס ותיפול ברשת של הצדים אותה.

יֵתֵן אוֹתָהּ לְתַהֲלָה לְשֵׁם וּלְתַפְאָרָת:

בְּנֶךָ בְּכֹרְךָ אֲשֶׁר בָּךְ נוֹשֵׁעַ.

תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים בְּקָרוֹב יִוָּשֵׁעַ.

רְעִי גוֹיִם חוֹשְׁבִים מַחֲשָׁבוֹת רָשָׁע.

עֲצָתָם קִלְקַל וְעֵינֵיהֶם הִשָּׁע^(ב):

כסה את עיניהם:

יִהְיוּ לְרֹצוֹן אִמְרֵי־פִי לִפְנֶיךָ.

הַיּוֹם הַזֶּה בְּהִתְפַּלְּלִי בְּעֵד בְּנֶיךָ.

וְאַל תִּבְּזֶה וְאַל תִּשְׁקֹץ עֲנוֹת אֲמוֹנֶיךָ.

תפילת ישראל המאמינים בך.

לְשִׁמוֹעַ שׁוֹעֲתָם תַּהֲיִינָה קִשְׁבוֹת אֲזִנֶּיךָ:

דְּבָרֵי עוֹנֵינוּ וּפִשְׁעֵינוּ הַנִּכְתָּמִים.

המלככים.

תִּשָּׂא וְתִכְבֹּשׁ וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָמִים.

תסלח ותכסה

הַסְּלִיחָה עִמָּךְ סִלְחֵנָּה לַעֲוֹן אֲשָׁמִים.

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי דוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עִמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְגָּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה.

(א) נוחר ומעקר. כדתנן בחולין (ה ג) והנוחר, והמעקר.

(ב) השע. כסה טיח (רש"י ישעיה ו י).

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָזָן וַיִּתְּצֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עֶזְן וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וְלַחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

כָּל-הַיּוֹם חֲרָפוּנוּ אוֹיְבֵינוּ אֵינָה מְלַכְכֶּם וְצוּר מַעֲזוֹכֶם: לָמָּה יֹאמְרוּ
הַגּוֹיִם אֵי-הֵנָּה אֱלֹהֵיהֶם: וְאֵינָה אִפּוֹ תִּקְוֹתֵנוּ וְתִקְוֹתֵנוּ מִי יִשְׁוֹרְנָה^(א):
תִּיתַחֲלֵנוּ דְמַעַתֵּנוּ לָחֵם יוֹמָם וְלֵילָה בְּאֶמְרָם אֲלֵינוּ כָּל-הַיּוֹם אֵינָה
אֱלֹהֵיהֶם: אֱלֹהִים אֱלֹד־מִיֶּלֶךְ אֶל-תַּחֲרֹשׁ וְאֶל-תִּשְׁקוּט אֵל: קוֹמָה עֲזֹרְתָהּ
לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חֲסִדֶּךָ: בִּי-עַם יי הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת: פּוֹדֶה יי
נֶפֶשׁ עַבְדּוֹ וְלֹא יִאֲשָׁמוּ כָּל-הַחֲסִידִים בּוֹ:

לִּי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתֶּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

יג ע"ס א"ב כפול וצסוף חתום (רבנו) גרשם בר יהודה (מאור הגולה)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵינָה כָּל-נִפְלְאוֹתֶיךָ הַגְּדוֹלוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת.

אֲשֶׁר סִפְרוּלָנוּ אֲבוֹתֵינוּ יי צְבָאוֹת^(ב).

בְּרַדְתָּ יִשְׂרָאֵל מִצְרִימָה לְשַׁעְבֹּד וּתְלָאוֹת.

וצרות.

בְּחֻבְלֵי אָדָם מִשְׁכָּתָם וְלֹא בְּשִׁלְשָׁלוֹת^(ג):

בדרך חמלה הבאת אותם למצרים, שהתקבלו בכבוד רב, ולא כגולים הקשורים בשלשלאות:

גַּם מַעֲבִידֵיהֶם בְּקֶשֶׁה עֲבוֹדָה.

גִּזְרוּ בִּיָּאֵר זְכוּרֵיהֶם לְאַבְדָּה.

(א) וְתִקְוֹתֵנוּ מִי יִשְׁוֹרְנָה (חיוז יז טו). פי' מי יראה את תקוותנו (יום הגאולה) הלא נמות לפני כן (רמז"ן על חיוז).

(ב) אֵינָה כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ. הפייטן שואל את שאלת גענו, וְלָמָּה מִצָּאתֵנוּ כְּלִי-נִפְלְאוֹתֵינוּ אֲשֶׁר סִפְרוּלָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לֹא-אִמְרָה הֵלֵא מִמִּצְרַיִם הֵעֲלָנוּ ה' וְעַתָּה נִמְשְׁנוּ ה' וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף-מִדִּין (סופטים ו יג).

(ג) בְּחֻבְלֵי אָדָם וכו'. בשבת (דף פ"ט ע"ב) ראויה היה יעקב אבינו לזכר למצרים בשלשלאות של כרזל אלא שזכותו גרמה לו שנאמר (הושע יא ז) בְּחֻבְלֵי אָדָם אֲמִשְׁכֶּם בְּעִבְתוֹת אַחֲבָה וְאַחֲבָה לָהֶם בְּמִרְיָמִי עַל עַל לְחִיָּהֶם וגו'.

דַּנְתָּ בְּסִאפְסָאָה^(א) מִדָּה בְּמִדָּה.
סאה בסאה

דַּגְלִים הוֹצֵאתָ בְּרִכּוּשׁ כָּל־חֲמִידָה:
צבאותיך הוצאת ממצרים ברכוש גדול:

הֵימָּה וְגַלְיוֹ בְּעֶזְךָ פוֹרְרוּ.
נבקעו.

הִירְדֵּן הוֹבִשֶׁתָּ וּבִרְגֵל עָבְרוּ.
(בימי יהושע)

וּבַמִּדְבָּר כָּל־לִבָּתָם וּדְבַר לֹא חָסְרוּ.
על ידי חֲמֵן וחבאר

וּמִמְלָכוֹת וְעַמִּמִּים בְּיָדָם נִמְסְרוּ:

זָנְחוּ טוֹב וִרְדָּפוּם מִכְּנִיעִים.
עזבו תורתך

זָעְקוּךָ וְשִׁמְעָתָּ וְהִעֲמִידָתָּ מוֹשִׁיעִים.
זעקו אליך

חֲנוּ בְּאַרְצָם כָּל־טוֹב שְׁבִיעִים.

חָטְאוּ וְגַלְיוֹ וּפְקֻדָּתָם לְשִׁבְעִים:
בחורבן בית ראשון וזכרתם אחרי ע' שנה של גלות בבל:

טָפְלוּ שֶׁקֶר וְנָתְנוּ לְמִרְמָם.
חטאו בחטא הוצאת שם רע

טָרְדוּם לְמִדְּחֵפּוֹת אֲנָשֵׁי חָמָם.
גרשו אותם לגלות

יֵצְאוּ מֵאַרְצָם וְקִץ חֲזָרְתָם נִכְמָם.
נעלם

יֵשְׁבוּ בְּגוֹיִם וְהָיוּ לְמָם:
והטילו עליהם מיסים:

כַּח אֲמִין פְּלִטָה הַנְּשֹׂאֶרֶת.
חזק כוחם של הנשארים.

כָּשֵׁל כַּחֲהָ מִכַּבֵּד רָעָה מִמְּאֶרֶת^(ב).

לַעֲת רֵאשׁוֹנָה פְּקֻדָּה מִשְׂאֶרֶת^(ג).
בזמן שהצרה הראשונה עדיין לא עברה.

לְבוֹא שְׁנִיָּה אֵצֶה מִמְּהָרֶת:
ממהרת שניה לבוא: אלה לשון מהירות

(א) בסאפסאה (ישעיה כז ח). כמו שדקשוהו (סנהדרין דף ק' ע"א) סאה בסאה.

(ב) ממארת. צרעת מִמְּאֶרֶת (ויקרא יג נב). ת"א סגירות מחסרא.

(ג) פקודה משוארת. בסנהדרין (דף כ"ז ע"א) ולכות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממהרת לבוא, וזמורת כהנים דרשו כך על הפ' וְהִפְקִדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּחֻלָּה (ויקרא כו טז) עד שהראשונה פקודה אלכלם אזיא אחרת. ואולי הפייטן רמז גם ללה"כ ומהייתעשו ליום פְּקֻדָּה (ישעיה י ג), פירש"י שיפקד הקצ"ה עליכם עונויכם.

מֵעַת לָעַת צָרָתִי מִרְבָּה.

מִיּוֹם שֶׁעָבַר קָשָׁה הִבָּא.

נִלְאִיתִי נִשּׁוּא עַל מִדְּהַבָּה^(א).

הַתַּעֲיִיפִתִּי כִּינִי לַמַּלְכוּת

נֹאֲמַת מְדוּד וְהִבָּא הִבָּאָה רַבָּה:

הַאוֹמֶרֶת

מִגְלָתְךָ דִּוְחָק צוֹרֵר הִצָּר.

אֶת כָּלִל יִשְׂרָאֵל

שִׁבְרָה לְהַמִּיר בְּתַלּוּי נֹצֵר^(ב).

שֶׁנֶּחֱלִיף אֶת ה' שֶׁהוּא תַקּוּוֹתֵנוּ בְּאֶחָד מִיְצוּרָיו, בֶּן אָדָם, שֶׁנִּתְלָה.

עַד־אָנָּה יִי אֶקְרָא מִפִּצָּר.

עֲנֵנִי בַּמֶּרְחֵב כִּי יָדְךָ לֹא תִקְצָר:

פְּשָׁעִים אִם עֲצָמוּ בֵּינִי וּבֵינְךָ לְהַבְדִּילָהּ.

פְּרִגְנוֹד אִם נִנְעַל בְּפָנֶי הַתְּפִלָּה.

פְּרִגְנוֹד מַחֲסֵה שֶׁל הַשְׂכִּינָה

צוֹר, בְּכַפֵּא כְבוֹדְךָ חֲתוּרָה^(ג) מְחַלָּה.

פֶּתַח חוֹר בְּמַחֲסֵה לִקְבֹּל אֶת תְּפִלָּתֵנוּ.

צַעֲקָתִי תָבוֹא לְפָנֶי כְבוֹדְךָ לְהַתְקַבֵּלָהּ:

קָרָא שְׁנַת רָצוֹן מֵעֶצֶב לְהַנְפִּישִׁי.

הִכְרִז עַל שְׁנַת הַגְּאוּלָּה כְּדֵי לִתֵּת לִי מְנוּחָה מִצָּרוֹתַי.

קִבֵּץ נְפֻצּוֹתַי וְעָבֹר בְּרֹאשִׁי^(ד).

רִיבָה יִי רִיבֵי נַפְשִׁי.

רָצָה לְהַצִּילֵנִי אֱלֹהֵי קְדוּשָׁי:

שְׁנֵי רִשְׁעִים בְּחֻצֵּי תִגְרָם.

הָאֵכֵל אֶת הַרְשָׁעִים חֻצָּץ כְּדֵי לִשְׁבֹּר שִׁינֵיהֶם.

שָׂכֹל וְאַלְמוֹן אוֹתָם תִּתְּהוֹרָם.

הַחוֹרָגִים אוֹתָנוּ וְעוֹשִׂים אֶת נָשִׁי יִשְׂרָאֵל שְׂכּוֹלוֹת מִבְּנֵיהֶן וְאַלְמוֹנוֹת מִבְּעֻלֵיהֶן, הָרוּס אוֹתָם.

(א) מִדְּהַבָּה (יִשְׁעִיָּה יד ז'). דִּרְשׁוּ חֲזוֹ"ל בְּשִׁבְתָּ דף קמ"ט ע"ב אֹמֶרָה ז' שְׁאִמְרָה מְדוּד וְהִבָּא.

(ב) נֹצֵר. פִּירוּשׁ נִבְרָא, וְאִינוּ אֵל, וְהוּא גַם רִמּוֹ לֶשֶׁם עִירוֹ, שֶׁבֶא מְנַלְרֵת.

(ג) חֲתוּרָה. בְּמִדְרַשׁ (דְּבָרִים רַבָּה ז יג) דַּעֲנִין מְנַשָּׁה הַמֶּלֶךְ שֶׁרָאָה לַחֲזוֹר בְּתַשׁוּבָה וְכו' וְהָיוּ מַלְאָכֵי הַשֶּׁרֶת מַסְתַּמִּין אֶת חֲלוֹנוֹת שֶׁל רִקִּיעַ שֶׁלֹּא תִעֲלֶה תְּפִלָּתוֹ לִשְׁמַיִם מֵהָ עֵשָׂה הַקְּבָ"ה הַתָּר אֶת הַרְקִיעַ מִתַּחַת לִכְסֵּא הַכְּבוֹד וְקִיבֵל אֶת תְּפִלָּתוֹ וְיִשְׁיבֵהוּ יְרוּשָׁלַּיִם לְמַלְכוּתוֹ.

(ד) וְעָבֹר בְּרֹאשִׁי. כ"ש דַּעֲנִין הַגְּאוּלָּה וְיַעֲבֹר מִלְּפָנֶיהֶם וְה' בְּרֹאשָׁם (מִיכָה ז יג).

תִּשְׁפֹּךְ דָּמָם אֶרְצָה לָרֶם.

ותרטיב בו את האדמה.

תְּמוּתָהּ^(א) הוֹתֵר וּבִאֲמוֹנָה תֵּאָרֶשׁ:

בתוך הנהרגת עליך, הִשָּׁאֵר אותה בחיים ותתארכ איתה בשכר האמונה:

גְּדוֹר פִּרְצַת סֶפֶת דָּוִיד הַנִּפְלֵת.

רוֹמֵם קָרִיָּה עַד־עֶפֶר מִשְׁפָּלָת.

שְׁבוּיָה נָחַם נַחֲמָה מִכִּפְלֵת^(ב).

מֵאוּרָה הָאֵר וְתֵאִיר מְאֻפָּלָת:

ותאיר את ירושלים היושבת בחושך:

בְּנֵה עִירָךְ כִּימֵי עוֹלָם.

רַפָּא מִזְבִּיחֶךָ הֵיכַל וְאוֹלָם.

בנה מחדש

יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל שֵׁם יַעֲבֹדוּךָ כָּלֵם.

וַיִּתְגַּדֵּל שִׁמְךָ עַד־עוֹלָם:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְּה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמֵינוּ עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקֵנוּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וְדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בִּי מִכַּבֹּט בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִכַּבֹּט בְּגִדִּיבִים: טוֹב־וַיִּשָּׂר יְיָ עַל בֶּן
יֹרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲיֵל וְדוּמָם לְתִשׁוּעָתָהּ יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מִיָּם
עַד־נִפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמְּךָ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמְּךָ וּבְרָךְ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוֹנִים

(א) תְּמוּתָהּ. כנסת ישראל הנהרגת עליך (רש"י תהלים עט יא).

(ב) נַחֲמָה מִכִּפְלֵת. צפסיקתא פסיקא דנחמו, חטאו כפלים חטא חטאה ירושלים (איכה א ח), ולקו כפלים, כִּי לְקַחְתָּ מִיַּד ד' כפלים כְּכָל־חַטָּאתֶיךָ (ישעיה מ ז), ומתנחמים כפלים נַחֲמֵנוּ נַחֲמֵנוּ עָמִי (ישעיה מ א).

מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

לֵי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשָׁרֵי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרֵנוּ בַּיּוֹם־קָרָאנוּ: כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

י' פזמון חתום בו שפטיה^(א)

יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בֵּי תְשׁוּעַת עוֹלָמִים^(ב).

ישועה נצחית.

גַּם הַיּוֹם יוֹשְׁעוּ מִפִּיךָ שׁוֹכֵן מְרוֹמִים.

כִּי אַתָּה רַב סֵלִיחוֹת וּבַעַל הָרַחֲמִים:

שְׁעָרֶיךָ הֵם דּוֹפְקִים כְּעֲנָיִים וְדָלִים.

צָקוֹן לַחֲשֵׁם^(ג) קָשׁוּב, יְהִי שׁוֹכֵן מְעַלִּים:

לתפלה שהם שופכים לפניך בלחש, תקשב, אתה ה' השוכן בשמים:

פְּחוּדִים הֵם מִכָּל־צָרוֹת מִמֶּחָרְפֵיהֶם וּמִלֹּחֲצֵיהֶם.

נָא אֵל תַּעֲזֹבֵם יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם:

טוֹבוֹתֶיךָ יִקְדְּמוּ^(ד) לָהֶם בַּיּוֹם תּוֹכַחָה.

וּמִתּוֹךְ צָרָה הַמְצִיאֵם פְּדוּת וּרְוַחָה:

הכן להם את הישועה:

יִוָּשְׁעוּ לְעֵין כָּל וְאֵל יִמְשְׁלוּ בָם רְשָׁעִים.

כִּלְהַ שְׁעִיר וְחוֹתָנוּ וַיַּעֲלוּ לְצִיּוֹן מוֹשִׁיעִים:

אדום וישמעאל

הַקְשִׁיבָה אָדוֹן לְקוֹל שׁוֹעֲתָם.

וּלְמִכּוֹן שִׁבְתְּךָ הַשָּׁמַיִם תַּעֲלֶה תַּפְלָתָם.

(א) רבנו שפטיה חי באיטליה בעיר אוריה ונפטר בר"ה שנת ד' אלפים תרמ"ז (מגילת אחימעז).

(ב) נושע בה' תשועת עולמים. בילקוט"ש (זכריה סימן תקע"ז), עם נושע בה' (דברים לג כט), אמר הקב"ה בעוה"ז הייתם נושעים ע"י בני אדם, במלכים ע"י משה ואהרן, בימי סיכרא על ידי דבורה וזרקה, ובמדינים ע"י שופטים, וע"י שהיו ב"י הייתם חוזרים ומשתעבדים אצל לעתיד לבא אני בעלמי גואל אתכם ועוד יותר אין אתם משתעבדים שנאמר (ישעיה מה יז) וישראל נושע בה' תשועת עולמים.

(ג) צקון לחש (ישעיה כו טז). פירש"י שפך שיח ותפילה.

(ד) טובותיך יקדמו. במגילה (דף י"ג ע"ב) אין הקב"ה מכה את ישראל אל"כ בורא להם רפואה תחילה.

כִּי אַתָּה רַב סְלִיחוֹת וּבַעַל הַרְחָמִים:

ק' יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בִּי תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים. גַּם הַיּוֹם יוֹשְׁעוּ מִפִּיד
שׁוֹכֵן מְרוֹמִים. כִּי אַתָּה רַב סְלִיחוֹת וּבַעַל הַרְחָמִים:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לַפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנִפְשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה-הוּא וְשִׁנּוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ:
אַתָּה תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן בִּי-יַעַת לְחַנּוּנָהּ כִּי-בָא מוֹעֵד: זָכַחִי אֱלֹהִים רוּחַ
נְשִׁבָרָה לִב-נִשְׁבָּר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה כְּרִצוֹנְךָ אֶת-צִיּוֹן
תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ זָכַחִי-צֶדֶק עוֹלָה וְכִלִּיל אֲזִי יַעֲלוּ
עַל-מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים: זָכַר-רַחֲמֶיךָ יי וְחַסְדֶיךָ כִּי מַעֲוִלָם הִפָּח: זָכַרְנוּ יי
בְּרִצוֹן עַמֶּךָ פִּקְדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ: זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּית קָדֶם גָּאֵלְתָּ שִׁבְט
נַחֲלָתְךָ חֲרִי-צִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זָכַר יי חֶבֶת יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל
תִּשְׁפַּח לְנִצָּח: זָכַר יי לְבָנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ
עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרָבָה אֶת-זִרְעֶכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעֶכֶם וְנָחֳלוּ לָעָלָם: זָכַר לַעֲבָדֶיךָ
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל-תִּפְּנֵן אֶל-קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל-רִשְׁעוֹ
וְאֶל-חַטָּאתוֹ: אֶל-נָא תֵשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חָטֵאנוּ צוּרְנוּ סִלַּחֲלָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

אם הוא יום שלפני ערב ראש השנה, אומרים לחטאנו אדון משפט בקרבך למטה

טו חטאנו ע"ס א"ב וצסוף חתום יצחק בר יקר חזק ואמין

אָרִיד בְּשִׁיחִי. בְּשִׁיחִי לְגֻחִי.^(א)

אצעק בתפילתי לבוראי

לְגֻחִי בְּהִשְׁיחִי. כִּי אִם־בְּרוּחִי (זכריה 7 ו):

כאשר משפילים אותי. אבל ברוחי

בְּרוּחִי וּבְלִשׁוֹנִי. בְּלִשׁוֹנִי עֲלִבּוֹנִי.

ובלשוני, אני מספר את עלבוני

עֲלִבּוֹנִי לְקוֹנִי. נַחַר גְּרוֹנִי (תהלים סט 7):

לה' קוני ומרוב הדיבור יבש גרוני

גְּרוֹנִי וּשְׁפָתַיִם. וּשְׁפָתַיִם בְּשִׁתַּיִם.

וגם שפתי.

בְּשִׁתַּיִם נְתִיבוֹתַיִם. לְפָנַי דִּלְתַּיִם^(ב) (ישעיה מה א):

בפני האדם שתי דרכים, דרך הטוב ודרך הרע, וגם אם יחטא,

דִּלְתַּיִם לְתִשׁוּבָה. לְתִשׁוּבָה שׁוֹבָה.

דלתי תשובה פתוחים, וקול קורא : שובי,

שׁוֹבָה מִשׁוֹבָה. הִבַּת הַשׁוֹבָבָה (ירמיה לא כא):

שובי ממרידתך, כנסת ישראל שמרדה:

הַשׁוֹבָבָה נַעֲוִית^(ג). נַעֲוִית וְנִדְוִית.

כנסת ישראל שמרדה בך מתכופפת וסובלת.

(א) כתב בסידור עבודת ישראל : להבנת פיוט זה יש לדעת כי רוב התבות הנכפלות בו העמידן המחבר רק לפאר חרות פיוטו ולענין הבנת המאמרים מיותרות הן והמבאר את הפיוט כריך שיקרא : אריד בשיחי לגוחי בהשיחי כי אם ברוחי ובלשוני עלבוני לקוני נחר גרוני וכו'. וכן בכל הפיוט. אריד בשיחי (תהלים נה ג). ת"י אתרעם במילי.

(ב) דלתים. יש מפרשים שתי דלתות לתשובה, אחת פתוחה לרבים כל השנה, ואחת ליחיד בעשרת ימי תשובה.

(ג) נעוית. נהייתה עקומה (ת"י תהלים לח ז).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

(לה) חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון בכל בית על לשון הכתוב, וצסוף חתום שמואל חזק וברוב המקומות אין אומרים ממנו ביום שלפני ער"ה אלא עד אות יו"ל וסופו המתחיל בסא בונן אומרים לאם גלילה.

אָדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקִרְבִּי. אֲתָנוּ אֶל־תְּבוּא בְּרִיבִי.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אֲבוֹת זְכוֹר הוֹדִיעוּ טוֹבָךְ. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ (שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו:

בְּךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפֶשַׁע רַב מִבְּקֵשׁ מְחִילָה.

ואנחנו מקווים בך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעינו הרבים.

נְדִיית וְנִתְיִית⁽⁷⁾. לְאַבְדּוֹן וּמָוֶת (איוצ כח כ):

ונכתבה למיתה

וּמָוֶת וְצוּקָה. וְצוּקָה מְצִיקָה.

וצרות מציקות

מְצִיקָה וְהַחֲזִיקָה. וְתִלְךָ הַלֹּךְ וְזַעֲקָה (ש"ב יג יט):

וחזקות. ולכן הולכת וזועקת.

זַעֲקָה מִגְּעָרְתָּךְ. מִגְּעָרְתָּךְ וְקִנְאָתָךְ.

גם קנאה לשון קנף (רש"י במדבר כה יא)

קִנְאָתָךְ וּגְבוּרְתָּךְ. סִמְכָה חֲמַתְךָ (תהלים פח ח):

גערתך, וקנאתך, וגבורת עונשיך, וחמתך, כולן הגיעו סמוך לה.

חֲמַתְךָ מִלְּאָה. מִלְּאָה נִלְאָה.

והתעייפה.

נִלְאָה נִכְאָה. עַל־אֲדָמָה טִמְאָה (עמוס ז יז):

טִמְאָה בְּצִרוּעָה. בְּצִרוּעָה פְּרוּעָה.

כמצורעת, ששעריה ארוכות.

פְּרוּעָה מִדְּעָה. וְהִיא לֹא יִדְעָה (הושע ב י):

חסרת דעה ולא ידעה איך לצאת מצרתה.

יִדְעָה נֶאֱלָמָה. נֶאֱלָמָה נֶעֱלָמָה.

היא שתקה ונעלמה ממנה

נֶעֱלָמָה חֲכָמָה. בְּפִתָּה בְּלָמָה (יירמיה נא נא):

חכמה, וכלימה כיסתה אותה:

(7) ונתוית. לה"כ (יחזקאל ט ז) וְהִתְיִיתָ וְעַל־מִצְדּוֹת הָאֲנָשִׁים. ודקשו חז"ל (שבת דף נ"ה ע"א) ח"ל הקב"ה לגבריהל כך וכסום על מלחם של רשעים תיו של דם כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדֻלָּה⁽⁸⁾. חֲטָא הָעָם הָיָה חֲטָאָה גְּדֻלָּה:

כיון שאתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שמו' לב לא):

גְּדֻלָּה מִקֶּדֶם וְנֹאֶה. גְּבוּל קֹדֶשׁ אֹהֶה.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גֹּלָה בְּרָגֶל גִּזְאוֹה. כָּל־הַיּוֹם דָּוָה (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דָּוָה מְעַנָּה תַּחֲזֶה. דִּלּוּתִיהָ לֹא תִבְזֶה.

אביוניה

(8) בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדֻלָּה. חֲטָא הָעָם הָיָה חֲטָאָה גְּדֻלָּה. במדרש (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע את אלוה רב ואנא חובי רבדבין יאי לאלוה רב דשציק לחובין רבדבין הה"ד (תהלים כה יא) לְמַעַן־שְׁמֹךְ ה' וְסִלְחָתָּ לְעֹנֵי כִּי רַב־הוּא.

בְּלִמָּה וְחִרְפָּה. חִרְפָּה פְּרוּפָה^(ה).

היא לבושה כלימה וחרפה.

פְּרוּפָה צְרוּפָה^(ו). הִיתָה לְשִׁרְפָה (ישעיה ט ז):

הותכה ונשרפה באש.

לְשִׁרְפָה חֲבוּשָׁה. חֲבוּשָׁה נְטוּשָׁה.

עזובה.

שבוייה,

נְטוּשָׁה רְטוּשָׁה^(ז). גְּרוּשָׁה מְאִישָׁה (ויקרא כא ז):

מְאִישָׁה לְבָזִיוֹן. לְבָזִיוֹן וּכְלִיוֹן.

וּכְלִיוֹן בְּצִיוֹן. לֹא תֻכַּל נְקִיוֹן (הושע ח ה):

במקום שאין בו מים. לא תוכל להינקות מהחטא:

נְקִיוֹן וּכְפָרָה. וּכְפָרָה מְחַסְרָה.

והיא מחוסרת כפרה.

מְחַסְרָה מְנַרָה. כְּפָרָה סִרְרָה (הושע ז טז):

והושלכה לארץ כפרה מורדת:

סִרְרָה בְּבַעֲלָה. בְּבַעֲלָה מַעֲלָה.

ומרדה ומעלה בבעלה, הוא ה'.

מַעֲלָה מְעִילָה. אֵין דֵּי עוֹלָה (ישעיה מ טז):

ואין קרבן לכפר:

(ה) פְּרוּפָה. כדתנן (שבת ו ו) ומדיות פרופות ופי' הרע"ב שמתעטפות בטלית ותולות לצועה בשפתה אחת כנגד זוארה ובשפתה השנית כורכת אצן או אגוז וקושרת הרצועה בכרך ואין הטלית נופלת מעליה.

(ו) צְרוּפָה. לשון התכה בלש.

(ז) רְטוּשָׁה. לשון עזיבה כמו שאמרו (ב"מ דף ל"ח ע"ב) ואלו הן נכסי נטושים וכו' ואלו הן נכסי רטושים וכו'.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

דִּחָה מִחַה וְהִיָּה. לַעֲוֹן הָעַם הִיָּה (במדבר יד יט):

הרחק עוונותינו, מחוק אותם, והזה עלינו לכפרתנו.

הִיָּה וּכְזָה^(ב) הִעֲדָתָנוּ. הַשָּׁכֶם וְשָׁלוֹחַ לְצוּתָנוּ.

הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הִקְשִׁינוּ עָרְף בְּחֻבּוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאַבְתִּינוּ (ירמיה ג כה):

וְאַבְתִּינוּ מַעֲלוּ לְהַבְזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְיוֹשְׁבֵי פְּרוּזוֹת^(א).

כינוי לנביאים

את הנביאים.

(ב) הִיָּה וּכְזָה. אולי הוא רמז למה שהתרה ירמיה בל' הִיָּה הרבה פעמים כמו הִיָּה אֲנַכִּי מִבֵּיא רָעָה אֶל־הָעָם הִיָּה (ירמיה ו יט), וגם בלשון פְּזָה כמו וְאֵם בְּגוֹי אֲשֶׁר־כְּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי (ה ט).

(א) פְּרוּזוֹת. כינוי ליכושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ב ח) וקרא לנביאים יושבי פְּרוּזוֹת כדלמך ר' יוחנן (פתחתא דאיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

עוֹלָה וּמִנְחָה. מִנְחָה זָנְחָה.

פסקו עולות ומנחות.

זָנְחָה נֶאֱנַחְתָּה. בַּמִּכּוֹה פָּרַחְתָּה^(ח) (ויקרא יג כה):
וכנסת ישראל נאנחת על שריפת בית המקדש:

פָּרַחְתָּה טְמֵאָה. טְמֵאָה וְקִנְאָה^(ט).
מלכות הטומאה מתפשטת ומרגיזה את ישראל.

וְקִנְאָה תִּקְנֵאָה. לֶךְ צִמְאָה (תהלים סג ז):
ואתה ה' תקצוף באויב למען ישראל הצמאים לך.

צִמְאָה נִפְשִׁי. נִפְשִׁי לְהִנְפִישִׁי.

לְהִנְפִישִׁי מִרְפְּשִׁי. אֵלֵּי קִדְשִׁי (חזקוק ח יז):
שיתן לנו ה' מנוחה מהטיט והבוץ

קִדְשִׁי וּמוֹשִׁיעִי. מוֹשִׁיעִי מִפְּרִשְׁיָעִי.
מאויבינו

מִפְּרִשְׁיָעִי תִשְׁעֶשְׁעִי. יְיָ רַעִי (תהלים כג א):
תשמחני

רַעִי אֵלִי. אֵלִי וּמִצִּילִי.

מִצִּילִי תִנְחִילִי. בְּרַמִּי שְׁלִי^(י) (שיר א ו):
בית המקדש:

שְׁלִי שְׁלָךְ. וְשְׁלָךְ לְמוֹלָךְ.
שהוא שלנו וגם שלך.

(ח) במכּוֹה פָּרַחְתָּה (ויקרא יג כה). והמפרשים פירשו אותו לכמה פנים. ואני סמכתי על מ"ש בריש הפיוט כי המלים הכפולות נכפלו לתפארת, ולכן חתכתי בין שתי המלים ופירשתי כאילו כתוב: נאנחה במכּוֹה, פָּרַחְתָּה טוּמֵאָה, פי' כנס"י בוכה על שריפת הבית, והטומאה מתפשטת.

(ט) וְקִנְאָה. קִנְיָ, כמו שפירש"י ריש פרשת פינחס.

(י) ברמיו שלי (שיר א ו). במדרש רבה שם נדרש על בית המקדש.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

וְאֶנְחָנוּ בְּשׁוּמְרֵי מְזֻזוֹת⁽⁷⁾. מִה־נֶּאֱמַר אֵלֵּינוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):
ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו.

זֹאת מְשׁוּגָתֵנוּ אֶתֵּנוּ. יִרִיתֵנוּ וְרִזְתָּנוּ^(ה) וּפִרְתָּנוּ.
מלאי חטא אנחנו. למרות שחזקתנו וזרזתנו, לכן ענשת אותנו.

זֶדוֹן הוֹסַפְנוּ וְחַתָּתֵנוּ. יִדְעֵנוּ כִּי חֲטָאנוּ (ירמיה יד כ):
והבהלת אותנו.

(7) בשומרי מזוזות. תלמידי חכמים ע"ש הפ' אשְׁרֵי אָדָם שִׁמְעֵ לִי לְשִׁקֵּד עַל דִּלְתֵּי יוֹם יוֹם לְשׁוֹמֵר מְזֻזוֹת פֶּתְחֵי (משלי ח לד).

(ה) זריתנו. ל' וְתִזְרֵנִי חֵיל לְמִלְחָמָה (ש"ב כב מ) ובהללים הוא אומר (יח לג) הַמְּאֻזְרֵנִי חֵיל, וחז"ל דרשו (יומא דף מ"ז ע"א) דבוננו של עולם זריתני וזרזתני.

לְמוֹלֶךְ נִאֲצוּ לָךְ. וּלְשׁוֹנָם תִּהְלָךְ: (תהלים עג ט):

האויבים חרפו אותך בביתך, ואמרו שתש כחד:

תִּהְלָךְ גִּזְרֶת. גִּזְרֶת הָעֶבְרִית.

והנה אתה גזרת את הים והעברת את ישראל.

הָעֶבְרִית וַיִּתְּרֶת. עֲסִיזוּ יִצְרֶת: (ישעיה מג כא):

וגידלת את ישראל אשר בראת לכבודך:

יִצְרֶת חֶק לִי. בִּירַר יִקַּר מְלוּלִי.

ונתת לנו את התורה. קבל תפילתי הטהורה.

מְלוּלִי לְאֵלִי. אֱלֹהִים אֲדֹנִי חִילִי: (חזקוק ג יט):

חִילִי חֲזַקְנוּ. חֲזַקְנוּ וְאִמְצֵנוּ.

וְאִמְצֵנוּ מִלִּפְנֵינוּ. יִי מְחַקְקֵנוּ: (ישעיה לג כב):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת פֶּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף־
אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף־אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש ברית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעֵקֶדֶת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שָׁבוֹת אֲחֵלִי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים פֶּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר־
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יְיָ: עֲשֵׂה
עִמָּנוּ כְּמֹו שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף־גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִי־הֵם לֹא־מֵאֲסָתִים

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

חֲטָאנוּ שְׁגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲפִינוּ יִשַׁע אֶל־הַהָרִים⁽¹⁾.

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

חֲטָאנוּ בְּהִבְטַחַת הוֹרִים. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים:

טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "וזרקתי עליכם מים טהורים" (יחזקאל לו כה):

טְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפֵּר. טוֹב בְּעֵד יִכְפֹּר.

קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.

טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפֵּר. יַעֲזֵן וְיָמִי יִפֹּר: (ישעיה יד כז):

לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:

יִפֹּר פֶּעַם וַיַּחֲסֶה. יִכְבֹּשׁ עוֹן וַיִּכְפֹּה.

ויגן עלינו.

יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְּנֵשָׂא. וְהוֹכֵן בַּחֲסֵד כִּפָּא: (ישעיה נז ה):

זכור לנו ברית אבות וכו'

ויש מקומות שאומרים כאן כפא בונן תמלא בלוס גדליה

(1) ישע אל ההרים. במדקס תהלים אָשָׂא עֵינֵי אֶל־הַהָרִים (תהלים קכא א) מהו אל ההרים, יום שיצוא הקד"ה לדין וישראל מסתכלין בצלות שידברו עליהם זכות.

וְלֹא־תַעֲלֶתֶם לְכַלְתֶּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאֵל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. כִּי אֵל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. וְשִׁב
יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁב וְקַבֵּצָה מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקֻצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּצֶךָ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן הִטְאִינוּ פְּשָׁלָה וְכִצְמוֹר כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. לְכוּ־נָא וְנִזְכָּח
יֹאמַר יְיָ אִם־יִהְיוּ הִטְאִיכֶם בְּשָׁנִים פְּשָׁלָה יִלְבִּינוּ אִם־יֹאדִימוּ כְּתוּלָע בִּצְמוֹר יִהְיוּ:
זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמִתְּהוֹרֵנוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּמִתְּהוֹרֵתֶם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מִחָה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִחָה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחָה
פִּשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנָן כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כְּעָב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גִאֲלִיתִךָ: אֲמַרִּינוּ הִאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הִגִּינָה: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרֵּי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
לְבָנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יְיָ הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תִּפְלֹתֵנוּ וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנֵּנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲוֵי פָנִים וְקִשִּׁי
עָרַף לֹא־מַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חִמְסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָנוּ. תַעֲבָנוּ. תַעֲיִנוּ. תַעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לְבָנוּ בַּחֲטֵאֵינוּ.
הִחֲבַל אֹוִינוּ. וְנִפְרַע פֹּאֲרָנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹלָמֵנוּ. טִירַתֵנוּ הִיָּתָה
לְשִׁמָּה. יָפִי אֲדַמְתֵנוּ לְזָרִים. כָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־זֶה לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נַעֲזִי פָנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לֹא־מַר לְפָנֶיךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חִמְסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָנוּ. תַעֲבָנוּ. תַעֲיִנוּ. תַעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשׂוּנוּ מְשַׁלְּנוּ. מְשַׁשְׁנוּ וּמִוֹרֵט מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמֵנוּ. עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תָּעִינוּ כְּצֹאן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּין לֹא שִׁבְנוּ מִטְּעוֹתֵנוּ. וְחֵיד נַעֲיִז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲכַל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פֶּשַׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרְף. רָשָׁעָנוּ. שָׁחַתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תָּעִינוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִפְּשָׁטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שׁוּה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנַּחְנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פְּשָׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עָלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תַחֲזִיק לְעַד אֲפֹי בִי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזָנְךָ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמִמְתִּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיכָה
וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמָּךְ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֵי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֵאשׁ וְאַשְׁמַתָּנוּ גִּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרָךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֲלֹת־תַּעֲזֹבָנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּפְשָׁנוּ
בּוֹרְאָנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרָנוּ וְאַל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סָלְחוּ יי אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵךְ בְּאִמּוֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא גָּאֵם־יִי וּבִקֵּשׁ אֶת־עֵזֶן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־טָאֵת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצָאִינָהּ
כִּי אֲסַלַּח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבֵי טוֹבָה צִמְאֵי חֶסֶד תִּתְּנֵנִי יִשְׁעֶךָ
יִפְּרוּ וְיִדְעוּ כִּי לְאֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתִפְאָרְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוִדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבָה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן

לְמוֹדֶדָּה: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחָךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 עֲזוֹךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֹהֲבֶיךָ
 שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
 לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
 בְּבוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 יָם עֲבֹדֶיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרֹגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
 יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שָׁל
 בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שְׁלֹא
 פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
 לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: אֲהִינּוּ, עֲנֵנוּ: אֲבִינּוּ, עֲנֵנוּ: בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹכֵשׁ בְּעַסִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלַךְ
 מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוָנִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ תּוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמָּהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלֵמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
 בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
 שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
 יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחָרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתֶה הוּא
 יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
 בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
 וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ
 בְּכָשֵׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה
 לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָ, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכֵי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
 דִּי־עָנָה לְתַבְרִירֵי לִבָּא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק.
 רַחֲמָנָא שִׁיזַב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְּׁתָא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רחום וחנון חטאתי לפניך יי מלא רחמים רחם עלי וקבל תחנוני: יי
אל־בא־פך תוכיחני ואל־בִּחֲמֶתךָ תִּסְרֶנִּי: חַנּוּנִי יי כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַפְּאֵנִי יי כִּי
נִבְחָלוּ עַצְמִי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאֵת יי עַד־מָתִי: שׁוּבָה יי חֲלֹצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זְכָרְךָ בְּשֹׂאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יַגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לַיְלָה מִטּוֹתַי, בְּדַמְעָתִי עַרְשִׁי אֶמְסֶה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתֻקָּה
בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכוּי: שָׁמַע יי תַּחֲנּוּתִי יי
תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אִיְבֵי יֹשְׁבוּ יִבְשׁוּ רִגְעִי:

מִחַא וּמִסָּא מְמִית וּמַחֲיָה. מְסִיק מִשְׂאֹל לַחֲיִי עֲלֵמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אַבּוּהִי
לְקוּיָה. אַבּוּהִי דְחָאָם מִסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמִרְד נֶפֶק בְּקוֹלָר. מְרָה תֵּאב וְתִבְר
קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִן קִמָּד. הָא רֵוִי נַפְשָׁן בְּגִידִין מִרְרִין. עֲבָדָךְ אֲנִי
וּמִרְדִּינִן קִמָּד. הָא בְּבוּזָתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקוּיָתָא. בְּמִטּוּ מִנָּךְ בְּרַחֲמֶךָ
דְּנַפְיָשִׁין. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עֲלֵךְ. עַד דְּלֹא נִתְּוֹא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מַכְנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַּעַל הַרְחָמִים: מִשְׁמִיעֵי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ
תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מַכְנִיסֵי דְמַעָה הַכְּנִיסוּ דְמַעוּתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוּת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַּחֲנּוּנָה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהִים וְנִשְׂא: הוֹפִירוּ לִפְנֵי הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵי
תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהֲבָתְךָ וַיְחִיָּה זֶרַעֲךָ שְׁלֹא תֵּאבֵד
שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הִיָּה לְחִרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וְלִשְׁנִינָה: מַהֲרָה עֲנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךְ וְעַמּוּךְ:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִין כְּעֲבָדָא דְּמַתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂיקִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא
שְׁרִינִן. מְרִירָן נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְיָשָׁן. חֵילָא לִית בָּן לְרַצוּיָךְ, מָרָן. עֲבֵד בְּדִיל
קִימָא דְגִזְרָתָךְ עִם אֲבִהֲתָנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִין כְּכֹר שְׁבִיָּא דְּמַתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלַחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכִסְפָּא מַתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. חֵב לָן שְׂאֵלְתִּין
וּבַעוּתִין. דְּלֹא נִהְדָּר רִיקָם מִן קִמָּד:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאֻמְרִים שָׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמָךְ יי
אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְשֻׁלָּשִׁים
בְּשִׁלָּשׁ קָדְשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מַתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמַתְפִּים בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפִּים לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אָבינו מלכנו חַנּוּנוּ וְעֲנּוּנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחָנוּ לֹא גִדַּע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוָלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֲלֹתֵינוּכָרְלָנוּ עֲוֹת רֹאשִׁים מִהֵר
יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חַנּוּנוּ יְיָ חַנּוּנוּ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ בָּזוּ: בְּרָגוּ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנֻחָנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתָנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתָהוֹן וּבְעוּתָהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרְיָן:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום רביעי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יִי לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נִּאֲמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטַמְדָּק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יִי: לְפָנֶיךָ
יִי אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יִי כָּל־עַבְדֵי יִי הָעֹמְדִים בְּבֵית־יִי בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יִי: בָּרְכוּ יִי מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יִי
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יִי כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יִי: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יִי וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יִי אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתְּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יִי אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחְדּוּ: רוּמָמוֹ יִי אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יִי אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יִי
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ וְיִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יִי וּמַהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִר־קֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יִי וּמַהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתְּךָ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יִי הַגְדֵּלָה וְהַגְבוּרָה
וְהַתַּפְאֲרָה וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יִי הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמות: מאין כמות: יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמות חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמות נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקרי־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען־שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו בְּמוֹתִים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקדים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בהודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך פתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדֹנֵי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׂרִירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גָּדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטֹּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסִּפֵּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׁמֹךְ הַגָּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
כַּחֲטֵאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבוֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הִגְבֵּר חֲסִידֶךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלִחוֹת כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְּתָם
לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִיתֶךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלְחָת: סִלְחָנָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגָּדֹל חֲסִידֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּיךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאָה שְׁמִמֹּתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֵעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה
אֲדֹנֵי חֲקִשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירֶךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

מז ע"ס א"ב

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵלֶיךָ נִשְׁוֹאוֹת עֵינֵינוּ.

בְּכָל־פְּנֵה וּפְנֵה אֲשֶׁר זָרִיתָנוּ:

פזרתנו

נְעִית קוֹלָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ נִשְׁמָע.

בשמים

דִּלֵּךְ בְּכִי תִמְרוּרִים נְדַמָּע:

טפטוף

הִצִּיקְתָּנוּ בְּטִינָנוּ מִרַב תַּחֲלוּאוֹת.

וּמִתְלָאוֹת הַבָּאוֹת אַחֲרֵי תִּלְאוֹת:

זוֹלָתְךָ בְּעָלוּנוּ אֲדוֹנִים^(א).
חוץ ממך שלטו עלינו

חוֹרְשִׁים זֶה אַחֵר זֶה בְּמַחֲשָׁנִים:

טְרוּפָה פָּרְתְךָ בְּבִצְעֵי חֲבוּרִים^(ב).
בפצע וחבורה.

יְגוּעָה וּכְבֶּד אֵין לָךְ צָרָךְ בָּהּ וְלֹא לְאַחֲרִים:

כָּל־הַיּוֹם עָלֶיךָ הִרְוָגִים.

לְכַפֵּרָה אֵינָם מִשִּׁיגִים:

מִחֵנְתָנָה^(ג) וּמִחֵנְקָדָם.
נספר

נִגְדָךְ מִלְבוּשׁ וּמִלְהֻטֵּי אֲדָם:

שִׁיחַ שִׁפְתוֹתֵינוּ אִם נִבְרַר בְּשׁוֹשָׁן^(ד).

עוֹנֵנוּ נִגְדָנוּ יֶשֶׁן נוֹשָׁן:

פְּגָרֵנוּ אִם תִּצְמִית וְדָמָנוּ אִם תִּשְׁפּוֹךְ.
אם תשחית את גופנו

צִדְקָה אֶרֶץ מְבִלִי רָגַז תִּהְפֹּךְ:

הארץ לא חטאה, ולמה תהפוך אותה מבלי סיבת רוגז נגדה:

קוֹמוּ רְבוּצֵי מִכְפָּל^(ה), סְעִדּוּנוּ בְּשׁוּעָה.
האבות

רְאוּ כִלְיוֹן וְאֵיחָ שְׁבוּעָה:

שׁוֹמְרֵי הַצֵּאֵן הִקִּיצוּ וְהַשְׁתּוֹמְמוּ.
משה ואהרן והיבחרו.

שְׁקִדְתָּם טְרַחֲתָם וּלְפָהֳלוֹת הִתְמוּ^(ו).
ללא הפסק עבדתם

(א) זולתך בעלונו אדונים. כ"ס (ישעיה כו יג) בְּעָלוּנוּ אֲדָנִים זוֹלָתְךָ.
(ב) פרתך. נמשלו ישראל לפרה (הושע ד טז). בבצעי. לשון פלע כמו שפירש"י על הפ' ובצעים בראש בָּלָם (עמוס ט א) ופלעס.

(ג) נתנה. שם יתנו צדקות ה' (סופטים ה יא) פי' במלודה ענין דיבור.
(ד) שפתותינו אם נברר בשושן. ע"פ ל"ה (סיר ה יג) שִׁפְתוֹתַי שׁוֹשָׁנִים.
(ה) רבוצי מכפל. מה שקרא לאבות רבוצי מכפל, נ"ל ע"ס קרית ארבע, וארבע ל' רבילה, כמו (זרעית כט ז) רבצים ת"א רביעין.
(ו) הִתְמוּ (ס"ב כ יח). פי' הרד"ק כמו תמו.

תפארת עזמו עזרה למה תישן.

ה' תפארתנו וכוחנו,

תוחלת ישראל הנה לא־ינום ולא יישן:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם־כל־בשר ורוח. לא ברעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר־לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויֵרֶד יי בעֶזְרָא ויתִצַּב עִמּוֹ שֵׁם ויקרא בשם יי:

ויעבר יי | על־פניו ויקרא יי | יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצח חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני מוב וסלח ורב־חסד לכל־קראיך:

למה יי תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה: למה־פניך תסתיר תשפח עינינו ולחצנו: למה לנצח תשפחנו תעזבנו לארך ימים: הושיעה יי כי־גמר חסיד כי־פסו אמונים מבני אדם: כאיל תערג על־אפיקי־מים בן נפשי תערג אליך אלהים: קוה קוינו יי ויט אלינו וישמע שועתנו: הושיענו אלהים כי באו מים עד־נפש: קויתי יי קוֹתָה נפשי ולדברו הוֹחֵלְתִי:

לוי הושיעה על־עמך ברכתך סלה: יי צבאות עמנו משגב־לנו אלהי יעקב סלה: יי צבאות אשרי אדם בטיח בך: יי הושיעה המלך יענינו ביום־קראנו: כי לא על־צדקתינו אֲנַחְנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה ועשה אל־תאחר למענה אלהי כי שמך נקרא על־עירך ועל־עמך:

יז ע"ס א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה⁽⁶⁾ חזק ואמץ

אֱהִינוּ וְאֱהִי אֲבוֹתֵינוּ

אֱוִיתִיךָ קוִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִרְחָקִים.

חמדתי אותך, וקיויתי אליך

בְּקֶרְבִי שִׁחַרְתִּיךָ קָרָאתִיךָ מִמַּעַמְקִים.

דרשתיך

(א) י"א שהוא רבנו אליה בר שמעיה מעיר בארי באיטליה, המוכתר ככתר תורה וככתר שירה, החתום בתשובה המובאת בהגהות מיימוניות פכ"ג מאישות הי"ד. על חכמי בארי כתב ר"ת בספר הישר חלק השו"ת סוף סי' מו וז"ל בני בארי שהיו קורין עליהן כי מבארי תלמי תורה. רבנו אליה בר שמעיה חיבר סימנים יז, כז, ל, לג, לה, סח, ע, עה, פא, צא, צג, ק, קא.

גִּרְסָתִי לְתַאֲוָתְךָ^(א) בְּאֵיל עַל אֲפִיקִים.

נשברתי מרוב תאוותי אליך כמו אייל המחפש נחלי מים.

דִּרְשֵׁתִיךָ חֲקָרְתִיךָ בְּרַחוּבוֹת וּבְשׂוּקִים.

חיפשתך

הִנֵּה כָּעֵת תִּרְוִיחַ לִדְחוּקִים.

עכשיו תן רווח ליושבים בצרה ובדוחק.

וּתַעֲשֶׂה דִין וּמִשְׁפָּט לְעֲשׂוּקִים.

זְמוּרֵיהֶם שִׁחַתוּ וּבִקְקוֹם בּוֹקְקִים^(ב).

ענפיהם ובוזזים לקחו את הכל.

חֲמוּסִים אֲנוּסִים נְגוּשִׁים בְּיַד מַדִּיקִים.

לשון חמס משועבדים ביד הכותשים אותם.

טְפוּלֶיךָ שֶׁעֲשִׂעַתָּ בְּיַלְדִּים רַבִּים.

ישראל הדבקים בדך שימחת אז

יָמִים רַבִּים לְחַוְצִים וּדְפוּקִים.

כֹּל חָסְרוֹ מְטוֹב יִרְקִים.

לְבָאִים שִׁנִּיהֶם עָלִימוּ חוֹרְקִים.

אריות

מֵאִסַּת וּזְנִיחָת וְנִטְשֵׁת דִּבְקִים^(ג).

נֶאֱרַת בְּרִית^(ד) שֶׁלֹּשֶׁת הַחֲשׂוּקִים.

הרחקת מלבדך את הברית עם האבות.

סָחִי שִׁמְתָנוּ מִכִּים וְלוֹקִים.

דבר מיאוס

עֲצוּמֵי גֵזֶם וְאֲכוּלֵי יִלְקִים.

שבורים ואכולים ע"י חגבים. גזם וילק שני סוגי חגבים

פְּצוּעֵי חֲבוּרוֹת וְאַבְרִינוֹ מִתְפַּרְקִים.

צָרִי חֲדַלְנוּ וְדַלְנוּ תִמְרוּקִים.

אין לנו תרופות ומשחות.

קוּמָה עֲזַרְתָּה לְנֶאֱנָחִים וְנֶאֱנָקִים.

ומתפללים

קום ועזור

רוּחֶם מֵאֲשָׁפוֹת וּמַעֲפָר תִּקֶּם.

(א) גרסתי לתאוותך. גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאֲוָה (תהלים קיט כ) פירש"י נפשי משתכרת מחמת תאוה.

(ב) ובקקום בוקקום (נחום ד ג). פירש"י בזזום.

(ג) דבקים. בג' לשונות של חזה חבד הקב"ה את ישראל בדביקה, בחשיקה ובחפילה, בדביקה (דברים ז 7) וְאִתָּם הַדְּבָקִים (ז"ר פר' פ').

(ד) נֶאֱרַת בְּרִית (תהלים פט מ). פירש"י בטלת.

שְׁלֹטוֹן לְפָנֶיךָ יְרוּדִיךָ לְהַקִּים.

כוח להקים את ישראל שירדו עד עפר.

תִּקְפֶּךָ בְּשֹׁחַק וּמִמְשִׁלְתְּךָ בְּאַרְקִים.

כוחך בשמים בארץ.

אַךְ לְשִׁמְךָ יוֹדוּ הַצַּדִּיקִים.

בְּנִשְׁאֹךְ רֹאשׁ שְׂבַעַתִּים מִזִּקְקִים^(א).

כשתרים את ראשם של ישראל שנטהרו שבע פעמים.

עֲתָה יֹאמְרוּ הַקְּרוֹבִים וְהַרְחוֹקִים.

יִתְבָּרֶךְ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.

חֹזֵק וְאַמִּיץ דְּבָרוֹ הַקִּים.

לְחִבְצֻלַת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַת הָעֶמְקִים:

כינויים לכנסת ישראל

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֹךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲזָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

הֶאֱזִינָה יְיָ תַפְלִתֵנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מִלִּכְנֹס וְאַהֲבֵנוּ כִּי-אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקְרָה תִשְׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקְרָה
נַעֲרֹךְ-לָךְ וְנִצְפָּה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפְלִתֵנוּ תִקְדֵּם: תִּכּוֹן
תַּפְלִתֵנוּ קְטָרֶת לְפָנֶיךָ מִשְׁאֵת כַּפֵּינוּ מִנְּחַת-עָרֵב: עָרֵב וּבִקְרָה וְצַהֲרִים
נְשִׁיחָה וְנִתְהַמָּה וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטִחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה חַמְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קִרְאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֱדֹנֵי

(א) מזקקים (תהלים יב ז). י"מ על ישראל שנטהרו ע"י כרות הגלות, שהם ככור לטהר זו את הכסף. וי"מ על ת"ח העוסקים בדברי תורה הטוהרים, ונותנים בהם מ"ט פנים לטמא ומ"ט פנים לטהר, שבעתים שבע פעמים שבע.

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

יח ע"ס תשר"ק וזסוף חתום שלמה (הבבלי) הקטן וזתיו בני ה' ה' חזנים

אֲהִינוּ וְאֵלֵהי אֲבוֹתֵינוּ

תַּעֲרַג אֵלֶיךָ בְּאֵיל^(א) עַל־אֲפִיקִים.

נפשי משתוקקת אליך כאייל המשתוקק לנחלי מים.

שָׁחָה צֶאֱת לְרוּיָה וְאִין מְפִיקִים^(ב).

נפשי הנשפלת מבקשת לצאת לרווחה ואין נותנים לה לצאת.

רְחוּק וְעֵמוֹק וְלִדְלוֹת לֹא מִסְפִּיקִים.

קץ הגאולה רחוק ועמוק ואין מצליחים לגלות אותו – המשיל את הקץ למים עמוקים שלא ניתן לדלותם.

קוֹיִם וְחוֹכִים וְאַמְנָה לֹא נִפְסְקִים^(ג):

ולא מפסיקים להאמין:

צִמְאִיךָ צוֹק לָהֶם יְחוּל לְבָבָם.

לישראל הצמאים לך, שפוך ותן תוחלת לבם.

פָּנִיךָ לִרְאוֹת בֵּית מְעוֹן חֲבוּבָם.

להיראות בפניך בבית המקדש.

עֲבוֹר בְּסֶךְ וְעֵמוֹד שְׂבִיבָךָ סְבִיבָם.

לעלות בהמון לרגל, כאשר עמוד האש מגן עליהם מסביב.

סוֹר עָרַל וְטָמֵא בְּעָלֵי דְבָבָם:

אוֹיְבֵיהֶם:

והסר מהם

נִכְחִידֶם נִירְשָׁה לָנוּ נִמּוּ חֲרָשׁוֹ^(ד).

אמרו וחשבו.

מִירְשָׁתְךָ אֲשֶׁר הוֹרֵשֶׁתָּ עַמְּךָ גִּירָשׁוֹ.

לְהִכְחִיד יוֹם יוֹם עוֹד יִדְרוֹשׁוּ.

בָּנוֹם מִם וְחָמָם, עֲנִיִּיךָ יְרוּשָׁשׁוֹ:

הטילו על ישראל מיסים, גזלו את ממונם והשאירו אותם עניים ורשעים:

יְבוּזוּ בּוֹז יִדִּידֶיךָ, יִכְנוּם כָּל־בָּיִם.

טִפֵּשׁ וְנָבֵל כָּמָר תַּעֲרַח הַגְּלָבִים.

אנשים גסים וכמרים מגולחים.

חֲרַפְתָּם שׁוֹמְעִים עֲלוּבִים וְלֹא עוֹלָבִים.

(א) תערוג אליך וכו'. שני המאמרים הראשונים מיוסדים על מזמור מז שצתהלים, בְּאֵיל תַּעֲרַג

עַל־אֲפִיקֵי־מַיִם בֶּן נִפְשֵׁי תַעֲרַג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים צִמְאָה נִפְשֵׁי וְגו' מִתִּי אֲבֹא וְאַרְאָה פְּנֵי אֱלֹהִים וְגו' כִּי אֶעֱבֹר בְּסֶךְ וְגו' מִחֲתָשְׁתּוֹחֲחֵי נִפְשֵׁי וְגו'.

(ב) מפיקים (תהלים קמד יג). מוליאים.

(ג) נִפְסְקִים. נ"ל מִפְסְקִים.

(ד) חֲרָשׁוֹ. חֲרָשׁ רָע (משלי ו יד) פ' צמאודה חושב רע.

זָר לֹא נִשְׁלָבִים וְעַלֶּיךָ נִצְלָבִים:
אינם נדבקים לעי"ז ונהרגים עליך:

וְאֶנְחֵנוּ עִמָּךְ, נִגְדֶּדְךָ זֶה עֲנִינֵנוּ.
מצבנו ידוע לך.

הַעַל אֱלֹהִי תִתְאַפֵּק תַּחֲשֶׁה וְתַעֲנֵנוּ.
תשתוק, ותתן להם לייסר אותנו.

דְּבִיתֵנוּ בְּמָקוֹם תַּנִּים וְעַלֶּיךָ נִשְׁעֵנוּ.
דרסת אותנו

גַּם גֵּיִיא צִלְמוֹת שִׁמְנוֹךְ מַעֲזֵנוּ:
גם בגיא צלמות אנחנו בוטחים בך:

בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ, אֵל יִתְחַלֵּל.

בָּךְ כָּל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל יִתְחַלֵּל.

אִם עֲוִינֵנוּ רַבּוֹ וּמָלְאוּ חַלָּל.
חללו של עולם.

אֲנֹכִי מִחָה פֶּשְׁעֶיךָ, פִּיךָ מִלָּל:
פִּיךָ דִּיבֵר:

שְׁגִיאוֹת שִׁים יָדִים וְאֵין קוֹנֵם.
חשוב זדונות לשגגות ואל תעניש אותנו.

לְפָנִים מִשׁוֹרֵת הַדִּין לָנוּ הַפָּנִים.

מִפְּנֵי קִשְׁט סֶלָה^(א) יְבוֹשׁ הָאוֹנִים.
נוכח אמינות דינך, יבוש האויב שהשלטת עלינו.

הַיָּם יִנּוֹסֵם נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנֵם:
בזכות עמידתנו בניסיונות קשים, תרים נס ותקבץ נדחי ישראל:

הָרִץ בֵּת פּוֹצִי, קָרְבֵּן תִּשָּׁע.
קרבן מהר נפוצתינו ותקבל ברצון קרבנותינו.

קִבֵּץ יַחֲדוֹ עֲשִׂירִית^(ב) עִם תִּשָּׁע.
הגלות העשירית עם תשע הגלויות הקודמות.

טִבֵּעַ חֲטָא וְלֹא יִזְכָּר רָשָׁע.
הטבע את החטא במצולות ים

(א) מפני קשט סלה. ע"ש הפ' נְתַתָּה לִירְאֶיךָ גַם לְהִתְנוֹסֵם מִפְּנֵי קִשְׁט סֶלָה (תהלים ס ו) ופירש"י נתת נסיונות רבים ליראיך. להתננסם. להחנכות בהם. מפני קושט. שכשתחן להם הטובה, לא יהרהרו האומות אחריך אלא יקשטו דינך. עכ"ל. וייתכן שהפייטן התכוון במילה גַם גם במשמעות של נסיון, וגם במשמעות של הרמת נס בשעת הגאולה.

(ב) עשירית עם תשע. עשר גלויות נמנו על ידי חז"ל במדרש עשר גלויות ואלו הן, ג' על ידי אשור, הראשונה ראובן וגד וחצי מנשה, השניה זבולון ונפתלי, השלישית, שאר מלכות ישראל. ג' על ידי בבל, גלות יהויקים, גלות יהויכין וגלות דלקיהו. ד' על ידי הרומיים, פולמוס אסורוס, פולמוס אספיינוס, פולמוס טיטוס ומלחמת בן כוזיבא, היא הגלות העשירית. וי"מ ע"ש הפסוק וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂירִיָּה (ישעיה ו יג), ופירש במלואה תשעה חלקים יהיו אבדים ותשאר חלק עשירי ואף היא תשוב להיות לבער, ומבקש לקבץ את כל העשרה חלקים.

נִשָּׂא עֹז וְעִבֵּר עַל פֶּשַׁע:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִסְכָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ אֶל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֹז וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסְלַחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סְלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסְלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקֵנוּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעִדְדֵי וְדָר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּין מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּין מִבְּטָח בְּנִדְבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יְיָ עַל כֵּן
יִוָּרֶה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מֵיָם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמּוֹךְ אֶת־שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּכַר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לֵי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בָּטָח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סְלַחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

יט פזמון ע"ס א"ב

אֲדֹנָי שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סְלַחְהָ.

אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר.

לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

אם עֲבַרְנוּ תּוֹרוֹת וְחָלַפְנוּ חֻקִּים.

בִּיטָה בְּבְרִית שְׁלֹשֶׁת מְצוּקִים.

הסתכל בברית שלוש אבות.

נִזְעַע כְּאֶזוֹר בְּךָ דְּבָקִים.

זרע ישראל הדבקים בך כחגורה הדבקה למי שלובש אותה.

דְּפִים תִּשְׁלִיךְ בְּעֶמְקֵי אֲרָקִים^(א):
חטאם תשליך בעומק הארץ:

הִנָּנוּ אֶתְּנוּ לָךְ שׁוֹעִים וְדָלִים.

באנו אליך, עשירים ועניים.

וְעוֹדִים לְשֵׁלֶם שְׁפָה תִּמּוֹר אֵילִים.

נאספים לתפילה, במקום קרבן.

זַעַם אִם יֵצֵא כְּרַע מְעַלְלִים.

אם יצא כעסך עלינו בגין מעשינו הרעים.

חֲסִדֶיךָ יִקְדָּמוּנוּ אֵל אֱלֹהִים:
הקדם לנו רחמך, ה':

טָרֶם תֵּאבֹד שְׂאֲרִית עֲמֶךָ.

יִהְיֶמוּ עָלֵינוּ מַעֲיֵד וְרַחֲמֶיךָ.

כִּי־כָלֵינוּ מִפְּנֵי זַעֲמֶךָ.

לְחַנְנוּ תִּפְּנֵן מִשְׁמִיךְ:

מִרְב־פְּשָׁעִים הִלְכָנוּ קְדֵרֶנִּית.

בחושך.

נִתְּנוּ בַיָּד מֵאֲרִיכֵי מַעֲנִית.

אויבים החורשים על גבנו.

סָבוּנוּ כְּדִבְרֵים נוֹשְׁקֵי קֶשֶׁת וַחֲנִית.

אויבים נושאים נשק.

עָלֶיךָ הִרְגָנוּ שְׂמֵאלִית וַיִּמָּנִית:
מכל צד:

פָּקוּד הַיּוֹם גָּפֶן יִמִּינְךָ נִטְעָה.

זכור את ישראל.

צָקוֹן לַחֲשֵׁה הִקְשִׁיבָה וּשְׁמָעָה.

תפילה אשר שופכים לפניך בלחש,

קָלַע בִּיּוֹן מְצוּל כְּבֹד פִּשְׁעָה.

השלך בבוע עמוק

רוֹמְמוֹתֶיךָ נִצַּח בְּפִיָּה לְהַבִּיעָה.

עד כאן אומרים צפפד"מ והמאמר האחרון נתקן להיאמר ביום כיפור בלכד

וממשיך מיד למענד א"ה וכו'

(שְׁפִטְנוּ בְּצִדְקָתְךָ הַמֶּלֶךְ הַמְּשַׁפֵּט^(ב)).

(א) ארקים. ל' (ורמיה י יא) אֲרָקָא פי' ארץ. נ"א אֲפִיקִים.

(ב) המלך המשפט. נ"א הַאֲ הַמְּשַׁפֵּט, וכן הוא ברוב כתבי היד, והנה פיוט זה נתקן ליום כיפור, ולפי מנהגנו אומרים אותו במוסף. ואז ודאי י"ל המלך המשפט. ואולי הקהילות שנהיגו לומר אותו כבר לפני ר"ה נהגו אז לומר הַאֲ המשפט

שְׁבִתָּךְ עַל כָּפַי דִּין וּמִשְׁפָּט.

תִּזְכּוּר נָם לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט.

זכור את אברהם שאמר "השופט כל הארץ לא יעשה משפט".

תְּגוֹנֶנְךָ פָּרַחְיוֹ הַיּוֹם^(ה) בְּמִשְׁפָּט.

תגן על צאצאיו

לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

ק' אֲדֹנָי שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סִלְחָה. אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר.

לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

א' מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כָּפַי רַחֲמִים מִתְּנַהֵג בְּחִסְדֹּת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לַפּוֹשְׁעִים עֲשֵׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָר־לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי' בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' | יי' א' רַחֲמִים וַתִּגְוֶן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינֵי וַפֶּשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלְחֵלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלֵלָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלָּה וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה תִּקְוָה תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה לְבַנְשִׁפֵּר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה כְּרִצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם: אֲזוּ תַחֲפֹץ זָכַחֵי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי' וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲלָם הַמָּה: זָכְרֵנוּ יי' כְּרִצוֹן עַמְּךָ פִּקְדוֹנוֹ בִּישׁוּעָתָךְ: זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קֶדֶם גְּאֻלָּתָ שָׁכַט נִחַלְתָּ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתָ בּוֹ: זָכַר יי' חֶבֶת יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַח לְנֶצַח: זָכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּה: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וַתְּדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרֵבָה אֶת־זִרְעָכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנִחַלּוּ לְעַלְמִים: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֲלֵנָּה תִשֶׁת עֲלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְלַלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאתֵנוּ צוּרְנוּ סִלְחֵלָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

כ' חַטָּאתֵנוּ ע"ס א"ב מְסוּלָס וּבְסוּף חֲתוּם שְׁלֵמָה (הַבְּבִלִי) הִקְטִין וְכָל צִיּוֹן צִנִּי ג' ג' אֲזַנִּים

אֲזוּ קִשְׁתִּי וְחַרְבִּי. אֲזוּנִי לֹא מַרְבִּי.

ה' הִיָּה בִּיטְחוֹנוֹ כְּמוֹ קִשֶׁת וְחַרְבַּ. וְאַהֲבָה אוֹתָנוּ לְמִרְוֹת הַיּוֹתֵנוּ עִם קָטָן.

(ה) הַיּוֹם בְּמִשְׁפָּט. נ"א בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט. אוֹלֵי גַם חִילוּף גִּרְסָה זֶה מִתְּפַרֵּשׁ עַל יְדֵי כַךְ שֶׁרַק צִיּוֹן כִּי־לֹמֵר הַיּוֹם בְּמִשְׁפָּט, אֲזַל בְּזִמְנָן אַחֵר, עֲדִיף לֹמֵר בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט.

אִיךְ נְהִיָּה שְׁחָרָה בִּי אֵף ה' וְאֵף לְבִי נִשְׂרָף בְּקִרְבִּי:

ואיברי מדולדלים כאשר אויבי הכסילים פותחים פיהם בגאווה.

ואומרים – איה ה' שבקע לפניך את הים בעת יציאת מצרים :

בעבר נגאלו ישראל ממצרים. וכבודם גדל מאוד.

עברו בכל מקום שרצו. ואין מוחה בידם:

אָבֶל עֲכָשִׁיו ה' גִּזַּר עָלָיו גִּזְרָה. וּגְדֻחִיתִי מֵאַרְצִי לִסְלִטוֹל וְחֹרְבוֹ.

נענשתי בגין עוונותי. וחישוב לי שגגות כזדונות.

אז ה' פניקס את בנס"י המלאה כל טוב והיפה. ועכשיו הסיר בגדי כהונה וכלי מלחמה.

ה' שינה את הזמנים וחייב אותי.

וגליתני לאשור ולגוזן (ארץ רחוקה) וגם למצרים.

וְהַצְרֹת מוֹצִיאוֹת נִגְדִי כָּל הַרְוֹגֵי שְׁלֹהוּ
מִשְׁנָה לְשִׁנָּה

כלכל וייסד את אבותינו כשהתגברו על יצרם. ומאז שחטאו, הזניחם וענש אותם.

אויבײַם נשלחו מהיִם. והתחברו נגדי :

(ב) בהנצ וטוה (ישעיה לז יג). פירש"י החריב וטלטל.

ו"מ ולא שזה לעונש שאר העמים, אלא עונש משונה ומרובה.

מעביר עליהם וגורם עתה שארפס עם המזיד ואפרע ממנו הכל.

שנאמר אלה המגן תלוי עליי (סיר 7 7).

שנא' וזרמת סוּסִים זרמתם (יחזקאל כג כ).

(ח) זאבים. שם כללי לאויבי ישראל בפסיקתא רבתי

רבה כי שני יתומים שנשתיירו לאדם, רומוס ורומילוס, הניחם זאבה ובסוף עמדו וייסדו את העיר רומי.

חֲבֵרוּ לְעֶמֶק כְּרִיתָה. חֲרוּשָׁה מִחֲרָשֶׁת נִכְרִיתָה.

התחברו להוריד אותי לבור עמוק. וחרשו גוים על גבי.

חֲבֹל וּפָצַע פְּרִיתָה. חֲבוּרָה וּמִכָּה טְרִיתָה (ישעיה א ו):

נחבלתי, ואני מלאה פצעים.

טְרִיתָה לְאֵין פְּגוּעָה. טְרַחֲוֹת וְלֹא רְגוּעָה.

מכה טריה הבאת עלינו, שלא כהבטחתך – "אין פגע רע" (מ"א ה יח). טורח ולא מנוחה.

טְרוּפָה פָּרָה וְגוּעָה. עַד כִּי־יִגְעָה (ש"ז כג ו):

פרתך פצועה וצועקת, ואין לה כבר כח:

יִגְעָה יָד מְנוּשָׁף^(א). יוֹנָה לִפְח וּלְשִׁפְשִׁף^(ב).

אין בה כח לעמוד בפני אויב. והיא כיונה שנתפסה בפח ובמלכודת.

יִסְכּוּ בְּנֵי רָשָׁף. כְּשִׁלְנוּ בַּצְהָרִים כְּנָשָׁף (ישעיה נט ו):

שְׂדֵים סובבים אותנו. וגם ביום אנחנו נכשלים כמו בלילה:

כְּנָשָׁף אִישׁוֹן וְעֶלְטָה. כִּי־עַת הַמְּלִיטָה.

מתוך החושך, כוון עת הגאולה שנא' בה וְהַמְּלִיטָה זָכָר (ישעיה סו ז).

כְּבַחֲשִׁכָה אֹרֶה קְלוּטָה^(ג). הִנֵּה־הִיא לוּטָה (ש"א כא ו):

ישראל יושבים בחושך. ואורם אינו מאיר אלא נסתר: לוטה ל' כיסוי

לוּטָה אֲדָרַת עֶזֶק^(ד). לְשִׁלֵּם הַמִּבְעִיר הַהֵזֶק.

עדיין נסתר אליהו הנביא, שיחייב את המזיק לשלם את הנזק שגרם לנו.

לְהִטּוֹ קוֹצִים לְרֹזֶק^(ה). וְאֵין אֶחָד מִתְחַזֵּק (דניאל י כא):

כולנו נשרפנו כקוצים, רוסקנו, ואין בנו מתחזק:

מִתְחַזֵּק וּמִתְחַזֵּק טַמְנוּ. מִחֲרָף וּמִגִּידָף זַמְנוּ.

אין למצוא לא מתחזק ולא מחזיק כי נאלצו להתחבא. אבל מצויים מחרפינו ומגדפינו.

מְלִיזִים נְחוּמִים עִמָּנוּ. מִיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ^(ו) (ירמיה טו יח):

והם מלעיגים על אמונתנו בגאולה. וטוענים כי דברי הנביאים לא יתקיימו ח"ו.

נֶאֱמָנוּ חֲלָיִים מִלְּחָפָרָה. נִכּוֹנוּ שְׂפָטִים לִי־פָרָה.

אבל המחלות הבאות עלי נאמנות בתפקידן והעונשים מוכנים לייסר אותי.

נָדִיב בְּנָבֵל הַמִּסְרָה. כִּי בִּרְסָרָה (דברים יג ו):

כלל ישראל הנדיב נמסר בידי גוי נבל, כי חטא בדברי פיו:

סָרָה עֲנִיּוֹת נִכְזָבוֹת. סָלְקוּ תִקְרָה וּמַעֲזָבוֹת.

דיברנו דברי מרמה, ולכן נחרב בית המקדש.

סִוְרוּ הָזֵיל כְּזָבוֹת. וְכֶאֱסָף בִּיצִים עֲזָבוֹת (ישעיה י יד):

האויבים אומרים – "סורו מהם", ולזלו בנו כבאישה זבה. ושמנו אותנו הפקר כמו ביצים שהצפור עזבתם:

(א) נושא. פי' אויב הנלחם בנו כמו נִשְׁפָּת בְּרוּחָךְ (שמות טו ו).

(ב) שפִּשְׁף. מלכודת ללוד כיפורים (שבת דף ע"ח ע"ב), וצמחנה (שבת ח ד) נקרא שבשבת.

(ג) קלוטה. חזוי כמו כל שהתיצה קולטתו (סנהדרין דף ק"ח ע"ב).

(ד) לוטָה אֲדָרַת. אליהו הנביא, שנא' (מ"א יט יג) וְלֹטָם פָּגְיוֹ בְּאֲדָרְתוֹ. עֶזֶק. פי' רש"י (שבת דף נ"ד ע"ב) כמר גפן.

(ה) לרזק. בשבת (דף נ"א ע"ב) אין מרזקין, פי' משכרין לחתיכות דקות.

(ו) מִיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ. כלשון זה התלונן הנביא על העיכוז בקיום הגזירות, לָמָּה הָיָה כְּאִבִּי נִצָּחָה וּמִכָּתִי אֲנִישָׁה מֵאֲנָה הִרְפָּא הָיָה תִּהְיֶה לִּי כְמוֹ אֶכְזָב מִיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ (ירמיה טו יח). ומיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ היינו נחל שמימיו פוסקים בסוף הקיץ והסומכים עליו לשחות אינם מולאים זו מיָּם.

עֲזוּבוֹת עָרִים וּפְנֹת. עָרוּ עָרוּ בְּפָנֹת.

ערינו עזובות. החריבו כל פנה.

עָרַעַר בְּכָל־דְּפָנֹת. מֵאִין עוֹד פָּנֹת (מלאכי ב יג):

כל קיר הרוס, ואין אתה פונה לתפילה:

פְּנֹת אֶל־הַפְּנִיחָה. פָּעַלְתִּי אֶזְנוֹ וְהִזְנַחְתָּ.

אין אתה פונה לתפילה בגלל שחטאנו והזנחנו מצוותיך.

פָּרַץ יוֹצֵאת^(א) וְצוּחָה. סוֹרְרִים שָׁכְנוּ צְחִיחָה (תהלים סח ז):

יש אצלנו פגעים, שמועות רעות וצעקות, ובגלל עוונותינו הושיבנו במקום ציה בלי מים:

צְחִיחָה צָמָא וּמְדָקִיר. צַעַק וְשׁוֹד בְּהָקִיר.

אנחנו צמאים ומדוקרים. צועקים על השוד שקרה לנו.

צָרוֹת מָתִי לְהַעֲקִיר. נִגְשָׁשָׁה כְּעוֹרִים קִיר (ישעיה נט י):

ואומרים – "מתי תסלק את הצרות". וממששים קירות כעורים:

קִיר עָרָה וַיַּחְרוֹשׁ. קָנָה קִימָת וַיִּשְׁרוֹשׁ^(ב).

את קירות ביהמ"ק הרסו עד היסוד וחרשו. אבל הקנה שנטע גבריאל בים עשה שורשים.

קָמִיד עוֹלָיִם בְּבְרוֹשׁ. וּמִשְׁנֵאִיד נִשְׂאוֹ רֹאשׁ (תהלים פג ג):

ובני רומי אויביך צומחים כעץ ברוש.

רֹאשׁ זִנְבָתָ לְהַחֲלִישׁ. רֹאשׁוֹ יִרְאִימוּ לְהַפְלִישׁ^(ג).

ישראל שהיו לראש, שמת לזנב והחלשת. והגוים שיראו מהם, מגלגלים אותם בעפר.

רַעֲלָתָ כּוֹסְמוֹ לְהַגְלִישׁ^(ד). וְתִשְׁקְמוּ בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ^(ה) (תהלים פ ו):

נתת לישראל לשתות כוס רעל רותח. והשקית אותם מדה שלמה של דמעות:

שְׁלִישׁ בְּמוֹעֲצוֹת מְבַחֵר. שָׁבַת מְכַל־מִסְחָר.

זכור זכות יעקב אבינו, שלישי באבות, שבחר ללמוד תורה, ולא לעסוק במסחר.

שְׂמָעָה גְרוֹנָנוּ נָחַר. וַעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֵר (דניאל ט יט):

בזכותו, תשמע גרונו העייף מלהתפלל.

תֹּאחֵר שְׁלוֹמָת מֵאַחֵר^(ו). תַּחֲיֵשׁ בְּעֵת מָחָר.

תביא את הגמול ששמרת לנו לסוף הימים. מהר, וכבר מחר.

תִּנְקָה בְּצֶמֶר צָחַר. הִנֵּשְׁקָפָה בְּמוֹשָׁחַר (סיר ו י):

תנקה כצמר לבן. כנסת ישראל שאורה עולה:

שָׁחַר מוֹצִיא וּמְזוֹרֵת. לְאוֹר תּוֹצִיא גְזוֹרֵת.

אתה ה', המוציא בוקר ומזלות. תוציא גזרות טובות.

מִהָר יִשׁוּעוֹת נִצּוֹרוֹת. כִּי נִשְׁכְּחוּ הַצָּרוֹת (ישעיהו סה טז):

הבא מהר את הישועות ששמרת לנו, והשכח את הצרות:

הַצָּרוֹת חָטָא הִטָּנוּ. הִרְבָּה כּוֹשֵׁל וּמַעֲטָנוּ.

הצרות הטו אותנו לחטוא. גרמו לנו להיכשל ולהתמעט.

(א) יוצאת (תהלים קמד יד). פירש"י שמועה רעה.

(ב) קנה קימות וישרוש. בסנהדרין (דף כ"א ע"ב) צענה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה סירתו ועליו נבנה כרך גדול שדרומי.

(ג) להפליש. לגלגל דעפר כמו שנאמר עֲפָר הַתְּפִלָּשִׁי (מיכה א י).

(ד) להגליש. בפסחים (דף ל"ז ע"ב) פירש"י מוגלשין, רותחין.

(ה) שְׁלִישׁ. שם מילה (א"ע, רש"י בשם מנחם).

(ו) שְׁלוֹמָת מֵאַחֵר. יש מפרשים תביא על הגוים עונש, ששמרת להם לסוף הימים.

קח טוב שופטנו. נואלנו ואשר חטאנו (במדבר יב יא):

קבל במשפטך את מעשינו הטובים, וסלח אוולתנו וחטאינו:

זכרלנו ברית אבות באשר אמרת. וזכרתי את־בריתי יעקוב ואף
את־בריתי יצחק ואף את־בריתי אברהם אִזְכֹּר וְהָאָרֶץ אִזְכֹּר:

(כשיש צרית מילה מוסיפים: זכר ברית אברהם ועקדת יצחק. והשב שבות אהלי
יעקב. והושיענו למען שמך:)

זכרלנו ברית ראשונים באשר אמרת. וזכרתי להם ברית ראשונים אשר
הוצאתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לא־הים אני יי: עשה
עמנו כמו שהבטחתנו. ואף גם־זאת בהיותם בארץ אִי־בִיהֶם לֹא־מִאֲסָתִים
וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רחם עלינו ולא
תשחיתנו כמו שכתוב. כִּי אֶל־רְחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הֲשִׁב שְׁבוּתֵנו וְרַחֲמֵנו כְּמוֹ שִׁכְתוּב. וְשִׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁב וְקַבֵּצָה מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָה יי אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שִׁכְתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּצֶךָ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וּכְצֶמֶר כְּמוֹ שִׁכְתוּב. לְכוּ־נָא וְנִכְחַח
יֹאמַר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִהְיוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יִהְיוּ:
זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמִיָּבֶשֶׁת כְּמוֹ שִׁכְתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּמִיָּבֶשֶׁת. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מִחַח פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנֶךָ
בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִחַח פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אִזְכֹּר: מִחַח
פִּשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנַן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחֲיִיתִי כְּעָב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנַן חַטָּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרִּינוּ הֲאִזִּינָה יי בִּינָה הֲגִיגָנוּ: יִהְיוּ לְרִצּוֹן אֲמַרֵּי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלֵנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תבוא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנו. שאין אנחנו עוי פנים וקשי
עורף לומר לפניך יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אָבֵל
אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ גִזְלָנוּ דָּבָרְנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ וְהַרְשָׁעֵנוּ. זָדָנוּ חֲמוּסֵנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרָרְנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרָף. רָשָׁעֵנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִפְּשָׁטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הַרְשָׁעֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֲוִיֵּנוּ. וְנִפְרַע פֶּאֶרְנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹלָמֵנוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה
לְשָׁמָה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעֵדִין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לִפְנֵיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשָׁמנוּ. בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשָׁענוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלְנוּ
שָׁקַר. יַעֲצֵנוּ רָע. כּוֹזְבֵנוּ. לָצֵנוּ. מֵרִדְנוּ. נֹאצֵנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעֵנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

לַעֲיֵינוּ עָשְׂקוּ עֲמָלְנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמִזֶּרֶם מָמְנוּ. נָתַנוּ עֵלָם עֲלֵינוּ. סָבְלְנוּ עַל
שִׁכְמֵנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוּ כָנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מָמְנוּ בַּעֲוִינֵנוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיֵנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָנוּ:

וְעֵדִין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוֹתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לִפְנֵיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשָׁמנוּ. בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשָׁענוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלְנוּ
שָׁקַר. יַעֲצֵנוּ רָע. כּוֹזְבֵנוּ. לָצֵנוּ. מֵרִדְנוּ. נֹאצֵנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעֵנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנְּסִתְרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂא עֹז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תִחְזִיק לְעַד אֲפֹ בִי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכַּבֵּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יוֹכְרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעְהָ אֲדָנִי סִלְּחָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיךָ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גִּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חַנוּן וְרַחוּם אֲרֹךְ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֱלֹהֵי־תַעֲזֹבְנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ
בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּלָה בְּחַטָּאוֹתֵינוּ. וְקִי־לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ

אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חֹזֶק בְּאִמּוֹר. בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נֶאֱמַר יִבְקֹשׁ אֶת־עֵינָיו יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנו וְאֶת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצָאֶינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עֲמֹד וְנַחֲלֶתָהּ רַעֲבִי טוֹבָה צָמְאִי חֲסֹדָה תֹּאבִי וְשַׁעַר
יִפְרֹו וַיִּדְעוּ כִּי לֹא־נִי אֶלְהִינוּ הִרְחַמִּים וְהַסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתַפְאֶרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֲסִדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲזָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תַּחֲלֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מְשֻׁכָּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְוִיגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמִּים עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׁדַיִם שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: אֶלְהִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶה וְיִשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מַלְךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קָרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחֲנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תּוֹמֵד תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֶזְרַת הַשְּׂכֻטִּים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מְשֻׁגָּב אִמְהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלָמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנְּעָקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יֵם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּהַר הָרֹב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְּחָה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְהוֹשִׁיעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשְׁמוּאֵל בַּמִּצֵּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְהֵינוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:

מי שְׁעָנָה לְאֵלִישָׁע בִּירִיחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְחֻזְקִיהוּ בְּחֻלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ בְּבִשְׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְמֶרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְעֹזְרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכִי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לִבָּבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלִי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵי־בָאפָךְ תּוֹכִיחֵנִי וְאֵל־בְּחֻמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רְפָאֲנִי יְיָ כִּי נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זְכָרְךָ בְּשֹׁאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינִי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעָלֵי אֹן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכוֹי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנּוּתִי יְיָ תַּפְלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי יִשְׂרָאֵל יִבְשׁוּ רַגְעַ:

מִחָא וּמִפֶּסָא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִסִּיק מִשְׁאֹל לְחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאס מִפֶּסָא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֶרְדָּ נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תָּאב וְתַבֵּר קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִן וְחַטִּינִן קַמּוּךָ. הָא רֹוִי נַפְשִׁין בְּגִידִין מְרִירִין. עֲבָדְךָ אֲנִן וּמְרִידִין קַמּוּךָ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקֻיָּתָא. בְּמָטוּ מִנְךָ בְּרַחֲמֶיךָ דְנַפְשִׁינִן. אִפִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלֵן. עַד דְּלֹא נִהְוָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מִכְּנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לְפָנֶי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעֵי תַּפְלָה הַשְּׁמִיעוּ תַּפְלָתֵנוּ לְפָנֶי שׁוֹמְעֵי תַּפְלָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לְפָנֶי שׁוֹמְעֵי צַעֲקָה: מִכְּנִיסֵי דְמַעָה הַכְּנִיסוּ דְמַעוֹתֵינוּ לְפָנֶי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבוּ תַּחֲנּוּה וּבִקְשָׁה לְפָנֶי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לְפָנֶינוּ הַשְּׁמִיעוּ לְפָנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָי: יִזְכֹּר אֶתְכֶתֶם וַיְחַיֶּה זְרַעֲךָ שֶׁלֹּא תֵּאבֵד שְׂאֲרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וְלִשְׁנִינָה: מַהֲרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדִיקָךְ וְעַמּוּךָ:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנָנִן כַּעֲבָדָא דְּמִתַּחֲנָנִן לְמָרָה. עֲשִׂיקִי אֲנִן וּבִחְשׁוֹכָא שְׂרִינִן. מְרִירִין נַפְשִׁין מַעֲקָתֵן דְּנַפְשִׁינִן. חֵילָא לִית בְּן לְרַצְיוּךָ, מָרְן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְּגִזְרָתְךָ עִם אֲבִתְתָּנָא:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנָנִן כִּבְר שְׁבִיָּא דְּמִתַּחֲנָנִן לְמָרָה. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מִתְּפָרְקִין. וְעַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתֵינוּ וּבַעֲוִיתֵינוּ. דְּלֹא נִהְדָּר רִיקָם מִן קַמּוּךָ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאוֹמְרִים שְׁמֵעַ יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֲרֵית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד תְּמִיחֲדִים שְׁמֵךְ יי אֱהִינּוּ יי אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֲרֵית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשִׁלָּשִׁים בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עוֹזֵר:

אָבִינוּ מִלְכֵּנוּ חַנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְחֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: יְהִי־חֶסֶדֶיךָ יי עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכְּרֵנוּ עֲוֹנֹת רַאשֵׁינוּ מִהֵרָ יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חַנּוּנוּ יי חַנּוּנוּ כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בּוֹ: בְּרַגְזוֹ רַחֵם תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנָּחֵנוּ: עֲזָרְנוּ אֱהִי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כָרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחֵיכּוֹן וּבְיוֹמֵיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמָּן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְּשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרִי מַעַם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצִי:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום חמישי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאָרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעוֹז וְהַמְשִׁירָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָּעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאַוֵּן מַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטַמְדָּק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנָּךְ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֵתֵינוּ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתֶךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתֶךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחְדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהֵדֶם קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ וְיִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: וְיִזְמְרוּ אֱלֹהִים וְיִזְמְרוּ לְמַלְכָּנוּ וְיִזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וְיִזְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִחֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִחֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדֶךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהִהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָּה וְהַמְתַּנְשָׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמות: מאין כמות: יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמות חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמות נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקרי־ארץ ותועפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו במוחים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקדם שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במודת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בחדעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך פתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׂרַתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסִּפֵּר: יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעִדְנוּ שְׁמֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
כִּחְטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵנוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִּגְבוֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הַגָּבֵר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחֹק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלַחְתָּ כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתָּם
לְרַחֲמִים לְפָנֵי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוֹם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעָתָ וְסִלְחָתָ: סִלְחָנָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאָה שְׁמִמֹּתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלְחָה
אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

כא ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵין מִי יִקְרָא בְּצַדֶּק.

אִישׁ טוֹב נִמְשָׁל בְּחֻדְקָ^(א).

גם הטובים שבנו נחשבים כקוצים שאין בהם תועלת.

בִּקֵּשׁ רַחֲמִים בְּעַד שְׁחֻקֵי הַיָּד.

ישראל השחוקים הדק היטב בידי לוחציהם.

(א) איש טוב נמשל כחדק. לה"כ מוֹכֵם בְּחֻדְקָ (מיכה ז' 7) והמין פי' גם טובי ישראל רעים כקוצים (עירובין 77
ק"א ע"א) אכל לפי ר' יהושע בן חנניה מוֹכֵם בְּחֻדְקָ, פירושו דלוקים נמשלים לקוצים, כשם שקוצים מגינים
על הפרעה, כך דלוקים מגינים על דורם, ולפי זה יש לפרש כאן אֵין מִי יִקְרָא בְּצַדֶּק, כי לא נשאר איש טוב
נמשל כחדק, כי הדלוקים שנמשלו כחדק נפטרו ואינם.

בְּשׁוֹם פָּנִים אֵין בְּדָק^(א):

אין שום דבר כתקנו:

נָזַר תָּמִים וְנָזַר אָפֶם.

טהור

גָּמַר חֶסֶד וְצִדִּיק נִרְפֵּשׁ.

גדרס.

דוֹר עָנִי בַּעֲוֹנוֹ נִתְפָּשׁ^(ב).

דְּבָרָיו לְהַגִּיד מִי יִחַפֵּשׁ:

איך נמצא מי שיוכל להתפלל:

הוֹסַפְנוּ בַּחֲטָאֵינוּ חֶמֶה לְהַבְעִיר.

הַמִּתְנַדְבִּים כְּבִנֵּי בַּיִת לְהַפְעִיר^(ג).

הצדיקים שהתנדבו להתפלל וידעו לפייס את קונם כבן בית, אכל אותם חרון האף.

וּמַה־יַּעֲצֹר־כַּחַר רַב וְצָעִיר.

ומה יוכל אדם הן גדול הן קטן.

וְדוּי וּפְלֵל לְקַדִּישׁ וְעִיר^(ד):

להתוודות ולהתפלל לפני הקב"ה, לא ינום ולא יישן:

זַחֲלָתִי וְאִירָא בְּעַד מַחֵן.

מחנה ישראל.

זַעַק לְחַוֹּת לְחוֹקֵר בְּבַחֵן.

לספר את זעקתי לפני ה', חוקר ובוחן.

חֶסֶד חֶסֶד וִיתוֹר צַחֵן.

ומלא סרחון

חֵן אֵיךְ אֶמְצָא בְּתַחֵן:

בתחינה:

טוֹב לְקוֹרְאֵיךְ בְּנַפְשׁ רַחֵב^(ה).

בנפש נכנעת.

טָרַחַם שׂוֹא וּלְכַלְכֵּל יִהְיֶה.

תסכים לשאת טרחם ומשאם ועול פרנסתם.

יָקָר חֶסֶדְךָ עָלַי יִרְחֵב.

יגדל

יַעַן קוֹלִי לְהַאֲזִין בְּאַהֲבָה:

עניית קולי להאזין באהבה:

(א) אין בדק. ל' חוזק כ"ס (זה"צ לד י) לְבָדֹק וּלְחַזֵּק.

(ב) דור עני בעונו נתפס. פי' אם היו צינינו לדיקים, היו נתפסים בעוון הדור (שבת דף ל"ג ע"ב), אבל עכשיו שהדור עני מן הדיקים, נתפסים בעוון עצמם.

(ג) להפעיר. לשון אכילה וזליעה ע"פ הפ' לְכַן הִרְחִיבָה שְׂאוֹל נַפְשָׁהּ וּפְעָרָהּ פִּיהָ לְבָלֵי חָק (ישעיה ה יד).

(ד) עיר. שהוא ער לעולם (רש"י דניאל ד י).

(ה) בנפש רחב. לשון (משלי ו ג) הִתְרַפֵּם וְרַחֵב רַעְיֶיךָ, ופי' במדרש (שמו"ר פר' כ"ז) התרפס בעפר רגליהם של גדולים ממך והמליכם עליך.

בְּהִגּוֹן מִדּוֹת וּבִתְפִּלָּה שָׁלֵם.

כמי שיש בו את כל המדות הראויות לש"ץ.

בְּזֶקֶן וְרָגִיל וְלֹא כֶּגֶלֶם.

לְהַחֲשֵׁב נִגְדָּךְ דְּכֹאֵי מְלָהּפִלֵם.

חשוב אותי ראוי כדי שלא אכלם בדכאוותי.

לְרַחֲמֶיךָ זְכָרָה לְרוּחָתִי^(א) מְלַהֲתֵעֲלֵם:

ואל תתעלם משועתי:

מַרְבִּים צָרְכֵינוּ וְאֵין לְהֶאמֹר.

מְקַצֵּר יְדָעָה וּמַרְבֵּי מְמֹר.

מרירות.

נִגְדָּךְ הַכֹּל יוֹצֵר חֶמֶר.

אתה יודע צרכינו כיון שאתה יוצרנו.

נוֹהֵג וְרוֹעָה צֵל וְשׁוֹמֵר:

שׁוֹרְדֵנוּ כְּתֹרֶן הַר בְּדוֹדֵנוּ.

נותרנו שרידים ובודדים כתורן בראש ההר.

סָחִי וּמֵאוֹם הוֹשֵׁם כְּבוֹדֵנוּ.

עֲנֵנוּ וּתְנֵנוּ מַחֲיָה בְּשַׁעֲבוֹדֵנוּ.

תן לנו מחיה

עוֹד לְמִנִּינְךָ בִּקְשׁ אֲבוֹדֵינוּ:

פְּקֻדַּת נִגְעֵי תוֹכְחוֹתֶיךָ שְׁבוּטִים.

על ידי הנגעים והתוכחות שצוית להביא עלינו, אנחנו מוכים.

פְּזוּרִים פְּרוּדִים וּבְגוּיִם עֲבוּטִים.

ממשוכנים לגוים, כמשכון הלוח שהוא ביד המלוה.

צָפְנִים בְּסִכָּךְ מַרְיָב וּשְׁפֻטִים.

שמרם

צְפִית תַּפְאֲרֶתְךָ לְמוֹ מַבְטִים:

מקווים לראות את בנין בית המקדש:

קוֹל כְּתֹךְ לַהֵב חוֹצֵב.

מכח קולך יוצאים ברקים של אש.

קָצֵב טוֹב וְחִלּוּפוֹ קוֹצֵב.

אתה קוצב לאדם חלק טוב או לחילופין חלק רע.

רְעִיךָ דּוֹפְקִים בְּקוֹל עֶצֶב.

רְצוֹת נִדְבָתָם וּבְקָרְבָם הִתִּיצֵב:

(א) לרחותי. לשפיכת כוחי.

שׁוֹקְדִים בְּצוּם לָבָם לְהַכְנִיעַ.

שְׂאוֹנָם מִזַּעַם בְּחֻדְרֵי תַצְנִיעַ.

על המונס תגן מזעם.

תּוֹבְעִים בְּלַחַשׁ שְׁפָה לְהַנִּיעַ.

מתפללים בלחש ומניעים רק את שפתותיהם.

תְּאוֹתָם אֵל נָא תִמְנִיעַ:

שְׁמֶךָ אֱלֹהִים חַיִּים מִתְפָּאֵר.

לְחַיִּים טוֹבִים מִמֶּךָ נִשְׂאֵר.

מְקוֹר חַיִּים עִמָּךְ מִתְבָּאֵר^(ה).

נובע כמו באר.

תְּבִיטָה וְעִנְיָנוּ וְעִנְיָנוּ הָאֵר:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדֹנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרֶךְ נִרְאָה־אוֹר: כִּי־עַם־יי תְּחַסֵּד וְתִרְבֶּה עַמּוֹ
בְּדוֹת: פִּדְהָ אֱלֹהִים אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו: וְהוּא יִפְדֶּה אֶת־יִשְׂרָאֵל
מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו: כִּי־פָדָה יי אֶת־יַעֲקֹב וַגָּאֵלוֹ מִיַּד חֹזֶק מִמֶּנּוּ: מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל
מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה כִּגֹּר בְּאֶרֶץ וּבְאֶרֶץ נָטָה לָלוֹן: לָמָּה
אֱלֹהִים זִנְחָתָ לְנִצָּחַ יַעֲשֵׂן אִפְּךָ בְּצֹאן מִרְעִיתֶךָ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עִמָּךְ בְּרַכְתֶּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁגְּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֱדֹנִי
שְׁמָעָה אֱדֹנִי סִלַּחְתָּ אֱדֹנִי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תְּאֵחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עִמָּךְ:

(ה) מתבאר. וי"מ מזוהר ומפורש בפסוק (תהלים לו ו) כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים.

כב ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום כפול שמעון בר יצחק^(א) חזק
אֱהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ

אָרְכוּ הַיָּמִים וְדַבֵּר חֲזוֹן.

ארכו ימי הגלות ועדיין אנחנו מחכים לקיום דברי הנביאים.

אֲרֻמוֹן גִּטָּשׁ וְחֹדֶל פְּרֻזוֹן.

בית המקדש חרב ואין יושב בערי הפרזות של א"י.

בְּקוּוֵי מַרְפֵּא, בְּעֵתָהּ וְרֻזוֹן.

כשמקווים לרפואה, מגיעות בהלה ודלות.

בְּטַחָה וְהַשְׁקָט לְמִנוּסָה וְחַפְזוֹן:

במקום לשבת בטח ובשקט אנחנו נסים מהר:

נִאֲלָה נֶאֱחָרֶת וְתוֹחֶלֶת מְשֻׁכָּה.

גוֹלָה וְסוּרָה קְדֻרָּנִית וְחֻשְׁכָּה^(ב).

כנ"י גלתה, הוצאה מארצה, יושבת בחושך ועניות.

דְּמַעֲתָהּ מִצִּיּוֹה בְּלַחֲיָהּ לְמֻשְׁכָּה.

ונמשכת על לחיה.

דְּרוּסָה בְּעוֹטָה נְגוּחָה נְשׁוּכָה:

כרגל, כגוף, כקין, כשן

הוֹבָאָה בַּחֲשֹׁךְ וַיּוֹשְׁבֶת דּוֹמָם.

בשתיקה כמו אבל.

הוֹמָה לָבָה וּבְקִרְבָּהּ יִשְׁתּוּמָם^(ג).

נאנח שותק בחוסר הבנה.

נאנח

וַעֲיִנֶיהָ מִיַּחֲלוֹת לֵילָה וַיּוֹמָם.

וַעֲצוֹר בְּעֲצֻמוֹתֶיהָ כְּגִחֶלֶת לַחֲמָם^(ד):

ובתוך עצמותיה בוערת אש:

זְמַנִּי קָצִיחַ מְאֹד נֶחְתָּמוּ.

זמן הקץ אינו ידוע.

וְהָרוֹת נִהְרֹתֶיהָ בְּעֵבְרָה נֶעְתָּמוּ^(ה).

זוהר ונהרה ענין אחד – אור ישראל חשך מחמת כעסך.

חֲבֵאוּ נִדְחֶיהָ וּבְמִסְגֵּר נִסְתָּמוּ.

נדחי ישראל נחבאים ונסגרים בכלא.

חֲטָאִיהָ הַשְׁיִיגוּהָ בִּי נִכְתָּמוּ:

בגלל חטאינו שהם ככתמים על בגדינו:

(א) כאור זרוע הל' ר"ה סי' ער"ה קרא אותו רבנו שמעון הגדול בר יצחק מקדושים אשר בארץ חמה, חי

במגנלא בזמנו של רבנו גרשום מאור הגולה. חיבר סימנים כב, מו, סו, פז וקו.

(ב) וְחֻשְׁכָּה. לפי א"ע (משלי כב כט) עניה ודלה, דללים (ירמיה לט ז) ת"י חשיכה.

(ג) הוֹמָה. השמעת קול נהי (רד"ק יחזקאל ז טז). ישתומם. שותק (רש"י יחזקאל ג טו).

(ד) לַחֲמָם (ישעיה מז יד). מקור, כאילו כתוב לְחָמוֹם, פי' לְחָמָם.

(ה) נֶעְתָּמוּ. לשון חושך (רד"ק ישעיה ט יח).

טַפְּלֵי־שָׁקֶר יִשְׁלִיּוּ בְּשָׁקֶט.

הממציאים עלינו עלילות שקר יושבים בשלוח ושקט.

מִירוֹתָם בְּטוֹחוֹת כָּעַל שְׁמִירֵי פֶקֶט^(א).

ובבטחה בארמנותיהם כמו שמן על שמריו.

יַעֲצִיבוּ רַעֲיָתְךָ בְּרָגְזוֹ לְמַקֵּט^(ב).

לצער.

יְגוֹזְזוּהָ כְּרַחֵל גְּזוֹתֶיהָ לְלֶקֶט:

שודדים ממונם של ישראל כמו שגוזזים רחל:

כַּשֵּׁל כְּחָה מִכְּבֹד סָבַל.

כְּנוֹרָה לְבָכִי וְעוֹגְבָה לְאַבֵּל.

הפך כלי שיר

לְנִגְנָהּ כְּלִמְתָּהּ מִצָּרֶיהָ לְהִתְנַבֵּל.

אויביה מכלימים אותה בפניה ומשפילים אותה.

לֵאמֹר נוֹאשְׁתָם לְצֹאת מִכְּבָּל:

ואומרים לנו – תתייאשו מלצאת מן השלשלאות:

מֵאוֹם נִמְאָסְתָם בְּגוֹיִם לְנִדָּח.

נמאסתם בעיני ה' ולכן פיזר נידחיכם בגוים.

מִנוֹסְכֶם אֲבָד וּכְיָקוֹד מִקְדָּח.

ביהמ"ק אבד והיה לשריפת אש.

נוֹתַרְתֶּם כַּנֵּם וְכַצְּבִי מִדָּח.

נשארתם בודדים כמו דגל שהוא לבד בראש גבעה וכצבי נרדף.

נְהִיָּה יִקְרָכֶם כְּאַפֵּל מְנִדָּח:

כבודכם אבד בחושך:

סִלְעֵנוּ וּמִצִּידָתֵנוּ בְּשִׁמְךָ נְרוּיָן^(ג).

בעזרתך, לא ניכשל ונשמיד אויבינו.

סְבֹל עָלֶיךָ כְּלִיזֹן חָרוּץ.

אנחנו מוכנים לסבול עבורך וגם למסור את הנפש.

עֲנוּשִׁים וּמָכִים כְּפָרִץ פָּרוּץ.

כמו הפקר.

עֲבוֹר מִחֲמִירְךָ בְּחֶמֶךְ קָרוּץ^(ד):

כדי לא להמיר אמונתך בבן אדם, עשוי מעפר (ישו):

פִּנְהָ לְהַחִישׁ אֵילוּתִי לְעֹזְרָתִי.

בוא מהר, אתה כוחי, לעזור לי.

פְּנִיָאֵמֶר הָאוֹיֵב יִכְלָתִי.

(א) שמרי פקט. צ"מ דף מ' ע"ב פקטים, פירש"י, פסולת הגרעינין הצפין על פני השמן. שְׁמִירָה (תהלים עה)

(ט) ת"י פֶּקֶטִיָּהּ.

(ב) למקט. לשון כער (רש"י צ"מ דף ס"א ע"ב). ויתכן היותו גם לשון קטטה.

(ג) בשמך נרויץ. פי' א"ע (משלי יח ו) שלא ייכשל, אי נמי ירכץ אויבו.

(ד) מִחֲמִירְךָ (איוז לג ו). פי' אבן עזרא נחתכתי.

צור הקימני כי נפֿלתי.

צדקה עשה כי במַעַט פֿליתי:

קומה והנשא בעברות צוררים^(א).

קומה והנשא ענין אחד בכעס נגד המציקים לנו.

קרוב יום יקראו נוצרים.

שומרי תורה יקראו כי הגיע הזמן.

רעי גוים להיות מצרים.

ראות דריכת פורת בוצרים:

ולראות את ה' דורך את אדום, יושבי בוצרה, כמו שדורכים ענבים בגת:

שור בעמך להוסיף אמצו.

ראה להוסיף כח לעמך.

שקוד לטהרו ולנקותו משמצו.

מהר מטומאתו.

תשמור עדרך פרעה לרצו.

להביא אותו למקום מנוחה.

תשמיע מזרה ישראל קבצו:

ותגיד – אני פיזרתי את ישראל ואני קיבצתי אותם:

שינן ברק חרב בזעמך^(ב).

חדד להב חרבך

שבר חציו מגוי^(ג) מזעימך.

מראש פרעות^(ד) אויב בהנקמך.

כשאתה תתנקם באויבך מכל הפרעות שפרצו בנו.

מפה ששעשו בחללי עמך:

עבור נקמתך גוים הרנינו^(ה).

כשיראו נקמתך, הגוים עצמם ישבחו לך וידו כי צדיק אתה.

עליות ותחתיות הריעו ורנו.

שמים וארץ ישירו.

והר וגבע ואילנות ירנו.

(א) קומה והנשא בעברות צוררים. הנשא בעברות צוררי (תהלים ז' ז) ת"י אחטטל כרוגזא על מעיקי.

(ב) שינן ברק חרב וכו'. מכאן והלאה כמה בתים מיוסדים על סוף שירת האזינו, הלא הוא במס עפדי וגו' לי נקם וגו' בייאולת יד וגו', אם שנותי ברק חרבי וגו' אשכיר חצי מדם וגו' מראש פרעות אויב הרנינו גוים וגו'.

(ג) מגוי. כ"א מדם.

(ד) מראש פרעות אויב. פירשתי לפי פירש"י (דברים לב מז, שופטים ה ב) ואחרים פירשו לשון נקמה ופירעון חוב.

(ה) הרנינו וכו' הריעו ורנו. ל' ליווי במקום עתיד.

וְגַם יוֹשְׁבֵי סֵלַע יִרְנּוּ:

וגם המתים שיחיו (רש"י ישעיה מב יא) ישירו:

נִקּוּם הַדָּם וְנִקּוּם הַחַמָּם.

נִמְסָךְ לְצָרִים לְהַגִּירָם^(א) נִכְמָם.

תמזוג לאויבינו ותשפוך להם כוס יין מורעל הכמוס אצלך.

בְּכוֹס עֲמוּק וְרָחֵב^(ב) לְהַעֲמָם.

למלאות.

בְּשָׁחוֹק וְלַעַג בָּחַם יָמָם:

יהיה נָמָס:

רֵאשׁוֹנָה תִּשְׁלַם מִשְׁנָה^(ג) עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

עוד לפני הגאולה תעניש אותם על עוונותיהם שחטאו ושנו בהם.

רֵאָה שְׁחָלְלוּ אֶרֶצְךָ בְּשָׁחִיתוֹתֵיהֶם.

בטומאתם.

יְבוֹשׁוּ יָדִים בְּשֶׁקֶר עֲוֹתוֹתֵיהֶם.

יתביישו ידים כאשר יתגלו שקריהם ודרכיהם המעוותות.

יִפְקְדוּ מֵרֵב יָמִים בְּחַטָּאוֹתֵיהֶם^(ד):

וייענשו על חטאים שחטאו כל השנים:

צִרְפָּנוּ כֶּכֶסֶף בְּמוֹעֶקֶה לְגוֹלָלָהּ.

כשם שמטהרים כסף ע"י התכתו והעברתו מכלי אל כלי, כן התגלגלנו מצרה לצרה.

צִמְתָּנוּ וְנוֹאֲשָׁנוּ לְכָלוֹת בַּגּוֹלָה^(ה).

הוכרתנו והתייאשנו

חֲלָלָה לְנַפֵּץ יָד עִם סִגְלָה^(ו).

ידנו התחילה להישבר, פי' אצל כוחנו.

חֲפֵץ פְּרוּטָה מִבֵּים אֲזָלָה:

קָנָא לְשִׁמּוֹךְ וְלִקְדָּשֶׁתְךָ חָם^(ז).

חוס.

(א) להגירים. ל' מים מְגִירִים (מיכה א ז).

(ב) בכוס עמוק ורחב. נ"א עֲמֻקָּה וְרָחֵבָה וכן ל' הפ' (יחזקאל כג לב).

(ג) משנה עוונותיהם (ירמיה טז יח). פירש"י את ששנו על עונם לעשות עונות אבותיהם.

(ד) יפקדו מרוב ימים וכו' (ישעיה כד כב). פירש"י עוונות ימים רבים ייפקדו עליהם.

(ה) ונואשנו לבלות בגולה. נ"א ונואשנו מן הַגּוֹלָה. מכאן והלאה כמה מאמרים בנוים על לשון הספרי

צפרשת האזינו על הפ' בִּי־אֲזָלָה יָד, כשיתייאשו מן הגאולה, כשתכלה פרוטה מן הכים, שגא' וּבְכָלוֹת

נַפֵּץ יָד עִם קֹדֶשׁ תִּבְלִינָה בְּלִי־אֲלָה (דניאל יב ז), ד"א בִּי יִרְאָה בִּי־אֲזָלָה יָד, כשהוא רואה שאין זהם אדם

שמבקש עליהם רחמים כמושה שגאמר וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לִזְלִי מוֹשֶׁה בְּהִירוֹ (תהלים קו כג), ד"א וכו' כשהוא רואה שאין זהם מבקש רחמים כאהרן שגא' וַיַּעֲמֹד בֵּין־הַפֹּתִים וּבֵין הַחַיִּים (צמדכר יז יג), ד"א בִּי

יִרְאָה כשהוא רואה שאין זהם אדם שמבקש עליהם כפינחם שגא' וַיַּעֲמֹד פִּינָחָם וַיַּפְלֵל וַתַּעֲצֹר הַפְּגָפָה

(תהלים קו לו).

(ו) חללה לנפץ. ל' הפ' וּבְכָלוֹת נַפֵּץ יָד עִם קֹדֶשׁ תִּבְלִינָה בְּלִי־אֲלָה (דניאל יב ז) והוא מלשון אֲשָׁרִי שִׁי־אֲחִיזו

וְנַפֵּץ אֶת־עֲלֵיךְ אֶל הַפֶּלַע (תהלים קלז ט), הוללה, לשון התחלה כ"ש וַתִּתְקַלְּנָה (צראשית מא נד). נ"א

הוֹלָלָה ואין הבדל צפירוש.

(ז) חם. כמו חום אלא שגינה את הניקוד לצורך החרוז.

קָרְבָנוּ אֱלֹהִי וּבְצִלָּךְ נַחֵם.

נְחֻסָּה.

חַיָּה אֵין מִפְּנֵיעַ^(א) עֲלֵינוּ לְהַחֵם.

ראה כי אין מי שיתפלל עלינו לעורר עלינו רחמך.

חֲלוּתְךָ כְּמִשָּׁה אֶהְרֶן וּפִינָחִם:

וידע להתפלל אליך

זְכוֹר חֶסֶד בְּרִית קְדוּמִים.

וְעַקְתָּנוּ קָשׁוּב מִשְׁמֵי מְרוֹמִים.

קַיִם לְעַמֶּךָ בְּרִית שְׁלוֹמִים.

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בֶּשֶׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אֵתָהּ אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

בְּקִרְאָנוּ עָנָנוּ אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בְּצַר הִרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנּוּנוֹ וּשְׁמַע תִּפְלִתֵנוּ: אֲדָנִי שְׁמַעָה בְּקוֹלֵנוּ תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ בְּשׁוֹעֲנוּ אֱלֹהִי בְּנִשְׁאָנוּ יְדִינוּ אֶל־דְּבִיר קִדְשֶׁךָ: שְׁמַע־יְיָ וְחַנּוּנוֹ יְיָ הִיחַעֲזָר לָנוּ: שְׁמַע־יְיָ קוֹלֵנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוֹ וְעָנָנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל־תִּפְלַת עַבְדֶּיךָ וְאֶל־תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן אֲדָנִי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטִחַ בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעָה אֲדָנִי סֶלָחָה אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

(א) מפגיע. ל' תפילה כמו (בראשית כח יא) וַיִּפְּגַע בְּמָקוֹם וּרְבוּתוֹנוּ דְרָשׁוּהוּ ל' תפילה (רש"י) וכן בירושלמי ריש מס' תענית, בשעה שיקראל באין לידי עבירות מעשים רעים הגשמים נעצרין והן מביאין להן זקן אחד כגון ר' יוסי הגלילי והוא מפגיע בעדס ומיד הגשמים יורדין.

בג ע"ס א"ב כפול וכל בתיו בני ד' ד' חזנים

אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֱבֹתֵינוּ

אָזוֹן תַּחֲנוּן וְהַסְכֵּת עֲתִירָה.

אֶף הָפֵר וְשִׁבְדָּה עֲבָרָה.

בָּאֵי לְחִלּוֹתֶךָ בְּנֶפֶשׁ מָרָה.

בְּשִׁמְךָ הַגָּדוֹל יִמָּצְאוּ עֲזָרָה:

גְּעִית נְאֻנָּחִים וְעֲנוּתָם חַיָּה.

ותפילתם ראה.

גְּחִינָת^(א) קוֹמָתָם לֹא תִבָּזֶה.

כפיפת

דְּרוֹשׁ עֲלֵבוֹנָם מִצָּר בּוֹזֶה.

דְּרוֹךְ פּוֹרָה וְנִצָּחִים יִזָּה^(ב):

דרוך על האויבים כמו דורך ענבים בגת ויישפך דמם:

הֲלֹא אַתָּה הָיִיתָ וְהִנֵּךְ.

הִיָּה תִהְיֶה בַּהֲדָר גָּאוֹןֶךָ.

וְנִמְתָּ יִכּוֹן זֶרַע אֱמוּנָיֶךָ.

ואמרת כי זרע האבות יהיה נכון לעולם.

וְהִנֵּם כָּלִים מִתְגַּרֵּת^(ג) חֲרוֹןֶךָ:

תגרה לשון מכה

זַעֲמוּ בְּעוּוִיִּם וּמִמָּאוִיִּם נִסָּחוּ.

ה' קצף עליהם מחמת עוונם וגורשו מארץ ישראל.

זְרוּ בְּאַפְסִים וְלֹא נָחוּ.

פוזרו בקצוי ארץ ולא מצאו מנוחה.

חֲבִלָּה רוּחָם וְלַעֲפָר שָׁחוּ.

וירדו עד עפר.

חֲרָשׁוּ חֲרָשִׁים וּמַעֲנִית הַמְּתִיחוּ:

חרשו על גבנו תלמים ארוכים:

טָבְעוּ בַּבֵּץ וְאֵין פּוֹצֵחַ^(ד).

ואין מציל.

(א) גחינת קומתם. בז"מ (דף נ"ט ע"א) איתתך גואל גחין ותלחוש לה ופירש"י כפוף עלמך.

(ב) דרוך פורה וכו'. ע"ס הפ' פורה דרבותי לבדי ומעמים אינאיש אתי ואדרבם באפי וארמסם ברחמתי וזו נצחם על-בגדי וכל-מלבושי אגאלתי (ישעיה סג ג) ופירש"י נצחם למס.

(ג) תגרה. מכה (רש"י תהלים לט יא).

(ד) פוצה. ל' הצלה (רש"י תהלים קמד ז).

טוֹרְפֵיהֶם שָׁלוּ מִקְצָה לְקָצָה.

האוכלים אותם יושבים בשלוח.

יוֹם יוֹם לוֹחֲמִים מִנְצָה.

ולוחמים נגדם ורבים איתם כל יום.

יָד פּוֹרְשִׁים^(א) מִלַּחֲץ לִיצָא:

פורשים יד כדי שיבואו להציל אותם מצרה:

כָּלוּ חַיֵּיהֶם בִּיגוֹן וְאַנְחָה.

כּוֹשֵׁל רַבָּה וְעֶרְבָה שְׂמַחָה^(ב).

הכישלונות התרבו ואין שמחה.

לִישָׁע חוֹכִים וְהִנֵּה צוּחָה.

ישראל מחכים לישועה והנה עוד צרה.

לְבָטוּם^(ג) קָמִים וְכָרוּ שׁוּחָה:

הלכו אותם אויביהם וחפרו בור להפיל אותם:

מַעְרִימִים סוֹד מִמֶּנּוּ לְהַדִּיחֵם.

מתייעצים בערמה ובסודיות איך להרחיק אותנו מדתך.

מַכְבִּידִים עַל לְהַכְשִׁיל בָּחֵם.

נוֹאֲקִים אֱלֹיךָ בְּהַתְעַטֵּף רוּחָם^(ד).

כשלא נשאר בהם כוחם, וכמעט פורחת רוחם מהם.

נַחַת לְמִצּוֹא מִכַּבֵּד טָרְחָם:

שִׁיחַ צוֹעֲקִים בְּמַעֲמַד צָפוּף.

בעמדם צופים בבית הכנסת.

סְלִיחָה מִבִּקְשֵׁים בְּקֶדֶד כָּפוּף.

בראש

עוֹשְׂקֵיהֶם יִקְנִיאוּם בְּנִצָּר^(ה) נֶאֱפוּף.

מכעיסים אותם בפרי של ניאוף, ישו נצרי.

עוֹעִים^(ו) יִמָּסְכוּ וַיִּהְיוּ לְסָפוּף^(ז):

יישפך עליהם רוח טירוף הדעת ויכלו:

פִּדְהָ דְבִקִּיף מִחֶרֶץ וְכִלּוּי.

ישראל הדבקים בד מכיליון גמור.

(א) יד פורשים. וי"מ פורשים ידיהם השמימה בתפילה.

(ב) וערבה שמחה (ישעיה כד יא). פירש"י, א"ע והרד"ק ערבה ל' חושך.

(ג) לבטום. ל' מלקות (רש"י הושע ד יד).

(ד) בהתעטף רוחם. ל' חולשה עד אבדן הכרה כ"ש (איכה ב יב) בְּהַתְעַטֵּפָם בְּחָלָל בְּרַחֲבוֹת עִיר בְּהַשְׁתַּפֵּף נַפְשָׁם אֶל־חֵיק אֲמֹתָם.

(ה) נִצָּר. ענף, כמו שנא' נִצָּר מִטְּעִי (ישעיה ס כא), ואולי יש גם רמז לשם העיר נצרת, ואולי גם רמז למה שנא' שִׁית זִזְנָה וַיִּנָּצֶרֶת לָב (משלי ז י).

(ו) עוֹעִים יִמָּסְכוּ. ע"ש הפ' ה' מִסָּךְ בְּקֶרְבָּה רֹחַ עוֹעִים (ישעיה יט יד) ופירש"י עוֹעִים, שם חולי של טירוף הדעת.

(ז) סָפוּף. ספּו (תהלים עג יט) פי' במלודה ענין כיליון.

פְּלִטָּם מִצּוֹרֵר וּתְנִים לְעֵלּוּי.

למעלה.

צִוָּה יִשׁוּעוֹת מְשַׁחֲרִיף בְּחֵלּוּי.

שלח ישועות לישראל, דורשיך בתפילה.

צִמַּת בְּקֶצֶף שׁוֹחֲחֵי לְתֵלּוּי:

הכרת בכעסך את הנוצרים המשתחווים לישו:

קִנּוּא וְנוֹקֵם קִנְיָא לְשִׁמְךָ.

קִצֵּץ סְמִלּוֹנִים^(א) מִצּוֹאֵר עֲמֹךְ.

יתדות העול

רֵאָה עֲמִלְנוּ וְשׁוּב מִזֵּעֲמֹךְ.

רִיבָה רִיבְנוּ מֵעַם הָרֶמֶךְ^(ב):

מהלוחמים נגדך:

שִׁבְעָתִים הָיִב לְחִיק מֵאֲנִינִי.

למצערים אותי.

שִׁבְר חֲצִיךָ מִדָּם מַעֲנִי.

תַּטָּה אֲזִנְךָ לְקוֹל תַּחֲנוּנִי.

תַּרְצֵנִי בְּקִרְאֵי יי יי:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחֲלִיָּה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֵּדָם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלֵלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

טוֹב־יְי לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְי לְקַוֹּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשֵׁנוּ: טוֹב יְי לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְי לְעוֹלָם חֶסֶד וְעֵד־דָּר וְדָר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב לְחַסוֹת בְּיִי מִכַּטָּח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בְּיִי מִכַּטָּח בְּגִדִּיבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יְי עַל בֶּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלֵל וְדוּמָם לְתִשׁוּעָתָה יְי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְי אֶת־עַמְּךָ אֶת־שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמְּךָ וּבְרַךְ אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנֵים

(א) סמלונים. כמו שאמרו בחזרת כהנים (על ויקרא כו יג) ומשכר את העול ומקצין את הסמלונים.

(ב) מעם הרמך. עם הגלחם נגדך (פירש"י ישעיה לז ה) וכל משנה (כחוצות יז) בשעת חירום שנו.

מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לֵי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשָׁרֵי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

כֹּד פּוֹמּוֹן סָס הַמַּחֲבֵר אֲמַתִּי^(א) חֲתוּם צִרְאִשִּׁי הַמֵּאֲמָרִים

יְיָ יֵי אֶל רַחוּם וְחַנּוּן.

אָרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת.

נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים.

נִשָּׂא עֵז וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה.

וְסִלַּחַת לְעוֹנֵינוּ וְלַחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:

אֲזַכָּרָה אֱלֹהִים וְאַהֲמִיָּה.

ואני נאנח.

בְּרֹאוֹתֵי כָל־עִיר עַל־תִּלְהָ^(ב) בְּנוֹיָה.

במקומה

וְעִיר הָאֱלֹהִים מִשְׁפָּלַת עַד־שְׂאוֹל תַּחֲתֶיהָ.

וּבְכָל־זֹאת אָנוּ לְיָהּ וְעֵינֵינוּ לְיָהּ:

מִדַּת הַרְחָמִים עָלֵינוּ הַתִּנְלָגְלִי.

וּלְפָנֵי קוֹנֵךְ תַּחֲנֹתֵנוּ הַפִּילִי.

וּבְעֵד עַמְּךָ רַחֲמִים שְׂאֵלִי.

כִּי כָל־לֵב בְּדָוִי וְכָל־רֹאשׁ לְחָלִי:

(א) לפי מגילת אחימעז רבנו אמתִי הוא בנו של רבנו שפטיה אשר חיבר את הפזמון ישראל נושע בה' (סי' יד).

(ב) על־תִּלְהָ (ורמיה ל יח). ת"י באתרה. וייתכן שהוא לשון חורבן כמו שגא' וְהִיָּתָה תֵּל עוֹלָם (דברים יג יז) ולפ"ז יס לפרש, ערים אחרות, אע"פ שנחרבו, שוב נבנו על חרבותיהם, אבל ירושלים עדיין בחורבנה. עוד יס לפרש תֵּל ל' גובה כמו גְּבוּהָ וְתִלּוּל (יחזקאל יז כג), כל הערים בנויות במקום גבוה, ואילו ירושלים שאמורה להיות גבוהה מכל העולם מושפלת עד שאלו.

תִּמְכֹּתִי יִתְדוֹתַי בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה תִּבּוֹת.

וּבִשְׁעָרֵי דְמַעוֹת כִּי לֹא נִשְׁלָבוֹת^(א).

נסגרות.

לָכֵן שָׁפַכְתִּי שִׁיחַ פָּנַי בּוֹחֵן לְבוֹת.

בְּטוֹחַ אֲנִי בָאֵלֶּה וּבִזְכוֹת שְׁלֹשֶׁת אָבוֹת:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שׁוֹמֵעַ קוֹל בְּכִיּוֹת.

שְׁתָּשִׁים דְּמַעַתָּנוּ בְּנֶאֱדָךְ לְהִיּוֹת^(ב).

וּתְצִילֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת אֲכָזְרִיּוֹת.

כִּי לָךְ לְבַד עֵינֵינוּ תְּלוּיּוֹת.

וְסִלַּחַת לַעֲוֵנוֹ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:

ק' יי יי א רחום וחנון. ארך אפים ורחמים ורחמים ורחמים. נצר חסד

לאלפים. נשא עון ופשע וחתאה ונקה. וסלחת לעוננו

ולחטאתנו ונחלתנו:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עסִפֿל־בֶּשֶׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי בְּעֵינָי וַיִּתְּנֵם עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי. אֶל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי. יי א רחום וחנון ארך אפים ורחמים ורחמים. נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחתאה ונקה. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלחלנו אבינו כי חטאנו. מחללנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח ורחם־הסד לכל־קראיך:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה תִּקְוָה תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפָּרָה לְבִנְשָׁפָר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת

(א) ובשערי דמעות כי לא נשלבות. בנרכות (דף ל"ב ע"א) שערי דמעות לא ננעלו. נשלבות. ל' חיבור כמו משלבי הדמיה (קידושין דף ע"ג ע"ב לפי הגרסה המובאת בערוך ערך הדם בשם ר"ח), פי' אבריו מחוברים ומיושבים היטב.

(ב) שתשים דמעתנו בנאדך. ע"פ ל"ה (תהלים נו ט) שימה דמעתך בנאדך, פירש"י שים דמעתך בנאדך שלך ותהא שמורה לפניך. ובמדרש (ב"ר פר' נ"ג אות י"ד) דרשו שיהיה דמעתנו ראויה כדמעת הגר, בעלת הגור.

יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִיץ וּבְחִירְצֶדֶק עֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבֵּחַךְ פָּרִים:
 זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדְךָ כִּי מַעֲלָם הַמָּוֶה: זָכְרָנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקֲדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
 זָכַר עֲדַתְךָ קָנִיתָ קָדָם גְּאֻלָּתְךָ שָׁבַט נִחַלְתָּךְ הִרְצִינוּן זֶה שְׁכָנְתָּ בּוֹ: זָכַר יְיָ חֶבֶת
 יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַח לְנֶצַח: זָכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
 הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרָבָה אֶת־זִרְעָכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
 הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֲתֵן לְזִרְעָכֶם וְנָחֲלוּ לָעַלְם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
 וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תֵּשֶׁת עָלֵינוּ
 חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרָנוּ סִלְחָלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

אם הוא יום שלפני ערב ראש השנה, אומרים לחטאנו אדון משפט בקרבך למטה

כה חטאנו ע"ס א"ב ליום ה' כשחל ר"ה בימים ב' או ג'

אֵל נָא רַפָּא נָא תַחֲלוּאֵי פָרִיָה.

ישראל שנמשלו לגפן פוריה.

בוֹשָׁה וְחִפְרָה וְאִמְלַל פָּרִיָה.

בושה וחפרה ענין אחד - ופריה נתייבש ונבל.

גְּאֻלָּנָה מִשַּׁחַת וּמִמַּכָּה טְרִיָה.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמִּזְרִיָה^(ה):

(ה) כל מאמר מפיוט זה מסתיים בחפילה עננו בשענית ומונה והולך על פי הסדר במשנה תענית פ"ג מ"ד מי
 שענה את אברהם זהר המוריה וכו' מי שענה את אבותינו על ים סוף וכו' וכן הלאה.

חַטָּאנוּ לַיּוֹם שֶׁלפְּנֵי עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה

(לה) חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון בכל בית על לשון הכתוב, ובסוף חתום שמואל
 חזק וברוך המקומות אין אומרים ממנו אלא עד אות יו"ד וסופו המתחיל כסא בוגן אומרים ליום
 גדליה.

אֲדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקִרְבְּךָ. אֲתָנוּ אֶל־תְּבוֹא בְּרִיבָךְ.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אָבוֹת זָכוֹר הוֹדִיעוּ טוֹבָךְ. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ (שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו:

בְּךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפֶשַׁע רַב מִבִּקֵּשׁ מְחִילָה.

אנחנו מקווים בך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעינו הרבים.

בְּרַב סְלוּחַ לָפִי הַגְּדִלָה^(ה). חַטָּא הָעַם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדִלָה:

כיון שאתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שם' לב לא):

(ה) בְּרַב סְלוּחַ לָפִי הַגְּדִלָה. חַטָּא הָעַם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדִלָה. כמו שאמרו (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה
 רבש"ע את אלוה רב ואנא חובי רבצין יאי לאלוה רב לשציק לחובין רבצין הה"ד (תהלים כה יא) לַמַּעַן־שְׁמֶךָ
 ה' וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵי כִּי רַב־הוּא.

דגְלִי עִם פְּדוּיֵי בְּזֻרְעַ חֲשׂוֹף.

ישראל שפדית ממצרים על דגליהם בזרועך הגלויח.

הֵצֵל מֵאֶנְךָ וְאֵל יְהוָה לְשֹׁפֵף.

מחרון אף ל' הריגה כמו שנא' וישפף שמואל את־אֶנְךָ (ס"א טו לג)

וְתַעֲנֶה קְרִיאָתָנוּ וּלְמַעֲשֵׂה יְדִידֶךָ תִּכְסֹּף.

תחמוד.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לַאֲבוֹתֵינוּ עַל יָם סוּף:

זְכוּת צוֹר חֲצַבְנוּ הַיּוֹם לָנוּ תִּגְלָ⁽³⁾.

אברהם אבינו שממנו יצאנו, תגלגל עלינו.

חֲשִׁכְנוּ מֵאֶנְךָ וּנְחַנּוּ בְּיֶשֶׁר מַעְגְּלִי.

הגן עלינו מחרון אף בדרכים ישרות.

טִהַר טְמֵאֵתָנוּ וְלִמְאֹר תוֹרַתְךָ עֵינֵינוּ תִּגְלִי.

תגלה.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לַיהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל:

(3) תגל. תגלגל עלינו, כמו שפירש"י על הפ' גל מעלי הַרְפָּה וְבוֹז (תהלים קיט כב).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

גְּדוֹלָה מִקֶּדֶם וְנֹאֶה. גְּבוּל קֹדֶשׁ אֹהֶה.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גוֹלָה בְּרָגֶל גֵּאֹה. פְּלִי־הַיּוֹם דְּוָה (אִיכָה א' יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דְּוָה מְעַנֶּה תַּחֲזוֹת. דִּלּוּתִיָּה לֹא תִבְזֶה.

אביוניה

דִּחָה מִחָה וְהִזָּה. לַעֲזוֹן הָעַם הִזָּה (זמלצר יד יט):

הרחק עוונותינו, מחוק אותם, והזה עלינו לכפרתנו.

הִזָּה וּכְזָה⁽³⁾ הַעֲדָתָנוּ. הַשָּׁכֶם וְשִׁלּוּחַ לְצוּרֵתָנוּ.

הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הִקְשִׁינוּ עָרְךָ בְּחֻבּוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאֲבֹתֵינוּ (ירמיה ג כה):

(3) הזה וכזה. אולי הוא רמז למה שהתירה ירמיה בל' הַזָּה הרבה פעמים כמו הַזָּה אֲנִכִּי מִבֵּיא רָעָה אֶל־הָעָם

הַזָּה (ירמיה ו יט), וגם כלשון כְּזָה כמו וְאֵם בְּגוֹי אֲשֶׁר־כְּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי (ה ט).

יְהִי רָאֵה דָּשָׁן עֶקֶד וְהִצֵּמַח תְּרוּפָה.

אפרו של יצחק

כִּלְהָ שׂוֹד וְשֹׁכֵר סֶעַר וְסוּפָה.

סער וסופה שניהם ענין רוח סערה

לְמַדְנוּ וְחִכְמָנוּ אִמְרַתְךָ הַצְרוּפָה.

תורתך הטהורה.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְשִׁמּוּאֵל בַּמִּצֵּפָה:

מִתָּמָם מֵרָחֵם^(ג), שְׂרָשִׁיו נָא אֶל תִּקְמִל.

אל תייבש.

יעקב אבינו

נִקְנוּ מִכֶּתֶם וְשָׁמַיִן וְלֹא נֶאֱמַל.

וחרפה, ולא נהיה אומללים.

סֶעֱדָנוּ וְנוֹשְׁעָה וְאַרְחֹת חֶסֶדֶיךָ נִגְמַל.

ונזכה לגמולך הטוב.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכֶּרְמֶל:

(ג) מתמם מרחם. כן נקרא יעקב אבינו מִתָּמָם, שנא' איש תם (בראשית כה כז), מרחם, שגולל מהול (במדבר רבה יד ה) ועל המילה שייך ל' תמימות כמו שנא' הַתְּחַלֵּף לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים וְאַתְּנָה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ (בראשית יז א).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

וְאַבְתִּינוּ מְעַלּוֹ לְהַבְּזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְּיוֹשְׁבֵי פְּרוּזוֹת^(ג).

כינוי לנביאים

את הנביאים.

וְאַנְחָנוּ בְּשׁוֹמְרֵי מְזֻזוֹת^(ד). מַה־נֹּאמַר אֱלֹהֵינוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):

ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו.

זֹאת מְשׁוֹגְגָתָנוּ אֶתְנוּ. זִרְיָתָנוּ זִרְזָתָנוּ^(ה) יִפְרָתָנוּ.

מלאי חטא אנחנו.

למרות שחזקתנו וזרזתנו, לכן ענשת אותנו.

זְדוֹן הוֹסֵפָנוּ וְחַתָּתָנוּ. יִדְעָנוּ כִּי חֲטָאנוּ (ירמיה יד כ):

והבהלת אותנו.

(ג) פרוזות. כינוי לירושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ז ח) וקרא לנביאים יושבי פרוזות כלאמר ר' יוחנן (פתיחתא דאיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

(ד) בשומרי מזוזות. תלמידי חכמים ע"ש הפ' אֲשֶׁרִי אָדָם שִׁמְעָ לִי לְשִׁקֹּד עַל דִּלְתֵּיתִי יוֹם יוֹם לְשׁוֹמֵר מְזֻזוֹת פְּתָחַי (משלי ח לד).

(ה) זריתנו. ל' וַתִּזְרְגֵי חֵיל לְפִלְחָמָה (ש"ב כב מ) וצתהלים הוא אומר (יח לג) הַמְּאֲזִרֵי חֵיל, וחז"ל דקשו (יומא דף מ"ז ע"א) רבונו של עולם זריתני וזרזתני.

עוֹדְדָנוּ בְּצֶדֶק מְשׁוּי מַמִּים וְכִפָּר זָדוֹן וּמִשׁוּגָה.

עזור לנו בזכות משה

פִּדְנוּ מִמְּהוּמַת מָוֶת וְאַחֹר בֶּל נִסְוָגָה.

צִוָּה יְשׁוּעָתָנוּ וּבְעֻזּוֹתֵינוּ לֹא נִתְמוּגָה.

אל תמסמס אותנו.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְיוֹנָה בְּמַעֲי הַדָּגָה:

קִדְשֵׁת אִישׁ חֲסִידְךָ זְכוֹר לִיפֶת נַעֲלִים.

כינוי לכלל ישראל (שיר ז ב)

אהרן

רַחֲמֶיךָ תַּעֲוִיר כִּי לָקִינוּ בְּכַפְלִים.

שׁוּבֵנוּ לִירֵאתְךָ וְלֹא נַחֲשֶׁף שׁוּלִים⁽⁷⁾.

ואל תגלה עוונותינו.

השיבנו

תַּעֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בָּנוּ בִּירוּשָׁלַיִם:

(7) ולא נחשף שולים. לה"כ (איכה א ט) מְאֻתָּה בְּשׁוּלֶיךָ, ופירש"י בשולי בגדיה כלומר חטאותיה גלויין, הרבה עשאתן בגלוי.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

חֲטֵאנוּ שְׁגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲבִינוּ יֵשַׁע אֶל־הַהָרִים⁽¹⁾.

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

חֲטֵאנוּ בְּהִבְטַחַת הוֹרִים. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים:

טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "זרקתי עליכם מים טהורים" (יחזקאל לו כה):

טְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפֵּר. טוֹב בְּעֵד יְכַפֵּר.

קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.

טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפֵּר. יַעֲיֵץ וּמִי יִפֵּר (ישעיה יד כז):

לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:

יִפֵּר בַּעַם וַיַּחֲסֶה. יַכְבִּשׁ עוֹן וַיַּכְפֶּה.

ויגן עלינו.

יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְנַשֵּׂא. וְהוֹכֵן בַּחֶסֶד בָּסֵא (ישעיה נז ה):

זכור לנו ברית אבות וכו'

ויש מקומות שאומרים כאן בסא בונן תמלא כלום גדליה

(1) ישע אל ההרים. במדרש תהלים אָשָׂא עֲיָנִי אֶל־הַהָרִים (תהלים קכא א) מהו אל ההרים, יום שיצוא הקב"ה לדון וישראל מסתכלין באבות שידברו עליהם זכות.

זכר־לנו ברית אבות באשר אמרת. וזכרתי את־בריתי יעקוב ואף את־בריתי יצחק ואף את־בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר:

(כשיט ברית מילה מוסיפים: זכר ברית אברהם ועקדת יצחק. והשב שבות אהלי יעקב. והושיענו למען שמך:)

זכר־לנו ברית ראשונים באשר אמרת. וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי־אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לא־הים אני יי: עשה עמנו כמו שהבטחתנו. ואף גמ־זאת בהיותם בארץ איביהם לא־מאסתי ולא־געלתי לבלתם להפר בריתי אתם כי אני יי א־היהם: רחם עלינו ולא תשחיתנו כמו שכתוב. כי א־רחום יי א־היה לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישבח את־ברית אבותיך אשר נשבע להם: השב שבותנו ורחמנו כמו שכתוב. ושב יי א־היה את־שבותך ורחמך ושב וקבצך מפל־העמים אשר הפיצך יי א־היה שמה: קבץ נדחינו כמו שכתוב. אס־יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יי א־היה ומשם יקחה: הלבן חטאינו כשלג וכצמר כמו שכתוב. לכו־נא ונוכחה יאמר יי אס־יהיו חטאיכם כשלג כשלג ילבינו אס־יאדימו כ־תולע כצמר יהיו: זרק עלינו מים טהורים וטהרנו כמו שכתוב. וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. מפל טמאותיכם ומפל־גלוליכם אטהר אתכם: מחה פשעינו למענך באשר אמרת. אנכי אנכי הוא מחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכר: מחה פשעינו כעב וכענן באשר אמרת. מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך שוכה אלי כי גאלתיך: אמרינו האזינה יי בינה הגיגנו: יהיו לרצון אמרי־פנינו והגיון לבנו לפניך יי צורנו וגאלנו: כ־לך יי הוחלנו אתה תענה אדני א־הינו:

א־הינו וא־הי אבותינו.

תבוא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנונתנו. שאין אנהנו עזי פנים וקשי ערף לומר לפניך יי א־הינו וא־הי אבותינו צדיקים אנהנו ולא חטאנו. אבל אנהנו חטאנו:

אשמנו. בגדנו. גזלנו. דברנו דפי. העוינו. והרשענו. ודנו. חמסנו. טפלנו שקר. יעצנו רע. כזבנו. לצנו. מרדנו. נאצנו. סרדנו. עוינו. פשענו. צורנו. קשינו ערף. רשענו. שחתנו. תעבנו. תעינו. תעתענו:

סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא־שוח לנו. ואתה צדיק על פל־הבא עלינו כי אמת עשית ואנהנו הרשענו:

אשמנו מפל־עם. בשנו מפל־דור. גלח ממונו משוש. דוח לבנו בחטאינו. החבל אווינו. ונפרע פארנו. זבול בית מקדשנו. חרב בעו־נינו. טירתנו היתה לשמה. יפי אדמתנו לזרים. כחנו לנכרים:

ועדין לא שבנו מטעותנו. והיה נעזי פנינו ונקשה ערפנו לומר לפניך יי א־הינו וא־הי אבותינו צדיקים אנהנו ולא חטאנו. אבל אנהנו חטאנו:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיְנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיְנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשִׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמוֹרֵט מִפָּנֵינוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוּ בָנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִפָּנֵינוּ בַּעֲוִינֵינוּ. שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָנוּ:

וְעַדִּין לֹא שִׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִיד נָעִיו פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיְנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיְנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מוֹשִׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־הִחֲזִיק לְעַד אֲפֹ בִי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזָנְךָ וּשְׁמַע פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעְהָ אֲדָנִי סִלְּחָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵי־תַאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתָּנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֹךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עוֹבֶתָם: אֱלֹהֵי־תַעֲזִבָנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ
בוֹרְאָנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרָנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כַּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סָלְחוּנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵף בְּאָמֹר. בְּיָמֵינוּ הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאִם־יי וּבִקֵּשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־טָאֵת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה

כִּי אֶסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עֲמֹד וְנַחֲלֶתְךָ רַעֲבִי טוֹבָךָ צִמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי יִשְׁעֶךָ
יִפְּרוּ וַיִּדְּעוּ כִּי לֹאדָנִי אֶלְהִינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חַנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתַפְאֲרַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבָךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲנֶה: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֵלֶב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנו:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֶלְהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶה וַיִּשָּׂר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מַלְךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעַת רְצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיִּשָּׂר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תּוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחֶד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׁבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמְחוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנְּעָקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֹרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיְהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה בְּתוֹךְ

בְּשֵׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדַנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמַרְדְּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעִזָּרָא בְּגֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצְדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיֹּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לַעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכִי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לִבָּא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מֵלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלִי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵי־בְּרָכָה תֹּכִיחֵנִי וְאֵל־בְּרַחֲמֶיךָ תִּיַּסְרֵנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַפְּאֵלִי יְיָ כִּי נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלָצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֲיִן בְּמָוֶת וְכָרֶךְ בְּשֹׂאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרָשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשִׂשָׁה מִכַּעַם עֵינִי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֲוֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנּוּתִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אִיְכִי יִשְׁבוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִסִּיק מִשְׂאֹל לַחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֵרֵד נָפַק בְּקוּלָר. מָרָה תָּאב וְתִבְר קוּלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרֶךְ אֲנִי וְחֲטִינִן קַמּוּד. הָא רֹוִי נַפְשִׁין בְּגִידִין מֵרִירִין. עֲבָדָךְ אֲנִי וּמֵרִירִין קַמּוּד. הָא בְּבוּתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיּוּתָא. בְּמָטוּ מִנְדָּ בְּרַחֲמֶיךָ דְנַפְשִׁינִן. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלֵן. עַד דְּלֹא נִתְּוֹא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מִכְּנִיסִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעִי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְּנִיסִי דְמַעָה הַכְּנִיסוּ דְמַעוּתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוּת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבוּ תַּחֲנּוּנָה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהִים וְנִשְׂא: הִזְכִּירוּ לִפְנֵי הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵי תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהֲבָתְכֶם וַיְחִיָּה זֶרַעֲכֶם שֶׁלֹּא תֵּאבֹד שְׂאֲרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחִרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלַל וְלִשְׁנִינָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדֶקָךְ וְעַמּוּךְ:

מָרֵן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנּוּן בַּעֲבָדָא דְמִתַּחֲנּוּן לְמָרָה. עֲשִׂיקִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא שְׂרִינִן. מֵרִירִין נַפְשִׁין מַעֲקָתֵן דְנַפְשִׁינִן. חֵילָא לִית בָּן לְרַצְיוֹנָה, מָרֵן. עֲבֵד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרָתָא עִם אֲבָהֵתֵנָא:

מָרֵן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנּוּן כִּבְר שְׁבִיָּא דְמִתַּחֲנּוּן לְמָרָה. כְּלַחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוּד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלְתִין וּבְעוּתִין. דְּלֹא נִתְּוֹד רִיקָם מִן קַמּוּד:

שׁוּמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲמֹרִים שָׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם אֶחָד וְאֵלֵּי־אֲבָד גּוֹי אֶחָד תְּמִיחָדִים שְׁמֶךָ יי
אֱהִינּוּ יי אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם קָדוֹשׁ וְאֵלֵּי־אֲבָד גּוֹי קָדוֹשׁ תְּמִשְׁלֵשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְכֵּנוּ חֲנֻנוּ וְעָנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאֶנְחֵנוּ לֹא גִדַּע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יי עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרֵנוּ עוֹנֹת רָאשֵׁנִים מִהֵרָ
יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֻנוּ יי חֲנֻנוּ כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בְּוֹ: בְּרָגְזוּ רַחֵם
תִּזְכָּר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנָחֵנוּ: עֲזָרְנוּ אֱהִי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבָר
כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהִצִּילֵנוּ וְכִפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כָרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֶה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֶה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תַּפְלָתֵנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אֲבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום ששי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנָּךְ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רִגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֲשִׂי דְּבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבָשֶׁת: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱהִינּוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רִגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ בֵּית־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכָּנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד בְּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֹד מִכָּל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָּה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לוי ידמה לוי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לוי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמשי: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקרי־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו במוחים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקדים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בהודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך פתוב: ובצל כנפיך נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדֹנֵי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
 יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
 וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה
 דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאֲמִירָן
 בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
 לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שִׁמּוּךָ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
 רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינּוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
 מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
 כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטֹּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסִּפֵּר: יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
 כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעִדְנוּ שִׁמּוּךָ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
 בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עָשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שִׁמּוּךָ: לֹא
 כַּחֲטֵאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
 כֵּן הִגְבֵּר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחַק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
 כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלִחוֹת כִּי
 מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְּתָם
 לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
 וְשִׁמְעַתָּ וְסִלְחָתָ: סִלְחָנָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגִדֵּל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
 מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
 פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאָה שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שִׁמּוּךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
 אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי שִׁמְעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה
 אֲדֹנֵי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שִׁמּוּךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

כו ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום כפול (רבנו) גרשם בר יהודה (מאור הגולה)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵלֶיךָ נִקְרָא אִים וְנוֹרָא.

אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִרְאוֹת בְּצָרָה.

בְּקוֹם עֲלֵינוּ בְּעָלִי מְאָרָה.

רשעים ארורים.

בְּהוֹסְדֵם יַחַד עֲצָה נִבְעָרָה:

כשהם נאספים ומתייעצים עצה של שוטים :

גּוֹזְרִים עֲלֵינוּ אָדוֹן מִלְּקִרְאָתָה.

אוסרים עלינו לקרוא אדון.

גּוֹאֲלֵנוּ שְׁמוֹ יי צְבָאוֹת.

לה' צבאות גואלנו.

דּוֹדֵי צַח וְאָדוֹם^(א) דָּגוּל מִרְבּוֹאוֹת^(ב).

שנא' עליו בשיר השירים (ה י) דודי צח ואדום דגול מרבבה.

דְּבָרוּ לְהַבְזוֹת וְגַם אוֹתוֹ לְהַלְאוֹת^(ג):

לזלזל במצוותיו ולהתיש אותו כביכול בע"ז:

הַעֲצֵב נִבְזָה לְקַבֵּל אֱלֹהִים.

האם פסל בזוי נקבל לאלוה?

הַשְׁתַּחֲוֹת לַסֶּמֶל לְפָנָיו לְפִלּוֹחַ.

לעבוד.

וּלְבַלְתִּי הַקֹּדֶשׁ הַמְרֻבָּה לְסִלּוֹחַ.

וְגַם לֹא לִירֵא אִים אֱלֹהִים:

זֹאת בְּשִׁמְעִי יַחֲרֵד לְבִי.

זֹאת אָשִׁיב תְּשׁוּבָה לְמִרְיָבִי.

חֲלִילָה לִי לְשִׁפְחִי וּלְעִזְבִּי.

לשכוח ולעזוב.

חֲטִיבַת^(ד) אֱלֹהֵי אָבִי:

האלקים אשר בחרו בו אבותינו:

טָמֵא וּמֵת חֲדָשׁ הֵבֵא מִקְרֹב.

כינויים לשון נוכרי

טָבוּ מָה אֶצְלִי עֲרֻבָתִי לְעֲרוֹב^(ה).

מה מעשיו עבורי? איזו הצלה הביא לי?

יֹצֵר הַכֹּל אֶיֶּחָד, לְקוֹרְאֵי בְּאַמֶּת קָרוֹב.

יְתוֹם וְאַלְמָנָה יַעֲזִיד וְאוֹיְבָיו יִזְרֹב:

ישרוף:

בְּשִׁמְעֶם אֱמָרִי בִּי נַעֲמֹ.

(א) צח ואדום. פי' לבן, בשבתו למשפט, כמו שנא' לְבוּשָׁה בְּתֵלַג הָיָה וְשִׁעָר רִאשָׁה פְּעֻמָּר נָקָא (דניאל ז ט)

ואדום להיפרע מאויביו, כמו שנא' מְדוּעָ אָדָם לְלְבוּשָׁה (ישעיה סג ב).

(ב) דגול מרבואות. הרבה חיילות של מלאכים מקיפים אותו.

(ג) אותו להלאות. פי' תלאו גם את-יָהּ (ישעיה ז יג), פירש"י הוגעתם לפניו ברשעתכם.

(ד) חטיבת אהי אבי. אֶת־יְהוָה הַאֲמֶרֶת הַיּוֹם (דברים כו יז) ת"א ית' ה' חטבת יומא דין, ופירשו בחרת בו

לעולם כמו שאמרו במדרש (א"ר א' נ) ולא עוד אלא שגזענו לאלהינו שאין לנו ממירין אותו באל אחר

שנא' אֶת־יְהוָה הַאֲמֶרֶת הַיּוֹם.

(ה) טבו מה אצלי ערבותי לערוב (נ"א טיבו). ערבה וטיב שניהם ענין הכלה, ערבתם (ש"א יז יח) פירש"י

הכלתם. ות"י טיבהון, ומתאר את ההבדל בין הבורא ית', גואלנו, בו בחרו אבותינו, מול אליל חדש, שאינו

מוכר לנו, לא האל אותנו ולא הטיב לנו. וגם מרמז למ"ש בגמ' (ב"ק דף ק"ה ע"ב) מזה טיבו אצלך, פי' מה

מעשיו אצלך.

בָּלֶם יַחַד עָלֵי חֹרָקִים שְׁנִימוּ.

לְשַׁלּוֹל וּלְבוֹז עַמֶּל יְדֵימוּ.

את ממונם של ישראל.

לְהַשְׁמִיד וּלְאַבֵּד מִפְתָּח שְׁפִתֵימוּ:

פותחים את פיהם להשמיד ולאבד אותנו:

מִבֵּית תַּעֲנוּגִיָּה בְּסוּתָהּ וּמְלוֹנָהּ.

מארץ ישראל שם היו לישראל בגדים ובתים.

מִגִּרְשֵׁת עֲדָתְךָ לְכָל־רוּחַ וּפְנָהּ.

נִחַלְתָּךְ נְלֹאָה עֲגוּמָה וְעֲגוּנָהּ.

עייפה, עצובה ומבודדת.

נוֹשֵׂאת עֵינֶיהָ לְעִזְרָתְךָ הַיְשָׁנָה:

שֹׁמֶה פָּנֶיהָ לְתַשׁוּבָה וּלְתַפְלָהּ.

סֹדֶר אֲבוֹתֶיהָ בְּמִקְדָּם תִּחַלָּהּ.

עֲרֹךְ שִׁפְהָ בַּצֵּר לָהּ בַּגּוֹלָהּ.

עֲלֶיךָ מִשְׁלַכֶּת יָהֵב לְכַלְכְּלָהּ:

את נטל פרנסתה:

פָּנֶה אֲדוֹן אֶל־תַּפְלָת עֲבָדֶיךָ.

פִּדֵם וְהַצִּילֵם מִכַּף בּוֹגְדֶיךָ.

צִוֵּה יְשׁוּעוֹת זֶרַע חֲסִידֶיךָ.

יֵצֵאת לְרוּיָה מִשְׁאוֹן מוֹרְדֶיךָ:

והצילם מהמונם הרועש של המורדים בדך:

קִנְיָא לְכְבוֹד שְׁמֶךָ אִם לֹא לְמַעֲנִימוּ.

קֶצֶף גָּדוֹל קֶצוֹף עַל מַעֲנִימוּ.

על הגוים המצערים אותם.

רְשָׁעִים כִּי אָמְרוּ אֵיךְ אֲדוֹנֵימוּ.

רִיבָם יָרִיב יָקוֹם לְגוֹנֵימוּ:

להגן עליהם:

שְׁפֹטָה מִשְׁפָּטִי מֵאֲנָשֵׁי חָמָם.

שְׂאֵרֵם הָמָק וּלְשׁוֹנָם תִּמְסַמֵּם.

בשרם תרקב ולשונם תמס.

תִּשְׁפִּיל גְּאֻזָּתָם וְתִנֵּם לְמִרְמָם.
למדרס רגל.

תַּפַּח רוּחָם^(א) וַיִּהְיוּ לְמָם:
ויחיו משועבדים לנו:

גְּאֻלָּתָ בְּזִרְעַ בְּנֵי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף.
גְּאֻלָּתָ שְׂאֵר עַמּוֹד וְשִׁנִּית תּוֹסֶף.
רִיבָה רִיבָם וּגְאֻלָּם מִיַּד שׁוֹסֶף.
חורג.

רֵאָה כִּי אֶזְלַת יָד וּמָכִים תָּם הַכֶּסֶף:
כי לא נותר לנו כוח
שׁוֹר כִּי־אֵין אִישׁ, הַשְׁתוּמָם^(ב) וַאֲיֵין מִפְּגִיעַ.
ראה ותתבונן – אין מתפלל עלינו.
שְׂאֵת בַּעֲדָם רָנָה בָּךְ לְהַפְּגִיעַ.
כנה ופגיעה שתיהן לשון תפלה.
מִדַּת הַדִּין לְהַרְחִיק וּמִדַּת הַרְחָמִים לְהַגִּיעַ.

מַעֲצָב וּמִרְגָּז לְהַנִּיחַ וּלְהַרְגִיעַ:
ל' מנוחה

בְּצִדְקָתְךָ הֵצַל פֶּלֶט וְהוֹשִׁיעַ.
בְּצִדְקָה מְדַבֵּר^(ג) וְרַב לְהוֹשִׁיעַ.
רַחֵם תִּזְכּוֹר וְאַל נָא תִרְשָׁיעַ.

רֵצָה וְהֵצַל וְחוֹשָׁה מוֹשִׁיעַ:
ומהר

יִכִּירוּ אֶזְזוּ וַיִּדְעוּ כָּל־בָּאֵי עוֹלָם.
יַחֲדוּ יַעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ בְּכֶם.
הֲלֹא אֵין בְּאֵהִים בְּכָל־הָעוֹלָם.

הֲלֹא יֵשׁ בְּיִשְׂרָאֵל וַחֲזָק גּוֹאֲלָם:

(א) תפח רוחם. ל' קללה שתלא מהם נפשם כמו רוח נופחת. או שתלאב נפשם מל' פחי נפש (ר"ה פ"ב מ"ו).
(ב) שור כי אין איש וכו'. ע"ש הפ' וַיִּרְא בִּירְאֵין אִישׁ וַיִּשְׁתוּמָם כִּי אֵין מִפְּגִיעַ (ישעיה נט יז) ופירש במלואה כאלם העומד בתמהון ומתבונן בדבר.
(ג) מדבר בצדקה (ישעיה סג א). פירש"י זוכר צדקת אבות ולדקת דורו של שמו. ובפתחיתא דרות רבה (אות א') דקש, בצדקה שעשיתם את עולמי על שקבלתם את תורתי.

וְעַתָּה נִזְדַּח לָךְ וְנִסְפַּר תְּהִלָּתְךָ.
וְדִין עָלֵינוּ לְבָרְכֶךָ עָלֵי תְּשׁוּעָתְךָ.
דָּבַר הַזֶּה כְּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלָּתְךָ.

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכָּתְךָ:

על ישראל מוטל לברך אותך:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֵּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מִחַל־לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

הַאֲזִינָה יְיָ תַפְלִיתֵנוּ וְהַקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הַקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מַלְכֵנוּ וְאַהֲבֵנוּ כִּי־אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקֵּר תִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקֵּר
נַעֲרָךְ־לָךְ וְנִצְצָה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפְלִיתֵנוּ תִּקְדָּמָךְ: תַּבּוֹן
תַּפְלִיתֵנוּ קְטָרֶת לְפָנֶיךָ מִשָּׁאת כַּפֵּינוּ מִנְּחַת־עֶרֶב: עֶרֶב וּבִקֵּר וְצַהֲרַיִם
נְשִׁיחָה וְנִהְמָה וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכָּתְךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוֹנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעָה אֲדֹנָי סֵלַחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

כז ע"ס א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה חזק

אַהֲבֵנוּ וְאַהֲבֵי אֲבוֹתֵינוּ

אַרְכֹן וְקִצְרֹן^(א) לֹא יַחֲדֵל וַיִּמָּנַע^(ב).

ש"ץ קורא לקהל – אחד המאריך בתפילתו ואחד המקצר, לא יפסיקו.

בְּקֶשׁ בְּעַד נִמְעַד נָד וְנָע.

מלהתפלל עבור כלל ישראל, הנכשל והגולה.

(א) ארכון. המאריך בתפלתו. וקצרן. המקצר בתפלתו (ברכות דף לד ע"א). הפייטן מתכוון לזרז כל אחד להתפלל, בין אם הוא מאריך או מקצר בתפלתו.

(ב) וימנע. אולי ז"ל וימנע.

גִּזְאוֹן מִכְּעִיסִים בְּחֶמֶת עֲוֹה וְהִנֵּעַ^(א).

גאוות אויבינו, כמו סנחריב, שהחריב את חמת, והתפאר כי יחריב גם את ירושלים.

דָּבָא נִבְה הָיִית בְּקוֹץ מוֹנֵעַ:

תשבור אותם ויהיו כקוץ מושלך לארץ:

הִימָצֵא פּוֹצֵה מְרַצֶּה עֶתֶר מְהַפֶּכֶת^(ב).

היימצא לנו מי שידע להתפלל עלינו ולהפוך מדת הדין לרחמים.

וּלְפָנֵי קִנּוּ נִפְשׁוֹ וְרוּחוֹ נִשְׁפָּכֶת.

זְכוֹת עֲנוּשִׁים לְחַיִּיב לְעֵיּוֹב לְמַהֲפָכֶת^(ג).

ובזכות תפילתו וזִכָּה ה' את ישראל אשר חויבו בעונשים ויושבים בחושך ובחורבן.

חֲבֵב אַחֵר גִּזְרָה בְּנִינְיָה נְהַפֶּכֶת:

וגם אם נגזרה גזרה, חזור בד מנמה באהבתך, כמו שניחמת מגזרת "יונינוה נהפכת" (יונה ג ד):

טִיף מִטִּיף^(ד) בְּלִמּוֹת וֶרֶק מוֹסֵג.

שליח ציבור המדבר בעדנו חוזר משליחותו בבושת פנים.

יַחֲדוּ נֶאֱלָח נִמְלָח הַכֹּל סָג^(ה).

כיון שהוא מלוכלך בחטא ומקולקל, ומלא פסולת.

בְּקִשְׁת רַמְיָה נְהַפֶּךְ אַחֲוֹר נִנְסָג.

תפילתו כחץ היוצא מקשת רעה ואינו משיג את המטרה, והוא חוזר ריקם.

לְלִבּוֹט^(ו) לְחַבּוֹט שֶׁח נִפְשָׁה וְנִפְסָג^(ז).

מוכה נשפל קרוע ונתלש:

מִנָּה נֶאֱמָנָה מֵרָאשׁ אֲמָנָה חֲבִבָּה^(ח).

ישראל, חלקך, שאהבת מאז שהאמינו בד ויצאו למדבר אחריד.

נִבְה הַתְּנִיבָה בְּצִמָּח הַשָּׂדֶה רִבְבָּה.

בימי קדם הצלחנו כמו עשב השדה הגדל לרוב. נבה והתנבה שניהם ל' לנמיה ותנובה

סוּרֵי נִכְרִיָּה^(ט) נַחֲשֻׁבָה, בְּלֶחֶבֶת הַשָּׂבָבָה^(י).

אבל עכשיו אנחנו כבדים הרעים של הגפן שכורתיים אותם לשריפה.

(א) עוה והנע. בישעיה (לז יג) אֵינִי מִלֵּךְ חֶמֶת וּמִלֵּךְ אֶרֶץ וּמִלֵּךְ לְעִיר סְפָרוּיִם הִנֵּעַ וְעוֹה, פִּירָשׁ"י הניעהו ועוהו מלך אשור, החריבם וטילטלם ממקומם. ופירשו כאן, גאוות המכעיסים אותך כמו סנחריב אשר החריב וטילטל (הנע וְעוֹה) את מִלֵּךְ חֶמֶת.

(ב) עתה מהפכת. בסוכה (דף יד ע"א) ח"ר למה נמשלה תפלתן של דליקים כעתר לומר לך מה עתה זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום אף תפלתן של דליקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות.

(ג) עיוב. לשון חושך שנאמר אֵיכָה יָעִיב בְּאֶפֶס (איכה ז א) ופירש"י יחשיך. או ל' חיוז במדרש רבה שם, איך עייב ברוגזיה ה' ית בת כיון אית אתר לתרא לזווחין לחייבא עייבא. למהפכת. חורבן.

(ד) טיף. לשון דיבור ע"פ הפ' לא יטפו לְאֶלֶה (מיכה ז ו).

(ה) נאלח. נהפך לקלוקל (רש"י תהלים יד ג) או נתעב (רש"י ורלב"ג חיוז טו טז). נמלח. נשחת (ע"פ שורשי רד"ק). סג (תהלים נג ז). פירש"י לשון סיגים, פי' פסולת הכסף.

(ו) לְלִבּוֹט. למכות, כ"ס וְעָם לֹא יָבִין וְלִבָּט (הושע ד יד) פי' ילקה בפורענות. לְחַבּוֹט. גם הוא לשון מכה כמו ב' תִּחַבֵּט וְיִתָּךְ (דברים כד כ).

(ז) נִפְשָׁה. נתלשן ממנו ענפיו (רש"י חולין קכז ע"ב) ובלשון המקרא וַיִּפְשַׁחֲנִי (איכה ג יא). וְנִפְסָג. נתלשן (פסח פי"א מ"ט).

(ח) מֵרָאשׁ אֲמָנָה. (שיר ד ח) פִּירָשׁ"י מראשית האמונה שהאמנת בי לכתך אחרי במדבר.

(ט) סוּרֵי נִכְרִיָּה. פי' הרד"ק (ירמיה ז כא) בדי גפן רעים שמסירים אותם מן הגפן שאין בהם תועד.

(י) הַשָּׂבָבָה. נשרפה, כמו שנאמר שְׂבִיב אֲשׁוֹ (חיוז יח ה), שְׂבִיבִין דִּי־נָזַר (דניאל ז ט).

עֹבְרֵי דֶרֶךְ אַרְוֵהָ לְמַאֲכֶלֶת גְּבָבָהּ:

לקטו פירותיה לאכול אותם:

פְּרִי צִדְקָה יִהְיֶה מִדְּקָה וְרַפְסָה.

את כלל ישראל, טחנה מלכות אדום, הטוחנת ורומסת.

צָפוּנִי מִצְפוּנֵי הַבָּעֵת, חֲבִיוֹנֵי חֶפְשָׁה^(א).

חיפשה ומצאה את כל אוצרותינו הטמונים.

קָצוֹת כְּבִשָּׁה, קָצִינוֹת וּמִלְכוֹת תִּפְשָׁה.

כבשה את כל העולם

רָגְזוּ לֹא יִדְעָה, חֲרָדוֹת אֶפְסָה:

אין מרגיז אותה ואינה מפחדת מכלום:

שָׁרֵשׁ בְּרוּשׁ^(ב) בְּחֶרֶשׁ גְּבוּהָ וּמִצֵּל.

עקור את מלכות הרשעה הגבוהה כעץ ברוש, וכיער הנותן הרבה צל.

תֵּק וְנִרְתֵּק סָמִים וּבְשָׁמִים רַבִּיצֵל^(ג).

והיא מלאה כל טוב כמו כלי מלא בשמים.

אֶצֶל עַל בְּנֵי לְבָנָה פִּצֵּל.

שלטה על בני יעקב אבינו שקילף מקלות מעץ הלְבָנָה (בראשית ל לו).

לֹא הֶקֶל וְרָדָה בְּמֶקֶל וַיִּפְצֵל^(ד):

האויב לא הקל עולו ושלט עלינו במקל, והפשיט מישראל את רכושם:

יָקָר נָקָר נָעָקָר נִפְקָר וְנִפְזָר^(ה).

בנד היקר מדוקר, גולה, הפקר, ומפוזר.

הַחֶפֶר, עֵפֶר בְּעָפֶר, בּוֹז וְנִבְזָז.

נכלם, זורקים עליו עפר, ומוטל בביזיון, והפקר לביזה.

בָּזוּי לָזוּי^(ו) בְּמַעֲיָן נּוֹבֵעַ וְנִנְעָז.

אבל עָשׂוּ הראוי לביזיון ולעג, מתגבר כמעין נובע ומלא עוז.

רַחֲלֵךְ חוֹלֵב חָלָב וְצֶמֶר גִּזָּז:

המשיל את ישראל לרחל, ואדום לוקח את החלב ואת הצמר:

שְׁלָמִים לַהּוֹלָמִים וְלַמְשָׁה יַעֲקֹב מִדּוּעַ.

למה ישראל התמימים ניתנו למכים, ויעקב למדרס.

מִשָּׂרָה סָרָה, קָרַן יִשְׂרָאֵל לַגְּדוּעַ.

סר שלטון משראל, וכבודם נגדע.

(א) הַבָּעֵת והַפְשָׁה שניהם לשון גילוי כמו שנאמר אֵיךְ נִחְפְּשׁוּ עֲשׂוֹ נִבְעֵי מִצְפָּנָיו (עובדיה א ו).

(ב) בְּרוּשׁ. כינוי למלכות, בְּרוּשִׁים (ישעיה יד ח) ת"י שלטונין.

(ג) תֵּק וְנִרְתֵּק. במגילה (דף כו ע"ב) ותיק של ס"ת ונרתיק של תפילין ופירש"י תיק ונרתיק חדא היא אלא שלשון תיק נופל על דבר ארוך ולשון נרתיק נופל על דבר קצר. רַבִּיצֵל. בכלים פ"כ מ"א חמת קטן של עור שמשמשים בו בשמים. הפייטן מדמה את שלות הרשעים לכלים מלאים בשמים טובים.

(ד) וַיִּפְצֵל. הסיר את הקליפה (בראשית ל לו). המשיל את ישראל לעץ, והרשעים מסירים מהם את קליפה, פי' ממונם.

(ה) נִפְזָז. מפוזר, כמו שפירש"י (סוטה דף ל"ז ע"ב) וַיִּפְזָזוּ לָשׁוֹן וּפְזָזוּ שֶׁהַזִּיז"ן והאז"י מתחלפין כמו זעקת לעקת.

(ו) לָזוּי. שראוי להלעיג עליו, מל' וְלָזוּת שְׁפָתַיִם (משלי ד כד).

עָגַל לֹא לִמּוֹד בְּמִלְמֹד רְדוּעַ^(א).

והם מצעירים את ישראל כמו שמדרבנים עגל כדי שילמד לחרוש.

יוֹם יוֹם לְמַכּוֹת חֲבוּר וּפְדוּעַ^(ב):

מוכה ופצוע:

הַעֲלֵה דָלָה גְּלֵה עֲתִיד וְאוֹתִיּוֹת^(ג).

העלה את ישראל מבור, והראה להם אותות ומופתים.

חֲבַתְךָ רְשׁוּפָה בְּלֶהֱבֶת שְׁלֶהֱבֶת חֲתִיּוֹת.

אהבתך תהיה כאש העולה מגחלים כשחותים בהם.

זֶהוּי רָהוּי^(ד) בְּרִית וְרִטּוֹת חֲתִיּוֹת^(ה).

אנחנו מפחדים ורועדים מפחד ואימה.

קִרְאֵתִי שְׁמֶךָ יְיָ מְבוֹר תַּחֲתִיּוֹת:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כְּסֵא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ. עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַיִּפְשַׁע וַיִּחַטָּא וַיִּנָּקֶה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַלְלָנוּ מְלַכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קָרְאִיךָ:

שְׁמַעְתָּ תִּפְלִתֵנוּ יְיָ וְשִׁוְעֵתֵנוּ הֶאֱזִינָה אֶל-דְּמִעֵתֵנוּ אֶל-תַּחֲרֹשׁ: שְׁמַעְתָּ
יְיָ צֶדֶק הַקְּשִׁיבָה רִנָּתֵנוּ הֶאֱזִינָה תִּפְלִתֵנוּ בְּלֹא שְׁפָתֵי מְרָמָה: שְׁמַע
קוֹלֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת-תִּפְלִתֵנוּ: כִּי-שְׁמַע
אֶל-אֲבִינֹם יְיָ וְאֶת-אֲסִירָיו לֹא בָזָה: כִּי לֹא-בָזָה וְלֹא שָׁקַץ עֲוֹנוֹת עַמִּי
וְלֹא-הִסְתִּיר פָּנָיו מִפָּנֵינוּ וּבִשְׁוֹעֵנוּ אֱלֹהֵינוּ שְׁמַע:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּיָמָיךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנָי

(א) מלמוד, רדוע. ענין אחד הם כמו שפירש ברטנורא (ב"ב פ"ב מ"ג), מרדע מלמד הבקר. ובמדרכ (פס"ר ג' 3' וכן במדכ"ר פר' י"ד), המשנה קראה אותו מרדע והמקרא קורא אותו דרבן ומלמד דכתיב (שופטים ג' 14) בְּמִלְמֹד הִבָּקֵר וכן (ש"א יג כא) וְלִהְיוּ צִיִּב הַדְּרָבָן, א"ר נתן למה נקרא שמו מרדע שמורה דעה לפרה,

ולמה נקרא שמו דרבן שמדיר בינה דפרה, מלמד, שמלמד את הפרה לחרוש בתלם שלה.

(ב) פדוע. לשון פלע ומכה, פצע (שמות כא כד) ת"א פידעא.

(ג) אותיות. דברי מופת (רש"י ישעיה מד ז).

(ד) זהו. לשון גערה, בחולין (דף ז' ע"א) אין מזההין וכן גרם הערוך אותו, פי' לגעור בו ולבקש ממנו לחזור בו משמועתו. ישראל זהו, שהגויס גוערים בהם ומבקשים מהם לחזור בהם מאמונתם. וי"א מלשון נזהר דתורא (פסחים דף קי"ב ע"ב) פי' גערה. רהוי. נפחד, כ"ס אל תפחדו ואל תרהו (ישעיה מד ח).

(ה) רתת (הושע יג א), רטט (ירמיה מט כד), חתית (יחזקאל לב כג), כולם לשון פחד.

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ב"ח ע"ס תשר"ק ונסוף חתום (רבנו) מאיר (בר יצחק ש"ץ) הצעיר חזק בתורה ובמעשים
טובים^(א)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

תַּעֲנִית צָבוּר קָבְעוּ תְּבוּעַ צָרָכִים.

לבקש צרכיהם.

שׁוּב עֲדִידָה חֲפֵשׁ וַחֲקוֹר דְּרָכִים.

לשוב אליך, לחפש ולחקור את דרכיהם.

רַךְ לְרִצּוֹת בְּשִׁלְשׁ עֶשְׂרֵה עָרָכִים.

אתה מתפייס מהר בהזכרת י"ג מדות.

קָשָׂה לְכַעֵס תֵּת לְאַפִּים אֲרָכִים:

ואין אתה כועס מהר, אלא להיפך מאריך אף:

צַדִּידִךְ מְקַשְׁטִים^(ב) עֲדִים בְּלִי תַפְשִׁיט.

שני צדדיך מקושטים, ואל נא תפשט מהם את התכשיט,

פֶּאֶר הַרְחָמִים וְהַסְּלִיחוֹת, הוֹד תַּכְשִׁיט.

עֲטָרַת כְּלִילַת קָלוּם וּפְלֹל תַּקְשִׁיט.

התשבחות והתפילות של ישראל יהיו לך לכתר שתתקשט בו.

סֵדֶר הַחַיִּים וּפְרָנְסָה לִיצוּרִים תוֹשִׁיט:

נִסְתָּמָה הַבִּירָה^(ג) וְנִתְרוֹקֵן טַהַר הַשְּׁלֶחָן.

נחרב בית המקדש, ואין לחם הפנים על השולחן.

מִזִּין מִזִּיחַ^(ד) סֵתֶר מַעְבֻּדַת פֶּלְחָן.

המזבח נסתר ואין עליו עבודה.

לְשִׁפְיכוֹת הַנֶּפֶשׁ חֲשׁוּב כְּבִשִׁית^(ה) וְזֶלְחָן.

חשוב שפיכת נפשנו בתפילה כמו שפיכת יין הנסכים.

בְּמַעֲטָר וּמִשְׁבִּיעַ גּוֹאֵל רוֹפֵא וְסֶלְחָן^(ו):

ואתה משפיע לנו טוב,

(א) רבנו מאיר בר יצחק שלח צבור, שנקרא אותו צדיק (שכלי הלקט סי' ר"ט) וציר נאמן (סס סי' ע"ו), הידוע כבעל האקדמות, מוזכר בפירש"י (הושע ו טו; עמוס ג יב; תהלים עג יב), חיבר סימנים כה, לא, נה, פד.

(ב) צדדיך מקושטים. כ"ס רש"י (שמות טו ו) וְיִמִּינְךָ וְיִמִּינְךָ, שני פעמים, כשישראל עושין את רצונו של מקום, השמאל נעשית ימין, ויד ימין היא המזילה את ישראל (רמב"ן סס).

(ג) הבירה. נ"א הַבִּירָה, ועיין בשערי תשובה על אורח חיים סי' תל"ב שכתב בשם שו"ת בית אפרים שכן לריק לומר על פי מ"ש (בילא דף כ ע"ב) ומה במקום שכירתך בתומה כירת רבך פתוחה, ופירש"י כירה, יש לה בית קבול לקבל שתי קדרות ושייך למימר זה סתומה ופתוחה. ולפי פי' התוס' שם ז"ל כאן הַבִּירָה (פאת שדר, ה"ר שמואל דוד מונק).

(ד) מִזִּין מִזִּיחַ. בכתובות (דף י ע"ב) אמר רבי אלעזר מזבח מזיח ומזיח מחבב מכפר, היינו מכפר היינו מזיח, מזיח גזירות ומכפר עונות.

(ה) שיתין. הם חלל תחת המזבח שלשם יין הנסכים יורד.

(ו) הפייטן נקט חמש לשונות שבהלים (קג), הַפֶּלֶח לְכָל עוֹנֵי הָרָפָא לְכָל תַּחֲלִיכֵי הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיִּיכִי הַמַּעֲרִכִי חֶסֶד וְרַחֲמִים הַמִּשְׁבִּיעַ בְּטוֹב עֲדִיד.

יֹאזֹת לָךְ יַעֲזֹן מִפְּנֵיךָ נִשְׁנָסֶת^(א).

תהיה לרצון לפניך תפילת ישראל, חלקך, הזריזים בעבודתך.

טוֹב רוּחְךָ הָיֹת נְזוּנָת וּמִתְפַּרְנֶסֶת.

בטובך, אתה זון ומפרנס אותה.

חֲלָף לָךְ שׁוֹאֵלֶת קוֹבֶלֶת וּמִתְנוֹסֶסֶת^(ב).

בזכות שהיא מתפללת אליך, מתלוננת על צרותיה, ומרימה קולה.

זָכַר דְּאֲגוּתֶיהָ לְפָנֶיךָ מִשְׁחַת וּמִכְנָסֶת:

מספרת

וְאַלֶּיךָ הִיא נִשְׁוִיָּה וּבָךְ חֲסִיָּה.

נושאת עיניה וחוסה בך.

הַזוּתֶיהָ הַעֲבִיר מִי כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי.

חזק

צרותיה

דָּרְךָ אֲפִנּוּתְךָ בְּחֻלְקֶךָ לְלִיזוֹנָה אֲפִסְנִיָּא^(ג).

שכר לישראל צבאותיך.

נְמוּל חֶסֶד לְעֻלּוּבָה הִלְזוּ אֲכַסְנִיָּא^(ד):

לכלל ישראל העלוב והגולה מארצו:

בְּקִיָּאִים וּמִיִּשְׁבִּים לְרִצּוֹתֶיךָ בְּדַבָּרִים עֲרָבִים.

אֲפָסוּ פָּסוּ, בְּכַחַם קִטְגוֹר מְעַרְבָּבִים.

נפטרו לעולמם, אותם שליחי ציבור שידעו לבלבל את השטן.

מֵאֲהִבִּי^(ה) לְאָבִי שֶׁבְּשָׁמַיִם, זְרִיזִים מְעַרְבָּבִים^(ו).

שהיו נעימים עם הבריות.

גרמו לה' לאהוב אותי,

יִרְאִיו נְדָבָרִי דָתוֹ שְׁחַר וְעֲרָבִים:

לומדי תורה יום ולילה:

הַקִּדְשָׁנוּ צוּם עוֹלָלִים וְזִקְנֵי אִסְפּוֹת.

לשון אסיפה

ילדים

יִשְׁרָנוּ רִנָּה וּתְפִלָּה, שְׁקַדְנוּ^(ז) סְפּוֹת.

התמדנו בבית הכנסת.

חֲשׂוֹךְ לְמַטָּה מַעוֹן^(ח) וּשְׁלוֹמֵנוּ תִשְׁפּוֹת.

גְּבַה מִמֶּנּוּ פְחוֹת מַעוֹנוֹתֵינוּ וְשִׁים לָנוּ שְׁלוֹם.

(א) נשנסת. ל' זריזות כמו וַיִּשְׁנָם מִתְנַיִי (מ"א יח מו).

(ב) ומתנוססת. ל' גבהות, וכאן פי' להרים את הקול.

(ג) אֲפִסְנִיָּא. מילה יוונית, ὁψώβια, פי' שֶׁכֶּר, וּשְׁנֵי הַשּׁוֹאִיִּים נְחִים, וְכֵן הַמִּשְׁנָה (סנה' ב' ז) וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבְּהוּ מֵאֵד אֲלֹא כְּדִי לִיתֵן אֲפִסְנִיָּא פי' רע"ב שֶׁכֶּר חִיּוֹת.

(ד) אֲכַסְנִיָּא. שֵׁאִין לוֹ מִקּוֹם קְבוּעַ כְּאוֹרֵחַ בְּמִלּוֹן, דְּלִיָּתִי לְאַרְחָה אֲפִתָּה (איוב לא לב) ת"י דְּשִׁי לֹאכְסִיָּא פִתְחִית.

(ה) מֵאֲהִבִּי. (זכריה יג ו) נִדְרַשׁ בִּילְקוּ"שׁ תְּהִלִּים סִי' תִּרְנִי"ט הַגּוֹרְמִים לִי לִיֹּאחֵז לְאִדִּי שְׁבַעֲצִמִים.

(ו) מְעַרְבָּבִים. בְּכַתּוּבוֹת (דף י"ז ע"א) לְעוֹלָם תֵּהֵא דַעְתּוֹ שֶׁל אָדָם מַעוֹרְבֵת עִם הַבְּרִיּוֹת פִּירָשׁ"י לַעֲשׂוֹת לֹאִשׁ וְאִשׁ כְּלֹאֲנוּ.

(ז) שְׁקַדְנוּ. ל' הִתְדַמָּה כְּמוֹ הוּא שְׁקוֹד לְלַמּוֹד תּוֹרָה (אבות ב' יד).

(ח) לְמַטָּה מַעוֹן. כ"ש (עזרא ט יג) חֲשִׁבְתָּ לְמַטָּה מַעוֹנֵנוּ, וּבִילְקוּ"שׁ (יִתְרוֹ רַמְז' ש"ג) וַיִּדְעָתָ עִם־לְבָבְךָ פִּי בְּאֲשֶׁר יִיפָּר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרָךְ, יֵהֵא לִיבְךָ יוֹדַע מַעֲשִׂים שְׁעִסִּית וַיִּסְוֹרִין שֶׁהִבְחֵיתִי עֲלֶיךָ שֶׁלֹּא לִפִּי מַעֲשִׂיךָ הִבְחֵיתִי עֲלֶיךָ אֶת הַיִּסּוּרִין.

זָקוּף דֵּל מַעְפָּר וְאַבְיוֹן מַאֲשָׁפוֹת:

בְּתוֹר הַמַּעֲלָה וּבְמִדּוֹת הַגְּנוּזוֹת תְּרוּמוֹת.

איחשב לפניך כאילו הייתי אדם חשוב עם מדות טובות.

עֲרַבְתָּנוּ שֵׁים טוֹב יוֹשֵׁב מְרוֹמוֹת.

עשה למען גאולתנו לטוב, יושב שמים.

וּבְמִקְוֵה טֹהַר תְּדִיחַ קָלוֹת וְרָמוֹת.

וחמורות.

תכבס

מִצּוֹא תִפְלֹתֵנוּ חֶסֶד לְאַדְרָךְ רוּמָמוֹת:

נמצא חן וחסד לפניך בתפילתנו, כשאנו משבחים ומרוממים אותך:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדִּיּוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כְּלִבְשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲנָן וּפֹשֶׁעַ וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקוּז לְנַפְשׁ תִּדְרָשְׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵד־דֹּר וְדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִים: טוֹב וַיִּשָּׁר יְיָ עַל בֶּן
יֹרֵה חַטָּאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁיעַ יְיָ אֶת־עַמּוֹךְ אֶת־שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרָךְ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְחֲצִילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת עֲפָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

כַּט פּוֹמּוֹן ע"ס א"ב כּפּוֹל וּחְמוֹס כּסּוֹף שְׁלֹמָה (הַבְּבִלִי) הַקָּמֶן

אִם עוֹנֵינוּ עָנִי בָנוּ.

העידו נגדנו.

אֶתֵּנוּ לָךְ וּבְשִׁמְךָ בָּאֵנוּ.

באנו אליך להתפלל, בטוחים כי שמך ה' הוא מדת רחמים.

בְּרַחֵם אֱלֹהֵינוּ תְּשׁוּבָה תִּתֵּן לָנוּ.

בְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר תִּנְחַמְנוּ.

אֵל־בְּאֶפְדָּךְ פֶּן־תִּמְעִיטֵנוּ:

אֶתָּה יְיָ טוֹב וְסֶלָח.

אוֹתָנוּ רָע יֵצֵר אֵלֶּךָ.

יצר הרע השחית.

בְּנִיךָ בְּיַד פֹּשְׁעִים מְלַשֵּׁלֶּךָ.

אל תעזוב את בניך בידי העבירות.

בְּיַד מַסְרִיּוֹת לִבְנוֹ הַמֶּלֶךְ^(א):

טהר ליבנו והלבש אותו בגדים נקיים:

גָּדְל־חֶסֶד נִצֵּר לְאֵלָפִים.

גָּלְגַּל מִדּוֹתֶיךָ וְלֹא חֲלוּפִים.

הבא עלינו מידת רחמים ולא ההיפך.

דְּבָרְךָ לֹא רִיקָם וְסִלּוּפִים.

הבטחתך מתקיימת ואינה הבטחת שוא.

דְּמִינוּ^(ב) חֶסֶדְךָ בְּעֵינֵינוּ וְעֲלוּפִים:

לכן קוינו

הַסֶּכֶת צֶת^(ג) צִיר^(ד) הַתְּבוּנָה.

כאשר משה רבנו הקשיב והתבונן.

הֵאֱ דְבָרְךָ אִם לְגוֹיָנוּ.

ורצה לדעת אם ה' יגן על ישראל.

וּתְקַתּוּ^(ה) דְּרָכֶיךָ חֲנוּן שִׁנּוּן.

אהבת אותנו ולימדת אותנו דרכי חנינותך.

וּבָהּ בְּמִדָּה עֲפָנוּ חֲנּוּן:

כן התנהג עמנו:

זוֹכֵר נִשְׁכָּחוֹת, לֶךְ הָלוּל.

זַעֵם תִּקְטִין בְּרָגַע מְלוּל^(ו).

תקצר את זעמך לרגע קטן, וכמה רגע, זמן אמירתו.

(א) ביד מסריות לבנו המלך. ע"פ ל"ה ומוֹלְדוֹתֶיךָ בְּיוֹם הַיּוֹלָדָת אֶתְּךָ לֹא־יִכָּרֵת שְׁרָךְ וּבְמִיָּם לֹא־יִרְחָצֶךָ לְמַשְׁעִי וְהַמֶּלֶךְ לֹא הִמְלִיחַ וְהַחֲתָל לֹא הִתְלַת (יחזקאל טז ז), ותרגום של וְהַחֲתָל לֹא הִתְלַת, ובאסורין לא אתאסר לפ"ז מסריות הן חיתולי הטינוק. המלך. נקה כמו שמנקים טינוק עם מלח.

(ב) דְּמִינוּ (תהלים מח י). פי' במעודה ל' תוחלת ותקוה.

(ג) הסבת צת. שניהם לשון שמיעה, הַסֶּכֶת וְשִׁמְעַ וְשִׁרְאֵל (דברים כז ט), הַאֲזִינוּ (דברים לז א) ת"א אצינו. נ"א הַסֶּכֶת צת.

(ד) ציר. שליח ונאמר ציר נֶאֱמָן לְשִׁלְחָיו (משלי כה יג) ומשה רבנו הוא שליח הבורא ועבדו הנאמן (במדבר יב ז).

(ה) וּתְקַתּוּ. ל' חיבה (רש"י ברכות דף ט' ע"ב, ותיקון מחצבין מלות).

(ו) בְּרָגַע מְלוּל. כ"ש וכמה רגע אמר אמימר ואיתימא רבינא רגע כמימריה (ע"ז דף ז' ע"ב).

חַתוּךְ חַיִּים דִּין פְּלוּל.

תקציב לנו חיים כפי שאנחנו מתפללים.

חֵן חֲנָם חֶקְרְךָ חֲלוּל^(א):

כשתחקור את ליבנו ותמצא שאין לנו זכויות, תטיב לנו חנם:

טִיט נְגַרְשִׁי^(ב) תוֹכוֹ תַעֲלִיל.

לתוך קרקעית הים תשליך.

טוֹעַ זָדוֹן טָמוּן וַעֲלִיל.

כל חטאינו, שגגה וזדון, נסתר וגלוי.

יֹדַע יִצָּר וּמַה־מַּעֲלִיל.

אתה יודע יצר הרע ומעשיו.

יָד לְטוֹבָה עָלֵינוּ תַגְלִיל:

תשלח ידך להגן עלינו:

פְּלִיזֹת בּוֹחֵן וְשִׁבְלֵי לֵב.

פְּשָׁרוֹת יִשְׁרוֹת שְׁרִירוֹת לֵב.

קושי

לֵב עֶלּוֹב עִם עוֹלָב.

אתה בוחן לב הצדיק הנעלב ולב הרשע המעליב.

לָעֵז מִתּוֹק שָׁב וּמִכֶּלֶב^(ג):

מר ומתוק, השב והשונה בחטאו:

מִצִּיל מִטֵּי דִין הָרָג.

אתה מציל את החייבים מיתה.

מִקּוֹר קוֹרוֹת, לָךְ עוֹרָג^(ד).

סיבת כל הסיבות, אליך תאוותנו.

נֶקֶל שֶׁקֶל עוֹן מַה־שֶּׁתָּרַג^(ה).

כשתשקול את העוון, תמצא אותו קל, שלא אֶסְגֵּר בקשריו.

נְשׁוּי נְשׁוּי^(ו) כְּבוֹא מְקַטְרָג:

ויהיה העוון נסלח ונשכח, כשמגיע השטן לקטרג:

סְרַחוֹן כְּתָב יָד הַנְּחָתָם.

העבירות כתובות על ספר הזכרונות, ובו חתימת ידנו.

סִפְרוּ זֵיף טַעַן הַסִּתָּתָם.

זייף את הספר, ומחוק מה שכתוב בו, כדי שישתתמו טענות המקטרג.

עוֹ עֵין עוֹן הַנְּכָתָם.

מראהו העז של העוון.

(א) חֶקְרְךָ חֲלוּל. פי' בשעה שאתה חוקר את הלב שנקרא חלל, שנאמר וְלִבִּי חָלָל בְּקֶרְבִּי (תהלים קט כז).

(ב) נְגַרְשִׁי. כינוי לים שני' (ישעיה נז כ) וְהִרְשָׁעִים בָּיָם נְגַרְשִׁי.

(ג) וּמִכֶּלֶב. ע"פ לשון הפסוק בְּכֶלֶב שָׁב עַל־קֶאוֹ בְּסִיל שׁוֹנָה בְּאַוְלָתוֹ (משלי כו יא), הנה כי המכלב היפך השב.

(ד) עוֹרָג. כ"א עָרַג.

(ה) מַה־שֶּׁתָּרַג. באיכה (א יד) נִשְׁקַד עַל פִּשְׁעֵי בִידוֹ יִשְׁתַּרְגוּ עָלָיו עַל־צִוְּאָרֵי, יִשְׁתַּרְגוּ. פירש"י נעשו קליעות קליעות.

(ו) נְשׁוּי נְשׁוּי. ע"פ לה"פ אֲשֶׁרֵי נְשׁוּי פִּשְׁעֵי (תהלים לב א) וזילקו"ש אל תהי קורא סמ"ך אלא ש"ן דהוא מנשי חוציהו וסולח לעונות בכל שנה ושנה.

עַל יְדֵי רַחֲמֶיךָ יְתָם:

יימחק:

פֶּנָּה אֲבֹן^(א), מִדְּרָכְךָ הַתִּקָּן.

סלק לב האבן (יצה"ר) ותקננו ללכת בדרכיך.

פִּלְגֵי מַיִם^(ב) פָּנּוּי, מְלֶהֱתִרוֹקָן^(ג).

ליבנו פֶּנָּה מיצר הרע, כדי שלא יסור ממך.

צוּר מְכֻשׁוֹל נֶעַר וְזָקָן.

יצר הרע, המשול לאבן המכשילה נערים וזקנים.

צִמֵּית וּכְרַחֲמֵן רַחֵף הַקָּן:

הכרת אותנו, ואז תוכל לשכון עלינו, כנשר על קינו:

קְרוֹב לְרִצּוֹת, קְלוּסָךְ אָמוּר.

שבחך הוא שאתה ממחר להתפייס.

קָשִׁי לְגִיוֹנָךְ שְׁנוּי וְתַמּוּר.

גזירות קשות שגזרת על ישראל צבאותיך, תשנה אותן ותמיר אותן לטוב.

רִיבְךָ לֹא לְנִצָּח שְׁמוּר.

אל תריב איתנו לנצח.

רַחֵם בְּרַגְזוֹ וּדְיִן גָּמוּר:

תרחם עלינו, גם כשמגיע לנו רוגז ודין קשה:

שָׁבִים שָׁבִים שִׁפְח שִׁחָרוֹת.

כשזקנים שבים אליך, מחק את מה שחטאו בצעירותם, כשהיו שערותיהם שחורות.

שְׁתִּילִים יִשָּׁר יִלְדוֹת בִּחָרוֹת.

את הצעירים, תדריך אותם בדרך הישר.

תִּגַּן חֵרוֹת מִצַּד תַּחָּרוֹת^(ד).

תגן על עם בני חורין מכל ריב.

תַּחֲזֵן תּוֹ חַיִּים חָרוֹת:

תן לנו חנינה ותרשום על מצחנו תי"ו סימן "תחיה":

שָׁלוֹם שָׁלוֹם בְּיָשָׁר מִתְקָרֵב.

לכל מתקרב לשוב אליך.

מַעַט סִיעַ קִדֵּשׁ הָרֵב^(ה).

עזור למי שבא ליטהר מעט, וקדש אותו הרבה.

(א) פנה אבן וכו'. כמ"ס (ילקוט) ש הו"ע רמז תקל"ב) משל לאור גבוה שהיה עומד על פרשת דרכים ובני אדם

נכשלים בה וכו' כך אמר הקד"ה לישראל בני יה"ר מכשול גדול הוא וכו' לסוף אני מעבירו שגא' (יחזקאל לו כו)

והסרתי את לב האבן מבישרכם.

(ב) פלגי מים. הלכ כמו שנאמר פלגי מים לב-מלך (משלי כא א).

(ג) מלהתרוקן. מלסור, כמו שפירש"י (נדרים דף ס"ח ע"א) נדרוקנה רשות לאב, כאדם שמריק יין מכלי אל כלי

כלומר שיאל כל הרשות מן הבעל ואל לרשות האב.

(ד) תחרות. שגאה וריב, כדחגיאל (תוספתא שבת פ"ג (י"ד) ה"ה) ספרי מינין שמתילין איבה וקנאה ותחרות בין

ישראל לאזניהם שבשמים.

(ה) מעט סיע קדש הרב. ביומא (דף ל"ט ע"א) אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה.

הַבְּכֻרוֹת וְחַלּוּפֵיהֶן^(ה) בְּאַחַת עָרָב.

ואז הצדיקים והרשעים בעלי תשובה יהיו כולם ערבים לפניך.

הַקָּשׁ טָנָא יַחַד עָרָב.

כולם יהיו שווים לפניך, ותערבם בטנא אחד.

אַל־בְּאַפָּךְ פְּנֵי־תַמְעִיטֵנוּ:

ק' אִם עֲוִינֵנוּ עָנוּ בָּנוּ. אֶתְנוּ לָךְ וּבִשְׁמֹךְ בָּאֵנוּ. בְּרַחֵם אָב
תָּשׁוּב תִּרְחַמֵּנוּ. בְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר תִּנְחַמֵּנוּ. אַל־בְּאַפָּךְ
פְּנֵי־תַמְעִיטֵנוּ:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵיכָהּ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי'. יי' א רַחֵם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסָלַחְתָּ לְעוֹגְגֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סָלַחְלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה
לְבַנְשִׁבְרָה וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה: הִיטִיבָה כְּרִצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִץ זָכַחֵי צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זָכַר־רַחֲמֶיךָ יי' וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲלָם הַמָּוֶה: זָכַרְנוּ יי' בְּרִצּוֹן עַמְּךָ פִּקְדוֹנוֹ בִּישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדִתְךָ קִנִּית קָדֶם גָּאֻלָּתְךָ שִׁבְט נִחְלָתְךָ תִּרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זָכַר יי' חֶבֶת
יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבֵּת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנִצְחָה: זָכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרָבָה אֶת־זִרְעֶכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אִמְרָתִי אֶתֵּן לְזִרְעֶכֶם וְנִחַלּוּ לְעָלָם: זָכַר לְעַבְדֶּיךָ לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֲלֵי־תַפְן אֲלֵי־קִשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֲלֵי־רִשְׁעוֹ וְאֲלֵי־חַטָּאתוֹ: אֲלֵי־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאוּנוּ:

(ה) הבכורות וחלופיהן. ע"ס הפ' (יכמיה כל א-ג) ובהנה שני דודאי תאנים מועדים וגו' הדוד אהד תאנים
טבות מאד בתאני הבכורות והדוד אהד תאנים רעות מאד, ואמרו בעירובין (דף כ"א ע"ב), תאנים
הטובות אלו לדיוקים גמורים, תאנים הרעות אלו רשעים גמורים, שמה תאמר אצל סכרם וטבל סיכויים, ת"ל
הדודאים נתגדריהן אלו ואלו עתידין שיתנו רית.

חטאנו צוֹרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

חס ערב ראש השנה ציום ראשון, אומרים ציום שעי לחטאנו אדון משפט בקרבך למטה

ל חטאנו ע"ס א"ב משולש ומתוס צסוף אליה בר שמעיה חזק

אָבוֹתַי כְּרַבְתָּ רִיבָם. אֲבִדְתָּ כָּל־מַחְרִיבָם.

(בזמן יציאת מצרים וכיבוש כנען)

אֶתָּה הָיִיתָ בְּקֶרְבָּם. כִּי לֹא בַּחֲרָבָם (תהלים מד 7):

לא בכוחם ירשו ארץ, אלא בכוחך:

בַּחֲרָבָם הוֹרִישׁוּ זָרָה. בַּהֲיוֹתְךָ לָמוֹ לְעֹזְרָה.

את מלכי כנען.

בְּזִרְתָּם כָּשָׁה פְּזוּרָה. אֶל־אַרְץ גְּזוּרָה (ויקרא טז כז):

ואח"כ פיזרת אותם אל ארץ חרבה:

גְּזוּרָה הָיְתָה יְרוּשָׁלַּיִם. גְּלַתָּהּ וְלָקַתָּהּ בְּכַפְלָיִם.

חרבה

גְּלוּיָהּ מֵעַר וְשׁוּלָיִם. כְּגִמְרַת־דְּבָלָיִם (הושע א ג):

גלויה ערותה, כי הרימו בגדיה. זונה שהיתה בימי הושע בן בארי

דְּבָלָיִם בְּבוּרִים אֲכָלוּהָ. דּוֹלָקִים כְּעֶרְמִים סָלוּהָ.

אכלו אותנו מהר כאוכל תאנים בתחילת עונתן. האויבים דשו אותנו כערמת חיטים.

דָּרְסוּהָ חֲמֹסוּהָ גְּזָלוּהָ. כָּל־מִכְבְּדֶיהָ הִזְלִוּהָ (איכה א ח):

זלזלו בה:

הִזְלִוּהָ צָרִים כְּנִתְעַבְּרָה. הָאֲדִירוּ גֵל וּמִשְׁפָּרָה.

כשהי כעס עלינו. תקפו אותנו כאניה בסערה בלב ים. גל ומשבר ענין אחד

הִצְלוּ בְּנִשְׁקָם בָּרָה. וְכֵן נִגְזְזוּ וְעָבְרוּ (נחום א יב):

ניצלנו כאשר שבנו אליך ודבקנו בטהרה, ואז אויבינו נכרתו ועברו מן העולם:

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

(לה) חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון בכל צית על לשון הכתוב, וצסוף חתוס שמואל חזק וצרוצ המקומות אין אומרין ממנו ציום שלפני ער"ה אללא עד אות יו"ד וסופו המתחיל בסא בונן אומרים לצוס גדליה.

אָדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקֶרְבְּךָ. אֶתָּנוּ אֶל־תְּבוֹא בְּרִיבְךָ.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אָבוֹת זְכוֹר הוֹדִיעֵנו טוֹבְךָ. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ (שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיענו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו:

וְעָבַר עָרִיץ וְחִייתָנוּ. וְכָלָה לֵץ וְהִחִיתָנוּ.

המלכים הקשים מתו, וכן מתו הרשעים שהתלוצצו בנו, וזכינו לישועה (בבנין בית שני).

וְעָתָה אֲנַפְתָּ וּפְרַצְתָּנוּ. לָמָּה אֱלֹהִים זִנְחָתָנוּ (תהלים ס ג):

ועכשיו שוב קצפת עלינו ופרצת חומותינו.

זִנְחָתָנוּ שִׁלְחָתָנוּ מִפְּנֵיךָ. זִרִיתָנוּ הִגְלִיתָנוּ מִמְּעוֹנֶךָ.

גרשתנו פיזרת אותנו והגלית אותנו מבית המקדש.

גרשתנו

זָרְבוּ נִחְרְבוּ בְּנֵיךָ. עָלֵי עָבְרוּ חֲרוֹנֶיךָ (תהלים פח יז):

נשרפו

חֲרוֹנֶךָ הִסֵּר מִלְקָטוֹב. חוֹר^(א) שֶׁשְׁשׁוּעַ וְרָטֹב.

הסר כעסך ואל תכריתנו. וילדים ישחקו שוב בירושלים, שהיא עכשיו מעון נחשים.

חֶשֶׁק יַחֲוֹדֶךָ לַחֲטוֹב^(ב). הִנֵּה מַה־טוֹב (תהלים קלג א):

ונתפאר באהבתך, ונגיד "מה טוב חלקנו":

טוֹב לְמַעֲוֹז וּמַחֲסֶה. טֶרַח כָּל נוֹשֵׂא^(ג).

טוב לחסות בדך. כי אתה סולח חטאינו.

טוב לחסות בדך.

טְפוּלִים^(ד) בּוֹ מִכֶּסֶּה. רְצוֹן־יִרְאָיו יַעֲשֶׂה (תהלים קמה יט):

ומכסה עוונות של ישראל הדבוקים בו.

יַעֲשֶׂה כְּמֹדְתוֹ לְנִכְחֵי. יָד יֹאחֲזֵ בְּהַתּוֹכְחֵי.

יתנהג עמי במידת רחמים. יתמוך בידי כשאני מתווכח עם אויביי.

יתנהג עמי במידת רחמים.

(א) חור. מעון הנחש ע"ש הפ' וְשֶׁשְׁשׁוּעַ יוֹצֵק עַל חֹר פֶּתֶן (ישעיה יא ח). נ"א חור. ל' חירות, פי' שחרר את כלל ישראל שהוא נמשל לילד שעשועים ולגן רטוב.

(ב) לחטוב. אֶת־ה' הָאֲמָרָת (דברים כו יז) ת"א חטבת, ופירש"י ל' תפארת.

(ג) טרח כל נושא. וי"מ כי אתה מפרנס אותנו כמו שנאמר הַשֶּׁלֶךְ עַל־ה' יִהְיֶה (תהלים נה כג).

(ד) טפולים. דבוקים כמו כל שהוא עיקר ועמו טפלה (דרכות פ"ו מ"ז).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

בָּךְ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפֶשַׁע רַב מְבַקֵּשׁ מַחִילָה.

אנחנו מקווים בדך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעינו הרבים.

בְּרַב סְלוּחַ לִפְנֵי הַגְּדֹלָה^(א). חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדֹלָה:

כיון שאתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שם' לב לא):

גְּדוֹלָה מִקֶּדֶם וְנֹאֲוָה. גְּבוּל קֹדֶשׁ אֲוָה.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה.

גוֹלָה בְּרָגֶל גְּאֹוָה. כָּל־הַיּוֹם דָּוָה (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דָּוָה מַעֲנֶה תַּחֲזֶה. דְּלוּתֶיהָ לֹא תִבְזֶה.

אביוניה

(א) בְּרַב סְלוּחַ לִפְנֵי הַגְּדֹלָה. חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדֹלָה. כ"ש (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע

את אלוה רב ואנא חובי כרובין יאִי לאלוה רב לשציק לחובין כרובין וה"ל (תהלים כה יא) לְמַעַן־שָׁמְךָ ה'

וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵי כִי רַב־הוּא.

יֹוצִיאֲנִי לַמֶּרְחָב לְהַפְּכִיחִי^(ה). יְבֹשׁ בַּחֲרָשׁ בָּחִי (תהלים כב טז):
להרגיע אותי.

בָּחִי הַכְּשִׁיל מַחְבְּלִי. בְּכָלִי אֶבֶד הַמְּשִׁילִי.
עשה ממני שבר כלי.

בָּבֶד סְמִלּוֹן^(ו) עָלִי. לְשָׁלוֹם מִרְלִי (ישעיה לח יז):
יתדות העול כבדים.

לִי קוֹוּ מִרְשִׁיעִי. לְאֶבֶד נְדִיבִי וְשׁוֹעִי.
שרים ועשירים של ישראל.

לְבִי מִפֶּחַד מִרְעִי. נִמֵּם בְּתוֹךְ מַעִי (תהלים כב טו):
המרעים לי.

מַעִי אֹחִיל בְּטִיתִי. מִמוֹסָרְךָ לֹא שָׁטִיתִי.
בקרבי אני רועד, ואני אומר –

מִצוֹרֵרִי בְּלִמָּה עָטִיתִי. מִעֲדוֹתֶיךָ לֹא נָטִיתִי (תהלים קיט קנז):
היתה לי כלימה כבגד.

נָטִיתִי וְלִהְרֹג נִמְסַרְתִּי. נָתַתִּי בְּזָקִים וְאַפְרָתִי.
נפלתי בשלשלאות ונאסרתי.

נַעֲוִיתִי^(ז) וְכָל חֲסִרְתִּי. מִפֹּשְׁפֹּטֶיךָ לֹא־סָרְתִּי (תהלים קיט קב):
חליתי

(ה) להפכחתי. להרגיע אותי כמו (ב"ב דף י' ע"א) יין קשה שינה מפכחתו. נ"א לְהַפְּכִיחִי. פי' להוליא אותי לחירות (ישעיה ס"א א').

(ו) סמלון. יתדות העול (שבת דף נ"ט ע"ב).

(ז) נַעֲוִיתִי. ל' חולי (רש"י ישעיה כ"א ג').

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

דִּחַה מִחַה וְהִזַּה. לַעֲזוֹן הָעַם הִזַּה (במדבר יד יט):
הרחק עוונותינו, מחוק אותם, והזה עלינו לכפרתנו.

הִזַּה וּבִכָּה^(ב) הַעֲדָתְנוּ. הַשָּׁכֵם וְשָׁלוֹחַ לְצוּרֵתְנוּ.
הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הִקְשִׁינוּ עָרְף בְּחוּבוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאַבְתִּינוּ (ירמיה ג כה):

וְאַבְתִּינוּ מָעַל לְהַבְזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְּיוֹשְׁבֵי פְרוּזוֹת^(ג).
את הנביאים. כינוי לנביאים

וְאַנַּחְנוּ בְּשׁוֹמְרֵי מְזוּזוֹת^(ד). מִה־נֶּאֱמַר אֲהִינוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):
ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו. אחרי שעשינו זאת:

(ב) הִזַּה וּבִכָּה. אולי הוא רמז למה שהתרה ירמיה בל' הִזַּה הרבה פעמים כמו הִזַּה אֲנִכִּי מִבֵּיא רָעָה אֶל־הָעָם הִזַּה (ירמיה ו יט), וגם בלשון פְּזָה כמו וְאֵם בְּגוֹי אֲשֶׁר־פְּזָה לֹא תִתְנַגֵּם נַפְשִׁי (ה ט).

(ג) פְּרוּזוֹת. כינוי לירושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ב ח) וקרא לנביאים יושבי פְּרוּזוֹת כְּלָמֶר ר' יוחנן (פתיחתא לזיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

(ד) בשומרי מזוזות. תלמידי חכמים ע"ש הפ' אֲשֶׁר־י אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לְשִׁקֵּד עַל דִּלְתֹתַי יוֹם יוֹם לְשׁוֹמֵר מְזוּזוֹת פֶּתְחִי (משלי ח לד).

סְרַתִּי מִרַע וְאַרְעֵד. סִבְבַּתִּנִּי סַעַד וּמִסְעֵד.

ואתחרט מעוונתי. ואז אתה הגנת עלי מכל צד ועזרת לי.

שׁוֹמְנֵי תִמִּיד הַמַּעַד. יִבְשׁוּ וַיִּבְהֲלוּ עַד־יַעַד (תהלים פג יח):

הפל את אויבי.

עַד־יַעַד הִגְדִּילוּ חֲרוּפֵיהֶם. עֲשָׂק וְחֶמֶם בְּכַפֵּיהֶם.

עֲכָרוּנִי דְקָרוּנִי בְּהִבְלִיָּהֶם. וַיִּרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם (תהלים לה כא):

פִּיהֶם פָּעָרוּ בְּבֶדֶק. פָּרְצוּ צָצוּ בְּחֶדֶק.

כפרצה בחומה. פשטו לכל מקום וצמחו כקוצים.

פָּעַר עוֹרֶק^(ח) לְהֵדֶק. בִּלְלִמַּד צֶדֶק (ישעיה כו י):

אמר האויב לכתת את הפליטים. אינו יודע לעשות צדקה וחסד:

צֶדֶק הָיָה וְהָקֵץ. צוֹמְנוֹ לֹא תִשְׁקֶץ.

אתה ה' עורר לנו את צדקתך. וקבל את תעניותינו.

צָר נוֹשֵׁף וְעוֹקֵץ. עַד־עַתָּה קֵץ (דניאל יב ז):

אנחנו סובלים מהרשעים הנושכים ועוקצים אותנו, עד קץ הגאולה:

קֵץ הַפְּלָאוֹת וְנַחֲמוּמֵי. קְדוֹשׁ יַעִיר לְרַחוּמֵי.

ה' יעורר לישראל, מרוחמיו, קץ הנפלאות והנחמות.

קָרַב יַעֲוֹר לְלַחֲמוּ. בִּירְבִּים רַחֲמוּ (ד"ה"א כא יג):

ונגד אויביו יערוך מלחמה.

רַחֲמוּ לְהַקְדִּימוּ יִבְקֶר. רוֹדֵי יִפְּפֶה וַיִּדְקֶר.

תקדים רחמים לרוגז. השולט עלי ימות.

רוֹדְפֵי וְצָרֵי יַעֲקֹר. תִּתְּלֶמְנָה שְׁפִתַי־שָׁקָר (תהלים לא יט):

ישתקו

(ח) פער. פתיחת הפה כמו פָּעָרוּ עָלַי פִּיהֶם (איוב טז י). עורק. בוכח כמו הַעֲרִקִים צִיָּה (איוב ל ג), בְּרַחַת

(בראשית טז ח) ת"א ערקת. וי"מ עורק, גידים שלי כמו וְעָרְקִי (איוב ל יז), האויבים מכתתים את גידיו.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

זֹאת מִשׁוֹגְתֵנוּ אֶתֵּנוּ. זִרְיתֵנוּ וְזִרְתֵּנוּ^(ה) יִפְרֹתֵנוּ.

מלאי חטא אנחנו. למרות שחזקתנו וזרזתנו, לכן ענשת אותנו.

זֶדֶן הוֹסֵפֵנוּ וְחִתֵּתֵנוּ. יִדְעֵנוּ כִּי חֲטָאנוּ (ירמיה יד כ):

והבהלת אותנו.

חֲטָאנוּ שְׁגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲבִינוּ יִשַׁע אֶל־הַהָרִים^(ו).

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

(ה) זריתנו וזרזתנו. ע"פ מ"ש ביוםא (דף מ"ז ע"א) רבי אבהו רמי כתיב וַיִּזְרְזֵנִי הָיִל לְמַלְחָמָה (ש"ב כב מ), וכתיב

הַמֵּאֲזִרֵנִי הָיִל (תהלים יח לג), אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתני וזרזתני. ופירש"י זיכרת את טיפת הזרע.

(ו) ישע אל ההרים. במדרש תהלים אָשָׂא עֲיִנִּי אֶל־הַהָרִים (תהלים קכא א) מהו אל ההרים, יום שיצוא הקב"ה

לדן וישראל מסתכלין בצבות שידברו עליהם זכות.

שָׁקֶר וְשׁוֹא וּמַהֲתָלוֹת. שׁוֹד וְשָׁבֵר בְּמִקְהָלוֹת.
אויבנו אומרים נגדנו שקר ולעג, שודדים ושוברים קהילותינו.
 שָׁקֶע וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת. קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת (תהלים כד ז):
השלך אותם למעמקי ים.
 תְּהִלּוֹת בְּפִי אֶהְיֶה. תְּחִנּוֹת וּבִקְשׁוֹת אֶגִּידְנִי.
 תֵּאוֹתֵי לַעֲטָרוֹת אֶעֱנֶדְנִי. בִּיַּעֲזוֹד אֲוֹדְנִי (תהלים מז ו):
אני מבקש כי תפילתי תהיה לכתר ותכשיט לה', כביכול.
 אֲוֹדְנִי פִּלְאִיו בְּהִתְנוֹסְסֵנִי. לֹא הִתַּמְנִי בְּיַד מְכַעֲסִינִי.
כשיעשה לנו נסים. לא כילה אותנו
 יִסְרְנוּ מְרוֹק שׁוֹסִינִי^(ט). הִבָּא עָלֵינוּ בְּמַעֲשֵׁינוּ (עזרא ט יג):
על ידי הייסורים והאויבים, עוונותינו כובסו. הצרות הגיעו לנו בגלל חטאינו:
 בְּמַעֲשֵׁינוּ הוֹדְנוּ נִכְלָם. רֹחַ הַצִּלָּתֵנוּ נֶעְלָם.
בגלל מעשינו הרעים, בושנו מכבודנו, וקץ הגאולה נעלם.
 שִׁיר מִמִּקְדָּשֵׁנוּ נֶאֱלָם. מַעֲרֹת עַד־עוֹלָם (ישעיה לז יד):
הלויים שתקו בביהמ"ק. והמקדש תרב:
 עוֹלָם וָעֶד אֶכְבֶּדְךָ. יַחַד לִבִּי לַעֲבֹדְךָ.
 הוֹרְנוּ דָרְךָ פְּקוּדֶיךָ. הִרְאֵנוּ יְיָ חֲסִדְךָ (תהלים פה ח):
 חֲסִדְךָ תַּחֲזִינָה עֵינֵי. זִוִּיּוֹתֵי יָסֵד וּפָנֵי.
בנה זוויות ופנות בית המקדש.
 קְרוֹא כָאֵז פִּהֲנִי. בְּכָל־עֵז לֵי^(ז) (דה"צ ל כא):
ואז שוב יתפללו הכהנים. בכלי שיר

(ט) יסרנו מרוק שוסינו. סרסו ודרסהו, ה' ייסר אותנו על ידי אויבים השוסיס אותנו, ומירק את פשעינו.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

חֲטֵאֵנוּ בְּהִבְטַחַת הַזֹּרִים. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים:
טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "וזרקתי עליכם מים טהורים" (יחזקאל לו כה):
 טְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפִּיר. טוֹב בְּעַד יִכְפָּר.
קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.
 טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפָּר. יַעֲזֵן וּמִי יִפָּר (ישעיה יד כז):
לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:
 יִפָּר בְּעַם וַיַּחֲסֶה. יִכְבֹּשׁ עוֹן וַיִּכְפֹּה.
ויגן עלינו.
 יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְּנֵשׂא. וְהוֹכֵן בַּחֲסֵד בִּפְאֵ (ישעיה עז ה):
זכור לנו ברית אבות וכו'
 ויש מקומות שאומרים כאן כסא בונן תמלא בלום גדליה

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אֲבָרָהם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

(כשיש זריית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אֲבָרָהם וְעַקְדַת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שְׁבוֹת אֲהֵלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשֵׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֶּץ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וְכִצְמוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה יֹאמַר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִאֲדִימוּ כְּתוֹלַע כִּצְמוֹר יִהְיוּ: זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֻרָּנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֻרָּתִם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מַחֵה פִשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מַחֵה פִשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֲזַכֵּר: מַחֵה פִשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנֵן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנֵן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתִּיךָ: אֲמַרְינוּ הִאֲזִינָה יי בִּינָה הִגִּינָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרֵי־פִינוּ וְהַגִּיוֹן לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלֵנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלִיתֵנוּ וְאַל תִּתְּעַלֵּם מִתַּחֲנֻנֵּנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקָשִׁי עָרַף לִזְמֹר לִפְנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ. שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹבְנוּ. לִצָּנוּ. מְרִדָּנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרְרָנוּ. קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעֵנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מְשׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחַטֹּאֵינוּ. הִחֲבֵל אֲוִיוֵנוּ. וּנְפָרַע פְּאֵרֵנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. הָרַב בְּעוֹיֵינוּ. מִירַתֵנוּ הִיִּתָּה לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתֵנוּ לְזָרִים. כָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁכְנוּ מְטַעוֹתֵנוּ. וְהִיד נַעֲיוּ פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לִזְמֹר לִפְנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשִׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמוֹרֵט מִפָּנֵינוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִפָּנֵינוּ בַּעֲוֹנֵינוּ. שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאֵן וְאַבְדָנוּ:

וְעַדִּין לֹא שִׁבְנוּ מִטְעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיו פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹמַר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אָכֵל אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וּזְרַק עֲלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאֶךָ. וְזָרְקֵנוּ עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּמְהֵרָתֶם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַהֵר אֶתְכֶם:

מִיָּכָה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־הִחֲזִיק לְעַד אֲפֹ כִּי־חָפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזָנְךָ וּשְׁמַע פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְפִּים: אֲדָנִי שְׁמָעָה אֲדָנִי סִלְּחָה אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵי־תַאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְתָּ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֻךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עוֹבֵתָם: אֱלֹהֵי־תַעֲזִבְנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ
בוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כַּחַטָּאתֵינוּ. וְקִיֵּם־לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶךְ בְּאִמּוֹר. בְּיָמֵים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאִם־יי וּבִקֵּשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֶנּוּ וְאַת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה

כִּי אֶסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עֲמֹד וְנַחֲלֶתָהּ רַעֲבִי טוֹבָה צִמְאִי חֶסֶדָה תֹּאבִי יִשְׁעָה
יִפְּרוּ וַיִּדְּעוּ כִּי לֹאדְנִי אֶלְהִינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חַנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמִתָּה: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּהּ וְתַפְאֶרְתָּהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכָרָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲנָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְהָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיהָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתָּהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיהָ
שׁוֹכְנֶיהָ עֶפְרָי: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מִשָּׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹסוֹת מִזְבְּחָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחוּדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֶלְהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ זֶה וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תּוֹמֵה תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחֶד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׁבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמְחוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנְּעָקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמִשָּׁה בְּחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיְהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂשָׁאֵל וְעִזְרִיָּה בְּתוֹךְ

בְּשֵׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדַנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמַרְדְּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעִזָּרָא בְּגֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיֹּשֵׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לַעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכִי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לִבָּא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מֵלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלִי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵי־בְּרָכָה תִּזְכֶּינִי וְאֵל־בְּרַחֲמֶיךָ תִּיַּסְרֵנִי: חֲנֻנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַפְּאֵנִי יְיָ כִּי נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלָצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֲיִן בְּמָוֶת וְכָרֶךְ בְּשֹׁאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרָשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֲוֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנֻנָּתִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אִיְכִי יִשְׁבוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִסִּיק מִשְׁאֹל לַחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֶרְדָּ נָפַק בְּקוֹלָר. מֵרָה תֵּאב וְתִבֵּר קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרֶךְ אֲנִי וְחֲטִינִן קַמָּךְ. הָא רֹוִי נַפְשִׁי בְּגִידִין מֶרְרִין. עֲבָדָךְ אֲנִי וּמֶרְדִּינִן קַמָּךְ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקֻיּוֹתָא. בְּמָטוּ מִנָּךְ בְּרַחֲמֶיךָ דְנַפְשִׁינִי. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלֵן. עַד דְּלֹא נִתְהוּא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מִכְּנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לְפָנֵי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעֵי תַּפְלָה הַשְּׁמִיעוּ תַּפְלָתֵנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְּנִיסֵי דְמַעָה הַכְּנִיסוּ דְמַעוֹתֵינוּ לְפָנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהַרְבוּ תַּחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לְפָנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהִים וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לְפָנֵינוּ הַשְּׁמִיעוּ לְפָנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפֶר: יִזְכֹּר אֱהַבְתֶּם וַיְחִיָּה זֶרַעֲשׁ שְׁלֹא תֵּאבֵד שְׂאֲרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמַשָּׁל וְלִשְׁנִינָה: מֵהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדֶקָךְ וְעַמָּךְ:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִן בְּעֲבָדָא דְּמַתְחַנְנִן לְמֵרָה. עֲשִׂיקִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא שְׂרִינִן. מֶרְרִין נַפְשִׁין מַעֲקָתֵן דְּנַפְשִׁין. חֵילָא לִית בָּן לְרַצְיוֹנָה, מָרְן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרָתָא עִם אֲבַהֲתָנָא:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִן כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמַתְחַנְנִן לְמֵרָה. כְּלַחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מַתְפָּרְקִין. וְעַמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלְתִּין וּבְעִוִּיתִין. דְּלֹא נִתְהַדֵּר רִיקָם מִן קַמָּךְ:

שׁוּמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאֲמֹרִים שָׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם אֶחָד וְאֶל־יֹאבֵד גּוֹי אֶחָד תְּמַיְחֲדִים שְׁמֶךָ יי
אֱהִינּוּ יי אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם קָדוֹשׁ וְאֶל־יֹאבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ תְּמַשְׁלֵשִׁים
בְּשִׁלֵּשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְכֵּנוּ חָנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאֲנַחְנוּ לֹא גִדַּע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסְדֶּךָ יי עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכְּרֵנוּ עֲוֹנוֹת רִאשֹׁנִים מִהֵרָ
יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חָנּוּנוּ יי חָנּוּנוּ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ בָּזוּ: בְּרָגְזוּ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱהִי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהִצִּילְנוּ וְכִפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כָרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תַּפְלָתָנוּ:

תַּתְקַבֵּל צְלוֹתָהוֹן וּבְעוּתָהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בְּשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שביעי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יִי לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנָּךְ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֶל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵנוּ רִיקָם
אֶל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יִי: לְפָנֶיךָ
יִי אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יִקְר יִתְּנוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יִי כָּל־עַבְדֵי יִי הָעֹמְדִים בְּבֵית־יִי בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יִי: בָּרְכוּ יִי מִלְּאֲכִיו גְּבָרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יִי
כָּל־צִבְּאֵי מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יִי כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְשֻׁלָּתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יִי: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יִי וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יִי אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שְׁמֶךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֶךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יִי אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחְדּוּ: רוּמָמוֹ יִי אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יִי אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יִי
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ יִזְמְרוּ שְׁמֶךָ סֵלָה: זְמָרוּ אֱלֹהִים זְמָרוּ וְזָמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמָרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יִי וּמַהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִר־קֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יִי וּמַהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעֵשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יִי הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה
וְהַתַּפְאֲרָת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יִי הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לוי ידמה לוי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לוי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקרי־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנון שמך: למען־שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו בְּמוֹתִים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקדים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנון ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו בְּמִדַּת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה חורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בְּחֻדְעָתָ לַעֲנוּ מְקֻדָּם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך פתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנון ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: בִּי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׁיִרְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטָדֵק: לְמַעַן־שָׂמְךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גָּדֹלָה עַד לַשָּׁמַיִם:
כִּי עֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטֹּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסִּפֵּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׂמֶךָ הַגָּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׂמֶךָ: לֹא
כַּחֲטֵאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְעֹנֵיתֵנוּ תִגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כִּן הַגִּבֹּר חֲסִידֶךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כִּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כִּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלִחוֹת כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֶּם
לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִתֶּךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כִּגְדֹל חֲסִידֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נְאֻמָּר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדַבְּרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶיךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׂמִמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׂמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלַּחַה
אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׂמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

לֹא ע"ס א"ב ונסוף חתום מאיר (בר יצחק שליח צבור)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־פָּנֶי מִבֵּין וַיִּזְדַּע דִּין דָּל.

לפני הקב"ה שהוא

בְּקוּוֵי אַחֵר קוּוֵי^(א) בְּעֵטוֹף לְבִי יִשְׁתַּדֵּל^(ב).

כשאני מתקרב למוות מרוב ייסורים, יתרחצ לי.

בתקוה אחר תקוה,

(א) בקווי אחר קווי. בצרכות (דף ל"ב ע"א) אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנה' (תהלים כז יד)
קוה אליה' חזק ויאמין לך וקוה אליה'.

(ב) בעטוף לבי (תהלים סא ג). פי' א"ע (תהלים קב א) חולשה עד מוות. ישתדל. יתרחצ ויתפתה, כמו ציומא
(דף לה ע"ב) ככל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו כלדרים.

גִּדְל־חֶסֶד חֲנָן, לְשׁוּעֵי יִטָּה בְּדָל^(א).
ה', גדל חסד לחנון, לתפילתי יטה אזנו.

דָּרְכוּ יֵאָחֵז צַדִּיק וַיּוֹסִיף אֱמִין וַיִּגְדַּל^(ב).
הקב"ה שהוא צדיק, יאחז במדת רחמים ויחזק את יראיו:

הֵן בְּנִהַג עוֹלָם בְּדִין עֲנִי וְעֲשִׂיר^(ג).

וְנִכַּח נְשׂוּא פָּנִים דִּין פָּנָיו יִישִׁיר.
הדיין מקבל את העשיר בסבר פנים יפות.

זֶהר פָּנֶיךָ עֲנוּתִי^(ד) עֲנוּת עֲנִי תִכְשִׁיר.
בסבר פנים יפות ובסבלנות, אתה ה' מתנהג ומקבל את תפילת העני.

חֲשׂוּב קָרְבָּן מִנְחָתוֹ כְּאֵלוֹ נִפְשׁוֹת הַתְּשִׁיר^(ה).
הקריב את נפשו קרבן:

טוֹב מְלֹא כֶּף נִחַת קֶמֶץ סֶלֶת^(ו).
מנחת העני, קצת קמח, טובה ומתקבלת לנחת רוח לפניך.

יִפָּה הַיָּמִינוּ חֲשׂוּב חֲנוּן וְלִבּוֹן הַפְּסֶלֶת^(ז).
עוד יותר טוב תפילה בכוונה ותשובה.

כִּלְת־שָׂא עוֹן וְקַח טוֹבָה נִחְסֶלֶת.
מחל על כל עוונותינו ותן לנו את הטובה שנלקחה ממנו.

לֵךְ יִשְׁלַם נָדָר בְּצִיּוֹן תִּהְלָה מְסֻלָּת:
על ידי תפילה יפה:

מִרְבֵּה לְסֻלּוֹת, סְלִיחוֹת לָנוּ מִשְׁלָךְ מוֹתָר.

נִזְרָאוֹת בְּצֶדֶק תִּעֲנֶנּוּ וַיִּם רְחוּקִים יִתָּר.
בצדקתך עננו, לעשות נוראות באויבינו, והתר אסורינו הנמצאים מעבר לים.

סֶלַח אֲבִיר יַעֲקֹב, יוֹצֵר בִּירָאשִׁית הַיָּתָר.
כינוי לקב"ה (בראשית מט כד)

עֲזָה בְּמִדָּה זֹה פִּעֲלָתָ לָנוּ לְעֵתָר:
חזק את מדת הרחמים, אשר הוריתנו להזכיר בתפילה:

פְּלִיאָה מִדַּת רַחֲמֶיךָ, מִלּוֹה מִשְׁלֹ גִּבּוֹה.
אתה נמשל למלוה המסכים לקחת בחובו מה שכבר שלו.

(א) בְּדָל. חלק הקיטוני של האוזן, כ"ש פֶּאֶשֶׁר יִצִּיל הָרָעָה מִפִּי הָאָרֶץ שְׁתֵּי כְּרָעִים אוֹ בְּדָל אֶזֶן (עמוס ג יב).

(ב) דָּרְכוּ יֵאָחֵז צַדִּיק וכו'. צלויב (זז 7) וַיֵּאָחֵז צַדִּיק דָּרְכוּ וַיִּתְּרֵי־יָדָיו יִסִּיף אֱמִין, וצפסיקתא דרב כהנא סי' כ"ו, יִסִּיף אֱמִין זֶה הַקֶּבֶ"ה שְׁהוּא מַעֲלִים כַּחַן שֶׁל דְּלִיקָיִם שִׁיעָשׂוּ רָאוּנו.

(ג) בְּנִהַג עוֹלָם בְּדִין עֲנִי וְעֲשִׂיר. בילקו"ש תהלים (קב) בְּנוֹהַג שְׁבַעֲוָלָם שָׁנִים נִכְנָסִין לְדִין, אֶחָד עֲנִי וְאֶחָד עֲשִׂיר, מִשְׁתַּק לַעֲנִי וְשׁוֹמֵעַ לַעֲשִׂיר, אֶחָד הַקֶּבֶ"ה אִינוֹ כֵּן, הַגְּדוֹלִים וְהַקְטָנִים שׁוֹיִן לַפָּנִי.

(ד) עֲנוּתִי. ל' סְבֻלּוֹת (רש"י גיטין דף נ"ו ע"א).

(ה) כְּאֵלוֹ נִפְשׁוֹת הַתְּשִׁיר. כְּמוֹ שְׁפִירָשׁ"י (ויקרא ז א) לֹא נִאֲמַר נִפְשׁ בְּכָל קִרְבָּנוֹת נִדְבָה אֲלֹא בְּמִנְחָה, מִי דָרְכוּ לְהַתְנַדֵּב מִנְחָה, עֲנִי, אִמֵּר הַקֶּבֶ"ה מַעֲלָה אֲנִי עָלִיו כְּאִילוֹ הַקָּרִיב נִפְשׁוֹ.

(ו) טוֹב מְלֹא כֶּף וכו'. בְּמִדְרַשׁ (ויקרא רבה ג א) טוֹב מְלֹא כֶּף בְּנִחָת, זֶה קוֹמוֹץ מִנְחַת נִדְבָה שֶׁל עֲנִי.

(ז) יִפָּה הַיָּמִינוּ וכו'. בְּמִדְרַשׁ (ויקרא רבה ג ה) וְהִרֵי דְבָרִים קו"ח וְהִם אִם מִי שְׁאִינוֹ מִקָּרִיב נִפְשׁ כְּתִיב בּוֹ נִפְשׁ, מִי שְׁהוּא מִקָּרִיב נִפְשׁ עַל אַחַת כְּמֵה וְכֵמֵה כְּאִילוֹ נִפְשׁוֹ הַקָּרִיב. וּפִי בְּמִתְנוֹת כְּהוֹנֵה, מִי שְׁהוּא מִקָּרִיב נִפְשׁ, תַּעֲנִית וְתַשׁוּבָה.

צְדָקָה לֵךְ צְדִיק וְלֵךְ הַחֶסֶד מְרֵבָה.

הצדקה שאנחנו נותנים, שלך היא, ואתה בחסדך הרב מקבל אותה לכפרה.

קִמְעָה חֵלֶב וּדָם כְּשֵׁי רִצּוֹן תֹּאבֶה.

מעט חלב ודם שנתמעט בצומותינו תקבל כקרבן.

רָגְזוּ עֲשָׂנָהּ הַמַּלְאָכָה, זֵיל דְּמַעְתִּי יִכְבֶּה:

הבוּעֵר, דמעותי הנוזלות יכבו:

שָׁבְתוּ הַטָּאֹת וְעוֹלוֹת לְפָרְקָלִיט וְדוֹרוֹן מְשׁוֹלוֹת.

פסקו

שָׁמִים מְלוֹן צֶדֶק מְשׁוֹשׁ יָדִים רְשׁוֹלוֹת.

עייפות.

בית המקדש

תָּמוּ פָּסוּ אֱמוּנִים מַחְזִיקֵי בְרָכִים כּוֹשְׁלוֹת.

נפטרו לעולמם הצדיקים אשר בזכותם החזקנו מעמד.

תּוֹמָכִים, מְאַשְׁרִים^(א), צְדָקוֹתֶם יִרְאֵת אֱלֹהִים מוֹשְׁלוֹת^(ב):

תמכו בנו, חיזקו אותנו, בצדקותם וביראת ה' שלהם, גורו, והקב"ה קיים גורתם:

מִדַּת רַחֲמִים תִּגְבֵּר בְּדִין, תַּעֲמֹד בְּפָרְצוֹת.

נגד גזרות קשות.

על מידת הדין,

אֲנִי לְשִׁפָּה, לֵבִי כַח, נוֹחַ לְרִצּוֹת.

חרון אף חזק את כוחנו, אתה ה' נוח לרצות.

יְהִי נָא דְבָרְךָ טוֹב וְאִמְרוּתִיךָ נִמְלָצוֹת.

קיים מה שאמרת על ידי נביאך (זכריה ג ד).

רֵאֵה הָעֶבְרָתִי מַעֲלִיךְ עוֹנֶךָ וְהַלְבֵּשׁ אֶתְךָ מַחֲלָצוֹת:

ואלבישך בגדים חדשים, סימן למחילת העון:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עֲמוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרֵבָה מַחֲלֵה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

הֶאֱזִינָה יְיָ תַפִּלָּתֵנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מַלְכֵנוּ וְאַהֲבֵנוּ כִּי-אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקְרָה תִשְׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקְרָה
נַעֲרָה-לֶךָ וְנִצְפָּה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפִּלָּתֵנוּ תִקְדָּמָה: תִּכּוֹן

(א) מאשרים. כלי המקרא אשרו חמוץ (ישעיה א יז) פי' החזיקו את הגזל.

(ב) צדקות יראת אלהים מושלות. כ"ש (ש"ב כג ג) צדיק מושל יראת אלהים ודקשו בגמ' (מוע"ק דף ט"ז ע"ב) מי מושל בך, לדיק, שאני גוזר גזרה ומצטלה.

תִּפְלֹתֵנוּ קִטְרַת לִפְנֵיךָ מִשָּׁאת בְּפִינוּ מִנְחַת־עֶרֶב: עֶרֶב וּבֹקֶר וְצַהֲרִים
נְשִׁיחָה וְנִהְמָה וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ:

לֵי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

לב ע"ס א"ב וכל כתיב בעלי ד' ד' אכנים
אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל נֹדֶעַת.

אַתָּה יְיָ אָבִינוּ אַתָּה:

בְּכָל־קִרְאָנוּ אֱלֹהֵי, קָרְבָנוּ.

רָם וְנִשָּׂא, אַתָּה בְּקָרְבָנוּ:

גְּמֻלָתֵנוּ טוֹבוֹת גַּם בְּחוֹבֵינוּ.

לֹא בְצַדִּיקֵנוּ וּבִישָׁר לְבָבָנוּ:

דוֹדָנוּ, גַּם כִּי זָנַחְנוּ.

את מצוותיך.

גָּאֵלֵנוּ כִּי־עֲבָדִים אֲנַחְנוּ:
עבדיך

הִנָּנוּ בְּעוֹנֵינוּ עַד־דָּכָא.

עד שפל המדרגה.

וְתִקְצַר נַפְשׁ לְךָ מִחֶפֶז:

וְאִיהַ חֲסָדֶיךָ הָרָאשׁוֹנִים עִמָּנוּ.

מַעֲוֹלָם וְעַד־עוֹלָם נֶאֱמָנוּ:

זַעַף נִשָּׂא וְתֵשׁ כִּי־נָנוּ.

אנחנו סובלים מחמת כעסך וכוחנו נחלש.

יְיָ אֶל־בְּאֶפְךָ תֹּכִיחֵנוּ:

חֲלָחֳלוֹת רַבּוֹת בָּלוּ בְּשִׁירָנוּ.

צרות מזעזעות

נָא אֶל־בְּחֻמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנוּ:

טֹרַח הַצָּרוֹת אֵין לְהַסְפִּיר.

אֵיִה שֶׁקֵּל אֵיִה סִפֵּר:

יִדְעֵנוּ צוּרֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ.

אַמֶּת עֲשִׂיתָ וְאַנְחֵנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

בַּעַם יוֹפֵר וְחָרוֹן יִחַדֵּל.

כִּי קִטֹּן יַעֲקֹב וְדָל:

לַחֵץ יוֹסֵר וְעַל יִחַבֵּל.
יִשְׁבֵּר.

כִּי כָשַׁל כַּח הַסֶּבֶל:
אֵין לָנוּ כַח לִסְבּוֹל עוֹד:

מִנֶּת מִדֵּיתָנוּ לֹא תִגָּבֶה.
לֹא תִגְבֶּה מִמֶּנּוּ כִּמְיֶדֶת חוֹבֵנוּ.

כִּי־נִשְׁאַרְנוּ מְעַט מִהֲרִיבָה:

נָחֵם עַל־הִרְעָה לְאַיֻּמָּתְךָ^(א).
אֵתָה חוֹזֵר בְּךָ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

מִטָּה כְּלָפִי חֶסֶד אֶפְנוֹתְךָ:

סֶלְחָן, אִם־עוֹנֵינוּ עָנוּ בָנוּ.

עֲזָרְנוּ, כִּי־עָלִיךָ נִשְׁעֵנוּ:

עֲרִפְנוּ כַּף לָךְ לְהַשְׁתַּעֲבֵד.

לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אוֹתְךָ וּלְכִבֵּד:

הוֹקֵדִיךָ קִדְּשׁוּ צוּם לְקַבּוֹעַ.
יִשְׂרָאֵל הַזּוֹכְרִים אוֹתְךָ קִבְּעוּ צוּמוֹת.

וְדַעְתָּם קִצְרָה צָרָפָם לְתַבּוֹעַ:

צָקוֹן לַחֲשֹׁם לְפָנֶיךָ יָבוֹא.
תְּפִילָה שְׁשׁוּפְכִים בִּלְחָשׁ

לְחַתֵּל לְאִישׁ נִגְעוּ וּמִכְאוּבוֹ:
לְחַבּוֹשׁ

(א) אֵיֻמָּתְךָ. כינוי לכלל ישראל כ"ש אֵיֻמָּה בְּנֵדָּלוֹת (שיר ו 7) ובשמות רבה (טו ו 1) למה נקרא שמה איזומה, לפי שעומדת במלכות שיש לה אימה, פי' לפי שגלתה למלכות אדום, שקראה דניאל דְּחִילָה וְאַמְתָּנִי (דניאל ז 12).

קול יַעֲקֹב נוֹהֵם מִתְהוֹמוֹתֶיהָ.

שואג ממעמקים.

תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שְׁבִתָּהּ:

רוֹדֶה רוֹדֶה בָּאֶף תִּכְלֶה.

את השולטים עלינו ורודפים אותנו, כלה בכעסך.

שְׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן תִּגְלֶה:

תראה לעיני כל:

נקם

שָׁרֶת וְרֹדֶת מִנְעֵר קְנוֹתֵנוּ.

ראית את ענינו וירדת לקחת אותנו ממצרים בנעורינו.

אַל־תִּשְׁלִיכֵנוּ לַעֵת זְקָנֵתֵנוּ:

תַּעֲיִנוּ לְשִׁמְאֵל, יְמִינְךָ תִּקְרֶבֵנוּ.

אחרי יצר הרע

בְּכָלוֹת בָּחֵנוּ אַל־תַּעֲזֹבֵנוּ:

תִּבְיֹט וְתִצִּיץ וְתִשְׁגִּיחַ לְרַחוּמֶיךָ.

תִּתְאַזֵּר בְּחֲנִינוֹתֶךָ תִּתְלַבֵּשׁ בְּצַדִּיקוֹתֶיךָ.

תִּתְכַּפֶּה בְּרַחֲמֶיךָ וְתִתְעַטֵּף בְּחִסְדֵּיךָ^(א).

וְתִבּוֹא לִפְנֵיךָ מִדַּת טוֹבָךָ וְעֲנֹתֵנוֹתֶיךָ:

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָזֶן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתֵנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

בְּקִרְאָנוּ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בְּצַר הִרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנֻנוּ וּשְׁמַע תִּפְלִתֵנוּ: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה בְּקוֹלֵנוּ תִּתְהַיֵּינָה אֲזִינְיָה קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ בְּשׁוֹעֵנוּ אֱלֹהֵי בְּנֵשָׂאֵנוּ יְדִינוּ אֶל־דְּבִיר קֹדֶשְׁךָ: שְׁמַע־יְיָ וְחֲנֵנוּ

(א) תתאזר וכו'. אזירה, כיסוי ועטיפה, ענין לבישה הס, ולשון תפילה זו מכלותיה דר' יוחנן (ברכות דף ט"ז ע"ב) ואולי יש משחק מלים בין מדות למידים.

יְיָ הָיָה-עֶזְרֵנוּ לָנוּ: שְׁמַע־יִי קוֹלֵנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֲהִינּוּ
אֶל-תְּפִלַּת עַבְדֶּיךָ וְאֶל-תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל-מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם לְמַעַן
אֲדָנִי:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוּךָ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל-צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדָנִי
שְׁמַע אֲדָנִי סִלְחָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוּךָ:

לג ע"ס א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה חזק

יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל צַדִּיק אַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת.

בְּלֵב נִשְׁכָּר וְנִדְבָה בָּאֲנֵנוּ לְחַלּוֹתְךָ וּבְשִׁבְרוֹן רוּחוֹת.

גַּם עֲשִׂיתוֹנוֹת קִשְׁטָנוּ וְהִכְנוּ סְתָרֵי טוֹחוֹת^(א).

מחשבותינו

כליות.

דָּגוּל, תַּהֲיִינָה אֲזֻנֶיךָ קְשׁוּבוֹת וְעֵינֶיךָ פְּקוּחוֹת:

כינוי להקב"ה

הַשְׁקֵדָה הַשְּׂרָגָה^(ב) עָלַי עֲלִית יִתְכַּף מִכָּה.

קשורות וקלועות על כלל ישראל מכות העולות עלינו תכופות זו אחר זו.

וְרוּפֵא אָמֵן וּבָקִי אֵין לְהַעֲלוֹת אַרְוֹכָה.

רפואה.

יְד שׁוֹחָה כּוֹרָה וְעֵינָיו יִצְפְּנוּ לְחַלְכָּה^(ג).

הרשע כורה בור להפילני ועיניו מחפשות איד להרע לכלל ישראל, צבאותיך.

חֲלַקְלַק וְרִשֵּׁת בְּרַגְלָיו יִתְהַלֵּךְ עַל שִׁבְכָה:

רגלי ישראל מחליקים, נכנסו לרשת האויב ונתפסו בה: שזכה ורשת ענין אחד

מְרִדּוֹ^(ד) חָתוּ יְדֵיךָ הָעֵתִיקוּ מִלִּין^(ה) וּמַעֲנָה.

ישראל ידיך מבלבלים ושבורים, אין בפיהם מלה ונסתתמו טענותיהם.

יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל הוֹסֵר מֵהֶם מִשְׁעֵן וּמִשְׁעֵנָה.

(א) גם עשיתונות קשטנו וכו'. כ"ס בחובות הלצבות בשער חשבון הנפש, בחשבון העשירי וז"ל, ועוד כי מן הידוע אללנו, שאנו מתקשטים במזרח מה שנוכל עליו מן המלבושים זלאתנו לקראת מלכינו ושירינו וגדולי דורנו, מפני שהם משקיפים על גלוינו וכו' וכפי זה אנו חייבים להתקשט בעבודת ה' והוא דגראנו וזנסחרנו ל'והים, מפני השקפתו עלינו בשווה תדיר. ואילו היינו מעלים בלבנו כי השקפת המלכים על הגסחר ממפוננו כהשקפתם על הגררה מגופנו, לא היינו מתעבדים לקשט מפוננו כרנוס ממנו וכו' וה' יתברך יוחר ראוי לו, ויוחר חוצה עלינו להתקשט בעבודתו במפונים ובלצבות וזאצרים להשקפתו עליהם וראוהו אותם תמיד. עכ"ל.

(ב) השקדה השרגה. באיכה (א יד) נשקד על פשעי בידו ושתרגו עליו על-צוארי. נשקד. פי' הרד"ק בשורשים נקשר. ושתרגו. פירש"י נעשו קלועות קלועות.

(ג) יצפנו לחלכה. ל' (תהלים י ח) עיניו לחלכה יצפנו פירש"י כמו חילך חיל שכל.

(ד) מרדו. היפך השקט והשלוה (רד"ק בשורשים).

(ה) העתיקו מלין (איוב לב טו). ת"י שתקו ולא אחיבו חוב.

כְּרָאשׁ שְׁבִלַת נִמְלוּ וְנִפְשָׁם דָּאֲבָה וְנַעֲנָה.

נכרתו כשבולים הגבוהים שנקצרים תחילה בשדה, ונפשם כואבת וסובלת.

לְרַעְבָּם מְרוֹרִים שָׁבְעוּ וְלִצְמָאָם רוּוּ רֹאשׁ וְלַעֲנָה:

שתו משקים מרים מאוד:

מַעֲרָכִי לֵב מִשְׁוֶה כָּל־נִבּוֹן וְרָבִן.

החכמים והרבנים שמו את כל עיונם לגלות את מועד הקץ.

נָעֲלָם מִשְׁךְ הָעֵדֶן וְנִסְתָּם בְּשֵׁשׁ הַחֲרִבָּן.

ואולם לא נודע זמן הקץ וכמה זמן יימשך עוד החורבן.

סָפוּ תַּמּוֹ תַּמִּידִי כַּפָּרָה וּבִטָּל תַּקְרָבָן.

עֲבָדֶיךָ בְּקֶצֶר רוּחַ וּבְשִׁלּוֹה יִהִיר וְסָרְבָּן:

עשו, בעל גאוה ומורד:

פֹּדֶם וּמִצִּילִם הַנְּשִׁית^(א) רַחֵם וְשַׁכַּחַת חַנוּת.

ל' שכחה

צָפִית הַבִּטָּת מַעַל וְלַעַד זַכָּרַת צַחֲנוּת.

אתה מסתכל על עוונותינו וזוכר את כיעורם.

קִצְפָּת עַד־מָאֵד וְסַתְּמַת זַעַק וּתְחַנוּת.

וסגרת שערי תפלה.

רַבְבוֹת אֲלָפֶיךָ שׁוֹבָה וְשֹׁכֵן בְּקָרֵב מַחְנוּת:

שֵׁחַ גְּבַהּוֹת יְהוּדָה וְרוֹם יִשְׂרָאֵל שָׁפַל.

ירדה

תַּלְפִּיּוֹת^(ב) חָרֵב וְלֹא נִגְהָ לֹא וְאַפֵּל.

בית המקדש

אֹר לְצִלְמוֹת הַיֵּשֶׁם וְגִיָּה^(ג) הַיֹּשֶׁת לְעֶרְפֶּל.

והאור נחפך

נחפך לחושך

לָאֵן שַׁעַן הַזֵּרִים וְזִכּוֹת יִשְׁנֵי מַכְפֵּל:

איפה זכות אבות:

יּוֹצֵרֵנוּ, בְּדִינְךָ שֶׁר לֹא נִשָּׂא וְנִגְדָּל.

אין אתה נושא פנים לשרים.

הַשְׁוֶה שׁוֹעַ^(ד) וְלֹא נִכָּר לְפָנֶי דָּל.

עשיר

בְּזוּי לָמָּה נִכְבָּד וְקִטְּן גְּבַהּ וְגִדָּל.

למה עשו המכונה בזוי וקטן (עובדיה א ב) קיבל כבוד וגדולה.

(א) הַנְּשִׁית. נ"א הַנְּשִׁית, פי' האם שכחת.

(ב) תַּלְפִּיּוֹת (שיר ד 7). כינוי לביהמ"ק כ"ש (ברכות דף ל' ע"א) תל שכל פיות פונים בו.

(ג) גִּיָּה. אור ע"ש הפ' (ש"כ כב כט) וְה' יִגִּיהָ הַשָּׁפִי.

(ד) שׁוֹעַ (איוב לז יט). פירש"י שר.

רְצָה יִלֵּד שְׁעֵשׂוּעַ עֲצוּר וּפְרוּזוֹן חֲדָל^(א):

רצה בכלל ישראל, ילד שעשועים, שעכשיו עצור ונמצא בסכנת חיים:

שְׁלֵמִיךָ לֹא בִטָּחוֹ בַּחֶרֶב וְלֹא סִבְרוֹ בַּחֲנִית.

ואינם מקווים

כלל ישראל

מִבִּטָּחָם צוֹם וְשָׁק, וּמִשְׁעָנָם תִּפְלָה וְתַעֲנִית.

עוֹד תוֹסִיף יָדְךָ עָלוּבֶיךָ לְקִנּוּת שְׁנִית.

יְדֻמוֹ^(ב) וַיַּחֲלוּ לָךְ מִתַּחַת עַל רִגְזֹנִית:

מחכים בשתיקה ומייחלים לך תחת עולה של אדום המרגיזה אותם:

הָאֲזִינָה חֵין עִם בְּזוּי וּמִדְּבָא וּמִחוּלָּל.

ומפוחד. ל' חיל ופחד

חֲנוּן, זַעַק קָשׁוּב, וְקִבֵּל בְּרָצוֹן מִפְּלָל.

תפילה.

קִטְרַת תִּפְלָתִי תִּבּוֹן וּבִמְנַחָה טְהוּרָה תִּכְבֵּל^(ג).

הַקְּשִׁיבָה לְקוֹל שִׁוְעֵי מַלְכִּי וְאַהֲבֵי כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעַתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בַּעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי אֶל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנֶפֶשׁ וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסְלִיחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סְלִיחָתֵנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מַחֲלִלָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

טוֹב-יֵי לִפְלֵ וְרַחֲמֵי עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו: טוֹב יֵי לְקַוֹ לְנַפְשׁ תִּדְרָשְׁנוּ: טוֹב יֵי לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי-טוֹב יֵי לְעוֹלָם חֶסֶד וְעִדְדֵי וְדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְיָבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יֵי עַל כֵּן
יִוָּרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעָתָהּ יֵי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם
עַד-נַפְשׁ: הוֹשִׁיעַ יֵי אֶת-עַמְּךָ אֶת-שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת-עַמְּךָ וּבְרַךְ
אֶת-נַחֲלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד-הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יֵי כִּי-גָמַר חֶסֶד כִּי-פָסוּ אֲמוֹנִים

(א) ופרוזון חדל. כמו שפירש"י (שופטים ה ז) חדלו פרוזון, ערי הפרזי שאין להם חומה, חדלו להיות יושבים בהם מפני אויביהם וגאספו אל ערי המצור.

(ב) ידמו. פירשתי ל' שתיקה. ויש לפרשו גם ל' תקווה (רש"י תהלים מח י).

(ג) תבָּלַל. ככת"י תבָּלַל מלשון מְנַחָה בְּלוּלָה (ראה לקמן סליחה לט) אבל תבָּלַל אינו מתאים למנחת ישראל שאינה כליל.

מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרִכְתֶּךָ סֶלָה: יִי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

לד פזמון ע"ס תשר"ק וצסוף חתום כפול שלמה (הבבלי)

לָךְ אֲדֹנֵי הַצְדָּקָה תִּלְבַּשֶׁת.

כִּי אֲמַת עֲשִׂיתָ וְלָנוּ הַבִּשֶׁת.

וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ וּבִפְּנֵינוּ אֶרְשֶׁת.
תפילה.

נִזְאָלְנוּ חֲטָאנוּ, נָא לָנוּ אֶל־תִּשְׁת׃
היינו כשוטים אל תשת עלינו עונש:

תַּעֲיִנוּ אַחֲרֵי יֹצֵר.

תַּעֲתַעְנוּ דִּין יוֹצֵר.
שיבשנו את תורת ה'.

שְׁלוּחַ לֹא עוֹצֵר.

לא נמנע מלשלוח אלינו את עבדיו הנביאים להחזירנו למוטב.

שֶׁחַר וְעָרַב נוֹצֵר:
ה' השומר עלינו יום ולילה:

רַצְנוּ רַע הָרִגְלִי.

רצנו אחרי הרגליו הרעים.

רִשְׁעֵנוּ צָדֵק הָעֵגֶל^(א).

רשענו ולא הלכנו בדרכי מישור.

קִשְׁרָנוּ אֶהָב הַדִּגְלִי.

מרדנו בה' ששם עלינו דגלו באהבה (שיר ב ד).

קִלְקַלְנוּ קֶטֶט גִּלְגָּל:

קלקלנו מעשינו וחבאנו עלינו קטטה מאתו ית':

צִרְפָּנוּ מְקוֹר רָטוּב.

צרפנו להקב"ה שהוא מקור מים חיים.

צָמְאוּ לֹא קוֹרָטוּב.

עבודה זרה שהיא צימאון שאין בה אפי' מעט מים. קורטוב מדה קטנה של לח

פָּצְנוּ רַע הַטּוֹב.

קראנו לטוב רע.

(א) צדק העגל. ע"פ ל"ה יִנְחֵנִי בְּמַעְגְלֵי־צָדֵק (תהלים כג ג) פירש"י בדרכי מישור.

פֶּרְקָנוּ עוֹל מִלְחָטוֹב^(א):

מלחכיר בה' כאדון:

עַל עֵסֶק פְּעוּרִים.

בגין מעשינו המכוערים.

עֲזָבָנוּ אֱלֹהֵי נְעוּרִים.

כינוי לה', אדונינו מאז נעורינו

סָחִים^(ב) וְכֵן סְעוּרִים.

גולים מארצנו ומטולטלים כמו על ידי סערה.

סָגוּף עָנִי וְצַעֲוִרִים:

מוכים בעניות ושאר צרות:

נִחְנוּ בַּמָּרְדּוֹ וּבַמַּעַל.

אנחנו

נוֹאֲשָׁנוּ יֵשַׁע מִמַּעַל.

התייאשנו מלהיושע על ידי אבינו שבשמים.

מְרִינוּ מֵאֵם וְגָעַל.

בגין עוונינו

מִדַּת רַחֲמִים נָעַל:

וסגר את שערי רחמים:

לֹא בְצֶדֶק וּבִישָׁר.

גם אם אין בנו צדק וישר.

לָנוּ נִגְדָד פֶּשַׁר^(ג).

הסכם להתפטר אתנו.

בַּח וַיִּתְרוֹן הַכָּשָׁר^(ד).

וחכמה.

כַּבִּיר בַּח, יֵתֵן לְפִשָּׁר:

אתה ה', תן לנו, כדי שנוכל לחזור בתשובה:

יָם שָׁם גָּשָׁר.

שמת את הים כמו גשר והלכו בו ביבשה.

יִשְׂרָאֵל מְקוּהַ כָּשָׁר.

אתה מקוה טהרה לישראל.

טָהָרָה תִּזְרֹק וּתְחַשֵּׁר^(ה).

מים טהורים תזרוק ותמטיר עלינו.

טִמְאָה תִּשְׁלִיךְ וּתְנַשֵּׁר:

ותעביר:

(א) מלחטוב. אֶת־יָדָהּ הָאֲמֶרֶת (דברים כו כז), מתרגמינו חטבת. ופי' הרמז"ן גללתם השם ורוממתם אותו

שיהיה הוא לבדו לכם ללהים.

(ב) סוּחִים. סָחִי (איכה ג מה) ת"י טלטולין.

(ג) פֶּשַׁר. קבלת התשובה נקראת פֶּשַׁר, כ"ש (בראשית רבה פר' כז אות כח) עשיתי תשובה ונתפשרתי.

(ד) וַיִּתְרוֹן הַכָּשָׁר. כינוי לחכמה שני' (קהלת י ו) וַיִּתְרוֹן הַכָּשָׁר הַכְּמָה.

(ה) וּתְחַשֵּׁר. ל' גשם שני' (ש"ב כז יב) חֲשֵׁר־מִים עָבִי שְׁחָקִים.

חֲבֵא חֲטֵא וְגִרַע^(א).

ומעט אותו.

חֲזֹר אַחֲזֹר מֵרַע.

חזור בד מלחרע לנו.

זְכוּת כַּף הַכֶּרַע.

זְרוּת חֻבּוֹת מְלַחֲפָרַע:

הרחק חובותינו ואל תפרע ממנו:

וְאַתָּה הוּא פִּזְנָה.

לתפילה.

וְלֹא בִזְזָה, וְעִזְנָה.

הָעַם עָנִי וּמַעֲנָה.

הַיּוֹם לְטוֹבָה תִּפְנָה:

דִּלַּת רֹאשׁ^(ב) דִּלְתָּךְ.

ישראל, עמד, הדלים והרשים.

דּוֹפְקֵת הַיּוֹם דִּלְתָּךְ.

גִּלָּה לָהּ גִּלְתָּךְ.

גּוֹנֶנָה כִּי הִיא גִּדְלְתָּךְ:

הגן עליה, כי היא בתך שגידלת אותה:

בִּלְע בָּגַד בּוֹגְדִים.

הבא כליה על הגוים שהתראו כאוהבים ובשעת צרתנו בגדו בנו.

בּוֹא בְּחֻמוֹן בָּגְדִים.

בוא מארץ אדום בבגדים מלוכלכים מדם אויבינו.

אַסֵּף אֲבוֹדִים אֲגוּדִים.

אסוף את ישראל שאבדו בגוים, שיתאגדו.

אַחַר אֲחֵיהֶם אֲזַגְדִּים^(ג):

ויבואו אחרי אחיהם, שתשלח לאסוף אותם:

שְׂדֵי שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.

ה' השוכן בשמים.

שׁוֹר שְׁנִים שְׁחֻקִים.

ראה את כלל ישראל השחוקים תחת שיני אויביהם.

(א) חבא חטא וגרע וכו'. מאמר זה יסודו צמ"ס (פסיקתא דר"כ בובער דף קס"ז ע"א) כף מאזניים מעויינת.

כף עוונות מכאן וזכויות מכאן, והקב"ה חוטף שטר חוב של עוונות וזכויות מכריעות.

(ב) דלת ראש. לה"כ וְדִלַּת רֹאשׁ (שיר ז ו) ובמדרש רבה דרשן הדלים והרשים שבישראל.

(ג) אזגדים. כ"ס (ישעיה סו) וְשִׁלְחֵתִי מֵהֶם פְּלִיטִים אֶל הַגּוֹיִם וְגו' וְהִבִּיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיהֶם מִכָּל הַגּוֹיִם.

אזגדין כלשון תרגום של יחזקאל (ת"א בראשית לב ז).

לֵךְ לְבַד לְהִקָּיִם.

ותקים אותם שיהו לך לבד.

לְקוּקִים בְּקוּקִים נְקוּקִים^(א):

הגויים לקקו את דמם, שברו אותם, ודקרו אותם:

מְרִימוּ מְרִדְמוּ מְרוּקִים.

עוונותינו מרק.

מִהָר מִחַה מְחוּקִים^(ב).

מחה אותם, ויימחקו.

הַבְּרִית וְהַתּוֹרוֹת הַקִּים.

הַזֵּכֶר הָעֵדוּת וְהַחֲקִים.

נֹאֲלָנוּ חֲטָאנוּ, נָא לָנוּ אֶל־תִּשָּׁת:

ק' לֵךְ אֲדָנִי הַצִּדְקָה תִּלְבֹּשֶׁת. כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְלָנוּ הַבִּשָּׁת.
וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ וּבִפְיֵנו אֲרִשָּׁת. נֹאֲלָנוּ חֲטָאנוּ, נָא לָנוּ
אֶל־תִּשָּׁת:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. א רַחֲמִים וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַפִּשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סָלַחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתִיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זְכַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפָּרָה
לְבִנְשִׁפָּר וְנִדְפָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה כְּרִצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזוּ תַחֲפֹץ זְכַחִי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲלָם הַמָּה: זְכַרְנוּ יי כְּרִצוֹן עַמְּךָ פִּקְדוֹנוֹ בִּישׁוּעָתְךָ:
זְכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קֶדֶם גְּאֻלָּתָ שִׁבְט נִחַלְתָּ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶתָ בּוֹ: זְכַר יי חֶבֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנִצְחָה: זְכַר יי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם

(א) נְקוּקִים. מל' נְקִיטָה (ישעיה ז יט ; ירמיה טז טז), פי' חורי הסלעים, ולכן פירשתי דְּקוּרִים, וייתכן
לפרש דְּקוּרִים תחת האלמה, כמו מי שמתחבא בתוך חורי הסלעים.

(ב) מְחוּקִים. נ"ל מְחָקִים מלשון מְחָקָה על הַקִּיר (יחזקאל ח י) פי' חקוק על הקיר וכמו שנאמר חֲטָאת יְהוּדָה
כְּתוּבָה בְּעֵט בְּרֹזֶל בְּצַפְרֵן שְׁמִיר (ירמיה יז א).

הַאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיָּסוֹד בָּהֶּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרָבָה אֶת־זִרְעֶכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵתֶן לְזִרְעֶכֶם וְנָחֳלוּ לָעָלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תַּנְשֵׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאָלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

לָה

חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון ככל בית על לשון הכתוב, ובסוף חתום שמואל חזק
ובכוז המקומות אין אומרים ממנו ביום שלפני ער"ה אלא עד אות יו"ד וסופו המתחיל כסא בונן
אומרים לאוס גדליה.

אָדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקָרְבְּךָ. אֶתָּנוּ אֶל־תְּבוֹא בְּרִיבְךָ.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אָבוֹת זָכוֹר הוֹדִיעוּ טוֹבְךָ. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ (שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו:

בְּךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפֶשַׁע רַב מִבִּקֵּשׁ מְחִילָה.

אנחנו מקווים בך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעינו הרבים.

בָּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדִלָה^(א). חַטָּא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדֹלָה:

כיון שאתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שנ' לב לא):

גְּדוֹלָה מִקֵּדָם וְנֹאֹתָ. גָּבוֹל קֹדֶשׁ אֹתָהּ.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גוֹלָה בְּרָגֶל גִּנְאוֹתָ. בְּלִיַּחוֹם דָּוָה (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דָּוָה מִעֲנָה תַּחֲזָה. דִּלּוּתִיהָ לֹא תִבָּזֶה.

אבינו

דַּחַח מִחָה וְהִיָּה. לַעֲזוֹן הָעָם הַזֶּה (במדבר יד יט):

הַיָּה וְכֹזָה^(ב) הַעֲדָתְנוּ. הַשָּׁכֵם וְשִׁלּוּחַ לְצוּרֵינוּ.

הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הִקְשִׁינוּ עָרְף בְּחוּבוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאַבְתִּינוּ (ירמיה ג כה):

וְאַבְתִּינוּ מָעַל לְהַבְזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְיוֹשְׁבֵי פְרוּזוֹת^(ג).

את הנביאים. כינוי לנביאים

(א) בָּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדִלָה. חַטָּא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדֹלָה. כ"ס (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע
את אלוה רב ואנא חובי רבדבין יאי לאלוה רב דשביק לחובין רבדבין ה"ד (תהלים כה יא) לַמַּעֲזֵן־שִׁמְךָ ה'
וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵי בִי רַב־חַוָּא.

(ב) הַיָּה וְכֹזָה. אולי הוא רמז למה שהתרה ירמיה בל' הַיָּה הרבה פעמים כמו הַיָּה אֲנִכִּי מִבִּיא רָעָה אֶל־הָעָם
הַזֶּה (ירמיה ו יט), וגם בלשון כֹּזָה כמו וְאֵם בְּגוֹי אֲשֶׁר־כֹּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נִפְשִׁי (ה ט).

(ג) פְּרוּזוֹת. כינוי לירושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תִּשָּׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ז ח) וקרא לנביאים יושבי פרוזות כלאמר
ר' יוחנן (פתיחתא דאיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

אחרי שעשינו זאת:

למרות שחיוזקתנו וזרזתנו, לכן ענשת אותנו.

והבהלת אותנו.

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

(יחזקאל לו כה):

ה' הסוב יכפר עלינו. הקהלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות.

לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:

ויגן עלינו.

(ישעיה טז ה):

יש מקומות שאומרים כאן בסא בונז תמלא צ'וס גדליה

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאִפֹּא אֶת־בְּרִיתִי אֲבִרְהָם אֲזֹכֵר וְהָאָרֶץ אֲזֹכֵר:

יעקב. והושיענו למען שמך:)

וְכִרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֲשֶׁר אִמְרָתִי. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לָהֶם לֵאמֹר הֵנִי יְיָ עֹשֶׂה
עִמּוֹנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאַף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־נִגְעָלְתִּים לְכַלְתָּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶרְחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁבַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הִשָּׁב שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשָׁב
יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצְהָ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלֵּכַן חֲטֵאֵינוּ כִּשְׁלֹג וּכְצֶמֶר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחְהָ

(לה"צ לו טז) ויהיו מלעבים במלאכי האלים וגו' עד-לאין מרפא.

77 מ"ז ע"א) דבונן של עולם וריתני וורזתני:

ההצ"ה לדיון וישראל מסתכלין באצות שידברו עליהם זכות.

יֹאמַר יי אֱמִיחִיו חַטֵּאֵיכֶם בְּשָׁנִים בְּשָׁלָג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כְּתוֹלָע בְּצֹמֶר יִהְיוּ:
זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם מְהוּרִים וּמְהֻרָּנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם מְהוּרִים
וּמְהֻרָּתִם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלְגָּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מִחַה פֶּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
בְּאֲשֶׁר אֲמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִחַה פֶּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחַה
פֶּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנָן בְּאֲשֶׁר אֲמַרְתָּ. מַחִיתִי כָּעֵב פֶּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹכָה
אֵלַי כִּי גִּאלְתִּיךָ: אֲמַרִּינוּ הֶאֱזִינָה יי בִּינָה הִגִּינָנו: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרֵּי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֵךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקָשִׁי
עָרַף לֹמֶר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פֶּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מְשׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחַטֵּאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֹוִינוּ. וּנְפָרַע פֶּאֲרָנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. מִירַתֵנוּ הִיָּתָה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתֵנוּ לְזָרִים. כַּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְּעוּיָתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לֹמֶר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פֶּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשִׂקוּ עִמָּלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמִזֶּרֶם מִמָּנוּ. נָתַנוּ עֵלָם עָלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל
שְׂכָמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמָּנוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבָנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְּעוּיָתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לֹמֶר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פֶּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פְּשָׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טִמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עָלֵינוּ מִיָּם מְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם מְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֶמְהַר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עֵוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־הֶחְזִיק לְעַד אֲפֹי כִּי־חָפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דְּנִיָּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנָּךְ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמֹמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדֹנִי שְׁמַעְהָ אֲדֹנִי סִלַּחְהָ אֲדֹנִי הַקְשִׁיכָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כְּשִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וּנְכַלְמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֻךְ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבְנוּ אֲבִינוּ וְאֶל־תִּפְשְׁנוּ
בּוֹרְאָנוּ וְאֶל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאֶל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּל־הַכְּחָטָאֵתֵינוּ. וְקִנְיָם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵן כְּאֵמֹר. בְּיָמֵים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאִם־יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאֶת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמְצָאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וּנְחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי וְשִׁעָךְ
יִפְּרוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֹךְ: אֵל חֲנוּן שְׁמֹךְ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֹךְ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֹךְ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּךְ וְתִפְאַרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲזָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עֶפְרָי: עֲשֵׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיִּבְלָה: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֹךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שְׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא

פָּשְׁעוּ: עָשָׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עָשָׂה לְמַעַן אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עָשָׂה לְמַעַן וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבוּנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנּוֹאֲמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יָצָר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קָרוֹב לְקוֹרְאֵי, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבוֹנוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֵם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֶזְרַת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמְהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלֵמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ שֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְהוֹשִׁיעַ בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן לְמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירִיחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחֵלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֶזְרִיָּה בְּתוֹךְ כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֶׁן הַפִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֹזְרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכִי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיּוֹב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יי מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנֵי: יי אֱלֹהֵי־בָאֲפָךְ תּוֹכִיחֵנִי וְאַל־בְּחִמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּנִי יי כִּי אֲמַלְלֶ־אֹנִי רְפָאֵנִי יי כִּי נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאַתָּה יי עַד־מָתַי: שׁוּבָה יי חֲלָצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בִּשְׁאוּל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מָטַתִּי, בְּדַמְעָתִי עֲרִשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֲוֶן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכוּי: שָׁמַע יי תַּחֲנּוּתִי יי תַּפְלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֲיָבֵי יִשְׂבּוּ יִבְשׁוּ רָגַע:

מִחָא וּמִפֶּסָא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִפִּיק מִשְׁאוּל לְחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כַּד חֲטָא אֲבוּהִי לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאֵם מִפֶּסָא לְכַאֲבָה. עֲבָדָא דְמֶרְדָּ נָפַק בְּקוּלָר. מָרָה תָּאֵב וְתַבֵּר

קולרה: בָּרֶךְ בְּכָרֶךְ אֲנִי וְחַטִּינִי קָמֹד. הָא רִוִי נַפְשִׁי בְּגִידִי מְרִירִי. עֲבֹדֶךָ אֲנִי
וּמְרִירִי קָמֹד. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקֻיָּתָא. בְּמָטוֹ מִנְךָ בְּרַחֲמֶיךָ
דְּנַפְיָשִׁין. אִפִּי לְבָאבָא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מְכַנְיִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעִי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ
תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מְכַנְיִי דְמַעַה הַכְּנִיסוּ דְמַעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַּחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהִים וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לִפְנֵי הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵי
תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהָבָתְךָ וַיְחִיָּה זֶרַעֲךָ שֶׁלֹּא תֵּאבֹד
שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וְלִשְׁנִינָה: מִחֵר עָנְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפָדְנוּ מִכַּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ וְעַמּוּךְ:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְנִין בְּעִבְדָּא דְּמִתְחַנְנִין לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא
שְׁרִירִי. מְרִירִי נַפְשִׁי מַעֲקָתִי דְּנַפְיָשִׁין. חֵילָא לִית בֶּן לְרַצְיוֹנָה, מָרָן. עֲבֹד בְּדִיל
קִימָא דְּגִזְרָתָא עִם אֲבָהָתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְנִין בְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנְנִין לְמַרְה. בְּלַחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכִסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבִתְחַנּוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתִין
וּבַעֲוִיתִין. דְּלֹא נִהְיָדֵר רִיקָם מִן קָמֹד:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲמוּרִים שְׁמֵעַ
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד תְּמִיחִידִים שְׁמֹד יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קְדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קְדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קְדוֹשׁ הַמְּשַׁלְּשִׁים
בְּשִׁלָּשׁ קְדָשׁוֹת קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עֲזָרָה:
אֲבִינוּ מִלְּכֵנוּ חָנּוּן וְעָנּוּן כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:
וְאַנְחֵנוּ לֹא גִדַּע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמוּחַ: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יְחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכְּרֵנוּ עֲוֹנוֹת רַאשֵׁינוּ מִחֵר
יְקַדְמוֹנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חָנּוּן יְיָ חָנּוּן כִּי־רַב שְׂבַעֲנוּ בּוֹ: בְּרַגְזוֹ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עֶפְרָא אֲנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּכַר
כְּבוֹד־שְׁמֹךְ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאָמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתָהוֹן וּבְעוּתָהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קֳדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות לערב ראש השנה

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי בְּכָלוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאָרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יִי לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדָנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנָּה פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יִי: לְפָנֶיךָ
יִי אֲהִינּוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדָנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יִי כָּל־עַבְדֵי יִי הָעֹמְדִים בְּבֵית־יִי בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יִי: בָּרְכוּ יִי מִלְּאֲכִיו גְּבָרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יִי
כָּל־צְבָאֵי מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יִי כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יִי: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יִי וְכָל־קָרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יִי אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יִי אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱהִינּוּ: גְדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יִי אֲהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יִי אֲהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יִי
אֲהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: זְמָרוּ אֱלֹהִים זְמָרוּ זְמָרוּ לְמַלְכָּנוּ זְמָרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמָרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יִי וּמַחֲלָל מַאֲד בְּעִיר אֲהִינּוּ הִרְקִדְשׁוּ: גְּדוֹל
יִי וּמַחֲלָל מַאֲד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעֵשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יִי הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יִי הַמְּמַלְכָּה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לְכָל לְרָאשׁ: מִי לֹא יִרְאֶה מִלֶּךְ הַגּוֹיִם כִּי לֹךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
 וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ: מֵאִין כְּמוֹךָ יְיָ גְדוֹל אֶתֶּה וְגְדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לֹךְ
 זָרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תִּעָז יָדְךָ תִּרְוֹם יְמִינְךָ: כִּי מִי בִשְׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יִדְמָה לִי בְּבָנֵי
 אֱלֹהִים: אֲנִי נֶעְרֵץ בְּסוּד־קִדְשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבְיָיו: יְיָ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת
 מִי־כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמִכָּה בְּאֵלִים יְיָ מִי כְּמִכָּה נֶאֱדָר
 בְּקִדְשׁ נוֹרָא תִּהְלֵת עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֲ כְמוֹךָ נִשְׂא עֵוֶן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
 נַחֲלָתוֹ לֹא־תִחְזִיק לְעַד אֲפֹי בִּי־חָפִין חֶסֶד הוּא: לָכֵן גִּרְגָּנָה לִי גְרִיעָה לְצוֹר
 יִשְׁעֶנּוּ: נִקְדָּמָה פָּנָיו בַּתּוֹדָה בְּזִמְרוֹת גְּרִיעַ לֹ: לֹךְ יוֹם אֶת־לֹךְ לִילָה אֶתֶּה
 הַכִּינּוֹת מְאֹר וְשָׁמֶשׁ: לֹךְ שָׁמַיִם אֶת־לֹךְ אֶרֶץ תִּבְל וּמִלְאָה אֶתֶּה יִסְדָּתָם: אֶתֶּה
 הַצְּבָת פְּלִגְבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֹרֶף אֶתֶּה יִצְרָתָם: אֶתֶּה רִצְצָתָ רָאשֵׁי לוֹיִתָן
 תִּתְנַנְּנוּ מֵאֲכָל לָעָם לְצִיִּים: אֶתֶּה פֹּרֶרֶת בְּעֶזְךָ יָם שִׁבְרָתָ רָאשֵׁי תַנִּינִים
 עַל־הַפָּיִם: אֶתֶּה בְּקַעַת מַעֲיָן וְנַחַל אֶתֶּה הוֹבִשְׁתָּ נְהָרוֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם
 וְהוּא עֲשֵׂהוּ וַיִּבְשֹׁת יָדָיו יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידוֹ מַחְקֵרֵי־אֶרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לֹ: אֲשֶׁר
 בִּידוֹ נָפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ: הַנִּשְׁמָה לֹךְ וְהַגּוֹף שָׁלָךְ, חוֹסֶה עַל עַמְּלֹךְ:
 הַנִּשְׁמָה לֹךְ וְהַגּוֹף פֶּעֶלְךָ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ: אֶתְּנֵנוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן
 שְׁמוֹךְ, בְּעֶבֶר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֲ רַחוּם וְחַנוּן שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵינוּ
 כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ
 הַרְבִּים:

לו פתיחה

יְיָ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יֵשֵׁב הַכְּרוּבִים אֶתֶּה אֱלֹהִים לְבִדְךָ:
 צִדֵּק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כְּסֹאֲךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ:
 הַנִּשְׂא שִׁפְט הָאָרֶץ הַשֵּׁב גָּמוּל עַל־גָּאִים:

ע"ס א"ב

יְיָ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יֵשֵׁב הַכְּרוּבִים.

בְּטִית שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים.

אמרת

גִּשּׁוּ נָא אֱלֹהֵי בְּדָבָרִים עֲרָבִים.

דְּרָשׁוּנִי וְחִיו יָמִים רַבִּים.

הֲלֹא דְבָרֶיךָ לְעוֹלָם נִצָּבִים^(א).

הבטחתך קיימת לעולם.

וְכֵם אָנוּ נִשְׁעָנִים וְנִקְרָבִים.

(א) דבריך לעולם נצבים. בילקוט עה"פ (תהלים קיט פט) 'לעולם ה' דברך נצב בשמים קיים דברך שהתקנת עם אדם הראשון שכשם שדנת אותו ברחמים כך אתה דן את כל הבריות אחריו.

זְכַרְנוּ לְחַיִּים טוֹבִים.
 חֲנֵנוּ בַּחֲסָדֶיךָ הַמְרַבִּים.
 טוֹב אַתָּה לָרָעִים וּלְטוֹבִים.
 יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים.
 כִּי לֹא תַחֲפֹץ בְּמִיתַת חַיִּים.
 לֵכֵן אָנוּ מִשְׁכִּימִים וּמַעְרִיבִים.
 מֶלֶךְ מְהֻלָּל בְּמַחְנֹת כְּרוּבִים.
על ידי המלאכים.
 נִקְּנוּ מִחֲטָא וּמַחֲיוּבִים.
 סֶלֶח־נָא כִּי פָשַׁעִינוּ רַבִּים.
 עֲנֵנוּ לְמַעַן צוּרִים הַחֲצוּבִים^(א).
האבות
 פִּתְחֵי תְּשׁוּבָה לְבַל יִהְיוּ נִשְׁלָבִים^(ב).
סגורים
 צַעֲקוֹתֵינוּ לִפְנֶיךָ יְהוֹ מְקַרְבִּים.
 קַרְבֵּנוּ אֵלֶיךָ חוֹצֵב לְהָבִים^(ג).
 רִצְנוּ כְּעֹלֹת פָּרִים וּכְשָׁבִים.
 שִׁבְנוּ אֵלֶיךָ נְעָרִים וְשָׁבִים.
 תְּמוּכִים בְּטוֹחִים עַל רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צַדִּיקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ
 אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אַתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צַדִּיקוֹת מְקַדֵּם
 מַעְבִּיר עֲוֹנוֹת עַמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו פּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה
 לְאַחֲרוֹנִים: אַתָּה הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דִּרְכֵי טוֹבָךָ

(א) צורים החצובים. כן נקראו האצות ע"ש הפ' הַבִּיטוּ אֶל־צוּר הַצִּבְתָּם וגו' הַבִּיטוּ אֶל־אַבְרָהָם אַבְיָכֶם (ישעיה נא א). דימה את האצות לצור סלע ואת ישראל לאצנים שנכרתו ונפסלו מאותו סלע. וביצמות (דף ס"ד ע"א) דקדק מקרא זה על לידת יצחק בדרכ נס.

(ב) נשלבים. ל' חיבור כמו משלבי הדמיה (קידושין דף ע"ג ע"ב לפי הגרסה המובאת בערוך ערך הדם בשם ר"ח), פ' אצרים מחוצרים ומיושרים היטב.

(ג) חוצב להבים. ע"ש הפ' קול־ה' הַצֵּב לְהַבּוֹת אֵשׁ (תהלים כט ז) ופירושו כורת צדקים מהאש שאכלו בשמים.

לְמֹשֶׁה עֲבָדְךָ. אֲרָחוֹת חֲסִדֶיךָ גָּלִיתָ לָּוֹ וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ
אֲפִים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כָּלֹּו בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן
כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי
אֶת־אֲשֶׁר אֲחוּן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֱלֹהֵי אֲרָךְ אֲפִים אַתָּה. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גְּדֹלַת
רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֹרַע יְדִידֶיךָ: תִּפְּן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי
אַתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. כְּהוֹדַעְתָּ לְעֵנּוּ מִקֶּדֶם:
מִחֲרוֹן אַפָּךָ שׁוּב. כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב: וּבְצֹל כְּנָפֶיךָ נִחְסָה וְנִתְלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד
יְיָ בְּעָנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמָּחֶה אֲשָׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שָׁם: תִּתְּאוּן שׁוֹעֲתֵנוּ
וְתִקְשִׁיב מִנוּ מֵאֲמָר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשָׁם נֶאֱמָר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עוֹן וּפְשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנֵי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחִיבוֹן
וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׁיִרְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מִה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמִה־נִּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מִה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִה־נִּגְדָּבֵר וּמִה־נִּצְטַדָּק: לְמַעַן־שָׁמְךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתָּנוּ גְּדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְּפָר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטְאוּנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטְאוּנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעִדָּנוּ שְׁמֶךָ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא
כְּחַטָּאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כְּגִבֹּהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הַגָּבֵר חֲסִדֶּךָ עֲלֵינוּ: כְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְבַּ בֵּן תִּרְחִיק מִמָּנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כְּרַחֵם אֲבִי עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֵם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַפְּלָחוֹת כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָּךְ וְנִתְּתָם
לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׁכִינָתָם וְרַחֲמוֹם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמָּקוֹם שְׁכִיבָתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֲסִדֶּךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשָׁם נֶאֱמָר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי כְּדָבָרְךָ: תַּיִתּוּ אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעֵ

פָּקַח עֵינַיִךְ וּרְאֵה שְׁמֹמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עָלִיצְדָּקֵתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סִלְחָה
אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

לו' שניה ע"ס א"ב ובסוף חתום יצחק הכהן החבר חזק ואמץ

אָדוֹן, בְּפָקֶדְךָ אֲנוּשׁ לְבָקָרִים^(א). בְּמַצּוֹי הַדִּין אֵל תִּמְתַּח:

גּוֹף וּנְשָׁמָה אִם תִּרְיֵבם^(ב). דַּחוּ וְלֹא יָכֻלוּ קוּם:

הַיּוֹכֵל גָּבַר לְזֻכּוֹת בְּמִשְׁפָּט. וְאִם יֵשׁ בִּידוֹ מַעַשׂ לְהַצְטִידֶךָ:

האם יש בידו מעשה להצטדק:

זְרוּי יַחֲוֹמוּ^(ג) מִלַּחַת סְרוּחָה. חֲבוּי אֲזָרְבוּ בְּקֶרְבוֹ מֵעַת הַיּוֹלָדוֹ:

תחילת בריאתו של אדם מטיפה סרוחה. וטמון יצר הרע בתוכו מעת לידתו:

טָמוֹן הוּא כְּרֶשֶׁת לְרִגְלָיו. יִסִּיתָהוּ בְּכָל־יוֹם לַשַּׁחַת לְהַפִּילוֹ:

והוא לו לפח ולמוקש כמו רשת.

בַּח וּגְבוּרָה בְּגּוֹף אָיִן. לִפְנֵי לַעֲמוֹד וּלְהַתִּיצֵב:

אין בגוף האדם כח. לעמוד ולהתגבר נגד יצר הרע:

מִיּוֹם עָמְדוֹ עַל־דַּעְתּוֹ. נִפְשׁוּ יִשְׁיִם בְּכַפּוֹ^(ד) לְהַבִּיא לַחֲמוֹ:

מוסר עצמו לסכנה לפרנסתו.

שָׁבַע בְּלִימָיו יִגִּיעַ פַּעַם וּמִכְאוּבוֹת. עַד־שׁוּבוֹ לַעֲפָרוֹ לֹא יִשְׁקוּט:

פְּנֵה אָדוֹן בְּעֲצָבוֹן רוּחַ. צַפֵּה בְּשִׁבְרוֹן לֵב:

קְרוֹב אֶתָּה לָרַחוּקִים. רוּצָה תִּשׁוּבַת רְשָׁעִים:

שִׁדִּי הַפִּצָּא לְדוֹר־שִׁיךְ. תֹּאמַר הַנִּנִּי לְמִבְקָשִׁיךָ:

יִבְשְׁרוּ סִלְחָתִי קוֹרְאֵי בִשְׁמֶךָ. צִידֶךָ בְּמִשְׁפָּט עִם מִי־חֲדִיךָ:

למתפללים לפניך תשמיע בשורה טובה – "סלחתי".

חֲסוֹם מִנּוֹל מִלְּהַרְשִׁיעַ. קֶצוֹף בְּמִשְׁטִין מִלְּהַשְׁטָן:

סתום פיו של שטן שלא יקטרג.

הִקֵּם לָנוּ מִלֵּיץ יֵשָׁר. כִּפֹּר מַצָּאתִי תִשְׁמִיעַ לַשּׁוֹבְבִים:

(א) בפקדך אנוש לבקרים. בר"ה (דף ט"ז ע"א) אלס נדון בכל יום שנאמר וַתִּפְקְדֵנוּ לְבָקָרִים (איוב ז יח).

(ב) גוף ונשמה אם תריבם. בסנהדרין (דף ז"א ע"א) אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין, כילד, גוף אומר נשמה חטאת שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר, ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר ככפור, אמר ליה אמשול כך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיה בו בכורות נאות והוסיב בו שני שומרים אחד חוּגֵר ואחד סוּמָא, אמר לו חוּגֵר לסוּמָא בכורות נאות אני רואה בפרדס בוא והרכיבני ונביאם לאכלם, רכב חוּגֵר על גבי סוּמָא והביאום ואכלום, לימים בא בעל פרדס אמר להן בכורות נאות היכן הן, אמר לו חוּגֵר כלום יש לי רגלים להלך בהן, אמר לו סוּמָא כלום יש לי עינים לראות, מה עשה הרכיב חוּגֵר על גבי סוּמָא ודן אותם כאחד, אף הקב"ה מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד.

(ג) זרוי. ראה רש"י על תהלים קלט ג. יחומו. ל' יְחַמְתִּנִּי אִמִּי (תהלים נא ז).

(ד) נִפְשׁוּ יִשְׁיִם בְּכַפּוֹ. פירש"י (תהלים קיט קט) הרבה נסתכנתי בסכנות רבות קרובות למיתה.

הַשְׁלַכְנוּ עָלֵינוּ יְהוָה. נָא אֶתָּה תִּכְלֹךְ לָנוּ:

השלכנו עליך את משאנו.

הַעֲתֵר לָנוּ בְּתַפְלִיתָנוּ. חַפְצֵנוּ וּבִקְשֵׁתָנוּ מִלֹּא בְּרַחֲמִים:

בָּךְ תָּלִינוּ בְּטַחֲנוּנוּ. רַחֲמֶיךָ מִהֲרָה יִקְדְּמוּנוּ:

חֹזֶק וְאַמִּיץ שִׁמְךָ לֹא שָׁכַחְנוּ. אָנָּה לְנֹצַח אֵל תִּשְׁכַּחְנוּ:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עֵינָיו וְנִשְׁפָּע וְחַטָּאָה וְנִקְּחָהּ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מִחַל-לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אֶל-תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: כִּי אָדָם אֵין
צָדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה-טוֹב וְלֹא יִחָטֵא: הֵן בַּעֲבָדָיו לֹא יֵאֱמִין
וּבְמַלְאָכָיו יִשִּׁים תִּהְיֶה^(א): אַף כִּי-אֲנוֹשׁ רַמָּה וּבֶן-אָדָם תּוֹלַעַה: אָדָם
יִלּוֹד אִשָּׁה קָצֵר יָמִים וּשְׁבַע-רָגְזוֹ: כִּי-הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי-עָפָר
אֲנָחְנוּ: כִּי-בָּו יִשְׁמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בְּטַחְנוּ: כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם
אֲדֹנָי: כִּי אִם-הוֹנָה וְרַחֵם כָּרֵב חֲסִדָּיו^(ב):

לִי חִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תִּפְלֹךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם-קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְתָּ אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

לַח שְׁנִיָּה ע"ס א"ת ב"ש וּבְסוּף חֲתוּם אֵלֶיהָ בֵּר שְׁמַעִיָּה חֹזֶק וְכָל צַחֲיוֹ צִנִּי ד' ז' אֲזַנִּים

אֲדוֹן בְּשִׁפְטֶיךָ אֲנוֹשׁ רַמָּה. תִּזְכּוֹר בְּרָגְזוֹ חַנוּת רַחֵם:

בְּעֶרְכֶּךָ דִּין אֲשֵׁמִים לִוְכַח. שׁוּגָה וּפְתִי זָכָה וְהַצִּדִּיק:

(א) הֵן בַּעֲבָדָיו לֹא יֵאֱמִין וּבְמַלְאָכָיו יִשִּׁים תִּהְיֶה (אִיּוֹב ד' יח). אֲפִי עַל הַדְּלִיקוֹת אֵין הַקִּבְ"ה סוֹמֵךְ שֶׁלֹּא
יִחְטְאוּ, וְגַם בְּמַלְאָכָיו הוּא מוֹלֵא דְבָרֵי שְׁטוּת (ע"פ רש"י). וּבְמִוֶּרֶת (ח"ג פ"ג) כ' שָׁגַם עֲבָדָיו כִּינּוּ לְמַלְאָכָיו.

(ב) כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם (אִיּוֹב ג' לא). פִּי (מ"ר ס"ט) אֵין ה' מִתִּיַּאֲשׁ מִן הַדְּלִיק לְעוֹלָם, אֲלֹא כִּי אִם הוֹנָה. אֲלֹא
מִצִּיָּא עַליו יִגוֹן בְּצִדִּיל עוֹנוֹתָיו וְרַחֵם. וְאִח"כ מִרַחֵם עַליו שׁוֹב (ע"פ רש"י ס"ט).

גִּמּוּל חֶסֶד וְטוֹבָה לַחֲיִיבִים. רִיב אֵל תִּמְתַּח לְמִצּוֹי:
 דְּלִי מַעַשׂ וְרִיקִי בְשָׁרוֹן. קוֹרְאִים אֵלֶיךָ, לָמוּ הַמִּצָּא:
 הִנֵּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָה רַבָּה. צַפְצוּף^(א) מַעַן בְּשָׁנוּ לְפּוֹצֵץ:
בושנו לפתוח פה ולהתפלל:
 וְאִם מֵאֻלָּה אֲנוֹשׁ הִיצָדֵק. פָּנֵי עוֹשֵׂהוּ גֹבֵר הַיִּטְהַר:
 זָדוֹן בְּחִבּוֹ אָזוֹן בְּקִרְבּוֹ. עוֹן מֵלֵא וּפֶשַׁע רָב:
עבירותיו בתוכו
 חֲשָׁבוֹן וָדִין לְמִלְךָ הַמְּלָכִים. סוּפוֹ לִתֵּן בְּבוֹא חֲלִיפָה:
יום המיתה:
 טָבַע חוֹתָם בְּכַפּוֹ נִחְרַת^(ב). נִגְדַּד פָּנָיו רִשְׁעוֹ יַעֲנֶה:
החוטא חותם בידו על רשימת חטאיו. והיא עונה נגדו:
 יוֹרָה כָּפִים מַעֲיָן וַיִּגִּיד. מִקִּיר אֶבֶן תִּקְרָא וְתִזְעַק^(ג):
קורות ביתו של אדם יעידו נגדו. וכן אבני ביתו:
 כּוֹבֵשׁ פָּנָיו נָדוֹן וְנִכְלָם. לֹאִין נִחָשֵׁב בְּעַמְדוֹ לְפָנֶיךָ:
 אֲנֵא לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ הִרְצָה. בְּשִׁבְרוֹן רֵאָה, שְׁמוֹר מִדְּחִי:
 עֲבָדֶיךָ יִמָּצְאוּ הַיּוֹם חֲנִינָה. זָכֵם קִרְבָּתְךָ חֲפוּץ בְּכִרְאִישׁוֹנָה.
 וּכְשֶׁלֶּג הַלֵּבֵן חֲטָאֵי שׁוֹשְׁנָה:

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֵׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמּוֹל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאֵר שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
 חֶסֶד לְאֵלִיפִים נִשָּׂא עֵזוֹ וּפֶשַׁע וְחַטָּאתָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתֵּנוּ:
 סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדֵּק לְפָנֶיךָ כָּל־חִי: כִּי אֶקַּח מוֹעֵד
 אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט^(ד): בְּקִרְאֵנוּ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בְּצִר הִרְחַבְתָּ לָנוּ

(א) צפצוף. ל' תפילה. בצרכאסית רבה (סה כ) עה"פ (בר' כז) הקל קול יעקב והידיים ידי עשו, ובשעה שהוא מצפצף בקולו אין הידיים ידי עשו.

(ב) טבע בחותם בכפו נחרת. כ"ט (איוב לו ז) בִּיד־כָּל־אָדָם יִחְתוֹם.

(ג) יורה כפים מעין וכו'. (חזקוני ז יא) בִּירָאֶבֶן מִקִּיר תִּזְעַק וְכָפִים מַעֲיָן יַעֲנֶנָּה, פירש"י וְכָפִים מַעֲיָן קִיסָם מִחוּץ הַקּוֹרֶה, ואמרו (חגיגה דף ט"ז ע"א) אבני ביתו וקורות ביתו של אדם הם מעידין בו.

חַנּוּנוֹ וְשִׁמְעַתְּנוּ: שְׁמַעְתָּ תִּפְלֹתֵנוּ יְיָ וְשִׁוְעֵתֵנוּ הַאֲזִינָה
אֶל־דַּמְעֵתֵנוּ אֶל־תַּחֲרֹשׁ: אֲדֹנָי שְׁמַעְתָּ בְּקוֹלֵנוּ תִּהְיֶינָה אֲזִנֶּיךָ קְשָׁבוֹת
לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַעְתָּ יְיָ צֶדֶק הַקְּשִׁיבָה רַחֲמֵינוּ הַאֲזִינָה תִּפְלֹתֵנוּ בְּלֹא
שִׁפְתֵי מִרְמָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בִּרְכָתְךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בָּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֹּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְתָּ אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

לט ע"ס אא"ב גג"ד וזסוף חתום יוסף בר יצחק⁽³⁾ (בכור שור מאורליינש) והצית האחרון
מכל מאמר לקוח ממקראי קדש

אָדוֹן בְּתַקַּח מוֹעֵד לְשָׁפוֹט מִיִּשְׂרָאֵל בְּתַעֲצוּמֶיךָ.

אֲתִיצֵבָה בַּפֶּלֶן לַחֲלוֹת פָּנֶיךָ לְרוּמְךָ.

אני עומד בפלצות

בְּמַעֲשֵׂי לֹא נִשְׁעַנְתִּי כִּי אִם בִּרְחֻמֶיךָ.

יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךָ (יכמיה יד יז):

גָּזוּ אֲמוֹנִים גְּבוּרֵי כַח בְּמֶרְץ.

נפטרו לעולמם הצדיקים שהיו מלאים כח לעבוד את בוראם.

גַּם גּוֹדְרֵי גֵּדֶר וְעוֹמְדִים בַּפֶּרֶץ.

גם הגנו עלינו מכל גזירות קשות.

דוֹרְשֵׁי חֶפְצָם בְּכַח מִשׁוֹכֵן שְׁמִי עָרֶץ.

וידעו לבקש את צרכם מכח מעשיהם הטובים מה' השוכן בשמים.

אֲבֹד חֲסִיד מִן־הָאָרֶץ (מיכה ז ז):

הֵן קָלוּתִי וְמָה אֲשִׁיב בְּמוֹתִי.

הֲנִנִּי צָעִיר וְכֹאֵין בְּמַפְעָלוֹת כֹּפִי.

(א) כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט (תהלים עה ג). לפי פשוטו, אומר הקב"ה, ביום הקבוע לדון, אשפוט
דִּין יִשְׂרָאֵל (ע"פ המלצה). ואפשר לפרש פסוק זה (ואולי אף תחילת הסליחה אדון בתקח מועד) לפי
הפסיקה (פיסקא בחולש השביעי) שדרשו מ"ש (תהלים יז ז) עֵינֶיךָ תִּהְיוּיָה מִיִּשְׂרָאֵל, אל תסתכל במעשים
רעים אם יש לנו, וזמה אתה מסתכל בזכויות ומעשים טובים שיש לנו, ד"א אתה יושב דלון וקטיוגוריס
וסניגוריס עומדים לפניך, אל תתן עיניך אלל במלמדי סניגוריס.

(ב) רבנו יוסף בר יצחק מאורליינש מוזכר בתוס' שבת דף י"ז ע"א ד"ה שמא יהרוג, זכחים דף ע"ט ע"א
ד"ה אמור רבנו, ז"ב דף נ"ד ע"א ד"ה מוליא, יצמות דף כ"ה ע"א ד"ה הוא ואחר, והוא רבנו יוסף בכור
שור המוזכר בתוס' מכות דף ח ע"א ד"ה היינו (כי אותו פירוש אמרו ביצמות בשם ר' יוסף מאורליינש
ובמכות בשם ר' יוסף בכור שור).

וְאֵיךְ אֶקְנֶה וְאֵנִי רַב דָּפִי.

הַיּוֹת לְרָצוֹן אֶמְרִי־פִי (תהלים יט טו):

זַחֲלָתִי וְאִירָא מַחֲוֹת דְּעִי.

פחדתי מלדבר.

זִדּוֹנִי יִגְזַרְתִּי וּמָרְד פִּשְׁעִי.

כי אני ירא מעוונותי.

חֲנוּן רַחֲמָנִי בְּהַתְּוֹדוֹתֵי וְעֶזֶב רִשְׁעִי.

שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵי אֱלִיךָ בְּשׁוֹעִי (תהלים כח ב):

טָעִיתִי וְהִנֵּנִי שָׁב וּמַתְּוֶדֶה לַעֲשׂוֹת רָצוֹנְךָ.

טָהוֹר עֵינַיִם, חָשַׁבְנִי בְּשָׁלֵם לְפָנֶיךָ.

יְהִי הַכֶּנֶס לִי לְפָנִים מִשׁוֹרֵת דִּינְךָ.

וְאִדְעָךָ לְמַעַן אֶמְצָא־חַן בְּעֵינֶיךָ^(א)

ואזכה להכיר אותך ועי"י כך למצוא חן בעיניך:

בְּחֶךָ יִגְדַּל־נָא וּבִתְפִלָּתִי הִתְנַאֲה.

בְּתַפִּלַּת זָקֵן וְרָגִיל וּפְרָקוֹ נָא^(ב).

לְבָבִי הִנְשַׁבֵּר הִנְדָּכָה וְהִנְכָּאָה.

הִבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה (ישעיה סג טו):

מְרַבִּים צָרָכִי עִמָּךְ וְדַעְתָּם קִצָּרָה.

מִחֲסוֹרָם וּמִשְׁאֲלוֹתָם בֶּל יוּכְלוּ לְסַפְּרָה.

נָא בִּינָה הִגִּיגְנוּ טָרָם נִקְרָא.

שמע תפלתנו בטרם נקרא.

הֵא הַגְּדֵל הַגָּבֵר וְהַנּוֹרָא (דברים י ז):

סָפוּ גַם כָּלוּ יוֹדְעֵי פִגְיָעָה.

נפטרו ואינם הצדיקים היודעים להתפלל.

(א) ואדעך למען אמצא חן בעיניך. פירשתי על פי מורה נבוכים ח"א פנ"ד. אצל בעיקרים (מאמר ג' פ"ג)

נראה שמפרש ואדע את רעונך כדי שאוכל לקיים אותו ולמלאו חן בעיניך.

(ב) ופרקו נאה (תענית ט"ז ע"ב). אמר אביי זה שלא יאל לו סם רע צילדותו.

סֶדֶר תַּפְלוֹת בְּמַעֲנֶה לְשׁוֹנָם לְהַבִּיעָה.

עֲרָמִים נוֹתְרָנוּ וְרִבְתָּה בָּנוּ הָרָעָה.

עַל־כֵּן לֹא הִשְׁיִגְתָּנוּ יְשׁוּעָה:

פָּנִים אֵין לָנוּ פָּנִיךָ לְחַלוֹת.

פִּשְׁעֵנוּ וּמַרְדָּנוּ וְעַקְלָנוּ מִסְלוֹת.

צָדָקָה מִמָּךְ נִבְקֵשׁ בְּמַעֲרֵכֵי תַּהֲלוֹת.

הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בַּלִּילוֹת (תהלים קלד ח):

קְדוֹשׁ, רֹאֵה כִּי פֶם מְלִיץ בְּשׁוֹרָה.

ראה ה' כי אין לנו עוד מי שיודע להתפלל כדין.

קֶבֶל נִיבִי^(א) בְּמַרְבִּית תְּשׁוּרָה.

קבל דברי כאילו הקרבתי לפניך הרבה קרבנות.

רִנָּתִי הַיּוֹם תִּהְיֶה בְּכַתְרְךָ קְשׁוּרָה.

תפילתי

אֵל נֶאֱזָר בְּגִבּוֹרָה (תהלים סה ז):

שְׁוַעְתִּי שָׁעָה וּתְפִלָּתִי תִּהְיֶה נְעִימָה.

שְׁמַע פְּגִיעָתִי בְּפִגְיַעַת תַּמָּה.

שמע תפילתי כאילו אין בה מום.

תַּחֲקֹקֵנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וְתִיטִיב לָנוּ הַחֲתִימָה.

תִּלָּח אֶרֶץ עַל־בְּלִי־מָה^(ב) (איוב כו ז):

יָדְךָ פִּשׁוּט וְקֶבֶל תְּשׁוּבָתִי בְּמַעֲמָדִי.

סִלַּח־נָא וּמַחֲל רָע מַעֲבָדִי.

מעשי הרעים.

פְּנֵה וְעֲשׂוֹק בְּטוֹבַת מְשַׁחֲרִיךְ, דּוֹדִי וּמַעֲזוּדִי.

תתפנה כדי לעסוק בטובת המתפללים לפניך

וְאַתָּה יְיָ מִגֵּן בְּעָדִי (תהלים ג ד):

בָּזָה אֵל תְּבֹזָה הוֹד מְלוּלִי.

אל תבזה את התשבחות שאני אומר.

(א) ניב (יסקעיה נז יט). ת"י ממלל.

(ב) בלי מה. כלום, פי' ללא יסוד (כס"ו).

רוֹמְמָתִי הוֹדֶךָ לְפִי עֲנִיּוֹת שְׁכָלִי.
מֵלֵא לְטוֹבָה תִּאֲוָתִי וּמִשְׁאָלִי.

אֱהִים אֲדֹנֵי חַיִּילִי (חזקוק ג יט):

יַעֲרֹב נָא שִׁיחִי וְתַעֲתֵר בְּתַפְלָה.
צָרוּף לְחֻשְׁבוֹן כָּל־מַלְאָה וּמִלָּה.
ותענה

חֲשׁוֹב קְדוֹשׁ מַעֲמָדִי בְּמִנְחָה בְּלוּלָה.

הַאֲזִינָה אֱהִי יַעֲקֹב סָלָה (תהלים פד ט):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֹּת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֱלֹהֵינוּ וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַיִּפְשַׁע וַיִּחַטָּא וַיִּנָּקֶה. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סָלַחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֶל־תִּתֵּן יְיָ
מִאֲוִי רָשָׁע זִמּוֹ אֶל־תִּפְקֵר יְרוּמוֹ סָלָה^(א): אֶל־תִּשְׁטַפְנוּ שְׂבֻלַת מִים
וְאֶל־תִּבְלַעְנוּ מִצּוֹלָה וְאֶל־תִּאֲטַר־עֲלֵינוּ בָּאֵר פִּיהָ^(ב): אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ
מִעֲבָדֶיךָ כִּי־צָרְלָנוּ מִיָּהָר עֲנֵנוּ: אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִפָּנֵינוּ כִּי־צָרְלָנוּ
הִטָּה־יָאֵלֵינוּ אֲזָנְךָ בְּיוֹם נִקְרָא מִיָּהָר עֲנֵנוּ: בָּךְ בָּטַחוּ אֲבֹתֵינוּ בָּטַחוּ
וְתַפְלִטְמוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סָלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱהִי יַעֲקֹב
סָלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בָּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי

(א) זממו אל תפק (תהלים קמ ט). מחשבתו אל תלכח (רס"י). ור"ד (ב"ר פר' עה) רבונו של עולם, עשה לו זמם לעשו הרשע, כדי שלא תהא לו נחת רוח שלימה. ירומו. פן יתגאו.

(ב) אל תשטפנו שבלת מים (תהלים סט טז). שלא יגרכו אותנו לגלות אויבינו החזקים כמו זרם מים (ע"פ ת"י). ואל תאטר עלינו באר פיה. ואל תסתום את הנזר שטבעתי בזה את פיה לחסום צעדי את דרך העליה, באר משל לגלות (רד"ק). ויונתן תרגם באר, גהינם.

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

מ שניה ע"ס א"ב

אֶלְהִינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בְּמִתַּח דִּין וּמְרוֹץ חָבֵל.

בדין מתוח וחבלה קשה.

בְּנֵי אַמּוֹנִיךָ אֶל־נָא תַחֲבֹל:

גְּלוֹי הָרִיב לָהֶם נְטוּשׁ^(א).

תציע להם פשרה עוד לפני שתדון אותם.

דְּרוֹשׁ וּבִקֵּשׁ צֹאנְךָ וְאֶל־תַּטּוּשׁ:

הוֹאֲלֵת לַעֲשׂוֹתָם לָךְ לָעַם.

נשבעת

וְאֵל תִּשְׁלַחֵם בְּיַד פְּשָׁעִים:

וְדוֹנוֹת חֲשַׁב־נָא בְּשִׁגְגוֹת.

חֲשׂוֹךְ מִזִּידִים נִפְשׁוֹת לָךְ עוֹרְגוֹת^(ב):

ומנע ממנו מלחטוא עוד במזיד, כיון שאנחנו צועקים לך:

טַנֵּף טִהַר וְתִדִּיחַ בְּתַמִּים.

יִצְלַל בְּצוֹל כְּבֹד אֱשָׁמִים:

תשליך במצולות ים את חטאינו:

כָּלָה אֵל תַּעֲשׂ וְנִחַרְצָה.

אל תעשה כליון גמור.

לְקוֹחֶיךָ לָקַח מִיַּד הַנְּטוּיָה וְעֲצָה הִיעוּצָה:

הצל אותנו מהמרימים יד נגדנו והיועצים עלינו רעה:

מוֹעֵד בְּתַקַּח לְשָׁפוֹט מִיִּשְׂרָאִים.

נְזוֹף בְּמִשְׁטִין מְלַלְמוֹד קִטְגוֹרִים:

סֶפֶר זְכוֹנוֹת לְפָנֶיךָ בְּהִתְגַּלֵּל.

כשאתה קורא במגילת הזכרונות.

עוֹן עֲקָבִים לֹא יִסּוּבֵב^(ג) לְבַעֲפִים מִתְבּוֹלֵל:

העברות שזלזלנו בהם לא יגרמו להביא רעה על עם ישראל המעורב בין הגוים:

(א) גלוי הריב להם נטוש. כ"ס (משלי כ ו) וְלִפְנֵי הַתְּגַלֵּעַ הָרִיב נְטוּשׁ, ודקשו (סנהדרין דף ו' ע"א) שלפני שהדיין יודע לאן הדין נוטה, מותר לו להציע פשרה לזעלי הדין.

(ב) עורגות. כועקות (נד"ק שורק ערג).

(ג) עון עקבים לא יסובב. כ"ס (תהלים מט ו) עוֹן עֲקָבִי יִסּוּבֵנִי, ודקשו (ע"ז דף י"ח ע"א) עונות שאלדס דש צעקציו צעולס הזה מסובין לו ליום הדין.

פֶּשֶׁר הַדִּין וְתַבְצַע הַשּׁוֹרָה.

עשה אתנו פשרה לפניך משורת הדין.

צָרוּף כְּבֹר סִיגִים וּמַהֲר בְּדִיל לְהַסִּירָה^(א):

נקה כמו בסבון את טומאותינו והסר מלבנו כל פסולת:

קִפּוּי וּמַתָּה וְכִדּוֹנָה נִמְסָה.

גוף האדם שעליו נאמר (איוב י) "כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני" חלש כשעוה נמסה.

רָגַע יִגְעֵשׁ^(ב) אִם בְּמִשְׁפָּט עָלָיו תִּנְשָׂא:

יאבד תוך רגע אם אתה דן אותנו במשפט:

שְׁלֵם-לָו בְּמַעֲשֵׂה הַחֶסֶד וְלֹא כְגִמּוּלוֹ.

תִּכְרִיעַ הַכֶּף לְזִכּוֹתָו וְלֹא לְחַבְלוֹ:

תִּפְשׁוּט יָד וְתִקְבְּלוֹ.

תשלח ידך

תַּחֲנֻנוּ מִרְדַּת שַׁחַת וּבוֹר^(ג) מִלְּהַטְבִּילוֹ:

להציל אותנו מגיהנם:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כְּפֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
 ראשון ראשון מִרְבָּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֵשׁ עֲשָׂרָה.
 זָכַר-לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֵשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וּרְב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנּוּ וּפִשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
 סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל-לָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
 וּרְב־חֶסֶד לְכָל-קְרִיאָיִךְ:

אֶל-תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: לָמָּה לִנְצַח
 תִּשְׁפָּחֵנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאַרְץ יָמִים: יְיָ אֵל-בְּאִפְךָ תּוֹכִיחֵנוּ וְאֶל-בְּחַמְתָּךְ
 תִּיַּסְרֵנוּ: אֱלֹהִי יְיָ שׁוּעֵנוּ וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדֶּמָּה: חַנּוּנוֹ אֱלֹהִים כְּחַסְדֶּךָ
 כָּרִב רַחֲמֶיךָ מִחַה פִּשְׁעֵינוּ: פְּנֵה-אֵלֵינוּ וְחַנּוּנוֹ כִּי-יַחֲיִידִים וְעֲנִיִּים אֲנַחֲנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עֲמֻךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטִחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם-קָרְאֵנוּ: כִּי
 לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוּנוֹ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי

(א) צָרוּף כְּבֹר סִיגִים וּמַהֲר בְּדִיל לְהַסִּירָה. כ"ט (ישעיה א כה) וְאַצְרָף כְּבֹר סִינִי וְאַסִּירָה כָּל-בְּדִילֶיךָ, פִּי
 אֲנִקָּה אֶת הַפְּסוּלָת כִּמוֹ שְׁמַנְקִים בְּזוּרִית וְאֲסִיר אֶת הַבְּדִיל הַמַּעֲרֹב עִם כֶּסֶף, שִׁיהָא כֶּסֶף טָהוֹר.

(ב) רָגַע יִגְעֵשׁ. (איוב לד כ) רָגַע יָמָתוֹ וְחִצּוֹת לִיָּהּ יִגְעֵשׁוּ עִם וַיַּעֲבֹרוּ, לִרְשָׁ"י וְתִ"י נֹאמַר עַל כְּבוֹרֵי מַלְאָכָיו.

(ג) בּוֹר. בְּמַדְרָשׁ (בְּמַדְרָשׁ רַבָּה פ' י' אֹת ו') שְׁאוֹל נִקְרָא בּוֹר דְּכַתִּיב ד' הַעֲלִיתָ מִן-שְׁאוֹל גִּפְשֵׁי הַיִּיתֵנִי מִיָּרְדֵי
 בּוֹר (תְּהִלִּים ל ז).

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

מא שניה ע"ס א"ב וזסוף חתום בנימין^(א) (בר זרח)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵל נָא תִיַסֵּר בָּאֵי עֲדִיךָ.

כִּי מֵאֵד מִיַּסְרִים בְּמוֹסֵר רַע וְקִשָּׁה:

בייסורין

בָּאֵשׁ וּבַפִּיִּם בַּשֹּׁבִי וּבַבֹּזָה נְדוֹנִים.

בְּכָל־יוֹם בְּאַכְזָרִיּוֹת וְשֹׁטֵף אָף:

גָּלוּ וְנָעוּ מֵעַל שְׁלַחֲנֶךָ.

וּפְזָרוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַדּוֹמָךְ:

בארבע קצוות הארץ:

דִּשּׁוּם רָמְסוּם רָגְלֵי כָל־מִצִּיק.

וַיִּשִׁיתוּם לְמַרְמָם כְּחֹמֶר וְטִיט חוֹצוֹת:

שמו אותם במקום שדורסים עליהם

הַשְׁקִיפָה וּרְאֵה בְּעֶלְבּוֹן עֲלוּבֶיךָ.

כִּי בָאוּ וְנָעוּ עַד־שַׁעְרֵי מוֹת:

והגיעו

וְאִם גָּדַל עוֹן עַד שָׁמַי שְׁמִיךָ.

רַחֲמֶיךָ יִקְדְּמוּנוּ אֲשֶׁר מַעוֹלָם:

זְכֹר שְׁלֹשֶׁת אֵיתָנִי קֶדֶם.

האבות

תְּהִי־וְ דְבָקִים בְּיִרְאֵת יְחִוּדְךָ:

חֶשֶׁק חֲבַתָּם אֶל־תִּשְׁכַּח לְנֶצַח.

כִּי־כֵן הִבְטַחְתָּם בְּיַד רוּעָה נְאֻמָּן:

(א) בנימין בר זרח חיבר סימנים מא, נא, נט, סא, סו, צט, קי. חיבר את פיוטיו אחרי שנת ד' אלפים תתכ"ח כעבור אלף שנה מחורבן הבית כ"ש בסליחות ל' טבת זה לי יותר מאלף שנים ושם אמר עתי גאולה מנייתם ונגמרו ותקות התשועה פסקה והלכה לה והיינו לפי מה דא' בפדר"א פ' כ"ז שאין או"ה מושלם דישראל אלף יום אחד מיומו של הקב"ה שהוא אלף שנה. והוא חתם מקאת פיוטיו בנימין מלא, ומקאת בנימין חסר (אצל צערוגת הבזעס (כרך א' עמ' 104) כ' כי שני פייטנים היו בשם בנימין, האחד במגננאל, שחתם בנימין מלא, וחזירו בהאל, שחתם בנימין חסר).

טָרַם תִּכְלָה שְׁאֲרִית יַעֲקֹב.

יִחַמוּ נַחוּמִיד וַיִּכְמְרוּ נַחוּמִיד^(א):

יִקַּשׁ עֲוֹנִים בְּכֶסֶד נָא בְּעֶצְמָךְ.

עוונם שהוא להם למוקש

כִּי אֵין לְחַטָּא בְּמִי נָדָה:

כי אין לנו מים מקודשים באפר פרה אדומה לטהר טומאה:

בְּתַנִּי עֲבֹדָה וּלְוִי דוֹכֵן.

וּבְנֵי מַעֲמָדוֹת סִלְקוּ וְאִינָם:

לְבִשְׁנוּ חֲרָפָה וְעֲטִינוּ כֶּלֶמָה^(ב).

גם עטייה לשון לבישה

כִּי חֲסַרְנוּ כָּל וְנוֹתַרְנוּ בְּכָלִי רִיק:

מֵאֵז נִטְמִינוּ בְּכָל־מַנְעַ טִמְאָה.

וְאֵין לָנוּ טָהָרָה בַּפֹּה לְהַטְהֵר:

נָא מְמַרְוֶמְךָ זְרוּק מִים טְהוֹרִים^(ג).

וְהַשְׁרָה שְׂכִינְתְּךָ עַל זֶרַע מַקְדִּישֶׁיךָ:

שְׁמֹאֲלֶךָ דִּחַתָּהּ, יְמִינְךָ תִּקְרַב.

כִּי קִרְבָּתְךָ חַיִּים הִיא לָנוּ:

עַל־מִי נָנוּס מְצוּא מָנוּס וְעֶזְרָה.

בִּי־אֵם עֲלֶיךָ עֹנָה בְּעֵת צָרָה:

פְּסִילִים וְגִלְוִלִים אֲשֶׁרִים וְחַמְּנִים.

חֲרָשִׁים וְסוּמִים הִבֵּל תַּעֲתוּעִים:

צוּר עֹלָמִים חַי וְקַיִם לַעַד.

(א) ויכמרו נחומיד. כ"ש (הושע יא ח) נִכְמְרוּ נַחוּמִיד, פי' הדל"ק נתגלגלו נחומי שאני ניחם על הרעה וכו' ויש מפרשים נתחממו. נִכְמְרוּ (בראשית מג ל) ת"א אחגוללו.

(ב) לבשנו חרפה ועטינו כלמה. המתבייש וזיו פניו משתנה נמשל למי שפניו מכוסים בצגד (שע"ת א כז).

(ג) נא ממרומך זרוק מים טהורים. הפייטן בנמיץ בן זרח הולך כאן לשונו צפויט אהינו אהים אמת (יו"ט שצת ר"ח כמנהג אשכנז) שהמים הטהורים העתידים להזרק הם המים שמעל לרקיע.

בָּךְ לְבַד מִבְּטַחֲנוּ וְאַתָּה תוֹחֲלֵתָנוּ:

קִיֵּיךְ אֵל חַי וּבּוֹטְחֶיךָ אֵל אֱמֶת.

אֵל־נָא תְּבַיְשֵׁם מִסֶּבֶר קִיִּים:

מתוחלת תקוותם:

רֵאֵה רַפְיוֹנָם וְהַבֵּט בְּשָׁלוֹנָם.

וְהַקֵּל וְהַעֲבֵר כְּבֹד מִשְׁאָם:

שְׁפֹךְ חֲמַתְךָ עַל־עַם לֹא־יִדְעוּךָ.

כִּי אָכְלוּ אֶת־יַעֲקֹב וְאַתָּה יִגְוְהוּ הַשָּׁמוּ:

תָּשִׁיב גְּמוּלָם וְשָׁלֵם בְּמַפְעָלָם.

עַל רוּם קִדְקֹדֶם חֲמִסָּם יִרְדּוּ:

ירד על ראשם עונש החמס שעשו:

בֵּין וּבֵינוּ כָּל מֵאֲמָצִי כֹחֶךָ.

נַפְסִים בְּהַפְּלִיאוֹךָ לְמַלְמְדֵי נַפְיֶךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי. אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֵל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: חֲנִינוּ אֱלֹהִים
בְּחֶסֶדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנֵה אֵלֵינוּ: כִּי אַתָּה יי מוֹשֵׁב לְדָךְ מוֹשֵׁב
לְעֵתוֹת בַּצָּרָה: אֵל־יֹשֵׁב דָּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֲבִיוֹן יִחַלְלוּ שְׁמֶךָ: וְאַנְחֵנוּ
עֲנִיִּים וְכוֹאֲבִים יִשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגָּבֵנוּ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךָ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מוֹשֵׁב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטִיחַ בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלָּחָה אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךָ:

מב שניה ע"ס א"ב מחזרו שלמה הבבלי וכל צתיו צני ד' ד' אצנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בָּךְ לִדְל מְעוֹז. בְּצַר לֹא מִצּוֹא סֶתֶר:

מקום מחסה:

גִּזְנוּ חַטָּא^(א) גִּזְעַל רָשָׁע. דָּן לְזָכוֹת מִחֲפֵשׁ צֶדֶק:

אין אתה מסתכל על החטאים. אלא דן את האדם לכף זכות:

הַכֹּל לָךְ מִפְּרֹשׁ שְׁכָל. וְכֹל תַּחֲפִיץ הַתְּבוּנָה אֶזְנוֹ:

זאת דעתנו בייכון דרךך. חסות בצלך הנה באנו:

טוֹב חֲנָם תּוֹשִׁיט לָנוּ. יָמִין סַעַד פְּרוּסַת פֶּתַח:

ה' הטוב, תושיט לנו את ידך בחנם, ותן לנו פרנסה כמי שנותן פרוסת לחם לעני העומד בפתח:

בְּחֻקֵּי רֶשַׁע שׁוֹאֵל חֶסֶד. לֹא קַח טוֹב תַּעֲזֹב:

כשאנחנו דופקים כרשים על דלתך, ענה לנו – "קח טוב":

מִדֶּתְךָ בִּי־כֹן שָׁבַח. נָעוּר וּרְק מַחֲזִיר מִלֵּא^(ב):

שבחך הוא כי הבא אליך בידים ריקות יוצא מלפניך מלא כל טוב:

סְמוּךְ נוֹפֵל לֹא תִבּוֹה. עֲנִיּוֹת עֲנִי קִרְבוֹת תִּרְיֹן:

סמוך נופלים ולא תבוה תפילת עני ותרצה לקרב אותו:

פְּנִקִּים חוֹב יִמְרַק חֶסֶד. צוּ סוֹפֵר כְּתוּב שׁוֹבֵר:

חסדך ימחוק את פנקס חובותינו. צוה לסופר לכתוב לנו שובר:

קוֹל הַקֵּל יַחֲלִיף קֶשֶׁת. רִצּוֹן יוֹצֵר תִּכְכֵּף יֵצֵר:

קול התפילה הקל יסלק מעלינו גזרות קשות. כוף את יצרנו לעשות רצון יוצרנו:

שׁוּבָה לְכָךְ שִׁית הַקָּרֵב^(ג). שְׁלוֹף שְׂרִיץ טְבִילָה תַעֲלֶה:

שיהא ליבנו נקי כמו כפנו. נעזוב את החטא הנמשל לשרץ וניטהר בתשובה הדומה למקוה:

תְּבַעַר רַע תַּעֲבִיר טָמֵא. יִתַּת טָהוֹר לְכַת חֻקֶּיךָ:

הרחק ממנו את יצרנו הרע המטמא אותנו ונהיה טהורים ללכת בחוקיך:

מג ע"ס א"ב

אֶל־בְּאֶפְךָ פֶּן תִּמְעִיט. בְּצַר־פְּקִדְנוֹךְ צָקוֹן לַחֵשׁ:

אל תמעיט אותנו באפק. בצר לנו זכרנו אותך ובאנו לשפוך לפניך את תפילתנו בלחש:

גְּרוֹר מִשׁוֹךְ וּבָךְ נְרוּץ. דְּבָרְךָ הַטּוֹב יִסְעַד לָנוּ:

משוך אותנו ובעזרתך נרוץ ולא ניכשל.

(א) גזנו חטא. כמו שפירש"י בערכין דף ח' ע"ב הקצ"ה כוזב ומסתיר עונות תחת מחילות כסא הכבוד כדי שיכריעו הזכויות.

(ב) נעור ורק מחזיר מלא. בפסיקתא (שופה ישראל אות ט') אדם שהוא הולך לכבד את המלך הולך מלא וחוזר ריקס, אבל הקצ"ה אינו כן אלא הולכים אצלו ריקנים ושבים מלאים.

(ג) שובה לכף שית הקרב. פי' ר' יוסף קרא (בפי' על איכה) כשאנחנו פורקים ידינו השמימה בתפילה, כוון גם את ליבנו אליך, כ"ש (איכה ג מא) נִשְׁאָ לְבָבֵנוּ אֶל־כְּפָיִם אֱלֹהִים בְּשִׁמּוּם, שלא נהיה פורקים כפינו בתפילה, וליבנו עדיין שקוע בהרהור חטא ועוון.

הַחַיִּישׁ יַעֲזֹר וְגַם מִפְּלֹט. וְעַזְּךָ תִּתֵּן לִקְוֵי סִבְרָךְ:

מהר תתן כח למי שמייחל לך :

זְכוֹר מִכְּתָב זְכוֹרֹן סֵפֶר. חֶסֶד נֶעַר וְאַהֲבַת כְּלוּלוֹת:

זכור מה שכתבת על ידי נביאך (ירמיהו ב ב) "זכרתי לך חסד נעורידך אהבת כלולותיך":

טָרַף וּמִזֹּזן לָנוּ תִּכְוֶין. יָדְךָ לֹא כִּבְשָׁר וְדָם:

טרף ענין מזון

כָּגַשׁ הַדָּד בְּדוּדֵי פֶשַׁע. לוֹ תִּאֲזִין מִצֹּאֲתֵי כֹפֶר:

כאשר ניגש העני ומתוודה. תשמיע באזניו "סלחתי":

מִנִּי אֶלֶף אֶחָד מִצֹּא. נְטִיהַ הַכֶּפֶּה מִרְדַּת שְׁחַת:

גם אם מתוך אלף מלאכים נמצא רק אחד שהוא מגיד טוב על אדם. תכריע את הכף לחיים:

סוּטֵן בְּבוֹא לְקַטְרֵג עֲמֶךָ. עֲמוֹ לֹא תִסְפִּים וְתִאֲכָה:

שטן

פִּדְהָ נֶפֶשׁ חוֹכֶה לָךְ. צֵלַח רֶכֶב^(א) בְּהַדּוּר הַדָּרָךְ:

הצלח במלחמה נגד אויביך כאשר אתה רוכב בהדרת קדש:

קָרַב שְׂאֲרִית מִקְרֵב הָעַמִּים. רִצָּם חֲשֻׁבִּים פֶּטֶל וְכַרְבִּיבִים:

שנחיה רצוים וחשובים לפניך כטל ומטר:

שְׁמֹר אֶלֶת^(ב) לֹא־יִטָּשׁ. תִּגְדִּיל שְׁמֶךָ הַמִּשְׁתַּף^(ג) בְּשִׁמְנוֹ:

שמור את שבועתך לא לנטוש אותנו.

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִית לָנוּ לִזְמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲוִים וְחַנּוּן אֶרְךָ אֲפָיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָוֹן וּפֹשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: רַבַּת צָרָרוּנִי
מִנְּעוּרֵי יֹאמַר־נָא יִשְׂרָאֵל: רַבַּת צָרָרוּנִי מִנְּעוּרֵי גַם לֹא־יִכְלוּ לִי:
עַל־גַּבִּי חָרְשׁוּ חֲרָשִׁים הָאֲרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: יְיָ צִדִּיק קִצֵּץ עֲבוֹת רָשָׁעִים:
יִבְשׁוּ וַיִּסָּגּוּ אַחֲזֹר כֹּל שְׂנְאֵי צִיּוֹן: לוֹלִי יְיָ שְׁחִיתָ לָנוּ בְּקוֹם עֲלִינוּ אָדָם:

(א) צלח רכב. שייך לשון רכיבה כביכול לכל הזרע כ"ש ויִרְבֵּב על־פְּרוּב (תהלים יח יא) וגא' (דברים לג כו) רֶכֶב שְׂמִיָּם בְּעֶזְרְךָ, (תהלים סח ה) סֵלֹו לְרֶכֶב בְּעֶרְבוֹת ופי' במורה נבוכים (ח"א פ"ע) שהוא ל' ממסלה ושלטון כמו (דברים לג יג) יִרְבְּדוּ עַל־בְּמֹותֵי אֶרֶץ.

(ב) שמור אלת לא ימוש. ע"ש הפס' כי לא ימוש ה' את עמו וגו' כי הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם (ס"א א יב כב).

(ג) שמך המשותף בשמנו. כ"ש (ירושלמי תענית פ"ב ה"ו) ומה־תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל (יהושע ז ט) שהוא משותף בשמנו.

אֲזִי חַיִּים בְּלָעוֹנוֹ בַּחֲרוֹת אָפֶם בָּנוּ: אֲזִי הַמִּים שִׁטְפוּנוּ נִחְלָה עָבַר
עַל־נַפְשֵׁנוּ: אֲזִי עָבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ הַמִּים הַיּוֹדוּנִים: בְּרוּךְ יְיָ שֶׁלֹּא נִתְּנָנוּ
מָרָף לַשִּׁנִּיהֶם:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלַּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךְ:

מִד' ע"ס א"ב וּכְסוּף חֲמוֹס שֶׁס הַמַּחֲזֵל דּוּיָד בֵּר שְׁמוּאֵל הַלּוֹי חֹזֵק וְאִמִּין
יְיָ אֱלֹהֵי רַבַּת צָרָרוּנֵי מִנְעוּרֵי.

בְּקִשְׁתֶּיךָ אִמְצָתָ לְבִי בְּהִיוֹתְךָ בְּעוֹזֵרִי.

נִגְבְּרוּ עִתָּהּ וְגַם־עֲתָקוֹ^(א) שׁוֹבְרִי.
חֲזָקָת
הַתַּחֲזָקוֹ

דּוֹבְרִים כִּי רָעָדוּ כָּל־אֲבָרֵי:

הָיִיתִי חֶרְפָּה בֵּינֵיהֶם מָשָׁל וְשִׁנִּינָה.

וַיֵּדוּ אָבֶן כִּי וְהֶאֱרִיכוּ עָלַי מַעַנָּה^(ב).
זָרְקוּ עָלַי אֲבָנִים וַחֲרָשׁוּ עָלַי גִּבִּי.

זָדִים הִלְצוּנִי בְּפִיהֶם וּלְשׁוֹנָם שִׁתּוֹ כְּחֶרֶב שְׁנוּנָה.
וַחֲוָצִיאוּ עָלַי שֵׁם רַע כְּדִי לְהַמִּיתָנִי.
הַתְּלוּצָצוּ עָלַי

חוֹשְׁבִים עָלַי מַחְשְׁבוֹת רָשָׁע בְּלִי חֲנִינָה:

מוֹפְלִים שֶׁקֶר^(ג) וְכֹזֵב לְהַתְגַּלֵּל וּלְהַתְנַפֵּל עָלֵינוּ.
מִמְצִיאִים

יִפְּלוּ מִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם וּמִמַּחְשְׁבוֹתֵיהֶם וְהִשְׁפִּלְתָּם תַּחֲזִינָה עֵינֵינוּ.

כָּל־תָּה נַפְשֵׁנוּ לִישׁוּעָתְךָ לֹא־מָר מָתִי תִנַּחֲמֵנוּ.
מִתְאוֹוָה

לְמַעַן שֵׁם קְדֻשָּׁךָ עֲשֵׂה, לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ:

מִדַּת טוֹבְךָ וַחֲסִדֶּיךָ הַגָּבֵר עַל צָאן מִרְעִיתְךָ.

(א) עֲתָקוֹ (אִיּוֹב כ"א ז). מִדּוּעַ רָשָׁעִים יִדְּיוּ עֲתָקוֹ גַּם־גְּבָרֵי חַיִּל, כִּי הַכֹּדֶ"ק בַּשּׁוֹרָשׁ עָבַד וַחֲזָקוֹ.

(ב) מַעַנָּה (ש"א י"ד). פִּירָשׁ"י תִּלְסַּם הַמַּחֲרִישָׁה.

(ג) מִפְּלִי־שֶׁקֶר (אִיּוֹב י"ג ד). פִּירָשׁ"י מַחֲזִרִים לְדַבְּרֵי שֶׁקֶר.

נַעֲנִינוּ לָךְ^(א), מְחַל, רַבֵּה סְלִיחוֹתֶיךָ וּמְחִילָתֶךָ.

חטאנו באמרי פינו

סַעֲדָנוּ וְנוֹשְׁעָה וְהַט לִבְנוּ לְנִתְיבוֹתֶיךָ.

עֲנֵנוּ יי עֲנֵנוּ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ וְאַמּוּנָתְךָ:

פֶּדָה וְהַצֵּל עַמְּךָ וְרַעֲיָתְךָ מִכַּף מִתְקוֹמֵמִיָּהֶם.

הקמים נגדם.

צוֹר צַדִּיק גָּדוֹל גִּבּוֹר וְנוֹרָא אֵל מוֹשִׁיעֵהֶם.

קִדֵּשׁ קִדְשֵׁת שְׁמֶךָ עֲלִיוֹן קְרוֹב מִצְדִּיקָהֶם.

רַעוּץ תִּרְעֵץ בְּכֻלָּהּ וְנַחֲרָצָה אוֹיְבֵיהֶם וְקִמִּיָּהֶם:

והעומדים נגדם:

בכיליון גמור

תשבר

שַׁחֲרָנוּךָ בְּתַחֲנָה, הִקְשִׁיבָה אֱלֹהֵינוּ מִלִּפְנֵי וּקְדוּשָׁנוּ.

שָׁלוֹם רַב תִּרְבֶּה לְסִגְלָתְךָ, כְּבוֹדֵנוּ וּמִרִים רֵאשֵׁנוּ.

תִּבְעֶנָה שְׂפָתֵינוּ תַּהֲלִתְךָ כִּי תִצְיֵלֵנוּ מִרוּשְׁשֵׁינוּ^(ב).

מהשודדים אותנו.

תוֹרַתְךָ וְעִדּוֹתֶיךָ שַׁעֲשׁוּעֵינוּ וּבָם תַּחֲי נַפְשֵׁנוּ:

דָּבַב שְׂפָתֵי וְקוֹל תַּחֲנוּנֵי שְׁמָעָה וְהֶאֱזִינָה.

וּשְׁלִיחוֹת דְּבָרֵי לִפְנֶיךָ יִנָּעֲמוּ וּבְקִטְרֹת רִצְחָנָא.

יְרִיבֵי רִיב וְחֵית קִנָּה^(ג) גָּעַר וּמִקְנָה תוֹרִידָנָה.

דְּבִיר קִדְשֶׁךָ וְאַרְמוֹנְךָ עַל־מִשְׁפָּטוֹ לְכוֹנְנָה:

בְּךָ תִּוְחַלְתִּי וְשִׁבְרִי, רָם וְנִשָּׂא גָאֵה גָדוֹל וְנוֹרָא.

רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדְךָ אֲבַקֵּשׁ וְלִישׁוּעָתְךָ תִּמְיֹד אֲשַׁבֵּרָה.

אקווה.

שְׁפֹטָה מִשְׁפָּטִי וְנָקָם דָּם עֲבָדֶיךָ שִׁפְכוּ בְּנֵי נָבֵל בְּעֶבְרָה.

מִגֵּר מִתְקוֹמְמֵי וְשִׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַף וְזַעַם וְצָרָה:

הדוף והפוך את אויבי

(א)

נענינו לך. בצרכות (דף כ"ח ע"א) נענית לך פירש"י ליצרת למולך יותר מן הראוי.

(ב)

מרוששינו. ל' רש ואביון, פי' מהשודדים הלוקחים את כל כושנו ומשאירים אותנו רשעים ואביונים.

(ג)

חית קנה. חיה הגרה בין הקנים, כינוי למלכות אדום בשמות רבה (לה ה) שכולה חיה מן הקנה, פי' מאותו קנה שנעץ גבריאל ציס כאשר נשא שלמה את צה פרעה וממנו נהיה כרך רומי (סנהדרין דף כ"א ע"ב).

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל גּוֹאֲלָם מִלָּפָם וּגְאוּנָם.

אֲשׁוּרִים^(א) אִם הָטוּ וְלָבָם הִלֵּךְ אַחֵר עֵינָם.

אם הלכו בדרך לא נכונה

לַעֲמֹל יְגוֹנָם וּלְכַבֵּד עַל גְּלוּתָם הַבֵּט, מִגְנָם.

כינוי לה'

הַבֵּט לְבָרִית וְהַפְּלֵא רַחֲמִים עַל פְּלִיטַת שְׂאוֹנָם^(ב):

המונח:

לְעִזְרָתִי חוֹשָׁה וְהַחֲזֹק נֶשֶׁק לְקִרְאָת צָרִי וְאוֹיְבִי.

מחר

וַיִּשְׁמְחוּ וַיִּרְנְנוּ חוֹסֵי בָךְ כִּי תַחְבוֹשׁ מְכַאוֹבִי.

יְבוֹשׁוּ וַיִּחַפְּרוּ וַיִּפְּגוּ אַחֲזֹר חֲפָצֵי קָרְבִּי.

הרוצים להילחם נגדי.

חֲזֹק וְאַמִּץ מֵאַמִּינִיךָ גּוֹאֲלִי וְצוֹר יְשׁוּעָתִי אֱלֹהֵי אָבִי:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-פְּלִבְשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וַפֶּשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

אֶל-תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: כִּי-גָדוֹל אַתָּה
וְעֹשֶׂה נִפְלְאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבִדְךָ: כִּי-גָדוֹל מֵעַל-שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ
וְעַד-שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל-כָּל-אֱלֹהִים: אֱלֹהִים
שִׁמְעָה תִּפְלִתֵנוּ הַאֲזִינָה לְאַמְרֵי-פִינוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מַיִם
עַד-נַפְשׁ: אֲדֹנֵי שִׁמְעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּהֲיִינָה אֲזִנֶּיךָ קְשֻׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּטִיחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי

(א) אֲשֶׁר (תהלים יז ה). ת"י איסתורא הוא הקרסול וכמו שפירש"י תהלים יח לז קרסלי הוא אסתרון שקורין קבלי"א בלעז, וכן פירש ביצמות דף קג ע"א איסתורא קבלי"א בלעז.

(ב) שְׂאוֹנָם. פי' המונח, שנא' (ישעיה ה יז) וְהַמוֹנָה וְשְׂאוֹנָה.

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תְּאֵחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

מה שלישיה ע"ס א"ב ובסוף חתום זבדיה^(א)

אֱלֹהִים אֵין בְּלִתְךָ. לְדוֹר וָדוֹר מְמַשְׁלֶתְךָ.

וְלַעֲד קִיּוֹם בְּרִיתְךָ:

בריתך קיימת לעד:

בִּימִינְךָ אֵין מַעְצָר. יָדְךָ לֹא תִקְצָר.

אין מה שיעצור בעדך.

אֵל עוֹנָה בַּצָּר:

נִגְבְּרוּ מְאֹד נִפְלְאוֹתֶיךָ. וְלַעֲד שְׁלֵטוֹן מַלְכוּתְךָ.

וְלֹא יִתְמוּ שְׁנוֹתֶיךָ:

דוֹרֵשׁ דָּמִים. הַצִּלְתָּנוּ כַּמָּה פְּעָמִים.

אתה תובע את שופך דמנו.

וְהַשְׁפַּלְתָּ מְלָכִים רָמִים:

הֵן לֹא שָׁנִיתָ. אַתָּה הוּא שְׁתַּיִיתָ.

בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָלִיתָ:

וּמִבְּנֵי בְנֵיהֶם אֲנַחְנוּ. לָמָּה לִנְצַח זִנְחָנוּ.

וּכְמַת מֶלֶךְ נִשְׁכַּחְנוּ:

זְרוֹיִים בְּכָל־פְּנֵה. עֲבוּדִים בְּכָל־מְדִינָה.

מפוזרים

משועבדים

וְאֵין לָנוּ חֲנִינָה:

חֲשׁוּכִים^(ב) בֵּין כָּל־אַמָּה. נְתוּנִים לְבִשָּׁת וְלִכְלָמָה.

מעוכבים

(א) זבדיה חיבר סימנים מה ומז.

(ב) חשוכים. ל' עכזה כמו (בראשית כ ו) וְאֶחָשֶׁךְ גַּם־אֲנֹכִי אוֹתָךְ מִחֲטוּלִי.

לְכָל־גּוֹיֵי אָדָמָה:

טַבַּעְנוּ בְּצוֹל מַעֲמָקִים. יִרְדְּנוּ וְאִין מְקִים.

במצולה

לָךְ לְבַד נִוְאָקִים:

צועקים:

יּוֹשְׁבִים בְּעֵדֵי שְׁקָרִים. בְּלִי רֹאשׁ לְהָרִים.

נחשבנו כעד שקר כיון שכלו הקיצים ולא נגאלנו.

לַעֲנָה וְרוֹשׁ שְׁכוּרִים:

השקו אותנו משקים מרים:

כְּשִׁלְנוּ בְּצִהָרִים כְּבִלְיָלָה. כַּעֲוָרִים נִגְשֵׁשׁ בְּאַפְלָה.

וְאִין לִידַע קִין הַגְּאֻלָּה:

לְקוּחֵי כֶסֶף לְחֵרוֹת יוֹצְאִים. וְאַנְחָנוּ יוֹם וָלַיִל גְּלָאִים.

עבדים

יגעים.

וּמְנוּחַ לֹא מוֹצְאִים:

מנוחה

מִחֲבֹחֵי לְסִבּוֹל טֵיט רַפְּשִׁי. וּמִחֲקֻצֵּי כִּי אֶאֱרִיד נַפְשִׁי.

טיט ורפש ענין אחד הם

האם אאריך ימים עד הקץ.

עַד זְמַן תּוֹצִיאִי לַחֲפָשִׁי:

תוציא אותי

נֹאמֵר בְּקָר מִיִּיתָן עָרֵב. וְלַעֲרֵב מִי בְּקָר יִקָּרֵב.

מִפֶּחַד לֵב וְקָרֵב:

שָׁה פְּזוּרָה אָנוּ מְשׁוּלִים. כָּל־מוֹצְאֵינוּ אוֹתָנוּ אוֹכְלִים.

וְעַל־נַפְשׁוֹתֵינוּ לֹא חוֹמְלִים:

עֵינֵי סָבִיב הִרְיֻמוֹתֵי. שְׁמַאל וְיָמִין צְפִיתִי.

וּמִכִּיר לִי לֹא רָאִיתִי:

פָּנִיתִי לְכָל־צַד וְאִין עֲזָרָה. צַעֲקָתִי לָךְ וְאַקְרָא.

עוֹנָה בְּעֵת צָרָה:

צור, יְדֶךָ לֹא קִצָּרָה. לָךְ הַפֶּחַ וְהַגְבוּרָה.

לָמָּה תִּישָׁן, עוֹרָה:

קָשׁוּב תַּחַן שִׁיחֵנוּ. רֵאֶה בְּתִשׁוּת בָּחֵנוּ.

חולשה

אֶל־בְּאֶפֶךָ תֹּכִיחֵנוּ:

שׁוּר בְּשִׁפְלוּת דּוֹרְנוּ. תִּבְיט בְּכַבֵּד צַעֲרֵנוּ.

ראה

וְאֶל־בְּחִמָּתְךָ תִּסְפְּרֵנוּ:

זַעֲקָתֵנוּ קָשׁוּב מִמְּעוֹנָךְ. בִּיטָה בְּאַנְקַת בָּנֶיךָ.

חבט בזעקת

וְאֶל־תִּשְׁיבֵנוּ רִיקָם מִלִּפְנֶיךָ:

דִּרְשָׁנוּךָ בְּחִין וְשׁוּעָה. יְהִי הַרְצָה לָנוּ בְּזוֹ הַשָּׁעָה.

בתחינה

וְתַחֲנוּנֵינוּ אֲדָנִי שְׁמָעָה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְגָּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִית לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ חַיִּים בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעֵנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינֵי וַפֶּשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְּחָהּ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ תַּחֲיֵנוּ בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא

מִצָּרָה נִפְשָׁנוּ: לְמַעַן יַחְלִצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינֶךָ וְעֲנֵנוּ: לְמַעַן דַּעַת
כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד: לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים עָשָׂה וְלֹא
לָנוּ, רָאֵה עֲמִידָתֵנוּ דָּלִים וְרָקִים: לֹא לָנוּ יְיָ לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד
עַל־חֲסִדֶּךָ עַל־אַמְתֶּךָ⁽⁶⁾:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרִכְתֶּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

מו' שלישיה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שמעון (בר יצחק)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אוֹרֶךְ וְאַמְתֶּךָ⁽³⁾ שְׁלַח. אֲמוּנֶיךָ⁽²⁾ בְּטוֹב הַצֵּלַח.

כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסֶלָה (תהלים פו ה):

בִּיטָה בְּעֲנֵנוּ וְכִפְשׁ⁽⁷⁾. בְּטוֹבֶךָ הַמְצִיאָנוּ חֶפְשׁ.
והכנעה.

כִּי בָאוּ מִיָּם עַד־נֶפֶשׁ (תהלים סט ז):

נַעֲוִיתֵנוּ יְהוָה נִקְשָׁבִים. נָלוּתֵנוּ הָשִׁב לִישׁוּבִים.
צעקותינו

כִּי־יָגִרִים אֲנַחְנוּ וְתוֹשָׁבִים (דה"א כט טו):

דִּפְקֵנוּ דִּלְתֶיךָ לְתַמּוֹד. דִּבְקֵנוּ אֵלֶיךָ לְצַמּוֹד.
בהתמדה. כמילה ודביקה ענין אחד

כִּי דָלוּנוּ מְאֹד (תהלים עט ח):
כי אנחנו דלים מאוד :

הִלִּיצָנוּ יָדַיִם בְּמִצְרֵינוּ. הִצִּילָנוּ וְנוֹדֶךָ צוּרֵנוּ.
אויבינו התלוצצו מצרותינו.

כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצְרֵינוּ (תהלים מד ח):

- (א) עַל־חֲסִדֶּךָ עַל־אַמְתֶּךָ (תהלים קטו א). פי' ח"ע בעבור חסדך ואמיתך.
(ב) אוֹרֶךְ וְאַמְתֶּךָ. פירש"י (תהלים מג ג) אורך זה משיח, אמתך זה אליהו הנביא.
(ג) אֲמוּנֶיךָ. ישראל המאמינים בך. אי נמי שטיפלת בהם כאב כמו שפירש"י הָאֲמוּנִים עָלַי תוֹלָע (איכה ד ה)
כמו וְיְהִי אוֹמֵן אֶת־הַדָּפָה.
(ד) כִּפְשׁ. כמו (איכה ג ג טז) הִכְפִּישְׁנִי בְּאַפֶּךָ פירש"י כפה אותי.

זְרוּיִךְ מִיַּחֲלִים לְעוֹדְדָם. זָכָם בִּירָאֲתָךְ לְסַעְדָם.
 ישראל שְׁפֹרֶת עֶזְרָא אוֹתָם לִירָא אוֹתָךְ וּלְהִיטָהֵר.

בִּיָּזָה כָּל־הָאָדָם (קהלת יב יג):
 כי תכלית האדם היא יראת ה' :

חֲקוֹת הָעַמִּים תִּהְיוּ. חֲשׂוֹקֶיךָ אֲחֲרֶיךָ יִנְהוּ^(א).
 ישראל נמשכים אחריו.

בִּי־חֲנוּן וְרַחוּם הוּא (יואל ב יג):

טִירְתָּךְ הוֹשָׁמָה לְעֵיִים. טִיבָהּ בְּחוֹמוֹת בְּנוּיִים.
 בית המקדש הושם לחורבה. היטיבה את בית המקדש

בִּי־טוֹב חֲסִדָּךְ מִחַיִּים^(ב) (תהלים סג ז):

יִגְעָתִי וְאֲשִׁיחָה בְּמַעֲנִי. יִבּוֹשׁ וַיִּכָּלֵם מַעֲנִי.
 בדיבורי.

בִּי־עֲשֶׂה יְיָ דִין עָנִי (תהלים קמ יג):

כָּבֹדוֹ שִׁפְתֵי קָמִי. כָּל־חַיּוֹם מְזַעֲמִי.
 קשה לי לשמוע דברי אויבי. מכעיסים אותי.

בִּי־כָלוּ בְּעֶשֶׂן יָמִי^(ג) (תהלים קב ז):

לָהֶם יָשִׁיב כַּפֵּעַלָם. לְעַמּוֹ יִלְמֹד לְהוֹעִילָם.

כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם (איכה ג לא):

מִרְחָמוֹ יִתֵּן מַאֲוִיו. מִמֶּנּוּ יִסִּיר דָּפוֹ.
 ה' הרחמן יתן לישראל את מבוקשו. יסיר ממנו את חסרונותינו.

כִּי מִה־טוֹבוֹ וּמִה־יִּפְיוֹ (זכריה ט יז):
 ואז יכירו את טובו ואת יפיו של כלל ישראל :

נִשְׁמוֹת הוֹשָׁתוּ עָרִי. נִכְרִים בָּאוּ שְׁעָרִי.
 שממה

כִּי נִשְׁאֲתִי חֶרְפַּת נְעוּרֵי (ירמיה לא יח):
 עוונותינו הראשונים :

(א) יִנְהוּ (ש"א ז ב). פירש"י ל' המשכה. חשוקיך. בג' לשונות של חבה חבב הקב"ה את ישראל בדביקה, בחשיקה ובחפילה, בחשיקה (דברים ז ז) לא מִרְבָּבָם מִכָּל־הָעַמִּים חֲשָׁק ה' בָּבָם (ב"ר פר' פ').

(ב) כי טוב חסדך מחיים. החסד שהצטחת לעשות ללדיקים טוב הרבה יותר מכל חיי העולם הזה שנתת לרשעים (תרגום ורד"ק).

(ג) כי כלו בעשן ימי. מעט ורעים ימי חיי כמו עשן בָּלָה (תרגום, רד"ק וא"ע).

שׁוּשׁ נְשִׁישׁ עָלֶיךָ.

שִׁיחַ לַעֲנוֹת גְּאוּלֶּיךָ.

תענה לתפילתנו.

כִּי שִׁמְחָתָנִי יְיָ בְּפִעֲלֶךָ (תהלים כב ה):

עֲזֹז נֹרָא וְאִים.

עֲתָה הוֹצִיאֵנוּ לְפָדְיוֹם.

כינויים להקב"ה

כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם (תהלים מד כג):

פִּנָּה דָּרֶךְ עֵקֶב.

פֶּאֶר הַלּוֹלֶךְ לְנֶקֶוֶב.

הכן דרך הגאולה שלא תהיה מעוותת.

להגיד ולפרש.

כִּי פָדָה יְיָ אֶת־יַעֲקֹב (ירמיה לא י):

צָרִים פִּלּוֹת בְּחָרִץ.

צָפָה מַשְׁמִי עָרִץ.

בכיליון גמור.

מן השמים.

כִּי צַל יְמִינוּ עַל־אֶרֶץ^(א) (איוב ח ט):

קוֹל לְהַשְׁמִיעַ לְעוֹנֵי.

קָרַב קִץ עֲדֵנִי.

לשונאי.

קץ הגאולה.

כִּי קָרֹב יוֹם יְיָ (יואל א טו):

רָם, זְרוּעֶךָ תִּרְאֶה.

רַעֲיִתְךָ פָּנִים הִתְרַאֶה.

התראה לכנסת ישראל פנים אל פנים.

כִּי־רָם יְיָ וְשָׁפַל יִרְאֶה (תהלים קלח ו):

שִׁמֵּעַ קוֹל תַּחֲנוּנֵי.

שִׁוְעָתִי תַעַל לְמַעוֹנֵי.

לשמים.

כִּי־שׁוֹמֵעַ אֶל־אֲבִיוֹנִים יְיָ (תהלים סט לד):

תַּחֲזֵן בְּתוֹדָה תִּרְצֶה.

תֹּאמַר לְעַמִּי אֶת־רְצֶה.

תפילה כקרוב

(א) כי צל ימינו עלי ארץ. בילקו"ש (דה"א רמז תרפז) הלואי כצילו של כותל או כצילו של אינן אלא כצילו של עוף שא' (תהלים קמד ד) יִמְיוּ כְּצֵל עוֹבֵר.

❖(ישעיה נא 7)

עֲטִייה וּלְבִישָׁה עֲנִין אֶחָד הֵן

תכביד על כף זכויותינו.

❖(איוצ ה יח)

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֹּאֵי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מִזְחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרֻבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לַפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֵאמֹר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן פָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
 בַּעֲנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' יי' אֶל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וּרְב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶאֱדָר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עֵזוֹ וַפָּשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסָלַחַת לְעֹנְוֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וַיַּחֲלִתֵנוּ:
סָלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסָלַח
וּרְב־חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִלְּפָנֶיךָ
 מִשְׁפָּטֵנוּ יֵצֵא עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאִים⁽³⁾: כִּי־עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטֵנוּ וְדִינֵנוּ
 יִשְׁבֹּת לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק: כִּי־דָרַשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת
 עֲנוּיִם: יִדִּין בַּגּוֹיִם מִלֵּא גֵּוִיֹת מַחֲזִין רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתֶּךָ סֶלָה׃ יִי צַבָּאוֹת עֲמֹנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה׃ יִי צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ׃ יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרָאנוּ׃ כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הֶרָבִים׃ אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךְ׃

כמו שלישייה ע"ס א"ב ובסוף חתום זבדיה חזק

בַּחֶקֶר פִּעֵל אִם יִבְדֹּק.

אם תדקדק עמנו בדין.

גִּבּוֹר לִפְנֵיךָ לֹא יִצְדָּק:

יֵהֶן בְּמִלֵּאכֶיךָ תַעֲשִׂים תְהִלָּה.

אתה מוצא חסרונות במלאכים.

(א) שקל מאוננים יבבש. כדברי רבי אליעזר (ר"ה דף י"ז ע"א) שהקב"ה כובש את כף המאזניים של זכות כדי להכריע את העוונות וכפירש"י שם.

(ב) מִלְפָּנֶיךָ מוֹשְׁפֵימֵנו יֵצֵא (תהלים יז ב). פירש"י עבירות שבידי שאתי ראו להיפטר עליהם בייסורין, יאלו מלפניך ולא יבואו לפניך בדין. עיניך תחזינה מיישרים. אם יש בידי זכות, בהן תחזינה במישרים עיניך.

וְאַף שׁוֹתָה כַּמִּים עוֹלָה:

על אחת כמה וכמה בן אדם שחוטא הרבה כמי ששותה הרבה מים לצמאו :

זְכוּת וְצַדִּיקָה אֵין בָּנוּ. חֲטָא וְרָשָׁע כָּלֵנוּ.

טוֹב, אֵל תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ:

ה' הטוב,

יְהִימוּ מֵעֵידָךְ עָלֵינוּ. כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנֵה אֵלֵינוּ.

לְבַלְתִּי כָרַע מֵעַלְלֵינוּ:

מעשינו :

מְשׁוּבוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת. נִיחוּחִים אֵין וְקָרְבָּנוֹת.

מרדינו

סְלִיחָה מִצּוֹא לַעֲוֹנוֹת:

עַל־צַדִּיקוֹתֵינוּ אֵין אָנוּ סְמוּכִים. פֶּשַׁע וְעוֹן מְלַכְלָכִים.

צַדִּיקָה מִצּוֹא לְתַחַן עוֹרְכִים:

תמצא זכויות לישראל העורכים תחינה :

קוֹ אֵל תִּמְתַּח בְּאַרְחוֹתֵינוּ. רַמָּה וְתוֹלַעָה אַחֲרֵיתֵנוּ.

אל תקח את קו מדת הדין כדי לבדוק את דרכינו.

שׂוֹא וְהֶבֶל שְׁנוֹתֵינוּ:

תָּשׁוּב, עַל הָרָעָה תִּנָּחֵם. זֶה דֶּרֶכְךָ חַנּוּם מִרַּחֵם.

שוב מחונך,

בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָלֵינוּ רַחֵם:

דֶּרֶכְיָךְ הוֹדַעְתָּ לָעָנוּ לְהוֹרוֹת. יִדְעָתוּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה סְדוּרוֹת.

למשה רבנו

למדת אותו י"ג מדות רחמים.

הַבְּטַחְתּוּ שְׂאִין רִיקָם הוֹזְרוֹת^(ה):

חֲנוּן בָּם סִדְרָנוּ לְפָנֶיךָ. זַעַק קָשׁוּב מִפְּחַנְנִיךָ.

(ה) הבטחתו שאין ריקם חוזרות. כ"ה (דף י"ז ע"ב) ברית כרותה ל"ג מדות שאין חוזרות ריקם.

וְאַל־תְּשִׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלְּפָנֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וְנֶפֶשׁ וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סָלַחְלָנוּ אָבוֹנֵנוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחֲלִילֵנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ
תִּפְלִתָנוּ וְאַל־תִּתַּעַלֵּם מִתַּחֲנִיתֵנוּ: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנִקְתָּ אֶסִּיר כַּגְּדָל
זְרוּעֶךָ הוֹתֵר בְּנֵי תַּמּוּתָה^(א): לְשִׁמְעַ אֲנִקְתָּ אֶסִּיר לְפִתְחָ^(ב) בְּנֵי תַּמּוּתָה:
תִּפְלָה לְעַנִּי כִּי־יַעֲטֹף^(ג) וְלִפְנֵי יְיָ יִשְׁפֹּךְ שִׁיחוֹ: נִשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׁיחוֹנוּ
וְצָרוֹתֵינוּ לְפָנָיו נִגִּיד: זֶה עָנִי קָרָא וַיִּי שִׁמְעַ וּמִכָּל־צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעֵנוּ:

לִי הִישִׁיעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סָלַחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

מוֹחַ שְׁלִישִׁיה ע"ס אב"ג בג"ד גד"ה וכן כולם וצסוף חתום גרשם (מאור הגולה) בר יהודה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲשַׁפֵּךְ שִׁיחֵי לְפָנֶיךָ צוּרִי.

בְּלֵב נִשְׁכָּר וְלֹא כְּאוֹלָם בְּרִיא⁽⁷⁾.

ולא בלב מלא גאווה וכוח כמו ארמוך.

גַּם צָרָתִי אֲגִיד וְצַעֲרִי:

בְּעַד פִּשְׁעֵי לְפָנֶיךָ אוֹדָה.

(א) הוֹתֵר (תהלים עט יא). פִּירֶשׁ"י הֵתֵר מִמַּאֲסֵר, וְהִרְדֵּ"ק פִּי הַשָּׂאֵר אוֹתָם צַחִים. בְּנֵי תַּמּוּתָה. פִּירֶשׁ"י צִנִּי כִנְסֵת יִשְׂרָאֵל הַנִּהְרֶגֶת עֲלֵיךְ.

(ב) לְפִתְחָ (תהלים קז כא). לְהַתִּיר הַקֶּשֶׁר (מאודה).

(ג) יַעֲטוֹף (תהלים קז ח). לִי חוֹלְסָה עַד מוֹת (א"ע).

(7) וְלֹא כְּאוֹלָם בְּרִיא. וּבְרִיא אוֹלָם (תהלים עג 7) פִּירֶשׁ"י צִרְיָאִים כְּאוֹלָם, כ"ש שֶׁם עַל הַרְשָׁעִים שֶׁהֵם חֲזָקִים צְעוֹלָם הֵזֶה וְאִינֵם חֲרָדִים וְדוֹאֲגִים לְיוֹם הַמִּיתָה.

גַּם חַטָּאת עַמִּי אֶתְוֹדֶה.

דָּגוּל, רַחֲמֵנוּ פְּעוֹזֵב וּמוֹדֶה:

ה', רחם עלינו כאילו שבנו בעזיבת החטא ווידוי:

גּוֹפְנּוּ מִרְעִיד וְנַפְשֵׁנוּ נִבְהֶלֶת.

דּוֹאֲגִים עָלֵי חַטָּאת פִּי גִדֶּלֶת.

הִנֵּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָה גְדוֹלָה:

דְּבַרְנוּ עֶשֶׂק וְסָרָה^(א).

דברים לא נכונים.

הִלַּכְנוּ דֶּרֶךְ לֹא יִשְׁרָה.

וְקִלְקַלְנוּ אֶרֶץ פְּקָלָה בְּכָרָה:

התנהגנו כגמלה צעירה שאינה מקשיבה למנהיג:

הֵן עֲוִינֵנוּ מִנּוּ גָבְרוּ.

וְכָבְדוּ כְּמִשָּׂא וְרֹאשֵׁנוּ עָבְרוּ.

זָנַחְנוּ מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָצְרוּ:

הטהורות:

וּבִמָּה נִקְדָּמָךְ אֵל פֶּבִיר.

חזק.

זִדְנוֹת לְכַפֵּר וּשְׁגָגוֹת לְהַעֲבִיר.

חַטָּא לְהִרְחִיק וְחָסֵד לְהַגְבִּיר:

זְבָחִים וּמִנְחֹת מִסֻּלָּקִים.

חַטָּאוֹת וְאַשְׁמוֹת נַפְסָקִים.

טָפִי דָמִים גַּם יָהּ לֹא נִזְרָקִים:

חָרֵב בֵּית קֹדֶשְׁךָ.

טָבְעוּ שַׁעְרֵי מִקְדָּשְׁךָ.

יִשְׁבָּה בַדָּד עִיר קֹדֶשְׁךָ:

(א) פִּי דְבָר פָּרָה (דברים יג ו). פירש"י דבר המוסר מן העולם שלא היה ולא נברא.

טַבַּחַתְּ שְׁלַחַתְּ מֵעַל פָּנֶיךָ.
גרשת

יֵצְאוּ דְחוּפִים מִלְּפָנֶיךָ.

כְּהֲנִים מִקְרִיבֵי קֶרְבָּנֶיךָ:

יִזְמְנוּ לִבְנוֹ וְרוּחֵנוּ לְשִׁבְרָה.
החלטנו לשבור את לבנו ואת רוחנו.

כִּי זָכַחְיָךְ רוּחַ נְשִׁבְרָה.

לִב־נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה לֹא תִבְזֶה, נוֹרָא:

כּוֹנְנֵנוּ לִבְנוֹ לְצַד הַתְּשׁוּבָה.

לִקְחָנוּ דְבָרִים^(א) וְעַדִּיךָ נִשׁוּבָה.

מִבְּטֹא שְׁפָתֵינוּ יִשְׁלַם פְּרִי נִדְכָּה^(ב):
על ידי אמרי פינו ייחשב כאילו הקרבנו קרבנות:

לְפָנֶיךָ עֲמִדְנוּ צִמְאִים וְרַעֲבִים.

מִמַּעֲטִים בָּצוּם דָּמִים וַחֲלָבִים.

נָא רָצֵם כָּעַל מִזְבְּחֶךָ קֶרְבִּים:

מִמַּעֲמָקִים קָרְאֵנוּךָ אֱלֹהֵי זֶה.

נָא תִפְלֹתֵנוּ לֹא תִבְזֶה.

סִלַּח־נָא לַעֲוֹן הָעַם הַזֶּה:

נֹאֲצִינוּ אִם מְקַטְרָגִים וְנֹאֲמִים.

סִנְגִּירֵנוּ אִם שׁוֹתְקִים וְדוֹמָמִים.

עֲמוּד מִכֶּסֶּא הַדִּין וְיֹשֵׁב עַל כֶּסֶּא רַחֲמִים:

סְלִיחוֹתֶיךָ הִרְבָּם וְהִפְרֵם.

(א) לקחנו דברים. קחו עמכם דברים (הושע יד ג) פי' דברי פיוסים (יומא דף פ"ו ע"ב), א"נ וידוי (שע"ת א מא).

(ב) פרי נדבה. ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד ג) ביומא (דף פ"ו ע"ב) יכול פרי חובה ת"ל אֶרְפָּא מְשׁוּבָתָם אֲחֵבָם נִדְבָה ופירש"י נדבה מקובלת בלשון יותר מחובה.

עֲוֹנוֹתֵינוּ מִחַה וּפְזֹרֵם.

פְּשַׁעֵינוּ אֶתָּה תִּכְפֹּרֵם:

עֲמֹד אָנוּ מִנֵּת חֶלְקֶךָ.

פְּנִיחֵנָּא מִכָּל־עֲשָׂקֶיךָ.

צֵא כִגְבוּר לַיֵּשַׁע חֲשׂוֹקֶיךָ:

להושיע את ישראל שחשקת בהם:

פְּזוּרִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת.

צוֹעֲקִים וּמִתְאַנְּחִים אֲנָחוֹת.

קוֹבְלִים עַל צָרוֹת הַמִּתְוַחוֹת:

מתלוננים

צָרוֹת רַבּוֹת וּמִצּוֹקוֹת.

קְרַבּוֹת וּבָאוֹת וְדוֹחֲקוֹת.

רֵאשׁוֹנוֹת פְּקוּדוֹת וּשְׁנִיּוֹת דּוֹבְקוֹת:

הראשונות עוד אצלנו וכבר מגיעות מיד חדשות:

קוֹלָנוּ שְׂמֵעָה כְּחֶסֶדְךָ.

רַחֲמֶיךָ זְכוֹר וַחֲסָדֶיךָ.

שִׁמְר הַבְּרִית וַחֲסֶד לְעַבְדֶּיךָ:

רִיבָה רִיבָנוּ וּגְאֻלָּנוּ.

שְׁבַע־תִּים הָשִׁב לְחֵיק מְעַצֵּינוּ.

השב למי שציער אותנו שבע פעמים כמו שעשה לנו.

תִּרְדּוּף בָּאָף וְתִשְׁמִידֵם, מְחוֹלְלָנוּ:

ה' אבינו:

שְׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן^(א).

תִּקְרָא אֵל אֱלֹהִים עֲלִיוֹן.

(א) שנת שלומים וכו'. ל' (ישעיה לז ח) כִּי יוֹם נָקָם לָהּ שְׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן פִּירָשׁ"י שִׁשְׁלֶם גְּמוּלָה עַל עֲסָקֵי רִיב צִיּוֹן הַצּוֹעֶקֶת לִפְנֵיו לְשׁוֹפְטָהּ מִן הַמַּרְיָעִים לָהּ.

גַּאִים תִּכְנִיעַ כְּחָרָב בְּצִיּוֹן^(א):

כחוס במקום שאין צל:

תוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וּתְיַסְדָּהּ.

גַּם תִּבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה.

רַחֵם יוֹשֶׁבֶת שְׁכוּלָה וְגִלְמוּדָה^(ב):

בודדת

שְׁבוֹת אֶהְיֶה יַעֲקֹב הָשֵׁב.

מִשְׁכְּנוֹתָיו תִּרְחֹם וּתְיַשֵּׁב.

בְּנוֹה שְׁלוֹם עִמָּךְ יֵשֵׁב:

יְהִי אֱלֹהֶיךָ גִּלְתִּי רִיבִי.

וּדְבַרְתִּי עַד־הֵנָּה שִׁיחִי וּכְאֲבִי.

אֲמַרִי הֲאֻזִּינָה יְיָ בִּינָה נִיבִי:

דיבורי:

הוֹדַעְתָּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת לְנֶאֱמָנָה.

למשה.

הוֹדַעְתּוֹ שְׁאִינֵן חוֹזְרוֹת רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ.

דְּבַרְךָ הַטּוֹב יֵאֱמָן נָא^(ג) לְבָנֶיךָ:

אֲ מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּאֵי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵרָשׁ עֲשִׂיחָה. זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹהִים אֱלֹהֵי־מִי־לָךְ אֱלֹהֵי־חַרְשׁ וְאֱלֹהֵי־שְׁקֵט אֲ: אֱלֹהִים בָּאוּ גִוִּים בְּנִחֲלָתְךָ טָמְאוּ

(א) כְּחָרָב בְּצִיּוֹן (ישעיה כה ה). ת"י כשרבא בארעה אחיא, פי' כחוס בארץ יבישה.

(ב) שְׁכוּלָה, שְׁמִתוֹ בְּנִיה. גִּלְמוּדָה, שְׁעִזָּה אוֹתָהּ בַּעֲלָה.

(ג) יֵאֱמָן נָא דְבַרְךָ אֲשֶׁר דְּבַרְתָּ (מ"א ח כו). ת"י יתקיימון פתגמיא די מללית.

אֶת־הַיֵּכָל קִדְשְׁךָ שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַיִם לְעַיִים: נָתַנוּ אֶת־נִבְלַת עֲבָדֶיךָ
מֵאֵכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בְּשֵׁר חֲסִידֶיךָ לְחֵיתוֹ־אֶרֶץ: שָׁפְכוּ דָמָם בַּמַּיִם
סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְאִין קוֹבֵר: אֶלְמָנָה וְגֵר יִהְרֹגוּ וַיִּתּוּמִים יִרְצָחוּ:
שְׁלַחוּ בָּאֵשׁ מִקִּדְשְׁךָ לְאֶרֶץ חָלָלוּ מִשְׁכַּן־שִׁמּוֹךְ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת עֲמֻנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שִׁמּוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

מַט עקדה ע"ס א"ב כפול ונסוף חתום דוד בירבי משלם הקטן חזק והוא מענין הגזירות

אֱלֹהִים, אֶל־דָּמִי לְדָמִי.

אל תשתוק מול דמי הנשפך.

אֶל־תַּחֲרֹשׁ וְאֶל־תִּשְׁקֹט לְמַתְקוֹמִי.

אל תשתוק ואל תישאר שקט מול הקמים נגדי.

בְּקִשְׁתּוֹ דָּרְשׁתּוּ מִיַּד מַחֲרִימִי^(א).

אויבי.

בַּל תִּכְסֶּה אֶרֶץ בְּכָל־מְקוֹמִי:

את דמי

גוֹל יִגָּלָה לְפָנֶיךָ יִשְׁפֹךְ וַיִּזְלַף.

דמי יהיה גלוי לפניך גם זליפה ענין שפיכה

גַּם בַּפּוֹרְפֹרֶךְ^(ב) מָלֵא גִּיּוֹת יִגָּלַף^(ג).

בבגדך, כל הנהרגים על קידוש השם, יהיו רשומים.

דוֹן יִדוֹן שׁוֹפֵךְ חֵלֶף בְּחֵלֶף.

תעמיד לדין את הרוצח ותעניש אותו במידה.

דָּמִי עֲנִיֶיךָ הַנִּשְׁפָּךְ בְּשִׁגְרֵי אֶלְפָה^(ד):

כעגלי בקר:

הַתִּיעֲצוּ יַחַד סוֹךְ מִסֶּךְ^(ה) רַעַל.

למזוג לי כוס מלאה רעל.

הַלּוֹט הַלּוֹט^(ו) פָּנִי כָל־הָאָרֶץ לְהַעֲל.

לכסות את כל הארץ בדעתם הכוזבת.

וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם קִדְשׁ הַמַּעַל.

המעולה.

(א) מחרימי. ל' מלחמה וחרוס (רש"י מ"א כ מז).

(ב) פורפרא. במדרש א"ר (א ח) וְאֶלְבִּישְׁךָ רִקְמָה, פורפירא, והוא בגד.

(ג) יגלף. ל' חקיקה כ"ש על שרה אֲמֵנוּ (ב"ר פר' מז) עיקר מטריין לא היה לה וגלף לה הקב"ה. ואמרו בשמות

רבה (פר' כ) שהקב"ה טובל את בגדיו כביכול בדם הרוגי ושראל.

(ד) שגרי אלה. שִׁגְרֵי אֶלְפִיָּה (דברים ז יג) פירש"י ולדי צקדק ות"א צקרי תוך ואלף הכתוב כאן אינו מספר.

(ה) סוך מסך. ל' מזיגת הכוס (רש"י תהלים עה ט).

(ו) הלוט. ל' כיסוי (מפרשים ישעיה כה ז).

וְלָקַת אַחֲרֵי הַתְּהוּ מִשְׁקִין וּמִגְעָל:

זֶרַע קָדֵשׁ בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ.

זֶה אֱלֹהֵי וְאַנְהוּ זַעְקוּ וְשׁוֹרְרוּ.

חָבַל נַחֲלַתְנוּ הוּא וּבּוֹ נִתְאַפְּרוּ.

ועוד אמרו – "ה' הוא חבל נחלתנו" והתפארו בו.

חַיֵּית יְחִידָתָם בְּצִרּוֹר הַחַיִּים צָרְרוּ:

ומתו על קידוש ה' והינם בגן עדן עם נשמות הצדיקים:

טַף וְנָשִׁים יַחַד הִשְׁלִימוּ לְעֶקֶד.

מסרו עצמם לעקדה.

טָלָאִים הַמְּבַקְרִים בְּלִשְׁכַּת בֵּית הַמוֹקֵד.

כמו הכבשים המיועדים לתמיד שביקרו אותם ממום והכניסו אותם ללשכת בית המוקד.

יַחֲיד וְנִשְׂא עָלֶיךָ נִהְרַג וְנִשְׁקָד^(א).

ונקבל ייסורין.

יָחוּם הַזֹּמַח אֱלֹהֵי רֹאשׁ מְלִיכָד:

כדי לא להשתחוות לישו נוצרי: מְלִיכָד ל' קידה והשתחויה

בְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לְעֹלָה תַמְיָמִים.

בְּבָשׁוֹ עוֹלוֹת בְּזִבְחֵי אֲמוּרֵי שְׁלָמִים.

נלקחו לשריפה כעולה וכאימורי שלמים.

לְאִמּוֹתָם אוֹמְרִים לֹא תִכְמְרוּ רַחֲמִים.

אל תרחמנה.

לְקָרְבָן אִשָּׁה לִי נִתְבַּקְּשָׁנוּ מִמְּרָמִים:

מִפְּרָפְרִים הִילָדִים וְזֶה עַל־זֶה מִפְּרָכָסִים.

פרפור ופרכוס שניהם תנועות בשעת ילידת נשמה

מִמִּתְהַרִּים שְׁחוּטֵי אַחֲרִים וּבְדַמִּיהֶם מִתְבּוֹסָסִים.

מתלכלכים.

נִתּוֹן עַל רֶכֶד הַיִּכְלָךְ וְאַף לְמִמְרָסִים.

ייחשב דם זה כדם פר ושעיר י"ב שנתנו אותו לממרס על הרובד הרביעי שבהיכל שלא יקרוש (יומא פ"ד מ"ג).

נֶגֶד עֵינֶיךָ לַעֲד יְהוּ תוֹסָסִים:

רותחים:

סִדְרוּ לְפָנֶיךָ סִדּוֹר מַעֲרֶכֶה גְדוֹלָה.

הקריבו לך כל כך הרבה קרבנות.

סוֹיֵב וְגַם הִיסוֹד קָטוֹן מִתְכִּילָה.

שהמזבח, לרבות הסובב והיסוד, אינו יכול להכיל אותם.

עוֹלָלִים וְיוֹנָקִים הַנִּזְבָּחִים כָּלִיל עוֹלָה.

ילדים

(א) ונשקד. בַּאֲשֶׁר יִיפֹר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ (דברים ח ה), תרגם יונתן היכמא דמסקד גבר ית צריה.

עוֹלָתְךָ יִדְשָׁנָה, יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶיךָ סֵלָה:

יקבל ברצון (רש"י תהלים כ 7)

פְּנוֹת וְעֶזְרוֹת מָלְאוּ קֶרְבָּנִי זִבְחִים.

פְּדָרִים וְאַבְרִים הָרָאשׁ וְהַרְגֵּל וְהַנֶּתְחִים.

חלבים

צִרְדֵּי^(א) מִנְחוֹת כַּמָּה עֲשָׂרָנִי מִחִים.

ובמקום קמח המנחות, הקריבו מוחים.

צִדְקָנִיּוֹת קִנְיָהֶם הֵמָּה עוֹלָלֵי טִפְחִים:

במקום קרבן העוף, הביאו הנשים את ילדיהן המטופחים:

קִיץ לְמוֹזֵבַח^(ב) יֵם בְּנֵי בֵּירֶב.

במקום עולת נדבה, הוקרבו התלמידים.

קֶרֶבֶן הָעָם לְכַפֵּר תִּלְמִיד עִם־צוֹרֵב.

חכם לעיר וחריף

רָחַשׁ מִרְבֶּךָ זֶה מֵאֵז לֹא נִקְרַב.

והם חשובים כמנחה על המרחשת שמזמן החורבן לא הוקרבה.

יֵיחַ נִיחַח מִנְחַת יְהוּדָה תִּעָרֵב:

שְׂרֵתִי כֹהֵנָה פָּשְׂרוּ נָשִׁים בְּאַנְשִׁים.

גם הנשים היו כשרות לעשות

שְׁחִיטָה זְרִיקָה וְקִבְלָה מִקְרִיבִים וּמִגִּישִׁים.

את כל העבודות.

תִּקְרַבֶּת מִנְחָה טְהוֹרָה נִפְשׁוֹת הַקְדוּשִׁים.

תִּנּוּפֶת חֲזָה וְשׁוֹק וְלַחֲיֵי הָרָאשִׁים:

דְּמָעוֹת מִפֶּה וּמִפֶּה נוֹבְעִים וּמִקְלָחִים.

וְשׁוֹחֲטִים וְנִשְׁחָטִים אֵלּוּ עַל־אֵלּוּ גּוֹנְחִים.

דְּמֵי אָבוֹת וּבָנִים נוֹגְעִים וְטוֹפְחִים^(א).

בְּרַבֶּת תִּזְבַּח שְׁמַע יִשְׂרָאֵל צוֹרְחִים:

יִרְאֶה יִרְאֶה פְּעֻלַּת בָּנוֹת בּוֹטְחוֹת.

יראה ה' וייראו לפניו מעשי נשים צדקניות שבטחו בו למות על קידוש ה'.

בָּהֶם הַיּוֹם עֲרָמוֹת לְשֹׁמֵשׁ נִשְׁטָחוֹת.

(א) צרדי מנחות. קמח המנחה שלא נגע בה שמן נקרא צרדי (פסחים דף כ' ע"א).

(ב) קיץ למזבח. היא עולת נדבת כזור (שקלים פ"ד מ"ד).

(ג) וטופחים. ל' הרטבה כמו ומשקה טופח עליה (פסחים דף כ' ע"א).

יָפָה בְּנָשִׁים מִבְּקָעוֹת כָּרִם וּמִפְּלָחוֹת.

כמו מזקנות.

מִבֵּין רִגְלֶיהָ שְׁלִיחַ וְלֵד מִפְּרִיחוֹת:

מוציאות:

שְׁמוֹעַ הַנְּשֻׁמָּע אוֹ אִם נִרְאָה.

לְהֶאֱמִין מִי יֶאֱמִין גְּדוּלָּה פְּלִיאָה.

מוֹלִיכִים בְּנִיחָם לְטִבַּח כְּלַחֲפָה נָאָה.

הַעֲלֵאֲלָה תִתְאַפֵּק רָם גָּאָה גָּאָה:

קָדָם נִשְׁעַנְנוּ וְתַעֲמִד עֲקֵדַת חֵר מוֹר.

בעבר סמכנו על זכות עקדת יצחק.

טְמוּנָה לִישָׁע בְּכָל־דּוֹר וְדוֹר לְשֹׁמֵר.

השמורה להביא ישועה לכל דור.

נִתְּוֹסְפוּ אֵלֶּה וְכֵאלֶּה עַד בְּלֹתִי לֵאמֹר.

חַי זְכוּוֹךְ קוֹם תִּשְׁמְרֵלָנוּ וְצָרוֹתֵינוּ תִּגְמֹר:

בטחונם הטחור

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֱלֹהֵינוּ וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֵלִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְיָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַלֵּלֵנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִקּוֹל מְחַרֵּף
וּמְגִדֵּף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם: כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם נִחַשְׁכֵנוּ כְּצֹאן
טִבְחָה: כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־גִּוְהוֹ הַשְׁמוּ: הַעֲלֵאֲלָה תִתְאַפֵּק יְיָ
תִחַשֶׁה וְתַעֲנֵנוּ עַד־מָאֹד: אֵל־נִקְמוֹת יְיָ אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ: הַנְּשֵׂא שִׁפְט
הָאָרֶץ הָשִׁב גְּמוּל עַל־גָּאִים: וְהָשִׁב לְשִׁכְנֵינוּ שְׂבָעִתִּים אֶל־חֵיקֵם
חֲרַפְתָּם אֲשֶׁר חֲרַפּוּ אֲדֹנֵי: יְיָ כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְיָה
יִרִיעַ אֶת־יִצְרִיחַ עַל־אֵיבָיו וְתִגְבֹּר:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יִי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבְּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ג עקדה ע"ס א"ב ובסוף חתום קלונימוס בר רבי יהודה חזק ואמץ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב נוֹהֵם^(א).

שמע את הקול של יעקב מיילל.

בְּיָדֵי עֲשׂוֹ בָהֶם מִתְּלֵהֶם^(ב).

מתעלל.

גָּבִיר שְׁמָתוֹ בְּאַרְץ לֹא לָהֶם.

הבטחתו שיהיה גביר, והנה הוא גר.

דְּבָאוֹם בְּעֲבֹדוֹת וְעַל־מְטִילִים עֲלֵיהֶם:

הוֹרְגִים תּוֹלִים מִשְׁמִידִים בְּכָל־מִינֵי מִשְׁמַד.

וּבְכָל־זֹאת עָלֶיךָ אוֹתָם לְהַצִּמֵּד.

בשכר כל זאת, אתה תקרבם אליך לחיי העולם הבא.

זִנוּחַ אֵי חֵי, קְלָקוּלָם לְלַמֵּד.

האויבים מבקשים שנזניח אל חי ונלמד את דתם המקולקלת.

חֹבְטִים וְחֹבְלִים בְּאֵין מֶאֱמָד:

בלי שיעור:

טוֹמְנִים פָּח לְלִכּוֹד בְּשֶׁךְ יְקוֹשִׁים^(ג).

כמוקש הנושך את הרגל.

יְחוּדָךְ לְהַמִּיר בְּבַעַל לְהַאֲשִׁים.

רוצים שנמיר את ה' בעבודה זרה, כדי שנחטא.

כָּלָה לְגַמֵּר בְּעַם קְדוֹשִׁים.

כיליון

לֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל לְהַרְשִׁים:

לא ייזכר שם ישראל ולא ייכתב:

מִזְמוֹת נָבְלוּ תַעֲוִבָם בְּשִׁלְמוֹתָם לְצִיָּין^(ד).

יעצו נגדנו עצות רעות וציירו על בגדיהם את הצלב.

נְמוּשׁ יִרְאָתְךָ, בְּהַבְלִיָּהֶם לְעֵין.

(א) נוהם. לוועק (מהר"י קרא יחזקאל כד כג).

(ב) מתלחם. לפירש"י (משלי יח ח) ורבנו יונה (שע"ת ג ללא) הוא מלשון מַהֲלָמוֹת (משלי שם ו), פי' ייסורין ומכות, בחילוף סדר האותיות.

(ג) כשך יקושים (ירמיה ה כו). פירש"י כאשר ישוך היוקש שעושין ללכוד כזיים ביער כשרגלו זא לחוכו והוא נוסכו ומחזיקו ברגלו ונלכד.

(ד) תעובם בשלמותם לציין. מדבר על נוסעי הצלב שציירו ללבים גדולים על בגדיהם.

שִׁיחַ פּוֹצִים עִמָּךְ לְהַדִּין^(א).
מדברים ומתדיינים נגדך.

עַד־מוֹת אֶהְבְּנוֹהוּ חֲצִצְיָהּ הַזֵּדִין:

אנחנו מוכנים למות על קידוש ה' ואתה ה' הזדיין בחיציד והילחם בם:

פּוֹשְׁטִים צֹאֵר לְאַבְחַת^(ב) הָרָג רַב.
לחרב

צִדְקָנוֹת חֲשׂוֹת קִנְיָהֶן לְקָרַב.

ממהרות להקריב את ילדיהן במקום קרבן העוף.

קָרְבֵּן כָּלִיל יֵיחַ הַנֶּעְרָב.

רוֹגְשִׁים לְקֵדָם מִנְחָתָם לְהַעֲרֹב:

מתאספים להביא לפניך מנחה עריבה:

שׁוֹחֲטִים הָאָבוֹת בְּנֵיהֶם בְּדַמֵּיהֶם מִתְּבוֹסְסִים.
מתלכלכים.

תְּבוֹסְתָם עֲלֵיהֶם בְּאַהֲבַת מִתְעַלְסִים.

לכלוך דם בניהם עליהם והם באהבתך שמחים.

קָצִים בְּחֵייהֶם וְעַל־נַפְשׁוֹתָם לֹא חָסִים.

לִיַּחַד שְׁמֶךְ דְּצִים וְשָׂשִׁים:

וּמִתְאַשְּׁרִים לְהַשְׁמִיעַ שְׁמֶעַ יִשְׂרָאֵל בְּקִרְיָאתָם.

נוֹהֵם פִּיהֶם בְּכִרְפַּת זְבָחָתָם.

צועק

יַחַד אָבוֹת וּבָנִים חֲתָנִים וְכִלּוֹתָם.

מִמֶּהָרִים לְטָבַח בְּבִאֲפָרְיוֹן חֲפָתָם:

אפריון ל' חופה

וְלִדֵּי נֶעְמָךְ נִטְעֵי שְׁעִשׁוּעִים.

ילדיך הנעימים, כמו עצים יפים.

סָפִים כָּלִים גְּוֹעִים מְנוּעִים.

מתים נמנעו מלחיות עוד.

בְּדֹשְׁבַעַת בְּעֶקֶד הָרוּעִים.

בעקדת יצחק. רועי לאן היו אבותינו

רְבוֹת זֶרַעַם כְּכֹכְבֵי רְקִיעִים:

להרבות

רְאֵה תִּרְאֶה עֲקֵדוֹת אֵלֶּה נֶעְקְדוּ.

(א) עמך להדין. מרמז לוויכוחים עם הכמרים.

(ב) אבחת הרב (יחזקאל כא כ). פי' הרד"ק להט החרב.

בְּחַיֵּיהֶם נִצְּהָבוּ וּבְמוֹתָם לֹא נִפְּרְדּוּ.

יְחִיד שְׁמֶךָ לְקָדִם שְׁקָדוֹ.

מְהֵרָה.

יְדִידוֹת יִשְׂרָאֵל פְּקוּד פֶּאֶשֶׁר נִצְּחָדוּ:

זכור את העת בה נאחדו אתך במותם על קידוש ה':

הֵא זְכוֹר וְאֵל תִּשְׁבַּח.

וּשְׂאֲרִית הַפְּלִיטָה בְּמִכְאוֹב מוֹכַח.

מיוסרים בייסורים.

דוֹרֵשׁ דְּמִים דְּרוֹשׁ לְהַתְּנוּכָה.

דרוש דמנו והתנוכח עם אויבינו.

הוֹפִיעַ בְּנִקְמַת עִם נִשְׁכָּח:

לנקום את ישראל שנשכחו בגלותם:

חֲפוּץ וּבַעֲבֻרוֹת צוּרֵי^(ה) הַנְּשָׂא.

יהי רצון שתקום בכעס נגד אויבינו.

זַעֲוָה תָּשִׁים מִפְּרִיךְ וְשׁוֹסָה.

תשים לזעווה את העריצים שהעבידונו עבודת פרך ודרסו עלינו.

קְנוּיִךְ תַּחֲזֵן בְּאַבְרָתְךָ מַחֲסָה.

ישראל שקנית לך תן להם חנינה ובכנפיד ימצאו מחסה.

וְעַל־כָּל־פְּשָׁעֵינוּ אַהֲבָה תִּכְסֶּה:

אֲמִין וְשׁוֹב פְּלִטָּה שְׂרִידֶיךָ.

חזק וחצל

מִיַּחֲלִים לְחַסְדְּךָ זֶרַע חֲסִידֶיךָ.

צַעֲקָתָם קָשׁוּב מִמִּכּוֹן הוֹדְךָ.

זְכוֹר לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ:

אֵל מְלֶכֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְּנֶהֱג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֵּדָם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְּנָצֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֶזְרָה וְנִשְׁעָה וְנִקְחָה. וְסִלִּיחָה לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלְּחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(ה) בעברות צוררי (תהלים ז ז). ת"י צווגזא על מעיקי.

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: בְּקִרְאָנוּ עֲנֵנוּ
 אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לָּנוּ חֲנֻנוּ וְשָׁמַע תְּפִלָּתָנוּ: שְׁמַעֲה־תְּפִלָּתָנוּ יי
 וְשִׁוְעֵתָנוּ הַאֲזִינָה אֶל־דְּמֻעֵתָנוּ אֶל־תַּחֲרֹשׁ: אֲדֹנֵי שְׁמָעָה בְּקוֹלָנוּ
 תַּחֲיִינָה אֲזַנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמָעָה יי צְדָק הַקְשִׁיבָה רְנִיתָנוּ
 הַאֲזִינָה תְּפִלָּתָנוּ בְּלֹא שְׁפָתֵי מְרָמָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַפְּלֵךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
 לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מְפִילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
 שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סֶלַח אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךְ:

נא עקדה ע"ס א"ב וזסוף חתום בנימן בר זרח חזק

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
 אֱמוּנִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים הַנֶּאֱמָנִים בְּבְרִיתְךָ.

בָּאִים לְקוֹד וְלִכְרוֹעַ בְּסִפֵּי חֲצֵרוֹתֶיךָ:

ליפול על פניהם בשערי

גוועים בַּתְּפִלָּה וּמִתְפַּקְקִים בְּבְרִיעָה.

צועקים ומשתחוים

דוֹפְקִים דִּלְתֶיךָ וְאוֹמְרִים אֲדֹנֵי שְׁמָעָה:

הַמְקַרִּיבִים תְּקַרְבֶּת מִנְחָה רוּחַ נְשִׁבָּרָה.

במקום מנחה,

וְדָבָאוֹת לֵב תַּחַת עוֹלָה תִּמְוָרָה:

זָבַח כָּלִיל מִזְבִּירִים עֲקֹדַת מִרְיָה.

במקום קרבן עולה

חֲלָבֵי אִשִּׁים וְעוֹלֹת רִאֲיָה:

והיא עומדת לזכותם כמו החלבים שעל האש ועולה שמקריבים עולי רגלים:

טְעִינַת עֲצִים אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ נֶעֱמָסָה.

העצים שנשא יצחק ואשר ניתנו על המזבח.

יְקוֹד יֵאֵשׁ וּמֵאֲכָלָת אֲשֶׁר אָב נָשָׂא:

בְּפִיפֶת יָדַיִם וְרַגְלַיִם אֲשֶׁר עַל־הַמַּעֲרָכָה נֶעֱקְדָה.

לֶחֶב^(א) בְּרֹזַל וְקוֹפִיץ מְרוּטָה^(ב) וְחֻדָּה:

סכין מושחזת

מֵאֲכָלֶת לְקוֹחָהּ וְצוֹאֵר לְשַׁחֲטָהּ פָּשׁוּט.

סכין

נִתְפָּפָה סְמִיכָה וּלְקָרִיץ^(ג) אָב קָשׁוּט:

תכף אחר הסמיכה התכונן האב לשחיטה :

שִׁמַּח הָאָב בְּזִבְיָהּ בְּעַל מְשִׁתָּה בָּנוּ.

עַלֵּן הַבֵּן בְּקָרְבָּנוּ בְּבַחֲתָנוּת אַפְרִיזוֹ:

אפריון לשון חופה

פְּעֻלַּת צִדְקָתָם בְּנִיחָם בְּהַזְכִּירָם לְפָנֶיךָ.

צָפוֹן לָהֶם תּוֹשִׁיטָם^(ד) וּבְמִגְנָךְ תִּגֵּן חֲנוּנֶיךָ:

שמור להם שכרם הטוב

קָרְנִי סְבִיכַת אֵיל הַנָּאֶחֶז בְּחַרְשִׁים^(ה).

אותו איל שקרניו היו סבוכים בענפי היער.

רָצָה לְהַנְתִּין כֶּפֶר לְעַם קְדוֹשִׁים:

שַׁעַת נִיחֻחוֹ וְנִשְׁבַּעַתָּ לּוֹ.

קיבלת ברצון

תּוֹלְדוֹתָיו לְהַרְבּוֹת, שֶׁעַר אֵיבָיו לְהַנְחִילוֹ:

בְּהָרַ יֵי יִרְאָה וּלְבָנָיו יְהִי מַחְסָה^(ו).

לפני ה' תיראה ותיזכר עקדת יצחק, וזכות העקדה תהיה למגן ומחסה לזרעו.

נִקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם יֵי יִרְאָה עַל שֵׁם הַמַּעֲשֶׂה:

יִלְדָּיו הַיּוֹם בָּצָר וּבְמָצוֹק לְפָנֶיךָ בְּעִמָּדָם.

מַעֲוִדֵי מִתְנַיִם, כּוֹשְׁלוֹת בְּרַפִּים, וְרַפּוֹת יָדָם:

עייפות

נוֹשָׂאִים לָךְ עֵינַיִם, בִּירַר נִיב מַעֲנָם.

רצה תפילתם כתפילה ברה וטהורה.

זְכוֹר רֵיחַ הַנֶּעֱרַב וְחִזֵּק רַפְיוֹנָם:

וּנְפִוצוֹתֵיהֶם תִּקְבֵּץ וְנִדְחֵיהֶם תִּאָּסֹף.

(א) להב. פי' חרב, כמו שפירש הרד"ק בשורשים לפי שהחרב דומה ללהב בהתלהט נקראת להב כ"ש (נחום ג ג) וְלֶחֶב חָרֵב.

(ב) מרוטה. שניקו אותה מכל חלודה (רד"ק בשורשים).

(ג) קרץ. שחיטה כמו שנאמר עֲגֹלָה וְפַחֲפִיָּה מִצָּרִים קָרַץ מִצָּפוֹן בָּא (ירמיה מו כ).

(ד) תושיה. שבר טוב כמו שנאמר יִצְפֹּן לְיִשְׂרָאֵל תּוֹשִׁיָּה (משלי ז ז).

(ה) וּבְחַרְשִׁים (דה"ב כז ז). פי' הרד"ק וביערים.

(ו) בהר ה' יראה וכו'. כמו שפירש"י (צדאשית כז יד) זהר ה' יראה אפרו של יצחק צבור ועומד לכפרה.

וְאוֹבְדֵיהֶם תִּבְקֹשׁ וַנִּוְהֶם תִּישָׁב.

תחפש את ישראל האובדים בין הגוים ותבנה משכנותיהם.

וְתוֹשִׁיבֵם לְבִטָּח וְתִשְׁכַּנֵּם שְׂאֲנָן בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל.

בשלוח

וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם לְעוֹלָם לְבָדָד.

הַמָּחָה יִהְיוּ לָךְ לְעַם וְאַתָּה תִּהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כִּלְבָּשֵׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עַמּוֹנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כִּלְחִי: שְׁמַע קוֹלָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תַּפְלָתֵנוּ: שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ
בְּשׁוֹעֲנֵנוּ אֱלִיךָ בְּנִשְׁאָנוּ יְדִינוּ אֶל־דְּבִיר קִדְשֶׁךָ: שְׁמַע־יי וְחַנּוּנוּ יי
הִי־הָעֶזֶר לָנוּ: שְׁמַע־יי קוֹלָנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ
אֶל־תַּפְלַת עֲבָדֶיךָ וְאַל־תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן
אֲדֹנֵי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי צָבָאוֹת עַמּוֹנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צָבָאוֹת אֱשֵׁרֵי אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךָ:

נב חתום בראשי המאמרים אפרים מבונא בר רבי יעקב^(ה) חזק ואמץ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲנִי עֲבָדְךָ בְּנ־אֲמָתְךָ.

בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ.

(ה) רבנו אפרים בר יעקב מבונא חיצל סימנים נב וקז.

מָחָר בְּיוֹם קֹדֶשׁ לְפָקְדְנוּ בִישׁוּעָתְךָ.

באתי לבקש כי מחר תפקוד אותנו לישועה.

שִׁבְתוֹן שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לִי מָחָר (שמות טז כג):

אֶעֱיֶרָה שַׁחַר וְלֹא שַׁחַר יַעֲיֶרְנִי.

בְּיָמִים הַנּוֹרָאִים אֲשֶׁר פָּחַד קְרָאֲנִי.

לִפְנֵי בּוֹא יוֹם הַגָּדוֹל לְדוֹנְנִי.

בַּכֶּסֶה^(א) לְיוֹם חֲגִנּוּ חַג לִי מָחָר (שמות לז ה):

פִּשְׁעֵי אֲנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי תִסּוּבְּנִי.

אני יודע כי פשעתי והעונש המגיע לי מאיים עלי מכל צד.

וְאֲדַאֵג לְיוֹם מָחָר יוֹם מִשְׁפָּטִי וְדִינִי.

וְאֶת־פֶּלֶל אֶל־יְיָ לְסִלּוֹחַ לַעֲוֹנִי.

מִדְאָגָה מְדַבֵּר עֲשִׂינוּ זֹאת לְאֹמֶר מָחָר (יהושע כב כד):

התחלנו כבר היום להתפלל למחר:

רַחוּם פִּדְנִי וּבִמְרָעִים לִי תִתְחַר.

והילחם באויביי.

שְׁלַחֲנִי בִי עָלָה הַשַּׁחַר.

קבל תפילתי ושלחני כי התפללתי זמן רב בלילה ועכשיו עלה השחר.

בִּי אֵיזָה עִם סִגְלָתְךָ לָךְ לְבַחֲךָ.

חשקת

בִּי אִם־אוֹתִי וְגַם־לְמָחָר (אסתר ה יז):

גם מחר הראה לכל כי אני עמך:

יִשְׁלָנוּ אָב זָקֵן וְיִלְד זָקָנִים.

אברהם יצחק

וְאֲבִי יֵשֵׁב אֶהְיֶה וּמִקְנֶה רֵאשִׁית קִנְיָנִים^(ב).

יעקב אבינו יושב בבית המדרש ועסק בתורה.

תַּחֲזֹן זְכוֹת אֲבוֹת לְבָאִי בְּכָכִי וּבִתְחִנּוּנִים.

זכות אבות תביא חנינה

וְקִדְשָׁתָם הַיּוֹם וּמָחָר (שמות יט י):

וקרבת אותם אליך

מִקְשֶׁר אֲמִיץ קֶשֶׁר רְשָׁעִים מְשַׁבְּלִי.

התר את הקשר החזק שבו קשרו אותי רשעים, הורגי ילדיי.

(א) בכסה (תהלים פא ז). רבותינו דרשוהו על ר"ה שהינח מתכסה בו (סנהדרין דף י"א ע"ב). ולפי פשוטו, פֶּסֶחַ, יום מועד קצוה (רש"י).

(ב) ואבי יושב אהל וכו'. ע"ש הפ' וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֵשֵׁב אֲהָלִים (בראשית כה כז) ופירש"י אהלו של שם ואהלו של עבר. מִקְנֶה רֵאשִׁית קִנְיָנִים, היא התורה שנאמר בה ה' קָנְנִי רֵאשִׁית דִּרְבּוֹ (משלי ח כב).

אָסוּר חַל עַל אָסוּר בּוֹלֵל וּמוֹסִיף^(א) אֱלֹי.

שמו אותי במאסר תוך מאסר.

קֶשֶׁר הָעֶקֶדָה יִתִּירָם מִהֶתְגִּיל עָלֵי.

בזכות הקשרים שקשר אברהם את יצחק בנו הוצא אותנו ממאסר ומנע ממנו כל התעללות.

וְאֶל־הָעַם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֵר

(במדבר יא יח):

התכוננו למחר:

מִקֵּדָם צִלְחָה דִּרְכִּי, וְהָיָה יְיָ עִמָּדִי.

וְעַתָּה לְהַפּוֹךְ נִסְתַּחֲפָה שָׂדִי.

נשטפה שדי ונתרוקנה מכל.

לְחָרֵב וּלְהָרֵג נִמְסַרְתִּי בְּיַד רוֹדִי.

רשע השולט עלי.

כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּנְךָ מָחָר

(דברים ו כ):

ועל זאת יתפללו ישראל מחר:

בְּחֶסֶד וּבְאֶסֶר נֶאֱסַרְתִּי בְּגִלוּתִי.

וְלֹא־קָרַב הַמִּתִּיר בְּמִצּוֹת אִישׁ בְּשׁוֹרְתִי.

לא הגיע משיח בן דוד, אשר אליהו הנביא יבשר לנו.

אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׁמִנְהוּ אָבִי יִתּוּמִים מִלֵּאָה בְּרִיתִי^(ב).

אליהו הנביא שמינהו הקב"ה עלינו,

יֵשֶׁם יְיָ מוֹעֵד לְאֹמֵר מָחָר

(שמות ט ה):

יביא ה' מחר את גאולתנו:

וְהַקְצִים כָּלָם כָּלוּ וּבֶנְךָ בְּיַד קִמְיָה מִתְאַחֵר.

אויבך

כל חשבונות הקץ כבר עברו

וְהִלֵּא אֵין אָדָם רוֹצֶה שְׂיֵהִי פֶקֶדוֹנוֹ בְּיַד אַחֵר.

לְכָל־תְּכַלָּה יֵשׁ קִץ^(ג), רַחֲבָה גִלוּתִי לְסִחָר.

להסתובב ממדינה למדינה.

דבר

נִשְׁאַל לִי לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָךְ וּלְעַמֶּךָ וַיֹּאמֶר לְמַחֵר

(שמות ח ה-ו):

שאלנו את ה' מתי צריך להתפלל על כלל ישראל ואמר לנו – "מחר":

נֹרָא, מִיָּהָר וְהוֹרֵד בְּכָרִים לְטַבַּח.

ככבשים

(א) אסור בולל ומוסיף. בכריתות (דף י"ז ע"ב) נהי לאיסור חל על איסור לית ליה, איסור מוסיף ואיסור כולל אית ליה. ופירוש, אין איסור חל על האיסור, כגון האוכל נבלת בהמה טמאה, אינו חייב משום נבלה. איסור כולל, נבלה ונכנס יו"כ, מיגו דחל איסור יו"כ על שאר חתיכות דהתירא, חל נמי אחתיכת נבלה והאוכלה יהיה חייב גם על יו"כ. איסור מוסיף, חלב של קרבן נעשה נותר, מיגו שנאסר עכשיו גם לגבי מזבח, חל איסור נותר גם לגבי אדם והאוכלו יהיה חייב גם משום נותר.

(ב) מִלֵּאָה בְּרִיתִי (מלאכי ג א). פי' במאודה, אליהו הנביא.

(ג) לכל תכלה יש קץ. ע"ש הפ' לְכָל־תְּכַלָּה רִאִיתִי קִץ (תהלים קיט כו), ופירש"י לכל סיום דבר יש קץ גבול.

אם עוֹבֵד זָרָה, וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחָ^(א).

וּמָחָה אֶת שְׁמָהּ.

חֲמַל עַל זֹבְחִים נַפְשֹׁתָם לָךְ זֹבַח.

וְעֲנֵתָהּ בִּי צְדָקָתִי בְּיוֹם מָחָר (בראשית ל ג):

אם שְׁטַהֲרָתָה טְמֵאָה אֵצֶל הַקֹּדֶשׁ.

מִה שְׁטָהוּר אֵצֶל שְׁמָהּ טָמֵא הוּא לָנוּ.

תִּשְׁמִידָנָה וְתִכְחִידָנָה מָחָר בְּיוֹם הַחֲדָשׁ.

הַכַּחֲלָה לָשׁוֹן הַשְּׁמֵדָה

נָקָם נִקְמָתִי וּמַד לָהּ צָרוֹת בְּגִדְשׁ^(ב).

בַּכְּמוּיוֹת גְּדוּלוֹת.

וּמְדוּד

וַיֵּצֵא הֶלְחֵם בְּעַמְלֶק מָחָר (שמות יז ט):

אֲנֵה ה', הִלְחֵם בְּאוֹיְבֵינוּ מָחָר:

בּוֹזוּזֵי נוֹאָמִים, הָאוֹכְלִים אוֹתִי וּמִדְּקִים.

לְיוֹעֲסִים אוֹתִי הַדֵּק הֵיטֵב.

מִדְּבָרִים נִגְדִי

אֲבִלְתִּיד בַּמָּה שְׁנֵי חֻזְקָה וַיֵּשׁ חֻזְקָה לְנִזְקִים.

טוֹעֲנִים כִּי יֵשׁ לָהֶם חֻזְקָה לֹאכֹל אוֹתִי וּלְהִזִּיק לִי.

עוֹלֵל לָמוֹ כִּאֲשֶׁר עוֹלֵלָתָ לִי, דְּנָקִים^(ג)

שִׁישִׁית הַשֶּׁקֶל,

בְּשֶׁקֶל, וְהָיָה פַעֲת מָחָר (מ"ב ז יח):

יִשְׁלְמוּ בְשֶׁקֶל מָחָר (הִשָּׁב לָהֶם שֵׁשׁ פַּעֲמִים מִה שֶׁעָשׂוּ לָנוּ):

רַחוּם, הִכִּינוּ לָךְ בִּימָה וְסִיגוּרִים לְהִתְקַרֵּב.

בְּעֵלִי תַפִּילָה וּבְעֵלִי תַקִּיעָה.

וּבְכָר בָּא חֲכָם לְדְרוֹשׁ בְּמַעֲרָב^(ד).

וְעַתָּה תִּמְחֹל לָנוּ עַל כְּבוֹדְךָ הָרֵב^(ה).

לִין פֹּה וַיֵּיטֵב לְבָבְךָ וְהִשְׁפַּמְתָּם מָחָר (שופטים יט ט):

ה' יִגִּיד לָנוּ – שֶׁמַּחֲוֹ הַלֵּילָה בְּשִׂמְחַת יוֹ"ט

רֵאָה אֲבִינוּ בִּי עֲשִׂינוּ בְּאִפְנוּתָנוּ.

יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעוּרָיו.

(א) וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחָ. ע"פ ה' וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחָ בְּשִׁמּוֹ (במדבר לב מז), ופירש"י לָהּ אִינוּ מִפִּיק ה"א וּרְאִיתִי

דִּסּוּדוֹ שֶׁל רִבִּי מִשֶּׁה הִדְרָשׁן לְפִי שֶׁלֹּא נִתְקִיִּים לָהּ שֶׁסֶּה לְפִיכָךְ הוּא רַפָּה שֶׁמִּשְׁמַע מִדְּרָשׁוֹ כְּמוֹ לֹא.

(ב) בְּגִדְשׁ. מִל' מִלֵּא וּגְדוּשׁ קְטוֹרֶת (תמיד פ"ה מ"ד).

(ג) דְּנָקִים בְּשֶׁקֶל. בַּמָּה (דף ל"ט ע"ב) פִּירֶשׁ"י דִּנְקָא שְׁתּוֹת חֲזִי הַשְּׁלִיִּשׁ.

(ד) בָּא חֲכָם לְדְרוֹשׁ. רָמַז לְמִנְהַג שֶׁהָיָה הָרֵב דּוֹרֵשׁ שְׁלֹפְנֵי ר"ה (הַקְדַּמַּת מַהְרִי"ל). בְּמַעֲרָב פִּי הַמִּפְרָשִׁים

בְּמַעֲרָב רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּל"נ דְּבָרִים עָרְבִים הַמּוֹשְׁכִים אֶת לֵב הַשּׁוֹמְעִים לְתַשׁוּבָה. אוֹ צַעֲרוֹב וּמוֹזָגָה שֶׁל דְּבָרֵי

הַלֵּכָה וְדְבָרֵי אֲגֻדָּה.

(ה) תִּמְחֹל לָנוּ עַל כְּבוֹדְךָ הָרֵב. בְּקִדּוּשֵׁין (דף לב ע"א) וְרַב יוֹסֵף אָמַר אִפִּי הָרֵב שֶׁמַּחֲל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מִחוּל

שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יג כא) וְה' הִלָּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם.

עֲשֵׂה בְּאַמְנוּתְךָ וּסְלַח לָנוּ.

קָם קִדִּישׁ אֶת־הָעָם וְאַמְרַת הַתְּקַדִּישׁוּ לְמַחֵר (יהושע ז יג):

בְּרוּר כִּי אֵין צְדִיק שְׁלֹא־יִחָטֵא בַּעֲבָרָה.

לְמִלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לֹא נִתְּנָה תוֹרָה.

וְאַנּוּ אֵין לְדַקְדֵּק עִמָּנוּ כַּחוּט הַשְּׁעָרָה.

בִּי־יֵאמְרוּ אֱלֵינוּ וְאַל־דִּרְתִּינוּ מַחֵר (יהושע כב כח):

כאשר יוכיחו אותנו ואת בנינו

יְהִי, כְּבוֹדְךָ עוֹמֵד בֵּין עַדְתֵּנוּ כְּהִבְטָחָתְ לִזְקֵנֵנוּ^(א).

אתה עומד בתוכנו, כמו שהבטחת לאברהם אבינו.

אֱלֹהִים נֶצֶב בַּעֲדַת אֵל בְּקִרְבָּנוּ.

גַּם אַתָּה יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, סִבְבָּנוּ.

עמוד סביבנו.

שֵׁב בְּזֶה גַם־חַיּוֹם וּמַחֵר (ס"ז יא יז):

יָד פְּשׁוּטָה פָּשַׁט בַּעַל הַבַּיִת לְבַעְלִי תִּשׁוּבָה.

הקב"ה

וּפָשַׁט הָעֵנִי אֶת־יָדוֹ לְקַבֵּל טוֹבָה.

ישראל

אַמֶּת נִתְּתָ לִי־עֵקֶב חֶסֶד לְאַבְרָהָם בְּאַהֲבָה.

יִנָּתֵן גַּם־מַחֵר (אסתר ט יג):

עַד־מָתִי תִרְדְּפֵנִי רוּדָף מָלֵא^(ב).

רדיפה מלאה.

כָּתוּב וְלֹא כָתוּב^(ג) עָלַי תַּעֲלֶה.

קללות הכתובות בתורה וגם שאינן כתובות אתה מעלה עלי.

אַחֲרֵי מִי יֵצֵא מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל הַמִּפְלֵא.

הקב"ה

זֹאת אוֹת בְּקִרְבָּכֶם כִּי יִשְׁאַלּוּן בְּנֵיכֶם מַחֵר (יהושע ז ו):

כי יש לבני ישראל להתפלל מחר:

(א) כהבטחת לזקננו. במדרש (בראשית רבה מח י) והוא עומד עליהם (בראשית יח ח) שהצטיח הקב"ה

לאברהם אבינו כי הוא יעמוד בשעה שזניו יסבו כמו שנאמר אֱלֹהִים נֶצֶב בַּעֲדַת אֵל (תהלים פז א).

(ב) רודף מלא. באיכה רבתי (א לג) וַיִּלְכּוּ בְּלֹא־יָדָהּ לִפְנֵי רוּדָף, א"ר אחא כסם שלא גלו ישראל אלל ברודף

מלא כך אינן נגאלין אלל בגואל מלא דכתיב וְכֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל (ישעיה נט כ) מלא כתיב.

(ג) כתוב ולא כתוב. ע"פ הפ' גַּם פְּלִיגְלִי וְכִלְמִכָּה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם יְהוָה עֲלֶיךָ

(דברים כח סא).

קִדְמוֹךְ בְּנִיךָ בְּתַפִּלַּת הַיּוֹם שְׁכָרְם.

בתקווה.

הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתֶם וּלְמַחֵר לְטוֹל שְׁכָרְם.

כי יקבלו מחר שכר על מה שהתפללו היום.

הַיּוֹם בְּמַחֵר זֶה וְזֶה גּוֹרֵם לְטוֹבָה לְזַכָּרְם^(א).

וְהָיָה כְּזֶה יוֹם מַחֵר (ישעיה נו יז):

בְּזֵרוֹז צִירֵי יִשְׂרָאֵל הִתְפַּלְלוּ עַל־אֲחֵיכֶם.

שליחי ציבור

עַל כָּל־צָרָה וְצוּקָה שְׁלֹא תָבוֹא עַל צְבוּרֵיכֶם.

וְצַעֲקוּ בְכַח פִּי תוֹלַעַת^(ב) יַעֲקֹב אֲבִיכֶם.

בתפילה חזקה

וְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לְפָנַי יי מַחֵר (במדבר טז ז):

תפילה במקום קטורת

בְּתוֹרָה וּבְמִצְוָה שֶׁקִּיְמוּ הֵם וְאֲבוֹתֵיהֶם.

יִזְכּוּ לְהִיטִיב לְעוֹלָם לָהֶם וּלְבְנֵיהֶם.

יי הַטּוֹב יַכְפִּיר בְּעַד עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

וְכֵן תֹּאמַר אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחֵר (במדבר יא יח):

חֲנוּן, הָשִׁב שָׁנִים בְּבִרְכָּתְךָ.

הוֹאִיל וּמִסֵּתִפְלִים לָךְ וּמִקְוִים לִישׁוּעָתְךָ.

חֲדַשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וְעִטְרָתָ^(ג) שְׁנַת טוֹבָתְךָ.

תברך בפירות מרובים.

הִנֵּה יוֹם קִדְּשׁ לִי מַחֵר (שמות טז כג):

(א) היום במחר וכו'. ע"פ תנחומא פר' אמור ערב ראש השנה גדולי הדור מתעניין, והקדוש ברוך הוא מוותר להם שליש מעונותיהם, ומראש השנה ועד יום הכיפורים, יחידים מתענים, והקדוש ברוך הוא מוותר עליהם מעונותיהם, וביום הכיפורים, כל ישראל מתעניין ומבקשין רחמים אנשים ונשים וטף, והקדוש ברוך הוא מוותר להם את הכל.

(ב) פי תולעת יעקב. במכילתא (על שמות יד י) אֶל־תִּירָאֵי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל, מה תולעת זו אינה מכה את הארז אלא צפה כך אין להם לישראל אלא תפלה.

(ג) ועטרת (תהלים סה יז). פירש"י על ידי גשמים אלה מעטר בכל טוב את השנה. וכן בלשון חז"ל כדי לעטר את שוקי ירושלים בפירות (ביצה דף ה' ע"א).

זָכָה חֲדָשׁ תִּשְׁרִי לְהִתְרִי וְסִלִּיחָה.^(א)

להתיר אותנו ממאסר

יִרְחֵ אֵיתָנִי עוֹלָם וּגְבָעוֹת^(ב) נִזְכְּרוּ וְנִפְקְדוּ בֹּ לְהַשְׁמִיחָה.

חודש בו האבות והאמהות נפקדו בבנים.

וּבֹ עֲתִידִים לְהַגְאֵל צֶמַח צְדִיק^(ג) לְהַצְמִיחָה.

מלך המשיח יצמח בו.

כֹּה אָמַר יְיָ כַּעַת מָחָר (מ"ז ז א):

"מחר אגאל אתכם":

קְדוּשִׁים, הַמְּלִיכוֹנִי עֲלֵיכֶם וְהַזְכִּירוּ זְכָרוֹנוֹת.

ח' אומר לישראל –

בְּדִי שְׁאֵזְכוֹר עֲקֵדַת אֲבִיכֶם בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל בְּפִקְדוֹנוֹת^(ד).

וְאַכְתַּבְכֶּם בְּסֵפֶר חַיִּים וְאַמְחֹל לָכֶם עוֹנוֹת.

אֶל־תִּירָאוּ וְאֶל־תִּתַּחַתּוּ מָחָר (דה"ז כ יז):

גם חתה לשון יראה

וְאֲנִי בְּחֶסֶדְךָ בְּטַחְתִּי, אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה^(ה).

צִדְקָנוּ תִּכְרִיעַ בְּגֵרוּמִים^(ו) בְּבָדִים לְהַמְנִיחָה.

תכביד את כף זכויותינו ותוסיף עליה משקל.

תֹּאמַר לִי רַב־חֶסֶד, מִטָּה פְּלִפִּי חֶסֶד, מִפְּנֵה.

מטה את כף המאזניים לצד הזכויות, ומסלק את העברות.

אֶל־תִּצַּר צַרְת מָחָר (צן סירא כח א):

"אל תדאג למחר":

אֶרְךָ זְמַן זְמָנִים זְמִינִיהֶם^(ז) קִדְשָׁה נִתְחַלְלָה.

וְטִמְאָה אָבִי אֲבוֹת הַטִּמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה.

יְרוּדָה עַד־עָפָר תַּעֲלֶה מַעֲלָה מַעֲלָה.

וְהַעֲמִלְקִי וְהַכְנִיעֵנִי יוֹשֵׁב בְּעֵמֶק מָחָר (במדבר יד כה):

תשפיל אותם

(א) זכה חדש תשרי להתיר וסליחה. בשם החולש מרומז התרה וסליחה כ"ש צמדקש (ויקרא רבה כט ח) חודש תשרי, תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך.

(ב) איתני עולם. האבות (ר"ה דף י"א ע"א). וגבעות. האמהות (שם).

(ג) צמח צדיק (ירמיה כג ה). משיח.

(ד) בפקדונות. גם פקדון ל' זיכרון, ואולי פירושו בשופר של איל העקידה המופקד אלל הקצ"ה לתקוע בו לעתיד לבוא כ"ש בפרקי דרבי אליעזר פ"ל.

(ה) אמרתי עולם חסד יבנה (תהלים פט ג). לעולם חסד ה' עומד וננוי (א"ע).

(ו) גרומים (ב"ב פ"ה מ"א). תוספת משקל.

(ז) זמן זמנים זמניהם. פי', זמן רב, כמו שדרשו במגילה (דף ב' ע"א) בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם ואמרו שם האי מיבעיא ליה לגופיה א"כ לימא קרא זמן מאי זמניהם זמנים טובא ואכתי מיבעי ליה זמנו של זה לא כזמנו של זה א"כ לימא קרא זמנם מאי זמניהם שמעת מינה כולהו.

מָחָר שְׁעִיר אֲכַנְיָסָךְ בְּשָׁנָה רָעָה.

בְּנֵי מִידָךְ אוֹצִיא וְאוֹשִׁיעָה.

הִמָּה פּוֹרְשִׁים לְחַיִּים טוֹבִים וְאַתָּה לְמִיתָה קְבוּעָה.

וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמְּךָ מָחָר (שמות ח יט):

צְדָקָה וּגְאֻלָּה הִנְנִי מְבִיא לְמָחָר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה.

שְׁנַת אָסֶם וּבִרְכָּה בָּאוּ אֵלַי כָּעֵת מָחָר לְחַנּוּנָה.

לקבל חנים.

יְשׁוּעָה וְחַיִּים וְשָׁלוֹם רַחֲמִים וְחֲנִינָה.

הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם כָּעֵת מָחָר (שמות ט יח):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹבֵי לִפְלִ וְרַחֲמֵיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקוּן לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹ בְּיוֹם צָרָה וַיַּדַּע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעִדְדוֹ וְדָר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִכְּבֹטָח בְּאֶדָם: טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִכְּבֹטָח בְּגִדִּיכִים: טוֹב־וַיִּשֶׁר יְיָ עַל בֶּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלִל וְדוּמָם לְתַשׁוּעָתָה יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מֵיִם עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמְּךָ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמְּךָ וּבָרַךְ אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנֵי־מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

לִי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזֵבֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

גַּם פִּזְמוֹן חֲתוּם שְׁלֹמָה (אבן גבירול^(א)) צִרְאָשִׁי הַמֵּאֲמָרִים

פּוֹתַחֲנִין אֲרוֹן הַקֶּלֶשׁ^(*)

שִׁפְט כָּל־הָאָרֶץ וְאוֹתָהּ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד.

נָא חַיִּים וְחֶסֶד עַל עַמִּי תַצְמִיד.

ישראל תדביק.

וְאֶת־תַּפְלַת הַשָּׁחַר בְּמָקוֹם עוֹלָה תַעֲמִיד.

עֲלֵת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֲלַת הַתָּמִיד:

לֹאֲשׁ צִדְקָה מַעֲטָה, לָךְ לְבִדְךָ תִּיתְרוֹן.

הצדקה היא מלבושך אתה לבד נעלה.

וְאִם אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, זָכְרָה יִשְׁנֵי חֲבֵרוֹן.

האבות.

וְהֵם יַעֲלוּ לְזַכְרוֹן. לִפְנֵי יי תָּמִיד.

עֲלֵת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֲלַת הַתָּמִיד:

מִטָּה כְּלָפִי חֶסֶד לְהַטּוֹת אִישׁ לְתַחֲיָה.

מכריע את הכף כלפי הזכויות כדי לכתוב אותנו לחיים.

עֲמֹךְ לְחֶסֶד תִּהְיֶה, גְּמֻלָּא עָלָיו וְחִיָּה.

גמול נא טוב

כְּתוּב תְּהוּ חַיִּים^(ב), וְהִיָּה. עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד:

סימן

הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן עִיר קְדוֹשִׁי.

וְנָתַתְּ יָד וְיָשָׁם בְּבֵיתְךָ לְמִקְדָּשִׁי.

מקום וזיכרון

עֲרִיכַת גֵּר לְבֶן־יִשְׂרָאֵל. לְהַעֲלוֹת גֵּר תָּמִיד.

ובבנין בית המקדש.

בהקמת מלכות בית דוד.

עֲלֵת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֲלַת הַתָּמִיד:

(א) רבי שלמה בן יהודה אבן גבירול הוא רבי שלמה ספרדי המוזכר בתוס' מנחות דף מ"א ע"ב, חי בספרד באלף החמישי, סוף מאה ח' ותחילת מאה ט'. חיבר סימנים גג, סד, צה וקד.

(*) בערב ראש השנה וערב יום כיפור פותחין ארון הקדש לפזמון (ויש מקומות פותחין גם בעשרת ימי תשובה) וס"ז אומר את החזן ג' פעמים, אחרי המאמרים הראשון, השני והאחרון.

(ב) תו חיים. ע"פ הפס' (יחזקאל ט ז) וְהִתְנִיֹתָ תְּהוּ עַל־מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים. ודרשו חז"ל (שבת דף נ"ה ע"א) א"ל הקד"ה לגבריאל כך וכסוס על מלחן של כליקים תיו של דיו שלא יסלטו בהם מלאכי חבלה ומאי שנא תיו אמר רב תיו תחיה.

ק' שִׁפְט כָּל־הָאָרֶץ וְאוֹתָהּ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד. נָא חַיִּים וְחֶסֶד עַל
עִם עָנִי תַצְמִיד. וְאֶת־תַּפְּלַת הַשָּׂחַר בְּמָקוֹם עוֹלָה תַעֲמִיד.
עֲלַת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד:

סוגרין

א' מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עִמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבָּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תַּגְמוּלוֹ: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעֵינָי וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי' | יי' א' רַחֲמִים וַחֲנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנִי וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חַטָּאֵנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלְּבָנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תָּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה
לְבִנְשִׁפָּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ זָכַחֵי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
זָכַר־רַחֲמֶיךָ יי' וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּוֶה: זָכַרְנוּ יי' בְּרִצּוֹן עֲמֶךָ פָּקַדְנוּ בִישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קָדֶם גָּאֵלְתָּ שִׁבְט נַחֲלֶתְךָ הִרְצִיוֹן זֶה שְׁכֻנָּתְךָ בּוֹ: זָכַר יי' חֶבֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲחֵבֶת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אִמְרָתִי אֶתֵּן לְזִרְעָכֶם וְנַחֲלֹ לְעֹלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאֵלְנוּ וְאֲשֶׁר חַטָּאֵנוּ:

חַטָּאֵנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

נַד חַטָּאֵנוּ ע"ס א"ב וּבְסוּף חֲמוֹס יְהוּדָה חֹזֵק

אֵלֶּה אֲזַכָּרָה וְנִפְשִׁי עָלַי אֲשַׁפְּכָה^(א).

כְּשֶׁאֲנִי זוֹכֵר עֲשָׂרָה הַרוּגֵי מַלְכוּת, נִפְשִׁי מִצְטַעֶרֶת עַד מוֹת.

כִּי בִלְעוֹנֵי זָרִים בָּעָגָה בְּלִי הַפּוּכָה^(ב).

כְּעוּגָה שֶׁאֲכָלוּ אוֹתָהּ עוֹד לִפְנֵי גִמְרָא אֲפִייתָה.

(א) וּנִפְשִׁי עָלַי אֲשַׁפְּכָה (תהלים מז ה). פִּירָשׁ"י נִפְשִׁי מִשְׁתַּפַּכֶּת, וְהוּא ל' מוֹת כ"ס בְּהִשְׁתַּפֵּךְ נִפְשָׁם (איכה ב

יז) וְכֵן פ' בְּמִזְרָה עַל תְּהִלָּה בְּעֶבֶר הָעֵר נִפְשִׁי מִשְׁתַּפַּכֶּת וְרוּחָה לֵאלֹהִים.

(ב) בָּעָגָה בְּלִי הַפּוּכָה (הושע ז ח). ת"י כְּחִרְרָה דַּעַל לֹא אִתְּהַפַּכְתָּ אִתְּחַלְלָתָּ.

כִּי בַיָּמִי קִיסַר לֹא עָלְתָה אַרְוֶכָה^(א).
רפואה.

לַעֲשֶׂרָה הַרוּגֵי מְלוֹכָה^(ב):

בְּלִמְדוֹ סֵפֶר מִפִּי מְשׁוּלֵי עֲרֻמָּת^(ג).
כאשר למד תורה מפי זקני סנהדרין.

וְהִבִּין וְדָקְדַּק בְּדַת רְשׁוּמָת.
בתורה שבכתב.

וּפָתַח בְּיָאֵלָה הַמְּשַׁפְּטִים וְחָשַׁב מְזֻמָּת.
מחשבה רעה.

וְגִנֵּב אִישׁ וּמָכְרוּ וְנִמְצָא בְּיָדוֹ מוֹת יוֹמָת:

גָּבַהּ לֵב בְּלִיעַל עוֹבֵד אֱלִילִים.

וְצִוָּה לְמַלְאֵת פְּלִטִירוֹ מְנַעֲלִים^(ד).
ארמונו

וְקָרָא לַעֲשֶׂרָה חֲכָמִים גְּדוֹלִים.

מִבִּינֵי דָת וּטְעָמֶיהָ בְּפִלְפּוּלִים:

דִּינוּ מִשְׁפָּט זֶה לְאַשּׁוּרוֹ.
ביושר.

וְאַל תַּעֲוִתוּהוּ בְּכָזָב לְאַמְרוֹ.

כִּי אִם הוֹצִיאֻהוּ לְאַמְתּוֹ וּלְאֹרֹו.

כִּי יִמָּצֵא אִישׁ גִּנֵּב נֶפֶשׁ מֵאַחֲיוֹ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמְרֻבוּ וּמָכְרוּ:

הֵם כְּעֵנֵנוּ לוֹ וּמָת הַגִּנֵּב הַהוּא.

נָם אֵינָה אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲחִיהֶם מְכָרוּהוּ.
אמר להם

(א) ארובה. רפואה (רש"י ירמיה ל יז).

(ב) לעשרה הרוגי מלכות. כ' רבנו בחיי סוף פרשת מקץ, ויש לך לדעת שלא היו בזמן אחד ולא גדונו כולן ביחד וכו'. עשרה נכתבו בבית דין של מעלה ונתנו לו לסמאל הרשע שרה של רומי ואמרו לו לך והכחד מאחירי ישראל כל נתח טוב ירך וכתף להשלים גזרה (שמות כא טז) וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת. ומשמע מדבריו דקיסר האמור בענין הגזירה, לאו קיסר ממש הוא אלא שרה של רומי. וכן פי' בשו"ת יפה נוף או"ח סי' קי"א. ול"ע אם גם הפייטן התכוון לכך. וראה גם מקור חיים (על או"ח) סוף סי' קי"ד.

(ג) בלמדו ספר בו'. במדרש אלה אזכרה, נתן הקב"ה בלב הקיסר של רומי ללמוד תורת משה מפי חכמים וקנים. ערמת. כ"ס (שיר ז ג) בטיגד ערמת חפזים ורש"י פי' את כל הפסוק על הסנהדרין היושב בלשכת הגזית.

(ד) וצוה למלאת פלטיירו מנעלים. כ"ס במדרש אלה אזכרה. פלטייר. בית המלך כדתנן (סנהדרין פ"ב מ"ג) מת לו מת אינו יולא מפתח פלטרין שלו.

וְלֹאֲרַחֵת יִשְׁמַעְאֵלִים סְחָרוֹהוּ.

וּבְעֵד נְעָלִים נִתְּנוּהוּ^(א):

וְאַתֶּם קִבְּלוּ דִין שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם.

כִּי מִיָּמֵי אֲבוֹתֵיכֶם לֹא נִמְצָא כָכֶם^(ב).

וְאִם הָיוּ בַּחַיִּים הָיִיתִי דָּנָם לְפָנֶיכֶם.

וְאַתֶּם תִּשְׁאוּ עוֹן אֲבוֹתֵיכֶם:

זְמַן תִּנְהַלְנוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים^(א).

ביקשו החכמים –

עַד שֶׁיָּדַע אִם נִגְזַר הַדָּבָר מִפְּרוּמִים.

לִדְעַת אִם אָנוּ חַיִּבִּים וְאַשְׁמִים.

נִסְבּוֹל גְּזֵרַת מֶלֶךְ רַחֲמִים:

חָלוּ וְזָעוּ וְנָעוּ בְּלִמּוֹ.

כולם פחדו.

עַל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן־אֱלִישֶׁעַ בְּהֵן גָּדוֹל נִתְּנוּ עֵינֵינוּ.

ביקשו מר' ישמעאל

לְהַזְכִּיר אֶת־הַשֵּׁם לְעֹלֹת לְאֲדוֹנֵינוּ.

כי יזכיר שם משמות הקדושים ויעלה השמימה.

לִדְעַת אִם יֵצֵאָה גְּזֵרַת מֵאֵת אֱלֹהֵינוּ^(ג):

טָהַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל עֲצָמוֹ וְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם בְּסֻלּוּדִים^(ה).

בחרדה.

וְעָלָה לְפָרוֹם וְשָׂאֵל מֵאֵת הָאִישׁ לְבוּשׁ הַבְּדִים^(ו).

המלאך גבריאל.

(א) ובעד נעלים נתנוהו. בפרקי דרבי אליעזר פ' ל"ח כל אחד ואחד נטל שני כספים לקנות מנעלים ברגליהם שנאמר עַל־מְכָרָם בַּכֶּסֶף צָדִיק וְאֶבְיוֹן בְּעִבּוֹר נְעָלִים (עמוס ב ו).

(ב) כי מימי אבותיכם וכו'. במדרש אלה אזכרה, עשרה חכמי ישראל נמסרו להריגה ביד מלכות הרשעה וכו' על מכירת יוסף שמכרוהו אחיו כו' שמיום שמכרו השבטים את יוסף לא מאל הקב"ה בדור אחד עשרה דלוקים וחסידים כמו השבטים לפיכך הקב"ה פורע מכם.

(ג) זמן תנה לנו ג' ימים. במדרש אלה אזכרה, תן לנו זמן ד' ימים.

(ד) לדעת אם יצאה גזרה. במדרש אלה אזכרה, וחלו פני ר' ישמעאל כה"ג שיזכיר השם הגדול ויעלה לרקיע ויחקור אם נגזרה גזרה מאת ה' יתברך.

(ה) בסלודים. ל' יראה ולאגה (רש"י איו"ב ו י). במדרש שיר השירים (מהגניזה, גרינהוט) מיד טהר את עצמו ונטל והזכיר את השם בסלודים.

(ו) לבוש הבדים. הוא גבריאל (רש"י יומא דף ע"ז ע"א). במדרש אלה אזכרה, מיד נשאו הרוח ונשאו למעלה עד הרקיע השישי ופגע בו גבריאל המלאך וכו'.

וְנָם לוֹ קָבְלוּ עֲלֵיכֶם צְדִיקִים וְיָדִידִים.

ואמר

כִּי שָׁמַעְתִּי מֵאַחֲרֵי הַפְּרָגוּד^(א) כִּי בָּזְזָת אֶתְּם נְלָבָדִים:

המחיצה של מקום השכינה

יָרַד וְהִגִּיד לַחֲבֵרָיו מֵאֲמַר אֵל.

וְצִוָּה הַבְּלִיעַל לְהַרְגֵם בְּכַח וְלֹאֵל^(ב).

גם לאל לשון כח

וּשְׁנַיִם מֵהֶם הוֹצִיאוּ תַּחֲלָה שְׁתֵּם גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּהֶן גְּדוּל^(ג) וְרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן-גַּמְלִיאֵל^(ד) נָשִׂיא יִשְׂרָאֵל:

בְּרוֹת רֹאשׁוֹ תַּחֲלָה הִרְבָּה לְבָעוֹן^(ה).

ר' ישמעאל כ"ג ביקש כי יכרתו את ראשו תחלה.

וְנָם לוֹ הִרְגֵנִי תַּחֲלָה וְאַל-אַרְאֶה בְּמִיתַת מִשְׁרַת לְדָר בְּמַעוֹן.

ורשב"ג אמר לו

הכחן הגדול המשרת לה' השוכן שמים.

וְלַהֲפִיל גּוֹרְלוֹת צִוָּה צַפְעוֹן^(ו).

נחש (כינוי לרשע).

וְנָפַל הַגּוֹרֵל עַל רַבֵּן שְׁמַעוֹן:

לְשֹׁפוֹךְ דָּמוֹ מִהֵר בְּשׁוֹר פֶּר.

(א) פרגוד. מחיצה של השכינה (רש"י סוטה דף מ"ט ע"א). במדרש אלה אזכרה, ח"ל גבריאל, ישמעאל בני חי נפסך שך שמעתי מאחורי הפרגוד שעשרה חכמי ישראל נמסרו להריגה וכו'.

(ב) ולא. וישלאל ידי (בראשית לא כט) פירש"י יש כח וחיל בדי.

(ג) רבי ישמעאל בן אלישע כה"ג. נהרג עם רשב"ג עוד בפני הבית (ראה לקמן בענין רשב"ג). ומ"ש (שבת דף י"ב ע"ב) רבי נתן אומר ישמעאל בן אלישע קרא והטה ואמר לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה, אחר היה, שהרי כה"ג אינו מביא חטאת אלא בשגגת הוראה, וכ"כ בחוס' יבמות דף ק"ד ע"א שהיה ישמעאל בן אלישע אחר בימי התנאים האחרונים.

(ד) רבן שמעון בן גמליאל. הוא רשב"ג הראשון שחי בזמן הבית, הוא המוזכר בסוכה דף נ"ג ע"א ששמח בשמחת בית השואבה, ואינו רשב"ג דמתני' בנו של ר"ג מייבנה (פירש"י שבת דף ט"ו ע"א וכ"כ באיגרת רב שרידא גאון). ואחר הריגתו מינו לנשיא את רבן יוחנן בן זכאי, ולא את רבן גמליאל בנו, כי חששו פן יהרגו גם את רבן גמליאל, עד שרבן יוחנן בן זכאי קיבל הבטחה מאספסינוס קיסר שלא יהרגו אותו (גיטין דף נ"ו ע"ב). ומיתתם של ר' ישמעאל ור' שמעון הוכרזה מראש על ידי שמואל הקטן בשעת פטירתו (סנהדרין דף י"א ע"א) ושמואל הקטן בימיו של הלל היה (ירושלמי סוף סוטה מעשה שנכנסו זקנים וכו') ויאלה בת קול ואמרה להן יש ביניכם שנים לרוח הקודש והלל הזקן אחד מהן ונתנו עיניהם בשמואל הקטן ועד לימי ר"ג הזקן, ומה שמאלנו שהיה ביבנה אכל רבן גמליאל כשסידר י"ח ברכות (ברכות דף כ"ח ע"ב) מדובר בר"ג הזקן וכבר נהגו חכמים להתאסף ביבנה עוד בפני הבית, לכן ביקש ריב"ז (גיטין פס) יבנה וחכמיה.

(ה) לבעון. לבהק, כמו שנאמר תבצעיון בעיו (ישעיה כ"א יב).

(ו) צפעון. ל' נהשים צפעונים (ירמיה ח יז). במדרש אלה אזכרה, אמר הקיסר זה אמר אני אהרג תחלה וזה אמר אני אהרג תחלה אם כן הפילו גורלות ביניהם.

וּבְשִׁנְחַתְךָ רֹאשׁוֹ נָטְלוּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְצָרַח עָלָיו בְּקוֹל מֵר פֶּשׁוּפֶּר^(א).
 אֵי, הַלְשׁוֹן הַמִּמְהָרֵת לְהוֹרוֹת אִמְרֵי שְׁפָר.
אוי, דברי תורה.
 בְּעֹנֹנוֹת אֵיךְ עָתָה לִוְחָכָת אֶת־הַעֲפָר:
 מִחֲמַד בָּכָה עָלָיו בַּחֲרָדָה.
 בֵּת בְּלִיעֵל לְקוֹל בְּכִית רַבִּי יִשְׁמָעֵאל עֲמָדָה^(ב).
בת הקיסר
 תֹּאֵר יָפִיו בְּלָבָה חֲמָדָה.
 וּשְׁאַלָה מֵאֵת אָבִיהָ חֵיתוֹ לְהַעֲמִידָה:
להשאיר אותו בחיים.
 נֵאֵץ בְּלִיעֵל דָּבָר זֶה לַעֲשׂוֹתוֹ.
סירב
 לְהַפְשִׁיט עוֹרוֹ מֵעַל פָּנָיו שְׁאַלָה מֵאֵתוֹ.
 וְלֹא עָכַב דָּבָר זֶה לַעֲשׂוֹתוֹ.
 וּבִשְׁהַגִּיעוֹ לְמָקוֹם תְּפִלִּין צָרַח בְּקוֹל מֵר לְיוֹצֵר נִשְׁמָתוֹ:
 שִׁרְפִי מַעֲלָה צָעֲקוֹ בְּמָרָה.
המלאכים
 זֹו תֹוֹרָה וְזֹו שְׁכָרָה עָטָה פֶּשֶׁלְמָה אוֹרָה.
כינוי להקב"ה ע"פ תהלים קד ב
 אוֹיֵב מִנֵּאֵץ שְׁמֹךְ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא.
 וּמִחֲרָף וּמִגִּידָף עַל דְּבָרֵי תֹוֹרָה:
 עֲנֵתָה בַּת־קוֹל מִשְׁמִיִּם^(ג).
 אִם אֲשַׁמַּע קוֹל אַחֵר אֶהְפֹּךְ אֶת־הָעוֹלָם לְמִיִּם.
 לְתַהוֹ וּבְהוֹ אֲשִׁית הַדּוֹמִיִּם.
הארץ.

(א) ובשנחתך ראשו וכו'. במדרש אלה אזכרה, ויפול הגורל על רשב"ג וליזה הקיסר לחתוך את ראשו תחלה וחתכוהו. ונטלו אח"כ רבי ישמעאל כה"ג בין ירכיו וצרח עליו במר נפש ואמר אי תורה ואי שכרה, הלשון שהיתה מזכרת התורה בשבעים לשונות איך עתה לוהכת את העפר.

(ב) בת בליעל וכו'. בקשת בת הקיסר וזוהת ר"ש כשהגיעו למקום תפילין במדרש אלה אזכרה.

(ג) ענתה בת קול משמים וכו'. גם זה במדרש אלה אזכרה.

גִּזְרָה הִיא מִלְפָּנֶי קְבִלֹהּ מִשְׁעָשְׁעֵי דֵּת יוֹמִים^(א):

ישראל העוסקים בתורה:

פְּקִידִים^(ב) נִהְרְגוּ מֵאַחֲרֵי שְׁבֶת בִּתְּי כְּנִסִּיּוֹת.

אשר ישבו עד שעה מאוחרת

מִלֵּאֵי מִצּוֹת כְּרֻמּוֹן וּכְזִיּוֹת^(ג).

וְהוֹצִיאוּ אֶת־רַבִּי עֲקִיבָא דִּוְרֵשׁ בְּתֵרֵי אוֹתִיּוֹת^(ד).

וּסְרָקוֹ^(ה) בִּשְׂרוּ בְּמִסְרָקוֹת פִּיפִיּוֹת^(ו):

חדות:

צִוָּה לְהוֹצִיא רַבִּי חֲנִנְיָא בֶּן־תְּרַדְיּוֹן^(ז) מִבֵּית אוֹלָמוֹ.

מבית מדרשו.

וּבְחִבְלֵי זְמוּרוֹת שָׂרְפוּ גִלְמוֹ.

בחבילות של עצי גפר, שרפו גופו.

וּסְפוּגִין שֶׁל צֶמֶר שָׂמוּ עַל־לְבָבוֹ לְעֵבֶב עֲצָמוֹ.

שלא ימות מהר ויסבול הרבה.

וּכְשֶׁנִּסְתַּלְקוּ מִיד נִשְׂרַף וְסִפָּר תוֹרָה עִמּוֹ:

אותם ספוגים

קוֹנְנוּ עִם לֹא־אֱלֹמֶן^(ח).

כלל ישראל.

כִּי עַל דְּבַר מַעַט נִשְׁפָּד דָּמֶן.

לְקִדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם מִסְרוּ עֲצָמוֹן.

(א) דת יומים. כינוי לתורה ע"ש שנבראה אלפיים שנה לפני בריאת העולם, ויומו של הקב"ה אלף שנה (נבראשית רבה פר' ח').

(ב) פקידים. כינוי ללדיקי הדור, ע"ש שהם שומרים את פיקודי התורה. וי"מ ע"ש שהקב"ה מפקיד להם את כלל ישראל כמי שמפקיד לאנו אכל רועה.

(ג) וכזייות. ע"ש הפ' וּמִלֵּאֵי בְּפִזְרֵךְ בְּזִיּוֹת מְזִבָּח (זכריה ט טו), וזויות המזבח מלאות מאות, זריקת הדם, הזאה ומתן שירים וכיוצא בהם.

(ד) דורש בתרי אותיות. במנחות (דף כ"ט ע"ב) כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעבד על ידי אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדקדק על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות.

(ה) סרקו בשרו וכו'. כמו שסורקים שער הסוס (במוע"ק דף י' ע"ב לסרוקי סוסיא, פירש"י להסריק סוסים במסרק של ברזל) ועושה פלעים כדאי' בביאה (דף כ"ג ע"א) שהקירוד עושה חבורה, ופירש"י ע"י מגרדת של ברזל ששיניה דקות.

(ו) פיפיות. חידוד החרב נקרא פה (מלכות ליון תהלים קמט ו).

(ז) רבי חנניא בן תרדיון. בעבודה זרה (דף י"ח ע"א) הביאורו וכרכוהו בס"ת והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של אמר ושראום במים והניחום על לבו כדי שלא תלך נשמתו מהרה וכו' אמר אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי עכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני.

(ח) לֹא־אֱלֹמֶן יִשְׂרָאֵל (ירמיה נא ה).

בְּהִרְיַגְתִּי רַבִּי חֲצִפִּית הַמְתִּירָגְמָן^(א):

רַעְדָּה תִּתְאַחֵז כָּל־שׁוֹמֵעַ שְׁמוּעַ.

וְתִזֹל כָּל־עֵין דְּמוּעַ.

ויזלו דמעות מכל העיניים.

נִהְפֶּךְ לְאֶבֶל כָּל־שֹׁעֵשׁוּעַ.

עַל הִרְיַגְתִּי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן־שְׁמוּעַ^(ב):

שְׁחַתּוּנִי צוֹרְרִי וּמַעֲנִי.

וּמִלֵּאוֹ כִּרְסָם מַעֲדָנִי.

וְהַשְׁקוּנִי מִי רוּשׁ וְלַעֲנִי.

משקים מרים.

בְּהִרְיַגְתִּי רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן־חֲכִינִי^(ג):

תִּקְפוּ עָלֵינוּ מִצּוֹת לְהַפִּיר.

ניסו להכריח אותנו לבטל את המצות.

וּמֵאֲנוּ לְקַחַת הוֹזֶן וּכְפָר.

ולא רצו לקחת שוחד כדי לבטל גזרתם.

כִּי אִם נִפְשׁוֹת הַהוֹגֹת אִמְרֵי שְׁפָר.

העוסקות בדברי תורה.

כְּמוֹ רַבִּי יִשְׁכָּב הַסּוֹפֵר^(ד):

יַחַתּוּנוּ בְּנֵי עֲדִינָה^(ה) שׁוֹמְמָה.

נלחמו בנו מלכות אדום.

הִרְעוּ לָנוּ מִכָּל־מַלְכֵי אֲדָמָה.

(א) רבי חוצפית המתורגמן. היה מתורגמן של ר"ג ביבנה (זכרות דף כ"ז ע"ב), ובשביעית פ"י מ"ו ר' חוצפית אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו וכו'.

(ב) רבי אלעזר בן שמוע. הוא התנא רבי אלעזר סתם כמו שפירש"י זכמה מקומות, תלמיד ר' עקיבא (יבמות ע"ב) ונסמך ע"י ר' יהודה בן זבא בשעת השמד (סנהדרין דף י"ד ע"א) ורבונו הקדוש היה מתלמידיו (עירובין דף נ"ג ע"א).

(ג) רבי חנינא בן חכני. מהתנאים (כלאים פ"ד מ"ח) ובכתובות (דף ס"ב ע"ב) שלמד י"ב שנה מבלי לחזור לביתו (בויק"ר כא ח א') דלמד י"ג שנה אצל רע"ק עד שאמר לו רבי עקיבא מי שיש לו בת בוגרת ילך וישאנה).

(ד) רבי ישכב. מהתנאים (חולין פ"ב מ"ב) והוא שאמר בואו ונלווח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בשראל הוולד ממזר (כתובות דף כ"ט ע"א) ורעה לחלק את כל ממונו לעניים ולא הניחו ר' עקיבא (כתובות דף נ' ע"א). בתוספתא דכלים (ב"ב פ"ב) הוא אחד מד' זקנים שהיו יושבין חרש (פי' נחבאו מפחד אויבים) עם ר' אלעזר בן עזריה בליפורי.

(ה) יחתונו. ל' מייחית עלינו (ירמיה כא יג) פי' הרד"ק מי ירד עלינו למלחמה. עדינה. זו מלכות הרשעה ע"ש הפ' עדינה היושבת לְבַטַח הָאֲמָרָה בְּלִבָּהּ אֲנִי וְאֶפְסִי עוֹד לֹא אֵשֵׁב אֶלְמָנָה וְלֹא אֶדַע שְׂכוּל (ישעיה מז ח).

וְהִרְגֵנוּ מִפְּנֵי פֶּמֶה וְכֶמֶה.

בְּהִרְיַגְת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־דָּמָא^(א):

דִּבְרַת בֵּית יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּה.

על ידי עובדיה נביאך (יח) – "בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם"

הֵן עָתָה קֵשׁ אֲוָרִם פָּבָה^(ב).

הקש של עשו כיבה את האש של יעקב.

חַי, זַעֲקֵי קָשׁוּב וְקָרֵב בְּעוֹר יוֹם הַבֹּא.

שמע זעקתי וקרב את היום בו תבער את הרשעים

כִּי הֵמָּה הַסְפִּימוּ לְהִרְגַּ עֲשָׂרָה צְדִיקִים עִם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־בְּבָא^(ג):

חֲסִידִים אֵלֶּי וְהִרְיַגְתֶּם.

אֲב הִרְחַמִּים זְכוֹר אוֹתָם.

זְכוּתָם וְזְכוּת אֲבוֹתָם.

תַּעֲמִד לְבְנֵיהֶם בְּעֵת צָרָתָם:

צָרָתָם וְעֲלֻבוֹנָם שׁוֹר מִמְּרוֹמִים.

ראה

וְהַפִּילָא עַל צְאֲצְאֵימוּ רַחֲמִים.

זְכוּתָם זְכוֹר וְזְכוּת שְׁלֹשֶׁת הַקְּדוּמִים.

האבות:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

נִקְם נִקְמַת דָּם עֶבְדֶּיךָ כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כְּתוּב. הִרְגִּינוּ גֵּוִים עַמּוֹ

בְּיַדָם עֶבְדֶּיךָ יְקוֹם וְנִקְם יְשִׁיב לְצָרֵינוּ וְכִפֹּר אֲדָמָתוֹ עַמּוֹ:

(א) רבי יהודה בן דמא. לא מלאנו חכם בשם זה במשנה או בצרייתא. הרשב"ץ כתב בספרו מגן אבות שהוא התנא רבי יהודה בן תימאל שאמרו עליו במס' חגיגה דף י"ד ע"א פי' הִנֵּה הָאָדוֹן ה' צְבָאוֹת מְסִיר מִיְּדוֹ שְׁלִים וּמִיְּהוּדָה וּמִשְׁעָנָה אֵלֶּי בַּעֲלֵי מִשְׁנֵה כְּגוֹן ר"י בן תימאל וחביריו.

(ב) פָּבָה. חולי ל"ל פָּבָה.

(ג) רבי יהודה בן בבא. על אודות הריגתו אמרו (סנהדרין דף י"ג ע"ב) זכור אותו האיש לטוב ורבי יהודה בן בבא שמו וכו' שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזירה על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר סומכין זה תיחרב ותחומין סומכין זהו יעקרו מה עשה יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת, בין אושא לשפרעס, וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן ר"מ ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמעון וכו' כיון שהכירו אויביהם זהו אמר להן, בניי, ראו, אמרו לו, רבי, מה תהא עליך, אמר להן, הריני מוטל לפנייהם כאבן שאין לה הופכים, אמרו, לא זז משם עד שנעלו בו שלש מאות לונביאות של ברזל ועשאוהו ככברה.

כִּי־דָרַשׁ דְּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים^(א): אֵל־נִקְמוֹת
 יְיָ אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ: הַנָּשָׂא שִׁפְט הָאָרֶץ הָשִׁב גְּמוּל עַל־גָּאִים:
 יִדִּין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְיוֹת מַחֵץ רֹאשׁ עַל־אָרֶץ רַבָּה: וְנִקִּיתִי דָמָם
 לֹא־נִקִּיתִי וַיִּי שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן:

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת פֶּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף
 אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

נָה פזמון ע"ס א"ב כפול על אות ו' ולאח"כ חתום גרשם בר יהודה חזק
 פותחין ארון הקדש

זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק.

וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֹהֲלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹד:

אֲבִדְנוּ מֵאֶרֶץ טוֹבָה בְּחַפְזוֹן.

אָרְכוּ הַיָּמִים וּדְבַר כָּל־חַוּוֹן.

רבו שנות הגלות, והתקיימו כל הנבואות בענין זה.

בְּיִשְׂרָאֵל חֲדָלוּ פְּרוֹזוֹן.

ישראל מפחדים מאויביהם ולכן חדלו מלגור בערי הפרזות.

בְּמִשְׁמָנֵי שֶׁלַח רוֹזוֹן.

וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֹהֲלֵי יַעֲקֹב^(ב). וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹד:

גּוֹלָה אַחֵר גּוֹלָה.

גָּלְתָה יְהוּדָה כָּלָה.

דָּוָה כָּל־הַיּוֹם וְכָלָה.

בצער ומתמעטות.

דוֹרֵשׁ וּמִבְקֵשׁ אֵין לָהּ:

הָעִיר הַקֹּדֶשׁ וְהַמְּחֻזָּזֹת.

שאר ארץ ישראל.

הָיוּ לְחֶרֶפָה וּלְבִזּוֹת.

וְכָל־מַחְמַדֶּיהָ נְטוּלוֹת וּגְנוּזוֹת.

(א) כי דורש דמים וגו'. ברבנו בחיי סוף פר' מקץ בענין י' הרוגי מלכות, עליהם אמר דוד ע"ה (תהלים ט יג)
 כִּי־דָרַשׁ דְּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים.

(ב) וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֹהֲלֵי יַעֲקֹב. כן מנהג פפד"מ בער"ה וער"כ (נוהג כלאן יוסף) חבל בחפילת נעילה אומרים
 וְהָשִׁב בְּרָחִים עַל שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל.

וְאֵין שִׁיּוּר רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת^(א):

ולא נשאר

גִּזְאֵל חֲזָק, לְמַעַנְךָ פִּדְנוּ.

רֵאָה כִּי אֶזְלַת יְדְנוּ.

הלך כוחנו.

שׁוּר כִּי אָבְדוּ חֲסִידֵינוּ.

ראה

מִפְּנֵי אֵין בְּעֵדְנוּ:

מתפלל

בְּרִית אָבוֹת וְאִמָּהוֹת וְהַשְׁבָּטִים.

רַחֲמֶיךָ וְחַסְדֶּיךָ זָכַר בְּרָבוֹת עֲתִים.

אחרי שנים רבות.

יְהִי זָכַר לְמַכִּים וְנִמְרָטִים.

שאויביהם תולשים את שערים.

וְעֲלֶיךָ כָּל־הַיּוֹם נִשְׁחָטִים:

דוֹרֵשׁ דָּמִים דוֹן דִּינְנוּ.

הַשֵּׁב שְׁבַע־עֲתִים אֶל חֵיק מַעֲנִינוּ.

חֲנָם נִמְכָּרְנוּ וְלֹא בְכֶסֶף קִנְנוּ.

זְקוּף בֵּית מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם לְעֵינֵינוּ.

וְהַשֵּׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

ה' זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהַשֵּׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב.

וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

סוגרין הארון

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתָּ לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֵהִים אֲנִי יי'. עָשָׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאַף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲרִיִּיָּהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־נִגְעָלָתִים לְכַלָּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי' אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי' אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הַשֵּׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשֵׁב

(א) וְאֵין שִׁיּוּר רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת. בילקו"ש פר' בחוקותי (רמז) תרע"ה עה"פ לא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־נִגְעָלָתִים לְכַלָּתָם) וכי מה נשתייר להם לישראל שלא נמאסו, והלא כל מתנות טובות שניתנו להם ניטלו מהם, מה נשתייר להם, זה ספר תורה שאם לא היה קיים לישראל לא היו משונים מאומות העולם כלום.

יְי אֱלֹהֵיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְי אֱלֹהֵיךָ שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקֻצֵּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם וּקְבַצְךָ יְי אֱלֹהֵיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ בַּשָּׁלֵג וּבְצֶמֶר כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה יֹאמֶר יְי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם בַּשָּׁנִים בַּשָּׁלֵג יִלְבִּינוּ אִם־יִיאָדִימוּ כְּתוֹלַע בְּצֶמֶר יִהְיוּ: זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֵרָתָם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַהֵר אֶתְכֶם: מַחֲה פֶשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחֲה פֶשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מַחֲה פֶשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנָן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחֲתִי כְּעָב פֶּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְנוּ הָאֲזִינָה יְי בִּינָה הִגִּינוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּינוּ לִבְנוֹ לְפָנֶיךָ יְי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לָךְ יְי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

נו תחנה

וּבִכָּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהִי הַשָּׁנָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ, קִץ תִּכְלִית לְשָׁבִי פֶשַׁע עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְעַת סוֹף לְגָלוּתֵנוּ וּלְאַבְלָנוּ, וְאַחֲרִית טוֹב לִימֵי עָנֵינוּ וּמְרוּדֵנוּ. כִּי מִשָּׁךְ עָלֵינוּ הַשְׁעָבוֹד וְאָרֶךְ עָלֵינוּ עַל הַמַּלְכוּת. וְהִנֵּנוּ בְּכִלְיוֹם הוֹלְכִים וְדֹלִים, וְנִצְעָרִים^(א) בְּרַבּוֹת הַשָּׁנִים, וְנִמְעָטִים בְּשִׁגְיָאוֹת הַזְּמַנִּים. וְאִין לָנוּ לֹא מִנְהֵל וְלֹא מִנְהָם וְלֹא מַחְזִיק בִּידֵנוּ. בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אִין־מִנְהֵל לָהּ מִכָּל־בָּנִים יִלְדָּה וְאִין מַחְזִיק בְּיָדָהּ מִכָּל־בָּנִים גִּדְּלָהּ (יטעיה נא) וְאִין מִי־יַחְמַל עָלֵינוּ וּמִי יִנַּחֲמֵנוּ. בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. כִּי מִי־יַחְמַל עָלֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם וּמִי יִנּוֹד לָךְ וּמִי יִסּוֹר לְשָׂאֵל לְשָׁלוֹם לָךְ (ירמיה טו טז): אִין מִי יִגְדֹּר גִּדֹּר אִין מִי יַעֲמֹד בַּפָּרִץ בַּעֲדֵנוּ. וְאִין עוֹד לֹא חוּזָה וְלֹא נָבִיא. וְאִין קוֹרָא בְּשִׁמְךָ בְּאַמֶּת מִתְעוֹרֵר לְתַחְזִיק בָּךְ. כִּי בָלָנוּ בַּצֶּאֱן תַעֲיֵנוּ. אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנֵינוּ. כָּל־גֹּבֵר אַחֵר בָּצָעוּ. וְכָל־אִישׁ בְּשִׁרְיוֹת לְבֹ הָרַע. וְלֹא דֵי לָנוּ עֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ הָרָאשׁוֹנִים. כִּי הוֹסַפְנוּ עָלֵיהֶם עוֹד חֲדָשִׁים. וְלֹא הוֹכַחְנוּ בְּכָל־הַתּוֹכָחוֹת אֲשֶׁר הוֹכַחְתָּנוּ. וְלֹא הִזְהַרְנוּ בְּכָל־הָאֲזַהֲרוֹת אֲשֶׁר הִזְהַרְתָּנוּ. וּמִה־יֵשׁ־לָנוּ עוֹד צְדָקָה וְלִזְעוּק עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ. וְאִין בַּשָּׁנָה בְּמַעֲשֵׂינוּ וּבְכַלְמֵנוּ בַּעֲוִינוּ. וְאִין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ:

(א) נצערים. מתמעטים ל' (בראשית יט כ) הלא מצער הוא.

נז

אָנאָ הַבֵּט בְּצַדִּיק עַבְדֶּיךָ חֲסִידֶיךָ. אֲשֶׁר הֵעָרוּ נַפְשָׁם לַמּוֹת
עֲלֶיךָ. וְלֹא חָסוּ עַל עַצְמָם וְעַל זִרְעָם. וְקָצוּ וּמָאָסוּ בְּחַיֵּי
הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבָטְלוּ רְצוֹנָם מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ. וְקִדְּשׁוּ שְׁמֶךָ הַמִּיּוֹחַד
וְלֹא חָלְלוּהוּ. וְרָצוּ לַטִּבַּח וּפָשְׁטוּ צִוָּאר וְעַמְדוֹ בְּנִסְיוֹן וְנֶאֱמָנוּ.
וּנְבַחְנוּ בְּצִרוּף וְנִמְצָאוּ תְּמִימִים. וְנִגָּעוּ דְּמֵי אָבוֹת וּבָנִים וְדְּמֵי
רַחֲמָנִיּוֹת וַיִּלְדִּיהֶן. וְנִתְעַרְבוּ דְּמֵי אֲחִים וְאֶחָיוֹת. וְדְּמֵי חֲתָנִים
וְכִלּוֹת. וְדְּמֵי יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת. וְדְּמֵי חֲכָמִים וְחֲכָמוֹת. וְדְּמֵי
חֲסִידִים וְחֲסִידוֹת. וְדְּמֵי יְלָדִים וַיִּלְדוֹת. וְדְּמֵי זָקְנִים וְזָקְנוֹת.
וְדְּמֵי בַּחוּרִים וּבַחוּרוֹת. וְדְּמֵי פֶּרָנְסִים וְחוֹזְנִיהֶם. וְדְּמֵי מְלַמְּדִים
וְתַלְמִידֵיהֶם. וְדְּמֵי דִינִים וְסוֹפְרֵיהֶם. וְדְּמֵי אֲנָשִׁים וְנָשִׁיהֶם.
וְדְּמֵי גְמוּלֵי מַחֲלָב וַיּוֹנְקֵי שְׂדִים. וְנִתְהַרְגוּ כֻּלָּם יַחַד עַל קְדוּשַׁת
שְׁמֶךָ הַמִּיּוֹחַד: אֶרֶץ אֱלֹהֵי תַכְפִּי דָּמָם וְאַלִּיָּהִי מְקוֹם לְזַעֲקָתָם עַד
יִשְׁקִיף וַיֵּרָא יְיָ מִשָּׁמַיִם. וַיִּנָּקֶם נִקְמָתוֹ וְנִקְמַת עַמּוֹ. וְנִקְמַת
תּוֹרָתוֹ וְנִקְמַת דָּם עַבְדֶּיךָ אֲשֶׁר שָׁפְכוּ דָּמָם בְּפָיִם. כְּהִבְטַחְתָּנוּ
בְּיַד אָבִי חוּזָה. הִרְגִּינוּ גּוֹיִם עַמּוֹ כִּי־דָם עַבְדֶּיךָ יָקוּם וְנִקָּם
יָשִׁיב לְצִרְיוֹ וּכְפָר אֲדַמְתּוֹ עַמּוֹ: אֶת־אֱלֹהֵי הַמִּזְבְּחוֹת זָכַר.
וְאֶת־אֱלֹהֵי הָעֲקֻדּוֹת תִּרְאֶה. כִּי עַל אַחַת הִרְעִישׁ הָעוֹלָם. וְהֵן
אַרְאֶלֶם צָעְקוֹ חוּצָה. וְנִשְׁבַּעְתָּ לְבָרְךָ עוֹקֵד וְנִעְקָד לְהַרְבּוֹת
זִרְעָם בְּחוּל הַיָּם. וְאַף כִּי עָתִידָהּ פָּמָה וּכְפָה עֲקֻדּוֹת עֲקָדוֹ
בְּנִיהֶם עַל יְחוּד שְׁמֶךָ הַנִּכְבָּד. נָא הוֹרֵשׁ דְּמִים, קוֹל דְּמֵי בְּנֶיךָ
צוֹעְקִים אֵלֶיךָ מִן־הָאֲדָמָה. וְלֹא־אֶרֶץ לֹא־יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר
שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שָׁפְכוּ. הִנָּחֵם, וְשִׁכָּה אָף, וְחַמָּה כֹּלֵה.
וְתִשְׁבִּית שׁוֹד וְשָׁכַר מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. וְחוּם וְחֲמוּל אֶת־יִתְר
הַפְּלִטָה הַנִּשְׁאַרְתָּ וְתוֹצִיאֲנָה מֵאֶפְלָה לְאוֹרָה. וְחִדְּשׁ עָלֵינוּ
שָׁנָה טוֹבָה. שְׁנַת רְצוֹן שְׁנַת גְּאֻלָּה. שְׁנַת תְּזַכְּרֵנוּ בְּרִית
אֲזָרָה. וְתִזְכְּרֵנוּ זְכוֹת הַנִּעְקָד. וְצַדִּיקֵנוּ בְּצַדִּיקַת אִישׁ תָּם:

אֱהִינוּ וְאֵלֵּי אַבּוֹתֵינוּ.

תָּבוֹא לִפְנֵיךָ תַּפִּלָּתֵנוּ וְאֵל תַּתְּעַלֵּם מִתַּחֲנֻנֵּנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֵזִי פָּנִים וְקָשִׁי
עָרַף לֹאמַר לִפְנֵיךָ יְיָ אֱהִינוּ וְאֵלֵּי אַבּוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אָבֵל
אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שָׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבְנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אוֹוִינוּ. וְנִפְרַע פְּאִרְנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיתָה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כָּחַנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבְנוּ מִטְּעוֹתֵינוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לֹאמַר לִפְנֵיךָ יְיָ
אֱהִינוּ וְאֵלֵּי אַבּוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שָׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשֻׂקוֹ עָמְלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמוֹרָט מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עֲלֵנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמֵנוּ. עֲבָדִים מִשְׁלוּ בָנוּ. פֶּרֶק אֵין מִידָם. צְרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרֵאנוּךָ יְיָ
אֱהִינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאַכְדָנוּ:

וְעַדִּין לֹא שָׁבְנוּ מִטְּעוֹתֵנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לֹאמַר לִפְנֵיךָ יְיָ
אֱהִינוּ וְאֵלֵּי אַבּוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שָׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לִפְנֵיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנִי יְיָ אֱהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם:

מיכה עבדך אִמַר לִפְנֵיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עֵינַי וְעָבַר עַל־פָּשַׁע לְשָׂאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־תִחַזֵּק לְעַד אֲפֹי כִּי־חָפִין חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ וַיִּכְבֹּשׂ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תַּתֵּן אֱמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דָּגִיאל אִישׁ חַמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֵיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׂמֻמֹּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אִמַר לִפְנֵיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתֵּי וְנִכְלָמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשֻׁמֹּתֵנוּ גָדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיָחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֻךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאֶל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאֶל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאֶל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סִלְּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶנֶךָ בְּאִמּוֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נִגַּסְיָי וּבִקֵּשׁ אֶת־עֵזֶן יִשְׂרָאֵל וְאִינֵנוּ וְאַתָּה־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנַחֲלָתְךָ רַעֲבִי טוֹבָךְ צִמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי וְשִׁעֲךָ יִפְּירוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹאֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חֲנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֱמֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתַפְאַרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחָךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֶזְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קְדוּשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלֵּלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדוֹשָׁה: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מְשֻׁכָּן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיִּכְלָה: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּם עַבְדֶּיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קְדוֹשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמָּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֵלֶב שֶׁלֹּא פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנֵנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וַיִּשָּׂר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צִדְקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלֶּךְ

מלכי המלכים, עֲנֵנו: עֲנֵנו נֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנו: עֲנֵנו סוֹלַח וּמוֹחֵל, עֲנֵנו: עֲנֵנו
 עוֹנֶה בְּעֵת רְצוֹן, עֲנֵנו: עֲנֵנו פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנו: עֲנֵנו צַדִּיק וְיֹשֶׁר, עֲנֵנו: עֲנֵנו
 קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנו: עֲנֵנו רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנו: עֲנֵנו שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנו:
 עֲנֵנו תּוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, עֲנֵנו:
 עֲנֵנו פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנו: עֲנֵנו עֹזֶרֶת הַשְּׂכֻמִּים, עֲנֵנו:
 עֲנֵנו מְשַׁבֵּחַ אֲמֵהוּת, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנו: עֲנֵנו דִּין אֱלֹמֹנוֹת, עֲנֵנו:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמְּרִיָּה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
 בְּשַׁנְעָקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יֵעָנֵנו: מִי
 שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
 יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֹרֵב הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְּחָה הוּא
 יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
 בְּגִלְגָּל הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
 וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יֵעָנֵנו:
 מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יֵעָנֵנו:
 מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ
 בְּבִשּׁוֹן הָאֵשׁ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה
 לְמֶרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָא בְּגוֹלָה הוּא יֵעָנֵנו:
 מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיֹּשֵׁרִים הוּא יֵעָנֵנו:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיָכִי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
 דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק.
 רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְנָא קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מֵלֵךְ רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תְּחִנוּנֵי: יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ תּוֹכִיחֵנִי וְאַל־תִּכְחַדְנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֲמַלְלֶנִּי רָפְאֵנִי יְיָ כִּי
 נִבְחַלְתִּי עֲצָמִי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מֵאֵד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי
 הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֵין בְּפִמּוֹת זִכְרֶךָ בְּשִׂאוֹל מִי יוֹדֵח־לָךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי,
 אֲשַׁחֲהֶה בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרִשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתֻקָּה
 בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֲזֹן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ
 תִּפְלְתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחָלוּ מֵאֵד כָּל־אֲבִי יִשְׁבּוּ וְיִבְשׁוּ רַגְעִי:

מַחַא וּמַסָּא מִמִּית וּמִחַיָּה. מַסִּיק מִשְׁאוֹל לְחַיִּי עֲלָמָא. בְּרָא בְּדִ חֲטָא אֲבוּהִי
 לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאס מַסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֶרְדִּי נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תָּאב וְתַבֵּר
 קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִי קַמָּךְ. הָא רֹוִי נַפְשִׁי בְּגִידִין מְרִירִין. עֲבָדָךְ אֲנִי
 וּמֶרְדִּינִי קַמָּךְ. הָא בְּבִזְתָּא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיּוּתָא. בְּמַטּוֹ מִנָּךְ בְּרַחֲמֶךָ
 דְּנַפְשִׁינִי. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלֵינוּ. עַד דְּלֹא נִחְוָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

נַח תַּחֲנֶה ע"ס תִּשְׁר"ק וּבִמְשָׁקֶל ח' ח' תְּנוּעוֹת וּבִסּוּף חֲתוּם מֵאִיר בְּרַבִּי יִצְחָק (שְׁלִיחַ צִיבּוֹר)
חֶזֶק וְאַמִּיץ
פּוֹטָז זֶה מֵתֵאָר אֶת עֲבֹדַת הַתְּמִיד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וּמֵתַפְלֵל כִּי קִרְיָאֲתָהּ תִּיחַשָּׁב כְּאִילוֹ הִקְרַבְנוּ אוֹתוֹ. עֲנִינִי עֲבֹדַת הַתְּמִיד נִלְקָטוּ עַל יְדֵי
הַפִּיטוֹן מִמֶּסֶד תְּמִיד, יוֹמָא וּמִדּוֹת.

תְּפִלָּה תִּקַּח תְּחִנָּה תִּבְחָר.

תְּמִיד נִיחָח תְּמִיד הַשְּׁחָר:

שְׁקוֹל לְעוֹמְדִים שְׁמֹךְ לְשִׁבְחָה.

כְּאִילוֹ זָכוּ תְּרוֹם מְזִבָּח:

כְּאִילוֹ זָכִינוּ בְּפִיס שֶׁל תְּרוֹמַת הַדֶּשֶׁן, שֶׁהוּא הַפִּיס הָרִאשׁוֹן:

רִצָּה עֲבֹדָתָם בְּמִקְדָּשׁ שְׁבִיתָם.

תְּפִילַתָם בְּבֵית הַכִּנְסֶת, הוּא מִקְדָּשׁ מַעֲט בְּגִלוּת.

בְּבֵית עוֹלָמִים לְעוֹשֵׁי חֲבָתָם:

כַּעֲשִׂית חֲבִיתִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ:

קָשׁוּב מִקְרָאוֹת וְחִיז הַפְּדָרִים.

קִרְיָאֲתָ שְׁמַע וּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה.

כְּעֵין אֲבָרִים וְעָבֹל פְּדָרִים:

וּשְׁרַפַת הַחֲלָבִים:

צְרוּף שְׁטוּחַ פְּנֵי טְפוּחַ^(א).

חֲשׁוּב מִה שְׁאֲנַחְנוּ מְרִימִים יְדֵינוּ בְּתַפְלָה לְשָׁמַיִם.

בְּמַעֲלָה אֲפָר לְגַב תְּפִיחָה:

כְּאִילוֹ אֲסַפְנוּ אֶת הָאֶפֶר עַל הָעֶרְמָה שֶׁהִיָּתָה בְּאֲמֻצָּה הַמְּזֻבָּח וְנִקְרָאָה תְּפִיחָה:

פָּאֲתָ קְדִימָה פְּנִיָּהֶם יִזְרָח.

כְּשֶׁאֲנַחְנוּ פּוֹנִים מִזְרַחָה לְהַתְּפַלֵּל, יִיחַשֵׁב לָנוּ.

בְּסוֹדֵרֵי חֲזִית כְּלָפֵי מִזְרָח:

כְּאִילוֹ סִידְרָנוּ עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה שְׁחֲזִיתָה כְּלָפֵי מִזְרָח:

עֶרֶב מִחְבָּרָתָ לְמִדּוֹת עֲרוּכוֹת.

קָבַל בְּרִצּוֹן אֲמִירַת פִּיּוּטִים וִי"ג מִדּוֹת.

בְּשִׁירָתָ כָּשֶׁר שְׁתֵּי מַעֲרָכוֹת^(ב):

כְּמוֹ כֶּהֱן כָּשֶׁר שְׁמִכִּין

סְפֹר לְצוּעָדִים לְעִבְדְּךָ גָּשִׁים.

חֲשׁוּב לְהוֹלִכִים וְגָשִׁים לְבֵית הַכִּנְסֶת לְהַתְּפַלֵּל.

(א) שְׁטוּחַ. ע"פ הַפ' (תְּהִלִּים פ"ח י) שְׁטוּחָתִי אֶלֶיךָ כְּפִי וִי"מ הַשְּׁתַּחֲוִיָּה כְּמוֹ רִש"י בְּסוּכָה (דף נ"ג ע"א) קִידָה עַל
אֶפֶס אֵין לוֹ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְהַגִּיעַ לְאַרְצָה גּוֹפּוֹ אֲלֵא פִּנּוּ בְּלִבָּד. טְפוּחָה. כִּינּוּי לְשָׁמַיִם שְׁנֵא' (יִשְׁעִיָּה מ"ח יג) וְיִמְיָנִי
טְפוּחָה שְׁמַיִם.

(ב) שְׁתֵּי מַעֲרָכוֹת. ג' מַעֲרָכוֹת הָיוּ שָׁם (יוֹמָא פ"ד מ"ו) אֲוֹלָם עִם הַקְּרִבָּת תְּמִיד הַבּוֹקֵר, סִידְרוּ רִק שְׁתֵּים מֵהֶן, שְׁהֵן
מַעֲרָכָה גְדוֹלָה וּמַעֲרָכָה קְטָנָה שֶׁל קְטוֹרֶת. הַמַּעֲרָכָה הַשְּׁלִישִׁית הִיָּתָה לְקִיּוּם הָאֵשׁ.

כְּמוֹ בַּעֲזָרָה לְפָנִים רוֹגְשִׁים^(א):
כאילו נאספו בעזרה לפנים:

נִכּוֹן הַבֶּקֶר וְכוֹכְבֵּי בֶרֶךְ.
מוקדם בבוקר, כאשר הכוכבים עוד לא סיימו לשיר לקב"ה.

בֶּרֶק הַשַּׁחַר זְכוֹת שְׂפָחָרוֹן:
אמרו "ברקאי (לשון אור) האיר כל פני המזרח עד שבחברון", על מנת להזכיר זכות אבות:

מִמֶּנֶּה מְזִרְזוּ לְהָבִיא טָלָה.

בְּלִשְׁבֹּת טָלָאִים בְּבִקּוֹר מִפְּלָא:
נבדק והופרש:

לְכוּם שֶׁל זֶהב יִשְׁלַח לְהַשְׁקוֹת^(ב).
השקו את התמיד מים בכוס של זהב.

מִבְּקָרוֹ שְׁנִית לְאוֹר הָאֲבָקוֹת:
אע"פ שהוא מבוקר כבר, מבקרו שנית לפני השחיטה לאור האבוקות (לפני הזריחה):

כְּזֹכָה בְּתַמִּיד וְזֹכָה אֶחָיו^(ג).

בפיס השני, זכה הראשון בשחיטת התמיד וכל העומדים אחריו זכו בשאר עבודותיו.

מִשְׁכּוֹ וְהוֹלֵךְ לְבֵית מִטְבְּחָיו:

יְדֵי שְׁחִיטָתוֹ זָבוּחַ יַחֲדוּל.

עַדִּי יִפְתַּח שַׁעַר גְּדוּל^(ד):
דלתות ההיכל:

טְרוּד עַד־שְׁחִי פֶתוּחַ פִּיּוֹן^(ה).

במפתח הראשון, שלח ידו עד השחי בחור שבדלת ופתח מבפנים, ובשני פתח כרגיל.

שְׁתֵּי מִפְתָּחוֹת לְפָתְחוֹ בָּיוֹן:

(א) בעזרה לפנים רוגשים. הפייס היה נערך במקום הקדוש בקדושת עזרה, אבל לא בעזרה עצמה, אלא פייס ראשון בזית המוקד, בחלקו הקדוש בקדושת עזרה, ושאר הפייסות בלשכת הגזית, בחלקה הקדוש בקדושת עזרה. ולדברי הרמב"ם כל הפייסות היו בלשכת הגזית. ועל הפיס שייך לשון רגש, כ"ש (יומא דף כ"ד ע"ב) למה מפייסין ומחזרין ומפייסין אמר רבי יוחנן כדי להרגיש כל העזרה שנאמר אֲשֶׁר יַחֲדוּ נְמוּתֵיךְ סוּד בְּבֵית אֱלֹהִים נְחִלָּךְ בְּרָגֶשׁ.

(ב) להשקות. כדי שיהיה עורו נפשט יפה.

(ג) בזכה בתמיד וזכה אחיו. בפייס השני זכו י"ג כהנים, הראשון זכה בשחיטה, השני בזריקה, השלישי בדישון מזבח הפנימי, הרביעי בדישון המנורה, ששה זכו בהעלאת אברים, הי"א זכה בחביתים, הי"ב בסולת, והי"ג ביין.

(ד) עדי יפתח שער הגדול. בתמיד (פ"ג מ"ז) לא היה שוחט השוחט עד ששומע קול שער הגדול שנפתח.

(ה) טרווד עד שחי וכו'. השער הגדול (דלתות ההיכל) היה נפתח מצפנים. הבה נכנס דרך הפשפש הצפוני לתא שממנו נכנסים להיכל. על מנת לפתוח את דלת הפשפש, השתמשו בשני מפתחות, והיה מכנים את זרועו עד האציל לתוך חור שצדלת, ומכנים את המפתח הראשון מצפנים; המפתח השני היה פותח בו ככלל מפתח רגיל. הפייטן סתם ולא פירש כי הזוכים בדישון מזבח הפנימי ובמנורה הם נכנסו לפתוח את ההיכל, כאשר ביד כל אחד מפתח, בנוסף, מדשן המזבח לקח בידו טני (סל), ומדשן המנורה נטל בידו כוז (קנקן). אחרי שפתחו את השער הגדול, מדשן המזבח היה מסיר את אפר המזבח, ומדשן המנורה היה מכבה חמשת הנרות מאל מערב, מסיר את השמנים ואת הפתילות הישנים ומכין חדשים לכווד הדלקתם בערב. כשיאלו השאירו את הטני ליד המזבח ואת הכוז על המעלה השניה, ולכן היו צריכים להיכנס שוב להיכל על מנת להוציא אותם, לפני הקטרת הקטורת, כפי שיתבאר בהמשך.

חֲרָצִיו בְּגִלְגָּלוֹ וְצִירֵי צָרִיחוֹ.

צירי הדלת היו מסתובבים בחריצים ועושים רעש.

וְנִשְׁמָע קוֹלוֹ בְּבִקְעַת יְרִיחוֹ^(א):

זְרִיזִים זְהִירִים עֶקְדָה לְגִמּוֹר.

לעקוד את התמיד.

בֵּיד וּרְגֵל בִּיצָחַק בְּהַר מוֹר:

וְזָכוּ שְׁנִיּוֹת שְׁחִיטָה לְשִׁמּוֹשׁ.

הטבעת השניה שבעזרה שימשה לקרבן התמיד.

וְשִׁחַר וְאַמָּשׁ לְמוֹל הַשְּׁמֹשׁ:

בבוקר, שניה שבמערב, ובין הערבים, שניה שבמזרח:

הֲרַמַּת שְׁתֵּים לְאַרְבַּע יְתָרוֹם.

זריקת דם התמיד שתיים שהן ארבע.

לְמִזְרַח צָפוֹן לְמַעַרְב דָּרוֹם:

על קרן מזרחית צפונית ועל קרן מערבית דרומית:

דְּמֵי שִׁירִים יְסוֹד הַדָּרוֹם.

הנותר בדם היה שופך על יסוד המזבח מדרום.

וְטַעֲוֹן הַפֶּשֶׁט וְכִלְיִל לְמָרוֹם:

הפשיטו אותו, ושרפו את בשרו לעשות נחת רוח לה':

גָּלַל הַנְּתִיחָה מֶרְבֶּה בְּדַבּוֹר.

בגלל שענין הנתיחה מרבה בדרך.

שְׁתִּיקָה יָפָה וְאַיִמַּת צְבוֹר:

עדיף לדלג עליו שלא להטריח את הציבור:

בְּתִשְׁעָה קָרַב בְּצִרוּף זָכִים.

תשעה כהנים הלכו למזבח, שישה עם איברי הקרבן, בנוסף עוד שלושה שזכו.

חֲבָתִים סֶלֶת וַיִּין הַנֶּסְכִּים:

בחביתים, בסלת, וביין:

אֲזִי יָם כֶּבֶשׂ מִלַּחֲוִים^(ב) וּבָאוּ.

שמו אותם במערב הכבש ומלחום, ואז הלכו.

בְּלִשְׁכַּת גְּזִית שִׁמֶע יִקְרָאוּ:

מְבָרְכִים בְּמִנּוּי בִּרְכָה אַחַת.

לפני קריאת שמע, בירכו בציווי הממונה, ברכה אחת והיא אהבה רבה.

עֲשֶׂרָה דְּבָרוֹת וּמוֹסִיף בְּנִחַת:

וגם עשרת הדברות, ובשבת עוד ברכה נוספת:

(א) ונשמע קולו וכו'. בתמיד (פ"ג מ"ח) מיריחו היו שומעים קול שער הגדול שנפתח.

(ב) מלחום. פרט ליין שאין מליחה ליין.

אָמֶת וְעִבּוּדָהּ וּבִרְכַּת בְּהֵנִים^(א).
ואחרי קריי"ש, אמת ויצבי, רצה,

יְבָרְכוּ הָעָם בְּרָכָה נְהֵנִים:
והעם נהנים מהברכה:

יְבָרְרוּ חֲדָשִׁים לְפָנִים קְטוֹרֶת.
בפיס השלישי, בוחרים לקטורת כהן שלא זכה בה מימיו.

וְלֹא שָׁנוּ בָּהּ וְהִיא מַעֲשֶׂרֶת:
לא נתנו שוב למי שכבר זכה בה, כיון שהיא מעשרת, כדי שכולם יזכו לעושר:

רְבִיעֵי פָּיִם בִּיחָד נִקְבְּעוּ.
חדשים גם ישנים

נִתְחִים לְהַעֲלוֹת לְגַב הַמֶּרְפֶּעַ:
המזבח:

בְּקוֹל מַגְרָפָה מְרַבִּים זְמָרִים.
אז זרקו את המגרפה, והיא כלי שיר שמוציאה מאה מיני זמר.

וְקוֹלָהּ נִשְׁמַע בְּעִיר הַתְּמָרִים:
ביריחו:

רְגִילִים לְקוֹלָהּ לְוִיִּם וְכֹהֲנִים.
קול המגרפה היה סימן ללויים ולכהנים.

לְשִׁיר וְהַשְׁתַּחֲוֹת הָיוּת מְזַמְּנִים:
להתכונן לשיר ולהשתחוות:

בְּמַעֲלֹת אוֹלָם עֲלֹת בְּמַרוּצָה^(ב).
הזוכים בקטורת ובמחתת הגחלים עלו במדרגות לאולם

מִדִּשָּׁן פְּנִימִי טָנִי טַל וַיֵּצֵא:
מי שזכה בדשון המזבח הפנימי נטל את הסל שבו הדשן

יִדְשֵׁן מִנֹּרָה וְכָבֵה יַעֲרֻכוּ^(ג).
מדשן נר א' ממזרח, ואם מצא נר ב' (שנקרא נר מערבי) שכבה, דישנו והדליקו שוב.

וְהַכּוֹז נָטַל וְנָחֵץ לְדֶרְכּוֹ:
כוז הוא קנקן הזהב בו נתנו את דשן המנורה

יִרְדֵּד זֹכֶה בְּשׁוּלֵי מַחְתָּה.
הזוכה במחתה, אחר ששפך את הגחלים על המזבח, היה משטיח אותם בשולי המחתה.

(א) וברכת בהנים. אין המדובר כאן בצרכת כהנים כנשיאת כפים, שהרי נשיאת כפים היתה אחרי הקטורת, כפי שיתבאר לקמן, אלא לפי הרמז"ס מדובר בצרכת שים שלום בלבד, ולפי ראשונים אחרים בקריאת פסוקי צרכת כהנים, ללא נשיאת כפים, וכן משמע מהמאירי (צרכות דף י"א ע"ב).

(ב) עלות במרוצה. ולפניהם מי שזכו דישון המזבח הפנימי והמנורה (תמיד פ"ו מ"א).

(ג) ידשן מנורה וכבה יערכו. חמישה נרות מלך מערב כבר דישן לפני שחיטת התמיד, ועכשיו מדשן את שני הנרות מלך מזרח. הנר השני מלך מזרח נקרא נר מערבי, ועל לימי שמעון הצדיק, היה דולק בנס מערב עד ערב, למרות שלא נתנו בו שמן יותר מחצרי. משמת שמעון הצדיק, היה הכהן מדשן אותו ומדליק אותו מיד, ושוב מדשנו ומדליקו בערב. וז"ל המשנה (תמיד ו' א) מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק וכו' מלאו שכבה מדשנו ומדליקו וכו'. ומאות נר מערבי שיהיה דולק כל היום, דרשו בספרי ריש בהעלותך, שומע אני שיהיו דולקים לעולם, ת"ל מַעֲרֵב עַד-בֹּקֶר (ויקרא כד ג), אי מַעֲרֵב עַד-בֹּקֶר יכול כולם מַעֲרֵב עַד-בֹּקֶר, ת"ל לִפְנֵי ה' תָּמִיד שיהיה נר מערבי דולק תמיד וּמִתּוֹס' יומא דף ע"א ע"א ד"ה ולהטיב משמע שזו אסמכתא. ופירשתי כדעת התוס' [ומנחות דף פ"ו ע"ב] שלא היה מדליק בדוקר אלא נר מערבי בלבד וכן מש' מהשגת הראצ"ד בפ"ב מעבודת יום הכפורים.

לְגַחֲלִי אֵשׁ וְשַׁחַח וְאַתָּה:
והשתחוה

צָבוּר הַקְטָרֶת פְּנִימָה חוּץ לוֹ.
להתחיל ולשפוך את הקטורת לצד מערב, רחוק ממנו.

מִלְמָדִים מִקְטִיר בְּלִי כֹוֹת אֲצִילוֹ:
כדי שלא תִּכָּה זרועו:

חֲרָדִים לְפָרוֹשׁ בְּעֵת הַקְטָרָה.
הכהנים יצאו

חֲשִׁי כַפָּרָה לְחֵץ מַטָּרָה^(א):
כפרה בסתר לעון לשון הרע:

קְבוּעוֹת הָיוּ לְמוֹל הַפְּרָצוֹת.
כנגד י"ג פרצות שפרצו מלכי יון.

בְּהִשְׁתַּחֲוֹאוֹת לֹא חֵי לְרָצוֹת:
תיקנו י"ג השתחוואות:

חֲגוּרֵי חָרֵב כָּתַב וְלֹא כָנִי^(ב).
נשאו כפיהם לברך ברכת כהנים ואמרו את ה' ככתבו.

מְבָרְכִים אַחַת וְעַל רֹאשׁ מְנוּי^(ג):
במקדש לא ענו אמן בין פסוק לפסוק והרימו ידיהם מעל ראשיהם:

זְמַן הַגָּדוֹל לְחֶלְקוֹ כֹּוֹשׁ.
כשכהן גדול רצה לקחת חלק בעבודה.

סֶגֶן מִיָּמִינוּ עֲלוֹת בִּבְכָשׁ:
עלה עם הסגן בכבש לראש המזבח:

קָרְבִּים אֲצִילוֹ וְלוֹ מַגִּישִׁים.

נִתְחַיִּים לְסִמּוּךְ זֶרֶק לְאֲשִׁים:
הביאו את הנתחים והוא סמך ידיו עליהם וזרק אותם לאש:

וְאֵז בִּשְׂתִיתִין נִסְכִּים סִידָר.
שיתין הם חלל תחת המזבח שלשם יין הנסכים יורד

(א) חשי כפרה בו'. הקטורת כפרה בחשאי על לשון הרע שהוא מעשה חשאי (יומא דף מ"ד ע"א). לה"ר נמשל לחץ כמו שנאמר (ירמיה ט ז) חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְכָּה דְבָר וְאִמְרוּ בַּמִּדְבָּר (בראשית רבה נח יט) ומה ראה למשלן בחץ מכל כלי זיין אלא כל כלי זיין מכין במקומו וזה מכה מרחוק כך הוא לשון הרע לאמור זרומי וקטיל בסוריא. א"נ כשם שהמוכה בחץ אינו יודע מי הכהו, כך מי שאמרו עליו לה"ר אינו יודע מי אמרו. ועוד זורק חץ אין בידו להשיבו, כך בעל הלשון, אחר שיצא מפיו לא יוכל לתקון (שע"ת ג רז, רח).

(ב) חגורי חרב וכו'. במדרש (במדבר רבה יא יט) שְׂשִׁים גְּבָרִים קָבִיב לָהּ אֵלּוּ שָׂסִים אוֹתוֹת שְׂצִדְכָת כַּהֲנִים. מִגְבְּרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מַגְבִּירִים אֶת יִשְׂרָאֵל וכו' בָּלֶם אֲחִיזֵי חָרֵב מִלְּפָדִי מִלְּחָמָה שֶׁהֵם נִלְחָמִים כִּנְגַד כָּל פּוֹרְעָנוֹת שְׂצִדְכָתוֹ. אִישׁ חָרֵב עַל־יָרְכוֹ, שֶׁאִפִּי אֵלֶם רֹאֶה בַּחֲלוּמוֹ כְּאִילוֹ חָרֵב מִחֲתַכַּת זִירְכוֹ מִהַ יַעֲשֶׂה יִשְׂכִּים לְבֵית הַכִּנְסָה ויעמוד לפני הכהנים וישמע בצרכת כהנים ואין דבר רע מזיקו. ובמקדש היו אומרים את השם מפורש כמו שדרשו חז"ל (במדבר רבה יא י) אֶת־שְׁמִי הַמְּיוֹחַד לִי.

(ג) מברכים אחת. במשנה (סוטה ז א) ברכת כהנים כילד, במדינה אומרים אותה שלש ברכות (פי' עונים אמן בין פסוק לפסוק), ובמקדש ברכה אחת (אין עונים אמן בין פסוק לפסוק). ועל ראש מנוי. במשנה (תמיד ז ב) במדינה הכהנים נושאים את כפיהם, ידיהם כנגד כתפותיהן, ובמקדש על גבי ראשיהן. מנוי. כן נקרא הכהן ע"ש שמונה לעבוד במקדש.

מִתְחַזְּרִים בָּאִים עֲמֹד לוֹ אֶצֶל
תּוֹקְעִים בַּחֲצוֹצְרוֹת וּשְׁנֵי כַהֲנִים בְּאוֹ עֹמְדוֹ אֶצֶל הַסֹּגֵן

צִדְדָּה^(ה), מְקִיֵּשׁ לְשִׁמֶּעַ צִלְצַל^(ב):
משני צדדיו, הסגן היה מקיש בצלצל:

לְיָוִם דְּבָרוֹ בְּשִׁיר תַּחֲוִיתָּ.

לְפָרֵק תְּקִיעָה וְהִשְׁתַּחֲוִיָּה:
הגיעו לפרק, תקעו והשתחוו:

וְזֶהוּ סֵדֶר עֲבוֹדַת תְּמִיד.

לְבֵית אֱלֹהֵינוּ מִהָרָה לְהַעֲמִיד:
שׂוֹיבֵנָה מִהָרָה:

תָּמִיד הַבִּקֵּר יִשְׁלַם בְּסִפּוֹר.

לְעוֹלָם^(ג) זֹאת עַל יִשְׂרָאֵל כְּפֹר:

בְּסִדְרוֹ מִנְחָה וְנֶסֶךְ קָרֵב.
באותו סדר. עם מנחה ונסכים

עֲשׂוֹק בַּיָּמַי לְעֵתוֹת עָרֵב:

בְּאַחַד עֶשֶׂר זְכוֹת בּוֹ מְחֻזָּרִים.

עסקו בו אחד עשר כהנים, תשעה מהם שכבר עסקו בתמיד הבוקר.

שְׁנַיִם בְּיָדַי שְׁנֵי גְזָרִים:
ועוד שנים עם שני גזרי עצים:

בְּבָשִׁים כּוֹבְשִׁים עֲוֹנוֹת מְכַבְּסִים⁽⁷⁾.
בבשים של קרבו התמיד

בְּתִינוּק שְׁנָתוֹ מִגָּלָה עוֹשִׁים:
בן שנה, כלל ישראל

(ח) צדדה. (במדבר לד ח) ת"י מן תרי יטטרוי, פ"י משני דדדיו. נ"א צָרְדָה. פ"י הקיט באצבע צָרְדָה (נחלקו בה הראשונים אם היא האצבע הסמוכה לאגודל או האצבע האמצעית) כמו שמאכלנו ביומא ז א ז ממין לפניו באצבע צָרְדָה. ור"ע מנין לו לפייטן שהיה מהיט על הצלצל באצבע צדה ולא בכל היד. וכבר תמה על הנוסח צָרְדָה בספר תשבץ קטן (מכון תורה שבכתב, ירושלים תשס"ה) והכריע לומר צדדה.

(3) מקוּיש לשמוע צלצל. תנו (תמיד 2 ג) שחה לנסך והגוף הסגן בסודרין והקיש בן ארזא בצלצל ודברו הלוים בשיק.

(ג) לעולם זאת. בזמנחות (דף ק"ע"א) אמר רבי יוחנן מאי דכתיב זאת תורת ההפסאות וזאת תורת האשם כל העוסק בצורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בצורת אשם כאילו הקריב אשם, לעולם זאת על-ישראל (ד"ב 3 ו-ג), אמר ר' יוחנן אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם.

(7) כבשים כובשים עונות מכבסים. זילקוט שמעוני פר' פינחס, ב"א פ'בשים כובשים עונותיהן של ישראל כמו לזאת אמר ישוב ירחמנו יקבש עֲתִיתֵינוּ, וזית הלל אומרים וכו' פ'בשים שהן מכבסין עונותיהן של ישראל ועושין אותן כתינוק בן יומו, שְׁנִים לַיּוֹם בגלל היום, שְׁנִים לַיּוֹם, פרקליט לזכותו יום שנאמר וְהָיוּ לִי אֲמָר ה' צְבָאוֹת לַיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה סִגְלָה.

פֶּרֶקְלִיט סִנְגּוֹר בְּצֶדֶק לְלוֹנְנָה^(א).

היו מליצים טוב עלינו, ובזכותם לא היה אדם לך בירושלים וחטא בידו.

בְּעִיר אֱהִינוּ אֱהִים יְכוֹנְנָה:

יבנה אותה:

דְּמִי אֶל־תִּתְּנוּ מִמְּנִים שׁוֹמְרִים.

אל תשתקו, מלאכים.

וְאַתָּה תִּקּוּם תִּרְחֹם אוֹמְרִים^(ב):

האומרים לה' – ואתה תקום תרחם:

יְרוּשָׁלַם תִּהְיֶה בְּנוֹיֵת עָרֶיךָ.

הבנויה בשמים.

יְכוֹנֵן וַיְשִׁים לְשֵׁם בְּאֶרֶץ:

וַיַּעֲמֹד הַמֶּשֶׁל שֶׁר הַגְּדוֹל^(ג).

מיכאל

בְּעַד בְּנֵי עַמּוֹ לְחַנֵּן מַגְדוֹל^(ד):

בעד כלל ישראל יתפלל לקב"ה:

תַּחֲנֹת שְׁוֹעִם לְהַכְתִּיר תַּעֲרֹב^(ה).

תתקבל תפילת ישראל להיות לכתר לה'.

לְמִזְבֵּחַ מַעֲלָה בְּכָלִיל יִקָּרֵב^(ו):

ויקריב אותה מיכאל כקרבן על המזבח שבשמים:

וַיֵּשֶׁר הַפֶּחַד אַחֲוָרֵי פֶרֶגוֹד.

גבריאל שנמצא בפנים למחיצתו של מקום.

בַּיֶּשֶׁר תִּלְיֵן וּבִזְכוּת תִּאֲגוֹד:

(מדברים למלאך גבריאל) נא הלץ בזכות ישראל:

בְּאֵז לְחִמּוּדוֹת בְּלִמְדָּךְ זְכוּת.

כאשר לימדת זכות על דניאל – המטנה חמודות (דניאל ט כג)

זְכוּת חֲזוֹר לְמִשְׁלַל וְנִסִּיכוֹת^(ז):

חזרת לממשלתך:

(א) בצדק ללוננה. במדרש (במדבר רבה כא כא) מעולם לא היה אדם בירושלים וזידו עון כיול תמיד של שחר מכפר על עבירות שזלילה ושל בין הערבים מכפר על עבירות שנעשו ביום מ"מ לא לן אדם בירושלים וזידו עון שנאמר (ישעיה א כא) צֶדֶק יִלֵּין בָּהּ.

(ב) ואתה תקום תרחם אומרים. כמו שאמרו (מנחות דף פ"ז ע"א) כתיב עַל־חֻמּוֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הִפְקַדְתִּי שְׁמִרִים פְּלִיָּהוּם וְכָל־הַלֵּילָה תִּמְוִיד לֹא יִחַשּׁוּ הַמּוֹפְרִים אֶת־ה' אֶל־דְּמִי לָכֶם מֵאִי אִמְרֵי הַכִּי אִמְרֵי רַבָּא זֵר רַב שִׁילָא אֶתָּה תִּקּוּם תִּרְחֹם צִיּוֹן.

(ג) המושל שר הגדול. במס' דרך ארץ פרק השלום, על הפסוק הַמֶּשֶׁל וְפָחַד עַמּוֹ (איוב כה ב), הַמֶּשֶׁל זֶה מִיכָאֵל, וְפָחַד זֶה גַּבְרִיאֵל. ומיכאל נקרא הַשֶּׁר הַגְּדוֹל (דניאל יב א).

(ד) מוגדול (ש"ב כב נא). כינוי לה'.

(ה) להכתיר תערב. במדרש (שמות רבה כא 7) המלאך הממונה על התפלות נוטל כל התפלות שהתפללו בכל הכנסיות כולן ועושה אותן עטרות ונותן כראשו של הקדוש ברוך.

(ו) למזבח מעלה וכו'. במנחות (דף ק"י ע"א) א"ר גידל אמר רב זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן.

(ז) לממשל ונסיכות. ביומא (דף ע"ז ע"א) שגבריאל נדחה מאחורי הפרגוד על ששינה בציוויו של מקום, וכאשר לימד זכות על דניאל איש חמודות, חזר לגדולתו.

בְּעַד יִשְׂרָאֵל צֶדֶק לְמָדוּ.

מיכאל וגבריאל,

פְּנֵי הָאָדוֹן יְיָ עֲמָדוּ:

צִדְקוֹת לְגִלְגַּל כְּמוֹר נְחוּמִים.

כדי שיתעוררו רחמיו.

לְפָנָיו תְּבוֹא מִדַּת רַחֲמִים:

מְכַנְּסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לְפָנָיו בְּעַל הַרְחָמִים: מְשַׁמְּיָי תְּפִלָּה הַשְּׁמִיעוּ
תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנָיו שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה: מְשַׁמְּיָי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לְפָנָיו שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מְכַנְּסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לְפָנָיו מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַּחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לְפָנָיו מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאַל: הַזְכִּירוּ לְפָנָיו הַשְּׁמִיעוּ לְפָנָיו
תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהָבָתָם וַיִּתֵּן זֶרַע שֶׁלֹּא תֵּאָבֵד
שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶף יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמַשָּׁל
וּלְשִׁנְיָנָה: מֵהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכַּלְגֻּזְרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָה וְעֶמֶד:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן כְּעֶבְדְּךָ דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא
שְׁרִינִי. מְרִירָן נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְשִׁישׁוּן. חֵילָא לִית בָּן לְרַצְוִיךָ, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל
קִימָא דְגִזְרָתָא עִם אֲבִהֶתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלַחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעֶמֶד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. חֵב לָן שְׂאֵלְתִין
וּבְעוֹתִין. דִּלָּא נְהִידָר רִיקָם מִן קַמְךָ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאָבֵד יִשְׂרָאֵל הַאֲמוּרִים שְׁמֵעַ
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאָבֵד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמָךְ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאָבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשַׁלְּשִׁים
בְּשִׁלָּשׁ קָדְשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְכֵּנוּ חָנּוּן וְעֲנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדְעַ מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוָלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עָלֵינוּ כְּאִשֶּׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֲלִיתְּזַכְּרֵנוּ עוֹנֵת רִאשֹׁנִים מֵהֵרָ
יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חָנּוּן יְיָ חָנּוּן כִּי־רַב שְׂכָעֵנוּ בּוֹז: בְּרַגְזוֹ רַחֵם

תזכור: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כָרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובחיצון את־תפלתנו:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מברך מעתה ועד־עולם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן־שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות לצום גדליה

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי בְּכָלוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנָּךְ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רִגְלִיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צִבְּאֵי מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתְּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱהִינּוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רִגְלֵי קְדוֹשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ וְיִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: זְמָרוּ אֱלֹהִים זְמָרוּ וְזָמְרוּ לְמִלְכֵנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמָרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִחֲלָל מָאֵד בְּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקִדְשׁוּ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִחֲלָל מָאֵד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתְּךָ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ תִּמְלֹכָה וְהִתְנַשָּׂא

לְכָל לְרֹאשׁ: מִי לֹא יִרְאֶה מִלֶּךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ: מֵאִין כְּמוֹךָ יְיָ גָדוֹל אֶתֶּה וְגָדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לָךְ
זָרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תִּעָז יָדְךָ תִּרְוֹם יְמִינְךָ: כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יְדוּמָה לִי בְּבִנְי
אֱלֹהִים: אֲנִי נֶעְרֵץ בְּסוּד־קְדָשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבְיָיו: יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
מִי־כְמוֹךָ חָסִין יְהִי וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמֹכָה בָּאֵלִים יְיָ מִי כְּמֹכָה נֶאֱדָר
בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תִּהְיֶה עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֲנִי כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵינַי וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נַחֲלָתוֹ לֹא־תִחְיֹק לְעַד אֲפֹי בִּיחָפְזִי חֶסֶד הוּא: לָכֵן גְּרַנְנָה לִי גְרִיעָה לְצוֹר
יִשְׁעֵנו: נִקְדָּמָה פָּנֵינוּ בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת גְּרִיעַ לֹא:

צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסֹאֲךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ:

לָךְ יוֹם אֶפְיֶלְךָ לְיִלָּה אֶתֶּה הַכִּינּוֹת מְאֹר וְשֶׁמֶשׁ: לָךְ שָׁמַיִם אֶפְיֶלְךָ אֶרֶץ תִּבֵּל
וּמְלָאָה אֶתֶּה יְסֻדָּתָם: אֶתֶּה הַצִּבְתָּ כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֶרֶף אֶתֶּה יְצֻרָתָם:
אֶתֶּה רִצְצָתָ רְאִשֵׁי לְוִיתֵן תִּתְנַנְנוּ מֵאֵכָל לָעַם לְצִיִּים: אֶתֶּה פֹּרֶרֶת בְּעֶזְךָ יָם
שִׁבְרָתָ רְאִשֵׁי תַנְיָנִים עַל־חֲפֹיִם: אֶתֶּה בְּקַעַת מַעֲיָן וְנַחֵל אֶתֶּה הוֹבִשְׁתָּ נְהָרוֹת
אִיתָן: אֲשֶׁר־לֹו הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיַּבְשֵׁת יָדָיו יָצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידּוֹ מְחַקְרֵי־אֶרֶץ
וְתוֹעֲפּוֹת הָרִים לֹא: אֲשֶׁר בִּידּוֹ נָפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בְּשָׂר־אִישׁ: הַנִּשְׁמָה לָךְ
וְהַגּוֹף שְׁלֹךְ, חוֹסֶה עַל עַמְּלֶךָ: הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף פֶּעֶלְךָ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ:
אֲתַנּוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ, בְּעֶבֶר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֲנִי רַחוּם וְחַנּוּן
שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ
מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

גמ' פתיחה ע"ס א"ב וזכור חתום בנימין (בר זרח)

אִיךָ נִפְתַּח פֶּה לְפָנֶיךָ דֹּר מְתוּחִים^(א).

יושב בשמים.

בִּימֵים הָאֵלֶּה לְשֹׁפֹךְ שִׁיחִים.

בעשרת ימי תשובה

נַעֲלָנוּ נְתִיבוֹתֶיךָ הַיִּשָּׁרִים וְהַנִּכּוֹחִים.

והנכונים.

מאסנו בדרכיך

דִּבְקָנוּ בְּתוֹעֲבוֹת וּבְמַעֲשִׂים זְנוּחִים.

מאוסים, שראוי להזניח אותם.

הִלַּכְנוּ אַחֲרֵי מִשְׁאֹת שָׂוָא וּמְדוּחִים.

נבואות שקר שהרחיקו אותנו מן האמת.

וְהִקְשִׁינוּ עָרֶף וְהִעֲזֵנוּ מִצְחִים.

זַעֲמָתָ בְּשִׁלָּנוּ, בֵּית מִשְׁכְּנוֹת מְבַטְחִים

קצפת בגין עוונותינו, ובית המקדש

חָרַב, וּפֶם רִיחַ נִיחוּחִים.

ובטל

(א) מתווחים. השמים, כמו שנא' וַיִּמְתָּחם בְּאֵהָל לְשִׁבְתָּ (ישעיה מ כז).

מִרְדּוֹ וְטִלְטְלוּ בְּהַגִּים הַמְּשׁוּחִים.

גורשו וגלו

יִזְדְּעִי עֶרֶךְ עוֹלוֹת וְזִבְחִים.

שידעו איד לערוך על המזבח את העולה והשלמים.

בְּמָה יִפְרֹתְנוּ עַל יְדֵי צִירִים וְשְׁלוּחִים.

הנביאים שלוחיך. לזר ושליח ענין אחד

לֹא הִקְשִׁבְנוּ לְמוֹרִים וּמוֹכִיחִים.

מֵאִז וְעַד־עַתָּה אָנוּ נִדְּחִים.

נִהְרָגִים נִשְׁחָטִים וְנִטְבָּחִים.

שִׁרְדְּנוּ מִתִּי מֵעַט בֵּין קוֹצִים בְּסוּחִים^(א).

אויבינו המזיקים לנו כקוצים כרותים ויבשים.

עֵינֵינוּ כָּלוּת לְמִצּוֹא רְוָחִים.

מתגעגעות לצאת משעבוד.

פּוֹרְכֵי עֶמֶךְ אֲשֶׁר לִמַּת שׁוֹחֲחִים.

מעבידי עמך, המשתחוים לע"ז, אל שאינו חי.

צָפַר וָעָרַב הֵמָּה מִצְּלִיחִים.

בוקר

קָמִים לְמוֹלֵךְ וְנֶאֱצוֹת שׁוֹחֲחִים.

ואומרים לעברנו דברי גידוף.

רְעוּצִים וְרִצּוּצִים, בְּמָה אַתֶּם בּוֹטְחִים.

אתם השבורים וההרוסים,

שׁוֹכֵן עַד וְקָדוֹשׁ, צִפָּה בְּעֶלְבוֹן אֲנוּחִים.

ראה בעלבון ישראל הנאנחים.

תְּמוּכִים עָלֶיךָ וְלֹךְ מִתְאַחִים^(ב).

מתחברים.

בְּנוֹרָאוֹת יְמִינְךָ נוֹשָׁע לְנִצָּחִים.

כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּמוֹחִים:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּמוֹחִים וְעַל צִדְקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֶתְּהָ הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צִדְקוֹת מִקֶּדֶם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עַמּוֹ וּמִסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמִקֵּים שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֶתְּהָ הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲנַן בְּבוֹדָךְ עַל הָר סִינִי וְהִרְאִיתָ דִּרְכֵי טוֹבָךְ

(א) בין קוצים בסוחים. דימה את אויבי ישראל לקוצים כרותים, שהם יבשים, ומזיקים יותר מקוצים לחים (נד"ק ישעיה לג יז).

(ב) מתאחים. ל' חיבור כמו אותן קרעים מתאחזין או אין מתאחזין (מ"ק דף כ"ד ע"א). ובמדרש (במד"ר פר' י"ג) דקשו, אחותי, שנתאחו לי בגלות.

לְמֹשֶׁה עֲבָדְךָ. אֲרָחוֹת חֲסִדֶיךָ גָּלִיתָ לָּו וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ
אֲפִים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כָּלֹּו בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן
כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי
אֶת־אֲשֶׁר אֲחוּן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֱלֹהֵי אֲרָךְ אֲפִים אַתָּה. וּבָעַל הַרְחָמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גְּדֹלַת
רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֹרַע יְדִידֶיךָ: תִּפְּן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי
אַתָּה הוּא בָּעַל הַרְחָמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדַעְתָּ לָעֵנוּ מִקֶּדֶם:
מִחֲרוֹן אַפָּךָ שׁוּב. כְּמוֹ בְּתוֹרַתְךָ כָּתוּב: וּבְצֹל כְּנָפֶיךָ נִחְסֶה וְנִתְלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד
יְיָ בְּעָנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָה אֲשָׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שָׁם: תִּתְּאוּן שׁוֹעֲתֵנוּ
וְתִקְשִׁיב מִנוּ מֵאֲמָר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשָׁם נֶאֱמָר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עוֹן וּפְשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנֵי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחִיבוֹן
וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאֲמָרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׁיִרְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאֲמָרוּ אָמֵן:

מִה־נֶּאֱמָר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמִה־נִּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מִה־נֶּאֱמָר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִה־נִּגְדָּבֵר וּמִה־נִּצְטַדָּק: לְמַעַן־שָׁמְךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְתָּהּ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתָּנוּ גְּדֹלָתָהּ עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְפָּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטְאוּנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטְאוּנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעִדָּנוּ שְׁמֶךָ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא
כְּחַטָּאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבִיָּהּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הִגְבֵּר חֲסִדֶּךָ עֲלֵינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמְּעַרְבַּב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
בְּרַחֵם אֲבִי עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֵם יְיָ עֲלֵינוּ: לֵאדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הַרְחָמִים וְהַפְּלָחוֹת כִּי
מִרְדָּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְתָּם
לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׁכִינָתָם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִיבָתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵתָ וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֲסִדֶּךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשָׁם נֶאֱמָר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדַבְּרֶךָ: תַּיִתּוּ אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעֵ

פָּקַח עֵינַיִךָ וּרְאֵה שְׁמֹמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעַה אֲדֹנָי סִלְּחָה
אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵי־תַאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירָךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ס על סדר א"ב ומחזרו יוסף

פיוט זה בארבעה מאמריו הראשונים עוסק בענינו של יוס. אחרי שהחריב נבוכדנצר מלך בבל את ירושלים הגלה לבבל יהודים רבים
אבל השאיר בארץ מלכת עם הארץ כורמים (יודעי עבודת הכרם) ויוגבים (יודעי עשיית היין) כדי שהאלמה לא תשם ומינה עליהם
את גדליה בן אחיקם. כאשר גדליה נהרג על ידי ישמעאל בן נתניה, גם יהודים אלה ברחו מהארץ ונותרה שוממה.

אֲהִינוּ וְאֱהִי אֲבוֹתֵינוּ

אֲבֹלָה נַפְשִׁי וְחַשְׁךָ תִּתְּנֵנִי.

ומראה פני נהיה שחור.

בֵּית תַּפְאֲרֹתֶי כְּנֶשֶׁף בּוֹ הָאֲרִי.

בית המקדש, נשף בו נבוכדנצר והחריב אותו.

גַּם פִּלְטָתִי אֲשֶׁר עָזְבוּ וּשְׂאֲרֵי^(א).

אשר הניחו האויבים

דַּעְכוּ כְּהִיּוֹם בְּשִׁלּוֹשָׁה בְּתִשְׁרִי:

נהרסו

הַמַּיִם הַיְּיִדּוּנִים שְׁטַפּוּנוּ בְּדִלְקָם.

מיניו לרשעים

וּבּוֹסְסוּ מִקְדָּשׁ וּבָזְזוּ חֻלְקָם.

ורמסו את בית המקדש ולקחו את כלי הקדש לבבל.

זָקְנֵי שְׂאֲרִית אֲשֶׁר פָּלְטוּ מִיּוֹם נָקָם.

מיום החורבן.

חָבְלוּ עֵתָה בְּיוֹם צוֹם גְּדַלְיָה בֶן־אֲחִיקָם:

טִרְפוּ דִלַת עַם הָאָרֶץ.

נעקרה דלת עם הארץ אשר הושארה על ידי נבוכדנצר.

יִתֵּר הַגָּזֶם אֲכַל הָאֲרֶבֶה בְּמֶרְץ.

מה שהשאיר נבוכדנצר (הגזם) אכל ישמעאל (הארבה). גזם ולארכה שני מיני חגב (והוא לה"כ יואל א' 7)

כְּרִמִּים וַיּוֹגְבִים פְּקֻדַּת מְרִגִּיז הָאָרֶץ^(ב).

אשר הושארו בציוויו של נבוכדנצר

לִהְיוּ וְלֹא הָיָה כָּם גִּדְר־גִּדְרָה וְעִמָּד בַּפָּרִץ:

נשרפו

מָה אֶסְפֵּר וְאֲנַחֲתִי עֲצוֹמוֹת.

נִקְטָה נַפְשִׁי^(א) וּמִקְהֵלוֹתֵי עֲגוֹמוֹת.

עצובות

נאנחת

(א) וּשְׂאֲרֵי. כן הוא מנוקד בכל הספרים, ולפי זה נראה כי הוא מלשון שְׂאֵר (ויקרא יח ו) וייתכן כי הניקוד הנכון שְׂאֲרֵי, פי' מה שנשאר ממני.

(ב) מְרִגִּיז הָאָרֶץ (ישעיה יד טז). כינוי לנבוכדנצר.

(ג) נִקְטָה נַפְשִׁי (איוב י א). ל' אנהה כמו שפירש"י (יחזקאל כ מג) וּנְקִמָתָם ל' אנהה.

שְׁרִידֵינוּ אֲשֶׁר נִשְׁאַר מִיְקוּד אֵשׁ לְתַעֲצוּמוֹת.

משריפת האש להתגבר.

עוֹד הֵם לֹא נִתְקַיְמוּ וְנִתְּשׁוּ בְּחַמוֹת:

והוגלו

פָּנִיךָ עַד־מַתִּי מִמֶּנּוּ תִסְתִּיר.

צַעֲקֵתֵנוּ שְׁמַע וְאַסִּירֵנוּ תַתִּיר.

קְדוֹשׁ הַבֵּיטָה בִּי אֵין בְּעֵדֵנוּ מַעֲתִיר.

מתפלל.

ראה

רֵאֵה דְלוּתֵנוּ וְשִׁבַּח לָךְ נִכְתִּיר:

שִׁדְדֵנוּ מְדוֹר לְדוֹר וּמִקֵּץ לְקֵץ.

שְׁרֵשׁ צָפַע מְעוּפָה^(א) אוֹתֵנוּ עוֹקֵץ.

נחש צעיר, הקופץ מהר כמו ציפור פורחת, עוקץ אותנו.

תִּקְיָה, לְמִשְׁפָּטֵנוּ הָעַר וְהָקֵץ.

תִּכְפֹּר עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתֹאמַר קֵץ:

קץ לצרותינו:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ בִּי חֲטָאֵנוּ. מְחַלְלָנוּ מִלִּבֵּנוּ בִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ בִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל
עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ בִּי כְשִׁלְתָּ בְּעוֹנֶךָ: קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵלָּי אֲמָרוּ
אֵלָּיו כָּל־תִּשְׁאָ עֵז וְקָח־טוֹב וְנִשְׁלָמָה פָּרִים שְׁפִתֵינוּ^(ב): שׁוּבוּ בָנִים
שׁוֹבָבִים אֲרָפָה מִשׁוֹבְתֵיכֶם הִנֵּנוּ אֲתָנוּ לָךְ בִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ: קִרְעוּ

(א) שורש צפע מעופף. לה"פ (ישעיה יד כט) בִּי־מִשְׁרֵשׁ נָחַשׁ יֵצֵא צָפַע וּפְרִיז שְׂרָף מְעוּפָה, ופירש במלואה (ישעיה ל ו) מִן נחש הדולג ממקום למקום ונראה כאילו הוא עף ופורח.

(ב) כל תשא עזן (השע יד ג). כל עוונותינו סלח. וקח־טוב. מעט מעשים טובים שבדינו קח צידך ושפטנו אחריהם, ד"א קבל דברינו הטובים צווינו ותפילה מאיתנו שנא' טוב להודות לה' (ע"פ רש"י ומפרשים). פרים. פר הבא על העלם דבר של ציבור ופר של יוה"כ (שע"ת).

לְבַבְכֶם וְאֶל־בְּגִדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֵלָּי אֱלֹהֵיכֶם בִּיַּחְנוּן וְרַחוּם הוּא אֶרְךְ
אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְנָחָם עַל־הָרָעָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צַבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

סא על סדר א"ב ובסוף חתום בנימין (בר זרח)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲמַנְתָּ מְאֹד אֶרֶשֶׁת נִיב שִׁפְתֵּיכֶם.

תמיד לימדת אותנו להתפלל.

בְּתַפְלָה וּבְתַחֲנוּן דּוֹפְקֵי שַׁעַר וּדְלָתִים.

אנחנו דופקים שערי שמים.

נְשַׁתָּם עֲדִיד בְּזִרְיוֹת וְלֹא בַּעֲצָלָתִים.

וניגשים אליך

דְּחוֹת רַע פָּרַעְנוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת לְעֵתוֹתֵינוּ:

הבאות וקורות לעיתים:

הִנָּנוּ אָתְנוּ לָךְ בְּדַכָּאוֹת רוּחַ וְשִׁבְרוֹן לֵב.

באנו אליך

וְדוֹת לִפְנֶיךָ כָּל־פֶּתוּל וְעֵקְשׁוֹת לֵב.

להתוודות לפניך על עקמימות הלב.

זֶה חֹזֶק לְבָבוֹת הָרוּפָא^(א) לְשִׁבּוּרֵי לֵב.

ואתה ה'

חֲדַשׁ רוּחַ נָכוֹן בְּקֶרְבָּנוּ וּבָרָא לָנוּ טָהוֹר לֵב:

טַפְסַת מִקֶּדֶם אֵלֹהֵי יָמִים עֲשֶׂרָה^(ב).

הכנת

יַחֲיד בָּם לָשׁוּב וְלַמָּצוֹא כַּפָּרָה.

כָּל־הַשָּׁנָה כָּלָה לָרַבִּים מְסוּרָה.

לְשׁוֹעַ וְלַעֲנוֹת בְּכָל־צוּקָה וְצָרָה:

להתפלל, ולקבלת התפילה

מִהָר הַיַּחֲדִיד וְשָׁב בִּינְתִים מוֹחָלִים לוֹ.

(א) הרופא. פירושן כאן הסולח כמו שאמרו (מגילה דף י"ז ע"ב) רפואה דסליחה היא.

(ב) אלו ימים עשרה. כר"ה (דף י"ח ע"א) מניין לגזר דין של צבור וכו' אע"ג שנחתם נקרא שגאמר ב'ה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קְרָאֵנוּ אֱלֹהֵינוּ והכתיב דָּרְשׁוּ ה' בְּהַמָּצָאֵי הַתָּם ביחיד הכא בצבור ביחיד אימת אמר רבה דר אבהו אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ.

נֹאֵשׁ וְלֹא שָׁב אֵין תִּקְנָה לְעוֹלוֹ.

התיימש

סִידֵר וְעֶרֶךְ כָּל־אֵילֵי נְבוֹת לְהוֹעִילוֹ^(א).

מבחר הצאן

עוֹתֵר וְצוּעַק וְאֵין שׁוֹמֵעַ לוֹ:

פְּגִיעַת הָרַבִּים וְהִיחִיד לָךְ לְבַד עוֹלָה.

תפילת

צוֹר, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תִּתְחַנֶּה וְתִפְלָה.

קִבְּלֵנוּ בְּרָצוֹן וְהַמִּצָּא לָנוּ מִחִילָה.

רִצְנוּ בְּקֶרְבָּן כָּלִיל וְעוֹלָה:

שְׁפוּט תִּשְׁפּוּט בְּרַחֲמָנוֹת וְחִמָּלָה.

בְּנִיד וְחוּסִיד לְקוֹחִים לָךְ לִסְגָּלָה.

חנקראים על שמך

יִקְשׁ מְרִים יִצְלַל בְּמִצָּלָה.

מכשול עוונם יושלך לתוך הים.

נִצַּח לְחִלָּה בְּכָל־מִינֵי תִהְלָה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחִטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעָתָם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִית לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲזָן וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנָנוּ וְלִחֲטָאתָנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵי כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיד:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: לָמָּה יְיָ תַעֲמֹד
בְּרַחוּק תַעֲלִים לַעֲתוֹת בְּצָרָה: לָמָּה־פָּנִיד תִּסְתִּיר תִּשְׁכַּח עֲנִינוּ
וְלִחְצָנוּ: אַל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִעֲבָדֶיךָ כִּי־צָר־לָנוּ מִהֵר עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יְיָ

(א) ערך כל אילי נביות כו'. בר"ה (דף י"ז ע"ב) השב צינתים מוחלין לו לא שב צינתים אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין מוחלין לו, ע"ש הפ' (ישעיה ס ז) אילי נביות ושרתונך יעלו על־רצון מן־בחי. נביות, שם מקום ממושב בני ישמעאל ע"ש בבור ושמעאל נביות (דה"א א כט) ולאן הארץ ההיא משוכת.

בִּי־טוֹב חֲסִדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנָה אֵלֵינוּ: פָּנָה־אֵלֵינוּ וְחַנּוּנוּ בִּי־יְחִידִים
וְעַנִּיִּים אֲנַחְנוּ:

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּמַחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

סב על סדר א"ב וסיום כל מאמר על לה"כ ובסוף חתום מנחם ברבי יעקב חזק

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־צוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי שְׁקֹלֶם בְּתַפְקִידִיו.

צום גדליה ותשעה באב שווים במצוותיהם.

בְּקִבְלַת צוֹם וְתַעֲנִית לְחַשׁוֹתָם יַחֲדוּ.

גְּדוֹלָה מִיתַת צַדִּיקִים כְּשֶׁרַפַּת בֵּית וְעוֹדִיו.

בית המקדש.

יָקָר בְּעֵינֵי יְיָ הַמּוֹתָה לַחֲסִידָיו (תהלים קמז טו):

דוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת אָמְרוּ סְלוּק צַדִּיקִים קָשָׁה יוֹתֵר^(א).

הוֹרְדָתִי פְּלָאִים נִרְשָׁם בֵּית מְקוֹדֶשׁוֹ בְּהַפְתָּר.

וְהַפְּלֵא וּפְלֵא נִכְפָּל וְאַחֲרָיו נְפִילַת בַּעֲלֵי כֹתֵר.

וְאַבְדָּה חֲכָמַת חֲכָמָיו וּבִינַת נְבִנָיו תִּסְתַּתֵּר (ישעיה כט יד):

זֶרַע לוֹט מַעוֹלָם כִּי נִתְקַנָּאוּ.

חֲזֻמָּסִים נִפְּנוּ לְשַׁלֵּל וְהֵם מְקֻדְּשֵׁי בָּאוּ.

בשעת החורבן כל הגוים נכנסו לקחת את הביזה, ובני לוט נכנסו למקדש.

מְהוֹרָה עוֹמְדַת לָעַד לַעֲקוֹר נִתְגָּאוּ^(ב).

ושרפו את ספרי התורה.

(א) סְלוּק צַדִּיקִים קָשָׁה יוֹתֵר. צאיכה רבתי (פ"א אות ל"ט) מצינו שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקב"ה וכו' יותר מחורבן בית המקדש וכו' בחורבן זה"מ כתיב וַתִּרְדּוּ פְּלָאִים (איכה א ט) אבל בסילוקן של צדיקים כתיב (ישעיה כט יד) לִבְנֵי הַנְּגִי יוֹסֵף לְהַפְּלִיא אֶת־הָעַם־הַזֶּה הַפְּלֵא וּפְלֵא. וכל כך למה. וְאַבְדָּה חֲכָמַת חֲכָמָיו וּבִינַת נְבִנָיו תִּסְתַּתֵּר.

(ב) מְהוֹרָה עוֹמְדַת לָעַד לַעֲקוֹר נִתְגָּאוּ. צאיכה רבתי (פ"א אות מ') בשעה שנכנסו שונאים לבהמ"ק נכנסו עמונים ומואבים עממם והיו הכל רצין לבזו כסף וזהב ועמונים ומואבים רצין לבזו את התורה כדי לעקור לא־יבא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּקִהְלֵךְ.

את כל־אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ^(א) (מ"ז כ טו):

יַעַן בְּאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת הִתְעִיבוּ עָלֵינוּ^(ב).

בֶּן בְּאַרְבָּעָה נְבִיאִים נָזַר דִּינָם נְחָתָם^(ג).

לְהַפִּיל צָדִיק הָעָרִימוּ וַיִּדְרְכוּ קִשְׁתָּם.

גדליה עשו בערמה

רוּחַ אֲפִינוּ נִלְכַּד בְּשִׁחִיתוֹתָם (איכה ז ט):

גדליה

מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה^(ד) דֹּר שֶׁשָּׁה עָשָׂר לְבָנֵי נָכָר^(ה).

נָלֹחַ לְמֶלֶךְ עֲמוֹן וְאַל־סוּר^(ו) נִתְנַפֵּר.

התנהג כנכרי מול בני ישראל עמו.

שָׁלְחוּ^(ז) לְהַכְרִית שָׂרִיד וְטוֹבַת אֵב הָמוֹן לֹא זָכָר.

מלך עמון שלח את ישמעאל להרוג את גדליה ולא זכר את טובת אברהם שהיטיב ללוט.

אִז אֲבָדָה שְׂאֵרִית יְהוּדָה וְאֶת־הָאָרֶץ עָכָר:

עֲשִׂינוּהוּ סִנִּיף^(ח) לְיוֹם שְׂרֵפֶת מִקְדָּשָׁנוּ.

פִּלְטֵתָנוּ כִּי נִכְרַתָּה וּבֹ אֲבָדָה תִּקְוֵתָנוּ.

צָדָקָה לָךְ מִלִּפְנֵינוּ וְלָנוּ הַבִּשָּׁת בְּבִגְדֵנוּ.

בִּשְׁנוּ מְאֹד כִּי־עֲזָבָנוּ אֶרֶץ כִּי הִשְׁלִיכוּ מִשְׁכְּנֵינוּ^(י) (ירמיה ט' יח):

כי בתינו ריקים מיושביהם :

קִבַּלְתָּ חֲכָמִים לְשׁוֹן רֶכֶל שְׁלֹא לִקְבֹּלוֹ.

אסור לקבל רכילות.

(א) את כל אשר בביתי ראו. אולי מרמז למ"ש (פתיחתא דאיכה רבתי אות ט) על עמון ומואב כי נכנסו לבית ק"ק ומאזו שם שני כרובים, נטלו אותן וכו'.

(ב) בד' מקומות וכו'. ד' פעמים גמלו בני לוט לישראל רע, במעשה זלעם (במדבר כב), בימי השופטים (שופטים ג יב), בימי יהושפט מלך יהודה (דה"ב כ א) ובשעת החורבן (א"ר א' ל"ח).

(ג) בד' נביאים וכו'. ישעיה (טו א), ירמיה (מט ב), יחזקאל (כה ב) ולפניה (ב ט).

(ד) מזרע המלוכה. בירמיה (מא א) וְשִׁמְעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה בֶּן־אֱלִישָׁמַע מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה. ופירש"י (על דה"א ב לה) ומדרש רבותינו אפשר כן שהיה מזרע המלוכה והלא ישמעאל מזרע ירחמאל היה ולא מן רם אלא שהעביר מזרעו למולך.

(ה) דור ששה עשר לבני נבר. כמו שפירש"י (דה"א ב לה) שְׁמִינִרְהֻע, שהיה עבד ולא היה מזרע ישראל, ועד ישמעאל, ט"ז דורות.

(ו) סורו. עמו, כמו שאמרו גר שחזר לסורו (גיטין דף מ"ה ע"ב).

(ז) שָׁלְחוּ. אולי כ"ל שָׁלְחוּ.

(ח) סניף. תוספת כ"ש עושין אותו סניף לעשרה (ברכות דף מ"ז ע"ב).

רְאֵי אֶת אֶת־הַדָּבָר קִצַּת לַחֹשֶׁשׁ לוֹ^(א).

אבל יש לחשוש ולהיזהר.

שָׁלֵם בְּמַעֲשָׁיו גַּם מִקְצַת לֹא חָשׁ לְהַכְשִׁילוֹ^(ב).

גדליה הצדיק לא חשש אולי אמת מה שנאמר לו כי ישמעאל רוצה להרגו, ונכשל בכך.

זֶה יָמוּת בְּעֵצָם תָּמוּ שְׁלֹאֲנָן וְשָׁלִיו בְּלוֹ (איוב כא כג):

גדליה מות למרות שהיה צדיק תמים ולא היה מגיע לו עונש זה:

תָּמוּר מִסִּפְּד צוֹם גְּדַלְיָה תַעֲנִיּוֹת וְעֲנִיָּם.

במקום

מוֹעֲדִים טוֹבִים יַחֲלִיף לְמַכּוּרֵי חָנָם.

נוֹגֵי מִמוֹעֵד יַהֲפּוֹךְ לְשִׁשּׁוֹן בְּאֶשֶׁר נָם.

ישראל מלאים יגון מתשעה באב, הפוך אבלם לששון, כאשר אמרת על יד ירמיה:

וְהַפַּכְתִּי אֲבָלָם לְשִׁשּׁוֹן וְנַחֲמֵתִים וְשִׂמְחֵתִים מִיְּגוֹנָם (ירמיה לא יז):

חֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי הַנֶּזֶר^(א) מִקּוֹל בְּכִי וְאַנְקָה.

יסולק מחודש אב קול בקי וצעקה.

מִשְׁפָּט צִיּוֹן תִּפְדֶּה וְשָׁבִיָּה בְּצַדִּיקָה.

בזכות המשפט והצדקה תבוא הגאולה.

בְּרֹאשִׁם יַעֲבֹר מֶלֶכְךָ בְּאוֹר פָּנֶיךָ לְהַבְהִיקָה.

להאיר.

וְלֹא־יִשְׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל וְעֶקֶה (ישעיה סה יט):

בֵּיד רָמָה תִּפְדֶּנוּ בְּאֶשֶׁר מָאֵז לְהִבָּא.

כמו שהיה במצרים, תעשה בעתיד.

יַעַל צְקוּנֵנוּ פָּנֵי כְבוֹדְךָ לְהַתְקַרְבָּה.

תעלה תפילתנו ותתקרב אליך.

קִבֵּל שָׁבִים בְּצִלְךָ, רַפָּא מְשׁוּבָתָם נְדָבָה.

סלח להם על מרדם, בגדיבות.

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשׁוּבָה (איכה ה כא):

חַיָּה קוֹרוֹת יְיָ מִפְּשָׁעֵיהֶם לְנֶקֶם.

חשוב את הצרות שקרו לישראל כפרה על פשעיהם.

בְּדֵי חֶרֶבֶן בֵּיתָם וְהָרָג בֶּן־אֲחִיקָם.

(א) אך את הדבר קצת לחוש לו. בנידה (דף ס"א ע"א) האי ליטנא בישא אע"פ דלקבולי לא מצעי מיחש ליה מצעי.

(ב) גם מקצת לא חש להכשילו. בירמיה (מ יד) ויאמרו אליו הִידֵעַ תִּדַע בִּי בְעָלִים מִלֶּךָ בְּגִיעֵמוֹן שָׁלַח אֶת־יִשְׁמַעְאֵל בֶּן־נְתַנְיָה לְהַבְהִיקָה לְהַתְקַרְבָּה נַפְשׁ וְלֹא־הָאֲמִין לָהֶם גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם. ובנידה (דף ס"א ע"א) אמרו וכי גלליה הרגו והלא ישמעאל הרגו אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש מעלה עליו הכתוב כאילו הרגו.

(ג) הַנֶּזֶר. כ"ט (זכריה ז ג) הַאֲבָבָה בְּחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי הַנֶּזֶר פִּי לַפְּרוֹשׁ מִן הַתַּעֲנוּג. ונ"ל כוונת הפייטן כאן להיפך לזקק להפריש ולהרחיק מחודש החמישי קול בכי.

הַיּוֹת לְכַפֶּרֶה לַעֲוֹנֵם מִכָּל־חַטָּאתָם לְפָרָקִם.

להוריד אותם מהם.

מִלִּפְנֵיךְ אֵל תִּשְׁיבֵנוּ רִיקָם:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֶּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וְנֶפֶשׁ וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֶל־תִּשְׁלִיכֵנוּ
לַעֲת זִקְנָה בְּכָלוֹת בָּחֵנוּ אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶל־תִּרְחַק
מִמָּנוּ: אֶל־תִּרְחַק מִמָּנוּ כִּי־צָרָה קְרוּבָה כִּי־אֵין עוֹזֵר: אֶל־תִּקְצֹץ יְיָ
עַד־מָאֵד וְאֶל־לַעַד תִּזְכֹּר עוֹן הֵן הַבְּטִינָא עִמָּךְ כִּלְנוּ: אֶל־תִּנָּאץ לְמַעַן
שְׁמֶךָ אֶל־תִּנְבֵּל כִּסֵּא כְבוֹדְךָ זָכַר אֶל־תִּפָּר בְּרִיתְךָ אִתָּנוּ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמָּךְ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ יַעֲזֵנוּ בְּיוֹם־קִרְיָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תִּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמָּךְ:

סג שלמונית⁽⁶⁾ על סדר א"ב כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲרַח צְדָקָה וְעֲלָמוֹת⁽³⁾ נְחִית דְּבָרֶיךָ⁽²⁾.

אתה ה' מנחיה את העולם בדרך צדקה, כמי שמנחיה ילד קטן.

(א) דעש"ת אחרי שאמרו פתיחה וסלוק סליחות, אומרים שלמונית. ועל השם שלמונית ניתנו פירושים שונים, ו"א שהוא ע"ש המחבר שלמה הבבלי, ו"א שפירוש פיוט כלשון איטלקית salmo, ו"א שהוא לשון השלמה וסיום של הסליחות, שאחריה אין מוספים סליחה חלל אומרים שלישיה, עקדה ופזמון. לשלמונית ניגון משלה.

(ב) עלמות. ע"ש הפ' הוא יִנְהֲגֵנוּ עֲלָמוֹת (תהלים מח טו) והפייטן דורש אותו, כמו אב המנחה את בנו, עֲלָם, לשון ילד וכן דרשוהו בילקוט ישעיה (רמז תכ"ז) עֲלָמוֹת בִּזְרִיזוֹת כֹּאֲלֵיו עוֹלָמִיתָא, כד"א (תהלים סח כו) בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תוֹפְפוֹת. וי"מ צְדָקָה וְעֲלָמוֹת, פי' בלדקתך אחת מעלים את עוונותינו.

(ג) דברך. לשון מנהיגות כמו שפירש"י (סנהדרין דף ח' ע"א) דבר אחד מנהיג אחד.

אֶמְיץ לְהַעֲצִים עֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ נְדָבָרִיךָ^(א).

ואתה מוסיף אומץ לרוצים לעשות רצונך.

בְּרָגְזוֹ רַחֵם זְכוֹר, יַחֲלִתְנוּ שְׁבָרְךָ.

אתה זוכר לרחם גם בשעת הרוגז, ונתת לנו תוחלת לקוות אליך.

בְּמִשְׁפָּט אֶל־תָּבוֹא וְתֵאָחֵז דְּבָרְךָ:

אל תשפוט אותנו במדת הדין, ותקיים הבטחתך לרחם:

גָּזֶר גָּמּוּר וּבִינּוֹנִי נִגְדָּךָ מִתּוֹחַ^(ב).

בעשרת ימי תשובה, עומד בפניך דינם של רשעים גמורים ושל בינונים.

גַּל^(ג) אֱלֹהֶיךָ בּוֹנֵת שַׁעַר פְּתוּחַ.

לשבים אליך השארת שערי תשובה פתוחים.

דּוֹרְשֵׁי קִרְבָּתְךָ בְּלֵב קְרוֹעַ וְרִתּוֹחַ.

חם מרוב צער.

דִּינָם לְהַצְהִיר, קִבֵּל צֶדֶק בְּנִתּוֹחַ^(ד):

הוצא לאור דינם וקבל מעשים טובים כמו קרבן:

הֵן כְּבִיר וְשֹׁגֵיב וְשֹׁגִיא כֹחֶךָ.

כביר, שגיב, שגיא, כולם ל' גבורה

הִנֵּנוּ אֲתָנוּ בְּדִלּוֹת קִדָּם נִכְחָךָ.

בדלותנו לקדם פניך.

וְאַתָּה רַחוּם מִסְכִּיר מְקַבֵּל בּוֹרְחֶיךָ^(ה).

מקבל בסבר פנים יפות תשובתם של החוטאים הרוצים לשוב.

וּמִי כְמוֹךָ מוֹרָה חֲטָאִים אֶרְחָךָ:

אתה מורה חטאים בדרך הישרה:

זְבִיתִי לְבִי מִי־בַעַל דְּבָרִים.

מי בינינו יכול לטעון – "ליבי טהור, ולא חטאתי".

זֶךָ זֹכֶה וּמִזִּכָּה לְחַטָּא גְּבָרִים.

מי טהור, מי זכאי, ומי ראוי לזכות ולכפר גם על אחרים.

חֹבּוֹת חֲבִילוֹת וּגְדִישִׁים מְכַלְעֵבָרִים.

החטאים בכמויות גדולות מכל הצדדים.

חֶסֶד יִגְדֵּל לְרַפָּאת מֵיטַת שְׁבָרִים:

יגדל חסדך, ה', למנוע התמוטטות ומשבר:

טִיף הָעֶקֶר סְרוּחַ וּמִתּוֹכוֹ מִתְלַיעַ^(ו).

מקור ושורש האדם מטיפה סרוחה, וסופו שיעלה גופו רימה ותולעה.

(א) אֶמְיץ לְהַעֲצִים וכו'. בפסיקתא דרב כהנא (פסקא כ"ו) יִסִּיף אֶמְיץ (איוז יז ט) זה הקב"ה שהוא מעצים כוחן של לדיקים שיעשו רצונו.

(ב) גֶּזֶר גָּמּוּר וּבִינּוֹנִי וכו'. שהרי לדיקים גמורים נחתמו לחיים מיד בראש השנה. וי"ג גָּזֶר גָּמּוּר, פי' כבר נגזר דין לדיק גמור ורשע גמור, ונשאר מתוח רק דינו של בינוני.

(ג) גַּל אֱלֹהֶיךָ. המתוודים ומגלים לך עוונותיהם, כ"ש במדרש תהלים עה"פ גַּל אֱלֹהֶיךָ יִפְלְטָהוּ (תהלים כב ט) אִל־הַקֶּבֶד לְיִשְׂרָאֵל, בְּנִי, גַּלְזוֹ אֵלֵי עוֹנוֹתֶיכֶם שְׁאֵתָם עוֹשִׂים כָּל הַשָּׁנָה בֵּין ר"ה לז"כ וכו'.

(ד) נִתּוֹחַ. עבודת העולה כדתו וטעונו הפשט וניתוח (זכאים פ"ה מ"ד).

(ה) בּוֹרְחֶיךָ. י"מ שברחו ממך וחטאו, ועכשיו רוצים לשוב, וי"מ שבורחים אליך בתשובה.

(ו) טִיף וכו'. כדתו (אבות פ"ג מ"א) דע מאין באה מטיפה סרוחה ולכן אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה.

טַנַּף תְּבַלִּין שְׂאֹר בְּעֶסֶה מִבְּלִיעַ^(א).

המדות הטובות (המשולות לתבלין) מופסדות ע"י יצה"ר המשול לשאור בעיסה.

יִקַּשׁ לְמִישׁוֹר, חֲטָא וְעוֹן לְהִקְלִיעַ^(ב).

יצה"ר מראה לאדם דבר מעוות כאילו הוא ישר, ומרבה עליו עוונות.

יִקָּר לְזִלְזֵל וּכְלִיתוּשִׁיהָ לְהִגְלִיעַ^(ג):

יצה"ר מביא את האדם לזלזל בדבר יקר, ולטעות בכל דבר חכמה:

כְּשֶׁל הַנְּדוֹן וְזִנְחוּ פִּרְקֵי יִשְׂרָאֵל^(ד).

אין לנו כח לעמוד בדין והתמידים בטלו.

כְּבוֹשׁ כְּבוֹם גָּזַר מִלְשַׁכַּת הָעֶשֶׂר^(ה).

שה התמיד בטל מלשכת הטלאים.

לְמוֹרָא אֵיךְ אֵין לְהִבִּיא תֶּשֶׁר.

איך נחיה שאין לנו קרבן להביא לה'.

לֶכֶן רַב הַפֶּגֶר וְאַמִּיץ הַקֶּשֶׁר:

לכן רבו הרוגינו ונסגרנו בגלותנו:

מֵעַת הַיּוֹסֵר הַתְּמִיד עֲלוֹת מַחִיד^(ו).

שמנות.

מִפִּיכִי לֵב מְנַחָה וְנִיחוּחִים מְשַׁמְחִיד.

שפלות הלב היא המנחה והניחוח שמשמח אותך.

נִזּוּפִים בְּרִיא אוֹלָם^(ז) מְשַׁמוּשׁ שְׂבַחִיד.

גסי הרוח נזופים, ואין אתה חפץ בתפילתם.

נִשְׁבְּרוּ נְטִהָרוּ^(ח) הַכְּשָׁרוֹ קִדְשֵׁי זְבַחִיד:

אבל שבורי לב טהורים וכשרים לפניך כמו קרבן:

סִלְקוּ סִנְגוּרֵי עֶמֶד, דְּרוֹשׁ וְקָרְבָּם.

נפטרו היודעים להתפלל, לכן אתה תדרוש ותקרב אותנו.

סְמוּכִים לְעַד קְרוּבִיד בֶּד קְרוּבָם.

ישראל בניך סומכים עליך כי אתה אביהם.

(א) שאור בעסה וכו'. כמו שפירש"י (ברכות דף י"ז ע"א) שאור שבעיסה, יצר הרע שכלבצנו המחמיצנו.

(ב) חטא ועון להקליע. ריבוי העוון נקרא קליעה כמו שפירש"י (מכה ז ג) עשאה קליעה של חטא, כמו שמוסיף חוט אל חוט ועושה ממנו חבל.

(ג) בכל תושיה יתגלע (משלי יח א). פי' הרלב"ג יתכלכל בכל מושכל.

(ד) פִּרְקֵי יִשְׂרָאֵל, פְּבוֹשׁ, כָּבוֹשׁ. כל אלה כינויים לקרבן התמיד, זילקו"ש פר' פינחס, זש"א פְּבוֹשִׁים כּוֹבְשִׁים עוֹנוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּמוֹ דָּלַת אִמֶּר יִשׁוּבִי יִרְחֲמֵנוּ יְהוָה וְנִתְּנָה, ובית הלל אומרים וכו' פְּבוֹשִׁים שֶׁהֵן מַכְבְּסִין עוֹנוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְעוֹשִׂין אוֹתָן כְּתִינוּק בֵּן יוֹמוֹ, שְׁנַיִם לַיּוֹם בְּגִלְל הַיּוֹם, שְׁנַיִם לַיּוֹם, פִּרְקִיט לְאוֹתוֹ יוֹם.

(ה) לשכת העושר. בית המקדש, כ"ש אין עניות במקום עשירות (שבת דף ק"ב ע"ב). וי"מ עושר, לאן, כ"ש (חולין דף פ"ד ע"ב) הרו"ה שיתעשר יעסוק צבחה דקה אמר רב חסדא מאי דכתיב וְעִשְׂתָּרוֹת צִאֲנָךְ (דברים כח ז) שמעשרות את בעליהן.

(ו) עולות מוהים (תהלים סו טו). פירש"י שמנים.

(ז) בריא אולם (תהלים עג ד). ודרשו בשבת (דף ל"א ע"ב) רשעים ליבם זריא להם כאולם.

(ח) נשברו נטהרו. כי יתכפר עון לבד החטאים שזכר אשר הם שוברים אותו כמש"כ (תהלים נא יט) לִבִּי נִשְׁבֵּר וְנִתְּנָה אֱלֹהִים לֹא תִבְּזֶה וּמִשְׁלַל עַל זֶה מִן הַכֹּלִים הַטְּמֵאִים אֲשֶׁר נִשְׁכְּרוּ מִטּוֹמָאֲתָם טְהֵרוּ כִּמ"ש (ויקרא יא לה) תִּנְהַר וְכִירִים יִתֵּן (שע"ת א טו).

עֲשׂוּקִים כִּי הָמָּה גּוֹף וּמַעֲרָבָם^(א).
ישראל עשוקים בגופם ובממונם.

עֲרֶבֶת טוֹב וְהַצֵּלָה הִיֹּת עוֹרְבָם^(ב):
גאולה טובה והצלה תושיע אותם:

פָּגַע שִׂיחַ וּמַעֲמֵד אֲמִנּוֹת קְדָמוֹנִית^(ג).
התפילה היתה מתמיד מקצוע אבותינו.

פִּי תוֹלַעַת יַעֲקֹב^(ד) תַּחַת אֲדָמוֹנִית.
תפילת יעקב השפל, בכוחה להפיל את אדום.

צַעֲקַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִשׁוּב רִיקָנִית.
הזְכָּרַת שלוש עשרה מדות אינה חוזרת ריקם.

צוֹחַת קוֹל עָרֵב יוֹנָה שִׁתְקָנִית^(ה):
ולכן צועקת אליך בקולה הָעָרֵב כנסת ישראל המשולה ליונה שותקת:

קוֹמְמִיּוֹת קָדָם הִלַּכְנוּ וְעַתָּה קְדָרְנִית^(ו).
מקדם הלכנו בקומה זקופה, ועכשיו בכפיפות קומה.

קָרַן נְבוּאָה וּמַלְכוּת לְיִיָּה וְאַהֲרֹנִית.
כי בטלו נבואה, מלכות, לוייה וכהונה.

רוֹמֵם קָרָנָם וּזְכוֹר בְּרִית רֵאשׁוֹנִית.
החזר את כבודם וזכור ברית ראשונים.

רֵאשׁוֹנִית גִּדְּלָת וְגִדְּלוּלִיָּה מִנֵּין אַחֲרֵרְנִית^(ז):
הברית שְׁכָרְתָּ עִם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעִם הָאֲבוֹת:

שׁוֹבָה וְאֲנִי עֵד^(ח) פִּיֶּסֶת תְּשׁוּבָתָנוּ.
ה' אומר – "שובו, ואני אעיד כי קיבלתי תשובתכם" כדי לפייס אותנו לשוב.

שִׁבְךָ פֶּעֶסֶךָ, הִשְׁיבָנוּ וְשׁוּב שְׁבִיתָנוּ.

תְּשׁוּב תִּרְחַמְנוּ תִּכְבֹּשׁ וְתִשְׁלִיךְ עוֹנוֹתֵינוּ.

(א) מערב. ביחזקאל (כז כז) ת"י סחורתיך.

(ב) ערבת טוב וכו'. ערב עֲבָדָךְ לְטוֹב (תהלים קיט קכב) פירש"י לשון הללה.

(ג) פגע שיח ומעמד וכו'. רמז לתפילת ג' אבות, פגע זו תפילתו של יעקב אבינו שנא' וַיִּפְּגַע בַּמָּקוֹם (בראשית כח יא), שיח זו תפילתו של יצחק אבינו שנא' וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֶה (בראשית כד סג), מעמד זו תפילתו של אברהם אבינו שנא' אֲשֶׁר־עָמַד שָׁם אֶת־פָּנָיו ה' (בראשית יט כז), כמבואר במכילתא פר' בשלח (על שמות יד י) ומסיק שם, תפסו להם אומונות אבותם.

(ד) פי תולעת יעקב. במכילתא פר' בשלח מה תולעת זו אינה מכה את הארץ אלא בפיה אף ישראל אין כוחו אלא בתפילתו. תחת אדמונית. באיכה רבה (פתיחה ב') כל זמן שקולו של יעקב צבתי כנסיות וצתי מדרשות, אין הידים ידי עשו.

(ה) יונה שתקנית. ע"ש הפ' יוֹנָתָן אֵלֶם (תהלים נו א) כינוי לכלל ישראל השומעים חרפתם ואינם משיבים, כאילם לא יפתח פיו.

(ו) קדורנית (מלאכי ג יד). פירש"י בשפל רוח.

(ז) ראשונות גִּדְּלָת. היא הארץ, שנבראה ראשונה, והיא גידלה את האבות, וה' הצטייח לזכור אותה כמו שנא' וְהָאָרֶץ אֲזָכָר (ויקרא כו מז). וגדוליה מִנֵּין אַחֲרֵרְנִית. הם האבות שנמנו בסדר הפוך שנא' שֵׁם וְזִכְרָתִי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכָר, והענין מבואר במדרש (ויקרא רבה לו ה).

(ח) שובה ואני עד. בפסיקתא רבתי (מו י) אמרו ישראל, אם עושים לנו תשובה, מי מעיד שקיבלת אותנו וכו', אני מעיד עליכם וכו' אמר הושע שובה ישראל עד ה' אהיך.

תִּתֵּן אֱמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם שְׁנֵשֶׁבַעַת לְאַבְרָהָם:

שְׁמֶרָה דִּל^(א) שְׁפִיתֵינוּ וּבְקָרְבָנוּ תִּשְׁכַּח.

שמור את פינו שנתפלל כראוי

לְמִקְדָּשׁ מְעֻט חָשׁוּב בְּבַחוּבֵינוּ מִשְׁכּוֹן.

יהי בית הכנסת חשוב לפניך כמו בית המקדש שמושכן מחמת עוונותינו.

מִקָּטֵר וּמִגֶּשׁ מִנְחָה וּקְטֹרֶת מִתְכוּן^(ב).

תקבל תפילתנו כמו הגשת הקטרת המנחה והקטורת.

הָעֶרְב־נָא תַפִּלָּתֵנוּ וּלְפָנֶיךָ תִּכּוֹן:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִיל-לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

אֶל-תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: דִּרְשׁוּ יְיָ
בְּהַמְצָאוֹ קְרָאָהוּ בְּהִיוֹתוֹ קְרוֹב: יַעֲזֹב רִשְׁעֵי דִרְכּוֹ וְאִישׁ אֶזְרָא מִחֲשַׁבְתּוֹ
וַיֵּשֶׁב אֵלֵינוּ וַיִּרְחַמְהוּ וְאֶל-אֱלֹהֵינוּ כִּי-יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ: הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ יָמֵינוּ בְּקֶדֶם: תָּשׁוּב תִּרְחַמְנוּ תִּכְבָּשׁ עוֹנֵיתֵנוּ וְתִשְׁלִיךְ
בְּמִצְלוֹת יָם כָּל-חַטָּאתֵינוּ: שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵינוּ וְהִפֵּר בַּעֲסָךְ עִמָּנוּ:
שׁוּבָה יְיָ אֶת-שְׁבִיתֵנוּ בְּאַפִּיקִים בְּנִגְבִּי: שׁוּב מִחֲרוֹן אַפֶּיךָ וְהִנָּחֵם
עַל-הָרָעָה לְעַמֶּךָ: שׁוּבָה יְיָ עַד-מָתִי וְהִנָּחֵם עַל-עֲבֹדֶיךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמֶּךָ בְּרַכְתֶּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב-לָנוּ אֱלֹהֵינוּ יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בָּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סִלַּחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵינוּ כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמֶּךָ:

(א) דל (תהלים קמא ג). פירש"י שפה.

(ב) מתכוון. קטורת כמו שנא' בְּמִתְכַּוְּנָה (שמות ל ז).

סד שלישיה על סדר א"ב ובמסקל ו' ו' תנועות וחתום בתחלה שלמה (אבן גבירול)

אֶהְיֶנּוּ יְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ

לְיוֹם יִפְקֹד זְדוּנִי.

ליום ייזכרו עוונותי.

שׁוּמְמֹתַי בְּרַב יְגוּנִי.

אני מפחד ודואג.

מָה־אֶמַּר לְאֹדְנִי (בראשית מד טז):

במה אצטדק:

בְּזִכְרִי אֲשֶׁר אֲשַׁמְתִּי.

אֲמַלְלֹתִי וְנֶאֱלַמְתִּי.

נחלשתי ושתקתי.

בְּשִׁתִּי וְגַם־נִכְלַמְתִּי (ירמיה לא יח):

מִפְּנֵי בִשְׁת׃ עֲלוּמִי.

אני מתבייש מחטאות נעורי.

בְּהֶבֶל כָּלֹי יָמִי.

עסקתי כל חיי בדברי הבל.

אֵין־שָׁלוֹם בְּעַצְמִי (תהלים לח ז):

כִּי מִגְלָה נִמְתַּחַת.

רשימת חטאיי

נִחַלְתִּי קוֹדֶחַת.

אש בוערת בקרבי.

וְהַנֶּשֶׁה בָּא לְקַחַת^(א) (מ"ז ד ח):

המקטרג

וְלֹא יָדְעָה נַפְשִׁי כִּי

דִּבְקָתִי בְּמַחֲשָׁבִי^(ב).

במעשים מכוערים.

גֵּר־וְתוֹשָׁב אֲנֹכִי (בראשית כג ז):

אני בעולם הזה לזמן מוגבל בלבד:

אֲזִי אֵיךְ מִחֲלוּמִי.

הוּא כִּי יָבֵא יוֹמִי.

יום המיתה ויום הדין.

וְאֲשׁוּבָה אֶל־מְקוֹמִי (הושע ה טו):

הגוף ישוב לארץ והנשמה לחי:

וְעַל פִּשְׁעֵי אֲשֶׁר גָּבַר.

וְעַל חַטָּאֵי אֲשֶׁר עָבַר.

מָה־אֶשְׁיֵב שְׁלָחִי דָּבָר (ס"ז כד יג):

איך אצטדק לפני הקב"ה:

וְעוֹן אֲשֶׁר הִלָּאֵנִי.

יצרי הרע התיש אותי.

זְדוֹן לְבִי הִשְׁיֵאֵנִי.

יצרי הרע הסית אותי.

מִבֶּטֶן קִרְאֵנִי (ישעיה מט ח):

מאז יצאתי מבטן אימי:

כְּעֵץ שֶׁתוֹלַע לְעִיּוֹבֵל.

כעץ שתול על מים.

חֹשֶׁב נַפְשׁוֹ נָבֵל.

הרשע בוטח בעצמו.

(א) והנושה בא וכו'. באבות (ג טז) וְהַפְּנִינָם פְּתוּחָה וכו' וְכִלְיָהֶרֶץ לָלוֹת יָבוֹא וְיִלְוֶה וְהַנֶּבְאִים מְחִזְרִים תְּדִיר בְּכָל־יוֹם.

(ב) במחשבי. י"מ בעולם הזה שדומה לחושך, והוא מתיישב עם ההמשך ולא ידעה נפשי כי גר ותושב אנכי.

וְהוּא לְקַבְּרוֹת יוֹבֵל (איוב כא לב):
ושוכח כי סופו שיובילו אותו לקבר:

וְנִמְס מִמֶּהֱלָכוֹ.

נמסים בשעה שמוליכים אותו לקבר.

טָפַל שֶׁקָּר בְּתוֹכוֹ.

השקרים שהאדם בדה בחייו.

וַיִּפֶּן בָּהּ וְכָה^(א) (שמות ז יב):

כאשר הוא מחפש מכל צד מי יוכל לעזור לו:

וְלֹא יֵשֵׁא לְבֵית מְהוּמָה.

לקבר.

יִשְׁלַךְ בְּאֶבֶן דִּימָה.

לקבר.

מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מֵאֻמָּה (בראשית לט ו):

עַת נִפְשׁוּ נִשְׁאַתְהוּ.

גם כשהוא חי.

בָּחוּ לֹא סִמְכָתְהוּ.

כוחו של אדם אינו יכול לעזור לו.

אַף בִּי־אֵשׁ אֶכְלָתְהוּ (יחזקאל טו ה):

קו"ח לאחר המיתה, לא יגן עליו כוחו מאש הגהינם:

הֲלוֹא־זֶה דְּבַר נִשְׁמָתִי.

זו טענתי היחידה.

לְכַדְתִּי אֲשֻׁמָּתִי.

יצר הרע הכשיל אותי.

עַד־הַיּוֹתִי עַל־אֲדָמָתִי (יונה ז ב):

כל ימי חיי:

כְּאִישׁ שֹׁכֵב בְּלִב־יָמָה^(ב).

כאיש משוגע.

לְזֹאת נִפְשִׁי נִשְׁמָה.

שוממה.

עָרַם אֲשׁוּב שָׁמָּה (איוב א כא):

כשאני רואה כי אשוב ערום לקבר:

וּבְלִבִּי קָרָאתִי.

מִשׁוֹנָתִי נִשְׁאַתִּי.

אני נושא את כובד חטאיי.

אֲנֹכִי חֲטָאתִי (יהושע ז כ):

וּבִשְׁרִירוֹת דְּבִקָּתִי.

דבקתי במעשיי הרעים.

נְכוּחָה לֹא חֲשִׁקָתִי.

דרך הישר

מִה־לֶּךָ בִּי נִזְעַקְתִּי^(ג) (סופטים יח כג):

וישאל אותי ה' – באיזו זכות הינך מבקש לקבל שכר:

רְאֵי חֲטָאתְךָ לְעַמִּיתְךָ.

שְׂאֵי נִפְשִׁי אֲשֻׁמָּתְךָ.

גַּם־אֵת שְׂאֵי כְלָמֶיךָ (יחזקאל טז נב):

(א) ויפן בה וכה. כדמנן (אבות פ"ו) בשעת פטירתו של אדם אין מלווין לו לאדם לא כסף ולא זהב וכו'.

(ב) כְּאִישׁ שֹׁכֵב בְּלִב־יָמָה (משלי כג לד). פירש"י משוגע כשוכב בלב ים. והרלב"ג פי' כאיש שוכב בספינה שחוזק תנועת הספינה יכלכל מוחו.

(ג) נ"א : נְכוּחָה לֹא חֲשִׁקָתִי. וּבִשְׁרִירוֹת דְּבִקָּתִי. מִה־לֶּךָ בִּי נִזְעַקְתִּי:

עַתָּה אֲדַאֵג לְעֹנִי.

כשאני דואג מעוונותי.

הַשִּׁיבוּנִי רַעֲיוֹנִי.

נִפְלְחָנָא בְּיַד־יְיָ (ט"ז כד יד):

אמסור את עצמי לה' כי רבים רחמיו:

פָּנֵה מִמֶּכּוֹן שְׁבִתֶּךָ.

וּפָתַח לִי דִלְתֶיךָ.

כִּי אֵין בְּלִתֶּךָ (ט"א ז ב):

צוּר הַיָּגֵן בְּעֵדֵנִי.

וּמַעֲוֵנִי פְּדֵנִי.

אֲרַחֲוֶתֶךָ לְפָדֵנִי (תהלים כה ז):

קוֹלִי שָׁמַע בְּחֶסֶדֶךָ.

בְּיוֹם אֶעֱמֹד נִגְדֶּךָ.

וְאַל־תִּטַּבֶּאֱתָ עִבְדֶּךָ (תהלים כז ט):

אל תכריע דיני בכעסך:

רֹאה עֲנִי וְעֲנֵנִי.

אֲנִי בִידֶךָ הִצַּנִּי.

וְאַתָּה יְיָ הִצַּנִּי (תהלים מ"א יא):

שְׁלַח אֲמַתְךָ וְחֶסֶדֶךָ.

לְעַם צוֹעֲקִים נִגְדֶּךָ.

וְלִי אֲנִי־עִבְדֶּךָ (מ"א ח כו):

תִּסְלַח לֹאֲשָׁמִינוּ.

וְאַל תִּפְקֹד עַל־מִינוּ.

ואל תזכור חטא נעורינו.

כִּי צֵל יָמִינוּ (חזק ח ט):

כי חיינו קצרים כצל עובר:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחֲלֵה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
 חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֲוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
 סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כְּלָחִי: יִזְכֹּר אֱלֹהִים
אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אֲבֹרָתָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: טָרַף נָתַן לִירָאִיו יִזְכֹּר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: נָתַתָּה לִירָאֶיךָ גַּם לְהַתְנַחֵם מִפְּנֵי קִשְׁט סִלָּה⁽⁶⁾: זָכַר
לָהֶם בְּרִיתְךָ וְהִנֵּחֵם בְּרַב חֲסָדֶיךָ: וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא בַּח אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אוֹתְךָ בְּיָמֵי גְעוּרֶיךָ וְהִקְמוֹתִי לָךְ
בְּרִית עוֹלָם: אֶל־תַּחֲלִיל בְּרִיתְךָ וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ אֵל תִּשְׁנֶה⁽³⁾: אֶל־תִּנָּאץ
לְמַעַן שְׁמוֹךְ אֶל־תִּנָּבֵל כִּפֶּסֶא כְּבוֹדְךָ זָכַר אֶל־תִּפְרַר בְּרִיתְךָ אֶתָּנוּ: הִבֵּט
לְבָרִית כִּי מָלְאוּ מַחֲשַׁב־אָרֶץ נְאוֹת חָמֶם⁽²⁾:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סִלָּה: יִי צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יִי צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סִלָּה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

סו עקידה ע"ס א"ב בחסרון אות מ'

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
אֲזַרְחִי מֵעֵבֶר הַנֶּהָר⁽⁷⁾. אֵלֶיךָ רָץ וְלֹא אַחֵר:
אֲבָרָהָם אֲבִינוּ
בַּחֲנֻתוֹ בְּנִסְיוֹנוֹת עֲשֹׂר. וְנִמְצָא שָׁלֵם בְּלִי חֶסֶר:
גִּרְשׁ מִבֵּית מוֹלְדָתוֹ. גֵּר בְּעוֹלָם שְׁמֹתוֹ:

דִּבַּרְךָ הַטּוֹב לֹא הִפֵּר. וְגַם אֲנֹכִי עָפָר וָאֶפֶר:
וְאִמֵּר

הַקָּרִיב חֶלֶב וְחִמָּאָה. וְנַחֲנֵט פָּרִי לְמֵאָה:
וְנוֹלַד לוֹ בֶּן כִּשְׁחִיָּה בֶן מֵאָה שָׁנָה:

(א) נתתה ליראיך וגו' (תהלים ס ו). פי' נתת ליראיך ניסיונות הרבה לנסות אותם בהם למען אמינותך. במדרש
(ב"ר נ"ה א) ניסיון אחר ניסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותם בעולם בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של
ספינה, וכל כך למה, מפני קושט בשביל שתקשט מידת הדיון בעולם, שאם יאמר כך אדם למי שהוא רוצה
להעשיר מעשיר למי שהוא רוצה מעני ולמי שהוא רוצה הוא עושה מלך, אזכרם כשרצה עשאו מלך כשרצה
עשאו עשיר, יכול את להשיבו ולומר לו יכול את לעשות כמו שעשה אזכרם אזינו, והוא אומר מה עשה ואת
אומר לו ואברהם בן־מאת שנה בהולד לו ואחר כל העשר הזה נאמר לו קח־נָא אֶת־בְּנֶיךָ אֶת־יְהוֹדָד וְלֹא
עֵינֶכָּה הִרִי נָתַתָּה לִירָאֶיךָ גַּם לְהַתְנַחֵם מִפְּנֵי קִשְׁט סִלָּה.

(ב) אל תחלל בריתך וגו' (תהלים פט לה). במדרש (ב"ר נ"ו) התחיל אזכרם תמיה וכו' אתמול אמרת כִּי
בִּיצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע וְחִזְרַת וְאִמֵּר קִח־נָא אֶת־בְּנֶיךָ וְעַכְשָׁיו אֵת אֲדֹנָי לִי אֶל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנֶּעֱר וְכו'
א"ל הקד"ה אזכרם לֹא־אֲחַלֵּל בְּרִיתִי וּמוֹצָא שְׁפָתֵי לֹא אֲשַׁנֶּה כְּשֶׁאִמַּרְתִּי כִּי קַח נָא אֵת בְּנִי לֹא אִמַּרְתִּי כִּי
שְׁחַטְהוּ אֲלֵהָ הַעֲלֵהוּ, לָשֵׁם חִיבָה אִמַּרְתִּי כִּי, אִסִּיקְתִּיהָ וְקִיַּמְתָּ דְּבָרִי, וְעַתָּה אֲחַתִּינֶיהָ.

(ג) כִּי מָלְאוּ מַחֲשַׁב־אָרֶץ נְאוֹת חָמֶם (תהלים עד כ). פי' הרד"ק כי גלו ישראל למקומות חושך, מושבות חמם,
שהגוים חומסים אותם.

(ד) אֲזַרְחִי. כֵּן נִקְרָא אֲזַכְרֵם אֲבִינוּ ע"ש שְׂבַח מִן הַמִּזְרַח (ב"ר דף ט"ו ע"א) מַעֲבָר לְנֶהַר פֶּרֶת.

וְנִמְתָּ לֹא הֶעֱלֵהוּ לְזִבְחָהּ. וּבָקַע עֲצִים וְעָרַף הַטֶּבַח:

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם עֲקֻדָּתוֹ. וְהַשְׁלַמְתָּ יְחִידָתוֹ:

ומסירות נפשו:

חֵן הַיּוֹם שְׁבִטִי תָם. וְתִשְׁכּוֹן בְּמִקְהֵלוֹתָם:

טִיעֵת^(א) מַטּוֹת שָׁנִים עָשָׂר. מִזֶּג מַהֵם אֶל־יַחְסָר^(ב):

נטיעת שנים עשר שבטים.

יהי"ר שלא תישכח תורה מהם:

יְדִידוֹת מְשַׁכְּנוֹתֶיךָ תִּבְיֵאֵם. וּבָהֶר נַחֲלָתְךָ תִּטָּעֵם:

לבית המקדש

בָּנִים פְּזוּרֵי נִדְחֵיהֶם. נַהֲלֵם לְבֵית מְאֻיֵּיהֶם:

לבית המקדש:

לְקוֹחִים מַמָּוֹת תַּחֲשֹׁךְ. לְפִי מִסְטִינֵינוּ סְתוֹם וַחֲשֹׁךְ:

ישראל שלקחת לך לבנים, תציל ממות. וסתום פי המקטרג ואל תתן לו לדבר:

נִשְׁאַנּוּ וְנִטְלָנוּ כִּימֵי עוֹלָם. הַכֹּל גָּלוּי לְךָ צָפוֹן וְנֶעְלָם:

סָלַח וְעָבֹר עַל־פֶּשַׁע. מָחַל אֲשָׁמָה וְרָשָׁע:

עָנָה הַיּוֹם קוֹל מִיַּחֲלִיךְ. כִּי עֵינֵינוּ נִשְׁוֹאוֹת אֵלֶיךָ:

פִּדְנוּ מִצָּרָה וְצוּקָה. וְתַעֲלֵנוּ מִשׁוּחָה עֲמָקָה:

ומצוקה. מבור עמוק:

צַעֲקֵתֵנוּ הַיּוֹם תִּקְבֵּל. וְתַצִּילֵנוּ מִיַּד מַחֲבֵל:

קוֹיָם בֵּית שְׁכִינַת הוֹדֶךָ. וְאַל־תִּנְבֵּל כָּפֵא כְּבוֹדְךָ^(ג):

בית המקדש. ואל תפיל לארץ

רָפֵא עֲמָךְ מִכָּל־שָׁבָר. כִּי בָאוּ בָנִים עַד־מִשְׁבָּר^(ד):

כי הגענו למצב קשה מאוד:

שָׁבִיץ אֲחֻזָּתֵנוּ בַּיּוֹלָדָה. וְכַח אֵין לְלָדָה:

רתת ורעדה

תַּצִּיל עֲמָךְ מִחֲבָהֶב^(ה). כִּי עָלֶיךָ מִשְׁלִיכִים יָהֵב:

מאש.

כי הם משליכים עליך את הנטל לדאוג לצרכיהם:

(א) טיעת ממות. כיון שהשצטים נקראו ממות, לשון זמורת עץ, קרא לכלל ישראל נטיעה.

(ב) מזג מהם אל יחסר (שיר ז ג). ת"י לא חסרין פתגמי אורייתא תדירא.

(ג) אל תנבל וגו' (ירמיה יד כא). אל תפילהו לארץ (רד"ק). כפא כבודך. בית המקדש, ומדרש אגדה, ישראל החקוקים בכיסא כבודך (רש"י).

(ד) כִּי בָאוּ בָנִים עַד־מִשְׁבָּר (מ"ב יט ג). פירש"י עד ארה הדומה לאשה יושבת על משבר ואין בה כח לילה, מִשְׁבָּר, שם מושב אשה הכורעת לילד. כן דימו חז"ל את חבלי משיח לזירי יולדת ואמרו (סנהדרין דף ז"ח ע"ב) אין בן דוד בא עד שתתפשט המלכות על ישראל תשעה חודשים שנא' (מייכה ה ב) לָבֵן יִתְּנֶם עַד יוֹלָדָה.

(ה) הבהב. אש כמו שמשמע מפירש"י (הושע ח יג) וי"מ גהינס (ראה ע"ז דף י"ז ע"א) וי"מ שערוד מלכויות המטילות מיסים על ישראל (ראה שבת דף קמ"ט ע"ב).

תְּנַהֵלֶם לְעִיר הַבְּנוּיָה.

תִּמְהָר לָמוּ מִנַּחֲמֵם וְתִשָּׁבִי וּנְחֻמִּיָּה^(א):

משיח ואליהו הנביא ומשיח בן יוסף:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֶל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֶזְרָה וְנִשְׁעָה וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלִּיחָתָה לְעוֹנֵינוּ וְלַחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלֵלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

טוֹב-יְיָ לְכָל וְרַחֲמֵיו עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקֹנוּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בָּו: כִּי-טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵד-דֹּדֵר וְדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִיבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יְיָ עַל בֶּן
יֹרָה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתִשׁוּעָה יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מִיָּם
עַד-נֶפֶשׁ: הוֹשִׁיעַ יְיָ אֶת-עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת-עַמּוֹךְ וּבְרֹךְ
אֶת-נִחְלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד-הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי-גָמַר חֶסֶד כִּי-פָּסוּ אֲמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל-דָּבָר כְּבוֹד-שְׁמֶךָ וְהִצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל-חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטָח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ בְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּח אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

סו פזמון ע"ס א"ב ונסוף חתום בנימין (בר זרח)

הוֹרִיתָ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה לְבַת הַשׁוֹבְבָה.

לכלל ישראל שחטא.

בֵּין כֶּסֶה לְעֶשׂוֹר עֲדִיף נְשׁוּבָה^(ב).

בין ר"ה ליו"כ

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשׁוּבָה:

(א) מנחם. שמו של המשיח (סנהדרין דף ל"ח ע"ב וכן בירושלמי ברכות ז' ד ובאיכה רבה א נא). תשבי. הוא אליהו
התשבי. במדרש אבות המשיח (אורח מדרשים, יהודה דוד איזנשטיין, עמ' 390) מנחם הוא משיח בן דוד
ונחמיה משיח בן יוסף.

(ב) נשובה. נ"א לשוובה.

אָז מֵאֵז מִקֶּדֶם הִקְדַּמְתָּ תְּשׁוּבָה.

הקדמת תשובה לפני בריאת עולם (פסחים דף נ"ד ע"א).

בְּטָרֶם הַמִּתְחַתֵּ עֲרִץ וַיִּסּוּדִי רְגוּבָה^(א).

ארץ

שמים

גַּם לְכָל־הַשָּׁבִים צָרִי וּמִרְפָּא חֲשׁוּבָה.

תרופה

דּוֹפְקִי דִּלְתִּיךָ רִיקָם מְלַחֲשִׁיבָה:

אין אתה משיב ריקם את מי שדופק על דלתי תשובה:

מכאן ואילך מדבר על שבים שבוטל גזר דינם בזכות התשובה.

הֵן רֹאשׁ עֲפְרוֹת תִּבֵּל אֲשֶׁר רֹאשׁוֹן נוֹצֵר.

אדם הראשון

וְנִפְּתִי בְּמִצָּה קָלָה וְאוֹתָהּ לֹא נָצַר.

זַעֲפָת וְאַנְפָּת עָלָיו שְׁנוֹתָיו לְקָצַר.

חֲזֹר בְּתִשְׁבּוּבָה^(ב) וְכֹאִישׁוֹן הִנָּצַר:

וה' שמר עליו כעל בבת עינו:

טָעָה גָּזְעוּ דְּמִי אֲחִיו בְּשִׁפְכוֹ.

קין בנו

יִסְרָתוֹ בָּנֵעַ וְנָד לָכֶת כַּח וְכָה.

ענשת אותו ואמרת לו "נע ונד תהיה בארץ".

כַּעַת שָׁב אֵלַיךָ^(ג) וְעֹזֵב רֵעַ דִּרְכּוֹ.

כאשר חזר בתשובה.

לְשִׁבְעַתֶּיךָ הָאֲרָכָתוֹ כָּל־מוֹצָאוֹ בְּלִי לְהַבּוֹ:

הארכת חיי עד שבעה דורות והגנת עליו שלא תהרוג אותו כל חיה:

מִחֲלַל יִצְוֵי יוֹלְדוֹ אֲשֶׁר פָּחַז בַּמַּיִם^(ד).

ראובן

נִמְיּוֹ רָגְלָיו בְּמַעַט, לֹוִלִי שִׁפְךָ לֵב בַּמַּיִם^(ה).

כמעט התמוטטו רגליו

סָרַח גּוֹר אֲרִיָּה בְּקִדְשָׁהּ הִיא בָּעֵינִים.

חטא יהודה

עֲוֹנוֹ הוֹדָה^(ו) וְהִכְרַעְתּוֹ לְצֹדֵק בְּכַף מֵאֻזְנִים:

(א) ערץ. הקליר קרא לשמים שמי ערץ (יפתח ארץ, תפילת גשם), והפייטנים הצאים אחריו קראו להם ערין.

רגובה. ל' רגבים (איזב לח לח) פי' צמורה חתיכות עפר.

(ב) חזר בתשובה. צעירובין (דף י"ח ע"ב) שיש צתענית ק"ל שנה.

(ג) שב אליך. צבראשית רבה (כב כח) אמר לו עשיתי תשובה.

(ד) אשר פחז במים. ל' פחזו במים (צבראשית מט ז) ופי' הרד"ק ל' קלות הדעת. והרמב"ן פי' ל' חפזון בהיפוך אותיות.

(ה) שפך לב במים. צבראשית רבה (פד יט) אתה פתחת בתשובה תחילה.

(ו) עונו הודה. כ"ש (סוטה דף ז' ע"ב) יהודה הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא.

פֶּרִץ גְּדֵרוֹת עוֹלָם בְּיָעָמְרִי בְּרָשָׁע^(א).

אחאב

צִלְמִי אֲשֶׁרִים חָשַׁק וְהוֹסִיף עַל־חַטָּאתוֹ פֶּשַׁע.

קָרַעַת גִּזְרֵי דִינֹו בְּשׁוּבוֹ מִלְּפָשָׁע^(ב).

רַחֵם כְּמוֹדָה וְעוֹזֵב וּבָךְ נוֹשָׁע:

ריחמת עליו כאשר התוודה ועזב חטאו

שָׁנְנוּ לְשׁוֹנָם כְּחִין אֲנָשִׁי עִיר גְּדוֹלָה.

חטאו בלח"ר אנשי נינוה.

שִׁגְיוֹנָם וַיְדוֹנָם רָבוּ עַד לְמַעְלָה.

חטא שוגג ומזיד

תַּתָּה חֲזוֹן הַפִּיכָתָם אֲחֻזּוֹם רִית וְחִלְחָלָה.

כשהכרזת בנבואה על הפיכת נינוה, פחדו.

תְּשׁוּבָה עָשׂוּ כְּהֶגֶן וּלְפָנַי כְּבוֹדָךְ נִתְקַבְּלָה:

בוֹחֵן כְּלִיּוֹת וְלֵב, נִצָּזָר בְּגִבּוֹרָה.

יִדְעֵנוּ מִדַּע לָקַת בְּאֶרֶח יִשְׂרָאֵל.

מְשׁוּבוֹתֵינוּ אִם רַבּוּ בְּפָשַׁע וּסְרָרָה.

וסרנו מדרך ישרה.

מרדותינו

נָא לְמַעַנְךָ הַשִּׁיבֵנוּ עֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה כְּשׁוֹרָה.

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁוֹבָה:

ק' הוֹרִית דָּרְךָ תְּשׁוּבָה לַבַּת הַשׁוֹבָבָה. בֵּין כֶּסֶה לָעֵשׂוֹר עָדִיךָ

נִשְׁוֹבָה. הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁוֹבָה:

א' מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר

רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עַם־כִּלְבָּשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א' הוֹרִית לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

(א) פרץ גדרות עולם וכו'. כמו שנאמר ויעש אחאב בן-עמרי הרע בעיני ה' מפל אשר-לפניו (מ"א טז ל).

(ב) בשובו מלפשע. כ"ט ויהי בשמע אחאב את-הדברים האלה ויקרע בגדיו וישם־שק על־בשרו ויצום וגו' ויהי דבריה' אל־אליהו התנשבי לאמר הֲרֵאִיתָ בֵּינִי־נִבְנֶנָּע אֲחֵאָב מִלְּפָנַי יַעֲזֹב בֵּינִי־נִבְנֶנָּע מִפְּנֵי לֹא־אֲבִיא הָרָעָה בְּיָמָיו (מ"א כא). וק' איך אמר שאחאב חזר בתשובה והלא חכמים קבעו כי אין לו חלק לעולם הבא (סנהדרין פ"י מ"ב) ותשובתו היתה לזמן קצר בלבד ובהמשך כלא את הנביא מיכיהו (מ"א כב כז), ואף התקיימה צומו הקללה (מ"א כא יט) במקום אשר לקחו הַכִּלְבִּים אֶת־יָדָם נְבוֹת וְלָקְחוּ הַכִּלְבִּים אֶת־יָדָם גַּם־אֶתָּה. וייתכן שהפייטן סמך על פירוש דר' אליעזר פ"ג כי אחאב חזר בתשובה שלמה, וכן בפסיקתא דרב כהנא (שופר) שאמר הקב"ה לישראל תשובתו של אחאב קיבלתי ותשובתכם איני מקבל (בתמיהה). ויש מגיחים פרץ גדרות עולם בן-עמרי כרסע ומפרשים אותו כלפי מנשה מלך יהודה שנא' עליו (מ"ב כא ג) ויעש אשרה באשר עשה אחאב וכשיטת ר' יהודה (סנהדרין סס) שמנשה עשה תשובה ויש לו חלק לעולם הבא.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֻךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נֶצַח
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנֹו וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹו כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרָאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה-הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תְּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי-עָתָה לְחֻנָּה כִּי-בָא מוֹעֵד: זָכָחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה
לְבִי-נִשְׁבֵּר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה כְּרֻצוֹנְךָ אֶת-צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ וְזָכִיר צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל-מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכַר-רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲלָם הַמָּה: זָכַרְנוּ יְיָ בְּרֻצוֹן עֲמֻךְ פִּקְדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדָתְךָ קִנְיַת קָדֶם גְּאֻלַּת שְׁבֹט נַחֲלָתְךָ הִרְצִינוּ זֶה שְׁכָנְתָּ בּוֹ: זָכַר יְיָ חֶפֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁכַּח לְנֶצַח: זָכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרֻכָּה אֶת-זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנָחֳלוּ לָעַלְם: זָכַר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶת-תַּפְּנֵן אֶל-קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל-רִשְׁעוֹ וְאֶת-חַטָּאתוֹ: אֵל-נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִוְאלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאוּנוּ:

חַטָּאוּנוּ צוּרְנוּ סִלַּחֲלָנוּ יוֹצְרֵנוּ:

חטאנו – פיוט זה הוא החלק השני מן אדון משפט בקרבך סימן לה

כִּפּוּר בּוֹזֵן בְּחֶסְדֶּךָ. כְּמִלֶּךָ תִּשָּׁב בְּכַבּוֹדְךָ.

יְשׁוּעָה כְּסִיד

כָּאֵב זִכָּה עֲבָדֶיךָ. אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדֶךָ (תהלים פו י):

לְבָדֶךָ רַחֲמֶיךָ יִתְגַּלְלוּ. לְבָנֶיךָ כִּי יִתְפַּלְלוּ.

לֹא כְּמַעֲשֵׂיהֶם יִתְעוֹלְלוּ. בְּמַעַלְם אֲשֶׁר מָעָלוּ (ויקרא כו מ):

לא יגיע להם העונש הראוי לפי מעשיהם.

מָעָלוּ בְּנֶיךָ יְדִידֶיךָ. מִלֵּא רַחֲמִים עַל מִיִּחְדֶּיךָ.

מלא ירך רחמים.

מִחָה עוֹנוֹת עֲבָדֶיךָ. רַבּוֹ פִּשְׁעֵינוּ נִגְדֶּךָ (ישעיה נט יז):

נִגְדֶּךָ נִכְוֵנוּ טוֹחוֹת^(א). נָכוֹן עֵינֶיךָ פְּקוּחוֹת.

מחשבותינו הטובות ידועות לך. ועיניך תראינה את המעשים הנכונים שעשינו.

נִיחָח כְּגִישַׁת מְנַחוֹת. וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלִּיחוֹת (נחמיה ח יז):

ויהיו לפניך כריח ניחוח של מנחות שמגישים עד המזבח.

(א) טווחות. כליות והן כינוי למחשבות כמו שנאמר מִיִּשַׁת בְּטוֹחוֹת חֲכָמָה (איוב לח לו).

סְלִיחוֹת מְקוּיִם לְתַאֲבוֹן. סִפְק, נָבוֹן וְרַבּוֹן.

אנחנו מקווים ומתאווים לסליחה. ספק כל צורכינו, אתה ה' חכם ואדון.

סְגָנוֹן שִׁים עֲרַבּוֹן^(א). מִי־אֵל כְּמוֹד נִשְׂא עוֹן (מיכה ז יח):

תן חתימתך ותהיה לנו לערב.

עוֹן שָׁב וַיִּשַׁע. עוֹד יִזְכֶּה וַיִּשְׁתַּעֲשַׁע.

עֲבוּרוֹ חֵישׁ יִשַׁע. וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבִי פֹשֶׁעַ (ישעיה נט כ):

פֹּשַׁע רַב וּבִדָּק^(ב). פּוֹרֵץ גִּדֵּר וְסוֹדֵק.

אם רבו פשעינו ופרצותינו. ויש בינינו פורצי גדר. סודק ופורץ ענין אחד

פְּנֵה מַחְזִיק וּבּוֹדֵק. הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק (תהלים טו ז):

תסתכל רק על הטובים שבנו, המחזיקים באמונה ומתקנים את הפרצות.

צֶדֶק חֲפֵשׁ לְבְרוּאֵיךְ. צֶאן אָדָם קְרוּאֵיךְ.

ישראל שנקראו צאן אדם (יחזקאל לד לא).

צַעֲק שְׁעָה מִירְאֵיךְ. וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֵיךְ (תהלים פו ה):

קְרֹאֵיךְ בְּהַפְצָאוֹ תַּחֲוִמָיו. קָרוֹב מַצְדִּיקִי רַחֲוִמָיו.

אנו קוראים לך כשאתה נמצא (בעשיית). ה' מצדיק אותי, קרוב לישראל, ומרחם עליהם.

קָדָם קִוֵּה לְתַנְחִימָיו. כִּי־רַבִּים רַחֲמָיו (דה"א כא יג):

עוד טרם נקרא, הוא עונה ומנחם אותנו.

רַחֲמָיו יִהְיוּ לְעֻמַּתָנוּ. רִצָּה וּבַחַר בְּצוּמוֹתֵינוּ.

רַחֵם יְדִידוֹת חוּמוֹתֵינוּ. פָּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׂמֻמֹּתֵינוּ (דניאל ט יח):

שְׂמֻמֹּתֵינוּ בְּעוֹן כְּרִמֵּינוּ^(ג). שְׁעָרִים אִם נִנְעָלוּ גְרִמֵּינוּ^(ד).

אם גרמנו כי יינעלו שערים.

שׁוּעָה אִם סִתְּמָנוּ חֲתָמָנוּ. חֲסִדֵּי יְיָ כִּי לֹא־תָמְנוּ (איכה ג כב):

ונסגרו ונחתמו לנו שערי תפילה.

תָּמְנוּ אֲבוֹת קְדוּמֶיךָ. תִּפְּן בְּבְרִית חֲתוּמֶיךָ.

הבט בזכות המילה.

אם תמה זכות אבות.

תִּסְלַח לְמַעַנְךָ לְאִשְׁמֶיךָ. יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ (ירמיה יד ז):

(א) סגנון. סימן וחומתם כל' יוונית σίγνον. וי"מ סגנון. אדון כמו שנא' הַסְּגָנוֹן (נחמיה ב טז), פי' שרים. שים

ערבון. תן לנו ישועה, כמו ערב עבדך לַמֶּלֶךְ (תהלים קיט קכב). ד"א, סגנון פי' חותם (כנ"ל) ל' שיימני כהו"תם על־לֶךְךָ (שיר ח ו), ערבון, וזכה להיות ערבים ונעמים לפניך. ד"א, סגנון ל' סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים (שיר ז ג) וכמו שפירשו הרבה ראשונים צפי"ז דכלים, סגנויות, ל' סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים, ודרשאו חז"ל על השמירה מעריות ומגזל (כמו שפירש"י), בזכות שאנחנו נשמרים מחטא, כמו סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים, אתה תהיה לנו לערב.

(ב) בדיק. פרעה (מ"ב ט כה). והוא משמש כל' הפייטן גם להיפך כמו שכתב בהמשך, בּוֹדֵק, פירוש המתקן את הפעלה.

(ג) בעון כרמינו. כמו שנא' וּכְרַמֵּינוּ סְמוּדָר (שיר ב טו) ובת"י מפרש שמדבר על עוון פסל מיכה. וי"מ ע"ש הפס' כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִמְרָתִי, פי' לא עסקתי בחורה ומלוות.

(ד) גרמינו. בגללנו, כמו דינא דגרמי (ב"ק דף ק' ע"א).

שְׁמֶךָ יַעֲמִידֵנוּ נָא. מְלִיץ יִשְׂרָאֵל לְבָאֹר.

אתה השוכן באור. תהיה לנו למליץ יושר ותבאר צדקנו.

וְנִגְהַ צְדִיקֵנוּ כָּאֹר. בְּאוֹרְךָ נִרְאָה אֹר (תהלים לו י):

אֹר חֲדָשׁ^(א) שְׁמֶרְתָּ. לְנַחֵם חַיִּים הַכְּמֶרְתָּ^(ב).

אור של בריאת העולם שמרת. לרחם ולנחם את ישראל.

זְכוֹר קֶדֶם הָאִמְרָתָּ. וְזָכַר־לָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ:

זכור שבחרת בנו מקדם.

זָכַר־לָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש ברית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעֵקֶדֶת יִצְחָק. וְהֵשֵׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַר־לָנוּ בְּרִית רִאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יי עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הֵשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשֵׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: קַבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּח: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וְכִצְמוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה יֹאמֶר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִהְיוּ כְּתוֹלַע כִּצְמוֹר יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וְטָהַרֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֹתְכֶם: מַחַח פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַן כָּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מַחַח פִּשְׁעֵיךָ לְמַעַן יִחַטְּאוּךָ לֹא אֲזָכֹר: מַחַח פִּשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנָן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחֲתִי כְּעָב פִּשְׁעֵיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָּאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְנוּ הַאֲזִינָה יי בִּינָה הִגִּידָנוּ: יְהִיו לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּינוּ לְבָנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלֵנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵּי אֲבוֹתֵינוּ.

תָּבוֹא לְפָנֶיךָ תַּפִּלָּתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקָשִׁי עֶרְף לֹא־מֵר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵּי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

(א) אור חדש. צבראשית רבה (ג ו) אורה שנבראת בששת ימי צבראשית וכו' נגזרה והיא מתוקנת ללדיקים לעתיד לבוא. ונקרא אור זה אור חדש, כגדל חדש שלא השתמשו בו מעולם, וכמו שאומרים אור חדש על ציון תאיר.

(ב) הכמרת. ע"פ ל"ה (הושע יא ח) נְכַמְרוּ נְחוּמִי.

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיִנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיִנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרְף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מְשׁוֹשׁ. דָּוָה לִבָּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֲוִיֵּנוּ. וְנִפְרַע פֶּאֶרְנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיִּתָּה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כַּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיִנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיִנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרְף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשׂוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמִמּוֹרֵט מִמָּנוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ סִבְלָנוּ עַל
שִׁבְמָנוּ. עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ. פֶּרֶק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סִבְבוּנוּ. קָרְאֵנוּךָ יי
אֱהִינוּ. רַחֲמֶת מִמָּנוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבָנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאֵן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיִנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיִנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרְף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָה אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנְּסִתְרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִחֲרָנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וּמִחֲרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָה. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּמִחֲרַתֶּם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרִית
נִחַלְתּוּ לֹא־תִחְזֹיק לְעַד אֲפֹו כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹחַ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹחַ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּנוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דַּגְיָאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֵיהֶ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזַנְךָ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמִמֹּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיָּה כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעַה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֵיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי עֲזַתְנוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְּדִלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֲרָךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזַבְתָּם: אֱלֹהֵינוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כְּלָה כְּחַטֹּאתֵינוּ. וְקִי־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶךָ בְּאִמּוֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נִגְאֵס יְיָ וּבִקֵּשׁ אֶת־עֶזְוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־חַטֹּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ כִּי אִסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עַמְּךָ וְנִחַלְתָּךָ רַעֲבֵי טוֹבָה צָמְאֵי חֶסֶדךָ תִּתֵּנִי יִשְׁעֶךָ וְיִדְעוּ כִּי לֹאֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ תִּרְחַמִּים וְתִסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בֵּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדִלְךָ וְתַפְאֶרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֶׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנָּנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יִצָּר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹבֵשׁ פְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צִדְקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלֵּךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:

עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מְשֻׁבָּב אִמְהוּת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִּין אֱלֹמְנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שְׁעֵנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמֹּרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֹׁנֶעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שְׁעֵנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְמֹשֶׁה בְּחֹרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְאַהֲרֹן בְּמִתְחַתֵּה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמִצְפָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְדָוִד
וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר חֶבְרֹנָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שְׁעֵנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדִּגָּה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שְׁעֵנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֲזַרְיָה בְּתוֹךְ
כְּבֹשׁ הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה
לְמִרְדֵּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְעֲזָרָא בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שְׁעֵנָה לְכָל־חֲצִדִּיקִים וְחֲסִידִים וְחֲתָמִימִים וְחֲיָשָׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עֵנָה לְעַנְיָי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עֵנָה לְמַכִּי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
דִּי־עֵנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק.
רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעֵגְלָא וּבְזֶמַן קָרִיב:

רַחֵם וְחַנּוּן חֲטָאֵתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מֶלֶךְ רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תְּחִנּוֹתַי: יְיָ
אֱלֹהֵינוּ תִּזְכֵּינִי וְאֶל־בְּחִמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹל־אֲנִי רַפְּאֵנִי יְיָ כִּי
נִבְחַלּוּ עַצְמִי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בְּשִׂאוֹל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִמָּוֶתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ
תַּפְּלֵתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֲיָבִי יִשְׁבּוּ יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מְמִית וּמְחִיָּה. מְסִיק מִשְׂאוֹל לְחַיִּי עֲלָמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אָבוּהִי
לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִסָּא לְבָאֵבָה. עֲבָדָא דְמִרְדָּ נָפֵק בְּקוֹלָר. מִרְה תֵּאָב וְתִבְר
קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִי קַמְךָ. הָא רְוִי נַפְשִׁי בְּגִידִין מְרִירִין. עֲבָדְךָ אֲנִי
וּמִרְדִּינִי קַמְךָ. הָא בְּבִזְזָתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמִלְקִיּוּתָא. בְּמָטוּ מִנְךָ בְּרַחֲמֶיךָ
דְּנַפְשִׁינִי. אִסִּי לְבָאֵבָא דִּי יִתְקַף עָלֵינוּ. עַד דְּלֹא נִחְוָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

סז תחנה ע"ס תשר"ק ונסוף חתום שמעון בר יצחק

תוֹרָה הַקְדוּשָׁה. הַתְּחִנָּתִי בְּבִקְשָׁה.

פְּנֵי הַצּוֹר נַעֲרִץ בְּקִדְשָׁה:

שִׁפְכִי שֵׁיחַ עָרֵב. וְזָכְרִי מַעֲשֵׂה חֵרֵב^(א).

מתן תורה.

בִּנְעֻשָׁה וְנִשְׁמַע אֲבוֹת לְהִתְקַרֵּב:

אבותינו התקרבו אליך:

רָגְנוּ שְׁעִיר וּפֶאֶרֶן. דָּתוֹתֶיךָ לְשִׁמְרוֹן^(ב).

הגוים סירבו לקבל את התורה ואפילו לא קיימו שבע מצוות בני נח.

עָמַד וּמִדָּדָן רָאָה וַיִּתִּירָן^(ג):

נתן להם עונש מידה כנגד מידה שאפילו מקיימים ז' מצוות ב"נ אינם מקבלים שכר:

קְדוֹשׁ הַתִּיקָם^(ד). לֹא שִׁמְרוּ חֻקִּים.

ה' עקר אותם.

בָּאֵף וּבְחֶמָה עָשׂוֹת בָּהֶם נָקָם:

צֶעַד מִרְבָּבוֹת. וְנִקְדָּשׁ בְּעֶרְבוֹת.

הגיע עם רבבות מלאכים. והוא נקדש בשמי מרום.

מִיָּמֵינוּ אֵשׁ דָּת וְלֶהֱבֹא שְׁלֵהֲבוֹת:

תורה כתובה באש שחורה ע"ג אש לבנה - אש להב ושלכנת כולם ענין אחד

פָּנִים מִסְבִּירוֹת. אֱלֹוֹ מִתְחַבְּרוֹת.

בסבר פנים יפות קיבלו ישראל את התורה.

הַנִּשְׁקוּ מִפִּי עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת:

ואת עשרת הדיברות כנשיקה מפיו של הקב"ה:

עוֹלָם נִתְבַּסֵּם^(ה). אֲשֶׁר מִתְנַאֵז נִמְסָם^(ו).

העולם התחזק על בסיסו. שעד אז היה ירא פן יהיה נִמָּס אם לא יקבלוהו.

וּבְמוֹצָא שָׁלַל רַב עַל־אֲמַרְתְּךָ שֵׁשׁ:

סוּדֵי פְקוּדֶיךָ. נִמְסְרוּ לְדוֹדֶיךָ.

לישראל.

מֵאֵז וְעַד עֵתָה הִפָּחַ מְכַבְּדֶיךָ:

נָדִים וְגַם נָעִים. וּבִרְגָזוֹ שִׁבְעִים.

בְּנֶפֶת צוּפִיךָ תָּמִיד מְשַׁעֲשְׁעִים:

(א) וזכרי מעשה חרב. כ"ט (ברכות דף ל"ב ע"ב) וְזָכְרִי לֹא אֲשַׁכְּחֶךָּ זה מעשה סיני.

(ב) רגנו שְׁעִיר וּפֶאֶרֶן וכו'. כ"ט (ע"ז דף ב' ע"ב) מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קיבלוהו. ואפי' ז' מצות ב"נ לא קיימו כדאי' התם.

(ג) ראה ויתירן. כ"ט (צ"ק דף ל"ח ע"א) עָמַד וּמִדָּדָן אֶרֶץ רָאָה וַיִּתֵּר גוֹיִם (חזקוני ג' ו) מה ראה, ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירן להם וכו' לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלין עליהן שכר.

(ד) התיקם. כמו שנא' הִתְקַם בְּצִאוֹ לְמִבְּרָה (ירמיה יב ג) פי' רש"י נתקם מן החיים למוות.

(ה) נתבסם. בשיר רבה (א נ) ומי ציסם העולם אֲנֹכִי תִּפְנִיתִי עֲמוּדֶיךָ סֶלָה בְּזִכּוֹת אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ כמו שפירש במתנות כהונה.

(ו) מתנאז נִמְסָם. כ"ט (ע"ז דף ג' ע"א) התנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלים את תורתו מוטב ואם לא אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

מִסְפֹּרֶת לַיָּפֶה. בִּכְתָב וּבְעַל פֶּה^(א).

יִקְרוּ אֲמָרִיךְ מִשָּׁהֶם וַיִּשְׁפֹּה:

יותר מאבנים יקרות:

לְבִי לְחֻקֶּיךָ. בְּעֵלִיל^(ב) מְזֻקְקֶיךָ.

ללומדי תורה. המדקדקים ומטהרים את משנתם כמו צורף המטהר כסף בפור.

קוֹבְעֵי עֲתוֹתֶם לְפִלֵּשׁ פִּקְקֶיךָ:

לפתוח כל סתום (פי' לגלות סודות התורה):

בְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת. לְרֹאוֹת וּלְהַטּוֹת.

ולפסוק ההלכה.

שְׁנַתֶּם נִוְדָּדַת בַּחֲדָר הַמַּטּוֹת^(ג):

גם על משכבם בלילה מחשבתם בדברי תורה:

יוֹם יוֹם יִדְרָשׁוּן. בְּלִבָּם יַחְרָשׁוּן^(ד).

יחשבו.

לְאַסּוֹר וּלְהַתִּיר בְּפִיהֶם יִפְרָשׁוּן:

טִמְאוֹת וְטַהוֹרוֹת. לְהַבְדִּיל וּלְהוֹרוֹת.

מְלַחֵץ וְדֹחֵק עֵינֵיהֶם נוֹהָרוֹת:

למרות מצבם הקשה, עיניהם מלאות אור התורה:

חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים. עַל־פִּימוֹ שְׁפוּטִים.

וְאוֹיְבֵיהֶם פְּלִילִים^(ה) וּבָהֶם נִשְׁפָּטִים:

ולמה נהפך המצב שאויבינו שופטים אותנו:

זָכְרִי זֹאת תְּעוֹדָה. הוֹגִיךְ לְהַתְּעוֹדָדָה.

כינוי לתורה לעודד העוסקים בד'.

וּמְלִיצֵי הַגִּיוֹנִיךְ לַעְזוֹר וּלְסַעֲדָה:

ומפרשי ענייך

וְחֲנִנִי פָנֵי קוֹנֶךָ. בְּמַעַן חֲנוּנֶךָ.

בדברי תפילה.

כִּי הוּא אֱלֹהֶיךָ יוֹצֵרְךָ וְאֹדְנֶךָ:

(א) מסורת וכו'. כמו שפירש"י בעירובין (דף כ"א ע"ב) ששלמה קבע מסורת וסימנין בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה. ובפי' דרמנטורא על אבות (פ"ג מי"ג) פי' המסורת שמסרו לנו חכמים בחסרות ויתרות שבתורה. הם גדר וחזוק לתורה שזכתה. והכוונה למסורה המודפסת במקראות גדולות הישנים כמו בצראשית (א יב) וַתֵּצֵא ג', ב' מלא וא' חסר, קדמאה מלא וַתֵּצֵא הארץ דשא (צראשית א יב), ומילעא חסר וַתֵּצֵא את עמך ישראל (ירמיה לב כא), ובתראה מלא וַתֵּצֵא ותתן לה אשר הותרה משבעה (רות ב יח), חד באורייתא חד צנביאי חד צבתובי, וסימן ארעא לעמך יהבת.

בעליל. כור הכסף (רש"י תהלים יב ז).

(ג) בחדר המטות. צברות (דף ה' ע"א) ואם ת"ח אינו כריך לומר קרי"ש על מיטתו ופירש"י משום שרגיל צמשתו לחזור על גרסתו תמיד.

(ד) יחרשושן. ל' מחשבה (רש"י משלי ג כט).

(ה) ואויביהם פלילים (דברים לב לא). פירש"י ועכשיו אויבינו שופטים אותנו.

הֲלֹא אִם אֵין תַּמָּה. הוֹגָה בְּתַמִּימָה.

אם אין ישראל. עוסקים בתורה.

הֵן בִּקְרֹן זֹוִית נְתוּנָה וּמִשְׁתּוֹמָמָה:

היא מונחת לבד בקרן זוית:

דֶּק וְחֶלֶד^(א) עֲבוּרָה. עוֹמְדִים בְּגִבוּרָה.

שמים וארץ עומדים בזכותה כ"ש (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת.

בִּירְאָה טְהוּרָה וּבְמִצּוֹה בָּרָה:

בזכות התורה הנקראת יראת ה' טהורה מצות ה' ברה (תהלים יט):

נִבְרִי רְנוּנִים. וְשִׁפְכִי תַחֲנוּנִים.

התגברי בשירות ובתחינות.

עֲבוֹר תִּפְלֹתֵנוּ בְּאֵין סִבּוֹךְ עֲנָנִים^(ב):

כדי שתעבור תפילתנו ועננים לא יחסמו את דרכה:

בְּאֵי עֲדִיו בְּתַחַן. לְנִקּוֹת מִצַּחַן.

הבאים אל ה' בתפילה. ומבקשים כפרה על חטאם.

מֵאוּיִם יִתֵּן יְכָמוֹר וְגַם יַחַן^(ג):

יתן ה' את בקשתם וירחם עליהם:

אֶסּוּף עֵדֶת מִי מָנָה. לְקַרְיָה נֶאֱמָנָה.

וּכְעֶדֶר בְּתוֹךְ הַדְּבָרוֹ מֵאָדָם תַּהִימָנָה^(ד):

וירושלים תהיה רועשת מרוב אנשים כמו דיר מלא צאן:

שְׁבוּיִם יִמְלֹט. מֵאֲשֻׁמִּי^(ה) עֵלֹט.

יציל את ישראל השבויים. מחושך הגלות. אשמונים ועלט שניהם לשון חושך

עַדִּי עַד יִסּוּבְּכֶם עַז רָנִי פִּלְטִי:

ה' יגן עלינו מסביב ונשיר שירי ישועה:

וּבִשְׁוִבָה^(ו) וְנַחַת. יוֹשְׁעוּ מִשַּׁחַת.

ברגיעה

בִּקֵּשׁ צֹאן אוֹבְדוֹת וְגַם תַּנְדָּחַת:

רְפָאוֹת^(ז) תַּנְחִלָּה. יִסִּיר כָּל־מַחֲלָה.

יביא רפואה לחולים.

צֹאן אָדָם לְמִלֵּאת עִיר הַמְּהֻלָּה:

(א)

דוק. שמים שנא' (ישעיה מ כב) הַנּוֹטָה בְּדֶק שָׁמַיִם. וְחֶלֶד. ארץ (רש"י תהלים מט ז).

(ב)

עבור תפלתנו באין סבוך עננים. בזכרות (דף ל"ז ע"ז) רבא לא גזר תעניתא דיומא דעיצא משום שנא'

(ג)

(אליה ג מד) סְבוּתָה בְּעֶנָן לֶךְ מִעֲבוֹר תִּפְלָה.

(ד)

יַחַן. י"ג יַחַן מַחֲמַת הַחַרוֹץ.

(ה)

ובעדר בתוך הדברו (מכאן ז יז). ת"י כעידלרא בגו דירלא. מאדם תהימנה. פירש"י (שם) תהיינה הערים

(ו)

הומיות מרוב אדם.

(ז)

אשמונים. חושך לפירש"י (ישעיה נט י) אצל הרד"ק פירש ל' שממה.

(ח)

ובשובה. ובסנהדרין (דף כ"ז ע"ז) מפרש שובה ל' תשובה, וכמ"ד אם ישראל עושין תשובה נגאלין.

(ט)

רְפָאוֹת נ"א רְפִיאוֹת.

חֲבוּשׁ הַנְּשִׁבֶּרֶת. זְלוּל הַגְּבֻרֶת.

ממשלת הגוים.

קִנְאָה קִנְאָה גְּדוּלָּה לְעִיר הַמַּחֲבֶּרֶת:

כינוי לירושלים (תהלים קכב ג)

מִכְנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לְפָנֶי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעֵי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ
תַּפְלָתֵנוּ לְפָנֶי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לְפָנֶי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מִכְנִיסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לְפָנֶי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַּחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לְפָנֶי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאַל: הַזְכִּירוּ לְפָנֵינוּ הַשְׁמִיעוּ לְפָנֵינוּ
תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהָבָתְכֶם וַיְחִיָּה זֶרַעַם שֶׁלֹּא תֵּאֱבֹד
שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֵאֵן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וּלְשִׁנְיָנָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכַּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ וְעֲמֹד:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן בְּעִבְדָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְהֵי. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבְחִשׁוֹכָא
שְׂרִינִן. מְרִירָן נִפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנִפְשִׁין. חֵילָא לִית בִּן לְרַצְוִיָּךְ, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל
קִימָא דְּגִזְרָתְךָ עִם אֲבִהֶתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן בְּבֵר שְׂבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְהֵי. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׂבִיָּא
בְּכִסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעֲמֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתִין
וּבְעוֹתִין. דְּלֹא נְהִידֵר רִיקָם מִן קַמְךָ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאֱבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲמָרִים שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאֱבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמָךְ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאֱבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשִׁלָּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדֻשּׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מַתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עֲזָרָה:

אֲבִינוּ מִלְּפָנֵינוּ חֲנֻנוּ וְעֲנָנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכֹר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסֶדֶיךָ יְיָ עָלֵינוּ כְּאִשֶּׁר יְחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרֵנוּ עוֹנֵת רֹאשְׁנֵים מִהֵרָ
יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֻנוּ יְיָ חֲנֻנוּ כִּי־רַב שְׁבַעֲנוּ בּוֹז: בְּרָגְזוּ רַחֲם
תִּזְכָּר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עֲפָר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֵי־כָּר
כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמָךְ:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמֵי וּלְעַלְמֵי עַלְמֵי:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעַלְמָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובכרצון את־תפלתנו:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קֳדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְיִן:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שני שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כִכְלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוֹר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמְנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי

לֵךְ אֲדֹנִי הַצְדָקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאָוֵן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּגְדֵּב
וּמַה־נִּצְטַדֵּק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרֶה וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיֶנְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְחֶסֶד וְלֹא בְמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאוּ: יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכָּרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֹךְ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יָבוֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֵינוּ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֹתֶיךָ כָּל־עַבְדֶּיךָ יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵיתֶיךָ בְּלִילֹת: שְׁאוּיָדְכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֹתֶיךָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גִבְרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צִבְאֵינוּ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֹתֶיךָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֹתֶיךָ וְכָל־קֶרְבִּי אֹתֶיךָ שֶׁמֶשׁ קִדְּשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתֶּךָ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְיָ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְיָ: וְאַנְחָנוּ בְּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְאָה בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶם קִדְּשֶׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶם קִדְּשֶׁךָ וְנוֹדָה
אֹתֶיךָ שְׁמֹךְ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֹךְ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֹתִי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהֵדֶם קְדוֹשׁ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּחִדְרֵת־קִדְּשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֹךְ סֶלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקִדְשׁוּ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּרְתָּ

וְהַתְּפִאֲרָת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׂמִים וּבְאַרְצֵי לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָּה וְהַמְתַּנְשָׂא
 לְכָל לְרֹאשׁ: מִי לֹא יֵרָאֶה מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
 וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ: מֵאִין כְּמוֹךָ יְיָ גָדוֹל אֶתָּה וְגָדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לָךְ
 זָרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תַּעֲזֹז יָדְךָ תִּרְוֹם יְמִינְךָ: כִּי מִי בַּשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יִדְמָה לִי בְּכַנִּי
 אֱלֹהִים: אֲנִי נֶעְרֵץ בְּסוּד־קִדְשֵׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סְבִיבֵי: יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
 מִי־כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמֹכָה בָּאֵלִים יְיָ מִי כְּמֹכָה גָּאֹדֶר
 בְּקִדְשׁ נוֹרָא תַּהֲלֵת עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֲנִי כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
 נַחֲלָתוֹ לֹא־יִחַזֵּיק לְעַד אֲפֹו בִּי־חָפִין חֶסֶד הוּא: לָכֵן גִּרְגָּנָה לִי גִרְעָה לְצוֹר
 יִשְׁעֵנִי: נִקְדָּמָה פָּנָיו בַּתּוֹדָה בְּזִמְרוֹת גִּרְעֵי לוֹ: צִדֵּק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כְּסֹאֲךָ חֶסֶד
 וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ: לָךְ יוֹם אֶת־לָךְ לִילָה אֶתָּה הַכִּינּוֹת מְאֹר וְשִׁמְשׁ: לָךְ שָׂמִים
 אֶת־לָךְ אֶרֶץ תִּבֵּל וּמִלֵּאָה אֶתָּה יְסוּדָתָם: אֶתָּה הַצַּבָּת כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֶרֶף
 אֶתָּה יִצְרָתָם: אֶתָּה רִצְצָתָ רֹאשֵׁי לְוִיָּתָן תַּתְּנֵנִי מֵאֲכָל לָעֵם לְצִיִּים: אֶתָּה פֹּרֶרֶת
 בְּעֶזְךָ יָם שִׁבְרָתָ רֹאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַמַּיִם: אֶתָּה בִּקְעַת מַעֲיָן וְנַחֲל אֶתָּה הוֹבִשְׁתָּ
 גִּהְרוֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם וְהוּא עֲשָׂהוּ וַיִּבְשֶׁת יָדָיו יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידּוֹ
 מְחַקְרֵי־אֶרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ: אֲשֶׁר בִּידּוֹ נֶפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ:
 הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף שְׁלָךְ, חוֹסֶה עַל עַמְּלָךְ: הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף פֶּעֱלָךְ, יְיָ עֲשֵׂה
 לְמַעַן שְׁמוֹךְ: אֶתְּנֵנוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ, בַּעֲבוּר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֲנִי
 רַחוּם וְחַנוּן שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ
 אֲנַחֲנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

סח פתיחה חתום זלחסי המלמרים אליה בר שמעיה חזק

אליה לב ונפש נשפוך פמים.

כלנו אל־אֵל בְּשָׂמִים:

אתיו זקנים עם עול־ליכם.

ילדיכם.

בואו

הזכו והסירו רע מעל־ליכם:

מעשיכם :

היטהרו

לפניו גרבה תחנה ובקשה.

על־זאת מא־הינו נבקשה:

ירגז הטוב על מְנוּל^(א).

ינצח יצר הטוב את יצר הרע.

דרכו יעזב פושע ועול:

פושע ועול ענין אחד

הכיניו לב והיטיבו מחשבתו.

(א) מְנוּל. יצר הרע (סוכה דף נ"ב ע"ב). ואמרו (ברכות דף ה' ע"ב) לעולם ירגזו אדם יצר טוב על יצר הרע.

בִּי גָדוֹל כַּח הַתְּשׁוּבָה:

בְּקָהֶל רַב מְלִין אַכְבִּיר.

ארבה.

וְלֹא יִמָּאֵם אֵל כַּבִּיר^(א):

רוֹצֶה תְּשׁוּבַת בּוֹגֵד וְנִשְׁחַת.

לְהָשִׁיב נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת:

ממוות וגיהנם:

שִׁמְעַתְּ תַּחֲנוּן וְהִעֲתֵר לְמִבְקָשֶׁיךָ.

וענה

בְּנִשְׁאֲנוֹ יְדִינוֹ אֶל־דְּבִיר קִדְשֶׁךָ:

לכיוון בית המקדש:

יְהִי־נָא אִמְרֵי־פִינוּ לְרָצוֹן.

וְכִפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ אָנָּם וְרָצוֹן:

חֲשׁוֹב זְכוֹר קְרִית נְעִימִיךָ^(ב).

ירושלים עירך.

וְהִנָּחֵם עַל־הָרָעָה לְעַמֶּךָ:

חזור בד

וַעֲשֵׂה חֶפֶץ עֲבָדֶיךָ.

רצון

וַיִּשְׁעֲשַׁעֲנוּ תַנְחוּמֶיךָ.

ותשמח אותם בנחמה.

תַּמוּכִים סְמוּכִים עַל רַחֲמֶיךָ:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֵתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מִקֶּדֶם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עַמּוֹ וּמְסִיר חַטֹּאת יִרְאִיו כּוֹרֵת בְּרִית לְרַאשׁוֹנִים וּמִקֶּדֶם שְׂבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֵתָּה הוּא שְׁיַרְדֶּתָּ בַּעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל הָר סִינִי וְהִרְאִיתָ דְּרָכֵי טוֹבָךָ לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֶסֶדֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּו כִּי אֵתָּה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֶסֶד וּמִרְפֵּה לְהִיטִיב וּמְנַהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כֹּל בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כְּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחִנַּתִּי אֶת־אֲשֶׁר אֶחֱזֹן וְרַחֲמֵתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

(א) וְלֹא יִמָּאֵם אֵל כַּבִּיר. כ"ט (ברכות דף ח' ע"א) מנין שאין הקב"ה מואם בתפלתן של רבים שנאמר הִיא כַּבִּיר וְלֹא יִמָּאֵם (איוב לו ה).

(ב) קְרִית נְעִימִיךָ. מקום נעים, כ"ט חב"לים נפְלִיִּי בַּנְעֲמִים (תהלים טז ו) פ"י אבן עזרא במקומות נעימים. ואולי הכוונה לדוד ושלמה, שהיו נעימים לפניך.

א אַרְךְּ אַפִּים אָתָּה. וּבַעַל הַרְחָמִים נִקְרָאת. וְדָרְךְ תְּשׁוּבָה הוֹרִית: גְּדֹלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסָדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזָרַע יְדִידֶיךָ: תִּפֶּן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אָתָּה הוּא בַּעַל הַרְחָמִים: בְּתַחֲנוּן וּבִתְפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדְעָתָ לָעֵנוּ מִקֶּדֶם: מִחֲרוֹן אַפָּךְ שׁוֹב. כְּמוֹ בְּתוֹרַתְךָ כְּתוּב: וּבְצֹל כְּנָפֶיךָ נִחְסֶה וְנִתְלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בָּעָנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָה אָשָׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שָׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתָנוּ וְתִקְשִׁיב מְנוּ מֵאָמַר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשֵׁם נֶאֱמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךְּ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבוֹנֵנוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אָתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כּוֹחַ אֲדֹנֵי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
וַתִּגְדֹּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחֵיכּוֹן וּבְיוֹמִיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה דְקֻדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וּשְׂרָתָא תִּשְׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נִּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נִּגְדָּבַר וּמַה־נִּצְטַדָּק: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעֲוִינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם: כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאוֹתֵינוּ עֲצֻמוּ מִסִּפְרָא: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמֹד בְּעִדָּנוּ שְׁמוֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ בְּעַת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ: לֹא כַחֲטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעֲוֹנוֹתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִּגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ בֵּין הַגִּבֹּר חֲסִידֶךָ עֲלֵינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמְּעַרְבַּ בֵּין תִּרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: בְּרַחֵם אֲב עַל־בָּנִים בֵּין תִּרְחֵם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹאֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הַרְחָמִים וְהַסִּלְחוֹת כִּי מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֶּם לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׂבִיחָם וְרַחֲמוֹם: וְאָתָּה תִשְׁמַע מִמָּקוֹם שְׁבִיתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְעָתָ וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֹל חֲסִידֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶיךָ וְשִׁמְעַת פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַיִּרְאֵה שְׁמִמּוֹתֵינוּ וְהִעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמוֹךְ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוּנוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמַעַת אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי תִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תִּאֲחֹר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

סמ' על סדר א"ב כפול

אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ
אֲנִי בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ.
אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל־קִדְשְׁךָ בִּירְאָתְךָ.
בְּהַשְׁכֵּמִי בְּתַחַן לִפְנֵי מִכּוֹן שְׁבִתְךָ.
בַּעַת רְצוֹן עֲנֵנִי בְּאַמֶּת יְשׁוּעָתְךָ.
גָּדוֹל וְגִבּוֹר עַל־כָּל־שֵׁמוֹךְ אִמְרַתְךָ^(א).
גְּבוּרוֹת רַחֲמֶיךָ מֵאֵז^(ב) וְאֵלֵינוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ^(ג).
מְבַרֶּיאת הָעוֹלָם הַקְּדָמָה מִדַּת רַחֲמִים, וּבִשְׁבָּלֵינוּ עֲשִׂית הַכֹּל.
דְּבָרְךָ רֹאשׁ אֶמֶת לָנוּ בְּאֶמֶן עֲצָתְךָ^(ד).
תּוֹרַתְךָ קִדְמָה לְבִרְיָאָה, וְהִיא אֶמֶת, וְבָהּ נִתְיַעֲצֵת בַּעַת בְּרִיאת הָעוֹלָם.
דְּרָכֶיךָ בְּעֶמְדָם לְהַקְדִּים לָמוֹ חֲנִינוּתְךָ.
דְּרָכְךָ לְחַנוּן הָעוֹמְדִים לְהַתְפַּלֵּל לִפְנֶיךָ עוֹד בְּטָרֵם הַתְּפַלֵּלוּ.
הַמְּחִילָה וְהַפְּלִיחָה שְׁלָךְ, עֲבוֹר עַל־פֶּשַׁע תִּפְאַרְתְּךָ.
הִדָּר בְּבוֹד הוֹדְךָ וְדְבָרִי נִפְלְאוֹתֶיךָ.
וְהִנֵּנוּ אֲתָנּוּ לָךְ בְּעֵצָם חֲמִלְתְּךָ.
בִּאֲנוּ לְהַתְפַּלֵּל לִפְנֶיךָ כִּי רַחֲמֶיךָ עֲצוּמִים.
וְלָךְ לְבַד הוֹחֵלְנוּ וְאַתָּה תַּעֲנֶה מְחִילְתְּךָ.
מֵיִיחָלִים רַק לָךְ וְאַתָּה תַּעֲנֶה – "מַחֲלֵתִי".
זְכוֹר קְנִיית קָדֶם שְׁבִטִי נַחֲלָתְךָ.
זְכוֹר אֶת כָּלל יִשְׂרָאֵל שִׁקְנִית מִקָּדֶם
זְכוֹר אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֲמִתְךָ.
זְכוֹר אֶת אֲבֵרָתָם אֲבִינוּ שֶׁהוֹדִיעַ אֶת אֲמִיתְךָ לְבָנָיו.
חֶסֶד נְעוּרִים אֶהְבֵּת כְּלוּלוֹתֶיךָ.
זְכוֹר אֶת יִשְׂרָאֵל שִׁיִּצְאוּ אַחֲרֶיךָ בַּמִּדְבָּר מְרֹב אֲהַבָּה אֵלֶיךָ.

(א) על כל שמוך אמרתך (תהלים קלח ז). פירש"י שמוך בעל גבורות קנוא וגוקס במידת הדין, ועל שמוך,

שהוא מדת הדין, הגדלת אמרתך, הבטחתך להעביר על מדותיך ולסלוח לנו.

(ב) גבורות רחמך מאז. כ"ש בצראשית רבה (יז טו) ה' אֱלֹהִים וכו' הריני צורא אותו במידת הדין ובמידת הרחמים.

(ג) ואלינו מחשבותיך. כמו שפירש"י (תהלים מ ו) וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ, בשבילנו בראת עולמך וכו'. ובמדרש (ב"ר א ז) מחשבתך של ישראל קדמה לכל דבר.

(ד) באומן עצתך. כ"ש (ילקוט שמעוני פר' בראשית) וְאַתָּה אֶצְלוֹ אֲמוֹן (משלי ח ז), אומן, התורה אמרה, אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה, בנהו שבעולם מלך בשר ודם בנה פלטרין ואינו בנה אותו מדעת עצמו אלא מדעת האומן. ובמדרש תנחומא אמרו אל תקרי אומן אלא אומן. ואולי כ"ל בְּאֶמֶן.

חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֲמוֹנָתְךָ.

ובזכות אלה, תיטיב לנו מחדש כל בוקר, כי אתה נאמן לקיים הבטחתך לאבות.

טוֹבְךָ נֹדַע לְנַאֲמֵן בֵּית מִשְׁרְתְּךָ.

את טובך הודעת למשה.

טָכְם שֵׁם רַחוּם בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹתֶיךָ.

צורת שם הרחמים מיוסדת על ארבע אותיות.

יִתְד תִּקְוָעָה בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה תִּיבוֹתֶיךָ.

תמכתי יתדותי ביי"ג מידות הרחמים.

יִגְלוּ^(א) רַחֲמֶיךָ עַל מְדוֹתֶיךָ.

גלגל רחמך על מידת הדין.

כִּי אֲנַחְנוּ עִמָּךְ וְצֵאן מִרְעִיתְךָ.

בְּדָלִים וּכְרָשִׁים דָּפְקָנוּ דְלָתֶיךָ.

לֹא לְמַעַנְנוּ כִּי אִם בָּרַב צְדָקָתְךָ.

לא בזכותנו, אלא מתוך צדקה וחסד.

לָרָעִים וְלַטּוֹבִים וְהִיא תִּהְלָתְךָ.

מִטָּה כָּלִפִּי חֶסֶד, זֶה הִיא אֲפָנוּתְךָ.

אתה מטה את כף המאזניים לצד החסד

מִדָּה וּמִדָּה הִיא לְשִׁבְחַ צְפִירָתְךָ^(ב).

כל המידות נמצאות בכתרך ומייפות אותו.

נוֹהֵג חֶסֶד חֲנָם עִם כָּל־בְּרִיּוֹתֶיךָ.

נְתִיבוֹת חַן וְרַחֲמִים לְנוֹצְרֵי עֲדוֹתֶיךָ.

סְלִיחָה מִבְּקָשִׁים, תָּכִין לָבָם לְקִרְאָתְךָ.

שִׁימָה דְמַעְתָּם בְּנֶאֱדָךְ, הֲלֹא בְּסִפְרָתְךָ.

דמעות היורדות בשעת התפילה, תשמור עליהם בנאדך, ותספור אותן.

עָנִי וְעֲנֹוִי וְעֶלְבּוֹן בְּנֵי בְרִיתְךָ.

עֵינֶיךָ תַּחֲוִינָה יִי כָּל־צְדָקוֹתֶיךָ.

הוֹקְדִיךָ בַּצָּר צָקוֹן לַחֹשׁ תּוֹכְחוֹתֶיךָ.

בצר לנו אנו זוכרים להתפלל אליך, ושופכים לפניך תפילת לחש בשעת הפורענות.

פְּלִטָּם מִשִּׁחַת חֲמִשָּׁת מִיָּנִי עֲבָרָתְךָ.

ה' סוגי כעסך (המנויים בהגדה של פסח).

צוּפָה לְקַטְרֵג וּלְחַבֵּל אִם רַעֲיָתְךָ.

השטן רוצה לקטרג ולהרע לעמך.

(א) יגלו. אולי ז"ל יגלו צדנין נפעל.

(ב) צפירה (ישעיה כח ה). ת"י כתר. נ"א לשבח צפירתך.

צו לַנְעוּל וְאַל יִפְנֶם בְּמַחֲצֶתָּהּ.

צווה לנעול את הדלת

קוֹל יַעֲקֹב בִּיעֵת יַעַל מִתְּהוֹמוֹתֶיהָ^(ח).

מצרותיו.

קִבֵּל בְּרַחֲמִים מִתַּחַת לְכֶם יְשִׁיבְתָּהּ^(ט).

רַחֲשׁ^(א) מִשְׁלָמִים מְקוֹם זִבְחֶיךָ וְעוֹלוֹתֶיךָ.

אנחנו מביאים לך תפילה במקום הקרבן.

רִצְהָ נִדְבָתָם וַחֲתוּרָ לָמוֹ חֲתִירְתָּהּ.

ופתח להם דרך לקבל תשובתם.

שׁוּב לְמַעַן עֲבֹדֶיךָ וְהִנָּחֵם עַל אִימָתָהּ^(ז).

כלל ישראל.

שְׁמֹךְ יַעֲמֹד־לָנוּ וְיָשׁוּב אִפְּךָ וַחֲמָתָהּ.

תִּתְאַזֵּר בְּחִסְדֹּתֶיךָ וּתְתַעַטֵּף בְּחֲנִינוֹתֶיךָ.

תתאזר ותתעטף שניהם לשון מלבוש

וְתָבוֹא לִפְנֵיךָ מִדַּת טוֹבָךָ וְעֲנֹתֶנּוּתָהּ:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחֲלָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עֲנָן וּפֶשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעֹנְנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלֵלֵנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: דְּרָשׁוּ יְיָ בְּהַמָּצְאוֹ קִרְאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב: יַעֲזֹב רָשָׁע דֶּרֶכוֹ וְאִישׁ אֶזְרוֹן מַחֲשַׁבְתּוֹ וְיָשׁוּב אֶל־יְיָ וּיְרַחֲמֵהוּ וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ: הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ יָמֵינוּ בְּקֶדֶם: תָּשׁוּב תִּרְחַמֵּנוּ תִּכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ

(ח) תהום. כרה כמו שפירש"י תהום אֶל־תְּהוֹם קוֹרָא (תהלים מז ח), כרה קוראה לחברתה.

(ט) מתחת לכס ישיבתך וכו' והתור למו חתירתך. ע"פ המדרש (דברים כה ז יג) צענין מנשה המלך שרצה לחזור בתשובה וכו' והיו מלאכי השרת מסתמין את חלונות של רחיע שלא תעלה תפלתו לשמים מה עשה הקב"ה חתר את הרקיע מתחת לכסא הכבוד וקיצל את תפלתו.

(א) רחש. ליצור בלחש כ"ש מרחשתן שפוטתיה (תענית דף כ"ז ע"ב). וי"מ רחש, תפילה בזונה כמו שנאמר רחש לבי (תהלים מה ב).

(ז) אִימָה. כעני כלל ישראל (שיר ו 7) ואמרו במדרש (שמו"ר טו ו) למה נקרא שמה איומה שיושבת במלכות שיש לה אימה, היא מלכות אדום שקראה לניאל דהילך ואמרתני (דניאל ז 11).

בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתֵינוּ: שׁוּבְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהַפֵּר כַּעֲסְךָ עָמָנוּ:
שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ בְּאִפְיקִים בְּנִגְבִּ: שׁוּב מִחֶרֶן אַפְּךָ וְהִנָּחֵם
עַל־הִרְעָה לְעַמֶּךָ: שׁוּבָה יְיָ עַד־מָתִי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עָמָנוּ מְשֻׁגְבֵּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה חַפְּזְךָ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סִלַּחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ אֶת־אֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ע' ע"ס א"ב ואח"כ חתום אליה בר שמעיה חזק וכל בתיו בעלי ה' אבנים חוץ מבית אחרון של
כל מאמר שהוא עלה"כ

אֶת־יְיָ בְּהַמְצָאוֹ לְדָרְשׁוֹ קִדְמָתִי.

באתי לדרוש את ה' בעשרת ימי תשובה.

בְּעָדִי לְכַפֵּר כִּי כִתּוּלַע נֶאֱדַמְתִּי.

נהייתי אדום בחטאיי כמו בגד צבוע בתולעת השני.

גִּלְגֹּל הַלֵּב וְטַמְטֻם וּכְיֹשֶׁן נִרְדַּמְתִּי.

גלגול וטמטום ענין אחד

כְּמַעֲט כְּסֹדֶם הָיִיתִי וְלַעֲמֹרָה דָּמִיתִי (ישעיה א ט):

כמעט התחייבתי כיליון גמור:

דָּמִיתִי לְשׁוֹטָה פְּרוּעָה מְנַאֲפָת וַחֲלָלָה.

שפרעו ראשה

הָיִיתִי כְּבָגֵד עֲדִים וּכְשֹׁמְלָה מְגוּלָלָה.

כבגד מלובלד. בגד עדים ושמלה מגוללה ענין אחד

וַחֲסֵרָתִי מִפְּגִיעַ וְיֹדַע אֵין לִפְלָלָה.

אין מי שיתפלל בעדי.

רָאָה יְיָ וְהִבִּיטָהּ כִּי הָיִיתִי זוֹלָלָה (איכה א יא):

זוֹלָלָה כְּבוּדָה נְהַפְכָה בְּיַד מְגָאֵל.

כנסת ישראל הנכבדה זוללה על ידי רשעים המזהמים אותה.

חָנָם לִקְחָהּ^(א) לְצַמִּיתָת וְאֵין גּוֹאֵל.

קנו אותם חנם קנין עולם ואין מי שיפדה אותה.

טָבַע נֶכּוֹן וְנִשְׂאָ וַחֲרַב אֲרִיאֵל.

נכון ונשא ואריאל, כולם כינויים לביהמ"ק

הַשְּׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תַּפְאֲרַת יִשְׂרָאֵל (איכה ב א):

יִשְׂרָאֵל לְבוֹזִזִים וְלִמְשָׁפָה עַד־מָתִי.

בְּאַרְבֶּה רַבּוֹ עוֹרְקִי וְעַצְמוֹ מַצְמִיתִי.

רודפי, והתגברו הרוצים להכרית אותי.

(א) חָנָם לִקְחָהּ. כ"א נִמְכָּרָה.

לֵב בְּשׁוּמֵי הָרִיסוֹתִי הִרְבּוֹתִי וְשׁוּמֹתַי.

וּתְבַחַר מַחֲנֶק נַפְשִׁי מִוֶּת מַעֲצָמוֹתַי (איוב ז טו):

נפשי בחרה למות מחנק יותר מלחיות:

מַעֲצָמוֹתַי הַמַּפְצָחוֹת וְהַמַּפְלָחוֹת מִמֶּכְעִיסֶיךָ וּמִמְזַעְיָמֶיךָ.

השבורות והמבוקעות על ידי אויבך.

נַמְתִּי נִלְאִיתִי נִשְׁוֵא חֲרוֹנְךָ וְזַעַמְךָ.

אמרתי – "עייף אני"

שֵׁים לֵב לְגֵאוֹל חַיֵּת נְעִימֶיךָ.

חיי ישראל הנעימים.

כִּי־שָׁמָּה נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ (דניאל ט יט):

עַמְּךָ זְרוֹיִים פְּזוּרִים בְּכָל־מוֹשְׁבוֹת.

זרויים ופזורים ענין אחד

פְּקֻדוֹךָ בְּצָר, פְּחָדוֹךָ בְּמַעַשׁ וּבְמַחֲשָׁבוֹת.

זכרו להתפלל אליך בצר להם, פחדו ממך במעשיהם ובמחשבותיהם.

צִלּוֹל זָדוֹן וְהַעֲבֵר וּרְפָא מְשׁוּבוֹת.

מרדנו.

השלך עוונותינו למצולות ים

אֲדַנִּי שְׁמָעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּהֲיִינָה אֲזַנֶּיךָ קִשְׁבוֹת (תהלים קל ז):

קִשְׁבוֹת תַּהֲיִינָה אֲזַנֶּיךָ לְשִׁפְךָ שִׁיחֵנוּ.

רֵן שָׁפָה קִבֵּל כְּרִיחַ נִיחֵנוּ.

שירי פינו קבל כקרבנות.

שַׁחֲרָנוֹךְ מוֹגִינֵנוּ וּבָךְ מַבֵּט מִבְּטִיחֵנוּ.

תקוות

וְשָׁמָּה עָלֵינוּ נִקְרָא אֵל תַּנְחֵנוּ (ירמיה יד ט):

תַּנְחֵנוּ אָדוֹן כִּפָּה שָׁנִים לָמָּה.

לָמָּשׁ וְלִשְׁנֵינָה לְלַעַג לְבָשֶׁת וְלִבְלָמָּה.

יֵאֱמָן יוֹחֵשׁ הַמִּבְטָח שֶׁהַבְּטָחָה לִשְׁוִמָּה.

תתקיים מהר ההבטחה

אֲנִי יְיָ בָּנִיתִי הַנִּהְרָסוֹת נִטְעַתִּי הַנִּשְׁפָּחָה (יחזקאל לו לו):

נִשְׁפָּחָה כמו שוממה

הַנִּשְׁפָּחָה בְּרַחֲמִים גְּדוֹלִים תִּקְבֵּץ וּתְכוֹנֶנָּה.

שְׁמַע יְיָ חֲנוּנָה כִּי עֵת לַחֲנּוּנָה.

חֵזֶק מֵאַמְיֹרֶיךָ בְּצֵל יָדְךָ לְגוֹנָה.

מייחדיך ותגן עליהם בצד ידך.

וּפְדוּנֵי יִי יִשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה (ישעיה נא יא):

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי א רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרְךְ אֲפָיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַפֶּשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסְלַחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנָח לָתֵנוּ:
סְלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסְלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךְ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֵף אֶרֶץ
מִשְׁפָּטֶיךָ יי קוִינֹדָה^(א) לְשִׁמּוֹךְ וּלְזִכְרֶךָ תִּתְּנוּ נֶפֶשׁ: קוֹה אֵל יי חֹזֵק
וַיֵּאמֶר לְבָד וְקוֹה אֵל יי: מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בָּעֵת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה
כְּאִישׁ גִּדְּהֵם כְּגִבּוֹר לֹא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ: לָמָּה יי תַּעֲמֹד בְּרַחוּק תַּעֲלִים
לְעֵתוֹת בַּצָּרָה: לָמָּה לִנְצַח תִּשְׁכַּחַנוּ תַּעֲזֹבֵנוּ לְאַרְךְ יָמִים: לָמָּה־פָּנִיךָ
תִּסְתִּיר תִּשְׁכַּח עֵינֵינוּ וּלְחַצְנוּ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סְלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מְשַׁבְּגֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סְלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה חַפְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמַעַה אֲדֹנֵי סְלַחְתָּ אֲדֹנֵי חֲקִשְׁיָה וְעָשִׂיתָ אֶל־תֵּאָחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמּוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

עא ע"ס א"ב וסוף כל מאמר על לה"כ המתחיל בתיבת למה ונסוף חתום שמעון

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל יי מוֹשִׁיעוֹ בָּעֵת צָרָה.

תקוות

הֵן מִהוֹשִׁיעַ וּמַעֲזוֹר יָדְךָ לֹא קָצָרָה.

קַהֲלֶיךָ קִדְּשׁוּ צוּם קָרָאוּ עֲצָרָה.

קבעו צום והתאספו להתפלל.

לָמָּה יי תַּעֲמֹד בְּרַחוּק תַּעֲלִים לְעֵתוֹת בַּצָּרָה (תהלים י א):

תסתיר את פניך בעת צרה:

אֵךְ בִּי לָנוּ צְדָקוֹת, וְעֵז עֲטָה.

ה' מתנהג עמנו בחסד ונאזר בגבורה לעזור לנו.

(א) אף אֶרֶץ מִשְׁפָּטֶיךָ יי קוִינֹדָה (ישעיה כו ח). פי' הכד"ק אף בעת שהגיעו משפטיך אלינו שאתה מייסר אותנו בגלות, אע"פ כן, קווינו לך ולא התייאשנו מן הגאולה.

לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרְךָ תֵּאֲזוּת נֶפֶשׁ לְקִשְׁטָהּ.

שמך הוא תאוותנו ותפארתנו.

בְּשִׁמְךָ נִשְׁעַ לְמַעַן סוּר מִשְׁאֹל מָטָה.

לָמָּה תִּהְיֶה כְּגֵר בְּאֶרֶץ וּבְאֶרֶץ נִטָּה (ירמיה יד ח):

למה חרב בית המקדש והשכינה בגלות:

נָלִינוּ מֵאֶרֶץ צָבִי^(א) וְנִהְרַם הֵיכַל.

פְּגוּשֵׁי אָרִי וְדָב וְנִמְר^(ב) שׁוֹקֵד לְשַׁבֵּל.

פגשו אותנו האריה (בבל) והדוב (מדלי) והנמר (יוון) מיהר להרוג ילדינו.

דָּכְנוּ חֲזִיר יַעַר וְכֶרֶסְמָנוּ לְמֵאֲכָל.

החזיר (אדום) כתש אותנו וחתך אותנו כדי לאכול אותנו.

לָמָּה תִּהְיֶה כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגִבּוֹר לֹא־יֻכַּל (ירמיה יד ט):

נבהל ומופתע

הָיִינוּ כְּמַעֲזֵלָם לֹא מִשְׁלָתָ בְּרַחוּמִים^(ג).

ממצבנו הקשה נראה כאילו אין אתה מלכנו.

וְלֹא נִקְרָא שִׁמְךָ עַל חֲתוּמֵי דָמִים.

ישראל המולים.

וְלֹא קָרַעְתָּ שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ מַפְרוֹמִים.

לָמָּה לִנְצַח תִּשְׁכַּחַנוּ תַעֲזֹבְנוּ לְאָרֶץ יָמִים (איכה ה ט):

זֹעֵזֹעַ וּשְׁמוּעוֹת אֶדָּהּ הָבִין בְּמִרְךָ.

כל השומע ומבין את הזוועות העוברות עלינו, ירד לבו.

צוֹד צְדוֹנֵי צוֹרְרִים בְּרַחֲב וְאָרֶץ.

חֹמַת עִירְךָ מִפָּרֶצֶת בְּמוֹתֶיהָ לְהִדָּרֶךְ.

והאויב דורך על מקום המקדש.

לָמָּה פָּרֶצֶת גִּדְרֶיהָ וְאֶרְוָה כָּל־עֲבָרֵי דָרְךָ (תהלים פ יג):

וליקטו פירותיה

טָרַף לָחֶם חֲקֵנוּ בְּנִפְשֵׁנוּ נַעֲבִיט^(ד).

כדי להתפרנס, אנחנו צריכים למשכן את עצמנו.

מִכְבְּדֵינוּ הִזְלִינוּ כְּגֶרֶף טָנוּף וְעָבִיט.

כגרף של רעי ועביט של מי רגלים.

יַעֲבִירוּנוּ בַּצֵּאן תַּחַת הַשָּׂרְבִיט.

(א) ארץ צבי (דניאל יא מה). ארץ ישראל.

(ב) ארי ודב ונמר. בויקרא רבה (י"ג ה') אריה זו צבא, דב זו מדי, נמר זו יון, חזיר מיער זו אדום.

(ג) היינו כמעולם וכו'. כ"ש (ושעיה סג יט) היינו כמעולם לא־מְשֻׁלָּם בָּם לֹא־נִקְרָא שִׁמְךָ עֲלֵיהֶם פִּי הָיִינוּ עֲכָשִׁיו כְּאִילוּ לֹא בָחַרְתָּ בָנוּ לְמִשְׁכָּן עֲלֵינוּ, וְלֹא קִרְאתָ שְׁמֶךָ עֲלֵינוּ.

(ד) נעביט. נמשכן, כמו עבוט, משכון. אולי הוא רמז למעמדם של היהודים כעבדי הקיסר, מעמד הכרוך בתשלום מיסים כבדים, תמורת חסות הקיסר נגד אויביהם.

לָמָּה תִּרְאֵנִי אָזֶן וְעַמָּל תִּבְיֵט (חזקוק א ג):

למה אתה מביא עלי חמס, ואתה רואה צערי, ואינך עוזר לי:

כָּשָׁל כִּי־נָנוּ לְסָבֹל גְּרָמֵינוּ^(א) לְהִדִּיק.

ושיברו עצמותינו.

מִפֶּחַד מִצְדִּיקִי רָשָׁע וּמְרִשִּׁיעֵי צִדִּיק.

לִזְאוֹת יַחֲרֹד לִבֵּנוּ כִּי טוֹבֵנוּ הַחֲדִיק.

הטובים שבנו נרדפים ונהרגים על ידם כקוצים.

לָמָּה תִּבְיֵט בּוֹגְדִים תִּחְרִישׁ בְּבִלְעַ רָשָׁע צִדִּיק (חזקוק א ג):

מִכַּתְּנוּ אֲנוּשָׁה וּכְאֵב נֶצַח יוֹדַע^(ב).

כואבת ואנחנו מיוסרים על ידי כאב נצח.

בְּעוֹרִים נִגְשֵׁשׁ בְּאֵין הַשָּׁכֵל וּמֹדַע.

נִגְדָּד חֲלִינוּ מִרְדַּת שַׁחַת לְהַפְדֵּעַ.

התפללנו אליך שתציל אותנו מרדת שחת.

לָמָּה צָמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ, עֲנִינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תִדַּע (ישעיה נח ג):

שׁוֹבֵר תּוֹחֲלֵתָנוּ נִמְשָׁכָה לְהַגִּיעַ קִצְנוּ.

זמן רב אנחנו מחכים לקץ.

לְהָשִׁיב שְׁבִיתָנוּ וְלִרְצוֹת אֶת־אֲרִצְנוּ.

עֲנִינוּ מִיַּחֲלוֹת לָךְ שׁוֹפְטֵנוּ וְיוֹעֲצֵנוּ.

לָמָּה־פָּנִיד תִּסְתִּיר, תִּשְׁכַּח עֲנִינוּ וְלַחֲצֵנוּ (תהלים מד כה):

פִּתְחוּ רְשָׁעִים קִשְׁתָּם לְהַעֲצִים בְּאֵבֵנוּ.

עֲצֵמוּ לְהִאָּרִיד מַעֲנִית וּלְחַרוֹשׁ עַל־גִּבֵּנוּ.

תלם המחרישה

צְפוּנִי^(ג) נִטְפֵּל לָמוֹ לְהַטִּיחַ בְּחִיבָנוּ.

יצר הרע התחבר לאויבינו (להחטיא אותנו) והוא טמון בליבנו.

לָמָּה תִתְעַנּוּ יְיָ מִדְּרָכֶיךָ, תִּקְשִׁיחַ לִבֵּנוּ (ישעיה סג יז):

קוּמָה וְאַל יַעֲזוּ גוֹיִם לְהַשְׁפִּיט בְּבוֹשָׁה.

קומה למשפט, ואז לא יעזו גוים פניהם, אלא ייכלמו במשפטך.

(א) גרם. עלם (רש"י זכרשית מט יד).

(ב) יודע. ל' ייסורים כמו שנאמר וידע בָּהֶם אֵת אֲנָשֵׁי סְבוֹת (שופטים ח טז) פי' ייסר אותם.

(ג) צפוני. אחד מז' שמות של יצר הרע (סוכה דף נ"ב ע"א).

כִּי חֹרְקִים עָלִינוּ שֶׁן מַחֲבֶרֶת וּתְלוּשָׁה^(א).

רָצָצוּנוּ וְרָעָצוּנוּ בְּצַד וּכְתָף לְהַעֲנִיֵּשָׁה.

הכו אותנו וענשו אותנו על הזרוע ועל הכתף.

לָמָּה כָּאֲבִי נֶצַח וּמִכָּתִי אֲנוּשָׁה (ירמיה טו יח):

כואבת מאוד:

שׁוּבָה וְהַשִּׁיבֵנוּ מִזִּזִּיּוֹת קָרְנוֹת אֱלֹהִים.

מארבע קצוות פזורינו.

הָעַל בֶּן תִּתְגַּדֵּל וְתִתְקַדֵּשׁ וְתִתְעַלָּה.

אז

תִּמְהֹר וְתִחַיֵּשׁ לְהוֹצִיא אֲסִירִים מִכְּלָא.

לָמָּה תֵּשֵׁב יָדְךָ וּיְמִינְךָ, מִקֶּרֶב חֵיקְךָ כִּלְהָ (תהלים עד יא):

הוצא ידך מתוך חיקך וכלה אויביך:

שְׁעָרֵי עִירְךָ תַּעֲלֶה מֵעֶמֶק טְבִיעֶתְךָ^(ב).

רְאֵה כִּי אֵין אִישׁ לְנַחֵם רַעֲיֶתְךָ.

מֵאַנָּה הִנָּחֵם כִּי צָמְתוּהָ בְּעוֹתֶיךָ.

כי חרדתך הכריתה אותה.

לָמָּה אֱלֹהִים זָנְחָתָ לְנֶצַח, יַעֲשֶׂן אַפְּךָ בְּצֹאן מִרְעִיתְךָ (תהלים עד א):

עֲדִינָה יוֹשֶׁבֶת לְבָטָח וּבֹקֶקֶת גִּפְנֶיךָ^(ג).

ולוקחת את פירות גפנך.

אדום

יוֹם יוֹם מַעֲרָמַת לְאַבְדֹּ צְפוֹנֶיךָ.

מתייעצת בחכמה להרוג את ישראל.

וְאֲנִי וְאַפְסִי עוֹד אוֹמְרַת לְפָנֶיךָ.

ואומרת – "אני ואפסי עוד (ואין הקב"ה יכול למנוע ממני דבר)".

לָמָּה יִי תִזְנַח נַפְשִׁי תַסְתִּיר פְּנֵיךָ (תהלים פח טו):

נָא זְכוֹר מְרוֹדֵי עַמְּךָ בֵּין תּוֹלְלֵיהֶם.

המתעללים בהם.

עניי

הַחֹשְׁבִים לְהַשְׁכִּיחַ עַמְּךָ שִׁמְךָ מְחַלְלֵיהֶם.

אביהם.

בְּאֶרֶץ שְׁבִים אֵל תִּתֵּנָם בְּיַד מְבַהֲלֵיהֶם.

לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹזִים אֵינָהּ נָא אֱלֹהֵיהֶם (תהלים קטו ז):

(א) שֶׁן מַחֲבֶרֶת וּתְלוּשָׁה. בחולין (דף י"ח ע"א) שֶׁן תְּלוּשָׁה וּפְכוּן תְּלוּשָׁה מוֹתֵר לְשִׁחוּט זֶה לְכַתְּחִלָּה. וּפִירָשׁ"י לְאַפְסִי מְחַוֵּבֶרֶת לְזַעֲלֵי חַיִּים.

(ב) טְבִיעֶתְךָ. כ"ט (לויכה ז ט) טְבִיעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ.

(ג) וּבֹקֶקֶת גִּפְנֶךָ. בְּקִיקָה נּוֹפֵל עַל הַגֶּפֶן שֶׁזָּזוּ אוֹתָהּ וְהִרְיָקוּ אוֹתָהּ מִפִּירוֹתֶיהָ (רש"י נחום ז ג).

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם כל בשר ורוח. לא ברעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויגד יי בענו ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ויעבר יי | על פניו ויקרא יי | יי א רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחתאה ונקח. וסליחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלחנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו: כיאתה אדני טוב וסלח ורב חסד לכל קרואיך:

אל תבוא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל חיי: וחסד יי מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים: למען שמך יי תחנינו בצדקתך תוציא מצרה נפשנו: יהי חסדך יי עלינו באשר יחלנו לך: אלהים צבאות שוב נא הַבט משמים וראה ופקד גפן זאת: נפלה נא ביד יי בירבים רחמיו: ביהוא ידע יצרנו זכור ביעפר אנוחנו: אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע ערָגו: אדם להבל דמה ימיו כצל עובר: והוא לקברות יובל ועל גדיש ישקוד^(א): ואתה הוא ושנותיך לא יתמו:

לי הישועה על עמך ברכתך סלה: יי צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה: יי צבאות אשרי אדם בטח בך: יי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו: כי לא על צדקתינו אנוחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים: אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה ועשה אל תאחר למענה אלהי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך:

עב שלמונית ע"ס תשר"ק כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי) הקמן

אחינו ואחי אבותינו

תוחלת ישראל חסד לא נעזב.

ה' הוא תקוות ישראל וחסדו אינו עוזב אותם.

תקנותם נצח, אמוז לא אכזב.

ולא התאכזבו מאמונתם.

שומרי חזון המועד רואות^(ב) בפירזב.

ישראל מחכים לקץ הגאולה ועיניהם נובעות דמעות כמרזב.

שחו פלו ועמך הבכא זב:

ישראל הושפלו ונהרגו ונחלים נוזלים מדמעותיהם:

רום רענן מטה מטה שפל.

ישראל אשר היו גבוהים ורעננים הושפלו.

(א) ועל גדיש ישקוד (איוז כא לב). פירש"י נקצר בשדות אל כל הגדישים. ישקוד. ל' התמדה כמו (משלי ח לב) לשקוד על דלתתי, פי' לעולם יישאר בשדה.

(ב) רואות. אלו העיניים (כש"י קהלת יב ג).

רֹאשׁ וְעֵקֶר לְזֶנֶב וְעֵרָאִי וְטָפֵל.

נהפכו מראש לזנב ומעיקר לטפל.

קֵץ חֲשָׁד, תִּכְלִית לְיוֹשְׁבֵי מַאֲפֵל.

מחכים לסוף הלילה.

קִנְיָה לְאוֹר וְשִׁית עֶנָן וְעֶרְפֵּל:

ובמקום האור, מגיע עוד חושך:

צָבִי קָדַשׁ הִלָּלֶתָ רֵאשִׁית לְהַרְשִׁים.

כתבת שבחם של ישראל – "רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ" (ירמיה ב ג).

צִיץ^(א) הַמַּטָּה, פָּרַח הַזָּדוֹן לְיוֹרְשִׁים.

הרשעים, ש"ירשו" את ממוננו, מצליחים מאוד כמו מטה אהרן שפרח (בפר' קרח).

פְּנִית סֻלְעִים וְטָרְשִׁים^(ב) לְהַשְׁבִּיחַ שְׂרָשִׁים.

בעבר גרשת מלכי כנען בשבילנו כמי שמסלק אבנים מכרמו.

פִּרְצָתָ^(ג) מְשׁוֹשׁ פְּרָאִים וְחֲזִירֵי חֲרָשִׁים^(ד):

אבל עכשיו הגדלת את שמחת ישמעאל (פרא אדם) ועשו (חזיר מיער):

עָרִיץ וְכֹל־הֶבֶא בּוֹזֵז וְשׂוֹלֵל.

מלכים רשעים

עוֹבֵר וְשֹׁב וְזִזוּ שְׂדֵי^(ה) יַעֲזִיל^(ו).

גם כל עובר עלינו וגם חיות השדה גונבות מה שנשאר.

סְבָאִים שֹׁבְעִים וְהַשָּׂאָר דְּשִׁים לְמוֹלֵל.

הגוים יושבי סבא, אכלו ושבעו משלנו, ומה שהשאירו דרסו והשחיתו.

סוֹכֶת^(ז) יֵתֶר תִּבְּזוּ לְדִלְדֹל הַתְּעוֹלֵל:

ומשחיתים גם את הענפים שנשארו:

נָטַע כִּנְתָּד^(ח) לְמַגְזֹר בְּרֹזֶל וְחָרִיצִים^(ט).

גפן שנטעת, הביאו עליה כלי משחית.

נִטְשֶׁת וְעֹזְבֶת וּבָאוּ בָּהּ פְּרִיצִים.

רשעים.

מְצִינֶת חֲפוּי כֶּסֶף וִירְקָרָק חֲרוּצִים^(י).

יונתך שהיתה מקושטת בכסף וזהב.

(א) ציץ. פרח, כמו שנא' וַיִּצֹץ צִיץ (במדבר יז כג).

(ב) טרשים. סלעים (רש"י סוטה דף ל"ד ע"ב).

(ג) פִּרְצָתָ. ל' גדולה והלכחה כמו וּפְרִצָתָ יָמָה וְקִדְמָה (בראשית כח יד). וי"מ פרצת את גדר הכרם, ונכנסו ישמעאל ועשו לשדוד.

(ד) חרשים. יערות (מלודה דה"צ כז 7). ישמעאל נקרא פֶּרָא אָדָם (בראשית טז יז), ואלדוס נקרא חֲזִיר מִיַּעַר (ויקרא כד יג ה).

(ה) וזיו שדי. רמש השדה (רש"י תהלים נ יא).

(ו) יעזיל. אחרי שהמלכים הרשעים בזזו מישראל כל דבר יקר, באים כל עובר ושב ולוקחים מה שנשאר כעני המעולל בגפן, פירוש הלוקח את העוללות (כמו שפירש"י ירמיה ו ט).

(ז) סוכת. ענף עלים (רש"י שופטים ט מח).

(ח) נטע כנתך. כמו שנא' וַיִּקְדּוּ גִפְנֵי זֹאת וּכְנָה אֲשֶׁר־נִטְעָה וּמִיָּנֶה (תהלים פ).

(ט) למגזר ברזל וחריצים. ע"פ לה"כ ובחרצי הברזל ובמגזרת הברזל (ש"צ יב לא) פי' במלודה חרצי הברזל כלי ברזל מלא חריצים עשוי לזרז, מְגִזְרָתָם הם הגרזנים שמצקעים בהם העצים.

(י) ירקרק חרוץ (תהלים סח יד). פירש"י זהב ירוק וטוב הצא מארץ החוילה.

מִדָּרִם גַּזּוּ וַיִּנֶּץ^(א) וַאֲפִרוּחֶיהָ קְרוּצִים:

עכשיו נתקפה על ידי עופות טורפים ואפרוחיה נהרגו:

לְכַל־הֶבֶא עָלֵינוּ מָעַט קִצְפָּת.

בכל צרותינו אתה קצפת עלינו מעט.

לְרַעָה עֲזָרוּ גֹי עַז חֲצַפָּת^(ב).

יותר ממה שגזרת עשו לנו הגוים, שנתת להם להתחצף.

בָּךְ עֵינִי בְּעֵינִי מִפְּרוֹעַ אִסְפָּת^(ג).

השבת ידך אחור ולא נפרעת ממנו את מלוא חובותינו.

בְּלִפְי חֶסֶד בְּרַעַ גְּבוּי חֲשַׁפָּת^(ד):

וגילית את ידך להכריע את החובות ולהטות כלפי חסד:

יָד לְקַבֵּל פְּשֻׁטָּת וְנִתְּנוּ סִרְתָּ^(ה).

פשטת ידך לקבל שבים ואנחנו התרחקנו.

יָד אֲזִלָּה מִקּוֹל בְּקוֹל הַנְּסִרָתָ^(ו).

תש כוחנו מחמת גבורת אדום, שקולו כקול גלגל חמה.

טֹר חֶסֶד וּבְרִית לְאֲבוֹת מִסְּרָת.

שמור לנו את הברית שכרת עם האבות, כפי שמסרו לנו.

טוֹב טַעַם פֶּתַח לְהַתִּיר אִסְרָתָ^(ז):

תמצא טענה לפתוח ולהתיר את מאסרנו:

חֲשִׁבוֹן אַחֵר חֲשִׁבוֹן עֶמֶד יִסְתּוֹר.

כל חשבונות הקץ התבררו כלא נכונים.

חוֹכָה וְסוֹכָה וְדוֹה וְחוֹזֵר לְכַתּוֹר^(ח).

ועדיין אנחנו מחכים ומצפים, ומצטערים כשאין הקץ מגיע, וחוזרים לחכות עוד.

זַח אֹר מִשְׁפִּיל יְכַלֵּת לְחַתּוֹר^(ט).

סר ממנו אור החכמה ואין אנחנו יכולים להשתדל.

זִמֵּן קוֹל הַתּוֹר^(י) מִתִּי לְפִתּוֹר:

ולדעת מתי הגאולה:

וּבְכָל־זֹאת חֲלִילָה בְּאַמְנָה לְשִׁקָּר.

למרות זאת חלילה לנו לעזוב את אמונתנו.

(א) גזו. העזניה (ויקרא יא יג) ת"י צר גזא, ובתוס' (חולין דף מ"ב ע"א ד"ה דרוסת הנז) הגרסה גם. ניץ. עוף טורף (ויקרא יא טז).

(ב) לרעה עזרו וכו'. כמו שנא' (זכריה א טו) אֲשֶׁר אֲנִי קִצְפָּתִי מֵעַט וְהִפָּה עֲזָרוּ לְרַעָה.

(ג) בך וכו' אספת. פי' לקחת את ידך אחורה. וי"מ מכף המאזניים סילקת ואספת את החובות.

(ד) ברוע גבוי. פי' הכרעת את החובות. וי"ג יְסַפֶּת פי' הוספת זכויות.

(ה) ונתנו סוררת. כ"ש (זכריה ז יא) וַיִּמָּאֲנוּ לְהַקְשִׁיב וַיִּתְּנוּ כִּתְּף סִרְתָּ, פי' הפכו כתף.

(ו) בקול הנסורת. כ"ש (יומא דף כ' ע"ב) כי קול המונה של רומי הולך מסוף העולם ועד סופו, והוא יותר חזק מקול גלגל חמה שמנסר ברכיע כחרש המנסר בארזים, וזה מה שאמר מקול של רומי, בקול הנסורת, שהוא חזק כמו קול גלגל חמה המנסר ברכיע.

(ז) טעם פתח להתיר. רמז למ"ד התרת הגדר לריכה טעם ופתח (ערוכין דף ס"ד ע"ב).

(ח) לכתור. לחכות. בְּתִרְלִי (איוב לו ב) ת"י אמתן לי.

(ט) זה. סר ממנו ל' (שמות כח כח) וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד. להתור. להשתדל ולהתאמץ כמו וַיִּתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהִשָּׁיב אֶל הַיִּבְשָׁה (יונה א יג).

(י) קול התור (סיר ב יב). ת"י קל רוחא דקודשא דפורקנא.

וְזָר לֹא יוֹעִיל קְלוֹנוֹ לְיִקָּר.

לתת כבוד לאליל חסר תועלת ובזוי.

הָעֶקֶב רַב וְהַפֶּתַת תֵּשׁ לְעֶקֶר^(א).

חטאינו רבים, ואין לנו כוח לעקור יצה"ר מליבנו.

הַדִּבֶּר עָלֶיךָ תַעֲלֹמוֹת חוֹקֶר וּמִבְקֶר:

לכן עליך להכרית את יצרנו הרע:

דְּרוֹשׁ וּפְקֹד דָּלִית^(ב) שְׁפִלוֹת שְׁחוֹחַ.

גפן שפלה משל לכלל ישראל.

דֵּל בָּרֶם וּמַעֲרֹבֵב וְצָחוּי צְחוֹחַ^(ג).

ויבש.

גָּדוֹר, עֵזֶק, עֲדוֹר, מִקְמוֹשׁ וְחוֹחַ^(ד).

עזק ועדור שניהם ענין חרישה עקור ממנו כל קוץ.

נָפֶן מִפֶּעַל לְהַכְשִׁיר עֲנֵבֵי נִיחָח:

כדי לתקן את הגפן, שיעשה ענבים הראויים לעלות על מזבחך:

בָּנוּ שִׁמְךָ עֲלִיּוֹן לְכָל־תִּכְלָה^(ה).

שמך נקרא עלינו, אתה ה' עלינו לכל דבר.

בֹּא בְּמִדַּת חֶסֶד וְלֹא בְּכָלָה.

ואל תעשה עמנו כלה.

אַשְׁמִיתֵנוּ כִּי גָדְלָה עַד תִּמְן וְעַכְלָא^(ו).

גם אם גדלה אשמיתנו ומילאה את המידה עד שלא נשאר מקום פנוי כלל.

אַתָּה יְיָ רַחֲמֶיךָ לֹא־תִכְלָא:

לא תמנע:

שָׁבַח הַלֵּוֹל מִדּוֹתֶיךָ אֵין לְשִׁנּוֹת.

שבח הוא לך כי מדות רחמך אינן משתנות.

לְבֵית יִשְׂרָאֵל רַב טוֹב חֲנוּת.

אתה חונן.

מְקוֹם מְנוּחַ שִׁים בְּרָאשׁ פְּנוֹת.

תן לנו מנוחה במקום גבוה (ארץ ישראל). ואולי מנוח כינוי לביהמ"ק שנקרא מנוחה (דברים יב ט).

הֵכֵן בְּלִי רָגֹז וְתוֹסַפֶּת עֲנוּת:

והכן מקום שם לא ירגיזו ולא יוסיפו לייסר את ישראל:

(א) עקוב. עקמומית ועיוות הלכ כמו שגא' עקב חֵלֶב (וירמיה יז טו). הסתת. המסתת אבנים, פי' הרואה להתגבר על יצרו הרע, המשול לאבן, חלש כוחו, והוא כמאמרם ז"ל בילקוט שמעוני הושע רמז תקל"ג משל לאור גבוה שהיה עומד על פרשת דרכים ובני אדם נכשלים בו, אמר המלך סתתוהו קימעא קימעא עד שיבוא השעה ואני מעבירו מן העולם, כך אמר הקב"ה לישראל, בני, יאה"ר מכשול גדול הוא אלא סתתוהו קימעא קימעא, לסוף אני מעבירו מן העולם שגא' וְהִסְרֵתִי אֶת־לֵב הָאָדָם מִבְּשִׁרְקָם.

(ב) דלית. גפן כמו שגא' וַיִּצְמַח וַיְהִי לְגִפֶּן בְּרַחַת שְׁפִלַת קוֹמָה לְפָנֹת דְּלִיּוֹתָיו אֱלֹו (יחזקאל יז ו).

(ג) דל ברם ומערבב. בכלאים (פ"ה מ"א) כרם דל כרם שהוא נטוע ערבוניא. צהוי. ל' צִדְדָה (ישעיה ה יג) פירש"י נמא. צהוח. ל' צִדְדִיָה (תהלים סח ז) פירש"י ארץ נמאה.

(ד) קמוֹשׁ וְחוֹחַ (ישעיה לד יג). פירש"י מיני קואים.

(ה) לכל תכלה. כמו לְכָל־תִּכְלָה רָאִיתִי קִץ (תהלים קיט לו) פי' לכל דבר הנמדד.

(ו) תומן ועובל. מדות קטנות, תומן, שמינית הקב, דהיינו חצי לוג. עובל, חמישית הלוג. והוא ע"פ מ"ש בסוטה (דף ט' ע"א) אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, ואמר כי סאתו מלאה וגדושה עד כי אין מקום להכניס בה כלום, אפילו לא תומן ואפילו לא עוכלא.

הַמִּצֵּא חַיֵּשׁ לָנוּ כִּי נִוְחַלְנוּ^(א).

הימצא לנו מהר כי זמן רב אנחנו מייחלים לך.

קָרְבָנוּ, הֵטָה, שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ נִהְלָנוּ.

הטתה דרכנו ונהלנו אל מקום שמחה וישועה.

טוֹב וְסֶלָה, לָךְ לְבַד הוּחַלְנוּ.

נַחֲמֵנוּ נָא יְהִי חֶסֶדְךָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יְחַלְנוּ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדִּיּוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עֲזָן וּפִשֵּׁעַ וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מֶלֶכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסֶלָה
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹיךָ יְיָ שׁוּעֵנוּ
וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדָּמָךְ: אֱלֹיךָ נִשְׁאָנוּ אֶת־עֵינֵינוּ הִישָׁבִי בְּשָׂמִים:
נִשְׂא לְבָבֵנוּ אֱלִיפַיִם אֱלֹי־אֱלִיפַיִם: נִשְׂא עֵינֵינוּ אֱלֹהֵהָרִים מֵאֵין
יְבֹא עֲזָרָנוּ: עֲזָרָנוּ מֵעַם יְיָ עֲשֵׂה שָׂמִים וְאַרְץ: אֶתְהִי־הוּא מֶלֶכְנוּ מִקֶּדֶם
פֹּעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: אֶתְהִי־הוּא מֶלֶכְנוּ אֱלֹהִים צִוָּה יְשׁוּעוֹת
יַעֲקֹב:

לִי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיַחַד בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

עַג שְׁלִישִׁיה ע"ס א"ב וצסוף חתום משה בר שמואל

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֱלֹיךָ יְיָ שׁוּעֵתִי.

בְּצַר לִי אֵל קָרָאתִי.

(א) נוּחַלְנוּ. מֶלֶךְ נִוְחַלָּה אֲבָדָה תִּקְוָתָהּ (יחזקאל יט ה) ופ"י הרד"ק בְּצוֹרָסִים עַמְלָה יָמִים רַבִּים בְּחוֹחֶלֶת. חֲזַל
רַש"י פ"י כָּשׁוֹן חוֹלִי.

אַל־תַּעֲלֵם אֲזִנְךָ לְרוּחֹתִי לְשׁוּעָתִי^(א):
לאנחותי ולתפילתי:

נִשְׁתִּי לְפָנֶיךָ בְּרוּחַ נְשַׁכָּרָה.
ניגשתי

דְּבָרִי פִי רִצְהֵנָּא וְקִבֵּל עֲתִירָה.
תפילה.

שְׁמַע יי קוֹלִי אֶקְרָא:

הֵאֵם עֲזָוֹת תִּשְׁמָרֶיהָ.
אם

וְאֵם כִּפְעַל לְכָל־גּוֹיָהָ.
ואם תגמול לכל אחד כמפעלו.

מִי יִצְדֵּק לְפָנֶיךָ, רַב הַעֲלִילִיָּה:
מינוי לה' שמעשיו גדולים

זֹאת אָשִׁיב אֶל־לְבִי.
אזכור.

חֲסִדֵי יי, סִלְעִי וּמִשְׁגָּבִי.

עַל בֶּן צִמְאָה לָךְ רוּחִי בִּקְרָבִי:

טִלְטַלְתִּי טִלְטַלָּה גָּבֶר^(ב).
גליתי גלות קשה.

יִשְׁבְּתִי חוּלָה בָּאֵם עַל־מִשְׁכָּבִי.
כאישה יולדת.

וְאֶזְעַק חֲמֹם וְאֶקְרָא שָׁבֶר:
ואזעק על הצרות:

בְּצַפּוֹר נִזְדַּדְתָּ מִן־קִנְיָה.

לְהַטָּתִי^(ג) כֵּן מִפְּנֵה לְפָנֵה.
נרדפתי

וְאֵין מְנוּחַ לִי וְלֹא חֲנִינָה:

מִרַב כָּבֵד חֲטָאתִי.

נִסְתִּי מִפְּנֵי אָרִי וּבִדְבַר פִּגְעָתִי.

(א) לרוחתי לשועתי (איכה ג נו). לענ"ל ל' (איוז לב ט) אֶדְבָּרָה וְיִרְוַחֲלִי, אדם הנמצא בצער ירוח לו כאשר יוכל לספר את צרותיו לאחרים ותתפייס דעתו בכך.

(ב) טלמלה גבר. ע"פ לה"כ (ישעיה כב יז) הִנֵּה ה' מְטַלְטֵלָךְ טִלְטַלָּה גָּבֶר. ופי' מהר"י קרא טלמלה חזקה וגברתנית.

(ג) לְהַטָּתִי. מנאנו להיטה שהיא רדיפה כמו במדרש (איכה א ח) אמר להם ירמיה מה ראיתם בעבודת כוכבים שאתם להוטיין אחריה, פי' רודפים אחריה.

וּבְבֵית נָחֵשׁ כְּבִקִּיר נִסְמָכְתִּי^(א):

סְבִיבוֹנֵי פָּרִים רָבִים.

עֲצֻמוֹנִי^(ב) אֲרִיזֹת וְדָבִים.

שיברו עצמותי

אֶכְלוֹנִי הַמָּמוֹנִי בְּזֹאבִים:

פָּנִיתִי לַעֲזָרָה הַקְדוּמָּה.

צַעֲקָתִי לְלוֹבֵשׁ נֶקֶמָה.

יִלְבָּשׁוּ שׁוֹטְטֵי כְּלָמָה:

קָרָאתִידָּי מִמַּעַמְקִים.

רִיבָה רִיבִי שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.

עֲשֵׂה מִשְׁפָּט לַעֲשׂוּקִים:

שְׁמַע אָדוֹן תְּפִלָּתִי.

תִּקְבַּל בְּרַחֲמִים תַּחֲנֻנָּתִי.

כִּי־לָךְ יְיָ הוֹחָלָתִי:

מִמִּכּוֹן שְׁבִתְךָ הַשָּׁמַיִם בְּרַחֲמִים תִּמְלֵא^(ג).

שְׁאֵרִית מוֹדִים אֵלֶיךָ הַפֶּלֶא^(ד).

הפרד והפרש אליך שארית ישראל המודים באמיתך.

עֲשֵׂה עֲמָהֶם אוֹת לְטוֹבָה וּפְלֵא:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לַפּוֹשְׁעִים עוֹשֵׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמּוֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה.

(א) נסתי מפני ארי וכו'. לה"פ באשר יגום איש מפני הארי ופגעו הדב ובא הבית וסמוך ידו על הקיר ונשכו הנחש (עמוס ה יט), באסתר רבה (פתיחתא ה) מפני הארי זה נבוכדנצר ופגעו הדב זה בלשצר ובא הבית וסמוך ידו על הקיר ונשכו הנחש זה המן וכו'.

(ב) עצמוני. פי' שיברו עצמותי כ"ס שנה פזורה ישראל אריות הדיחו הראשון אכלו מלך אשור וזה האחרון עצמו נבוכדנאצר מלך בבל (ירמיה נ טז) ופירש במלכות דוד עצמו שיבר עצמותיו.

(ג) תמלא. אולי כ"ל תמלא.

(ד) אליך הפלא. כמו שנאמר (שמות יא ז) למען תדעון אשר יפלה ה' ופירש"י ידליל.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָזָן וַיִּתְצַב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב-חֶסֶד וְאֵמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עֶזְן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אֶל-תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: יוֹזֵר אֱלֹהִים
אֶת-בְּרִיתוֹ אֶת-אַבְרָהָם אֶת-יִצְחָק וְאֶת-יַעֲקֹב: טָרַף נֶתַן לִירָאִיו יוֹזֵר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: נִתְּתָה לִירָאֶיךָ גַּם לְהַתְנוּסָם מִפְּנֵי קִשְׁט סִלָּה: זָכַר
לָהֶם בְּרִיתְךָ וְהַנָּחִים כָּרַב חֶסְדֶּיךָ: וְעַתָּה יִגְדֵּל-נָא בַּח אֲדֹנֵי כְּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת-בְּרִיתִי אוֹתְךָ בִּימֵי נְעוּרֶיךָ וְהַקְמוֹתִי לָךְ
בְּרִית עוֹלָם: אֶל-תַּחֲלִיל בְּרִיתְךָ וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ אֵל תִּשְׁנָה: אֶל-תִּנָּאץ
לְמַעַן שְׁמוֹךְ אֶל-תִּנְגַּל בְּסֵא כְּבוֹדְךָ זָכַר אֶל-תִּפְרֹר בְּרִיתְךָ אֶתֵּנוּ:

לִי חִישוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סִלָּה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יי חוֹשִׁיעָה הַמְּלִיךָ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סִלָּחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל-תִּאֲחֹר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

עד עקידה ע"ס א"ב

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵיתָן^(א) לְמֹד דַּעַת.

אברהם אבינו

טָרַם לְכָל מוֹדַעַת:

בְּאֵר שְׁמוֹךְ לְכָל-בָּאֵי עוֹלָם.

גָּלָה כָּל-סֵתוֹם וְנִעְלָם^(ב):

גְּלוּלִים מֵאֵם וְשִׁבְרִי^(ג).

תוֹעִים לְשְׁמוֹךְ חֵבֶר:

(א) אֵיתָן. ח"א (ב"צ דף ט"ז ע"א).

(ב) גָּלָה כָּל סֵתוֹם וְנִעְלָם. כ"ק (בראשית רבה מט ו) בוד' ה' לִירָאִיו, שְׂיוּדָה הִיא אֲבִרָהּ אֲפִי הַלְכוֹת שְׁעִתוּדוֹת לְהַתְחַדֵּשׁ.

(ג) גְּלוּלִים מֵאֵם וְשִׁבְרִי. שְׂזִיבֵר פִּסְלוֹ שֶׁל תַּרְחַח אֲבִיו (בראשית רבה לח יג).

דָּרָךְ מִישׁוֹר בָּחַר.

תּוֹרָה וּמִצְוֹת שָׁמַר וְנִזְהָר:

הִצַּלְתָּנוּ מֵאוֹר פְּשָׁדִים.

וְנִנְּתָנוּ בְּעֶמְקַת הַשִּׂדִּים:

הגנת עליו כשנלחם עם כדרלעומר והמלכים:

וְעִדְתָּנוּ שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד.

הבטחת לו

וְתִקְתָּנוּ רַב־עֶשֶׂר וְכָבוֹד:

בזקנותו נתת לו

זַעַק וְהִשִּׁיב מִהִתְתַּן־לִי.

שָׁרַשׁ וְעָנָף אֵין לִי:

אין לי בן:

חִילְתָּנוּ בְּרֹאֵית מַחֲזָה.

חיזקתנו

בִּשְׁאֲרֵתוֹ לֹא יִירָשֶׁךָ זֶה:

אליעזר:

טָנָא בְּבוֹרִים לְמֵאָה חֲנֻנְתָּנוּ.

בן בכור נולד כשהיה בן מאה שנה.

לְקָרְבֵּן נִיחַח חֲשִׁקְתָּנוּ:

יַחֲדוֹ בְּכָל־לֵבָם דָּצוּ.

שמחו.

לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ רָצוּ:

לשון רצון

כָּבֵשׁ רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ.

בֶּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת־כַּעַסְךָ מֵעַל־צֹאנְךָ:

לָבָם וְנַפְשָׁם הָיָה נָכוֹן.

לִבָּן תִּפְלֹתֵנּוּ לִפְנֶיךָ קְטָרֶת תִּבּוֹן:

תיחשב כמו קטורת:

מִהֵר וּלְקַח מֵאֲכָלֶת.

סכין השחיטה.

לִבָּן תִּצִּיל זֶרַעַם מִמִּיתָה מְשַׁכֶּלֶת:

ההורגת ילדים:

נֶעֱקֵד יַחֲדֵי כְּשֶׁה לְטַבַּח.

לָכֵן עֲתִירְתָּנוּ תִרְצֶה בְּעוֹלָה וּזְבַח:

תפילתנו

סִדֵּר עֲצִים וְהִצִּית עֲלֵיהֶם אֵשׁ.

לָכֵן בְּעִמִּידָתְנוּ הַיּוֹם לֹא נִתְבַּיֵּשׁ:

עֲנִיתוּ מִשְׁמֵי שָׁמַיִם.

לָכֵן נִשְׁבַּעְתָּ לֹא בְּשִׁמְךָ פְּעָמִים^(א):

בְּדִיתוּ בְּאֵיל בַּסֶּבֶךְ אֲחוּזוֹ.

לָכֵן בְּקִשְׁתָּנוּ וְעֲנִינוּ לֹא תָבוֹז:

ותעניתנו

צַעֲקֵתְנוּ שְׁמַע וְשׁוּעֵתְנוּ סְכוֹת.

שמע.

בְּזִכּוֹת אָב נָסַע סְכוֹת:

יעקב אבינו:

קוֹל מִבְּשָׂר יִשְׁמַע בְּעוֹלָם.

קולו של אליהו הנביא

לִגְאוֹל עַם גָּזַע גְּבָעוֹת עוֹלָם:

צאצאי האמהות:

רַחֵם קָהֵל עֵדֶת מְקַשְׁטִים^(ב).

ישראל המקושטים בציצית ותפילין.

מִיַּעַת שָׁנִים עָשָׂר שְׁבָטִים:

נטיעת

שְׁכִינְתְּךָ תִּשְׁכֵּן בְּתוֹכֵנוּ.

תִּנְהַגְנוּ לְגָבוֹל אֲדָמִיתְנוּ:

תִּפְּן אֵלֵינוּ בְּרַחֲמִים.

כִּי כֵן נִקְרָאתָ מָלֵא רַחֲמִים:

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כְּפֵא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִסְפִּל־בְּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

(א) נשבעת לו בשמך פעמים. כ"ט ויקרא מלאך ה' אליאברהם שנית מויהשמים (בראשית כז טו).

(ב) מקשטים. וי"מ הגאמנים, תרגום של אמת, קושטא.

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֶל רַחוּם וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עֵז וְפֶשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחַת לַעֲוֹנוֹ וּלְחַטָּאתָנוּ וַנְּחַלֶּתְנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאָנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

טוֹב־יְי' לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְי' לִקְנוֹן לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְי' לְמַעַז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יְי' לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּגִדִּיבִים: טוֹב־וַיִּשָּׁר יְי' עַל בֶּן
יֹרָה חֲטָאִים בְּדָרָךְ: טוֹב וַיַּחֲיֵל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְי': הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִיָּם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְי' אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרָךְ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְי' כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי תִשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יְי' צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּבִילָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְי' צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְי' הוֹשִׁיעָה תַּפְלֹךְ יַעֲזָנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחַת אֲדֹנֵי תִשְׁבֵּה וְעֲשֵׂה אֶל־תִּתְּאֲחֹר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

עַה פִּזְמוֹן ע"ס א"ב וזכרון חתום משלם

רַעַה יִשְׂרָאֵל הַאֲזִינָה.

נִהַג בַּצֶּאֱן^(א) יוֹסֵף^(ב).

יֵשֵׁב הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה.

אֲדֹנֵי אֱלֹהִים סִלַּח־נָא. מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטַן הוּא:

איך יוכל כלל ישראל הקטן לעמוד בכל הצרות:

אֵל אַחֲסֵר יְי' רַעִי.

לא אהיה חסר מאומה כיון שאתה רועי.

בְּנֵאוֹת דָּשָׁא תִּרְבִּיצֵנִי וְתִשְׁפִּיעֵנִי.

ואתה מושיב אותי במקום שפע טוב, כמו רועה המרביץ את עדרי במקום דשא.

גַּם כִּי אֶעֱתֵר לְמוֹשִׁיעִי.

אתפלל

(א) נוהג בצאן. בילקו"ש (תהלים רמז תכ"ז) אם חטאו לפניך כזני אדם, אל תפרע מהם אלא כצאן שאין להם
עוון ואין להם עונש. ובמדרש תהלים (עח) מה הצאן הזה מחבלת אילנות ואין בעליה מעלין (פי' מקפידין)
עליה, כך ישראל.

(ב) יוסף. כינוי לכלל ישראל ע"ש שכלכלם יוסף במצרים (רש"י תהלים פ ד), או שהוא חוזר על הקצ"ה שנוהג
איתנו כמו שנהג יוסף עם אחיו כדאי' בילקוט שם מה יוסף אחיו גמלוהו רעה והוא גמלם טובה, אף אתה
גמול לנו טובות רע"פ שגמלנו רעות.

דַּרְכֵי רַחֲמֶיךָ תִּרְאֵנִי וְתוֹדִיעֵי:

הַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בִּי תִגְרָשֶׁהוּ.

וכי ישראל עבדים הם שתוכל לגרש אותם (הלא בניך הם).

וְאַם־יָלִיד בֵּית^(א) הוּא.

וכי בן השפחה הוא.

זִנְחָתוֹ בְּיַד מוֹאָסִים^(ב) וְתִבְזֶהוּ.

שתזניח אותו

חֲלָלָה לָךְ מִסֵּפֶר לְמַחְתּוֹ:

למחוק את שמו מספר החיים:

טֶרַח מִשָּׂא וְעַל כָּבֵד.

יוֹם יוֹם הוֹסַפְתִּי לְהַכָּבֵד.

כל יום מוסיפים עלי.

כָּלוּ אֲשׁוּרֵי^(א) כְּעֵינֵי הָעֶבֶד.

אשורי ותפארתי כלו וחלפו, ונשארת כי כמו עבד שעייני פונות.

לֵיד אֲדָנִים לְקַבֵּל זָבָד:

לאדוני לקבל מתנה:

מַה־כָּחִי בִי אֵיחָל.

לא נשאר בי כוח לחכות עוד.

נֶאֱלַמְתִּי לִפְנֵי גִזְזֵי כְּרָחַל⁽⁷⁾.

סִבְרָתִי מִמֶּךָ יֵשַׁע לְהַשְׁחִל^(ה).

קיויתי שתוריד עלי שפע ישועה.

עוֹרָרָה גְבוּרָתְךָ סוֹלַח וּמוֹחֵל:

פֶּקֶד עָלַי כָּבֵד חַטָּאתִי.

חטאיי נזכרים נגדי.

צָמְתוֹ וְדַחְקוֹ בְּבוֹר חֵיתִי.

רצו להרוג אותי והשליכו אותי לבור.

קוֹמָה יְיָ צוּר יִשׁוּעָתִי.

רִיבָה רִיבִי וּלְחֹם⁽¹⁾ מְלַחֲמָתִי:

שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתִנוּ.

(א) ליד בית (בראשית יז יב). פירש"י שילדתו השפחה בבית.

(ב) מואסים. נ"א מואסים.

(ג) אשורי. תהלה ותפארת כמו שפירש"י (תהלים א ח) אֲשֶׁרִי הָאִישׁ, אשוריו של איש ותהלותיו של אדם.

(ד) נאלמתי לפני גוזזי כרחל. ל' (ישעיה נג ז) וּכְרָחַל לִפְנֵי גִזְזֵיהָ נֶאֱלָמָה.

(ה) להשחל. להוריד, בבליה (דף ל"ה ע"ב) מאן דתני משחילין לא משחצש, פירוש מורידין מנג לבית.

(ו) ולחום. חולי ל"ל ולחום.

תָּשִׁיב בְּאַפִּיקִים נְדָחֵי פְּזוּרֵינוּ.

כמו נחלי מים

מִמְכוֹן שְׁבִתָּךְ תִּשְׁגִּיחַ לְרַחֲמֵנוּ.

יְיָ שׁוּפְטֵנוּ יְיָ מַחֲזִיקֵנוּ.

המלמד אותנו תורה.

אֲדֹנָי אֱלֹהִים סֶלַח־נָא. מִי יָקוּם יַעֲקֹב בִּי קִטָּן הוּא:

ק' רַעַה יִשְׂרָאֵל הֶאֱזִינָה. נִהַג בַּצֹּאן יוֹסֵף. יֵשֶׁב הַכְּרוֹבִים
הוֹפִיעָה. אֲדֹנָי אֱלֹהִים סֶלַח־נָא. מִי יָקוּם יַעֲקֹב בִּי קִטָּן הוּא:

א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשֶׁא עֲנֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סֶלַח־לָנוּ אֲבִינוּ בִּי חַטָּאֵנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּכְנֹס בִּי פֹשְׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתִיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זְכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה
לְבַנְשִׁפּוֹר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִכְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּכְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִץ זְכַחֵי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֲךָ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ בִּי מַעֲוֹלָם הִמָּה: זְכַרְנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקֵדְנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זְכַר עֲדָתְךָ קִנְיַת קָדֶם גְּאֻלַּת שִׁבְט נַחֲלָתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זְכַר יְיָ חֶפֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַח לְנֶצַח: זְכַר יְיָ לְבָנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּה: זְכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרַבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנִחַלּוּ לְעָלָם: זְכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֲלֵתֶּפֶן אֲלֵקְשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִוְאלָנוּ וְאֲשֶׁר חַטָּאֵנוּ:

חַטָּאֵנוּ צוּרְנוּ סֶלַח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

עו חטאנו חתום בראשי המלמרים (רבנו) גרשם (מאור הגולה) בר יהודה יזכה לחיי עד

גָּדוֹל עוֹנֵי וְלַחֲטוֹא הוֹסֵפְתִּי.

הוֹסַפְתִּי אֲשָׁמָה וְהִתְרַב רָעָתִי.

רָעָתִי רַבָּה וְלִלְקוֹת חִיבָתִי.

חִיבָתִי גָלוּת וְרַבְצִי שְׂכַחְתִּי:
וביתי

שְׂכַחְתִּי מַפְעָלוֹת יְיָ עוֹשֵׂי.

עוֹשֵׂי נִטְשֵׁנִי וְנִתְּנִי בַּיָּד מְעֵשִׂי.

אויב הכותש אותי.

מְעֵשִׂי וְשׁוֹסִי בְּרִגְלֵי הַמָּר רָמְסִי.

דרס עלי ברגליו המלאים בוך.

רָמְסִי וְדָרְסִי וְכַגְרֵן בְּסָסִי^(א):
דש אותי כמי שדש חיטין בגורן:

בְּסָסִי⁽³⁾ שִׁדְד וּמִתָּרִי נִתְּקוּ.

יסודותי שִׁדְדוּ ומיתרי אהלי נחתכו.

נִתְּקוּ בָנִי וַיַּעַל גְּבוּלָם רָחֲקוּ.

רָחֲקוּ מֵעַל יְיָ וַנֵּאֱקוֹת חֲלָלִים נֶאֱקוּ.

צעקו כגוססים.

נֶאֱקוּ וַנֵּאֱנַח וּמִכָּאֵב לֵב יִצְעֲקוּ:

יִצְעֲקוּ בִצָּר לָמוֹ אֵלֹהִים עֲלִיוֹן.

עֲלִיוֹן הוֹשִׁיעָה עַמּוֹד הָאֲבִיוֹן.

אתה ה' עליון,

הָאֲבִיוֹן עֲתָה וּלְפָנִים מִזָּה עֲלִיוֹן.

עכשיו אנחנו אביונים, אבל בעבר היינו עליונים.

עֲלִיוֹן חוֹשָׁה לְעֲזָרַת עָנִי וְאֲבִיוֹן:
אתה ה' עליון, בוא מהר

וְאֲבִיוֹן הִמְחַלֵּל^(א) בְּפִשֵּׁעַ וּבָעוֹן מִדָּכָא.

המפוחד מפשעיו

מִדָּכָא וּמִבִּכָּה אֶת־שֹׁפֵל וְאֶת־דָּכָא.

ובוכה ויושב עם אנשים שפלים ומדוכאים.

(א) מְעֵשִׂי וְשׁוֹסִי, רָמְסִי וְדָרְסִי, בְּסָסִי, כל אלה ענין כתישה ודישה. מְעֵשִׂי, שְׁנֹא' (כפניה ג יט) הִנְנִי עֹשֶׂה אֶת־כָּל־מַעֲשָׂיוֹ, פִּי צְמִלְוֵה עֵינִי כְּתִישָׁה וּמִיעוֹד. שׁוֹסִי, עֵינִי רְמִיסָה כְּמוֹ שְׁנֹא' (תהלים פט מז) שִׁפְהוֹ בָּל־עֲבָרֵי דָרְדָּ, ת"י רמסין יתיה כל עברי אורחא (וכבר כתב הרד"ק בשורשים שענין שורשים שםם ושםם שוה). רָמְסִי, כמ"ס (יחזקאל לז יט) מְרַמֵּם רִגְלֵיכֶם. דָּרְסִי, כ"ס (ב"ק דף ט"ז ע"ב) אֵרִי צְרָה"ר דָּרֵם וְאֵכֵל פֶּטוּר. בְּסָסִי, כמ"ס (ירמיה יב י) בְּסָסוּ אֶת־חֻלְקֹתַי, פִּירָשׁ"י ל' מְרַמֵּם.

בְּסָסִי, מוֹסְדֵי אֶרֶץ (תהלים פב ה) ת"י צִסִּי אֶרְעָא.

(2) וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעֵנוּ מִדָּכָא מְעֻנְתֵּינוּ (ישעיה נג ה). פִּי הִרְדֵּק מְחַלֵּל, מַעֲנִין חֵיל כִּיּוֹלֵדָה.

דָּבָא וְשָׁפַל הִנָּאֲחוּ בְּחֶבֶת.

גם נפל ביד אויביו כמו דג הנאחז בחכה.

בְּחֶבֶת הָעֵלָה^(א) הֶעֱנָה וְהִרְפָּה:

הִרְפָּה יִשְׁבֶּה לְאָרֶץ בְּשִׁפְלָה.

בְּשִׁפְלָה הִשְׁפָּלָה וְהִשְׁמִיעָה קוֹל יִלְלָה.

יִלְלָה הִילִילָה וּבְמַר נֶפֶשׁ מִיִּלְלָה.

מִיִּלְלָה יִי הַבִּיטָה בִּי הֵייתִי זוֹלָלָה:

זלזלו בי:

זוֹלָלָה הֵייתָה נִכְבָּדוֹת מְדַבֵּר בָּהּ.

ירושלים, שבעבר דיברו עליה בכבוד (תהלים פז ג).

בָּהּ נִשְׁקָה אֵשׁ וְנִרִי כָּבֶה.

דלקה

כָּבֶה נִרִי וּמְאוּרֵי נֶחֱבֵא.

נֶחֱבֵא כְבוֹדִי בָּבוֹא הוֹה עַל־הוֹה^(ב):

שבר על שבר:

הוֹה מוֹעֵקָה^(ג) מָלְאוּ מַתְנִינוּ.

שבר וצרה

מַתְנִינוּ חֲלָחְלוּ וְנִשְׁבֵּר לִבֵּנוּ.

פחדו

לִבֵּנוּ דוּהָ^(ד) מִכְּבֹד עֲנִינוּ.

הצטער

עֲנִינוּ הַבִּיטָה וְרָאָה אֶת־חֲרָפֵתֵנוּ:

חֲרָפֵתֵנוּ זָכוֹר שְׂאִיתֵנוּ בְּחִיקֵנוּ גְמוּלָמוּ^(ה).

וגם זכור שאנחנו סובלים ממה שעושים לנו.

גְמוּלָמוּ הָשֵׁב אֶל־חִיקֵם וַיִּפְּלוּ בְּלִי־קוּמוּ.

יְקוּמוּ סִנְגוּרֵי וְקִטְגוּרֵי יְדָמָמוּ.

יְדָמָמוּ דוּבְרֵי שֶׁקֶר וְעַל־פֶּה יָד יִשְׁיֵמוּ:

(א) חבה. על הפ' פל־משליכי ביאור חבה (ישעיה יט ח) פי' הרד"ק כמין מחט שראשו כפוף ונכנס צפי הדגים ומושקין אותן זה. העלה נ"ל העלתה וכן כתב במשלי שלמה על דברי קהלת.

(ב) הוה על־הוה תבוא (יחזקאל ז כו). ת"י תצר על תצר ייתי.

(ג) מועקה. תרגום של לרה, עקא.

(ד) דוה. נ"ל דוה.

(ה) שאתנו בחיקנו וכו'. ע"פ לה"כ זכר ה' חרפת עבדיך שאתי בחיקי פל־רבים עמים (תהלים פט נא) ופירש"י בגולה אני נושא סבלם ומשאם.

יְשִׁימוּ לִי כְבוֹד וְתִהְיֶה.

וְתִהְיֶה וְרָנָה בְּאֵבֶד בְּנֵי עוֹלָה.

עוֹלָה וְחַטָּאת אֵל תַּחֲשֹׁב לְסִגְלָה.

סִגְלָה הוֹשִׁיעָה אֶף עַל פִּי שְׂבַמְצוֹת דִּלָּה:

דִּלָּה וְאַמְלָלָה תִּנְחַל לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה.

תִּהְיֶה תַעֲטָה בְּהִזְרִיחָךְ קֶרֶן אֶפְלָה.

תתלבש בתהילותינו (כביכול), כאשר תאיר על ארץ ישראל, שהיא עכשיו בחושך.

אֶפְלָה הָאֵר וְרַחֲמֶיךָ לֹא־תִכְלָא.

תִּכְלָא^(ה) עֲוִינוּ וְהִמְצֵא לָנוּ מַחִילָה:

תסיר

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וַעֲקֹדֶת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שְׁבוֹת אֲהֲלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְיָ. עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלָּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב. וְשֵׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקֶצֶה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֶּץ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וְכִצְמוֹר כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב. לְכוּ־נָא וְנִזְכָּחָה יֵאמֹר יְיָ אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִאָּדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצִמְרֵי יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּטְהַרֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב. וְזָרַקְתִּי עָלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מַחֲה פִשְׁעֵינוּ לְמַעַן בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מַחֲה פִשְׁעֶיךָ לְמַעַן וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מַחֲה פִשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנַן בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחֲהִי כְעָב פִשְׁעֶיךָ וְכַעֲנַן חַטָּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְנוּ הֲאִזְיָנָה יְיָ בִּינָה הִגִּידָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּינוּ לִבְנוֹ לִפְנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יְיָ הוֹחֵלֵנוּ אֶתְּהַלְכָה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

(ה) תִּכְלָא. כְּמוֹ תִכְלָה, וי"מ חסור אותם ומנע מהם להכריע את הכף לרעה.

תָּבוֹא לִפְנֵיךָ תַּפְלִיתָנוּ וְאַל תַּתְּעַלֵּם מִתְחַנְּתָנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקָשִׁי
עָרַף לֹאמַר לִפְנֵיךָ יְיָ אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָבֵל
אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חָמְסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. בִּזְבְּנוּ. לָצָנוּ. מִרְדְּנוּ. גָּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מְשֹׁשׁ. דָּוָה לִבְנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֲוִיוֵנוּ. וְנִפְרַע פְּאֲרָנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיתָה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִזְכָּרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לֹאמַר לִפְנֵיךָ יְיָ
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חָמְסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. בִּזְבְּנוּ. לָצָנוּ. מִרְדְּנוּ. גָּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמִזֶּרֶם מִמָּנוּ. נָתַנוּ עָלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ. פֶּרֶק אֵין מִידָם. צְרוּת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרְאוּךָ יְיָ
אֱהִינוּ. רַחֲמֶת מִמָּנוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲנִינוּ כִּצָּאן וְאַכְדָנוּ:

וְעַדִּין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לֹאמַר לִפְנֵיךָ יְיָ
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חָמְסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. בִּזְבְּנוּ. לָצָנוּ. מִרְדְּנוּ. גָּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָה אָמַר לִפְנֵיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנְּסִתְרוֹת נִקְנִי. נִקְנִי יְיָ אֱהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמְאוּתֵינוּ וְזָרַק עָלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמְאוּתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לִפְנֵיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשִׂאֲרִית
נִחַלְתּוּ לֹא־יִחַחֲזִיק לְעַד אֲפֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ

וּתְשַׁלֵּיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כְּלִי-חַטָּאתָם: וְכִל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמִקּוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל-לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אֲמִת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דְּנִיאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזוּנֶךָ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמִמְתֵּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר-נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עֲלִצְדָקְתֵּינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עֲלִירַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי-שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי
עֲוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גִּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרָךְ-אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל-תַּעֲזֹבְנוּ אֲבִינוּ וְאַל-תִּטְּשֵׁנוּ
בּוֹרְאֵנוּ וְאַל-תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל-תַּעַשׂ עִמָּנוּ כְּלָה כְּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סִלְּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת-יְהוָה כִּי שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵךְ בְּאִמּוֹר. בְּיָמֵינוּ הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נִאֲסִי וְיִבְקֹשׁ אֶת-עֶזְרוֹ יִשְׂרָאֵל וְאֵינֵנוּ וְאַתָּה-חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצְאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי יִשְׁעֶךָ
יִפִּירוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹא-דָנִי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמִתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתַפְאֶרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכוּרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשׁוֹתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמָּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חָלָב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנֵּנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יּוֹדֵעַ יִצָּר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלֶּךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ

קרוב לקוראיו, עֲנֵנו: עֲנֵנו רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנו: עֲנֵנו שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִינוּם, עֲנֵנו:
עֲנֵנו תּוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, עֲנֵנו:
עֲנֵנו פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנו: עֲנֵנו עֲזֶרֶת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנו:
עֲנֵנו מְשַׁלֵּב אִמְהוּת, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנו: עֲנֵנו דִּין אֱלֻמֹּת, עֲנֵנו:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמְּרִיָּה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשַׁנְעָקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵי הַמִּקְדָּשׁ הוּא יֵעָנֵנו: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסֻרִּים הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּהַר סִינַי הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמִתְחַתֵּה הוּא
יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמִצְפָּה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יֵעָנֵנו:
מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יֵעָנֵנו:
מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ
בְּכֶשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה
לְמֶרְדֵּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָה בְּגוֹלָה הוּא יֵעָנֵנו:
מִי שֶׁעָנָה לְכָל־חַצְדִּיקִים וְחַסְדִּים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יֵעָנֵנו:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכְיָי רֻחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
דִּי־עָנָה לְתַבְרִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק.
רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעָגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מִלֵּא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תְּחִנוּנֵי: יְיָ
אֱלֹהֵינוּ תּוֹכִיחֵנִי וְאַל־בְּחַמְדְּךָ תִּיפְרֹנֵי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֲמַלְלֶנִּי רָפְאֵנִי יְיָ כִּי
נִבְחַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עֲדִמְתִּי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בְּמֹת וְכָרֶךְ בְּשִׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִטְּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכֶּעַם עֵינַי עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרָי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֲזֹן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכוֹי: שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ
תַפְּלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחַלּוּ מְאֹד כָּל־אֲבִי יֹשְׁבוּ יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מְמִית וּמְחִית. מְסִיק מִשְׂאוֹל לְחַיִּי עֲלָמָא. בְּרָא כֵּד חֲטָא אֲבוּהִי
לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאס מִסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֶרְדֵּךְ נִפְק בְּקוֹלָר. מֵרָה תֵּאב וְתִבְר
קוֹלָרָה: בְּרֶךְ בְּכָרֶךְ אֲנִי וְחֲטִינִן קַמְךָ. הָא רֹוִי נַפְשִׁי בְּגִידִין מְרִינִן. עֲבָדֶךָ אֲנִי
וּמְרִדִינִן קַמְךָ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמִלְקִיּוֹתָא. בְּמִטּוֹ מִנְךָ בְּרַחֲמֶךָ
דְּנַפְשִׁינִן. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלֵינוּ. עַד דְּלֹא נִחְוָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

עַז תַּחֲנֶה חֲמוֹס זֵרֶאשִׁי הַנִּחֵם מִשֶּׁה בֵּר שְׁמוּאֵל בֵּר אֲבִשְׁלוּם חֹזק וְאִמּוֹן

מִלֶּךְ מְלָכִים וְרַם עֲלֵרְמִים.

שׁוֹכֵן שְׁחָקִים וְיוֹשֵׁב בְּמַרוּמִים.

הַמֶּלֶךְ לְוַהֲמִשְׁבַּח לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.
 בָּרוּךְ וּמְבָרָךְ בְּפִי כָּל־יְקוֹמִים^(א).
כל חי.
 רֵאָה בְּעֵנָיו אֲנוּנִים^(ב) וְעֲגוּמִים.
 שׁוֹר נָא בְּשִׁפְלוֹת מְעוּטֵי עַמִּים.
ראה כלל ישראל, המעט מכל העמים.
 מַפְזְרִים וּמַפְרָדִים בֵּין כָּל־הָאֲמִים.
 וּבְבִשָּׁת וּבְלֶמָּה נַחֲפָרִים וְנִכְלָמִים.
גם חפירה ענין בושט וכלימה
 אֲבֵלִים וּבְדוּדִים נְזוּפִים וְשׁוֹמְמִים.
 לַמַּכִּים נְתוּנִים גָּזֻם לַמֶּלֶךְ לְמִי^(ג).
גופם למכות.
 בְּכַל־בִּקָּר מִי יִתֵּן עָרֵב נוֹאֲמִים.
 רָמַשׁ^(ד) אוֹמְרִים מִי יִתֵּן יִקְרַב אוֹר יָמִים.
ערב
 אֵין לָהֶם מְנוּחָה וְשָׁקֵט וְשְׁלָמִים.
 בַּמָּה לְהִתְנַחֵם וּמִצָּא תַנְחוּמִים.
 שְׁלוֹם מִצָּפִים וְהֵנָּם נִלְחָמִים.
 לְטוֹבָה מְקוּיִם וְהֵנָּה רָע תִּשְׁלֹמִים^(ה).
 וּתְבַחַר נִפְשָׁם מִיִּתֵּת רְדוּמִים.
שינת המוות.
 מִה־נִּתְאוּנִים וּמִה־נִּצְאָמִר וְעוֹנוֹתֵינוּ גּוֹרְמִים.
איד נתלונן, והלא עוונותינו גרמו.
 חֲטָאֵנוּ רָשָׁעֵנוּ סָרְנוּ מִחֻקֶּיךָ הַנְּעִימִים.
 זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדְךָ הָעֲצוּמִים.
 קוֹמָה נָא וְהַפִּילָא עָלֵינוּ רַחֲמִים.

(א) יקום (בראשית 17). פ' אבן עזרא כלל לכל חי שהוא על האדמה.
 (ב) אנונים. לשון אבילות אלא שהאונן הוא מי שמתו מוטל לפניו ואחרי שנקבר המת נקרא אצל.
 (ג) ומהלמות לגו בסילים (משלי יט כט). ת"י ומחתא לגשמיהון דסכלי. נתונים. נ"א נותנים.
 (ד) רמש. תרגום ערב, רמשא.
 (ה) והנה רוע תשלומים. פי' והנה מגיע להם עוד רעה לתשלוס בגין עוונותיהם.

וְקִבֵּץ פְּזוּרֵינוּ מֵאַרְצוֹת וַיָּמִים.
 אֲשֶׁר מְכַרְתָּ חַנָּם לְאָדוֹמִים.
 מִהֵר לְגַאֲלָנוּ בְּלֹא כֶסֶף וְדָמִים.
 צִוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב הַצּוֹר תָּמִים.
 כִּי לֹךְ אָדוֹן, הַסְּלִיחוֹת וְהִרְחַמִּים:

מְכַנְיֵם רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לִפְנֵי בַּעַל הַרְחָמִים: מִשְׁמִיעֵי תַפְלָה הַשְׁמִיעוּ
 תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ
 צַעֲקָה: מְכַנְיֵם דְּמָעָה הַכְּנִיסוּ דְּמְעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדָמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
 וְהִרְבוּ תַחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לִפְנֵינוּ הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ
 תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עָפָר: יִזְכֹּר אֱהָבָתָם וַיַּחֲיֶה זֶרַעֲם שְׁלֹא תֵאבֹד
 שְׂאֵרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
 וְלִשְׁנִינָה: מִהֵר עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
 הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדֵק וְעֶמֶד:

מָרֹן דְּבִשְׁמִיא לֹךְ מִתְחַנֵּן בְּעַבְדָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂימִי אֲנִי וּבְחִשׁוֹכָא
 שְׂרִינִי. מְרִירֹן נִפְשִׁין מַעֲקָתֵן דְּנִפְשִׁין. חִילָא לִית בֶּן לְרַצְיוֹנָא, מָרֹן. עֶבֶד בְּדִיל
 קִימָא דְּגִוְרָתָא עִם אֲבַתְתָּנָא:

מָרֹן דְּבִשְׁמִיא לֹךְ מִתְחַנֵּן כְּבֵר שְׁבִיא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלַחוֹן בְּנֵי שְׁבִיא
 בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעֶמֶד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבִתְחַנּוּנֵי. הֵב לֹן שְׂאֵלְתִין
 וּבָעוּתִין. דְּלֹא נִהְדֵּר רִיקָם מִן קַמָּךְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲמֹרִים שְׁמַע
 יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד תְּמִיחֵדִים שְׁמָךְ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשִׁלָּשִׁים
 בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
 עֲזָרָה:

אֲבִינוּ מִלְּבָנוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
 וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֲיִנֵּנוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲזֶלֶם
 הַפֹּחַ: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לֹךְ: אֶל־תִּזְכָּרְלָנוּ עֲזֹת רַאשֵׁנוּ מִהֵר

יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי יִלְוֵנוּ מָאֵד: חָנְנוּ יְיָ חָנְנוּ כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בּוֹז: בְּרָגְזוּ רַחֲם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דִּבְרֵי
כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהִצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאֲרִין:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שלישי שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא: אֲזִי מִלֶּךְ שְׁמוֹ נִקְרָא: לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא: וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה: לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה: וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה: וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה: מִנֵּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא: בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה: יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מִלֶּךְ לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל וְאַחֲרֵי כָכָלֹת הַכֹּל וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַּכְלִית וְהוּא אֱלֹהֵי וְחֵי גּוֹאֲלֵי וְהוּא נָפִי וּמְנוּס לִי בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי
---	--

לֵךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאַוֵּן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּגְדָּבָר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בְּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דְּפָקְנוּ דְלִתִּיךָ:
דְּלִתִּיךָ דְּפָקְנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַּפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאוּ: יִבּוֹא כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחוּת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכָּרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יִבְאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּוֶאָה לְמַשְׁכָּנֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֹתֶיךָ כָּל־עַבְדֶּיךָ יְיָ הָעַמִּידִים בְּבֵיתֶיךָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֹתֶיךָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכָיו גְּבִירֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צַבָּאוֹ מִשְׁרָתָיו עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֹתֶיךָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֹתֶיךָ וְכָל־קֶרְבִּי אֹתֶיךָ שִׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתֶּךָ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְיָ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְיָ: וְאַנְחָנוּ בְּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּוֶא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֹתֶיךָ שְׁמֶךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֶךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֹתִי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלָיו קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהֵר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּחִדְרֵת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ וְיִזְמְרוּ שְׁמֶךָ סֶלָה: וְזָמְרוּ אֱלֹהִים וְזָמְרוּ וְזָמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וְזָמְרוּ: כִּי מִלֶּךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וְזָמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקְרָה: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּרְתָּ

וְהַתְּפִלָּה וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׂמִים וּבְאַרְץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָּה וְהַמְתַּנְשָׂא
 לְכָל לְרֹאשׁ: מִי לֹא יֵרָאֶה מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
 וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ: מֵאִין כְּמוֹךָ יְיָ גָדוֹל אֶתָּה וְגָדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לָךְ
 זָרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תַּעֲזֹז יָדְךָ תִּרְוֶם יְמִינְךָ: כִּי מִי בַּשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יְדָמָה לִי בְּכַנִּי
 אֱלֹהִים: אֲנִי נֶעְרֵץ בְּסוּד־קִדְשֵׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבְיָיו: יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
 מִי־כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כְּמֹכָה נֶאֱדָר
 בְּקִדְשׁ נוֹרָא תִּהְיֶה עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֲנִי כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
 נִחַלְתּוֹ לֹא־יִחַזֵּיק לְעַד אֲפֹי כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: לָכֵן גִּרְנָנָה לִי גִרְיָעָה לְצוֹר
 יִשְׁעֵנִי: נִקְדָּמָה פָּנָיו בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת גִּרְיָע לֹא: צָדֵק וּמִשְׁפָּט מְכֹון בְּסֶאֱךָ חֶסֶד
 וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ: לָךְ יוֹם אֶת־לָךְ לִילָה אֶתָּה הַכִּינֹת מְאוֹר וְשִׁמְשׁ: לָךְ שָׂמִים
 אֶת־לָךְ אֶרֶץ תִּבֵּל וּמִלֵּאָה אֶתָּה יְסֻדָּתָם: אֶתָּה הַצָּבֶת כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קוֹץ וְחֶרֶף
 אֶתָּה יִצְרָתָם: אֶתָּה רִצְצָתָ רֹאשֵׁי לְוִיָּתָן תִּתְנַנֵּנוּ מֵאֲכָל לָעַם לְצִיִּים: אֶתָּה פֹּרֶרֶת
 בְּעֶזְךָ יָם שִׁבְרָתָ רֹאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַמַּיִם: אֶתָּה בִּקְעָתָ מַעַיִן וְנִחַל אֶתָּה הוֹבִשְׁתָּ
 גִּהְרוֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיִּבְשֵׁת יָדָיו יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידוֹ
 מְחַקְרֵי־אֶרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לֹא: אֲשֶׁר בִּידוֹ נֶפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ:
 הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף שְׁלָךְ, חוֹסֶה עַל עַמּוּלָךְ: הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף פְּעֻלָּךְ, יְיָ עֲשֵׂה
 לְמַעַן שְׁמוֹךְ: אֶתְּנֵנוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ, בְּעֶבֶר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֲנִי
 רַחוּם וְחַנוּן שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ
 אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תִּתְּנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

עַתָּה פְּתִיחָה חֲמוּם בְּרֹאשֵׁי הַמַּאֲמָרִים אֵלֶיךָ בֵּר שְׁמִיעָה חֲזָקָה

עִם יְיָ חֲזָקוֹ וְנִתְחַזְקָה.

וְקִרְאוּ אֱלֹהִים בְּחֲזָקָה (יונה ג ח):

אִישׁ אָוֶן^(ה) יִתְּנֶה אֲשָׁמָהוּ.

וַיֵּשֶׁב אֱלֹהֵי וִירַחֲמֵהוּ (ישעיה נה ז):

לְקִרְאוֹ לֹלֵא־יָנוּם וְלֹא יִישָׁן.

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל עוֹרֶה לָמָּה תִּישָׁן (תהלים מד כד):

יִשְׂרָאֵל זָכוֹר וּבִשְׁרוֹן מַעֲשֵׂה.

נִזְכּוֹר לִלְכַּת בַּדֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל וְלַחֲכִשִׁיר מַעֲשֵׂיו.

וַיִּי, הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֵׂה (דה"א יט יג):

הַבְּטִיחֵנוּ אֱלֹהִים אֶמֶת.

(ה) אָוֶן (תהלים ה ה). ת"י שקר.

כִּי לֹא אֶחָפֵץ בְּמוֹת הַמֵּת (יחזקאל יח לב):

בְּהַמָּצְאוֹ דְרִשׁוּהוּ בְּתַחַן לְקָרוֹב.
בעשיית

קָרָאָהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב (ישעיה נה ו):

רְצוּהוּ חֲלוּהוּ, בְּאִימָה עֲבֹדוּהוּ.

כָּל־זֶרַע יַעֲקֹב בְּבִדּוּהוּ (תהלים כג כד):

שְׁקוֹד דְּלִתּוֹת אֶרֶץ אֲפִים.
נתמיד בתפילה בבית הכנסת.

נִשָּׂא לְבַבְנוּ אֶל־כַּפִּים (איכה ג מא):
נרים את כפינו השמימה, וגם את ליבנו:

מִי יוֹדֵעַ רְצוֹת וַיּוֹאֵל^(א).
מי שיודע לרצות את ה', יתחיל להתפלל.

הַפּוֹן לְקִרְאָת־אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל (עמוס ד יב):
ונכין את עצמנו לשוב אל ה':

עֲרֹכוּ שֹׁעַ וּתְפִלָּה לְצָרָה.

קִדְשׁוֹ-צוֹם קִרְאוּ עֲצָרָה (יואל א יד):
אסיפה:

יִבְקֹשׁ יִפְלֹל אֱלֹהִים עוֹבֵד.
כל עובד ה':

וְשָׁב מִחֲרוֹן אָפוֹ וְלֹא נֹאכֵד (יונה ג ט):

הִירָצָה שֵׁי וְתִשָּׁר מֵהַשָּׁמַיִם.
אולי ירצה ה' את מתנתנו, התפילה, יותר מקרבן שמן.

בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי־שָׁמַן (מזכיה ו ז):
או ממנחה הבלולה בשמן:

חֲפוּץ שֹׁמֵעַ מִתְקַרְבֶּת עוֹלָיִם.
רצון ה' כי ישמעו לדבריו ולא שיקריבו לפניו עולות.

לְהִקְשִׁיב מִחֻלָּב אֵילִים (ש"א טו כג):
רצונו כי יקשיבו לתורתו, ולא בהקטרת החלבים:

זְכוֹת לִמָּד וַיִּשָּׁר עָקֵב.
למד עלינו זכות, ויישר עקמומית ליבנו.

זִכְר־אֱלֹה לְיַעֲקֹב (ישעיה מד כא):
וזכור מה שהבטחת לנו על ידי הושע הנביא:

(א) ויואל. פירשתי לשון התחלה כמו הוֹאִיל מִשָּׁה (דברים א ה) ויש לפרש גם ויואל, ויתרצה ה' לנו כמו שנא' וַיֹּאֲלֵהוּ (איוז ו ט) פירש"י ירצה.

קחו עמכם דברים.

לקבל דברי התפילה.

ושפה נשלים פרים (הושע יז ג):

במקום הקרבן:

כי על־רחמיך הרבים אָנוּ כְּמוֹתִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אַתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אַתָּה הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲנָן כְּבוֹדְךָ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דְרָכֶיךָ טוֹבָה לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֲסִידֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּו כִּי אַתָּה אֱלֹהִים וְחַנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְחִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֹזֵן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֱלֹהֵי אֶרֶץ אֲפִים אַתָּה. וּבַעַל הַרְחָמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גִּדַּלְתָּ רַחֲמֶיךָ וְחֲסִידֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֵרַע יִדִּידֶיךָ: תִּפְּנֹן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַרְחָמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפְלָה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹנוּ מְקַדָּם: מִחֲרוֹן אַפָּךָ שׁוֹב. כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב: וּבְצִל כְּנָפֶיךָ נִחָסָה וְנִתְלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשָׁע וְתִמְחָה אִשָּׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצֵב עִמּוֹ שָׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתֵנוּ וְתִקְשִׁיב מְנוּ מֵאֹמֶר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשָׁם נִאֲמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֱלֹהֵי רַחֲמִים וְחַנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֹנֵן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וְלִחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנֵי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמִיכוּן וּבְחַיִּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אִמֵּן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלָּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה דְקַדְשָׁא בְרִידָה הוּא לְעָלְמָא מוֹן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אִמֵּן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נִּגְדָּבֵר וּמַה־נִּצְטַדָּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהָשִׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גִּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְפָּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רְשָׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ

כִּי חָטְאָנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטְאָנוּ וְאִין מִי יַעֲמִיד בַּעֲדָנוּ שְׁמָךְ הַגָּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
 בָּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אִין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צָדָקָה עָשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמָךְ: לֹא
 כִּחְטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כַעֲוֹנוֹתֵינוּ תַגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבַהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
 בֵּן הַגִּבֹּר חֲסִדָּךְ עֲלֵינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב בֵּן תִּרְחִיק מִמָּוֶנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
 בְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים בֵּן תִּרְחַם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמִּים וְהַסְלִחוֹת כִּי
 מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְּחָתָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וְלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֵּם
 לְרַחֲמִים לִפְנֵי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
 וְשִׁמְעָתָ וְסִלְּחָתָ: סִלְּחָנָא לַעֲזֹן הָעָם הַזֶּה בְּגִדְלִי חֲסִדָּךְ וּבְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
 מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נְאֻמָּר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְּחָתִי בְּדַבְּרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעַ
 פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַיִּרְאֵה שְׁמִמֹּתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמָךְ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
 אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעֵה אֲדָנִי סִלְּחָה
 אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי־שְׁמָךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:
 עַט ע"ס א"ת ב"ש וזכור חסדך שלמה (הבבלי) הקטן יגדל בתורה חזק וכל זכוני בני ה'
 ה' אבנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אם אָמְרִי אֲשַׁבְּחָה מְרִי שִׁיחִי.^(א)

אם אני מנסה לשכוח את מרידות צרותי.

תּוֹגֹת דֹּאגוֹת תּוֹגִיּוֹן נִפְשִׁי לְהַשִּׁיחִי.

צרות ודאגות מצערות את נפשי ומשפילות את רוחי.

בְּלִי נֹחַ עֶצֶב לְמוֹתֶר מִטְרִיחִי.^(ב)

מעמלי אין לי נחת, אלא הכל לרווח הגוים המשעבדים אותי.

שַׁחֲתִי עַד־מָאֵד וְתִקְצַר רוּחִי:

שפלתי

נִשְׁוֹת צָרוֹת סְרוּגָה שְׁתִּים שְׁתִּים.^(ג)

הצרות ניגשות אלינו שתיים שתיים, קשורות אחת בחברתה.

רוּחַ^(ד) אִין בִּינְתִים מְעִיקוֹת בְּנַחֲשֵׁתִים.

ביניהן רוחן מכבידות עלי כשלשלאות של נחושות.

דוֹבְקוֹת דּוֹלְקוֹת דּוֹחְקוֹת בְּלִי עֲצָלְתִים.

בלוי עצלות.

רודפות

קִץ הַמִּצָּר^(ה), סוּר שְׁחֹק וּמִצְלָתִים:

אנחנו בצערנו, קצנו בחיינו, וסור ממנו שמחה ונגינה:

הִרְכַּבְתָּ לְרֹאשׁ עַמֶּךָ חוֹרֵשׁ גִּבּוֹם.

(א) מְרִי שִׁיחִי (איוב כג ז). ת"י מריד מימרי.

(ב) בְּלִי נֹחַ עֶצֶב לְמוֹתֶר מִטְרִיחִי. ע"פ לה"כ (משלי יד כג) בְּכָל־עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתֶר, ופירש"י ככל יגיע מלחכה יהיה רווח, ומתלונן הפייטן כי לנו אין רווח כי הכל למטרידי, המשעבד אותי.

(ג) סְרוּגָה. וְשִׁתְּרָגוּ (איכה א יד) פירש"י נעשו קליעות קליעות. ובמדרש רבה שם דרשו סריגות סריגות, הביא אותן מכופלות, צבל וכשדים, מדי ופרס, יון ומוקדן, אדום וישמעאל.

(ד) רוּחַ אִין בִּינְתִים. צילקו"ש (צראשית לב יז) וְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר אָמַר לִפְנֵינוּ רַב־ש"ע אִם יִהְיוּ כָרוֹת צָאוֹת עַל צָנִי, לֹא תִבְּאֵה אֹתוֹן ז' אַחֵר ז' אֲלֵל הָרִיחַ לֵהָן מַלְכוּתִיהֶן.

(ה) מִצָּר. פ"י מִטְעַר כְּמוֹ (ר"ה ז ט) הֵלֶךְ וּמֵלֵאוּ רַבִּי עֲקִיבָא מִצָּר.

צֵאת לְרוּיָה^(א) צוֹעֲקִים לָךְ מוֹשְׁגָבִם.
לחרות

וְתַרְבִּינָה סְרַעְפְּתִיו^(ב) כָּל־הַיּוֹם בְּקָרְבָם.

המשיל את אויבי ישראל לעץ פורה – רבו ענפיו, כל היום מתפשטים על ישראל.

פֹּאֲרֹתִיו תִּתְאַרְכְּנָה וַיֵּשֶׁב וַיִּהְפֹּךְ בָּם:

וזמורותיו הארוכות מציקות לישראל שוב ושוב:

זַעֲוִי^(ג) דָּלוּ מֵאֲנוֹשׁ, נָעוּ מוֹשִׁיעִים.

אנחנו רועדים וחלשים, והצדיקים שידעו להתפלל עלינו נפטרו לעולמם.

עֲתָקוּ גַם־גִּבְרוֹ חֵיל^(ד) רְשָׁעִים.

אבל הרשעים מאריכים ימים ועשירים.

חֲדָלוּ פָּרִזוֹן^(ה) וְלֹא נִבְרִים שׁוֹעִים^(ו).

מפחד אויב, הפסיקו ישראל לשבת בערי הפרזי, והגוים זלזלו בנכבדי ישראל.

סֵפֶר תַּנְחוּמִיָּה^(ז) לְמַרְת נֶפֶשׁ שַׁעֲשׁוּעִים:

רק ספר התורה שעשועים לישראל מרי נפש:

טְפִיל־שָׁקָר וְתַרְמִית לָבֶם לְהַסְבִּיר^(ח).

אויבינו ממציאים מליבם שקרים ורמאות כדי לשכנע אותנו.

נוֹשָׂאִים הֶבֶל פִּיצַת פִּימוֹ לְהַכְבִּיר^(ט).

אומרים בפיהם דברי הבל לרוב.

יֵצֵר עֵמָל עַל־יַחַק^(י) לְהַחְבִּיר^(יא).

רוצים שנתחבר אליהם לעבוד ע"ז כמותם.

מְצִיקִים צוֹרְרִים עִמָּךְ מִמָּךְ לְהַעֲבִיר:

כּוֹנְנֵנוּ לְהַשְׁחִית לָךְ בָּנִים, אֲבִיהֶם.

מתכוונים להשחית בנך, וחלא אתה אביהם.

לֹא תַחֲשֶׂה לְעֲנוֹתָם וּלְכִלּוֹתָם אֲבִיהֶם.

לא תשתוק כשאויביהם מייסרים ומכלים אותם.

(א) לרוייה (תהלים סו יב). ת"י לרווחתא.

(ב) סְרַעְפְּתִיו, פֹּאֲרֹתִיו. לה"כ (יחזקאל לא ה) וְתַרְבִּינָה סְרַעְפְּתִיו וְתִתְאַרְכְּנָה פֹּאֲרֹתִיו, סרעפות ופארות, שניהן לשון ענף וזמורה.

(ג) זַעֲוִי, לשון פחד ורעדה כמו שפי' אבן עזרא עה"פ וְלֹא־אָקָם וְלֹא־זָעַ מִפְּנֵי (אסתר ה ט). והפייטן מתלונן על שני דברים, הראשון כי אין לנו זכויות ולכן אנחנו רועדים וחלשים זַעֲוִי דלו, והשני כי הצדיקים נפטרו נָעוּ מוֹשִׁיעִים.

(ד) עֲתָקוּ גַם־גִּבְרוֹ חֵיל (איוב כא ז). פי' במלודה עֲתָקוּ, הזקינו, שלא כמו צדיקים שבנו שנפטרו לעולמם.

(ה) חֲדָלוּ פָּרִזוֹן (שופטים ה ז). פירש"י ערי הפרזי שאין להם חומה חדלו מהיות יושבים בהם מפני אויביהם ונאספו אל ערי המצור.

(ו) וְלֹא נִבְרִים שׁוֹעִים. כמו שהתרעם איוב (לד יט) וְלֹא־נִבְרָ שׁוֹעַ לְפָנַי־דָּל, פירש"י שוֹעַ, שר.

(ז) סֵפֶר תַּנְחוּמִיָּה. קרא לתורה תנחומים כ"ש בצפיקתא דרב כהנא (פיסקא אנכי אנכי, דף קל"ט ע"ב) וישראל נכנסין לבתי כנסיות ובתי מדרשות ונוטלין ס"ת וקורין בו ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקיימתי את־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וגו' ומתנחמין.

(ח) לְהַסְבִּיר. להגיד דברים המתווכחים על לב שומעם, כמו שפירש"י (שמות יט יח) לסבר את האוזן.

(ט) הֶבֶל פִּיצַת פִּימוֹ להכביר. לה"כ (איוב לה טז) וְאִיֹּב הֶבֶל וּפִצָּה־פִּיהוּ בְּבִלְי־דַעַת מְלִין וְיִבְרָ, פי' איוב פותח פיו לומר הבל, ומרבה בדברים חסרי דעת.

(י) יֵצֵר עֵמָל עַל־יַחַק (תהלים לד כ). פירש"י האומות היוצרים כלמים ומסכות להיותו חוק להם עבודתם.

(יא) לְהַחְבִּיר. מבקשים שנתחבר להם. וי"מ מבקשים לעשות פסל שלהם שותף עם הקב"ה כדיכול כמו שפירש"י על הפ' הַיִּחְבְּרָךְ בְּפֶאֱ הַיּוֹת (תהלים לד כ).

שְׁלֹמֶה הָיִיתָ קִיּוֹד טְרוּדֵי נְיֻהֶם.

למה ישראל המקווים בד' גורשו מבתיהם.

יַעֲזֹרוּ^(א) גְּאוּלִּים דְּאוֹת^(ב) לְעִיר מְקוּיָהֶם:

יבואו גאולים, מהר כמו נשר טס, לירושלים, עיר תקוותם:

אֲדַמֶּת קֹדֶשׁ מְקוֹם דְּבִירָךְ נִהְלֵנוּ.

בְּקוֹל תוֹדָה וְרִנָּה הֶמוֹן חוֹגְגֵינוּ.

בתוך המון ישראל החוגגים.

זְבַח־צֶדֶק נִקְרִיב לָךְ מִגִּנֵּנוּ.

אֲמַרִּינוּ הַאֲזִינָה יי פִּינָה הַגִּיגֵנוּ:

והבן מחשבות ליבנו:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִחֲאֲנוּשׁ
כִּי־תִזְכְּרֵנוּ וּכְן־אָדָם כִּי תִפְקֹדֵנוּ: וְתִפְקֹדֵנוּ לְבָקָרִים לְרִגְעִים תִּבְחָנֵנוּ:
אָדָם יִלּוֹד אִשָּׁה קָצֵר יָמִים וּשְׂבַע־רָגְזוֹ: כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר
יַעֲשֶׂה־טוֹב וְלֹא יִחָטָא: זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבְּרָה לִב־נִשְׁבָּר וְנִדְבָּה
אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹד בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סֶלַח אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תִּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירָךְ וְעַל־עַמּוֹד:

(א) יעזרו גאולים. כמו שנא' (ויאל 7 ז) הנני מעירם מן המקום אשר מכרתם אתם שמה, ת"י הא אנא מיתא להון, פי' מציא חותם. והרד"ק פי' מעירם, משנית המוות, ובתחיית המתים מדובר, וייתכן כי גם הפייטן התכוון לכך, יעזרו גאולים, יתעוררו מחי ישראל בגלות בתחיית המתים.

(ב) דאות. באשר ידאה הנשר (דברים כח מט), פי' אכן עזרא, יעוף.

פ ע"ס אלב"ם פעמיים וצסוף חתום יצחק הקטן יגדל בתשובה ובמעשים טובים אמן ואמן

אֵהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ

אָנוּשׁ עַד־דָּפָא תָשֵׁב^(א).

אתה מעודד את האדם לחזור בתשובה עד ידכא לבו אליך.

לִפְנֵי גְבָעוֹת וְתֵבֶל תִּישָׁב^(ב):

ואת התשובה הכנת עוד לפני בריאת העולם:

בְּהֶאֱמֵן אֶצְלָךְ שַׁעֲשׁוּעֵי יוֹמִים^(ג).

בזמן שעדיין התורה היתה אצלך כבת המשחקת עם אביה כביכול.

מִרְחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם:

גִּיטוֹת בְּסֶבֶב מוֹדִינָה מְשַׁבֶּשֶׁת^(ד).

תוקפים אותנו מכל צד ומצבנו קשה כמו מדינה שמסתובבים בה גדודים של לסטים.

נְתוּנָה לְמַרְפָּא וְצָרִי תַחֲבֹשֶׁת:

אבל התשובה יכולה להציל אותנו:

דַּעַת טָעַם הָרוּיחָה מִהַשְׁחִית^(ה).

אדם הראשון, שטעם מעץ הדעת, ניצל על ידי התשובה.

שְׁרִיגוּ בְּדִינוֹ מַחְצִית הַפְּחִית^(ו):

ולקין בנו, הופחת מחצית ענשו, בזכות התשובה:

הַמַּצֵּעַ כְּבִלְבֵּל עֲלֵבוֹן תִּבַּע^(ז).

ראובן בלבב יצועי אביו ותבע את עלבון אמו.

עֲשֻׁקוּ בְּשָׁקוֹ וְתַעֲנִיתוֹ קָבַע^(ח):

ואח"כ שב ועסק בשק ותענית:

(א) עד דכא (תהלים ז ג). פירשתי כמו רש"י פסחים (דף נ"ד ע"א).

(ב) לפני גבעות. בפסחים (דף נ"ד ע"א) ז' דברים נזכרו קודם שנזכר העולם וגו' תשובה דכתיב (תהלים ז) בְּמָרָם הָרִים יִלְדוּ וגו' וכתיב תָּשֵׁב אָנוּשׁ עַד־דָּפָא וְתֹאמַר שׁוּבוּ בְּנֵי־אָדָם.

(ג) שעשועי יומים. במדרש (ויקרא רבה יט א) שני אלפים שנה קדמה תורה לבריאת עולם שנאמר וְאֶהְיָה אֶצְלוֹ אֱמוּנָה וְאֶהְיָה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם וְיוֹמוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה אֵלֶּף שָׁנִים שְׁנָאֵם בִּי אֵלֶּף שָׁנִים בְּעִינֶיךָ בְּיוֹם.

(ד) גיטות כסבב מדינה משובשת. בפסיקתא דרב כהנא (ריש סוזה) אָם יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעָם לֹא יִחַרְדּוּ וגו' משל למדינה שהיתה משובשת בגיטות והיה זה זקן אחד והיה מזהיר לכל בני המדינה כל מי שהיה שומע לו היה ניצל וכל מי שלא היה שומע לו היו הגייסות באות והורגין אותו וכו' אין הקב"ה חפץ במיתתו של רשעים וכו' אלא שובו שובו מִדְּרָכֵיכֶם הָרָעִים וְלִמְדָה תִּמְוֹתוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל.

(ה) דעת טעם הרויחה מהשחית. בילקו"ש (בראשית רמז ל"ז) וְעֵתָה פֶּן־יִשְׁלַח יְדוֹ מִלְמַד שֶׁפֶתַח לוֹ הַקֶּבֶ"ה פֶּתַח שֶׁל תְּשׁוּבָה כִּמְה דַּלַּת אִמֵּר וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל מִה ד' יִתְיַד שְׂאֵל מַעֲמָד.

(ו) מחצית הפחית. כ"ס (ויקרא רבה י ה) תשובה עושה מחלה ממי את למד מקין שנגזרה עליו גזירה, כיון שעשה תשובה נמנע ממנו חצי גזירה. ובפסיקתא דר"כ (סוזה) ומנין שנמנעה ממנו חצי גזירה, וַיֵּצֵא קִין מִלְּפָנֵי ה' וַיִּשָּׁב בְּאֶרֶץ־נֹד קְדָמַת־עֵדֶן בֹּאֵרֶץ נֶעַ וְנָד אֵין כְּתִיב כֹּאן אֵלֶּא בְּאֶרֶץ־נֹד.

(ז) המצע כבלבל עלבון תבע. כמו שפירש"י (בראשית לה כז) וַיִּלָּךְ רְאוּבֵן וַיִּשָּׁבֶּב אֶת־בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אֲבִיו, מִחוּד שֶׁבִלְבֵּל מַשְׁכָּבוֹ מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כֹּאִילוֹ שֶׁכָּבָה, וְלִמָּה בִלְבָל וְחִלָּל יָצוּעִיו, שְׁכַמְתָּה רַחֵל נָטַל יַעֲקֹב מִיַּתְדוֹ שֶׁהִיָּתָה נְחוּנָה תְדִיר בַּהֵל רַחֵל וְלֹא בַּשָּׂר אֲוֵהִלִּים וְנִתְּנָה בַּהֵל בִּלְהָה, בֹּא רְאוּבֵן וְתִבַּע עֲלֵבוֹן אִמּוֹ, אִמֵּר אִם אַחֲרֵת אִמִּי הִיָּתָה לָרָה לֹאִמִּי, שְׁפַחַת אַחֲרֵת אִמִּי תִהְיֶה לָרָה לֹאִמִּי, לָכֵן בִּלְבָל.

(ח) בשקו ותעניתו. בפסיקתא (סוזה) רְאוּבֵן הִיָּה עוֹסֵק בְּשָׁק וְתַעֲנִית עַל מַעֲשֵׂה בִלְהָה.

וַאֲפֵי כִּי מִבְּכוּרָה נִגְרַשׁ^(א).

למרות כי ניטלה ממנו בכורה וניתנה ליוסף.

פֶּרֶשׁ מֵאֲבִיו לְהִשְׁיבוֹ דָּרֶשׁ:

רצה להחזיר ליעקב אבינו את יוסף, שהלך ממנו:

זָכָה לוֹ מִשְׁכָּרְתָּ יִתְרָה^(ב).

בשכר שחזר בתשובה ושהציל את יוסף קיבל ראובן שכר רב.

צוּפָה לְהַעֲמִיד בְּאֵר הַתּוֹרָה^(ג):

נרפה פי' נביא - יצא מחלציו הנביא בארי, מעין של תורה:

חֲזֹרֶת הַשְּׁבִטִים בְּצִדְקוֹ תִּתְּחַבֵּר^(ד).

בזכות בארי, יזכו עשרת השבטים לחזור לארץ ישראל בתחיית המתים.

קָלוּט בְּזָהָב מְעוֹת הַמְּדַבֵּר^(ה):

כמי שמחפש מטבע זהב שאבד ממנו ואגב מלקט גם מעות נחושת:

טָכְסָם^(ו) בְּנוֹ בְּקִי וּמִיֶּשֶׁב^(ז).

הושע הנביא, בנו של בארי, היה שלם בחכמה ומיושב בדעת.

רְאוּי לְהִשְׁיֵא עֵצָה וּמַחֲשָׁב:

ומחשבה:

יִשְׂרָאֵל, קוֹנֶה נִכְמָרוֹ נְחוּמִיו.

ואמר להם – עכשיו נכמרו רחמיו של הקב"ה עליכם.

שׁוֹבָה עַד שְׁהוּא בְּמִדַּת רַחֲמָיו^(ח):

לכן נצלו הזדמנויות זו לשוב בזמן של רחמים שמה יעבור הזמן:

(א) מבכורה נגרש. כמו שאמרה לאה (ברכות דף ז' ע"ב) ואילו בני אע"ג דעל כרחיה שקליה יוסף לזכירותיה מנייה דכתיב (דה"א ה' א') וַיִּבְחַלְלוּ יִצְחָקִי אֲבִיו נִתְּנָה בְּכֹרֶתוֹ לְבִנְיָיִם יוֹסֵף, אפי' הכי לא חקנא ביה דכתיב (בראשית לו' כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם.

(ב) משכורת יתרה. בפסיקתא דר"כ (שזבה) אמר לו הקב"ה אתה ביקשת למיחזר ברא חביבא לאבוי, חייך שכן בנך מחזיר את ישראל לאביהם שבשמים, ואיזה, זה הושע (שלאמר שובבה ישראל עד ה' אלהיך). וזילקו"ש (הושע רמז תק"ל) א"ל הקב"ה לראובן מעולם לא חטא אדם בפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה חייך שכן בנך עומד ופותח בתשובה ואיזה זה הושע וואע"פ שאדם וקין עשו תשובה, זה היה רק אחרי שהוכיח אותם הקב"ה משא"כ לראובן פתח בתשובה מעצמו.

(ג) צופה להעמיד באר התורה. מדבר על בארי אבי הנביא הושע, ובארי עצמו היה נביא (ויק"ר ו' ו') ובפסיקתא דר"כ (פ' שזבה) דרשו כי בארי הוא בארה נשיא הראובני אשר הגלה תלגת פלנאסר מלך אשור (דברי הימים א' ה' ו') ונקרא בארה כי היה בארה של תורה.

(ד) חזרת השבטים בצדקו תחבר. זילקוט שמעוני (הושע רמז תקט"ז) ולמה מת בארה בגולה בשביל שיחזרו עשרת השבטים בזכותו ולמה מת משה במדבר בשביל שיחזרו מתי מדבר בזכותו.

(ה) קלוט בזהב מעות המדבר. זילקוט"ש (ואתחנן רמז תתי"ד) א"ל הקב"ה (למשה) אם אתה נקבר אלנך בזכותך הן באין עמך, משל למה הדבר דומה לאחד שנתפזרו מעותיו במקום אפילה, אמר אם אני אומר האירו לי שאלקט מעותי אין כל בריה משגחת עלי, מה עשה נטל זהב אחד והשליכו בתוכו, והתחיל כווח ואומר בצקשה מכס האירו לי, זהב אחד היה לי ונפל ממני, באו והאירו לי, מה עשה, משנטל את הזהב לקט מעותיו. וקליטה כמו לקיטה. אולי כ"ל בזהב כמו בפראג שמ"ז.

(ו) טכסם. תכונה. כמו טכסיסי מלכות (שבת דף ל"א ע"א) פי' תיקוני המלך.

(ז) בקי ומישב. כ"ס (פסיקתא דר"כ – שזבה) על מ"ש הושע (יד א') תִּאֲשֹׁם שְׁמִרֹן בִּי מִרְתָּה בְּאִהִיָּה בְּהָרֵב יִפְלֹוּ וגו' שובבה ישראל עד ה' אלהיך וגו' משל למדינה שמרדה במלך ושלח לה המלך פולמרכוס (שר לבא) להחריבה והיה אותו פולמרכוס בקי ומישב, אמר להם טלו לכם זמן שלא יעשה לכם המלך כמו שעשה למדינה פלונית ולכל חכרותיה, כך אמר הושע לישראל בני עשו תשובה שלא יעשה לכם הקב"ה כמו שעשה לשומרון ולחכרותיה.

(ח) שובה עד שהוא במדת רחמיו. זילקוט"ש (הושע רמז תקל"ב) עד ה' עד שהוא במידת רחמים.

כְּתוּב לְמַעַל לְהַזְהִיר חֶבְרָתָהּ.

לפני שהזהיר הושע את ירושלים לשוב, הזכיר לה את שומרון חברתה.

תֹּאשֵׁם שְׁמֶרֶן כִּי מִרְתָּהּ:

אשר מרדה בה' ונענשה, ככתוב למעלה (הושע יד א):

אֶל נְתִיבוֹת עוֹלָם אָזְלוּ.

מאז בריאת העולם, חיפשו אנשים מה דינו של חוטא.

לְחִכְמָה וּלְנְבוּאָה וּלְתוֹרָה שְׁאֵלוּ^(א):

שאלו לחכמה, לנבואה ולתורה, חוטא מה דינו:

בְּטוֹב וַיֵּשֶׁר לְהַמְלִיךְ נִזְכְּרוּ.

אח"כ נזכרו לשאול גם את ה' הטוב והישר, והוא אמר כי מספיק לחזור בתשובה.

מִתוֹךְ סוּדְיוֹ חֲסִדְיוֹ נִפְרוּ:

מתוך עצה זו שנתן ה', ניכר גודל חסדיו:

נִגְדַל-חֶסֶד לֹא נִיחַל.

נְצוּחַ מִבְּרִיּוֹתָיו^(ב) וְעֲלִבּוֹנוֹ מוֹחֵל:

בעל התשובה, כביכול, מנצח את הקב"ה, המבטל את רוע הגזרה

דוֹרוֹנוֹ בְּכָלִי שְׁבוּר מוֹבֵל^(ג).

את המתנה שלנו לה', היא התפילה, יש להביא בלב שבור.

סִמִּי קְצִיעוֹת בְּגָדוֹתָיו מִקָּבֶל^(ד):

עונות השב נחשבים לו כזכויות ומתקבלים לרצון:

הוּא שֶׁהַנְּבִיא מְקַלֵּם מַחִילָתוֹ.

עֵבֶר עַל-פֶּשַׁע שִׁירִי נִחַלְתוֹ^(ה):

מוותר לשארית ישראל:

וּמִי כְמוֹהוּ מוֹרָה לְחַטָּאִים.

פֶּשֶׁר^(ו) דְּבָרִים וְרָצוֹי מִבְּטָאִים:

להתוודות בפה ולרצות אותך בדיבור:

(א) שאלו. בילקוט שמעוני (תהלים רמז תש"ב) שאלו לחכמה חוטא מה עונשו, א"ל חטאים תִּרְדָּף רָעָה (משלי

יג כח), שאלו לנבואה חוטא מה עונשו, א"ל הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תָמוּת (ויחזקאל יח ד), שאלו לתורה חוטא מה עונשו, א"ל יציא אשם ויחכפר לו, שאלו להקב"ה חוטא מה עונשו, א"ל יעשה תשובה ויחכפר לו, הה"ד מִטוֹב וַיֵּשֶׁר ה' עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ (תהלים כה ח), שהוא מורה לחטאים דרך שיעשו תשובה.

(ב) נצוח מבריותיו. בפסחים (דף קי"ט ע"א) מאי דכתיב (תהלים ד א) לְמַנְצֵחַ מְזֻמָּר לְדָוִד זְמִירוֹתָיו לְמִי שְׁנוֹחִין אוֹתוֹ וְשִׁמְחָה, בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מידת בשר ודם, בשר ודם מנלחין אותו ועלב אזל הקב"ה נולחין אותו ושמח שנאמר (תהלים קו כג) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לִוְלִי מִשָּׁח בְּחִירוֹ עֶמֶד בְּפָרִץ לְפָנָיו.

(ג) בכלי שבור מובל. בפסיקתא דרב כהנא (שופט) לְבִי-נִשְׁבֵּר וְנִדְּבָה וכו' אש הדיוט משתמש בכלי שבור גנאי הוא לו, אזל הקב"ה אינו כן אלא כל שימושיו כלים שבורים, קרוב ה' לְנִשְׁבְּרֵי-לֵב.

(ד) סמי קציעות בגדותיו מקבל. בירושלמי פאה (דף ה ע"א) אמר רבי יוחנן ולא עוד אלא כל העצירות שעשה הן נחשדין לו כזכויות מה טעם (תהלים מה ט) מִרְּאֵה-לֹת קְצִיעוֹת פֶּלֶא-בְּגִדְתֶּיךָ כָּל בְּגִידוֹת שְׂבָגְתָּ בִּי הִרִי הֵן כְּמוֹר וְהַלּוֹת וְקָצִיעוֹת (מיני בשמים).

(ה) שירי נחלתו. רמז למ"ש (ר"ה דף י"ז) לְשִׁאֲרֵית נִחַלְתוֹ (מיכה ז יח) לְמִי שְׁמָשִׁים עֲלָמוֹ כְּשִׁירִים, פִּי לֹא-פִקִּי צַעֲלִי גֵאוּהָ.

(ו) פֶּשֶׁר. כן נקראת התשובה כ"ש במדרש (ויקרא רבה י ה) אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי.

יִרְזֶם יֵת לְשַׁלְחָנִי תוֹסֵפוֹת.

הקב"ה מזרז אותנו להחליף מעשינו הרעים במעשים טובים כמי שנותן עמלה לשולחני.

צְרוּרוֹת רַעוֹת בְּמַעוֹת יְפוֹת^(א):

כדי להחליף מעות רעות ביפות:

חוֹטֵא לְשׁוֹב אִם יִתְבַּיֵּשׁ^(ב).

וגם אם החוטא מתבייש לסגף את עצמו בשק ותענית אין זה מעכב את התשובה.

קְרִיאַת עֲדוּתוֹ בְּעוֹד יֵשׁ^(ג):

אלא העיקר שיעיד עליו ה' כי לא יחזור לזה החטא כל ימי חייו:

טוֹבָה לְעוֹלָם בְּשִׁבְלֹ נְרִיצִית.

הרבה טובה מגיעה לעולם בזכות בעלי תשובה.

רְבִים וְיָחִיד^(ד) זְכוֹתָם נִמְצָאת:

הן רבים הן יחיד:

יַעַן כִּי נִתְּוִית^(ה) פַּעֲמַיִם.

לכן נרשמה מצות תשובה פעמיים על ידי הושע.

שׁוֹבָה וְשׁוֹבוּ לְאַבְיָכֶם שְׁבִשְׁמַיִם:

פעם בלי יחיד שובה (הושע יד ב), פעם בלי רבים שובו (שם יד ג):

בְּכֶן מַלְכִים שִׁיֵּצֵא לְתַרְבוֹת.

אנחנו כבן מלך שיצא לתרבות רעה.

תוֹחֲלֵתוֹ חוֹזֵר לְאַבּוֹ בְּקִרְבוֹת^(ו):

שעדיף לו לחזור לאביו בכל ההקדס, בטרם יעניש אותו:

יִשְׂרָאֵל בְּנֶךְ בְּכוֹרֶךָ יִקְרָךְ.

צַעֲצוּעֵי^(ז) שְׁעִשׁוּעֶיךָ זְכוֹר בְּזִכְרֶךָ:

ילד שעשועים זכור, ביום זיכרון:

חוֹזֵר אֶצְלֶךָ וּבִתְשׁוּבָה שָׁב.

(א) תת לשלחני תוספות. צרורות רעות במעות יפות. צילקו"ש (הושע רמז תקכ"ט) עה"פ (הושע יג יז)

צְרוּר עוֹן אֲפָרַיִם, כל מי שיש צידו עבירה ומחזיק לעשות תשובה יחליפנה במעשה הטוב ויעשה תשובה ויחזק, משל לאדם שיש לו צרורות של זוזים רעים, ילך אלל שולחני ויתן לו תוספת ומחליפם בזוזים טובים. וכמו שהמחליף מעות רך לכת תוספת לשכר השולחני כך השב רך להוסיף על עצמו גדר ולפרוש מן התענוגים גם בדברים המותרים (שע"ת א ל).

אם יתבייש. פי' מחזיק לסגף עצמו בתענית (זית רענן על הילקוט שם).

(ג) עדותו בעוד יש. ברמב"ם בפ"ב מהל' תשובה ה"ב ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בליבו שלא יעשה עוד, וכו' ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר ולא נאמר עוד להינו למעשה ידינו (הושע יד ז), עוד, פי' כל ימי חייו (רש"י תהלים קד לג בְּעוֹדִי, בְּעוֹדִי חַי). א"נ כ"ש (ע"ז דף י"ט ע"א) אשרי מי שעושה תשובה בעודו איש אבל השב כאשר נחלש כמו אין מקבל שכר כ"כ (שע"ת ב לג). וי"מ קריאת עדותו, יעסוק בתורה לכפרת עוונות.

(ד) רבים ויחיד. ביומא (דף פ"ו ע"ב) גדולה תשובה שבצביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו.

(ה) נתוית. נרשמה כמו שפירש"י (יחזקאל ט ז) וְהִתְנִיחַ, ורשמת.

(ו) לבן מלכים שיצא לתרבות תוחלתו וכו'. בפסיקתא רבתי (שובה ישראל ד') דימה ישראל לבן מלך שאוהבו אומר לו אביך עתיד להכותך ולחושך בבית האסורין וכו' ובאחרונה אתה חוזר ומבקש הימנו והוא מקבלך וגו' עשה את האחרונים ראשונים ולך אללו ובקש הימנו והוא מקבלך וגו' ונשכחת המכות.

(ז) צעצועים (דה"ב ג י). ילד (רש"י).

קִטְרַת תַּכּוֹן פִּלּוּל יִקְשָׁב:

תפילתו תתקבל כקטרות, ותקשיב לה:

הַמּוֹן מַעֲיֵד יִהְמוּ לוֹ.

קָדָם בְּסִינֵי תִשְׁלֹם לְמוּלוֹ:

גָּמוּל טוֹב לְיִשְׂרָאֵל עַל שֶׁהִקְדִּימוּ נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע:

טוֹבֵךְ וְרַחֲמֶיךָ יִכְפֹּל לוֹ.

והכפל רחמך לישראל.

נָעַם דְּבִירְךָ בּוֹ בְּפִלְלוֹ:

כאשר הם מתפללים בביהכ"נ מקדש מעט:

יַעַן תִּרְרָה בְּמַחַט פֶּתַח^(א).

אם פתחנו חור קטן כמו של מחט.

יְהִי שְׁלֶךְ בְּאוֹלָם הַנִּפְתָּח^(ב):

אתה תפתח לנו כפתחו של אולם:

אֵין רְאוּתְךָ בְּלִיתִּתְבוּנָן.

למרות שהוא רואה את חטאינו, אין ה' מתבונן עליהם.

יָדַע מִתִּישׁוּא לְכוּנָן:

כי הוא מכיר את יצרנו הרע, שהרי הוא ברא אותנו:

יֵשׁ בְּנֶהֱגַ עוֹלָם בְּרִיבִים^(ג).

דרך העולם, כששנים רבו.

מְבִיָּה אֶת־חִבְרוֹ בְּרִבִּים:

וביזה אחד את חברו ברבים:

לְאַחַר זְמַן רוּחוֹ בְּצַנָּנוּ.

כשהצטננו הרוחות.

שׁוֹחֵר טוֹבוֹ וּמְבַקֵּשׁ רְצוֹנוֹ:

רוצה לפייס את חברו:

נוֹתֵן חוֹב הַדִּין בְּבִתְחֻלָּה.

הדין נותן כי יאסוף את כל העומדים בשעת העלבון.

(א) חררה (כלים יג ה). נקב המחט. במחט פתח. במדרש (שיר רבה ה ב) עה"פ פְּתָחִי לִי אֲחֹתִי אמר הקב"ה לישראל, בני פתחו לי פתח של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסין בו.

(ב) באולם הנפתח. הניגוד בין החור הקטן של המחט לפתחו הגדול של האולם צעירובין (דף נ"ג ע"א) ליבן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט סידקית.

(ג) יש בנהוג העולם וכו'. בילקו"ש (הושע רמז תקל"ב) צנוהג שבעולם אדם המבזה את חבריו ברבים, ולאחר זמן מבקש לרצות לו, הוא אומר אתה מבזה לי ברבים ומתרחל לי בינך וביני, כך והבא אותם אנשים שציויתי בפניהם ואני מתרחל. אבל הקב"ה אינו כן, אלא עומד ומחרף ומגדף בשוק והקב"ה א"ל עשה תשובה ביני לבינך ואני מקבלך. ביומא (דף פ"ו ע"ב) א"ר יהודה רב רמי כתיב (תהלים לב א) אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע בְּסִי חַטָּאָה וְכַחֵיב (משלי כח יג) מְבַקֵּשׁ פְּשָׁעֵיו לֹא יִצְלִיחַ לֹא קָשִׁיָּא הֵא בַחטָא מְפֹרָס הֵא בַחטָא שְׂאִינוּ מְפֹרָס רַב זֹמְרָא רַב טוֹבִיָּה אָמַר רַב נַחֲמָן כֹּאן בַּעֲצִיבוּת שְׂבִין אָדָם לַחֲבִירוֹ כֹּאן בַּעֲצִיבוּת שְׂבִין אָדָם לְמִקּוּם. הַרְמָב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ה) הִבִּיא רַק אֶת הַלָּשׁוֹן הַשֵּׁנִי, וְאֵתוּ שְׁפִיר דְּבָרֵי הַפִּיּוּט שְׂגָם בַּחטָא מְפֹרָס סָגִי בַּחטָבָה צִנְעָא. אֲבָל דַּעַת הָרַאצ"ד (בהשגה שם) וְכֵן ר' יוֹנָה (שַׁע"ת א יח) שֶׁלָּשׁוֹן רֹאשׁוֹן לֹא נִדְחָה מֵהַלָּכָה.

יִשׁוּר יִבְקֹשׁ מִמֶּנּוּ מַחִילָה^(א):

ויעמידם שורות שורות בשעת בקשת המחילה:

יִגְדֵּל יִשְׁגִּיא בַּח הַבּוֹרָא.

אבל הבורא גדול מברואיו.

בְּתִשׁוּבָה מוֹרָה בְּהִצְנֵעַ קוֹרָא:

והוא מבקש תשובה בהצנע גם אם העבירה היתה בפרהסיא:

וְרֵאוּ הַשָּׁם הַנִּכְבָּד לְקָלְסוּ.

בְּדְבָרִים מְרָצִים נוֹחִים לְפִיָּסוּ:

עֲדִיעֶרָה רוּחַ מְפֹרָם^(ב).

יישפך

שְׁבוּתֵנוּ יֵשִׁיב מִצָּפוֹן וּמִדָּרוֹם:

טוֹב יֵיטִיב מְקוֹם מְקַדְּשֵׁיו.

אִז מוֹזְבָּחוֹ נֶעְלָה קִדְּשֵׁיו:

וְאִז מְנוּתֵינוּ נִשְׁלָמָה בַּחֲקִים.

כמשפטים

קרבותינו

מִבְּטַח פְּלִקְצוֹי אֶרֶץ וַיִּם רְחוּקִים:

בד בוטחים כל ישראל הגולים בקצווי ארץ ומעבר לים:

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רְחֻמִּים מִתְנַהֵּג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבָּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־פְּלִבְשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי. יי א רְחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: יְהִיו לְרָצוֹן
אֲמִרֵי־פִינוּ וְהַגִּיזוֹן לִבְנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: אֲמִרֵנוּ הַאֲזִינָה יי
בִּינָה הַגִּיגֵנוּ: אֲדֹנֵי שְׂמֵעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּחֲיִינָה אֲזַנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל
תַּחֲנוּנֵינוּ: יְהִי־חֶסֶדְךָ יי עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: חֵי חֵי הוּא יוֹדֶךָ כְּמוֹנוּ

(א) ישור יבקש ממנו מחילה. כ"ש (איוב לג כז) ישור על־אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי וַיִּשָּׁר הָעוֹנִיתִי וְלֹא־שָׁוָה לִי
וּדְכָסוּ (יומא דף פ"ז ע"א) כל המקניט את חבירו אפילו בדברים כריז לפייסו וכו' ולכיד לפייסו בשלש
שורות של שלשה בני אדם.

(ב) עד יערה רוח. כ"ש (ישעיה לב טו) עַד־יֵעֲרָה עָלֵינוּ רוּחַ מְפֹרָם פִּיכָס"י יִשְׁפּוֹךְ עָלֵינוּ.

היום, אב לבנים יודיע אל־אמתך⁽⁶⁾: ונפשנו נבהלה מאד ואתה יי
עד־מתי:

לוי הושועה על־עמך ברכתך פלה: יי צבאות עמנו משגב־לנו אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
פלה: יי צבאות אשרי אדם במח בך: יי הושועה הפלך יעננו ביום־קראנו: כי
לא על־צדקתינו אֲנַחְנוּ מְפִילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סְלַח אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

פא ע"ס א"ב וכל בתיו בעלי ה' אצנים זולת בית אחרון של כל מאמר שהוא על לה"כ ובסוף
חתום אליה בר שמעיה חזק

אֲהִינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲרִיָּה בִיעֵר⁽³⁾ דְּמִיתִי וְנִמְשַׁלְתִּי בַּחוּבִי.

קול תפילתי נשמע מכוער כקול אריה ביער, בגלל עוונותי.

בַּטּוּי נֹזֵאֵל וּמִלְתִּי לְשׁוֹן הָבִי⁽²⁾.

אני מדבר ככסיל, ודבריי אינם נכונים.

נִרְעַתִּי מִקִּישׁ בְּכֶן־קִישׁ וּמִסֶּפֶר בְּגוֹי⁽⁷⁾.

חסר לי צדיק שידע לדפוק על שערי שמים כמו מרדכי.

כַּל־רֹאשׁ לַחֲלִי וְכַל־לֵב דְּוִי (ישעיה א ה):

דְּוִי גֹלָה וְנִקְלָה הִכְאֲבָתִי וְנַעֲבַרְתִּי.

ונבזה

הוֹנַעְתִּי חֲגֹתִי וְרוּיָתִי רוּשׁ וְנִשְׁכַּרְתִּי.

התנדנדתי כשיכור, שתייתי משקים מרים ונשכרתי.

וּמִדַּחַק אֲדוֹנִים חָנָם לָהֶם נִמְכַּרְתִּי.

אשר נמכרתי להם חנם.

בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נִפְשִׁי אֶת־יִי זְכַרְתִּי (יונה ב ח):

כשאני מתעלף מרוב צער אני זוכר את ה' :

זְכַרְתִּי חֶסֶדְךָ וְאַהֲבָתְךָ עָלַי בְּהִדְגִּילִי.

זכרתי ימי קדם שהיית מניף עלי כדגל חסד ואהבה.

חֹבֹת הַעֲבִירוּ וְאוֹתִי לָךְ הִסְגִּילִי.

אהבתך וחסדך כיפרו על עוונותי והייתי לך לסגולה.

(א) חי חי וגו' (ישעיה לח יט). פי' על כל החיים להודות לך, כפי שאנחנו מודים לך, ועל כל אב להודיע לבנו
את אמונתך.

(ב) אריה ביער. כ"ס היתה לי נחלתי באריה ביער נתנה עלי בקולה עליבן שגאתיה (ורמיה יב ח) מאי
נתנה עלי בקולה אמר מר זוטרא זה שלח ליבור שאינו הגון היוכל לפני התביה (תענית דף ט"ז ע"א).

(ג) הבאי. דברים לא נכונים, נדירים (ג א) נדרי הבאי אמר קונס אם לא ראיתי בדרכ הזה כעולי מלרים. וי"א
שהוא לשון מקרא הבאים (יחזקאל כ כט).

(ד) מוקיש כבן קיש. בן קיש הוא מרדכי שנאמר מרדכי בן יאיר בן־שמעי בן־קיש (אסתר ב ה) ובמגילה (דף
י"ב ע"ב) שנקרא בן קיש על שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו וזה פירושן מוקיש כבן קיש אדם שידע
להתפלל כמו מרדכי. ומספר בגוי. ע"ש הפ' מרדכי בלשון מספר בגוי (עזרא ב ב) ודרשו בלשון שהיה יודע
שצעים לשון, וייתכן כי הפייטן דורש בלשון מספר בגוי, שהיה יודע לספר בלשונות כל הגוים או שהיה
יודע לשונות של מספר גוים.

מִלֵּאִיךָ עֲתָה פֶּלֶל וְתַחַן יִרְגִּילוּ.

ישראל צאנך מרבים עכשיו תפילה ותחינה.

וְאֲבִיוֹנֵי אָדָם בְּקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל יִגִּילוּ (ישעיה כט יט):

יִגִּילוּ יִרְנֹוּ עֲבָדֶיךָ בְּפֶקֶד חוֹמוֹתַי.

ישראל ישמחו כאשר תזכור לבנות את חומותיי.

בְּדָכְד וְאֲבִנֵי חֶפֶץ תַּגְבִּילִם^(א) אֵימַתִּי.

מתי תבנה את כל גבולנו באבנים יקרות.

לִיתֵל עוֹלָם עִירִי וּלְשֹׁפֵל רְמוֹתַי.

ירושלים חֲרָבָה ובנייניי הושפלו.

וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתִי (תהלים ו ז):

מָתִי תַחֲיִינוּ וּמִתְחַוֵּמֹת תֵּשׁוּב תַעֲלֵנוּ.

נִיר^(ב) הָסֵר וְהַקֵּל סְמִלּוֹן^(ג) עֲלֵנוּ.

הסר את העול יתדות העול.

שִׁבְעַ מֵלֵא אוֹצְרוֹתֵינוּ וְהַצְלִיחָה מַפְעָלֵינוּ.

יְהִי־חֲסִידְךָ יְיָ עֲלֵינוּ (תהלים לג כב):

עֲלֵינוּ הַפֵּלֵא רַחֲמִים, בַּצָּרָה דִּרְשִׁיתִךָ.

פִּרְשִׁתִּי יָדַי אֵלֶיךָ, וּבִקְרָבִי שַׁחֲרִיתִךָ.

חיפשתיד.

צִמְאַח לְךָ נַפְשִׁי, בַּלִּילָה אֲוִיתִךָ.

יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהָיָה כִּי קָרָאתִיךָ (תהלים לא יח):

קָרָאתִיךָ מֵעֶמְק וּלְמָרוֹם דָּלוּ עֵינַי^(ד).

ממעמקים והרמתי עיני השמימה.

רוֹם יָדַי נִשְׁאֲתִי הַפִּיצוֹתִי מַעֲיִנִי.

גם הרמתי ידי בתפילה והוצאתי דמעות מעיני.

שׁוֹר בְּשָׂרוֹן^(ה), וּמִחָה וְהַעֲבֵר עוֹנִי.

הסתכל רק על מעשיי הטובים

יְיָ שְׁמַע תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֶל־תַּחֲנוּנֵי (תהלים קמג ח):

(א) בדכוד ואבני חפץ תגבילם. ע"ש הפ' ושמעתי בך שמשתיך וישעריך לאבני אקדח וכל־גבולך לאבני חפץ (ישעיה נד יב).

(ב) ניר. עול (דברים כא ג) ת"א ניר, וי"מ ניר, מלכות (כמו שפירש"י במדבר כא ל).

(ג) סמלון. יתדות העול (רש"י שבת דף נ"ט ע"ב).

(ד) ולמרום דלו עיני (ישעיה לח יד). ופי' הרד"ק נשאו עיני לאל שהוא במרום.

(ה) שור בשרון. כ"ש שפטיני ה' בַּצְדָקִי (תהלים ז ט) ופירש"י שפוט לפי מעשים טובים שבידי ולא לפי העצירות.

תַּחֲנוּנֵי אֶזְוֹן, אֹמְנֵי מְחֹלְלֵי וּפְדָגֹגִי^(א).

אתה ה' מאמץ שלי, הורִי, ומחנכי.

לֶךְ צַפּוּי גָּלוּי תֵּאָב רְגוּגִי^(ב).

אתה צופה ורואה כל תאוותי ותשוקתי.

יִצְלַל זָדוֹן וַיִּכְפֹּר חֵטֵּא שְׁגִי.

תשליך פשעי במצולות ים

אֲמַרִי הָאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הֲגִיגִי (תהלים ה ב):

התבונן במחשבת ליבי:

הֲגִיגִי בַּר יִחְשָׁב וַיִּכּוֹן מְלוּלִי.

מחשבת ליבי תיחשב טהורה, ודבריי נכונים.

שְׁמַע יְיָ, סִלְחָה דָּפִי גָּלוּלִי.

לכלוך חטאיי.

חִזַּק מֵאֲמִירֶיךָ וּלְרֹצוֹן יְהִי פְלוּלִי.

תפילתי.

מייחדיך

וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי (תהלים יט טו):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַיִּפְשַׁע וַיִּחַטָּא וַיִּנָּקֶה. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּ. מִחֲלִילָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אֶל-תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עַמּוֹ כִּי לֹא-יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: אֲהִינוּ בּוֹשִׁנוּ
וְנִכְלָמְנוּ לְהָרִים אֲהִינוּ פָּנִינוּ אֵלֶיךָ: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי-גָמַר חֶסֶד כִּי-פָסוּ
אֲמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם: לָמָּה אֱלֹהִים זָנְחָתָה לְנֶצַח יַעֲשֶׂן אַפָּךָ בְּצֹאן
מִרְעִיתֶךָ: טוֹב-וַיֵּשֶׁר יְיָ עַל כֵּן יוֹרָה חַטָּאִים בְּדָרֶךְ: עַל-גִּבֵּי חֲרָשׁוֹ
חֲרָשִׁים הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: חָטְאוּ עִם-אֲבוֹתֵינוּ הֶעֱוִינוּ הִרְשָׁעְנוּ:
קָרָאנוּ שְׁמוֹךְ יְיָ מִבּוֹר תַּחֲתִיּוֹת: וְהוּא יִפְדֶּה אֶת-יִשְׂרָאֵל מִכָּל עוֹנֵתָיו:
אֶל-נִקְמוֹת יְיָ אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ:

לִּי הִישׁוּעָה עַל-עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צַבָּאוֹת עַמּוֹ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כִּי-יִסְקָרָאנוּ: כִּי

(א) פדגוג. מחנך, מילה ידועה בדברי חז"ל, באשר ישא האמן את היצק תרגם יונתן היכמא לטעון פדגוגא
למינקא. מקורו מיוונית παιδαγωγός.

(ב) רגוג. ככל אות נפשך (דברים יב כא) ת"י בכל ריגוג נפשו.

לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מְפִילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֹעַה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

פב שלמונית ע"ס א"ב וצסוף חתוס שלמה (חבבלי) הקטן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲמַרְנוּ נִגְזַרְנוּ לָנוּ^(א) וְאֵין דּוֹרֵשׁ.

אבדנו ואין מי שמחפש אותנו.

אָבֵל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ וְקָרוֹב^(ב) פּוֹרֵשׁ.

וה' התרחק ממנו.

בַּעֲוֹן בְּצִיעֵנוּ צוּר לַצָּר יַחֲרִישׁ^(ג).

בגין עוון גזל, ה' צורנו שותק ואינו גוער באויבינו.

בּוֹלַע וּמְדִיק וְרֹד^(ד) וְרוֹפֵם הַחוֹרֵשׁ:

האוכל אותנו, כותש, דש, רומס וחורש עלינו:

בח' בתים דלהלן המשיל את ישראל לספינה המיטרפת בים

גַּל אַחֲרֵי גַל וְאֵין דּוֹבֵר^(ה).

ואין לנו מנהיג.

גָּלִל וָצָף עָלֵי רֹאשׁ גָּבֵר.

הגלים מתגוללים ומגיעים מעל לראשנו.

דִּבֶּק שֶׁבֶר עַל־שֶׁבֶר חוֹבֵר.

שבר אחד מצטרף לקודם.

דֹּאבוֹן קָשָׁה הִבָּא יִשְׁכַּח הָעוֹבֵר^(ו):

הַיָּם יָמָם הֵילַב מֵרַב הַמְכָּשׁוֹל.

לבנו נמס, כי נכשלנו הרבה.

הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר כִּי רַב הַנַּחֲשׁוֹל^(ז).

מאוד נסער כי הסערה חזקה.

וּמוֹשִׁיעַ וְרַב אֵין עוֹד לְמִשׁוֹל.

ואין לנו מושיע ומלך למשול עלינו.

וְאֲבֹד הַמִּנְהִיג וְעֵיף שׁוֹל נִשׁוֹל^(ח):

וישראל העייפים נשכחו:

זִנְחָנוּ טוֹב וְעַל־פְּכָה הִגִּיעַ.

(א) נגזרנו לנו (יחזקאל לו יא). ת"י אבדנא לנא.

(ב) קרוב. הקצ"ה כמו שנא' (דברים ז ז) כִּי מִי־גִוִּי גָדוֹל אֲשֶׁר־לֹא אֱלֹהִים קְרִיבִים אֵלָיו וגו'.

(ג) יחרש. וְהַחֲרִישׁ (בראשית לו ה) ת"א ושתיק.

(ד) ורד. באז: רדו (יואל ז יג) ת"י חותו דושסו. וי"מ ל' חרישה כמו לרדיא (צ"צ דף כ"ז ע"א).

(ה) דובר. מנהיג כמו בסנהדרין (דף ח' ע"א) דבר, פירש"י מנהיג.

(ו) דאבוון קשה הבא וכו'. בצרכות (דף י"ג ע"א) לכות אחרונות משכחות את הראשונות.

(ז) נחשול. סער (יונה א ז) ת"י נחשול.

(ח) שול נשול. נשכה, שִׁלְתָּ־שָׁלוּ לָהּ (רות ב טז) פירש"י עשו עצמיכם כאילו אתם שוכחים. וי"מ שול נשול,

נשמט ונפל לים, שִׁלְתָּ־שָׁלוּ לָהּ, הפילו עצורה.

זוֹכְרִיךְ זַעֲמַת בִּיד עֲוִינוּ לְהַפְגִּיעַ.^(א)

וגם הצדיקים שזכרו אותך נפגעו כאשר כעסת עלינו בגין עוונותינו.

חַיִּים לִרְץ, וְסִתְּךָ^(ב) אַף לְהַרְגִּיעַ.^(ג)

דרכך לרצות בחיים ולקצר את כעסך.

חִוְשָׁה לַעְזוֹר כִּי אֵין מַפְגִּיעַ:

כי אין מי שיתפלל עלינו:

מהר

טִרְדְּנוּ וְנָהִי כַּטָּמָא וּכְבָּגָד עֲדִים.

גורשנו ממקום למקום כמו שמגרשים מצורע, ובגד מאוס.

טִרְפְּנוּ וְנָכַל וְרוֹדְפִים קָלִים חֲדִים.

אנחנו דומים לבהמה טרפה ונבלה, ואויבינו כחיות טרף הרצות מהר ושיניהן חדות.

יוֹצְאִים חוּצוֹת מְלֵאִים גֶּעֶר כְּמַנְדִּים.

אם נצא לחוץ לבקש פרנסה, אויבינו גוערים בנו, ומרחיקים אותנו.

יוֹשְׁבֵי חֶשֶׁךְ צָגִים כִּירְקִים כַּדִּים^(ד):

ואם נישאר בבית, אנחנו יושבים בחושך ועומדים בחוסר כל כמו כלי ריק:

כְּלָמוֹת וָרֶק פָּנִינוּ מִצָּפִים צָפָה.

כִּי גָדַל הַכָּאֵב מִפָּה וּמִפָּה.

לִיּוֹצֵא בַּעֲתָהּ וּלְבֹא אֵין רַפּוּא.

לָחַן וּלְרַחֵם תִּקְוָה אֵינָה אֶפּוֹ:

ואיך אפוא תקוותנו כי ה' יחון אותנו:

מִה־כֹּחִי לִיחַל וּמִתְשַׁת גְּבֻרַתְנִית^(ה).

לא נשאר בי כוח לחכות לקץ, ומלכות הרשעה מתישה אותי.

מוֹסִיף מוֹשֵׁךְ קֵץ מַעֲנִית גְּלוּתְנִית^(ו).

תלמים ארוכים חורשים עלי מלכים בעלי גאווה.

נָטַל נִשְׁכָּנִית נִגְחָנִית עֶשֶׂר שְׁלֹטְנִית^(ז).

גם מוטל עלי משא מלכות הנושכת אותי, נוגחת עם עשר קרנות, ושולטת.

נִגַּע יָגַע^(ח) רְדוּנִית^(ט), חֲנָם חֲלֹטְנִית:

עוד אנו סובלים ממחלות ויגיעות תחת מלכות לה נמכרנו חנם לצמיתות:

(א) זוֹכְרִיךְ זַעֲמַת בִּיד עֲוִינוּ לְהַפְגִּיעַ. לה"כ (ושעיה סד ז) פָּגַעְתָּ אֶת־שֵׁשׁ וְעֵשָׂה צָדֵק בְּדִרְכֶּיךָ יִזְכְּרֶיךָ, פִּירְשׁ"י סילקת ממנו והרגת את הצדיקים שהיו ששים לעשות לך והיו מזכירים שמך בתפילתם. ובשבת (דף ל"ג ע"ב) לדיקים נתפסים בעוון הדור.

(ב) וסִתְּךָ. הכנל, כמו כחוצות (דף ק"י ע"ב) שִׁינוּ וסת תחלת חולי מעיים פ"י שאוכל יותר מהרגלו. (ג) אַף לְהַרְגִּיעַ. רמז לזכרות (דף ז' ע"א) וכמה זעמו רגע שנא' כִּי רָגַע בְּאַפּוֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ (תהלים ל ז), ולפי זה גם כאן הפירוש אַף לְהַרְגִּיעַ, לקצר את הזעם לרגע בלבד.

(ד) צָגִים כִּירְקִים כַּדִּים. לה"כ (ירמיה נא זל) הִצִּיגְנִי כְּלִי רִיק פ"י הרד"ק העמידני ריקה כמו כלי ריק. גְּבֻרַתְנִית. לה"כ (ושעיה מז ז) לְעוֹלָם אֶהְיֶה גְּבֻרָת ונאמר על צדל אולם הכוונה כאן למלכות אדום. (ה) גְּלוּתְנִית. לה"כ (דניאל ז זל) וְדִי מִהֲלִכִּין בְּגוֹה יָכַל לְהִשְׁפָּלָה.

(ז) נִגְחָנִית עֶשֶׂר שְׁלֹטְנִית. כן נא' על החיה הרביעית (דניאל ז ז) וְקִרְנֵי עֶשֶׂר לָהּ וּחֹכֶם פִּירֶשׁ (דניאל ז כד) מִנְּהָ מִלְּכוּתָהּ עֶשְׂרֵה מְלָכִין וְקִמּוּן, לכן עֶשֶׂר שִׁיךְ גַּם לִנְגַּחָנִית וגם לִשְׁלֹטְנִית.

(ח) יָגַע (איוז כ יח). ת"י לאות, פ"י עייפות. (ט) רְדוּנִית. מל' וְרָדוּ בְּדָגַת הַיָּם (בראשית א כח), ל' שליטה. וי"מ חורשת עלינו. נ"א רְדִינִית פ"י חורשת כדל"י ברות רבה (ג' ז') פרה זו רדיינית היא.

סְמִלּוֹנֵי רָשָׁע קִצְוִן, נָקָם תִּלְבּוֹשׁ.

סמלונים הם יתדות העול

סֶבֶר קִיּוֹף וְסִפְּיָם תַּעֲמִיד מִלְּבּוֹשׁ.

סבר וסיכוי שניהם ל' תקווה תקיים כדי שלא יבושו ישראל.

עֲגָלָת לַמּוֹדִיד מַחֲזִין וְשֹׁבֵר תַּחְבּוֹשׁ.

תחבוש מכותיהם של ישראל הנקראים "עגלה מלמדה" (הושע י יא).

עֲבוֹד עֲבוֹדָתְךָ שְׁכֵם אֶחָד תִּכְבּוֹשׁ^(א):

וכוף אותנו לעבדך כולנו יחד:

פְּקָרְנוּ^(ב) בְּאִמּוֹן כְּבֵן הַפֶּכֶן וְסָרְבָן.

הפקרנו עצמנו מן האמונה כבן העושה היפך רצון אביו ומסרב לשמוע בקולו.

פְּדִיּוֹן לַחֲזוּק, יִסּוּרִים^(ג) חֲלַפַת קָרְבָן.

כדי לחזק אותנו, פדית פשעינו בייסורים, במקום קרבן.

צָרוֹת מִצָּרוֹת נָחַשׁ וְעֶקֶר רִבְרָבָן.

והייסורים הם גדול.

צִמְאֹן וְחֶסֶר כָּל, הַמְשֵׁנָה דָּרְבָן:

אנחנו כמו שור המיוסר על ידי דרבן משונה וקשה:

קוֹבְלִים^(ד) הַסֵּתֶר פָּנֶיךָ עִם טָרְחָן.

ישראל שהטריחו אותך בחטא צועקים על שהסתרת פניך.

קִנְיִן הָרָג, אָכּוֹל וּמָכוֹר וּמָרְחָן^(ה).

קנויים להריגה, אכולים בפי אויביהם, מכורים וממושכנים.

רָגַלְנוּ כְּעֶבֶד רַב־פֶּשַׁע^(ו) וְסָרְחָן.

התנחננו

רַבָּה לְהַטִּיב רַב־חֶסֶד וְסִלְחָן:

שְׁקָרְנוּ בָךְ וְשִׁטְיֵנוּ מִמָּךְ לְסוֹר.

שָׁכַחְנוּ רַב כָּל בְּלֵי חֶסֶד.

שכחנו את הקב"ה בעת שהוא היה גומל לנו כל טוב ולא חסרנו דבר.

(א) תכבוש. לשון כפייה כמו שנא' (ירמיה לז יא) וַיִּכְבְּשׁוּם לְעֶבְדִּים וְלַשְׁפָּחוֹת.

(ב) פקרנו. ל' אפיקורוס, כמו שאמרו (סנהדרין דף ל"ח ע"ב) אפיקורוס ישראל כ"ש דפקר טפי.

(ג) פדיון לחזוק יסורים חלפת קרבן. דע"ז (דף ז' ע"ב) וַאֲנִי יִפְרֹתִי הַזֹּקֶתִי וְרוֹעֵתָם (הושע ז טו), אני

אמרתי אייסרם בייסורים בעולם הזה כדי שיחזקו זרועותם לעולם הבא.

(ד) קובלים. אִם־צָעַק וְצָעַק (שמות כב כב) ת"א אם יקבל יקבול.

(ה) מכור ומרחן. בכתובות (דף כ"ז ע"ב) העיד רבי יוסי הכהן ור' זכריה בן הקאב על בת ישראל שהורהנה

(פירש"י נתמשכנה) באשקלון, ותניא בריש תוספתא דמע"ש אין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מרהינין

אותו. והיה לריב לומר מכור ומרחן אלא שהחליף ה' בח' ללמד החריזה, כי אותיות מתחלפות הן כמו

שדרשו הלולים אחליה (ברכות דף ל"ה ע"א) הַנְּקִי חֲנָקִי (קידושין דף ס"ב ע"א). וי"ג מרחן, ומלאנו

שהפייטן החריז ה' בח' כמו אזרחי מעבר הנהר. אליך רץ ולא אחר (סליחה סה) ועוד. וי"מ מרחן כתוש

וכתות כמו מְרוֹחַ אֶשְׁשׁ (ויקרא כא כ).

(ו) רב פשע וגו' רב חסד. בויק"ר (ה ח) אתה אלה רב ואנא חובי רבצין יאזי לאלה רב דשרי ושציק לחוצין

רבצין.

תַּעֲיִנוּ בְּתַעְתּוּעַ^(א) יִצָּר רַע סוּר^(ב).

תעינו בהבלי יצר הרע.

תִּרְנוּ אַחֲרֵי הַזֹּזֶה לַעֲבֹרָה סָרְסוּר^(ג):

והלכנו אחר הלב והעיניים, שני מתווכי העבירות:

שְׁרִירוֹת לֵב^(ד) יִשָּׁר וּפְשׁוּט עֲקֻמוּמִית^(ה).

שרירות לב ועקמומית שניהם כינוי ליצר הרע

לֹא יִרְגֹּז עוֹד בְּהִרְהוּר שְׁעֻמוּמִית^(ו).

כדי שלא יוטרד ליבנו במחשבות שגויות.

מִהָר מְלַעֲכָב טַמּוּי תְּפִישֵׁת שְׁמָמִית^(ז).

עצור טומאת יצה"ר התופס אותנו כעכביש התופס זבובים.

הָרַב בָּבָם בְּתַמִּינוּ^(ח) וְלִבָּן אֲדֻמוּמִית:

הרבה

הַגּוֹנִים לָךְ לָעַם אוֹתָנוּ נִיחָה.

קשט ויפה אותנו כדי שנהיה ראויים להיות לך לעם.

קָטַן וְגָדוֹל דַּעַת דְּרָכֶיךָ שִׁוְהָה.

תן בכלנו דעת.

יְשׁוּעַת יַעֲקֹב, אֵל יִשְׂרָאֵל צִוְהָה.

הִלֵּא אֶתְּהָ אֱלֹהֵינוּ וְלָךְ נִקְוָה:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כֹּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְצַב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנָנוּ וּלְחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלִתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(א) תעתוע. הכל כמו שגא' (ירמיהו י טו) הקל חפזה מעשה תעתועים.

(ב) סור. יצר (כש"י הוריות דף י"ג ע"א). וי"מ יצר רוע סור. יצר האומר לנו לסור מדרכי ה'.

(ג) הזוז לעברה סרסור. צפירש"י עה"פ (צמדבר טו לו) ולא־תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבָבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם הַלֵּז
והעיניים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העצירות העין רואה והלז חומל והגוף עושה את העבירה.
ובירושלמי ברכות (א ה) עינא וליצא תרין סרסורין דחטאה.

(ד) שרירות לב (דברים כט יח). ת"י יצרל ציפא.

(ה) ופשוט עקמומית. ברכות (דף נ"ט ע"א) לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שכלב שגא' וְהָאֵלִים
עֹשֶׂה שְׁיִרָא: מְלַפְּנִי. ועקמומית היא היפך היושר.

(ו) שעמומית. תמחזין ללב (דברים כח כח) ת"א שעמומות.

(ז) תפישת שממית. לה"כ (משלי ל כח) שְׁמָמִית בְּיָדִים תִּתְּפֹשׂ וְהִיא בְּהִיבְלִי מְלָךְ, ושממית היא העכביש,
צמעה ידיה תלכד די מחסורה כי אורגת כעין יריעות והזבובים נסבכים ונלכדים בהם והמה לה למאכל.

(ח) הרב בבם בתמינו. לה"כ (תהלים נא ז) הָרַב בַּבָּמִי מַעֲוִי, כענין הצגל הנריך כיבוס כי המעט מן
הכיבוס יועיל צו להעביר הגועל ממנו אך לפי רוב הכיבוס יתלכד (שע"ת א ט).

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כְּלָחִי: דְּרָשׁוּ יי
 בְּהַמָּצְאוֹ קְרָאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב: יַעֲזֹב רָשָׁע דֶּרֶכוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחְשַׁבְתּוֹ
 וַיֵּשֶׁב אֶל־יְי וּיְרַחֲמֵהוּ וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ: הַשִּׁיבֵנוּ יי אֱלֹהֶיךָ
 וְנָשׁוּבָה חֲדָשׁ יָמֵינוּ בְּקָדֶם: תָּשׁוּב תִּרְחַמֵּנוּ תִּכְבָּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלַח
 בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתֵינוּ: שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפֵּר כַּעֲסְךָ עִמָּנוּ:
 שׁוּבָה יי אֶת־שְׁבִיתֵנוּ בְּאִפְיָקִים בְּנִגְבִּ: שׁוּב מִחֲרוֹן אַפְּךָ וְהִנָּחֵם
 עַל־הִרְעָה לְעַמֶּךָ: שׁוּבָה יי עַד־מָתִי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֻדֶיךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכָּתְךָ סֵלָה: יי צְבֹאוֹת עִמָּנוּ מְשַׁנְּבִלֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֵלָה: יי צְבֹאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יי חוֹשִׁיעָה הַמָּלָכִי יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
 לֹא עַל־צִדְקוֹתֵינוּ אֲנִיחֵנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
 שְׁמַעָה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

פג שלישיה על סדר א"ב ונסוף חתום שלמה (הבבלי) הקטן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶקְרָא אֶל־אֱלֹהִים קוֹלִי.

בְּקֹר אֶעֱרֹךְ־לְךָ בְּעַד קִהְלִי.

אסדר תפילתי

יי צוּרִי וְגֹאֲלִי:

נִשְׁנוּ לְפָנֶיךָ בְּתַעֲנִית וּבְתַפִּלָּה.

ניגשנו

דִּלְתִּיךָ דִּפְקֵנוּ נֹרָא עֲלִילָה.

כינוי לה' העושה מעשים נוראים

הָסֵר מֵעֲלֵינוּ נִגַּע וּמַחֲלָה:

הַמָּצֵא לָנוּ מְחִילוֹת וּסְלִיחוֹת.

וְהַעֲבֵר רָעָה מִנַּפְשׁוֹת הַנִּצָּנְחוֹת.

אֵל אֱלֹהֵי הַרוּחוֹת:

יודע מחשבות :

זַעֲקֵתִי לְךָ בְּעַנּוֹי וּתְלָאָה.

וצרה.

חִיתִּי פִידָה מִשִּׁחַת וּשְׂאוֹלָה.

גופי ונשמת

קִרְבָּה אֶל־נַפְשִׁי גֹאֲלָה:

קרב אלי וגאלי :

טוֹב, מִבְּטָן גְּחִי^(א).

ח' הטוב, אתה הוצאת אותי מבטן אמי.

יוֹצְרֵי שְׁבָרִי וּמִבְטָחִי.

תקוותי

בְּיָדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי:

כְּבוֹשׁ כַּעֲסְךָ מֵעֲבָדֶיךָ.

מנע

לָרַדְתָּ שַׁחַת אֶל־תֵּתֶן אֶת־יְדִידֶיךָ.

עֲנֵנִי יי כִּי־טוֹב חֲסִדְךָ:

מִכָּה בְּלִי תִרְוָפָה.

נִצַּח לְחֹרֶפֶיךָ תֵּתֶן בְּקִצָּפָה.

וּבַעֲמָךְ לֹא לְמִגְפָּה:

סַגֵּפְנוּ בְּיוֹם זֶה.

עינינו נפשנו

עֲנוּתֵנוּ^(ב) לֹא תִשְׁקֵץ וְלֹא תִבְזֶה.

תפילתנו

סִלַּח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה:

פִּשְׁעֵנוּ לָךְ וּמַעַלְנוּ.

צוּר לָךְ חֶבֶל חֶבְלָנוּ.

השחתנו מעשינו וכביכול גרמנו לך נזק.

לָכֵן כָּלִינוּ בְּאַפָּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלָנוּ:

קְדוֹשׁ, דִּין לֹא תִמְתָּח.

רֵאָה כִּי כָפִי אֵלֶיךָ אֲשַׁטָּח.

יוֹם אִירָא אֲנִי אֵלֶיךָ אֶבְטָח:

שְׁמַע שִׁיחַ עַמְּךָ.

תָּחֵן וְתַעַן שְׁלֵמֶיךָ.

ישראל השלמים באמונתם.

(א) גוּחִי. לַה"כ (תהלים כב ח) בְּיִצְאָתָהּ גְּחִי מִבְּטָן פִּירֶשׁ"י גוּחִי, מוֹלִיאִי וּמוֹשְׁכִי.

(ב) עֲנוּתֵנוּ. עֲנוּת עֲנִי (תהלים כב כה) ת"י כְּלוּתָהוּן דַּעֲנִי.

אַל־תִּנָּאץ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

שְׁעָה שְׁוַעַת בְּנֵי אַמּוֹנִים.

לְקַרְאִיךָ מִדַּחַק הַסִּפֵּת מִמַּעֲוֹנִים.

מתוך צרה, שמע מן השמים מקום שבתך.

שׁוֹמֵעַ אֶל־אֲבִיוֹנִים:

הַחוּסִים קוֹיךָ טְהוֹרִיךָ נִמְנִים.

ישראל הבוטחים בדך נמנים ונחשבים במנין טהוריך.

נְדִיבֵי עַמִּים^(ה) נְטִיעֵי נַעֲמָנִים.

מתנדבים להיהרג על קידוש שמך, והם זרע האבות אשר היו נעימים לפניך.

מֵהֵר תִּרְחַמֶּם בְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחַסִּדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קַרְאִיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: הִאֲזִינָה יי
תִּפְלֹתֵנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל שְׁוַעֲנוּ מִלִּכְנֹס
וְאַחֲזֵנוּ כִּי־אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יי בִּקְרַת שְׁמֵעַ קוֹלָנוּ בִּקְרַת נִעְרָךְ־לְךָ וְנִצְפָּה:
אֵלֶיךָ יי שְׁוַעֲנוּ וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדָּמָךְ: תִּכּוֹן תִּפְלֹתֵנוּ קְטָרֶת לְפָנֶיךָ
מִשְׁאֵת פִּינּוּ מִנְּחַת־עָרֹב: עָרֹב וּבִקְרַת וְצִהָרִים נְשִׁיחָה וְנִהְמָה וַיִּשְׁמַע
קוֹלָנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיַמֶּךָ בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוּנוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֱדֹנֵי
שְׁמַעָה אֱדֹנֵי סִלַּחָה אֱדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(ה) נדיבי עמים (תהלים מז ו). פירש"י שהתנדבו עצמם לטבח ולהרוג על קדושת שמו.

פד עקדה ע"ס א"ב ואח"כ חתום מאיר ברבי יצחק (שליח ציבור)

אֱהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ

אֶל הַר הַמֹּר גְּבַעַת הוֹרִיחַ^(א).

הר המוריה שממנו הוראה יוצאת לעולם.

בֵּית עֶקֶד הַרוּעִים^(ב) וְתֶשֶׁר הַעֲלִיָּה.

מקום עקידת יצחק ע"י אברהם, מקום שרצה אברהם להעלות לה' תשורה.

גְּדוֹל בְּעֲנָקִים^(ג) בְּהַשְׁפִּים לְזִבַּח וְלַהֲשִׁתָּחוּיָה.

כינוי לאברהם אבינו

דְּבַקְתוּ חֲבִבְתוּ וְהוֹצֵאתוּ לְרוּיָה:

קירבת אותו, אהבת אותו והצלת אותו:

הֵן בְּעֲשִׂירִית כְּנָסִיתוּ בְּפִיּוּסִים.

לניסיון עשירי, פנית אליו בלשון רכה "קח נא" ואין נא אלא ל' בקשה.

וְזִרְזוּתוֹ^(ד) בְּגִבּוֹר מִלֵּמֶד מְלַחֶמֶת אֲנָסִים^(ה).

עודדת אותו לעמוד בניסיון מלחמה קשה.

זֶרַח מְפֹזָרָה וְהוֹדִיעַ לְכָל־אֲפָסִים.

הגיע מארם נהריים והודיע את אמיתך לכל אפסי ארץ.

חֲבִבְתוֹ^(ו) בָּנוּ לִיקוּד בְּקֶדֶחַ אֵשׁ הַמָּסִים^(ז):

אהבת אותו וביקשת ממנו לשרוף את בנו כמו ששורפים קש:

טוֹב^(ח) בְּהִקְרִין וְהָאִיר הַשֶּׁחֶר.

טוב והקרין ל' אור

יַחַד שְׁנֵי נְעָרָיו בְּעֲצָלָתִים לֹא אַחֵר.

בְּהוֹלֵךְ בְּחִלִּיל וְסוּפוֹ לְחֹזֶר לְמַחֵר.

כמי שהולך להביא ביכורים

לָקַח בָּנוּ בְּדִבְרִים וְעֲצֵי מַעֲרָכָה בְּחָר:

שכנע את בנו ללכת עמו

מֵאֲכָלֶת שְׁנוֹנָה מְעֻטָּה לְטַבַּח^(ט).

שנונה ומעוטה שניהם פי' חדה

(א) גבעת הוריה. צירוף למי ברכות (ד ה) שמעם הוריה יולאה לעולם.

(ב) הרועים. רועי לאן היו אבותינו (בראשית מז ג).

(ג) גדול בענקים. אברהם אבינו כ"ש (ויהושע יד טו) האדם הגדול בענקים הוא והארץ שקמה ממלחמה ופירש"י בשם מדרש אגדה בזכות שבידו בני חת את א"ל, ניתנו להם עוד ארבעים שנה לפני כיבוש יהושע.

(ד) וזרזתו. בסנהדרין (דף פ"ט ע"ב) אף הקצ"ה אמר לאברהם ניסיתך בכמה נסיונות ועמדת בכלן עכשיו עמוד לי בניסיון זה שלא יאמרו אין ממך בראשונים.

(ה) אנשים. אונם הוא מלכ הקשה שלא ניתן לעמוד נגדו. כדתנן (ב"מ ז ט) זאב אחד אינו אונם שני זאבים אונם, כי רועה אחד יכול להילחם נגד זאב אחד, ולכן חייב אם לא עשה כן, אבל נגד שני זאבים אין הרועה יכול להילחם. ואברהם אבינו ידע להילחם גם נגד האונם. אולי ל"ל אֲנָסִים ל' אֲנָם או אֲנָסִים ל' אֲנָם.

(ו) חבבתו. י"מ ל' חיבה וי"מ לשון חוב, פי' חייבת אותו.

(ז) בקדוח אש המבים (ישעיה סד א). כאש השורפת קש (ר' יונה ו' גאנח בשורשים).

(ח) טוב. אור כ"ש (ב"ק דף ס' ע"ב) לעולם יכנס אדם כדי טוב פירש"י בעוד החמה זורחת.

(ט) מעטפה לטבוח (יחזקאל כא כ). פירש רד"ק הוחדה.

נִדְנָה נָתַן מְלַחְבֵּיתוֹ בְּאַבָּח^(א).

שם את הסכין בנדן כדי שלא להפחיד אותו.

סוּמָךְ וְנִסְמָךְ עֲלֵיהֶם הַשִּׁבְחָה.

אברהם ויצחק

עֲרֹכּוּ גְזִירֵינִי לְשֵׁם הַזִּבְחָה:

שמו עצים על המזבח

פְּרִי צִדִּיק בְּהֶאֱזִין בְּמִלָּה.

יצחק

צוּר יִרְאֶה־לוֹ הַשָּׁה וְאִם לֹא בְנֵי לְעֹלָה.

קְרוֹי^(ב) עֲצֻמוֹ הַזְּמִין וְתִלָּה עֵין לְמַעְלָה^(ג).

הזמין עצמו לשחיטה והרים עין לשמים בתפילה.

רְגֵשׁ^(ד) לְעֶקְדוֹ הַיָּטֵב מִהַפְסֵל בְּמַעֲיֵלָה^(ה):

ביקש מאביו

שֶׁאֵין זֶקֶן וּבְשִׁנוּנָה אֶחָז.

אברהם אבינו צעק ולקח בידו את הסכין.

תִּקְפוּ אֲרָאֶלֶם וְזַעְקוּ מִפִּחָז^(ו).

בקול חזק זעקו המלאכים מן המראה.

מְרוֹם בְּהֶסְכִּית צִמְצִם שְׂכִינָתוֹ בְּחָז.

כששמע הקב"ה וראה, ירד וצמצם שכינתו.

אֵיל הָרָאָהוּ אַחֵר בְּפִכָךְ נֶאֱחָז:

ואח"כ הראה לו איל, נאחז בסבכי היער:

יְחִיד הַנֶּאֱחָב בְּשִׁלְף הַתַּעַר.

כאשר אברהם שלף הסכין.

רַחֵם מִגִּנּוּ וְעִמַּד בְּשַׁעַר^(ז).

הגיע הקב"ה ועמד לידו.

בְּנֶךְ יְחִידֶךָ אֶחָב מִנְעַר.

רַב־לֶךְ אֶל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנְּעַר:

בִּי נִשְׁבַּעְתִּי בְּקִיּוֹם רְזָה^(ח).

חזק.

(א) אבח. ל' אֲבָחַת הָרֶב (וחזקאל כא כ) לפי הרד"ק פי' להט החרב. ורש"י הביא בשם מנחם אימת חרב.

(ב) קרוי. שחיטה כמו שנא' (וירמיה מו כ) עֲגֹלָה יִפְהַיָּה מִצָּרִים קָרִין מִצָּפוֹן בָּא בָּא.

(ג) ותלה עין למעלה. במדרש (בראשית רבה סה ה) תלה עיניו למרום והביט בשכינה.

(ד) רגש. פי' דיבר בקול כמו לָפֶה רָגֵשׁ גִּזְיִם (תהלים ז א).

(ה) מעילה. לאו דוקא אלא פסול, בת"י (בראשית כב י) עני ואמר יצחק לאביו כפת יתי יאות ללא נפרכים מן

לערא דנפשי וישתכח פסולא בקרבנך.

(ו) תקפו אראלם וזעקו. במדרש (בראשית רבה פר' נו) בשעה ששלח א"א את ידו ליקח המאכלת לשחוט את

זנו זכו מלאכי השרת ה"ד הן אֲרָאֶלֶם צָעְקוּ הִצָּה (ישעיה לג ז).

(ז) בשער. י"מ בשער בית המקדש, וי"מ בשער השמים.

(ח) רזה. חזק, בתענית (דף ג' ע"ב) מטרע רזיא לאילני, פירוש מטר חזק טוב לאילנות.

יֵעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה.

צָקוֹן לַחֹשׁ בְּנִיךָ בַּצָּר לְמוֹ אַחֲזָה.

תפילה שישפכו בנך בלחש

חֲקִיקָתָם לַחַיִּים כִּי אֶסְלַח לְעוֹן הָעָם הַזֶּה:

ואחתום אותם

אֲנֵא הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא.

לַעֲת צָרָה, שִׁיחַ שְׁחֲרִנוּךָ בְּמוֹרָא.

בדברי פינו באנו אליך ביראה.

וְנַחֲתָנוּ רַחֲמָתְנוּ, הֵכֵן עֲתִירָה.

תתקן תפילתנו שתהיה ראויה לך.

וְלֹא־נִסּוּג מִמֶּךָ תַּחֲיִינוּ וּבְשִׁמְךָ נִקְרָא:

ולא נתרחק ממך

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעוֹן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלָתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יֵי לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יֵי לְקוֹן לְנַפְשׁ תַּדְרִשָּׁנוּ: טוֹב יֵי לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יֵי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵדֶיךָ וְדֹר אָמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִיכִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יֵי עַל כֵּן
יִוָּרֶה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲוֶל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יֵי אֶת־עַמְּךָ אֶת שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמְּךָ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יֵי כִי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אָמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לֵי הִישׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יֵי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מְשֻׁבְּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יֵי צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יֵי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזֵבנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

פֶּה פִּזְמוֹן חֲמוֹס צִרְאִי הַמֵּאֲמִירִים יִצְחָק (אֲבֵן גִּיָּאת)

בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֶּקֶר^(א) קָרָאתִיךָ אֵל מְחַלֵּל.

יַעֲרֹב לְךָ חֵין עֲרֻבִי. יוֹם לְבִי לְךָ סוֹלֵל^(ב).

משבח.

תפילתי המסודרת.

וְתִגִּיף אֶת־חֲשָׁבִי. וּבְאֹזֶר בֶּקֶר יִהְיֶה^(ג).

יאיר.

ותאיר

מִלְכִּי וַאֲהִי כִי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

צָרִי מִזְעִימִיךָ. בְּאַף חֲרָפוֹ עֲמִיךָ.

בכעס

מכעיסך.

וְנִשְׁאַתִּי אִמִּיךָ^(ד). בְּרָגֶשׁ^(ה) שְׂאוֹן קִמִּיךָ.

גם כשאויביך מתאספים ורועשים נגדי.

ואני ירא אותך.

שְׂפָדְעֵלֵיהֶם זַעֲמִיךָ. וְחֲרוֹן מַפְרוֹמִיךָ.

וְקָנָא אֵל לְשִׁמְךָ. אֲשֶׁר בְּגוֹיִם מְחַלֵּל:

חֵי רוֹכֵב עַל־עֵב קָל^(ו). אִם תַּעֲלֵנִי בְּמִשְׁקָל.

צִדְקִי כְּחֹל יָם יִתְקַל. וְרִשְׁעִי כְּנוֹצָה יִקָּל.

ישקול.

וְאִם נָתִיב אֶרְחִי מִעֲקָל. וְדִינִי כְּשׁוֹר הַנֶּסֶקָל.

ואם אני חייב מיתה.

שְׁקָלָה בְּפֶלֶם מְחַלֵּל^(ז). אִישׁ מִפְּשָׁעִים מְחַלֵּל^(ח):

דון אותי כאיש שוגג ומשוגע.

מפּוּחַד :

קוֹמִם אֲרוֹן וּבִדְיוֹ. וְהִלְבֵּשׁ אֶהְרֹן מִדְיוֹ.

הקם את בית המקדש שבו ארון ובדיו. וילבשו הכהנים בגדי כהונה.

וְרוֹבֵה^(ט) וְצוּדָה בְּצִידִיו^(י). יֹאכֵל פָּרִי מַעֲבָדִיו.

יקבלו עונש על מעשיהם.

וישמעאל ועשו.

(א) באשמורת הבוקר. הלילה נחלק לג' חלקים שווים והחלק השלישי נקרא אשמורת הבוקר, והוא מסתיים בעלות השחר (רש"י שמות יד כד).

(ב) סולל. משבח כמו סלף לְרִכָּב בְּעֲרֹבוֹת (תהלים סח ה), פירש"י שצחו.

(ג) יחלל. ל' אור כמו שנא' בְּהִלּוֹ גֵּרָו (איוב כט ג) פירש"י ל' אור.

(ד) ונשאתי אמיך. פירשתי כמו אבן עזרא (תהלים פח טז) וכן ביאר ר' שלום כהן (רעדעלהיים תקל"ד).

(ה) רגש. חסיפה כמו שפירש"י (תהלים נה טז) צרוב עם.

(ו) רוכב על עב קל. כמו שנא' (ישעיה יט א) הִנֵּה ה' רִכָּב עַל־עֵב קָל, פירש"י שולח מהרה את גזרתו.

(ז) שקלה בפלם מהולל. כתב הרמב"ם מהולל איש שוטה ומשוגע ופי' בפלם מהולל צפלים ששוקלן צו איש מהולל ומשתגע כי כשיגעון ינהג ואין לעונשו על כך להיותו מבולבל בדעתו.

(ח) מפשעים מהולל. והוא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעָיו (ישעיה נג ה) פי' הרד"ק מענין חיל כוולדה דהיינו פחד.

(ט) רובה. ישמעאל שנא' וַיְהִי רֹבֵה קִשָּׁת (צדקיהו כה כ).

(י) וצודה בצידיו. עשו שנא' אִישׁ יָדַע צִיד (צדקיהו כה כז).

וְאִישׁ מֵהֶם עַל מִרְדּוֹ. לְשׁוֹן אֵשׁ תֹּאכַל בְּדִיו^(א).

ילדיו.

וכל אחד מהם, בגין שמרד בה'.

וּבָעֵרָו שְׁנֵיהֶם יִחָדּוּ. בְּאֶשֶׁר יִבְעַר הַגָּלָל^(ב):

כמו שמבערים צואה:

קְדוֹשׁ, עַל כָּל אָדוֹן. עִם כָּל־יִצְוָרָיו נָדוֹן.

קורא כל יצוריו למשפט.

חַיָּה יְרִיבִי אִישׁ מְדוֹן. מְדַבֵּר עָלַי בְּזִדּוֹן.

מריבה.

וְנִבְחִי יַעֲזֹרֶר^(ג) בִּידוֹן^(ד). וְתוֹתְחוֹ^(ה) בִּי יִדּוֹן^(ו).

ובנשקו יריב איתי.

יעיר כלי מלחמתו.

תִּנָּה אֶת־נַפְשִׁי^(ז) לְשָׁלָל. מוֹלִיךְ יוֹעֲצִים שׁוֹלָל.

ותסיר חכמת חכמיו ויהיו כמו משוגעים.

הצילה את נפשי ממנו.

מִלְכִּי וְאֵהִי כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

ה' בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֹּקֶר קָרָאתִיךָ אֵל מְהֵלָּל. יַעֲרֹב לְךָ חֵין עֶרְבִי.

יוֹם לְבִי לְךָ סוֹלָל. וְתַגִּיבָה אֶת־חֹשְׁכֵי. וּבְאֹזֶר בֶּקֶר יִהְלָל. מִלְכִּי

וְאֵהִי כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

אֵל מְלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר

רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ

בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲוִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר

חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְיָה. וְסִלְחָתָהּ לַעֲוֹנֵינוּ וְלַחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:

סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וְשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה

תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: וּבְחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפָּרָה

(א) בדיו (איוב יח ג). פירש"י בניו ובנותיו.

(ב) בְּאֶשֶׁר יִבְעַר הַגָּלָל עַד תָּמוּ (מ"א יד י). פירש"י כאשר יבער המבער את המאכל כפיו לעשות גלל (מראה) עד תומו. ובגמ' אמרו גלל זה השן (רש"י ב"ק דף ג' ע"א). וכאן פירשתי כמו שני"ל פשוטו של מקרא ע"פ המלואה.

(ג) יַעֲזֹרֶר. שייך לשון זה בכלי זיין כמו שנה' והוא עוזר את־חַנִּיתוֹ עַל־שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָלָל (ס"ב כג יח).

(ד) בִּידוֹן. כלי מלחמה כמו שנה' (ירמיה ו כג) קָשֶׁת וּבִידוֹן וַיִּזְקֶה.

(ה) תוֹתַח. כלי זיין (רש"י איוב מא כא).

(ו) יִדּוֹן. ל' מריבה כמו לא־יִדּוֹן רוּחִי (בראשית ו ג) פירש"י לא יתרעם ויריב רוחי.

(ז) את נפשי לשלל. כ"ס (ירמיה כא ט) הַיִּשָּׁב בְּעִיר הַזֹּאת יָמוּת בְּחָרֶב וּבְרָעָב וּבְדִבְרָה, וְהִי־צֵא וְנָפַל עַל־הַבָּשָׂדִים הַחָרִים עֲלֵיכֶם וְהָיָה וְהִיתָה־לּוֹ נֶפֶשׁ לְשָׁלָל. י"ג את נפשו, פי' מכל אשר לו לא יישאר לו אלא נפשו וחיויו.

לִבְנִשְׁפָּר וְנִדְפָּה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנָךְ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
 יְרוּשָׁלַּיִם: אֲזוּ תַחֲפִיץ זְכַי־צֶדֶק עוֹלָה וְכִלִּיל אֲזוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֲךָ פָּרִים:
 זְכַר־רַחֲמֶיךָ יִי וַחֲסִדֶיךָ כִּי מַעֲוָלָם הִמָּת: זָכְרָנוּ יִי בְרָצוֹן עִמָּךְ פָּקֵדְנוּ בִישׁוּעָתְךָ:
 זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּית קָדֶם גָּאֵלְתָּ שִׁבְט גִּלְגָּלְתָּ תִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנַּת בּוֹ: זָכַר יִי חֶפֶת
 יְרוּשָׁלַּיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנִצָּח: זָכַר יִי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַּיִם
 הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הִסּוֹד בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
 נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
 הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתָן לְזִרְעָכֶם וְנִחַלּוּ לְעָלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
 וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֶל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
 חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרָנוּ סִלְחֵלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

פו חטאנו ע"ס א"ב מרובע צסוף חתום יעקב ברבי מאיר יחיה ואולי הוא רבנו תם

אֲשַׁמְרָה אֱלֶיךָ עֲזִי. אֵלֶם לִפְנֵי גּוֹזִי.

אני מצפה אליך, ה' מעוזי, ואני כרחל השותקת לפני גוזי.

אֱלֶיךָ לָשׁוּב גּוֹזִי^(א). אֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחַפְזִי (תהלים קטז יא):

וכשאני נס מפני אויבי, אני שב אליך, ה' המנחה אותי:

בְּחַפְזִי בִּבְתִּי כִלְאִים. בְּחַסְדֶּךָ עֲשֵׂה פִלְאִים.

וכשאני נמצא בבית הכלא אני מתפלל.

בְּזַעַם תִּשְׁפִּיל גֵּאִים. בְּאַף תִּדּוּשׁ גּוֹיִם (חבקוק ג יב):

גּוֹיִם תִּתְּגַרֵּשׁ לְטַעַת. גּוֹזִיזָה רָזָה וְצוֹלַעַת.

מארץ ישראל, לטעת שם כנסת ישראל.

גַּלְמוּדָה עֲדָה^(ב) מוֹדַעַת. גַּם בְּלֹא־דַעַת (משלי יט ז):

סרה ממנה דעת.

דַּעַת מַעְרִימִי סוֹדֶם. דָּגוּל שִׁפְלָ לְאַבְדֶּם.

אנא ה' סכל והפך את עצת הרשעים המתיעצים איך לאבד את ישראל.

דִּבְקִיךָ מִגּוֹי לְהַכְחִידֶם. דְּבַרְתָּ בְּנֵי הָאָדָם (קהלת ג יח):

ורוצים להכחיד את ישראל הדבקים בך, ובוזה עיסוקם כל היום:

הָאָדָם הַשְׁחִית דָּרְכּוֹ. הַדְּבֵק לְשׁוֹנוֹ לְחַפּוֹ.

חטא. וחויב למות בצמא.

הִתְחַנַּן פָּנֵי מַלְכּוֹ. הָלוֹךְ יֵלֶךְ וּבָכָה (תהלים קכו ו):

וּבָכָה אֲבָכָה בַּחֲזוֹת. וְעוֹדֶיךָ לְמִשְׁפָּה וּבָזוֹת.

אני בוכה כשאני רואה את בית המקדש נהרס ונשדד.

וְרִשְׁעַ יַעֲנֶה עֲזוֹת. וְאַחֲשָׁבָה לְדַעַת זֹאת (תהלים עג טז):

ואני מנסה להבין למה רשע וטוב לו:

(א) גוזי (תהלים עא ו). פירש"י אתה מוליאי ומעבירי.

(ב) עדה. תרגום של ויפר (שמות ח ז) ויעלי.

זֹאת הַנִּשְׁקָפָה^(א) הוֹבִישׁוּ. יָדִים חִבְּרָתָם הִבְאִישׁוּ.
ייבשו את כלל ישראל. ונתנו להם מכות רעות.

זָפִים לַעֲבָדִים הִכְבִּישׁוּ. זָרוּ וְלֹא חִבְּשׁוּ (ישעיה א ו):
את ישראל הטהורים לקחו לעבדים. פוזרו בגלות ופצעיהם לא נחבשו:

חִבְּשׁוּ בְּבוֹר תַּחְתִּיתָהּ. חָדְלוּ אֶרֶץ וּרְטִיתָהּ.
ישראל כלואים בבור. ואין להם רפואה.

חָנָם פְּצָעִים וְכוֹתָהּ. חִבְּרָה וּמָכָה טְרִיָּה (ישעיה א ו):
ללא סיבה הוכו ונכו.

טְרִיָּה וְאֵין רְפוּאָה. טָמֵא עַמִּי נִגְפוּ.
ישראל הרגו את ישו.

טָהוֹר בְּשִׁנְאָה הִדְפּוּ. טוֹב אוֹיֵב יִרְדְּפוּ (הושע ח ג):
ומשום כך הנוצרים שונאים את ישראל הטהורים ורודפים אותם:

יִרְדְּפוּ בַּחֲרֵב לְהַאֲבִידוֹ. יַחַד הִכְחִיד בְּבוֹדוֹ.

יָשׁוּב עָמְלוֹ בְּקִדְקָדוֹ. יִרְאוּ עֵינָיו כִּידוֹ (איוב כא כ):
ישוב חטאו בראשו. אידו ושברו:

כִּידוֹ יִדְבָּאוּ תַּחְלִי. כִּלְהָ בְּחִמָּה לְרַגְלִי.
ביום אידם של הגוים, שבר אותם עד שִׁיחֲלוּ.

כִּיּוֹם מוֹעֵד לַהֲגִילִי. כִּי אֲשֶׁר עָשׂוּ-לִי (דברים ז כט):
ואז אשמח כביום חג. כשתעשה להם כאשר עשו לי:

לִי אֵין מִנְחָם. לְבִי בְּקֶרְבִי יָחֵם.
יתחמם.

לְגֹעַ תִּמְנֶנִּי מֵרַחֵם. לָמָּה לֹא מֵרַחֵם (איוב ג יא):
כולנו מתים ואין מרחם עלינו. יותר טוב היה אילו מתנו כבר ברחם אימנו:

מֵרַחֵם לְעֵמֶל נִדְּפָנוּ. מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ נִהַדְּפָנוּ.
מבטן אימנו מכים ומשעבדים אותנו. הפילו אותנו משמים ארצה.

מִחֲשֻׁבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר הִקְצַפְנוּ. מִשִּׁדֵּי לֹא-נִצַּפְנוּ (איוב כד א):
והסיבה לצרותינו, מחשבותינו הרעות, הידועות לה':

נִצַּפְנוּ עֵתִים מִלְּהִתְגַּלֵּעַ. נִכּוֹן אִיד לְצִלֵּעַ.
עת הישועה סתום ואינו ידוע. אבל הצרות מגיעות אלינו.

נְדִיבֵי שְׂאוֹנָם בָּלַע^(ב). נִשְׁמָטוּ בְּיַד־סִלַּע (תהלים קמא ו):
המון נכבדיי נבלע על ידי האויב. החליקו ונפלו מגובה הסלעים:

סִלַּע מִצִּידֵּתֵנוּ קָרְבָנוּ. סָגוֹר לְקִרְאָת מְאָרְבָנוּ.
לירושלים, מבצרנו, קרב אותנו. וחסום דרך האויב האורב עלינו.

סִלְחָה, וְעֲנוֹתֶךָ תִּרְבֶּנּוּ^(ג). שִׁימָה-נָא עֲרִבָנוּ (איוב יז ג):
ובחסדך תגדל אותנו. שים לבך לגאלנו:

עֲרִבָנוּ לְטוֹב מִמְּעוֹנֶךָ. עֲשֵׂה עִפְנוּ לְמַעַנְךָ.
הושיענו

(א) זאת הנשקפה. כינוי לכנס"י כ"ט (סיר ו י) מי־זאת הנשקפה בְּמוֹ-שָׁחַר.

(ב) נְדִיבֵי שְׂאוֹנָם בָּלַע. נ"ל נְדִיבֵי שְׂאוֹל בָּלַע.

(ג) וענותך תרבנו (תהלים יח לו). פירש הרד"ק חסידותך עשתה זאת כי לא הייתי ראוי לכך.

עֲזֹנֹתֵינוּ שִׁתָּה לְנִגְדָּךְ. עֲלֵמֵנוּ לְמֵאֹר פָּנֶיךָ (תהלים כ ח):
אתה מכיר עוונותינו, גם את הנסתרות:

פָּנֶיךָ לָנוּ הָאִירָה. פְּזוּרֵינוּ תִכְנֵם מְהֵרָה.

פִּנָּה לְהַחֲיֵשׁ עֲזָרָה. פֶּיךָ בְּיוֹם צָרָה (עוזליה יב):
ועזור לנו מהר, כפי שהבטחת להיות איתנו ביום צרה:

צָרָה לַמַּטִּים לַעֲקוֹל. צְדָקָה שִׁים לְמַשְׁקוֹל.
תביא צרה על הרשעים המתנהגים בדרך עקלקלות. יגדל בפניך משקל צדקותינו.

צִיּוֹן תִּשְׁמִיעַ קוֹל. צַפִּיךָ נִשְׁאֹל קוֹל (ישעיה נב ח):
כמו שניבאו נביאים:

קוֹל תַּחֲנוּנֵי תִשָּׁע. קוֹדְרִים לְשֹׁגֵב יִשָּׁע^(א).
תקבל ברצון. ואת ישראל תחזק בישועתך.

קְלוֹעַ חֲמֹם וּפֶשַׁע. קָם לְמִטַּה־רִשָּׁע (יחזקאל יז א):
השלך למרחקים את המתעללים בנו. וכל הקמים להכות אותנו במקל רשע:

רִשָּׁע הָעֶבֶר וְהַשִּׁבְתִּי. רַחוּם אֲזַנְךָ קִשְׁבִּית.

רַחֵק מִיָּמִים נוֹשָׁבֶת. רַחֵב הֵם שָׁבֶת^(ב) (ישעיה ל ז):
הרחק את צור היושבת בים. ותחזק את יושבי ירושלים:

שָׁבֶת בְּעִירְךָ תַעֲרוֹךְ. שֵׁם רִשָּׁעִים לְפָרוֹךְ.
לשבור.

שְׁבִיָּה מִכְתָּה לְאַרוֹךְ. שַׁחַל וּפֶתֶן תִּדְרֹךְ (תהלים לא יג):
תרפא את מכת ישראל השבוים. ותדרוך על הרשעים המשולים לאריות ונחשים:

תִּדְרֹךְ רִשָּׁעִים וַיִּגְמְרוּ. תִּמְיָמִים לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ.

תוֹעַ מַעֲלָלֵיהֶם יִסִּירוּ. תִּהְלֹת יִי יִבְשָׁרוּ (ישעיה ס ו):
שגגת

יִבְשָׁרוּ רַחוּקִים פְּלָאִים. עֲלֹת^(ג) בְּקִבְצֶךָ וּמְלָאִים.
כשתקבץ אימהות וילדים.

קוֹל יִתְּנוּ נִכְלָאִים. בָּחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַיִם (זכריה א יז):

בִּירוּשָׁלַיִם שְׁלוֹם תִּשְׁפִּיעַ. רוּחַ יִרְאָתְךָ תוֹפִיעַ.

בוֹזִזִי תִנִּיעַ וְתִרְשִׁיעַ. יִשְׁוְעוּ וַאֲיֵן־מוֹשִׁיעַ (תהלים יח מז):
תגלה כשיתפללו אליך, אל תושיע אותם:

מוֹשִׁיעַ עַמָּךָ תִּלְמֹד. אוֹתָם לְתוֹרָתְךָ לְצִמּוֹד.
אתה מושיענו, תלמד אותנו להיות דבוקים בתורתך.

יֵאֱמֹן דְּבָרְךָ לְתִמּוֹד. רוּחַ וְהַצֵּלָה יַעֲמֹד (אסתר ז יד):
ויתקיימו תמיד כל הבטחותיך להביא לנו ישועה:

(א) קוֹדְרִים לְשֹׁגֵב יִשָּׁע. וְקוֹדְרִים שֹׁגְבוּ יִשָּׁע (איוב ה יא) ת"י לוחמי מסכנותא תקפו פורקנא, פי' ההולכים בחושך העניות התחזקו בישועה.

(ב) רַחֵב הֵם שָׁבֶת. פירשתי ע"פ הרד"ק.

(ג) עֲלֹת. כן נקראו הבהמות המיניקות (בראשית לג יג).

יַעֲמֹד לַיהוּדִים יְשׁוּעָה. חַיִּים וְכָבוֹד וַיַּפְעָה^(ה).

ויופלי

יֵשֵׁב הַכְּרוֹבִים הוֹפִיעָה. הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִשְׁעָה (תהלים פ כ):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהֵשֵׁב שְׁבוֹת אֲהֵלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֵת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֵתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גָעְלָתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתְךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הֵשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשֵׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמוֹ: קַבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלֵּכֵן חֲטֵאֵינוּ כְּשֶׁלֵּג וְכִצְמֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנִזְכָּחָה יֵאמֹר יי אִם־יִהְיוּ חֲטֵאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֵּג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כְּתוֹלַע כִּצְמֹר יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהָרְנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהָרְתֶם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מִחָה כְּשֶׁעֵינֵינוּ לְמַעַן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִחָה כְּשֶׁעֵיךָ לְמַעַן וְחֲטֵאתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מִחָה כְּשֶׁעֵינֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנָן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מִחִיתִי כְּעָב כְּשֶׁעֵיךָ וְכַעֲנָן חֲטֵאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְיֵנוּ הֲאִזְנָה יי בִּינָה הִגִּיגְנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יִפְיֵנוּ וְהִגִּיוֹן לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלָתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקָשִׁי עָרַף לִזְמֹר לִפְנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. זָדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ. שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹבְדָנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. נֶאֱצָנוּ. סָרְדָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְדָנוּ. קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחְתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אֲמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

(ה) יפעה. פירש הרד"ק בסורקים, זוהר וכבוד.

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עַם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֹוֵינוּ. וְנִפְרַע פְּאֵרְנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. מִירֵתְנוּ הֵיטָה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדַמֵּתְנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעֵדִין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֲהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲכַל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבַרְנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמִסְנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לֹצָנוּ. מְרִדָּנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁנוּ עָרְף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשִׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמִזֶּרֶם מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ עֲלָנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֲהִינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָּנוּ:

וְעֵדִין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֲהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲכַל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבַרְנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמִסְנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לֹצָנוּ. מְרִדָּנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁנוּ עָרְף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנִי יי אֲהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִחֲרָנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמְחַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד גְּבִיאוֹךָ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמְחַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשִׁאֲרִית
נִחַלְתּוּ לֹא־הִחֲזִיק לְעַד אִפּוֹ בִּיחָפִין חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכַּבֵּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דְּגִיאל אִישׁ חַמּוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֲהִי אֲזֻנָּךְ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֵינוּ כִּי לֹא עַל־צְדִיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעְהָ אֲדָנִי סִלַּחְהָ אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֲהִי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתֵּי וּנְכַלְמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנַי אֵלֶיךָ כִּי
עֲוֹנֵתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְתָּהּ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְדֹלָה עַד לַשָּׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֶרְךְ-אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אָבִינוּ וְאַל־תַּטִּיֵּשׁנוּ
בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־כַּחַטְאֵתֵינוּ. וְקִיֵּם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקַבְלָתָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵן בְּאֵמֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאֵם־יְיָ יִבְרָאֵל אֶת־עֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנו וְאַתָּה־טַאֲתָ יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאִשְׁרֵי אֲשֹׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי יִשְׁעָךְ
יִפְרֹו וְיִדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּם וְהִסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתַפְאֲרַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוִדָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲזָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֻׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹטוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְוֵגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שָׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׁדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שְׁלֹא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנָּנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זָךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמְטִיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יּוֹדֵעַ יֶצֶר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלַךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחֲנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׁכֵבִיִּים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמָּהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא

יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְמִשָּׁה בְּחָרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְפִינְחָם בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לִיהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן לְשִׁמּוֹן הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בָּנוּ בִירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּחַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה בְּתוֹךְ כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְמִרְדְּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְעִזְרָא בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְכָל־חַצְדִּיקִים וְחַסִּידִים וְחַתָּמִימִים וְחַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּיעָנָה לְעַנְיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּיעָנָה לְמַכְיָי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּיעָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלָן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְזִין קָרִיב:

רַחֵם וְחַנּוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵינוּ תִּזְכֵּינִי וְאַל־בְּחַמְדְּךָ תִּיַּסְרֵנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַחֲמֶיךָ יְיָ כִּי נִבְחַלְתָּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתַי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בְּשִׂאוֹל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעֲתִי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהָ בְּכָל־לֵילָה מִפְּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אִמְסֶה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרֶיךָ: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנּוּתִי יְיָ תַּפְלִתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחַלּוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי יֹשְׁבֵי יִבְשׁוּ רָגַע:

מִחָא וּמִפֶּסָא מִמִּית וּמִחַיָּת. מִפִּיק מִשְׂאוֹל לְחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִפֶּסָא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמִרְדָּ נָפֵק בְּקוֹלָר. מְרִיה תָּאב וְתִכְר קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחַטִּינִן קַמְךָ. הָא רֹוִי נַפְשִׁין בְּגִידִין מְרִינִן. עֲבָדְךָ אֲנִי וּמִרְדִּינִן קַמְךָ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְתָּא וְהָא בְּמִלְקוּתָא. בְּמָטוּ מִנְךָ בְּרַחֲמֶיךָ דְנַפְשִׁינִן. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְתָּא:

פֹּז תַּחֲנָה חַתּוּם כְּרֹאשׁ הַמַּלְאָכִים שְׁמַעוּן בֵּר יִצְחָק

שְׁבַת הַכֶּסֶּא. אֲשֶׁר לְמַעַלָּה מִנִּשְׂא.

כסא שבתך, הרם והנישא.

יִחְלָה בְּעֵדְנוּ לְצוֹר הַפֶּתַח־נִשְׂא:

יתפלל בעדנו אל ה':

מִלָּךְ עַל כֶּסֶּא. לְעַמּוֹ יְהִי מַחֲסָה.

וַיִּפֶן בְּצוֹרֶת תָּם חֲקוּקָה בְּכֶסֶּא^(ה):

יעקב אבינו

(ה) ויפן בצורת תם חקוקה בכסא. כ"ס במלכך איכה רבתי (ב ד) איקונין של יעקב שחקוקה על כסאיו.

עַל־הַיָּמִין אַרְיָה^(א). יַחֲלָה פָּנַי אֶהְיֶה^(ב).

גם ד' חיות הקדש (פני אריה, פני שור, פני אדם, פני נשר) מתפללות על ישראל – אהיה כינוי לה'

יַחַן וַיַּחֲוֶם זֶרַע בָּהּ יִהְיֶה^(ג):

זרע אברהם:

וַיִּשְׁעֵנוּ יִהְיֶה. וְאוֹתָנוּ יַחֲיֶה.

וַיֵּשֶׁב הַמְּלוּכָה לְזֶרַע גֹּר אַרְיָה^(ד):

יהודה:

נָא מִהֶשְׁמָאל שׁוֹר^(ה). פְּגִיעֵתָנוּ יִתְשׁוֹר^(ו).

יגיש תפילתנו לה' כמתנה.

לְלַמֶּדְנוּ הַיָּטִב חֲמוּצָנוּ^(ז) לְאֶשׁוֹר:

שנלמד את דרכי ה' ונניישר את יצרנו הרע:

בְּרָכוֹת יִתְשׁוֹר^(ח). וּמְרוֹדֵינוּ יַעֲשׁוֹר^(ט).

ויעשיר את עניי ישראל.

ירבה.

וַיֵּשֶׁב לְבַצְרוֹן^(י) הַדֶּרֶת עֵז בְּכוֹר שׁוֹר^(יא):

יורשו וכוחו של יוסף הנמשל לשור:

לירושלים

רֹאשׁוֹת פָּנַי אָדָם. תַּחֲנִיתָנוּ יִקְדֵּם^(יב).

החיה שפניה פני אדם תגיש תחינתנו.

לְפָנַי צוֹר מַעֲזוֹ יוֹצֵר הָאָדָם:

יִלְבִּין הַמֵּאָדָם. יַעֲזֹר הַנֶּרְדָּם^(יג).

את ישראל מתרדמת הגלות.

וַיִּרְבֶּה הַמִּשְׁרָה לְקְרוֹאֵי צֶאֱן אָדָם:

ויתן ממשלה גדולה לישראל הקרואים "צאן אדם" (יחז' לו' לו):

(א) על הימין אריה. כמו שנאמר ופָּנַי אַרְיָה אֶל־הַיָּמִין (יחזקאל א' י).

(ב) פני אהיה. פני ה' שנקרא אהיה (שמות ג' יד).

(ג) זרע בה יהיה. זרע א"ל שנא' לו בה יהיה זֶרַעךָ (בראשית טו ה).

(ד) לזרע גור אריה. יהודה (בראשית מט ט).

(ה) מהשמאל שור. כ"ס ופָּנַי שׁוֹר מִהֶשְׁמָאל (יחזקאל א' י).

(ו) פגיעתנו יתשור. יציא לה' את תפילתנו כתשורה פי' מתנה כ"ס ותשורה אין להביא (ס"א ט ז) פי' הרד"ק מנחה אין לנו להביא לו.

(ז) ללמדנו היטב חמוצנו לאשור. לה"כ למדו היטב דָּרְשׁוּ מִשְׁפָּט אֲשֶׁר־וְחֻמּוֹץ (ישעיה א' יז) פי' חזקו את הנעשק, והפייטן מפרש חֲמוּצָנוּ, יצר הרע, שנמשל לשאור המחמץ את העיסה (ברכות דף י"ז ע"א).

(ח) ברכות יתשור. פי' ירצה ברכות כמו שנאמר הַשֶּׁרֶת בָּיָם (ש"ב כב יב) פי' ריבוי מים.

(ט) ומרודינו יעשור. שיעשיר ה' את עניי ישראל, אין מרודים חלל עניים כ"ס וְעֲנִיִּים מְרוֹדִים תְּבִיא בֵּית (ישעיה נח ז).

(י) וישב לבצרון. שובו לְבַצְרוֹן (זכריה ט יב) פי' במלכות לירושלים עיר מצור.

(יא) בכור שור. יוסף (דברים לג יז).

(יב) יקדם. נ"א תְּקַדֵּם.

(יג) יעזור הנרדם. נשמלה הגלות לתרדמה, בילקו"ש (בראשית טו יב) וְתִרְדָּמָה נִפְלָה עַל אַבְרָם וְהָיָה אֵימָה הַשִּׁבְחָה גְּדֻלָּה נִפְלֶתתָּ עָלָיו, שהראהו ד' מלכויות אֵימָה זו אלוס הַשִּׁבְחָה זו מלי גְּדֻלָּה זו יוון נִפְלֶתתָּ זו צבל.

צַפְצוֹף הַנֶּשֶׁר^(א). בְּכַנְפָיו יִחַשֵׁר^(ב).

החיה אשר לה פני נשר תתפלל עלינו. ובכנפיה תגן ותסך עלינו.

וַיִּלִּיץ צִדְקָנוּ פָּנֵי אוֹהֵב יֵשָׁר:

חִלְקָנוּ יִכְשֹׁר. וְעַפְעֵינוּ יִישֹׁר.

יכין לנו חלק טוב. ויאיר עינינו ללכת בדרך ישרה.

וַיִּדְבֹּר בְּצִדְקָה לְעַם נְשׁוּאֵי נֶשֶׁר^(ג):

לישראל שנשא אותם על כנפי נשרים:

קְדִישֵׁי עֲלִיּוֹנִים. שְׂרָפִים וְאוֹפָנִים.

מלאכי השרת.

הַפִּילוּ תַּחֲנוּתָנוּ פָּנֵי אֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים:

וַיִּזְכֹּר רַאשׁוֹנִים. וְאַחֲבַת אֵיתָנִים.

האבות.

וַיִּקְרָא שְׁבוּעָה לְדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים:

מִכְנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לְפָנֵי בַּעַל הַרְחָמִים: מְשַׁמְיְעֵי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ תַּפְלָתָנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מְכַנְּסֵי דַמְעָה הַכְּנִיסוּ דַמְעוֹתֵינוּ לְפָנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבּוּ תַּחֲנוּתָהּ וּבִקְשָׁה לְפָנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאֵל: הַזְכִּירוּ לְפָנֵינוּ הַשְׁמִיעוּ לְפָנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרָיִם: יִזְכֹּר אֲהַבְתָּם וַיַּחֲיֵה זֶרַעַם שֶׁלֹּא תֵּאבֹד שְׂאֵרֵית יַעֲקֹב כִּי צֵאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶף יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וּלְשִׁנְיָה: מֵהֵרָ עָנָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפָדָנוּ מִכַּל גְּזוֹרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ וְעַמּוּךָ:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן בְּעֵבְדָא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא שְׂרִינִי. מְרִירָן נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְשִׁין. חֵילָא לִית בָּן לְרַצְוִיָּךְ, מָרָן. עֵבֶד בְּדִיל קִימָא דְּגִוְרָתָהּ עִם אֲבִהֶתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן בְּכַר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבִתְחַנּוּנֵי. חֵב לָן שְׂאֵלְתִּין וּבַעֲוִיתִין. דִּלָּא נְהִידָר רִיקָם מִן קַמּוּךְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחֲדִים שְׁמֶךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

(א) צפצוף הנשר. קול הציפור נקרא צפצוף כמו שנאמר בן אצפצף אֶהְיֶה בְּיוֹנָה (ישעיה לח יז).

(ב) בכנפיו יחשר. יקשור את כנפיו עלינו להגן בעדנו, כמו שפירשו עה"פ חֲשֵׁרֶת מִים (ש"ב כז יז) ל' קישור העצים.

(ג) נשואי נשר. כמו שנאמר וְאַשָּׁא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי נְשָׁרִים (שמות יט ז).

שומר גוי קדוש שמור שארית עם קדוש ואל־יאבד גוי קדוש המְשֻׁלָּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדֻשּׁוֹת קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ:

מְתַרְצָה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפִּיִּים לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עֹזָר:

אָבִינוּ מִלְכֵּנוּ חָנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֲיֵנֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסְדְּךָ יְיָ עֲלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכְּרֵנוּ עֲוֹנוֹת רַאשֵׁינוּ מִהֵרָה
יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי יִלְוֵנוּ מְאֹד: חָנּוּנוּ יְיָ חָנּוּנוּ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ בָּזוּ: בְּרָגְזוּ רַחֲמֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנָּחֵנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יְתַבְּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאֲרִין:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום רביעי שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כִכְלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמְנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי

לָךְ אֲדֹנִי הִצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאָוֵן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָד: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנָךְ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְחֶסֶד וְלֹא בְמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתִּיךָ:
דְּלִתִּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאֹו: יִבּוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכָּרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֹךְ יִקָּר יִתְנֹו: יִבְאֹו וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבּוֹאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חִצְרָתֵינוּ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֹתֶיךָ כָּל־עַבְדֶּיךָ יְיָ הָעַמִּידִים בְּבֵיתֶיךָ בְּלִילֹת: שְׁאוּיָדְכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֹתֶיךָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גִבְרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צִבְאֵינוּ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֹתֶיךָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֹתֶיךָ וְכָל־קֶרְבִּי אֹתֶיךָ שֶׁמֶשׁ קִדְּשׁוּ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתֶּךָ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְיָ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְיָ: וְאַנְחָנוּ בְּרַב חֶסֶדְךָ
נִבּוֹא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קִדְּשֶׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קִדְּשֶׁךָ וְנוֹדָה
אֹת־שְׁמֹךְ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֹךְ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֹתִי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ
לְהֵדֶם רִגְלֵנוּ קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְהֵר קִדְּשׁוּ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲוּוּ לִי בְּחִדְרֵת־קִדְּשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֹךְ סֶלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכָּנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקִדְשׁוּ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּרְתָּ

והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והמתנשא
 לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים
 ובכל מלכותם מאין פמוך: מאין פמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
 זרוע עם גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך ליי ידמה ליי בכני
 אלים: א נערין בסוד קדשים רבה, ונורא על כל סביביו: יי אהי צבאות
 מירמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מירמכה באלם יי מי פמכה נאדר
 בקדש נורא תהלת עשה פלא: מייא פמוך נשא עון ועבר על פשע לשארית
 נחלתו לא יחזיק לעד אפוי פייחפין חסד הוא: לכו נרננה ליי נריעה לצור
 ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: צדק ומשפט מכון פסאך חסד
 ואמת יקדמו פניך: לך יום אהלך לילה אתה הכינות מאור ושמש: לך שמים
 אהלך ארץ תכל ומלאה אתה יסדתם: אתה הצבת כל גבולות ארץ קיץ וחורף
 אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לוייתן תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת
 בעוז ים שברת ראשי תנינים על המים: אתה בקעת מעין ונחל אתה חובשת
 נהרות איתן: אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: אשר בידו
 מחקרי ארץ ותועפות הרים לו: אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:
 הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלך: הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה
 למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען שמך, בעבור כבוד שמך, כי א
 רחום וחנון שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו כי רב הוא: כי לא על צדקתנו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמך הרבים:

פח פתיחה חתום זלחסי הכתים שמואל ברבי אברהם חזק

שחרנוך בקשנוך יוצר הרים.

באנו להתפלל אליך

מגיד לאדם שיח ודברים^(א).

וחלינוך דרשנוך בושם וחרים.

בושם וחרים ענין אחד

את חטאתינו היום אנו מספרים.

להקנו ועדנו^(ב) זקנים ונערים.

לזהקנו ועדנו שניהם ל' חסיפה

בבית תפלה מקדש מזערים^(ג).

מקדש מעט.

(א) מגיד לאדם שיח ודברים. לה"פ כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מהי שחו (עמוס 7 יג) ופירש"י כל מעשיו פורטין לפניו בשעת מיתתו וחז"ל דקשו (חגיגה דף ה' ע"ב) אפילו שיחה יתרה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה. שיח. נ"א שיח.

(ב) לזהקנו. נקבלנו כמו שנאמר לזקת הזבאים (ש"א יט כ) ופי' במלודה קבולה. ועדנו. גם הוא ל' חסיפה כדתנן יהי ביתך בית ועד לחכמים (אבות א' ז).

(ג) מקדש מזערים. בית הכנסת כמו שנא' (יחזקאל יא טז) ואהי להם למקדש מעט.

רְפוּי יָדַי מֵעוֹדֵי אֲבָרִים.

ידינו רפות וכל גופנו מתנדנד.

בְּהוֹלִים וּסְעוּרִים מְכַלְעֵבָרִים.

נמצאים בבחלה וסערה

יְגוּרְנוּ וְדַאגְנוּ מִשְׁנֵי גּוֹלִירִים^(א).

תליינים.

אֵף וְחֶמָּה שְׁנִיהֶם קָטְגוּרִים.

בְּחִפְשָׁנוּ מַעֲשִׂים וְהִנֵּם מְכַעֲרִים.

רִתַּת אֲחֻזָּתֵנוּ חֲבָלִים וְצִירִים.

רעדת חבלים וצירים ענין אחד

הַשְּׁחָרוּ פָּנֵינוּ וְהִלְכְנוּ קוֹדְרִים^(ב).

בחושך.

מוֹט הִתְמוּטְטְנוּ וְנַעֲשִׂינוּ פְּרוּרִים.

והתפוררנו.

חִלְחָלוּ מִתְּנִינוּ וְכִיּוֹלְדָה מִצָּרִים.

רעדו ואנחנו סובלים כמו אישה בצריה.

זַחֲלָנוּ וְנִירָא מַעֲוֹנוֹתֵינוּ הִיתָרִים.

פחדנו

קָחְנוּ דְּבָרִים בְּשָׁלוֹם פָּרִים.

לקחנו תפילה במקום קרבן.

תְּמוּכִים בְּטוּחִים וְלִרְחֻמֶּיךָ מִסְּבָרִים^(ג).

מקווים:

כִּי עַל־רְחֻמֶּיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוּחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֵתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמְסִיר חַטָּאת יִרְאֵיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֵתָּה הוּא שְׁיַרְדֶּתָּ בַּעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל הָר סִינִי וְהִרְאִיתָ דִּרְכֵי טוֹבָךָ לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֲסִדֶּיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אֵתָּה אֱלֹהֵינוּ וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמְרַבָּה לְהִיטִיב וּמְנַהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כִּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֹתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֻזָּן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֱלֹהֵינוּ אַפִּים אֵתָּה. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גִּדְּלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶּיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֵרַע יִדִּידֶיךָ: תִּפְּנֵן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֵתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מְקַדֵּם:

(א) משני גולירים אף וחמה. בקהלת רצה (ט יז) חפילו גולירין שבהם לא היה יכול (משה) להסתכל בהם
הה"ד כי כי יגרתני מפני האף והחמה (דברים י יט). גולירים. בסנהדרין (דף ט"ז ע"ב) פירש"י שוטרים,
גולירים חוזטין במקלות ע"פ השופטים לכל מי שאינו שומע.

(ב) קודרים. ל' חושך כמו שגא' (ויאל ד י) שמש וירח קדרו וכוכבים אספו נגהם.

(ג) מסברים. תרגום של קוית' (בראשית מט יט) סברית.

מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
 יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
 ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי | על־פניו ויקרא יי | יי אל רחום וחנן ארך אפים ורחסד ואמת: נצר
 חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
 סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
 ורחסד לכל־קראיך:

ועתה יגדל־נא כח אדני באשר דברת לאמר:
 יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה. בחייכון
 וביומיוכון ובחיי דכל־בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתחדר ויתעלה ויתהלל שמה
 דקדשא בריך הוא לעלא מן־כל־ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן
 בעלמא ואמרו אמן:

מה־נאמר לפניך יושב מרום ומה־נספר לפניך שוכן שחקים: מה־נאמר
 לפניך יי אֱהינו מה־נדבר ומה־נצטדק: למען־שמך יי וסלחת לעוננו כי
 רבי־הוא: אֱהינו בושנו במעשינו ונכלמנו בעונינו: אין לנו פה להשיב ולא
 מצח להרים ראש: כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים:
 כי עונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר: ידענו יי רשענו עון אבותינו
 כי חטאנו לך: ידענו כי חטאנו ואין מי יעמד בעדנו שמך הגדול יעמד־לנו
 בעת צרה: ידענו כי אין בנו מעשים, צדקה עשה עמנו למען שמך: לא
 כחטאינו תעשה־לנו ולא כעונותינו תגמל עלינו: כי כגבה השמים על־הארץ
 כן הגבר חסדך עלינו: כרחק מזרח ממערב כן תרחיק ממנו את־פשעינו:
 כרחם אב על־בנים כן תרחם יי עלינו: לאדני אֱהינו הרחמים והסלחות כי
 מרדנו בו: וסלחת לעמך אשר חטאו־לך ולכל־פשעיהם אשר פשעו־בך ונתתם
 לרחמים לפני שביהם ורחמים: ואתה תשמע במקום שבתך מן־השמים
 ושמעת וסלחת: סלח־נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה
 ממצרים ועד־הנה: ושם נאמר. ויאמר יי סלחתי כדברך: הטה אֱהי אֱזנך ושמע
 פקח עיניך וראה שממתינו והעיר אשר־נקרא שמך עליה כי לא על־צדקתינו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמע אדני סלח
 אדני תקשיבה ועשה אלת־אחר למענך אֱהי כִּי־שמך נקרא על־עירך ועל־עמך:

פֹּטוּ עַם אֱלֹהִים אֶל־כָּל־שֹׁהֲקִים בְּרָאשׁ כָּל־אוֹת מַלְאֲכֵי אֵיךְ וּמַלְאֲכֵי הַמָּוֶה, וְסִיּוֹם כָּל־מֵאֲמָר עַם־לֵה"כ
הַמִּתְחִיל בְּמַלְאֲכֵי וְאֲנִי וּבְסוּף חַתּוּם יִצְחָק בֶּרֶךְ סְעִדִּיהָ

אֲהִינּוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ

אֵיךְ אוֹכֵל לְבֹא עֲדִיךָ.

וְעוֹבְדֵי זֹלָתְךָ לֹא עֲזָבוּנוּ לְעַבְדְּךָ.

וְהִפָּהּ בִּקְשׁוֹ לְהַפְרִידִי מִיְחֻדְךָ.

וְאֲנִי לֹא־עֲזָבְתִּי פִּקּוּדֶיךָ (תהלים קיט פז):

אֵיךְ גָּלִיתִי וְאֵלֶיךָ בְּכָל־הֵלֶךְ וּפְלֵךְ^(א).

בכל דרך ובכל מחוז.

וּמָלְכוּ עָלַי מְמַלְכִים לְמוֹלָךְ.

עובדי עבודה זרה.

וְהִפָּהּ דִּינָם עוֹמֵד וּמְלָכָם מוֹלָךְ.

מכפים עלי את דיניהם

וְאֲנִי לֹא נִקְרָאתִי לְבֹא אֶל־הַמּוֹלָךְ (אסתר ד יא):

לביהמ"ק, מקום מלך מלכי המלכים:

אֵיךְ הִלְכוּ נִחָלִים מְדַלָּף דְּמַעֵי הַדִּלּוּף.

נהיו נחלים מדמעוטי הנוזלות.

וְנִמְסַרְתִּי לְפֹעֲלֵי אָוֶן וְסִלּוּף.

און וסלוף – שקר

וְהִפָּהּ וּבְנִיָּהֶם יוֹרוּנִי חֵץ שְׁלּוּף.

מורים לעברי חיצים.

וְאֲנִי כְּכֶבֶשׂ אֱלֹהִים^(ב) (ירמיה יא יט):

ואני כמו כבש שמן המובל לטבח:

אֵיךְ זִמֵּן קִצִּי נִחָתָם וְלֹא נוֹדַע.

וְקִרְנֵי גִדַּע אוֹיְבִי, מִשְׁחַת פִּדַּע.

וניצל ממות ולא נענש על כך.

וְהִפָּהּ חוֹשְׁבִים חֲכָמָתָם פְּהִימוֹן וְדִרְדַּע^(ג).

והם מחשיבים את עצמם חכמים גדולים.

וְאֲנִי בָּעַר וְלֹא אֵדַע (תהלים עג כז):

ואני נחשב בעיניהם כשוטה שאינו מבין:

אֵיךְ טִרְפָּה מְלָכוֹת לְמְלָכוֹת עִם סִגְלָה.

נחטפה המלכות מישראל.

(א) פֵּלֶךְ (נחמיה ג ט). פִּירָשׁ"י מַלְכוּת, וְהִרְדֵּ"ק (בשורשים) פִּי' מַחֲוּ.

(ב) וְאֲנִי כְּכֶבֶשׂ אֱלֹהִים יוֹכֵל לְטַבּוֹחַ (ירמיה יא יט). אֱלֹהִים, פִּי' כִּבְשׁ נִבְחַר וְשִׁמּוֹן.

(ג) הִימוֹן וְדִרְדַּע. חֲכָמִים (מ"א ה יא).

וְאַרְכָּה מְלוּכָה לְמַלְכִּי בְּנֵי עוֹלָה.

וְהִמָּה יוֹשְׁבִים לְבֶטֶח בְּשִׁמְחָה וְגִילָה.

וְאַנִּי בְּתוֹךְ־הַגּוֹלָה (יחזקאל ח א):

אֵיךְ כּוֹס הַתַּרְעֵלָה שְׁתִּיתִי וְאֶגְמַע^(א).

גמיעה כמו שתייה

בְּכִיתִי וְאֶדְמַע מֵעַל מִשָּׂא וּמִשְׁמַע.

שני גוים מבני ישמעאל

וְהִמָּה לוֹעָגִים עָלַי הַקְּשִׁיבָה וּשְׁמַע.

ואומרים לי – שמע לדברינו.

וְאַנִּי כְּחֶרֶשׁ לֹא אֶשְׁמַע (תהלים לח יד):

ואני עושה את עצמי כמי שאינו שומע:

אֵיךְ מִחְצָנִי אֱלֹהֵי וּמִכְאוּבִי לֹא חֲבֹשׁ.

חפני

וּמַעֲוִיל תַּפְאֲרָתִי לְבָנִי אָדוֹם הַלְבָּשׁ.

וְהִמָּה נִפְתַּת אוֹכְלִים וְחֹלֵב וְדֹבֵשׁ.

גם נפת ל' דבש

וְאַנִּי כְּעֹשֵׁב אֵיבֹשׁ (תהלים קב יב):

אֵיךְ סִבְבוּנִי קֶדֶר בְּתִירוֹנִי דִדָּן וּשְׁבָא.

סבבוני והקיפוני גוים מבני ישמעאל ומבני קטורה.

הַקּוֹרְאִים נָבִיא לְאִישׁ מַעוֹלָם לֹא נָבִיא.

מוחמד

וְהִמָּה עוֹשִׂים חֵיל גָּדוֹד וְצָבָא.

וְאַנִּי אָנֹכָה אֲנִי־בָא (בראשית לו ז):

ואני איני יודע לאן לברוח:

אֵיךְ פָּקַדְתָּ עָלַי בְּאֲשֶׁר הִרְעוּתִי.

ענשת אותי כאשר חטאתי.

בְּשָׁנֵי אַרְיֹת וּלְבָאִים נֶאֱכַלְתִּי.

אריות ולבאים ענין אחד

וְהִמָּה צָעִיר וְרַב אוֹמְרִים מִצָּאֵתִי וְגַם יִכְלָתִי.

והגוים קטנים וגדולים אומרים – השגנו את ישראל וגם ניצחנו אותם.

וְאַנִּי בְּאֲשֶׁר שִׁכַּלְתִּי שִׁכַּלְתִּי (בראשית מג יד):

ילדיי נהרגו:

(א) ואגמיע. כדתנן חלב כדי גמיעה (שבת ח א) ובלשון המקרא באל"ף במקום העי"ן הקמייאני נא מעטמים (בראשית כד יז).

אֵיךְ	קִדְר בּוֹכְבִי וְחִזְרוּ גְלָגְלִי ^(א) . כוכב שלי חשך ונשתנה מזלי לרעה.
וְהִמָּה	וְעוֹבְדֵי גִלּוּלִים גָּלְלוּ גְלִילִי ^(ב) . טינפו את ארצי.
וְאֲנִי	רַחֲקוּ רַגְלֵי מַעְלֹת רַגְלִי. מנעו ממני מלעלות לרגל.
אֵיךְ	בְּמַעַט נָטִיו רַגְלִי (תהלים עג ז): התמוטטתי:
וְהִמָּה	שְׁמֶרֶת מַעֲוִי וְנִטְרֶת חוֹבִי. עווני ושמרתי
וְאֲנִי	וּמְרִיבֵי נַפְשִׁי לֹא רַבַּת רִיבִי. לא רבת עם המריבים נגדי.
אֵיךְ	תִּקְפּוּם וְכַחֵם לְהַכָּאִיבִי וּלְהַדְאִיבִי. יש כוח להכאיב לי. לאכזב ענין אחד
וְהִמָּה	בַּחֲסִדְךָ בְּטַחַתִּי יִגַּל לְבִי (תהלים יג ו): ולחם
אֵיךְ	יִשְׁבְּתִי בְּדָד וְאַהֲבִי לְנִדָּה. מנוודה ומאוס.
וְהִמָּה	מִכְבוֹד יְרוּדָה, בְּגוֹיִם נְדוּדָה. נודדת.
וְאֲנִי	צִלְחוּ וּמְלָכוּ וּמְשַׁלְתֶּם עֲמָדָה. שכולה וגלמודה (ירמיה מט כא): כמו אישה שנהרגו בניה ובעלה:
אֵיךְ	חֲרַפּוּנִי מַעֲוָלִי וּמַהוּלָּלִי בְּלָהֶם ^(ג) . המתעללים בי והמתלוצצים עלי.
וְהִמָּה	צֵלֶם אֲצֵלֶם ^(ד) וְלֹא סָר מַעֲלִיָּהֶם. כוחם וגבורתם איתם
וְאֲנִי	קוֹרְאִים הָאֵחַ הָאֵחַ בְּמַלְיָהֶם. לעברי – "האח האח"
אֵיךְ	הֵייתִי חֲרָפָה לָהֶם (תהלים קט כה): ביניהם נשארתִי דואג ודואב.

(א) גלגל. אופן צדקיע ומזלות נתונים זו (רש"י פסחים דף כ"ד ע"ב). ונקט הפייטן כמ"ד גלגל חוזר.

(ב) גללו. ל' גלל וזאה. גלילי. ארצי כמו ארץ הגליל. וי"מ גללו ל' גל של אבנים, פי' החריבו את הערים והפכו אותם לגלים.

(ג) בְּלָהֶם (פ"ב כג ו). אורה זרה של המלה בְּלָהֶם.

(ד) צלם אצלם ולא סר. היפך ממ"ש (במדבר יד ט) סר צלם מְעַלְיָהֶם ות"א עלא תוקפהון מינהון.

מַפְלְגִי יְגוֹנָם וּמִמְקוֹרָם שׁוֹאֵב^(א).

ואני שואב מים ביגון מנהרותיהם וממקורותיהם.

וְהִמָּה רֹבְצִים וְשׁוֹכְבִים כְּעוֹרֵב וְכֹזֵאב.

עלי כמו זאב או עורב על טרפו.

וְאֲנִי עָנִי וְכֹזֵאב (תהלים סט ל):

אֵיךְ שׁוֹנְאֵי כָּל־טָהָרָה שָׁכְנוּ בְּצִיּוֹן.

מי האֲמִין בָּזָה וּמִי עָלָה לוֹ בְּרַעֲיוֹן.

וְהִמָּה עֲשִׂירִים נְשׁוּאִים נְתוּנִים עֲלִיוֹן.

וְאֲנִי עָנִי וְאַבְיוֹן (תהלים מ יח):

אֵיךְ דָּרוּ בְּהִיכָלוֹתַי וְשָׁכְנוּ בָם שָׁכוֹן.

מִעֲלִיוֹן לְתַתָּהוֹן וּמִתַּתָּהוֹן לְתִיכּוֹן.

ושכנו בכל חדרי בימה"ק, עליונים, תחתונים ואמצעיים.

וְהִמָּה יִרְשׁוּ עֶשֶׂר וְזָהָב וְאַדְרִכּוֹן.

שם מטבע (עזרא ח כז)

וְאֲנִי לְצַלַּע^(ב) נָכוֹן (תהלים לח יח):

מוכן לקבל מכות:

אֵיךְ הִמּוֹנֵי נְפֻצֹוֹ וְהִמָּה עָלוּ בְּמַחְשְׁבוֹתֶיהָ^(ג).

והלא ישראל הם שעלו במחשבה עוד לפני בריאת העולם.

זְכַרְנוּ נָא וּפְקַדְנוּ בִישׁוּעָתָךְ.

וְהִמָּה בְּלָעַם קָלַעַם מִמְּכוֹן שְׁבָתָךְ.

כלה אותם וסלק אותם מירושלים עירך.

וְאֲנִי בָּרַב חֲסִידֶךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ (תהלים ה ח):

כדי שנוכל לבוא אליך:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּי רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

(א) מפלגי יגונם וממקורם שואב. ע"ש הפ' ושאבתם־מים בששון מפעניי הישועה (ישעיה יב ג) ונהפוך

הוא שאנחנו שואבים מים ביגון ממעין האויבים.

(ב) לצלע. מל' והוא צלע עלי־רכו (צדאסית לב לב).

(ג) במחשבותיך. צדאסית רבה (א ד) מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר.

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֶל רַחוּם וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצְרָה חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עֲוֹן וּפָשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָה: וְסִלַּחַת לְעֹונֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וַנַּחֲלֵתֵנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אַף אֶרֶח מִשְׁפָּטֶיךָ יי' קוִי־נוֹף לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרֶךָ תַּאֲוֹת נֶפֶשׁ: קוּה אֱלֹיֵי חֹזֶק וַיֵּאמֹץ לְבָבְךָ וְקוּה אֱלֹיֵי: מְקוּה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגִבּוֹר לֹא יוֹכֵל לְהוֹשִׁיעַ: לָמָּה יי' תַּעֲמֹד בְּרַחוּק תַּעֲלִים לַעֲתוֹת בְּצָרָה:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתֶּךָ סֵלָה: יי' צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יי' צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יי' הוֹשִׁיעָה תַּפְלָךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחָה אֲדֹנֵי תְּקַיֵּם וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צ' ע"ס א"ב אות אחת כפולה ואות אחת פשוטה, והפשוטה מוקדם לה מלת ומדוע^(א), וסיום כל מחמר בלה"כ ובסוף חתום שלמה (הבבלי) הקטן יגדל בתשובה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶךְ בָּךְ מְקוּה יִשְׂרָאֵל, יי'.

רק בד תקוות ישראל,

אַחֲוֹר וְקָדָם עִם נוֹשֵׁעַ בִּי.

מתחילת הדורות ועד סופם,

בְּשֵׁשׁ יוֹם זֶה כְּמָה עֲדֵנִי.

מתעכב יום הגאולה שנים רבות.

ומדוע

לִישׁוּעָתֶךָ קוִי־תִי יי' (בראשית מט יח):

ובכל זאת אנחנו מקווים לישועתך:

נִרְתִּי וְאַחֲרֵי מִשְׁךָ^(ב) יָמֵי עֲגוּנִי.

התעכבתי

גֵּיָא גוֹי נָכֹל וְעִם גְּנִי.

בארץ אדום.

דֵּל כְּכָה כְּבוֹד וְלִי דֵינִי.

כבודי נשפל וניגשים מולי בעלי דין קשים.

ומדוע

(א) ומדוע. כל השאלות המתחילות ומדוע צפויט זה מרמזים ללה"כ, מדוע בִּשְׁשׁ רִבְבוֹ לְבוֹא (שופטים ה כח),

מדוע אַתָּה כְּכָה דֵּל (ש"ב יג ז), מדוע בְּאֶרֶץ וְאִין אִישׁ (ישעיה נ ז), מדוע נִחַשְׁבָנוּ כְּבִהְמָה נְטֻמִּינוּ בְּעֵינֵיכֶם (איוב יח ג), ומדוע יִסְתִּיר אֲבִי מִפְּנֵי אֶת־יְהוָה הָזֶה (ש"א כ ז), מדוע לֹא־תִקְצַר רוּחִי (איוב כא ז), מדוע נִסְחַף אֲבִירֶיךָ (ירמיה מו טו), מדוע רָשָׁעִים יִחִיו עֲתִקוֹ גַּם־בְּכָרוֹ הָיִל (איוב כא ז), מדוע דָּרָךְ רָשָׁעִים צִלְחָה (ירמיה יב א), ומדוע תִּתְּנֵנָּה עַל־קֶהֱלִי יי' (במדבר טז ג).

(ב) מושך ימי עגוני. פי' כל עוד התעכבתי בגלות, וייתכן כי הכוונה גם לְמִשְׁךָ שֶׁסֶּם אֲוִיָּה־לִי בִּי־נִרְתִּי מִשְׁךָ שֶׁכִּנְתִּי עִם־אֱהֱלִי קָדֵר (תהלים קכ ה).

קֹוֹה אֶל־יְיָ חֲזַק וַיֵּאמֶץ לִבָּךְ וְקֹוֹה אֶל־יְיָ (תהלים כז יד):

ובכל זאת אנחנו ממשיכים לקוות:

הֲלֹא אַתָּה מִקֶּדֶם חָרַב גְּאוֹתֵנוּ.

לוחם עבורנו, ואנחנו התפארנו בך.

הִקְוִינוּךְ אַף אַרְחַ מְשַׁפְּטִיד תִּאֻוֹתֵנוּ.

אנחנו מקווים גם כשאתה מתנהג במדת הדין, ומתאוים לגאולתך.

וְאִין אִישׁ מְכַפֵּר עַל חוֹבוֹתֵינוּ.

וּמְדוּעַ

וּמְדַאֲבוֹנֵנוּ אֹמְרִים יְבִשׁוּ עֲצְמוֹתֵינוּ וְאַבְדָּה תִּקְוֹתֵנוּ (יחזקאל לו יא):

זְכֹרְנוּ חֲשִׁבוֹנוֹת מִקֶּדֶם וּמִדָּתָם קֶצְרָה.

החשבונות של הגלויות הראשונות היו קצרים, מצרים רד"ו שנה, בבל ע' שנה.

זֶה פַּעַמִּים קָצִיר וְעוֹד עֶצְרָה.

גלות זה כבר ח' מאות שנה, פעמיים כמנין קצ"ר, ועדיין מתעכבים.

חֲשַׁבְנוּ כִּבְהִמָּה וְנִטְמִינוּ^(א) מְשַׁטַּת הַשּׁוֹרָה.

ולא נתקיים בנו מה שכתוב עבורנו –

וּמְדוּעַ

מִקֹּוֹה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה (ירמיה יד ח):

טוֹעֲנִים וּפּוֹרְקִים בָּנִים הִפְתּוּב סְבָלָם^(ב).

בין טוענים עולו של מקום בין פורקים אותו, ישראל קרואים בנים.

טְרוּדִי^(ג) חֲבָלָם וְחָרַב בֵּית זְבוּלָם.

המקדש.

גרושים מארצם

יִסְתִּיר הָאֵב שְׁבִילָם^(ד) הָאֲמוֹר בְּגִלְלָם.

וּמְדוּעַ

יִשְׁתַּקֹּוֹה לְאַחֲרִיתָךְ נְאֻם־יְיָ וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם (ירמיה לא טז):

כְּמַעַט נָטִיו רַגְלִי וְשִׁפְכוּ אֲשׁוּרִים^(ה).

נכשלו רגלי והתמוטטו קרסוליי.

כִּי־קִנְיַתִּי בַּהּוֹלָלִים מְעַרְבֵי מִישְׁרִים^(ו).

בהצלחת הרשעים הסוטים מדרך הישר.

לֹא־תִקְצַר וְתִשָּׁבֵר יַד רַמּוֹת הַקּוֹשָׁרִים.

יד שהמורדים בה' מרימים נגדנו.

וּמְדוּעַ

וְקוֹי יִי יַחֲלִיפוּ כָח יַעֲלוּ אֶבֶר בְּנֵשָׁרִים (ישעיה מ לא):

כנפיים

(א) נטמינו (איוב יח ג). פירש"י טמונים אנחנו.

(ב) סבלם. נשאלם וכאן פי' קראם, כמו אתה משאל לה שם רע בשכינותיה (סוטה דף י"ד ע"א) וכ"פ (קידושין דף ל"ו ע"א) רבי מאיר אומר בין כך ובין קרוין בנים.

(ג) טרודי חבלם. גֵּרֶשׁ יִגְרֶשׁ (שמות יא א) ת"י מטרד יטרוד.

(ד) שבילם. הגאולה נקראה דרך שגאמר דָּרָךְ לַעֲבֹר גְּאוֹלִים (ישעיה נא י).

(ה) אשורים (תהלים עג ז). ת"י אסתורי, פי' קרסול (יצמות דף ק"ג ע"א).

(ו) בהוללים מערבי מישורים. הוללים ומערבי מישורים אחד הם כמו שפירש"י על ישעיה (א כב) והם הליצנים המערבזים דברים רעים עם דברי תורה, וכן במדרש (ויק"ר כ ז) להוללים למערבזיא.

מִלֵּא רִדְפָתִי וְחִסְרָה שְׁנַת גְּאוּלִּי^(א).

כל נבואות הפורענות התקיימו ונבואת הגאולה לא התקיימה.

מִסּוּרִים לְמַכִּים וּלְמִזְרָטִים וּלְתַקּוּה אֲוִלִּי^(ב).

מריטה היא תלישת השערות

נִסְחָפוּ אֲבִירֵי וּמְתֵי שִׁיר^(ג) אֲוִלִּי.

נגררו ללא כח גיבורי, וגם הלויים, אשר התחזקו לשיר בבית המקדש.

וּמִדּוּעַ

קֹוֶה קִוִּיתִי יִי וַיֵּט אֵלַי (תהלים מ ז):

סוּגִיד^(ד) שְׁרִיגִיד בְּקָקוּם בּוֹקָקִים וְהִבְאִישׁוּ^(ה).

ישראל נמשלו לגפן מוקפת גדר, ונכנסו בוזזים, בזזו הכל, והשאירו בה רק ענבים רעים.

סִירִים^(ו) סוּרִיד גְּבִשׁוּ^(ז) וְלֹא עָבְשׁוּ.

אויבינו שנמשלו לקוצים, הסירים ממך, גבהו, ואין דבר מפריע להם.

עֲתָקוּ גְּבָרוֹ^(ח) וְכַמְדָּבֵר לֹא יבוֹשׁוּ.

האריכו ימים, התעשרו, ולא בושו, למרות מה שנאמר –

וּמִדּוּעַ

מִקְוֶה יִשְׂרָאֵל יִי פִלְעִזְבִּיד יִבְשׁוּ (ירמיה יז יג):

פְּעָלִי אֲנִי יִתְאַמְרוּ אֲוִינֵנוּ רִוִּינוּ.

הרשעים מתפארים ואומרים – התאווינו לשתות מדמן של ישראל והנה השתכרנו ממנו.

פֶּשְׁטוֹ אֶמֶת אוֹתוֹת שִׁמְנוֹ הִתְוִינֵנוּ^(ט).

הוכיחו לטענתם כי האותות שלהם אמת.

צִלְחָה דֶּרֶכָּם וְחִסְדָּךְ דְּמִינוּ נְדוּינֵנוּ.

ואנחנו המצפים לחסדך, כאובים.

וּמִדּוּעַ

יִי חֲנֵנוּ לָךְ קִוִּינוּ (ישעיה לג ז):

(א) מלא רודפתי וחסרה שנת גאולי. בפסיקתא דר"כ (כ"ו) כשם שגלו צדוק מלך כד כשנגאלין אין נגאלין אלך בגואל מלך דכתיב וְכָא לְצִיּוֹן גֹּאֲלָא (ישעיה נט כ) מלך וי. והפייטן מתרעם על כך שמלך הכתוב צפורענות נתקיים אלך מלך הכתוב בגאולה ערם נתקיים.

(ב) ולתקוה אולי. ע"ש הפ' אולי יש תקוה (איכה ג כט).

(ג) וּמְתֵי שִׁיר אֲוִלִּי. אנשי השיר. מְתָם (דברים ז לז) פירש"י אנשים. והלויים נקראו מְתָם כ"ש (אסתר רבה ג

ו) כתיב מְתָם יִדָּךְ ה' מְתָם מְחַלֵּד וגו' (תהלים יז יד) וכו' מה גיבורים הם אלו שנטלו חלקם מתחת

ידך ה' ואיזה זה שזכר לוי. וכן נקראו אֲוִלִּים כמ"ש ה' ב' אֲוִלִּים (תהלים כט א) ומאווה ללויים

לשיר. וכן פי' השל"ה בסידור שער השמים.

(ד) סוגיד. ישראל נקראו סוגיד בְּשׁוֹשְׁנִים (שיר ז ג), ל' גדר וסייג, ע"ש שמגדירים את עצמם מדבר איסור.

(ה) והבאישו. לשון נופל על כרס שעושה ענבים רעים כ"ש וְיָקוּ לְעִשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים (ישעיה ה ז).

(ו) סירים (ישעיה לד יג). קולאים.

(ז) גבשו. ל' גבשושית (שבת דף ע"ג ע"ב) וכן בתוספתא דאהלות (יז ט) בית הפרס שגבשו, פי' הגבשהו.

(ח) עֲתָקוּ (איוב כא ז). פי' הרלצ"ג הזקינו. גְּבָרוֹ חֵיל. (שם) ת"י קנוי נכסין.

(ט) פֶּשְׁטוֹ. כמו (עירובין דף מ"א ע"ב) צעי מיניה רבה מרב יהודה ולא פשט ליה, פי' לא הוכיח לו. הִתְוִינֵנוּ גם

הוא לשון אות ומופת כמו שפירש"י על הפסוק וְקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הָתָּה (תהלים עח מא). והמאמר מיוסד על

הפסוק שְׁאֲנֵנוּ צִרְיִיד בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ שְׁמוֹ אוֹתָתָם אוֹתוֹת (תהלים עד ז), ונדרש על נבוכדנצר עד שלא הלך

לירושלים עשה אותות לדעת אם יכלה לכבוש את ירושלים, ואחר שכבשה אמר שיש ממש באותות (רש"י).

ובגמטין (דף נ"ו ע"ב) נדרש על טיטוס שגידר את הפרוכת ונעשה נס והיה דם נזל ואמר שדם זה סימן

כזיכור שהרג את השכינה. וי"מ פשמו הפשיטו אותנו מאותות האמת, שבת מילה ותפילין אשר שמנו עלינו

לאות ברית למען יכיר בנו ה'.

קִימַת סֶפֶת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה פָּרִיץ.

בית המקדש בו פרצו האויבים י"ג פרצות.

קִצָּה רַחֵק וּלְמִקְרָא עֲלֶה הַפָּרִיץ^(א).

הקץ לא הגיע והמשיח שנקרא פורץ (מיכה ב יג) לא בא.

רְשָׁעִים יַחֲיוּ וְלֹא יִדְמוּ^(ב) קָרִיץ.

ולא נכרתו ולא נהרגו.

ומדוע

וְקִוֵּי יְיָ הִמָּה יִירָשׁוּ־אֶרֶץ (תהלים לו ט):

כדי שהקווים בה' יירשו הם את הארץ:

שׁוֹמֵי חֶבֶל נַחֲלָתָךְ מַחֲלִקֶךָ לַגִּרְשֵׁנוּ.

שדדו את כלל ישראל ורצו להסיר אותנו מתורתך.

שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשְׁוֹלְמִית בְּפִיהֶם לְהַפְרִישֵׁנוּ.

וקוראים לנו לעזוב את ה'. שולמית כינוי לישראל השלמים באמונה

תִּתְנַשְּׂאוּ וְזֶה לָזֶה תִּנָּאֲמוּ נַפְרִישֵׁנוּ.

תתגאו ותאמרו להרחיק אותנו מה'.

ומדוע

טוֹב יְיָ לְקוֹו לְנֶפֶשׁ תִּדְרֹשֵׁנוּ (איכה ג כה):

שִׂדִּי, תִּשׁוּבוֹת מִדּוּעֵינוּ פִּינוּ נִמְלֵא.

התשובה לכל השאלות ששאלנו "מדוע" היא –

לִּי אֶהְיֶנּוּ חֲטָאֵנוּ וְתִקְרָאנָה אוֹתָנוּ בְּאֵלֶּהָ.

מִשְׁפָּטֶיךָ אֵמֶת וְאַתָּה מָרוֹם מִתְעַלָּה.

תִּצְדָּקָה לָךְ וְלָנוּ חֲבֹשֶׁת נִגְלָה:

הַעֲדַת רַבּוֹת וְנֹאמָר לֹא נִקְשִׁיב.

התרית בנו הרבה

קוֹל טִיף^(ג) נְבִיאֶיךָ בְּזִינוּ לְהַחֲשִׁיב.

ולא החשבנו.

דברי

יִגְדַּל כַּח סֶלָה יַחֲידִים מוֹשִׁיב.

כוחך יגדל כאשר תקבץ את נדחי ישראל אחד אחד.

בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפְנֶיךָ אוֹתָנוּ לְהַחֲשִׁיב:

אם רק יעשו תשובה תקבלם:

אָדָם לְלִבּוֹשֶׁךָ תִּקְרַב עוֹנָתוֹ.

יבוא מהר יום הנקמה שנאמר בו "מדוע אדום ללבבושך" (ישעיה סג ב).

וַיִּזוּ נִצָּחִים עַל בְּגָדֵי עֲטִיתוֹ.

ודם הרשעים יותז על בגדיך כביכול. עטייה ל' בגד

מדוע

(א) קצת רחוק ולמקרא עלה הפורץ. פי' רחוק קצ' הגאולה שעליו נא' במקרא, עֲלֶה הַפָּרִיץ לְפָנֵיהֶם (מיכה ב יג).

(ב) יְדָמוּ (תהלים לא יח). פי' הרד"ק ל' כריחה.
(ג) טִיף. דיבור שנאמר וְלֹא תִטֹּף עַל בֵּית יִשְׁחָק (עמוז ז טז) פי' תדבר.

סְלָה נִזְדָּה יוֹם הַבֹּא בְּשַׁעֲתוֹ^(א).

ואז נודד ביום הגאולה.

זֶה יִי קוֹיֵנוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ (ישעיה כה ט):

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: קָרָאתִי שְׁמוֹךְ יְיָ
מִבּוֹר תְּהַתִּיחוֹת: כִּי לֹא־כָזָה וְלֹא שָׁקַץ עֲנוֹת עָנִי וְלֹא־הִסְתִּיר פָּנָיו
מִמָּנוּ וּבִשְׁוֹעוֹ אֱלֹהֵי שְׁמֵעַ: כִּי־אַתָּה תִּבְרָךְ צַדִּיק, יְיָ בַּצָּנָה רָצוֹן
תַּעֲטֹרֵנוּ^(ב): שְׁמָעָה יְיָ צִדְקַתְּ הַקְשִׁיבָה רְנִיתֵנוּ הִאֲזִינָה תִּפְלֹתֵנוּ בְּלֹא
שְׁפָתֵי מִרְמָה:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סְלָה: יְיָ צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סְלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תִּפְלֹךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צֵא ע"ס א"ב וכסוף חתום אליה בר שמעיה חזק וכל צתיו צעלי ה' ה' אבנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲבָדוּ חֲכָמֵי גִזִּית יוֹשְׁבֵי גִנִּים^(ג).

אבדו חכמי לשכת הגזית, שישבו בה סנהדרין.

בְּטָלוּ אֲשָׁכּוּלוֹת^(ד) וּבְנֵי אָדָם הִמָּהֲגָנִים.

גדולי התורה

(א) בשעתו. כמו שנאמר על יום הגאולה בַּעֲתָהּ אֲחִישָׁנָה (ישעיה ס כז).

(ב) בצננה רצון תעטרנו (תהלים ה יג). ת"י היך תריסא רעוא טבא תכלליניה, פי' כמו מגן, תקיף אותו כדמוקד הטוב.

(ג) יושבי גנים. תלמידי חכמים צב"ב (דף ע"ה ע"א) אין חברים אלא תלמידי חכמים שנאמר (שיר ח יג) הַיּוֹשֵׁבֶת בְּגִנִּים חֲבֵרִים מְקַשִּׁיבִים לְקוֹלֶךָ הַשְּׁמִיעִינִי.

(ד) אשכולות. ת"ח, בסוטה (דף מ"ז ע"ב) איש שהכל בו ופירש"י תורה באמיתה ואין דופי ושכחה ומחלוקת. וכן אמר מייכה (ז) אֵין־אֲשָׁכּוּל לְאָכּוּל בַּבּוֹרָה אֵיתָה נִפְשִׁי. אבד חסיד מוֹדֵה־אֶרֶץ וַיֵּשֶׁר בְּאָדָם אֵין וְת"י אֵין־אֲשָׁכּוּל לְאָכּוּל, לית גבר דביה עובדין טבין.

נִמְרוּ חֲסֵרוֹ חֲסִידִים וַפְּסוּ אֱמוּנִים.

ונפטרו להם אנשים נאמנים.

דוֹחֵי גְזֵרָה וְעַל־דֹּרֶם מִגְנִים:

הַמֵּצֵא כְּדֹר שְׁשָׁח בְּעֹנֹו מִפְּגִיעַ.

הימצא לנו כמו שנמצאת לאבותינו כאשר משה התפלל על עוונותיהם.

וְתִיק, מְדוּן מִשְׁתֵּק, חֲמָה מְרַגֵּעַ.

היה עניו, סיים את המריבות, הרגיע את הכעס.

וְדָ מַעֲשֵׂ, כִּבֵּן מִתְחַטֵּא וּמִתְנַעֵג^(א).

מעשיו טהורים, וה' הקשיב לתפילתו כאב המקשיב לבנו המתגעגע אליו.

חֵין מְבִיעַ, רוֹמָה שְׁמִימָה לְהַגִּיעַ:

אמר תחינות, שהגיעו עד לשמי מרום:

טוֹב, כִּפֵּר בְּעַד, יְדָ תֶּאֱחֹז.

בעדנו, ידך תחזיק במידת הרחמים.

יְדִידֶיךָ נִהְלֵם נִהְלֵם לְחַפֵּין מַחֲוֹז.

למחוז חפצם.

כִּלְה בּוֹגְדֶיךָ, חֶרֶבְךָ עָלִימוֹ תִשְׁחֹז.

לָרֶן לִבְנוֹ בְּקִלְקוּלָם שְׁלוֹתָם תִּפְחֹז:

ישמח ליבנו במפלתם, כשתסיים מהר את שלוותם:

מִשְׁעֵן וּמָנוֹס עֲתִיק עֲזָרָה יִשְׁנָה.

מעולם אתה לנו למשען ומנוס ועזרה.

נוֹמָה תִּקְיִן, תְּעוֹרֵר תְּזוֹרֵר יִשְׁנָה.

הקץ משנתך כביכול. נומה מל' לא ינוס – תזורר כמו תפזר

שִׁיחַ יִקְבֵּל וּתְפִלָּתָהּ מְהִיֹּת עֲשׂוֹנָה^(ב).

תקבל את תפילת ישראל.

עֲדִינָה^(ג) תִּרְגֵּז יָמִים עַל־שְׁנָה:

מלכות הרשעה תצטער שנים רבות:

פֶּלֶא פֶּעוּל וְהַפְּלֵא סוּלַח וּמוֹחֵל.

עשה ניסים

צָבָאִיךָ הוֹצֵא מִחֲמַת תַּנִּין וּזוּחֵל.

מכעס ומאוס אויביהם, המשולים לתנינים ונחשים.

קוֹיָם שְׁפֵל, כִּפְסָא כָּבוֹד לְהַנְחֵל.

הקם את ישראל השפלים והושב אותם על כיסאות כבוד.

רוֹמָם יִשְׂרָאֵל אֱלִיִּי יַחֵל:

הרים את ישראל המקווים אליך:

(א) מתחטא ומתגעגע. כדתנן (תענית ג ח) אלמלא חוני אתה, גזרני עליך נדוי אבל מה לעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רעונך כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רעונך, פי' הרע"ב מתחטא, מתגעגע.

(ב) עשונה. כלתי מקובלת, עֲשׂוֹנָה (תהלים פ ה) ת"י לא קבלתה.

(ג) עדינה. כינוי למלכות צבל (ישעיה מז ח) וה"ה לשאר מלכויות.

שְׁלֵמִיךְ לְבוּטִים שְׁפוּטִים בְּאַרְבַּעַת שְׁפָטִים^(א).

ישראל השלמים באמונה מוכים ונענשים

תָּמוּז פָּסוּ, בָּאֵשׁ וּבַמֵּי נִשְׁפָּטִים.

מתים

אֲכֹלִי נֶמֶר וּבִשְׁנֵי אָרִיזוֹת לְעוּטִים.

גם לעוטים ל' אכילה

לְחָמִי רֶשֶׁף^(ב) וְשֶׁן-בְּהֵמוֹת וְעִיטִים:

ועופות דורסים:

שדים נלחמו בנו

יָמִין רוֹמְמָה נֶאֱדָרִי חֲשׁוֹף לְגִדְגָּלִים.

ימינך האדירה שבה התרוממת על ים סוף, הרָאָה לישראל, השוכנים לדגליהם.

הַשְׁמָה גָּלִים דָּרָךְ לַעֲבוֹר גְּאוּלִּים.

אותה ה' שקרעה ים סוף.

בְּנִידֶךָ זְרוּיִים הָשֵׁב וְקַבֵּץ גּוֹלִים.

מפוזרים

רְאוּיִים לְהַקְבִּיל^(ג) בְּשִׁלוֹשׁ פְּעָמֵי רְגָלִים:

להקביל פניך

שֶׁבֶט מוֹשְׁלִים עוֹצֵר יוֹרֵשׁ הָאֶלֶּה^(ד).

מקל אויבינו מעכב אותנו מלרשת את נחלתנו.

חָמֶם זוּעֵק קוֹרָא וְאִין-חֵלֶה^(ה).

אנחנו זוועקים על החמס הנעשה לנו, ולא איכפת לאף אחד.

לְשׁוֹנֵנוּ רָנָה וּשְׁחוֹק פִּינוּ יִמְלֵא.

ה' ימלא פינו שיר ושחוק.

אִזּוּ יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם-אֶלֶּה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כְּפֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֵשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֵשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסְלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סְלַחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַלֵּלֵנוּ מְלַכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסָלַח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

(א) בד' שפטים. שגא' (יחזקאל יד כא) אף בִּי־אַרְבַּעַת שְׁפָטִי הָרַעִים הָרַב וְרַעֲב וְחִיָּה רָעָה וְדָבָר שְׁלֵחָתִי אֶל-יְרוּשָׁלָּיִם.

(ב) רשף. שדים וי"מ מחלת חום וי"מ חום השמש.

(ג) להקביל. לבקר, כמו מעשה בר' אלעזר שהלך להקביל פני ר' אליעזר רבו בלוד ברגל (סוכה דף כ"ז ע"ב).

(ד) יורש האלה. י"מ המושלים מעבדים אותנו, אשר אנחנו יורשי יוצאי מצרים האלה, ולכן ראוי כי היד שהצילה את אבותינו ממצרים תבוא להציל אותנו גם עכשיו.

(ה) ואין-חלה מכם עלי (ש"א כב ח). פי' במאודה אין בכם מי שיכאב לו ליבו עלי.

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כְּלִי־חַיִּי: שׁוּבוּ שׁוּבוּ
אֲמַרְתָּ לָנוּ וְעַל־הַתְּשׁוּבָה מֵרֹאשׁ הַבְּטַחְתָּנוּ: תֵּשֶׁב אֲנוֹשׁ עַד־יִפְאֹ
וְתֹאמַר שׁוּבוּ בְּנֵי־אָדָם: שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִים אַרְפָּה מִשׁוֹכְתֵיכֶם הִנֵּנוּ
אֲתָנוּ לָךְ כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ: שׁוּבָה יְיָ רַבּוֹת אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל: שׁוּבָה
יִשְׂרָאֵל עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹנֶהֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפְּלֵךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִי־נִחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סִלָּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תִּתְאַחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

צב שלמונית ע"ס תשר"ק ונסוף חסוס שלמה (הבבלי)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
תָּשׁוּב תִּרְחַמְנוּ, שׁוּב שְׁבוּתֵנוּ בְּנִאֲמָךְ.
שׁוּב, בְּקָדָם חֵדֶשׁ חֶבֶת לְאִמָּךְ.

רחק רָגְזוּ וְקָרַב שֶׁךְ וְעַמָּךְ.

ושכך את כעסך מחר.

שׁוּב מִחֶרֶץ אִפְּךָ וְהִנָּחֶם עַל־הַרְעָה לְעַמְּךָ (שמות לב יז):

וחזור בד

קִבֵּץ וּבִקֵּשׁ אוֹבְדוֹת, חִזֵּק נַחֲלוֹתֶיךָ^(א).

המשיל ישאל ללאן – קבץ כבשות אובדות, חזק את החולות.

צֹאן הַהִרְגָּה הַגְּזוּזָה גָּזוּ בְּדַחֲלֶתְךָ.

הורגים את צאנך וגוזזים אותה, והיא מוסרת נפשה על קידוש שמך ביראתך.

פֶּשַׁע אִם רַב בְּבָנֵי מַחֲלֶתְךָ.

אם רבו חטאינו.

שׁוּב לְמַעַן עֲבֹדֶיךָ שְׁבִטֵי נַחֲלֶתְךָ (ישעיה סג יז):

שובה אלינו בזכות האבות והשבטים:

עוֹן אֲבוֹתֵינוּ הִטְעִינוּ וּבִסֵּר הִטְעִימָנוּ^(ב).

הביא עלינו עול כבד, והאכילנו בוסר (ענבים לא בשלים המקהים את השיניים).

סֶף רַעַל רִשְׁעֵנוּ הִלְעִינוּ וְהִזְעִימָנוּ.

ורשענו גרם לנו לשתות כוס מלאה רעל מר והביא עלינו כעסו של מקום.

נָא בָּאֵז בְּשֶׁכֶן יַחַד הִנְעִימָנוּ.

בבקשה, החזר לנו את הנעימות שהיתה כששכנו כל ישראל יחד.

שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפֵּר בְּעַסְךָ עִמָּנוּ (תהלים פה ה):

(א) נחלותיך. אֶת־הַנַּחֲלוֹת לֹא חִזַּקְתָּם (יחזקאל לד ז), פרש"י נחלות, כחשות.

(ב) ובוסר הטעימנו. כמו שנא' אֲבוֹת אָכְלוּ בֶּסֶר וְשִׁנֵּי בָנִים תִּקְהִינָה (ירמיה לא כח).

מָאֹם לֹא מֵאֲסַת חוֹסֶיךָ מְעִידֶיךָ.

ישראל הבוטחים בך, עדים על אמיתך.

לֹאֲקִים בְּסוֹרַח וּלְהַתְמַרֵּחַ^(א) שְׁבָרָם עֲדֶיךָ.

כחוטא ותקוותם אליך כי תרפא אותם.

בַּעַם לְרָצוֹת בְּמִדַּת יֵשָׁר מְעַבְדֶיךָ.

מעשיך.

לפייס

שׁוּבָה יְיָ עַד־מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ (תהלים כ יג):

מתני תחזור בך מכעסך

יוֹם יוֹם נִצְפָה גְלוֹי סוֹדֶךָ.

סוד קץ הגאולה.

טָמוּם וְעָמוּם^(ב) וּבָלָה בְּשֵׁר חֲסִידֶיךָ.

אבל הוא נסתר ומכוסה

חֲרָפָה שְׁבָרָה לִבֵּנוּ, מְקוֹיִם חֲסִידֶיךָ.

שׁוּבָה יְיָ חֲלָצָה נַפְשֵׁנוּ הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן חֲסִדֶיךָ (תהלים ו ה):

וְנַחֲנוּ וְנַחֲשִׁבֵנוּ עִם יוֹרְדֵי רָגֵב.

עם היורדים מתחת לאדמה (המתים).

וַיְהִי לְאַבֵּל בְּנוֹר וְשִׁיר עֲגֵב^(ג).

במקום כנור, אבל, ושתק שיר החליל.

הַקּוֹדְרִים בְּדַמְעָה, בְּתוֹדָה הַתְהַלֵּךְ בְּשִׁגְבִי^(ד).

ההולכים בחושך ובוכים, חזק אותם וילכו בקול הודאה.

שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ בְּאַפִּיקִים בְּנִגְבִי (תהלים קו ז):

דַּמְעָה לָחֵם חוֹסֶיךָ צוּרֵי אֵי.

דמענו לנו ללחם.

גּוֹאֵל אֵיחָה בְּחֶרֶף מְרִגִּיזֵי אֵי.

האויבים מרגיזים אותנו ואומרים – "איפה גואלכם".

בְּחֻזֹן אֵז בְּדַבָּרָת לִישָׁרֵי אֵי.

כמו שהבטחת ביד נביאך.

שׁוּבָה יְיָ רַבּוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר י לו):

שובה אלינו:

שְׁמַעָה יְיָ הִטָּה אֶזְנוֹךָ הַקְשִׁיבָה.

לְמַחֲלֵי סִלְחָנָא סִלְחָתִי הַשִּׁיבָה.

למתפללים "סלח נא", השב "סלחתי".

(א) להתמרח. לשון תרופה שמושחים על פלע.

(ב) טמום. מכוסה כמו (שבת דף פ"א ע"ב) היתה לו גומא וטממה צבית חייב משום זונה, פי' היה חור וכיסה אותו. עמום. מכוסה, כמו לא עמום (יחזקאל כח ג) ת"י לא יתכסא מנך.

(ג) שיר עגב. לה"פ (יחזקאל לג לב) וְהִנָּךְ לָהֶם בְּשִׁיר עֲגָבִים, ת"י כומר אצובין, ואצוב הוא חליל כמו שפירש"י ביומא (דף כ' ע"ב).

(ד) שגב. כח ועוז, כמו ישגבך (תהלים כ ב).

משובותינו רבו ופתחת ישראל שובה.

מרדוּתֵינוּ

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁוֹבָה (איכה ה' כ"א):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסְדֵיכָהּ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: וְעַתָּה יְיָ אֲבִינוּ
אַתָּה אֲנַחְנוּ הַחֲמֹר וְאַתָּה יִצְרָנוּ וּמַעֲשֶׂה יָדְךָ בָּלָנוּ: וְאַתָּה יְיָ אֵל
תִּשְׁכַּחֲנוּ לְנִצָּח וְאֵל תַּעֲזֹבֵנוּ לְאֶרֶץ יָמִים: וְאֲנַחְנוּ עֲנִיִּים וְכוֹאֲבִים
יִשׁוּעַתְךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגָּבֵנוּ: אֶל־תִּרְחַק מִפָּנֵינוּ כִּי־צָרָה קְרוּבָה כִּי־אֵין עוֹזֶר:
כִּי אֲכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־נְהוֹהוּ הַשָּׁמוּ: קוֹמָה עֲזֹרְתָה לָנוּ וּפִדְנוּ לְמַעַן
חֲסֹדְךָ:

לִי הַיִּשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צַג שְׁלִישִׁיה עַל סֵדֶר א"ב וּבְסוֹף חֲתוּם אֵלֶיהָ בֵּר שְׁמַעִיה חֲזַק וְאִמְץ וְכָל צַחֲיוֹ צַעֲלֵי ל' אֲנָשִׁים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אַתָּה חֶלְקִי וְצוּר לְבָבִי.

וְחוֹזֵק

אֹיְתֶיךָ בְּלִילָה עַל־מִשְׁכָּבִי^(א).

תַּאוּוֹתֵי אֵלֶיךָ

אֱלֹהֵי אֶקְרָא בְּעֶטֶף לִבִּי (תהלים ס"א ג):

כְּשִׁלְבֵי חֹלֶם:

בְּגִדְנוּ וְהִרְבִּינוּ חוֹבוֹת וּכְעָסִים.

(א) בְּלִילָה עַל מִשְׁכָּבִי. כִּי בְּלִילָה נִפְשׁ הָאָדָם פְּנוּיָה לְמַחֲשָׁבָה.

וְלִמְרָמָם כְּאַפֵּר הָיִינוּ מַעֲשִׂים^(א).
רמסו ודרסו אותנו כאפר.

כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים:

נִבְרָו עַד־מָאד מִצוּקוֹתֵינוּ.

בְּרָאָה שְׁגִינוּ, פְּלִילִיָּה פּוּקוֹתֵינוּ^(ב).
טעינו אפי' בדבר הנראה לעין ונכשלנו במשפט.

וּכְבִּגְד עֲדִים כָּל־צִדְקָתֵינוּ^(ג) (ישעיה סד ה):
כבגד מלוכלך

דַּעַת חֲסָרְנוּ פִּתְאִים מַעֲרָמָה.
אנחנו כסילים ללא דעת.

תִּהְלָה תְּשִׁים בְּמִלְאֵי רוּמָה.
גם במלאכים אתה מוצא דופי.

אַף כִּי־אַנּוּשׁ רָמָה (איוב כה ו):
קל וחומר באדם שסופו רימה:

הֵן אֵיִים תִּטּוֹל בְּדָק.
גבורתך אתה מזיז איים כמו אבק.

וְאִם עוֹלָתָה תַּחֲפֹשׁ וְתִבְדָּק.
את חטאינו

מִה־נִּדְבָר וּמִה־נִּצְטַדָּק (בראשית מד ו):

וְאַבְקֶשׁ גִּדֵּר וְעִמָּד בַּפָּרִץ.
חיפשנו מי שיתפלל עבורנו.

וַיֵּשֶׁר אֵין פָּנִים לְהָרִץ.
אבל אין צדיק שידע לרצות פניך.

אַבֵּד חֲסִיד מִן־הָאָרֶץ (מכה ז ט):

זְמַן קָצִי סָתוּם מִלִּידָע.
זמן הקץ אינו ידוע.

עוֹנוֹתֵי הַטּוֹ קָרְנִי לְהִנָּדָע.
עוונותי גרמו שכבודי נלקח ממני.

כִּי־פִשְׁעֵי אָנִי אֲדַע (תהלים נא ה):

חָמֶם אֲזַעַק וְאֵין מוֹשִׁיעַ.
זעקתי על חמס שעשו לי ואף אחד לא הושיע אותי.

(א) מַעֲשִׂים. לה"כ (מלאכי ג כא) וְעִפּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אַחֲרֵי תַחַת בְּפֹת רַגְלֵיכֶם ת"י ותדושון רשיעין.

(ב) בְּרֹאָה שְׁגִינוּ. ע"ש הפ' שְׁגוּ בְּרֹאָה פָּקוּ פְּלִילִיָּה (ישעיה כח ז).

(ג) וכבגד עדים כל צדקותינו. במסילת ישרים (פט"ז) ואולם כבר נתבאר דברי חז"ל שיש מינים שונים של שלל לשמה, הרע מכולם הוא שאיננו עובד לשם עבודה כלל, אלא לרמות בני האדם ולהרוויח כבוד או ממון, וזהו שאמרו בו נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ועליו אמר הגביא (ישעיה סד ה) וְהָיִי בְּטִמְאָה בְּלָנוּ וּכְבִּגְד עֲדִים כָּל־צִדְקָתֵינוּ.

לָמָּה צָדִיק מִכְתִּיר מִרְשִׁיעַ.

מדוע רשעים מסבבים ומאיימים על הצדיק מכל צד.

וְלֹא־קָצְרָה יָדָךְ מִהוֹשִׁיעַ (ישעיה נט א):

טָלְאִיךְ דּוֹפְקִים, בָּיִם הוֹמִים.

ישראל דופקים שערי שמים ברעש גדול כמו מי הים.

אֲנוּסִים חֲמוּסִים בְּיַד אֲמִים.

תִּשְׁכַּחֲנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאַרְךְ יָמִים (איכה ה כ):

יַעֲקֹב לְמִשְׁפָּה וְיִשְׂרָאֵל לְבוֹזִים.

למרמס

כְּבוֹדָה שִׁבְעַת חֲפֵת חַיִּזִּים^(א).

כנסת ישראל הנכבדת הושגת בחופה עשויה משבעה ענני כבוד.

כָּרַחַל נֶאֱלָמָה לְפָנַי גִּזְזִים (ישעיה נג ז):

עכשיו כרחל השותקת

בִּילִי^(ב) וְנָבֵל כְּמֶלֶךְ בְּמִסְבּוֹ.

אויבינו הרשעים יושבים כמלכים.

נָדִיב וְשׁוֹעַ^(ג) נִטְרָד מִחֲבוֹ^(ד).

ובני ישראל הנכבדים גורשו מביתם.

כְּכִלִי אֵין־חֶפֶץ בּוֹ (ירמיה מח לח):

ככלי שבור:

לְעוֹלָם לֹא תַפּוֹר לְהַחֲרִיבֵנוּ.

לא תשמור חטאינו

שְׁמוֹאֵלֶךְ דַּחֲתָנוּ וַיִּמְיֶנֶךְ תִּקְרִיבֵנוּ.

אֲדָנִי עֲשֻׁקְה־לָנוּ עֲרִיבֵנוּ^(ה) (ישעיה לח יד):

קח אותנו והצילנו:

מֵאֵז תָּמִיד לָנוּ הַדְּבָה.

חטאנו בדברי פינו.

הַקּוֹיֶת שָׁבִים בְּרוּחַ נְדִיבָה.

נתת תקוה לשבים כשהבטחת לקבל אותם ברוח נדיבה ואמרת –

אֲרַפָּא מְשׁוּבָתָם אֲהֵבָם נְדָבָה^(ו) (הושע יד ה):

אסלח מרידתם

(א) חזיונים. עננים (רש"י זכריה י א) וכשיטת ר' הושעיה (צמדצר רבה א ב) שהיו שבעה ענני כבוד.

(ב) בילי. רמאי (רש"י ישעיה לב ה).

(ג) שוע. אדון (רש"י שם).

(ד) חבו. ל' מחצוא.

(ה) עֲשֻׁקְה־לָנוּ עֲרִיבֵנוּ. פירש"י לקח אותי מיד מלאך המוות וערביני להינצל.

(ו) אהבם נדבה. דין התשובה נותן שהקב"ה יסלח לחוטא אחרי שובו, אבל לא שיאהב אותו. והקב"ה לפניו משורת הדין, צחור נדבה, מצטיח לאהוב את השב כאילו לא חטא (רש"י, שם"א א מצ).

נוֹבְעוֹת עֵינַי בְּנִחְלִי אֲגִלִּי.

דמעות כנחלי מים.

הוֹלֵל שׁוֹקֵט וְשֹׁבֵתוֹ גִּילִי.

הרשעים השוטים שקטים ושמחתי פסקה.

וְאֲנִי בְּמַעַט נִטְיוֹ רָגְלִי (תהלים עג ז):

התמוטטו

שָׁה אוֹבֵד עִם נוֹשֵׁעַ.

ישראל שהושעת בעבר, עכשיו כשה אוֹבֵד.

אֶזְנוֹ מִצָּא, מִבֶּטֶן פֶּשַׁע.

מבטן אימו נכנס באדם יצר הרע והוא מתחיל לחטוא.

צַדִּיק מִטּוֹ לִפְנֵי־רָשָׁע (משלי כה כו):

ויצר הטוב מתמוטט לפני יצר הרע:

עֲדוֹת בִּיעָקֵב בְּתַעֲוִדָּה נִחָתָם.

נחתמה בתורה הבטחתך לאבותינו –

בְּאֶרֶץ אוֹיֵב הִבְטַחְתָּ לְהַחְיֹתָם.

וְאַף גַּם־זֹאת בְּהִיּוֹתָם (ויקרא כו מד):

פְּשָׁעִים תַּעֲבִיר, עֲוֹנוֹת תִּמְחֹק.

הִרְחִיבָה שְׂאוֹל נַפְשָׁה לְרַחוּק.

גהינום נפתחה עד למרחקים לבלוע אותנו.

וּפְעָרָה פִּיָּה לְבִלְיִיחָק (ישעיה ה יד):

ופתחה פה בלי גבול:

צָפָה נַחֲשׁוֹל^(א), קָרַב לְחַפְשֵׁנוּ.

סערה חציפה אותנו, קרב להוציא אותנו לחרות.

דִּלְנוּ וְהֶעֱלָנוּ מִטֵּיט רַפְשֵׁנוּ.

טיט ורפש ענין אחד

שׁוֹבָה יְיָ חֲלָצָה נַפְשֵׁנוּ (תהלים ו ה):

הוצא נפשנו מצרה:

קִדְשֵׁנוּ צוּם בְּתַפְלָה לְקִדָּם.

לבוא לפניך.

חֲבֵשׁ וְצָרִי לְמַפְתָּנוּ הַקִּדָּם.

ותרופה

זְכֹר עֲדָתְךָ קִנִּיתָ קִדָּם (תהלים עד ז):

שקנית בימי קדם:

רָגְזוּ הַנַּח וְכַעַם הַשָּׂדֶה.

שכך.

(א) נחשול. תרגום של סערה (ת"י יונה א ד).

אֲסוּרִים בַּעֲבוֹתוֹת אֶהְבֶּה הַמֶּשֶׁךְ^(א).

ישראל האסורים, משוך אותם כמו אב המושך את בנו.

מִבֵּית כֶּלֶא יֵשְׁבִי חֶשֶׁךְ (ישעיה מז ז):

שְׁלוּחַ לְשִׁבוּיָה קָרָא וּשְׁמָטָה.

שילוח ושמיטה שניהם ל' חרות

בְּרִיחַ גִּדְעַ, שְׁבוֹר מוֹטָה^(ב).

שבור בריחי בית הכלא ואת העול.

רָפָה שְׁבָרִיָּה כִּי מָטָה (תהלים ס ז):

רפא שברינו כאשר אנחנו נופלים:

תְּשׁוּבָה הִשְׁבַּתִּי לְתַנּוּן וְזִחַל.

לגוים השוחקים עלינו, המשולים לתנינים ונחשים.

תִּקְוָתִי הוּא סוֹלֶחַ וּמוֹחֵל.

ה' תקותי,

הֵן יִקְטִלְנִי לוֹ אֵיחֵל (איוב יג טו):

גם אם יקח את נשמתִי אקווה לו:

אֵלֵינוּ הֵטָה בּוֹרָא אֲזַנְךָ.

שְ�מָעָה יוֹדְעִיךָ הַקְשִׁיבָה מִחֲנֻנִיךָ.

תִּבּוֹן תִּפְלְתִי קִטְרַת לִפְנֶיךָ (תהלים קמא ז):

חֵזֶק כּוֹשֵׁל וְאַמִּץ רַפְיוֹן.

מִקְדָּשׁ יֵסֵד יֹשֵׁב אֶפְרַיִם.

כינוי למשכן (רש"י שיר ג ט)

הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן (תהלים נא כ):

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקְדָּם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵנֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְּהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

(א) בעבותות אהבה המשך. ע"ש הפ' בחבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה (הושע יא ז) ופירש"י בחבליים
רכים אשר ימשוך בהם האדם את בנו כלומר במשיכת רחמים.

(ב) מוטה (ירמיה כח י). עץ העול.

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כְּלִיָּהּ: אֱלֹהִי זַעֲקוּ
וְנִמְלְטוּ בָּךְ בְּטַחוֹ וְלֹא־בוֹשׁוּ: וַיִּבְטַחוּ בָּךְ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא־עֲזַבְתָּ
דְּרָשֶׁיךָ יי: לָמָּה אֱלֹהִים זָנְחָתָ לְנִצָּחַ יַעֲשֶׂן אַפָּךָ בְּצֹאן מִרְעִיתֶךָ: לָמָּה
לְנִצָּחַ תִּשְׁכַּחַנוּ תַעֲזֹבְנוּ לְאַרְדֶּי יָמִים: לָמָּה־פָּנִיךָ תִּסְתִּיר תִּשְׁכַּח עֲנִינוּ
וְלַחֲצֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתֶּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אָנְחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צד עקידה חמוס כראשי המאמרים אפרים בר רבי יצחק

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶהְלֶ שְׁכָן אִם רִקְנוּ. אִם אַפִּם רַבַּע הַקֶּן^(א).

אע"פ שבית המקדש בו שכנה השכינה ריק, ואין לנו קרבן העוף, ששויו רבע שקל.

אֶל־נָא נֹאבְדָה כִּי עַל בֶּן. יִשְׁלָנוּ אֵב זָקֵן (בראשית מד כ):

כיון שיש לנו זכות אברהם:

פָּנֵינוּ אִם תִּפְּרִיר. וְצַדִּיקוֹ לְפָנֶיךָ נִזְכִּיר.

צוֹיתוֹ קַח־נָא בְּנֶךָ יִקְרִיר. וְנִמְצָה דָּמוֹ עַל־קִיר (ויקרא א טו):

ונסחט דמו על קיר המזבח:

רִץ וְדִץ לְהַקְדִּישׁוֹ. וְנִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ.

ושמח אע"פ שאהב אותו מאוד.

עֲטֹרוּ בַּעֲצִים וְאִשׁוֹ. נִזֹּר אֱלֹהֵינוּ עַל־רֹאשׁוֹ (במדבר ו ז):

הטעין את יצחק עצים ואש, ונחשב אברהם באותה שעה ככהן גדול הלובש ציץ:

יַחִיד גִּבֹּר כְּלָבִיא. וְאָמַר לְמוֹבִילוֹ אָבִי.

יצחק התגבר כארי. ואמר לאברהם, שהיה מוביל אותו – "אבִי"

הִנֵּה הָאִשׁ וְהָעֲצִים נִבִּיא. וְתִשׁוּרָה אֵין־לְהָבִיא (ש"א ט ז):

וקרבן

מִחֲכֹמֶה הִשִּׁיבוּ מִלָּה. אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשָּׂה לְעֹלָה.

יַחֲדוּ שְׁנֵיהֶם בְּגִילָה. יִשְׁרוּ בְּעֶרְבָה מִסֶּלָּה (ישעיה מ ג):

הלכו בדרך ישרה:

בְּרֹאוֹתֶם תֵּל הַר. הַשְׁפִּילוּ מִרְאָה זֹהָר.

תל והר ענין אחד – ראו את מראה השכינה.

מְקוֹם אֲנִי הַסֶּהַר^(ב). וְשְׁנֵי בְּנֵי הַיְצָהָר (זכריה ד יד):

הסנהדרין (שיר ז ג). דרשו חז"ל, סנהדרין (סנהדרין דף ל"ז ע"א).

(א) רובע הקן. כר"ה (דף ל"א ע"ג) כריך שיפריש רובע (פי' חצי זוז) לקינו.

(ב) אגן הסהר (שיר ז ג). דרשו חז"ל, סנהדרין (סנהדרין דף ל"ז ע"א).

רְבוּעַ מִזְבֵּחַ בָּנָה. וְאֶל־אֱלֹהֵיוּ פָּנָה.

לשם שמים.

כִּי לֹא מָלְכוּ עָנָה. וַיְהִי יָדָיו אֶמּוּנָה (שמות יז יב):

אבל כוונת ה' לא היתה כן, אלא רק לראות אם אמונתו חזקה:

כִּי חֲפִץ וְנִכְסוּף. לְבָבִי אֵלָיו אֶכְסוּף.

אמר יצחק – ה' רוצה בי, וגם אני בליבי, מתגעגע אליו.

הָאֵם תִּמְנִיעֵנִי סוּף. וְנַפְשִׁי אֵלָיו יֶאֱסָף (איוב לד יד):

וגם אם תסרב להקריב אותי, סוף שיקח את נפשי:

יְחִידוֹ הַגִּישׁ אֵלָיו. רַחֲמָיו אֶסָּף מֵעַלְיוֹ.

סילק אברהם את רחמיו.

עֶקֶד יָדָיו וְרַגְלָיו. וְהִנֵּה יִי נֹצֵב עָלָיו (בראשית כח יג):

יְהִי עֵינָיו פָּקַח. אֶת־הַמַּאֲכָלֶת לָקַח.

ה' פקח עיני אברהם, ואז לקח אברהם את הסכין.

וְהִנֵּה אֵיל נֹכַח. רֹאֵה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח (בראשית לא מז):

ושחט את האיל שהזדמן לו. ה' ראה כי עמד א"א בניסיון והוכיח בכך את צדקתו:

צִדְקוֹ לְעַד יוֹחַק. לְפָנֶיךָ בְּשָׂמִי שַׁחֲקִי.

ייחקק לפניך בשמים.

וְתִזְכֹּר בְּעֵת הַדִּחַק. אֶת־אֲבֹרָהֶם וְאֶת־יִצְחָק:

חַזוֹת קָרָן בְּסִבָּה. תִּזְכֹּר לְעַם קְרוּבָה.

מראה קרן האיל בענפי השיח.

תַּעֲזֹר רַחֲמֶיךָ בְּטוֹבָה. בְּעִבּוֹר אֲבֹרָהֶם אֶהְבֶּה (בראשית כו כד):

קוֹל הַצֹּאן דִּלְתִּיךָ יִשְׁקוֹד. בְּזִכֹּר עֲקֻדָּה בָּאִים לְקוֹד.

ישראל תמיד משמיעים קולם בתפילה מול שערי שמים, מזכירים זכות העקידה, ומשתחוים לפניך.

וְאֶתָּה בְּרַחֲמֶיךָ תִּפְקוֹד. פָּנֵי הַצֹּאן אֶל־עֶקֶד (בראשית ל מ):

תזכור לישראל את זכות יצחק הנעקד:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עֹסֵף־בְּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעָתָם תִּגְמוֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלְחֵלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אֶתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכִלְקֻרְאֶיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקוּוּ לְנַפְשׁ תַּדְרִשָּׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֶמּוּנָתוֹ: טוֹב

לַחֲסוֹת בִּי מִבְּמַחַ בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בִּי מִבְּמַחַ בְּנִדְיָבִים: טוֹב וַיִּשָּׁר יי עַל בֶּן
 יוֹרָה הַטָּאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֵל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִיָּם
 עַד־נֶפֶשׁ: הוֹשִׁיעַ יי אֶת־עַמּוֹךְ אֶת־שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
 אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יי כִּי־נִמְרַח חֲסִיד כִּי־פָּסוּ אֲמוּנִים
 מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ
 לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְּתֶךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁנֹב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּמַחַ בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי
 לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
 שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צֶה פִּזְמוֹן חֲתוּם בּוֹ שְׁלֹמֹה הַקָּטָן חֹזֶק (אבן גבירול)

שֶׁחַר קִמְתִּי לְהוֹדוֹת, לָךְ אֱלֹהֵי תַהֲלֹתִי.

וְאַרְנֶן לָךְ בִּקְרָה, לְהוֹדִיעֶךָ חַטֹּאתִי.

תִּתְּנֵנִי לִי בְּזֹה, שְׁכָר לִפְעֻלָּתִי.

נִפְשִׁי בִשְׂאֵלָתִי. וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי:

לִפְנִים זֹאת בִּישְׂרָאֵל, לְמַקְרִיבֵי הַקָּרְבָּן.

אִם חַטֹּאת כַּשָּׁנִי, כֵּלֹא הַפֶּךָ לָבָן.

וְאַדְדָּה כָּל־שְׁנוֹתִי^(א), אֲנִי תָמִיד עַל חֶרְבָּן.

נדדה שינה מעיני מרוב צערי על החורבן.

וְאֵינִי לִי לְבַד מִלָּתִי. לְעֻלָּתִי וּמִנְחָתִי:

דבריי הם לי במקום עולה ומנחה:

מִזְבֵּחַ בְּהִיּוֹתוֹ, וְקַדְשִׁים לְזִבְיָחָה.

וְהִבִּיא אִישׁ אֶת־זִבְחוֹ, וְנִתְּכַפֵּר בְּסִלְיָחָה.

אִפֹּם מִנֵּי מִכֶּהֱן, וְאֵינִי זִבַּח וְאֵינִי מִנְחָה.

בְּהַתְּוֹדוֹת חַטֹּאתִי. תִּהְיֶה כְּקָרְבָּן תּוֹדָתִי^(ב):

וידווי:

הֵן בְּהִיּוֹת הָעֲבוּדָה, וְכֵהֶן עַל מִשְׁמֶרֶת.

(א) וְאַדְדָּה כָּל־שְׁנוֹתִי (ישעיה לח טו). פרש"י אתגודל מכל שנתי כמו (בראשית לא מ) וְתִתֵּן שְׁנָתִי.

(ב) תודה. וידווי כ"ש (סנהדרין דף מ"ג ע"ב) וְתִתֵּן לֹא תוֹדָה (יהושע ז יט) שכל המומתין מתוודין.

הֲלֹא חַטָּאת מִכַּפֶּרֶת, וְהֶעֱלָה מִכְשָׁרֶת.

וְאִין לְבוֹנָה וְאִין קְטָרֶת, וְנִשְׁאַרְתִּי שְׁחִרְחֻרֶת.

שחורה מעוונותי.

תּוֹדָתִי זְבִיחָתִי, וְשִׁיחָתִי עוֹלָתִי:

וידווי במקום קרבן, ותפילתי במקום עולה:

הֵן קָדָם בַּמִּקְדָּשׁ, בְּקוֹם זְרִיזִים בְּאַשְׁמֹרֶת.

מְהוֹרִים נִצְבּוּ לְהַפִּים, הַחֲדָשִׁים לְקְטָרֶת.

וְאִין עוֹד כֹּהֵן מִשְׁרֵת, וְלֹא חֶלֶב וַיִּתֶּרֶת.

וְאַשְׁפֹּךְ אֶת־רִנָּתִי, וְאַרְבֶּה אֶת־דְּמָעָתִי:

* בְּהִתְּוֹדוֹת חַטָּאתִי, יְהִי כְּקָרְבֵּן תּוֹדָתִי*:

חֲזוּהָ קְדוֹשׁ כִּי יָדִי, בְּכַדָּה עַל־אַנְחָתִי^(א).

דע' ח' שצרותי יותר חזקות ממה שאני מתאר באנחתי.

וְאִין מִי יַעֲמֹד בְּעַדִּי, וְאִין לִי בֵּית מְנוּחָתִי.

בית המקדש.

לְבַד בְּךָ אֶזְכִּיר שְׁמֶךָ, מְעוֹז צוּר יְשׁוּעָתִי.

הֶעֱבַר אֶת־אַשְׁמָתִי, וְעֲנֵתָה־בִּי צְדָקָתִי.

נַפְשִׁי בַּשְּׂאֵלָתִי, וְעַמִּי בַּבִּקְשָׁתִי:

ה' שֶׁחַר קִמְּתִי לְחֻדוֹת, לָךְ אֵלֶּהי תִּהְלָתִי. וְאַרְנֶנּוּ לָךְ בְּקָר,

לְהוֹדִיעַךָ חַטָּאתִי. תִּנָּתֵן לִי בָּזֶה, שְׂכָר לַפְּעֻלָּתִי. נַפְשִׁי

בַּשְּׂאֵלָתִי, וְעַמִּי בַּבִּקְשָׁתִי:

א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְּנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עִמּוֹ מַעֲבִיר

רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לַפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוֹל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'

בְּעֵנָן וַיִּתִּיצֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֵר יי' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי'. יי' א' רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר

חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵנּוֹ וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנוֹנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:

* בְּהִתְּוֹדוֹת חַטָּאתִי, יְהִי כְּקָרְבֵּן תּוֹדָתִי. לֹא ידַעְתִּי לְמַה חוֹזְרִים עַל שְׁתֵּי בְּתִים אֵלֶּה שְׂכָר נִחְמָרוּ לַעֲלֵל. וּבְכַח־י' אֵינֶם.

(א) יְדִי כְּבַדָּה עַל אֲנַחְתִּי (אִיּוֹב כג ז). פִּירָשׁ"י מַכַּת נִגְעֵי תְּקִיפָה יוֹתֵר מֵאֲנַחְתִּי שֶׁאֵין קוֹבֵל וְלֹעֵק.

סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאָנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסֹלֵחַ
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וְשִׁנּוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תָּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: וְכָחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפָּרָה
לְבַנְשִׁפָּר וְנִדְפָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶנָּה חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִץ וְכָחִי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲלֵם הָפָה: זָכְרָנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקֲדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זְכַר עֲדָתְךָ קִנְיַת קָדֶם גְּאֻלָּתְךָ שִׁבְט נַחֲלָתְךָ הִרְצִינוּ זֶה שְׁכָנְתָּ בּוֹ: זָכַר יְיָ הַפֶּת
יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפָּח לְנֶצַח: זָכַר יְיָ לְבָנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁפָּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּע אֶת־זִרְעָכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֵתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנָחֲלוּ לָעַלְם: זָכַר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶת־תַּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֲלֵנָּה תִשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאָנוּ:

חָטְאָנוּ צוּרָנוּ סִלַּחֲלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

צוֹ חָטְאָנוּ ע"ס א"ב וכל כתיב של ג' אצנים וסיום כל מאמר על לה"כ ושם המחזר משה בר
שמואל

כתב הכוונה, בסליחה זאת מונה והולך כל עשרת הדברות על הסדר. לצור מעווי. כנגד אנכי. מת לחי בחובר. כנגד לא יהיה לך.
אלה באבלה נשיה. כנגד לא תשא. בזולתי יום נפישוה. כנגד זכור. בחייתי בן מנבל. כנגד כזל. ובשפך דם רצה. כנגד לא
תלח. בזנתי בלבי ובעיני. כנגד לא תנאף. וגנבתי ולקחתי בחוקה. כנגד לא תגנוב. והעדתי שקר. כנגד לא תענה. וחמדתי.
כנגד לא תחמוד.

אוֹדָה עָלֶי פֶּשְׁעִי. לְצוֹר מַעֲזִי וּמוֹשִׁיעִי.

אֲנִי מֶרֶק רִשְׁעִי. אֵךְ לֹא־בָעִי^(א) (איוצ ל כד):

נקה אך לא בעונשים קשים:

בָּעִי הַשָּׁדָה וְגָלִים^(ב). נָתַתִּי בְרַעַ מַעֲלָלִים.

במקום חורבן ושממה, שמו אותי בגלל מעשי הרעים.

בְּצֶדֶק שְׁלֹשֶׁת הַגְּדוֹלִים. יָנִיחַ חַטָּאִים גְּדוֹלִים (קהלת י 7):

אבות. יסלח

גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂיךָ אֲבִינוּ^(א). בְּשִׁבְעִים פְּתָנִים כְּהִינּוּ.

נחשים

לִי לִי רַחֲמֶיךָ קוִינּוּ. כְּמַעַט כְּסֹדֶם הִינּוּ לַעֲמֹרָה דְּמִינוּ (ישעיה א טו):

דְּמִינוּ לְקֹאת מְדַבֵּר. מֵת לַחֵי בְּחֶבֶר.

גלינו למדבר, כמו צפור ששמה "קאת". בעוון ע"ז שחיברנו אליל מת לאל חי.

(א) אך לא בעי. ת"י לא בריתחא, אלא מעט מעט כמי שנפרע מאוהבו (ע"ז דף ז' ע"א).

(ב) עי השדה וגלים. שניהם ל' ערימות אצנים.

(ג) גדולים מעשיך אבינו. בשבעים פתנים כהיננו. ציומא (דף ס"ט ע"ב) ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו
של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות.

וְהוֹשֵׁב לִי דָבָר. מִחֲלֻתְכֶן אֶת־הַבֵּר (ירמיהו כג כח):
וְהוֹכִיחַ אוֹתִי יִרְמְיָה הַנְּבִיא – אֵין לַעֲרֹב תִּבְּן עִם חִטָּה, פִּי שֶׁקֶר עִם אִמְתּוֹ:
הַבֵּר בְּנִשְׁקִי אֶת־בִּתְּנִי. רַע בְּבַחֲרִי נִטְשֵׁתִנִּי.
כְּשֶׁחֲצִיידִנִּי בְּטוֹהַר לֵב, אֶחֱבֹת אוֹתִי.
בְּהִקְנִיאי לָךְ הַקְּנֵאתִנִּי^(א). אִם־חֲטָאתִי וְשִׁמְרַתְּנִי (אִיּוֹב י יד):
כֹּאשֶׁר הִרְגִּזְנוּךְ, צִיעַרְתָּ אוֹתִנִּי. אֵת חֲטָאֵינוּ שִׁמְרַת וְזָכַרְתָּ לַהֲעִנִּישׁ אוֹתִנִּי:
וְשִׁמְרַתְּנִי מִחֲרָבוֹת שְׁחִיזוֹת. וְאֶפְרָה פִּלְאִיךָ חֲזוֹת.
בְּכָל זֹאת הַכִּרְתִּי וְרֵאִיתִי נִיסִיד.
מְלַכְלוֹתִי בְּגֵאוֹת עֲלִיזוֹת. וְאַפְגַּם־זֹאת (וִיקְרָא כו מד):
כֹּאשֶׁר גַּם בְּגִלוֹתִי הִצַּלְתָּ אוֹתִי מִכִּילְיוֹן הַרְשָׁעִים, הַשְׁמַחִים לַהֲרַע לִי:
זֹאת הִיא נְחֻמָּתִי. הַתּוֹדוֹת וְעִזּוֹב חֲטָאתִי.
אֲתַנַּחֵם בְּזִכְרִי כִּי אֲתָה מִקְבֵּל אֶת הַמוֹדָה וְהַעֲזוֹב.
וְאַתּוֹדָה וְלֹא בִשְׁתִּי. אֲמַנָּה אֲנֹכִי חֲטָאתִי (יִהוֹשֻׁעַ ז כ):
חֲטָאתִי לָרַב הֶעֱלִילִיתָ. אֱלֹהָ בְּאַבְלָה^(ב) נִשְׁיָה^(ג).
כִּנְיִי לַהֲקַדְּהָ בַּעֲוֹן שְׁבוּעַת שׁוֹא אֲבִלָה הָאָרֶץ.
וְהִכִּיתִי בְּלִי רַמְיָה. פָּצַע וְחִבּוּרָה וּמִכָּה טְרִיָּה (יִשְׁעִיָּה א ו):
טְרִיָּה מִכָּתִי וְאַנּוּשָׁה. בְּזִלְזָלְתִּי יוֹם נְפִישָׁה.
וְכּוֹאֲבַת. שַׁבַּת.
וְקֵאתִנִּי מִנוּחַת יִרְשָׁה. יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה (דְּזִרִים לג כג):
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקִּיָּאָה אוֹתִי. אֶרֶץ יְרוּשָׁתִּנוּ שֶׁהִתְפַּשְׁטָה לַמַּעֲרָב וּלְדָרוֹם:
יִרְשָׁה אֶרֶץ נִדְחִי. בֶּשֶׁר וְעַצֶּם לִפְצָחִי^(ד).
גּוֹרֶשְׁתִּי מֵאֶרֶץ וּנִידְחִיתִי. שִׁיבְרוּ בְּשָׂרִי וְעַצְמִי.
וְצִרְחִיתִי מֵרַב שִׁיחִי. אִם־כָּח אֲבָנִים כָּחִי (אִיּוֹב ו יז):
אֵין כּוֹחִי כִּמוֹ כּוֹחַ הָאֲבֵן וְאֵינִי יָכוֹל לִסְבּוֹל עוֹד:
כָּחִי כְּשֶׁל מִסְּפָל. כְּהִיִּיתִי בֵּין מְנַבֵּל.
וּבִתְעוֹתִי אֲחִירִי הֶחָבֵל. מְחֹלִי נֶהֱפֹךְ לְאַבֵּל (אִיכָה ה טו):
לְאַבֵּל בְּנוֹרִי הוֹמֵר. וְעַנְבִּי לְבָבִי נִתְיַמָּר.
וְכָלִי שִׁיר הוֹחֲלָפוּ בְּבָבִי.
בְּקוֹל שִׁירִים וְזִמֵּר. בְּמֵר־נֶפֶשׁ מִסְּפָד מֵר (יִחְזַקְאֵל כז לא):
בְּמִקּוֹם שִׁירִים, עֲצָבוֹן וּמִסְּפָד:
מֵר לְמֵתוֹק בְּהַפְּצָחִי^(ה). כְּעַם אֲדוֹם וְצָח.
קִרְאִיתִי "מֵר" לְדַבֵּר ה' הַמֵּתוֹק, וְאֵז כְּעַם עַלִּי ה'.

(א) בְּהִקְנִיאי לָךְ הַקְּנֵאתִנִּי. לַה"כ (דְּזִרִים לז כא) הֵם קְנֵאוֹנִי בְּלֹא־אֵל כְּעַסוֹנִי בְּהַבְלִיָּהֶם וְאֵנִי אֶקְנִיאֵם

בְּלֹא־עָם, וּפִירֶשׁ"י קְנֵאוֹנִי, הִדְעִירוּ חֲמָתִי.

(ב) אֱלֹהָ כֹּאֲבִלָה. בִּי־מִפְנֵי אֱלֹהָ אֲבָלָה הָאָרֶץ (ירמיהו כג י), פִּירֶשׁ"י מִפְּנֵי שְׁבוּעַת שֶׁקֶר חֲרַבָה הָאָרֶץ.

(ג) נִשְׁיָה. אֶרֶץ נִשְׁיָה (תְּהִלִּים פח יג), פִּי אֶרֶץ שְׂכוּחָה וְעוֹזָבָה, כֵּן כִּינָה הִפְיִיטוֹן אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

(ד) לִפְצָחִי. לְשֹׁכֵר, שְׂנֹא וְאֶת־עֲצָמוֹתֵיהֶם פָּצְחוּ (מִיכָה ג ג).

(ה) הַפְּצָחַ. ל' דִּיבּוֹר כִּמוֹ שְׂנֹא פָּצְחִי רָנָה וְצָחִלִּי (יִשְׁעִיָּה נד א).

וּבְשֹׁפָךְ דָּם רָצַח. הָיָה כְּאֲבִי נֶצַח (ירמיה טו יח):
בגלל עוון רציחה.

נֶצַח הַחֶרֶב חֲדָרָה. וְאַלְמָנָה וְשֹׁפֶלֶה וּבַעֲרָה.
נכנסה. הרגה את הבעל ואת הילדים, ונשארה האשה אלמנה ושכולה.

וּכְמַעֵט הִפִּיתִי בְּעֶבְרָה. מִפֶּת בִּלְתִּי סָרָה (ישעיה יד ו):
הוכייתי בכעסו של הקב"ה מכה כמעט בלתי הפיכה:

סָרָה עֲטָרַת גְּאוּנִי. בְּבִגְדֵי בְּמִבְטָחִי וּבְמִשְׁעָנִי.
לקחו את הכתר ממני. כאשר בגדתי בה' מבטחי.

שָׁמַם בֵּית מְעוֹנִי. פִּלְגֵי־מַיִם תִּרְדַּע עֵינִי (איכה ג מח):
בית המקדש.

עֵינִי נִגְרָה בְּאִישׁוֹנִי^(א). כְּזִנִּיתִי בְּלִבִּי וּבְעֵינִי.
מעֵינִי נוֹזְלוֹת דְּמָעוֹת בְּלִילָה.

וּכְסִתֵּנִי כְּלִמָּת מוֹנִי. וְאֵיךְ אֶשָּׂא פָנַי (ס"ז ז כז):
הגויים הלועגים לי מכסים אותי כלימה. ואיך אעמוד לפני ה' מרוב בושה:

פָּנֵי חֲמֻרְמָרוֹ^(ב) מִמְּצוּקָה. בְּהִכְעִיסִי לְשׁוֹמֵעַ צַעֲקָה.
פני מכוערים מרוב הצרות.

וּנְגַבְתִּי וְלִקְחֹתִי בְּחִזְקָה. וּמַה־יִּשְׁלִי עוֹד צַדִּיקָה (ס"ז יט כט):

צַדִּיקָה וְחֹסֵד גָּעַלְתִּי. וְהַעֲדַתִּי שָׁקָר וְחִמְדַּתִּי.

וּבִיד אֲכַזְרִים סִגְרָתִּי. מִן־הַפִּצָּר קָרָאתִי (תהלים קיח ה):
נסגרת.

קָרָאתִי לְרוֹכֵב עָרְבוֹת. מִפְּלִיא פְּלָאוֹת מְרִבּוֹת.
כִּינּוֹי לֵה'

הִרְאֵנוּ נְחֻמּוֹת טוֹבוֹת. כַּאֲשֶׁר הִרְאִיתָנוּ צָרוֹת רַבּוֹת (תהלים עא כ):

רַבּוֹת רָעוֹת עֲדַתְךָ. בְּעָלוֹהָ אֲדוֹנִים זוֹלָתְךָ.
שלטו עליה

חִרְפוֹ וְנֶאֱצוֹ לְעַמְּתְךָ. תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שְׁבִתְךָ (מ"א ח לו):

שְׁבִתְךָ פִּעֲלָתָהּ אֲדוֹנֵינוּ. תִּכּוֹנֵן וּתְקוּמָם בְּחַיֵּינוּ.
ביהמ"ק השלישי שהכנת.

וְתִשְׁכּוֹן בֵּית מַאֲוֵינוּ. הֲלֹא־אֵתָהּ תָּשׁוּב תַּחֲיֵינוּ (תהלים פה ז):
בבית המקדש.

תַּחֲיֵינוּ אֲדוֹן מִיּוֹמִים^(ג). וְדִלְנוּ מִמַּעֲמָקֵי מַיִם.
מב' חורבנות. וְהַעֲלֵה אוֹתָנוּ

צָרַת חֲרָבָה פְּעָמִים. יִשְׁקִיף וַיֵּרָא יְיָ מִשָּׁמַיִם (איכה ג ט):

(א) באישונו. כלילה כמו שנא' (משלי ז ט) בְּאִישׁוֹן לִילָה וְאַפְלָה.

(ב) פְּנֵי חֲמֻרְמָרוֹ (איוב טז טז). הרלב"ג פי' נמלאו לכלוך, והרד"ק (בשורשים) פי' נעכרו, ורש"י פי' נקמטו.

(ג) תַּחֲיֵינוּ אֲדוֹן מִיּוֹמִים. לה"כ (הושע ו ז) יַחֲיֵינוּ מִיּוֹמִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יִקְמָנוּ וְנִהְיָה לְפָנֶיךָ, ופירש"י יחזקנו משתי פורענות שעברו עלינו משני מקדשות שחרבו, צננון בית השלישי יקימנו.

מִשָּׁמַיִם הָבָא רוּחָהּ. שִׁפְח מַעֲדָתְךָ אֲנָחָה.

וְאַל לִנְצַח תִּשְׁכַּחַהּ. אֲדָנִי שְׁמָעָה אֲדָנִי סְלַחַהּ (דניאל ט יט):

סְלַחַהּ לְמַרְחָם מִשָּׁחַר^(ה). חֲטָאִים זָכָה לְהַצְחָר.

לחלבין.

כינוי לכלל ישראל

קִבְּצֵם לְמָקוֹם הַמְּבֻחָר. אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תִּאֲחָר (דניאל ט יט):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וַעֲקֹדֶת יִצְחָק. וְהִשָּׁב שְׁבוֹת אֲהֵלִי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמָךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רִאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶת גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מְאֻסָּתִים וְלֹא־גָעֻלָּתִים לְכַלָּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתְךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הִשָּׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשָׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצָךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמָחָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצְחָה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצָךָ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וְכִצְמוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנִזְכָּחַה יֹאמַר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִאָּדִימוּ כְּתוֹלַע כִּצְמוֹר יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֻרָּנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֻרָּתִם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מַחַח פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מַחַח פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מַחַח פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲזָן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחֲתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲזָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גָּאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרִּינוּ הַאֲזִינָה יי בִּינָה הִגִּידָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרֵּי־פִינוּ וְהִגִּינוּ לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תָּבוֹא לְפָנֶיךָ תִּפְלָתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקִשִּׁי עָרַף לֹא־מָר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

(ה) לְמַרְחָם מִשָּׁחַר (תהלים קי ג). פִּירַשׁ"י מַרְחָם מִשָּׁחַר א"ל שֶׁהִכִּיר אֶת צוּרָאוֹ מִשְׁנַפֵּל מִן הַרְחֵם, כְּמוֹ מִשְׁלִין פִּירוֹת דָּדִךְ הַאֲרוּזָה צוּרָט וְאִיכָל דַּתִּי מִשְׁחִירִין. וְכַלְשׁוֹן הַפִּיטְנִים (רַחֵם שְׁחִירִית לִי"כ פִּיטוֹ אִיוֹמָה בַּחֲדָה) הוּא כִּינוֹי לְכָלל יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֵם הַנְּשָׂאִים מִנִּי רַחֵם (ישעיה מו ג).

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מְשׁוֹשׁ. דָּוָה לִבָּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֹוֵיֵנוּ. וְנִפְרַע פֹּאֲרָנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה
לְשִׁמָּה. יָפִי אֲדַמְתָּנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִזְכָּרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוֹתֵינוּ. וְהִידָּ נָעִיז פְּגִינָנוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשׂוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךָ וּמִזֶּרֶם מִמָּנוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁבְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלּוֹ כָּנוּ. פֶּרֶק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱהִינוּ. רַחֲמֶת מִמָּנוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבָנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיֵנוּ כִּצְאֵן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוֹתֵינוּ. וְהִידָּ נָעִיז פְּגִינָנוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָה אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנִי יי אֱהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִחֲרָנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וּמִחֲרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָה. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּמִחֲרַתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיָּכָה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹד נִשָּׂא עוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשִׂאֲרֵית
נִחַלְתּוֹ לֹא־תִחְזֹיק לְעַד אֲפֹו כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹחַ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹחַ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תַּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דְּנִיאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֵיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמִמְתִּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵנוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעַה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֵיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי עֲזַתְנוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְּדִלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֶךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֲלֹת־עֲזָבָנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כְּלָה כְּחַטֵּאתֵינוּ. וְקִיָּם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶנֶךָ בְּאִמּוֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נָאִם־יְיָ וּבִקֵּשׁ אֶת־עֶזְרוֹ יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־חַטֵּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה כִּי אִסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עַמְּךָ וְנִחַלְתָּךָ רַעֲבֵי טוֹבָה צָמְאֵי חֶסֶדךָ תִּתְּנֵנִי יִשְׁעֶךָ וְיִדְעוּ כִּי לֹאֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ תִּרְחַמִּים וְתִסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בֵּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדִלְךָ וְתִפְאַרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכוּרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֻרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֻׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהִם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנָּנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחָסִיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹכֵשׁ פְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צִדְקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלֵּךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם, עֲנֵנוּ:

עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מְשֻׁבָּב אִמְהוּת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֱלֹמֹנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמֹּרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנֶּעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֹרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר חֶבְרֹנָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ
בְּכֶשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה
לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָה בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְכָל־חֲצִדִּיקִים וְחֲסִידִים וְחֲתָמִימִים וְחִשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָ, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכְיָ רֹחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק.
רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעָגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב:

רַחֵם וְחַנּוּן חֲטָאֵתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מֵלֵךְ רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תְּחִנּוֹתַי: יְיָ
אֱלֹהֵינוּ תִּזְכֵּינֵנוּ וְאַל־תִּשְׁכַּחנֵנוּ וְאַל־תִּשְׁכַּחנֵנוּ: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֲמַלְלֵאֲנִי רַפְּאֵנִי יְיָ כִּי
נִבְחַלּוּ עַצְמִי: וְנִפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתַי: שׁוּבָה יְיָ חֲלִצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֻׁשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ
תִפְלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחַלּוּ מְאֹד כָּל־אֲבִי יִשְׁבּוּ יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מְמִית וּמְחִיָּה. מְסִיק מִשְׂאוֹל לְחַיִּי עֲלָמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אֲבוּהִי
לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאָם מִסָּא לְבָאָה. עֲבָדָא דְמֶרְדֳּ נָפֵק בְּקוֹלָר. מְרִיה תֵּאָב וְתִבְר
קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִי קַמְךָ. הָא רֹוִי נִפְשִׁי בְּגִידִין מְרִינִי. עֲבָדְךָ אֲנִי
וּמְרִינִי קַמְךָ. הָא בְּבִזְתָּא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמִלְקִיּוּתָא. בְּמָטוֹ מְנַךְ בְּרַחֲמֶךָ
דְּנִפְשִׁינִי. אֲסִי לְבָאָה דִּי יִתְקַף עָלֵינוּ. עַד דְּלֹא נִחְוָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

צוֹ תַחֲנֶה

פיוט זה מיוסד על הגמ' בחגיגה דף י"ב ע"ב שבעה (רקיעים הן) ואלו הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות וכו'.

שְׁעָרֵי שָׁמַיִם. בְּלוּלֵי אֵשׁ וּמִים.^(א)

(א) שמים בלולי אש ומים. בחגיגה (דף י"ב ע"א) מאי שמים וכו' אש ומים מלמד שהביאן הקב"ה וטרפן זה בזה ועשה מהן רקיע.

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים כְּמִנֵּין שָׁמַיִם^(א).

כגימטריא

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן יִפֹּת פְּעָמִים^(ב).

לתפילת ישראל.

וְתַעַל תִּפְלָתָם לֹא הַשָּׁמַיִם:

שְׁעָרֵי רָקִיעַ. בּוֹ מְאוֹרוֹת הַתְּקִיעַ^(ג).

תקע.

וּמִמֶּנּוּ זֹרְחִים בְּמִקְוָמָם לְהַשְׁקִיעַ.

המאורות זורחים מתוך הרקיע ושוקעים חזרה למקומם ברקיע.

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן יָם לְמוֹ הַבְּקִיעַ.

ישראל שבקע להם ה' את הים.

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי דָר רָקִיעַ:

שוכן

שְׁעָרֵי וִילּוֹן^(ד). נִכְנָם וַיּוֹצֵא בְּגָלְלוֹן.

שהקב"ה מותח כל יום ושוב גוללו.

וּמִחֲדָשׁ בְּכָל־יּוֹם מִפְתָּחֵי חֵלּוֹן.

ומחדש בו פתחי חלונות השמים.

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן מִצְבָּתָהּ בְּאֵלּוֹן^(ה).

שארית ישראל.

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי דָר רוֹם מְלֹן:

ה' השוכן ולן בשמי מרום:

שְׁעָרֵי שְׁחָקִים. שְׁבוּ רַחֲמִים שׁוֹחֲקִים^(ו).

עוֹמְדוֹת וְטוֹחֲנוֹת מִן לְצַדִּיקִים.

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן זְרוֹיִים בְּמִרְחָקִים.

ישראל המפוזרים

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי שׁוֹכֵן שְׁחָקִים:

(א) שלוש מאות ותשעים כמנין שמים. במס' לרך ארץ רצה סוף פ"ב והוא שוכן בג' מאות ותשעים רקיעים. והר"ה פירש ש"ל שערס או חלונות יש בשמים.

(ב) יפת פעמים. כנסת ישראל, בחגיגה (דף ג' ע"א) מוה"פ פ'עמ"ד בנעלים בתנ"ך כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל.

(ג) בו מאורות התקיע. בחגיגה (דף י"ב ע"ב) רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועים.

(ד) וילון. בגמ' (סס) וילון אינו משמש כלום אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית ומחדש בכל יום מעשה בראשית שנאמר הַנּוֹטָה בְּדֶק שָׁמַיִם וַיִּמְתָּחֵם בְּאֵהָל לְשָׁבֶת.

(ה) מצבתה באלון. לה"כ (ישעיה ו' יג) וְשָׁבָה וְהִיתָה לְבָעֵר בְּאֵלָה וּבְאֵלּוֹן אֲשֶׁר בְּשִׁלְכָת מִצְבָּתָה בָּם זָרַע קִדָּשׁ מִצְבָּתָהּ, פי' המסיל את ישראל לעץ האלון שעליו נושאים בחורף, אף ישראל מתו הרבה מהם בלילות.

(ו) שחקים שבו ריחים שוחקים. בגמ' (סס) שחקים שבו ריחים עומדות וטוחנות מן לצדיקים שנאמר וַיִּצְו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתַח וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן הַלָּאֵל וּגו'.

שְׁעָרֵי הַזְבוּל^(א). שָׁבוּ מִזִּבְחַ סְבוּל.

נסמך.

וְהַשָּׂר מִקְטִיר עָלָיו בְּכִרְבוּל^(ב).

והמלאך מיכאל מקטיר עליו כמו כהן לבוש בבגדי כהונה.

הַפֶּתַח לַחֲנוּן נִדְחָקִים בְּחִבּוּל.

ישראל הלחוצים ונחבלים.

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי יֵשֶׁב לַמְּבוּל:

פני ה' שישב על כסאו בזמן המבול:

שְׁעָרֵי מַעוֹן^(ג). בּוּ מִשׁוֹרְרִים יִשְׁעוֹן.

שם עומדים המלאכים, אומרים שירה ומתפללים.

וּבִיּוֹם הֵם חָשִׁים לְסָגֵל עִם יִשְׁמַעוֹן.

שותקים ושומעים לתפילתם ולתורתם של ישראל עם סגולה.

הַפֶּתַח לַחֲנוּן נִמְרָרִים מִלְּעוֹן.

ישראל המרים כלענה מחמת גלותם.

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי דָר רוּם מַעוֹן:

שְׁעָרֵי מִכּוֹן^(ד). שָׁבוּ שְׁלָגִים יִתְבוֹן.

שם ה' מכין את השלג.

וּמַעֲרַת קִיטּוֹר וְסַעַר בּוּ יִשְׁבוֹן.

הַפֶּתַח לַחֲנוּן לָעַם לְבוּ נָכוֹן.

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי דָר רוּם מִכּוֹן:

שְׁעָרֵי עֲרֻבוֹת^(ה). בּוּ בְּרָכוֹת רַבּוֹת.

וּגְנוּזֵי צִדְקָה וְחֶסֶד וְכָל-טוֹבוֹת.

הַפֶּתַח לַחֲנוּן בְּנֵי שְׁלֹשֶׁת אָבוֹת.

וְתַעַל תִּפְלָתָם בְּפָנֵי רוֹכֵב עֲרֻבוֹת:

מִכְנִיִּי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לְפָנֵי בַּעַל הַרְחָמִים: מִשְׁמִיעֵי תְּפִלָּה הַשְׁמִיעוּ
תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מִכְנִיִּי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמָעוֹתֵינוּ לְפָנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדָמָעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ

(א) הזבול. בגמ' (שם) זבול שבו ירושלים וציהמ"ק ומזבח צנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן.

(ב) בכרבוּל. בגדים כמו שגא' (דה"א טו כז) וְדָוִד מְכַרְכֵּל בְּמַעֲיָל בּוֹיָן.

(ג) מעוֹן. בגמ' (שם) מעוֹן שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה כלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל.

(ד) מכון. בגמ' (שם) מכון שבו אולנות שלג כו' וסערה ומערה של קיטור.

(ה) ערבות. בגמ' (שם) ערבות שבו לך משפט וצדקה גנזי חיים וגנזי שלום וגנזי ברכה ונשמטן של לדיקים ורוחות ונשמטן שעתיד להיבראות וטל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים.

וְהִרְבוּ תַּחֲנוּנָהּ וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאַל: הַזְכִּירוּ לִפְנֵינוּ הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ
תְּזַרְזֵה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפֶר: יִזְכֹּר אֶהְבֶּתֶם וַיְחַיֶּה זֶרַעַם שְׁלֹא תֵאבֵד
שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶף יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וְלִשְׁנִינָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁית צִדְקָךָ וְעֲמֹד:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְנֵנּוּ בְּעַבְדָּא דְּמִתְחַנְנֵנּוּ לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא
שְׂרִינִי. מְרִירָן נִפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנִפְשִׁין. חֵילָא לִית בָּן לְרַצְיוֹנָה, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל
קִימָא דְגִזְרָתָה עִם אֲבִהֶתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְנֵנּוּ בְּכַר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנְנֵנּוּ לְמַרְה. בְּלַחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכִסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעֲמֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבִתְחַנּוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתִין
וּבְעִיטִין. דְּלֹא נִהְדָּר רִיקָם מִן קַמָּךְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאֵל־יֹאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאֲזִמְרִים שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאֵל־יֹאבֵד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחֲדִים שְׁמֹךְ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאֵל־יֹאבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשַׁלְּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפִּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפִּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְכֵּנוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא גִדַּע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָפַח: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עֲלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יְחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרֵנוּ עוֹנֹת רָאשֵׁינִים מִהֵרָ
יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי יִלְוֵנוּ מָאֵד: חֲנֻנוּ יְיָ חֲנֻנוּ כִּי־רַב שְׁבַעֲנוּ בָּנוּ: בְּרַגְזוֹ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עֵפֶר אֲנָחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלִידְכֵר
בְּבוֹד־שְׁמֹךְ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ:

וַתִּגְדֹּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

וַתְּבָרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמָהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובכרצון את־תפלתנו:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרִין:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום חמישי שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא: אֲזִי מִלֶּךְ שְׁמוֹ נִקְרָא: לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא: וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה: לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה: וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה: וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה: מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא: בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה: יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מִלֶּךְ לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל וְאַחֲרֵי כִכְלוֹת הַכֹּל וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּוֹה וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנִי בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית וְהוּא אֱלֹהֵי וְחֵי גּוֹאֲלִי וְהוּא נָפִי וּמְנוֹם לִי בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי
---	--

לֵךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלֵנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאֲוֵן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּגְדָּבָר
וּמַה־נִּצְטָטָדָק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דִּלְתֶיךָ:
דִּלְתֶיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאוּ: יָבוֹא כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחוּת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכָּרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יָבוֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּוֶאָה לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֹתֶיךָ כָּל־עַבְדֶּיךָ יְיָ הָעַמִּידִים בְּבֵיתֶיךָ בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יָדְכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֹתֶיךָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵיו גְּבִירֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צִבְּאֵיו מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֹתֶיךָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֹתֶיךָ וְכָל־קֶרְבִּי אֹתֶיךָ שֶׁמֶשׁ קִדְּשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתֶּךָ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְיָ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְיָ: וְאַנְחָנוּ בְּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּוֶא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קִדְּשֶׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קִדְּשֶׁךָ וְנוֹדָה
אֹתֶיךָ שְׁמֶךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֶךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֹתִי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלָיו קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ לְהֵר קִדְּשׁוֹ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הַשְׁתַּחֲווּ לִי בְּחִדְרֵת־קִדְּשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֶךָ סֶלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מִלֶּךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקִדְשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּרְתָּ

והתפארת והנצח וההוד כיכל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והמתנשא
לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים
ובכל מלכותם מאין פמוך: מאין פמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם גבורה תעז ידך תרום ימינך: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בכני
אלים: א נערץ בסוד קדשים רבה, ונורא על כל סביביו: יי אלהי צבאות
מירמור חסין יה ואמונתך סביבותיך: מירמור באלם יי מי פמכה נאך
פקדש נורא תהלת עשה פלא: מיי פמוך נשא עון ועבר על פשע לשארית
נחלתו לא יחזיק לעד אפוי פייחפין חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: צדק ומשפט מכון בסאך חסד
ואמת יקדמו פניך: לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש: לך שמים
אף לך ארץ תכל ומלאה אתה יסדתם: אתה הצבת כל גבולות ארץ קיץ וחורף
אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לוייתן תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת
בעוז ים שברת ראשי תנינים על המים: אתה בקעת מעין ונחל אתה חובשת
נהרות איתן: אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: אשר בידו
מחקרי ארץ ותועפות הרים לו: אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:
הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלך: הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה
למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען שמך, בעבור כבוד שמך, כי א
רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו כי רב הוא: כי לא על צדקתנו
אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים:

צח פתיחה ע"ס א"ב ובסוף חתום שלמה ברבי יצחק הוא רש"י^(א)

פיוט זה מיוסד על מדרש תהלים (ט) שבעה דברים קדמו לעולם אלפיים שנה, התורה, וכסא הכבוד, וגן עדן, וגיהנם, ומשוכה ובית
המקדש של מעלה, ושם משיח, ואנה היתה התורה כתובה, באש שחורה על אש לבנה ומונחת על דרכו של הקב"ה והקב"ה יושב על
כסא הכבוד וכו' וגן עדן מימניו של הקב"ה, וגיהנם משמאלו, ובית המקדש מתוקן לפניו, ושם משיח חקוק על אבן יקרה על גבי
המזבח וגו' אלפיים שנה קדמו אלו עם התורה לברייתו של עולם, שנאמר ואהיה אצלך אמן ואהיה שעשעים יום יום ויומו של
הקב"ה אלף שנים. ע"כ דברי המדרש וכדברים האלה גם בפסחים דף נ"ד ע"א.

אז טרם נמתחו נבלי שכבים^(ב).

העננים.

בארץ עד לא דבקו רגבים.

גרעיני העפר זה לזה להיות ליבשה.

גבך, שבעה דברים היו מגבבים.

אצלך שבעה דברים היו אסופים.

דת וכם ורמית בנים שובבים.

תורה, כיסא הכבוד, ותשובה, תרופה לחוטאים.

הוד גן עדן ועלק^(ג) הבהבים.

גן עדן וגיהנם.

(א) רש"י חיבר סימנים צח וקט.

(ב) נבלי שכבים. ע"ש הפ' (איוז לח לו) ונבלי שמים מי ישביב, פי' מי מוריד ארצה את מי העננים, המשולים לנודות.

(ג) עלק. ל' עלוקה (משלי ל טו) פירש"י שאלו. ובתוס' ע"ז דף י"ז ע"א ד"ה לעלוקה, לפי הפשט היינו גיהנם.

וּמְקוֹם בְּפֶרֶה עַל יַד מְקַרְיָבִים.

ובית המקדש.

זֶהר שֵׁם יִנּוֹן מְחַלֵּל מַחֻבִּים^(א).

ושמו המזהיר של משיח, הסובל ומתעכב מחמת עוונותינו.

חִבְרוּ אֱלֹפִים קָדֶם בְּרִית יְשׁוּבִים.

נבראו אלפיים שנה לפני בריאת העולם.

מְכַוְּסִים עַל־רְקִיעַ בּוֹטִים^(ב) בְּשָׂבִיבִים.

מסודרים בשמים ומאירים כניצוצות.

יְעוּדִים וּמְשׁוֹרְרִים פְּנֵי יוֹשֵׁב הַפְּרוּבִים.

נאספים ושרים לפני הקב"ה.

כִּסֵּא הָיָה מִנַּח בָּרְקִיעַ בִּיצוּבִים.

בקביעות.

לְמוֹשֵׁב מֶלֶךְ נוֹרָא עַל־סְבִיבִים.

על המלאכים והצדיקים העומדים סביבו.

מִימִינוּ אֵשׁ דֵּת חֲקוּקָה בְּכַתָּבִים.

התורה

נְתוּנָה עַל־בְּרָכְיוֹ בְּשַׁעֲשׁוּעַ אֲהָבִים.

כמו ילד האהוב על אביו.

סְדוּר עַל־הַדְּרוֹם גֵּן רְטוּבִים.

נמצא בימיו של הקב"ה גן עדן.

עָרוֹף עַל־הַצָּפוֹן תַּפְּת^(ג) שְׁלֵהָבִים.

ובשמאלו, גהינום.

פְּנֵי הַמְּזֻרָח יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה בְּמַחְצִבִים.

ולפניו ירושלים הבנויה באבני מחצב.

צָפוֹן בְּתוֹכָהּ מְקַדֵּשׁ אֵי בִישׁוּבִים^(ד).

נמצא בתוכה בית המקדש, שכינת ה' בארץ.

קְבוּעַ בְּאַמְצַע מְזִבַּח פְּפוּר חִיבִים.

רְבוּצָה עָלָיו אֶבֶן שְׁתֵּית חֲטוּבִים^(ה).

ועל המזבח אבן השתיה, שממנה הושתתו כל הברואים.

שֵׁם יִנּוֹן עָלֶיהָ חֲקוּק בְּמַכְתָּבִים.

ושם משיח חקוק עליה.

(א) יִנּוֹן. שמו של משיח (סנהדרין דף כ"ח ע"ב). מְחַלֵּל מַחֻבִּים. כ"ס והוא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעָנָה, (מל' היל' פיוֹלָדָה) ובמלך המשיח מדבר (רות רבה ה' ו, רש"י על סנהדרין דף כ"ח ע"א, וכן בת"י על ישעיה נב יג ואילך).

(ב) בּוֹטִים. בוטיטי לנורא (ב"מ דף פ"ה ע"ב) פירש"י נִירוֹתָה.

(ג) עַל־הַצָּפוֹן. במדרש גהינם משמאל, ולפון נקרא שמאל (רש"י ות"י איוז כג ט). תַּפְּת. צפסחים (דף נ"ד ע"א) גיהנם דכתיב (ישעיהו ל לג) בִּי־עָרוֹף מְאֻתָּמוֹל תַּפְּתָהּ, ופירש"י מְאֻתָּמוֹל. קודם לעולם. תַּפְּתָהּ. שכל המתפתה ביצרו נופל סס, ונאמר (ירמיה ז לא) הַתַּפְּתָה אֲשֶׁר בְּגִיּוֹא בְּיָהֳנָם.

(ד) מְקַדֵּשׁ אֵי בִישׁוּבִים. לכא' ק' שהרי לפי המדרש שהבאתי, מדובר בבית המקדש שלמעלה, ואולי כוונתו שביית המקדש שלמעלה הוא יהיה ביהמ"ק השלישי.

(ה) חֲטוּבִים. פ' תיקון, כמו מְחַטְבוֹת (תהלים קמד יב), פ' מתוקנות, שכל מה שתיקן הקב"ה מיוסד על אותה אבן. והפייטן מפרש כי האבן היקרה האמורה במדרש תהלים היא אבן השתיה.

תֹּאֵר שֵׁם הַמְּפֹרֵשׁ בְּתוֹוֵי גְלוּבִים.

וגם שם המפורש כתוב וחרוט עליה.

שָׁמָּה בַּתְּנוּךְ לִפְנֵי מַזִּיב מַשְׁאֲבִים.

באמצע לפני ה' שהוא מוריד מטר.

לִוּוֵי תְּשׁוּבָה אֶרֶךְ לַנְּדֻיִם וְכוּאֲבִים.

נמצאת התשובה, תרופה לכואבים.

מַעֲתֶדֶת לְכַבּוֹם צוּאִים וּלְהַלְבִּישׁ מוּטָבִים^(א).

עתידה לכבס עבירות בגדים נקיים.

הֵרַק שְׁמֶן הַטּוֹב עַל רֹאשׁ שָׁבִים.

בֵּכֶן אֶתְּנוּ לָךְ עֲלָמִים וְשָׁבִים.

צעירים וזקנים.

רַחֵץ מִצֶּחֶן וְהַשְׁלִיךְ טָמוֹם סְאָבִים.

להתרחץ מטינוף ולהשליך טמטום הלב וטומאה.

בְּתַפְלָה נִקְדָּמָךְ בָּנִים שׁוֹבְבִים.

יוֹם יוֹם לְדָרְשֶׁךָ בְּפִיץ נִיבִים.

באמרי פינו.

יַחֲשָׁבוּ אֲמָרֵינוּ כְּהַקְטֵר דָּמִים וַחֲלָבִים.

צַפְצוּפֵנוּ יִקְבַּל כְּפֶסוּגִי^(ב) פָּרִים וּכְשָׁבִים.

דברינו יתקבלו כנתחי הקרבנות.

חֲטָאֵינוּ הַצִּלָּל בְּקֶרֶקַע נְטִפֵי מְרֻזָּבִים.

השלך חטאינו במצולה ובקרקעית חים.

קָרְבָנוּ אֵלֶיךָ בְּרַבָּבוֹת רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ כְּמוֹתֵיךָ וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֶתְּךָ הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עֲמוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאֵיו פּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקַדֵּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֶתְּךָ הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲזֶנּוּ כְּבוֹדְךָ עַל הָרָם סִינֵי וְהִרְאִיתָ דְרָכֶיךָ טוֹבָה לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֶרְחוֹת חֲסִדֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְחִוֵּדְתָּנוּ כִּי אֶתְּךָ יְיָ רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְפֵּה לְהִיטִיב וּמִנְהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כָּלֹּ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן בְּתוֹב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחוּן וְרַחֲמֵי אֶת־אֲשֶׁר אֶרְחָם:

יְיָ אֶרֶךְ אַפִּים אֶתְּךָ. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גְּדֹלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֶרַע יִדְיֶיךָ: תִּפְּנֹן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֶתְּךָ הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפְלָה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּחִוֵּדְתָּ לַעֲנֹ מְקַדֵּם:

(א) ולהלביש מוטבים. קבלת התשובה נמשלה ללבישת בגדים חדשים ונקיים (זכריה ג).

(ב) כפסוגי פרים. ויביתר אתם (בראשית טו י) ת"א ופסג יתרון.

מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיק נחסה ונתלונן. כיום וירד
 יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיב עמו שם: תאזין שועתנו
 ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי | על־פניו ויקרא יי | יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
 חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
 סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
 ורב־חסד לכל־קראיך:

ועתה יגדל־נא כח אדני באשר דברת לאמר:
 יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה. בחייכון
 וביומיוכון ובחיי דכל־בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתחדר ויתעלה ויתהלל שמה
 דקדשא בריך הוא לעלא מן־כל־ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן
 בעלמא ואמרו אמן:

מה־נאמר לפניך יושב מרום ומה־נספר לפניך שוכן שחקים: מה־נאמר
 לפניך יי אֱלֹהֵינו מה־נדבר ומה־נצטדק: למען־שמך יי וסלחת לעוננו כי
 רבי־הוא: אֱלֹהֵינו בושנו במעשינו ונכלמנו בעונינו: אין לנו פה להשיב ולא
 מצח להרים ראש: כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים:
 כי עונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר: ידענו יי רשענו עון אבותינו
 כי חטאנו לך: ידענו כי חטאנו ואין מי יעמד בעדנו שמך הגדול יעמד־לנו
 בעת צרה: ידענו כי אין בנו מעשים, צדקה עשה עמנו למען שמך: לא
 כחטאינו תעשה־לנו ולא כעונותינו תגמל עלינו: כי כגבה השמים על־הארץ
 כן הגבר חסדך עלינו: כרחק מזרח ממערב כן תרחיק ממנו את־פשעינו:
 כרחם אב על־בנים כן תרחם יי עלינו: לאדני אֱלֹהֵינו הרחמים והסלחות כי
 מרדנו בו: וסלחת לעמך אשר חטאו־לך ולכל־פשעיהם אשר פשעו־בך ונתתם
 לרחמים לפני שביהם ורחמים: ואתה תשמע במקום שבתך מן־השמים
 ושמעת וסלחת: סלח־נא לעון העם הזה כגדל חסדך ובאשר נשאתה לעם הזה
 ממצרים ועד־הנה: ושם נאמר. ויאמר יי סלחתי כדברך: הטה אֱלֹהֵי אֲזָנְךָ ושמע
 פקח עיניך וראה שממתינו והעיר אשר־נקרא שמך עליה כי לא על־צדקתינו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמע אדני סלח
 אדני תקשיבה ועשה אלת־אחר למענך אֱלֹהֵי כִּי־שמך נקרא על־עירך ועל־עמך:

צט ע"ס א"ב וכסוף חתום בנימין (בר זרח) וסופי המאמרים ע"פ ל"ה דרשו יי (ישעיה נה)

אֱלֹהֵינו ואֱלֹהֵי אבותינו

אנוש במה יצדק כיום דין לפני בוראו.

בַּמָּה יִקְדָּם וּבַמָּה יִזְכֶּה לְעֵמֹד לְכַלֵּל אֶת־יוֹם בּוֹאוֹ^(א).
ולסבול

גִּירוֹ לָכֶם מִמֶּנּוּ וּפִתְחוּ מִמּוֹרָאוֹ.

ל' פחד

דְּרָשׁוּ יְיָ בְּהַמָּצְאוֹ:

דוֹמָה עַד לֹא יִשְׁכּוֹן יִצִּיר וְלִפְנֵי שַׁחַת קָרוֹב.

כל עוד האדם חי - דומה ושחת כינויים למוות

הַבָּאת תַּחֲנוּן וְסֹדֶר תַּפְלָה לְיוֹצְרוֹ יַעֲרוֹךְ לָרֹב.

וְשִׁיחַ נֶאֱקָתְנוּ לָכֵן לְפָנָיו יַעֲרוֹב.

יהיה ערב.

קִרְאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב:

זָכִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁפְּרָה וְלֵב נִדְפָּה נִיחִי נִסְכּוֹ.

חָפְצוֹ אֵין בְּכָלִיל וְלֹא בְּתַמּוּרַת עֶרְבּוֹ.

בקרוב ולא בנדריים וערכין.

מְהֵרָלֵב אוֹהֵב וְהִזְהִיר עֲלֵיתְשׁוּבַת נִדְבּוֹ.

על התשובה ושבירת היצר.

יַעֲזֹב רָשָׁע דְּרָבּוֹ:

יִתְכַּנּוּ דְרָכֵי נִלּוּז^(ב) וְיִתְיַשְּׁרוּ עֲלִילוֹתָיו.

על הרשע ליישר דרכיו ומעשיו.

כָּלָה פֶּן־יִחְרֹץ^(ג) עָלָיו וְיִתְחַזְּקוּ מוֹסְרוֹתָיו.

פן ייגזר עליו כיליון ויתחזקו עליו יתדות העול.

לֹא יַחֲפֹץ בְּמוֹת הַמֵּת כִּי אִם בְּעֲזָבוֹ תוֹעֲבוֹתָיו.

וְאִישׁ אֶזְנוֹ מִחֲשַׁבְתּוֹ:

מַעֲזוֹ וּמִשְׁגָּב וְחֲבוּי לְחוֹסֶהוּ.

ה' הוא מפלט חזק ומחבוא למי שחוסה בו.

נִזְרָא מֵאֵד מִי יִכְלָלָהוּ וּמוֹרָה אֵין בְּמוֹתוֹ^(ד).

מי יוכל לסבול את דינו

סְלִיחָה וְתַחֲנוּן כָּל־אִישׁ יִבְקֹשׁ בַּעֲדָהוּ.

(א) לְעֵמֹד לְכַלֵּל אֶת־יוֹם בּוֹאוֹ. וְיִתְיַשְּׁרוּ עֲלִילוֹתָיו. וְיִתְחַזְּקוּ מוֹסְרוֹתָיו. (מלאכי ג ז), ופירש הרד"ק

מִי יִהְיֶה סוֹבֵל אֶת יוֹם בּוֹאוֹ, וְהַפִּיטוֹן מִתְכוּוֹן לְיוֹם הַכִּיפּוּרִים כ"ט בַּמִּדְרָשׁ (תַּנְחוּמֵי פ' וּשְׁלַח) בִּי־גִדּוּל יוֹסֵד; וְנִזְרָא מֵאֵד וְיִכְלָלָהוּ זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁבּוֹ סִפְרֵי חַיִּים וּסִפְרֵי מֵתִים נִתְמַמִּים.

(ב) נִלּוּז (מִשְׁלֵי יד ז). עָקוֹס, מוֹטָה מִן הַדֶּךְ.

(ג) כָּלָה פֶּן יִחְרֹץ עָלָיו. לַה"פ (יִשְׁעִיָּה י כג) כִּי כָלָה וְנִחְרָצָה, פִּי בַמִּלּוּד נִגְזְרָה וְנִחְתְּכָה.

(ד) וּמוֹרָה אֵין בְּמוֹתוֹ. בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה יב א) מִי כְּמֹהוּ מוֹרָה, שֶׁהוּא מוֹרָה דְּכַךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.

וַיֵּשֶׁב אֶל־יְיָ וַיִּרְחַמֵּהוּ:

עֹנָה מִמִּצַּר קוֹרְאִיו וּלְתַאֲלָתָם^(א) תְּרוּפָה מִמֶּהָר לְשָׁלוֹחַ.

לייסוריהם

הֶוְנָה לְעֲנוּת עָנִי, תִּפְלְתּוּ בַּל לְשַׁקֵּץ וּלְאַלּוֹחַ.

אלה לשון מילוס

צַעֲוֹק נִצְעַק מִכָּאֵב לֵב וְנִסְגָּוֹד וְנִפְלֹחַ.

ונשתחווה ונתפלל בעבודה שבלב.

אֶל־אֱלֹהֵינוּ בִּי־רֶבֶה לְסִלּוֹחַ:

קָחֵנוּ דְּבָרִים וְאַתָּנוּ נִכְחָךְ.

לפניך.

רְצוֹת שְׁלוֹמֵנוּ בְּעַד נִיחָחֶיךָ.

ורצה תפילותינו כאילו הקרבנו קרבנות.

שִׁפְךָ הַבִּטְחָתְנוּ עַל יְדֵי שְׁלוּחֶךָ.

הושע הנביא:

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

תְּשׁוּבָב יַעֲקֹב וַיִּשְׂרָאֵל תֵּאֱסֹף עֲדֶיךָ.

תשיב

תִּקְבֵּל תְּשׁוּבָתְנוּ בְּנִיסַת^(ב) הוֹדְךָ.

כי אנחנו כנסת ישראל שבה אתה מתפאר.

בָּנוּ יֵאֱמֵן מִנְהַג רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ.

יתקיים

שׁוּבָה יְיָ עַד־מָתִי וְהַנָּחִם עַל־עֲבֹדֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאֶיךָ:

(א) לתאלתם. לה"כ תאלתך להם (איכה ד סה) ופי' חזן עזרא ל' אלה וקללה. וי"מ ל' טיפשות כמו אשר
אשר נואלנו ואשר חטאנו (במדבר יב יא). נ"א ולתאלתם. ל' כרה (ת"א וא"ע שמות יח ח).

(ב) כניסת הודך. נ"א כנסת הודך, פי' כפי שאתה רגיל.

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹיךָ יְיָ שׁוּעֵנוּ
וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדָּמָךְ: אֱלֹיךָ יְיָ נַפְשֵׁנוּ נִשָּׂא: אֱלֹיךָ נִשְׁאֲנוּ
אֶת־עֵינֵינוּ הַיֹּשְׁבִי בַשָּׁמַיִם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָסוּ אֲמוּנָתָם
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ מֵעַם יְיָ עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

לִי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּמַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ כְּיוֹם־קָרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ק על סדר א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה חזק וכל בתיו בעלי ה' ה' אבנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אִפֹּם הוֹד כְּבוֹדָה נִאֲלָמָה דְּבִרְנִית^(א).

גלה כבוד מישראל, והם שותקים.

בִּשְׁפָל יִשְׁכָּה, הַתְּשָׁה, נַחֲלָשָׁה גְּבִרְתָּנִית.

גַּם סוּגָה נִוּגָה נְסוּגָה אַחֲוֵרְנִית.

כנסת ישראל כלואה, נאנחת, והולכת אחורה.

דָּלָלָה אֲמִלְלָה לְוִיָּה אֶהְרֹזְנִית עִירְנִית^(ב):

דלים ואומללים, לויים, כהנים וישראלים:

הֶחֱלָלָה זָלָלָה חֲלָלָה וְכִשּׁוּמָה פָּרוּעָה.

כנסת ישראל המשובחת זוללה, ופרעו ראשה כסוטה.

וְנִזְרִית כְּמוֹ דָּוָה^(ג) וְנִטְמָאת בְּצָרוּעָה.

מאוסה כמו נידה וטמאה כמצורעת.

זָרָה נִזְרָה חֲלָל וּפְרוּזִין גְּרוּעָה.

זר ונזר שניהם לשון כתר וחדלו לגור בערי הפרזות מפחד אויב.

חֲזָרָה וְנִתְפָּזְרָה בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה:

הסתובבה

טָלְאִיךָ, בְּרַעַשׁ וּבְרָגָז, טָמֵא יִגְמָא.

רוצה לבלוע אותם.

יַחְרוֹק יַעְרוֹק^(ד) רָעַב, וְשִׂאף צָמָא.

חורק שיניו נגד ישראל הרעבים ורודף אותם, ורוצה לבלוע את ישראל הצמאים.

כַּח גְּבוּרְתְּךָ אִפּוּא יוֹדַע וּבִפְהָ.

ובמה אפוא יודע כוחך.

(א) דברנית. יש מפרשים, שהיתה מדברת והיו מקשיבים לקולה, וי"מ מנהיגה.

(ב) עירנית. היושבים בערי ישראל.

(ג) וְנִזְרִית כְּמוֹ דָּוָה. תִּזְרָם כְּמוֹ דָּוָה (ישעיה ל כב) פירש"י יהיו מאוסים בעיניך כנידה.

(ד) יערוק. ידווק כמו שפירש"י (איוב ל יז) עֲרָקִי, כודפי.

לְשׁוֹלְחִים זְמוּרוֹת אֶף^(א) כָּמָה וְכָמָה:

נגד הרשעים המגשישים לפניך ריח רע במקום קטורת כבר הרבה שנים:

מִמֶּשֶׁל רַב לַפָּרֵב לָמָּה תִּחְלָט.

למה ניתנה ממשלה גדולה לאורך זמן, לעשו המסרב בציווי ה'.

נָבַל בְּנָדִיב וְכִילִי בְּשׁוֹעַ שְׁלָט.

ולמה הרשעים שולטים על הצדיקים והרמאים על הנכבדים.

סִבְרוּ עָלֶיךָ נִקְרָא וּבְשִׁמְךָ יִמְלָט.

אתה תקוותם של ישראל

עֶזְרָה הִיוּ תִּהְיֶה מְשֻׁגָּב וּמִפְלָט:

פִּנְהָ לַתְּפִלָּת הָעֶרְעָר וְלוֹ הָעֵתֶר.

ישראל הבודדים והעזובים

צַחֲזֹן וְיִתֵּר וְכַתָּם כַּיֵּם כְּבִנְתָּר^(ב).

וותר על חובם

קוֹחַ תִּפְקַח בְּנֵי תִּמּוֹתָהּ וְהוֹתֵר.

הוצא משביה את ישראל הנהרגים עליך ותן להם שארית.

רוֹמֵם קוֹמֵם שְׁמֵם^(ג) לְטוֹבָה לְהוֹתֵר:

שֵׁבֶט מְלִבֵּט מְחַבֵּט גִּדְעַ וְשִׁבּוֹר.

שבור את המקל המכה אותנו.

תָּעִיר קִנְאָה תָּרִיעַ וְתִצְרִיחַ כְּגִבּוֹר.

תעורר את קנאתך, תרים את קולך נגד אויבך, כמו שעושים הגיבורים בקרב.

אוֹבְדוֹת נִכְחָדוֹת תִּכְסּוּף וְתֶאֱסוּף וְתִצְבּוֹר.

את צאנך האובדות והנכחדות תחבב,

לְקַבֵּץ לְרַבֵּץ לְדָלוֹת לְהַעֲלוֹת מִבּוֹר:

ליישב אותם במקום מרעה

יְשׁוּעָה תִּקְרָא וְתַחֲיֵשׁ וְתִשִּׁית חַל וְחִמּוֹת^(ד).

חל חומה קטנה

ותמהר

הַשְּׁפֵל גְּבוּהִים, הַמֶּדָּה רֵאשֵׁי הַקּוֹמוֹת.

הַמֶּדָּה

בּוֹטְחֶיךָ לְנוֹחֶיךָ הָשֵׁב בְּפֶקֶד נְחָמוֹת.

ישראל הבוטחים בך הָשֵׁב לירושלים מנוחתך כאשר תזכור לנחם אותם.

רוֹדִים הַמַּגְדִּילִים יִלְבְּשׁוּ בִּשְׂת וּבְלָמוֹת:

הרשעים ששלטו עליהם ייכלמו:

(א) לשולחים זמורות אף (יחזקאל ח יז). כנראה היתה ע"ז שעובדיה לקחו זמורת גפן או עץ אחר וקירבו לאפס. אבל ייתכן שהפייטן מרמז לקטורת הסמים שמקטירים הגוֹלָרִים, וכן פירשתי. ובאגדה דרשוהו כלפי מה שעשו עמלק (פסיקתא דר"כ בוצער, דף כ"ז ע"ב, במדב"ר פר' י"ג, ילקוט יחזקאל רמז שמ"ח ועוד) וייתכן שזאת כוונתו גם כאן.

(ב) וכתם כבם כבנתר. פי אִם־תִּכְבְּסִי בְּנִתָר (ירמיה ב כז). פירש"י אדמה שחפין ושפין זה את הבגדים.

(ג) שְׁמֵם. נ"א שְׁמֵם, פי בית המקדש שהוא עכשיו שָׁמֵם.

(ד) חַל (איכה ב ח). חומה נמוכה; נראה כי נקרא כך ע"ש שאנשי הצבא עומדים עליו כדי להלחם באויבים הנצים על העיר.

שְׁמוֹר מִלֵּט עֲבָדֶיךָ, יְדִידֶיךָ הַצֵּלָה.

חֵישׁ זְמַן, קָרֵב פְּדוּתָם וְתִשְׁלַח.

תשלח אותם חופשי.

מהר זמן הגאולה

מִחַל לָנוּ אֲבִינוּ, חֲטָאֵינוּ סִלָּה.

כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלָּח:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַפֹּשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלִּיחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלָּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל
שְׁמוֹר שְׁאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: כִּי הוּא יִכְאִיב וַיַּחֲבֹשׁ יְמִחוֹן וַיִּדְּיו תַרְפִּינָה: כִּי
לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנָי: כִּי אִם־הוֹנָה וְרַחֵם כָּרֵב חֲסִדָּיו: כִּי־הוּא יָדַע
יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפַר אֲנַחְנוּ: כִּי־הוּא יָדַע מִתִּי־שׁוּא וַיֵּרָא־אָנוּ וְלֹא
יִתְבּוֹנֵן^(ה): כִּי־בֹו יִשְׁמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קֹדֶשׁוֹ בְּטַחְנוּ: יְהִי־חֲסִדֶּךָ יְיָ עָלֵינוּ
בְּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹד בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעָה אֲדֹנָי סִלָּחָה אֲדֹנָי תְּקַשִּׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹד:

קא ע"ס א"ב וכל צתיו של שש שש חזנים וצסוף חתום אליה בר שמעיה חזק

תפילה זו נתקנה להיאמר על ידי ש"ץ ומדבר על חסדונות הש"ץ אשר הוקם סרסור בין הקב"ה לישראל ומבקש ממנו ית' לקבל את תפילתו, למדות שאינו ראוי לכך.

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אִיכָכָה אֶפְצֶה־פֶּה וְאֵיךְ אֲרִים עֵינַי.

אדבר בפי

(ה) כִּי הוּא יָדַע מִתִּי־שׁוּא (איוב יא יא). ת"י גברי שיקרא. וירא און. ידועים לו עוונותינו. ולא יתבונן. ומאריך אפו ועושה עמנו כמי שלא ראה אולי ישובו (ע"פ פירש"י).

בִּי אֵין מַעַשׂ וּבִידִי זְכוּת אֵין.

מעשה

נְעִיתִי, הִיִּיתִי כְּשָׁפוֹר וּכְגֶבֶר עָבְרוּ יַיִן.

יללתי

דְּמִיתִי לְגִבּוֹר שְׁאֵין בְּיָדוֹ כְּלִי זַיִן:

הִתְחַרְד לֵב דֵּל, וְחִדַּל הַהוֹקֵם סְרָסוֹר.

רעד ליבי, הדל ממעשים טובים, ושׂיץ שהוא סרסור בין הקב״ה לישראל חסר זכויות.

וּמַה־יִּפְעַר נִבְעַר מִדַּעַת וּמִבֵּין חָסוֹר.

ואידך יפתח פיו בתפילה מי שאין בו דעת וחסר בינה.

זְדוֹנוֹ בְּחִבּוֹ טָמוּן וְאֵין בְּקֶרְבוֹ אָסוֹר.

קשור.

בקרבו

חוֹטֵא רַב מְרִי בְּיַד מְנוּל מָסוֹר:

המרבה למרוד והמסור ביד יצרו הרע:

טוֹרֵד לֵב נִבְּזָה הֶלְזָה הֶבֶא לְבַקֵּשׁ.

לבי מוטרד ובזוי, האם ראוי אני להתפלל.

יִשְׂרָאֵל הָעוֹה, תּוֹכַחֲת קֶץ, פֶּתִלְתּוֹל וְעֵקֶשׁ.

מעוות

כְּשֶׁל בְּרַכּוֹ וְאַשְׁמָתוֹ וְצַחֲנָתוֹ לוֹ לְמוֹקֵשׁ.

ברכיו כושלות, והוא נלכד בחטאותיו וטומאותיו.

לְבוֹ אֵין חוֹרֵשׁ, בְּפַעַל כְּפִיו נוֹקֵשׁ:

לבו חושב מחשבות רעות, והוא נלכד במעשיו הרעים:

מַעַן טַעַן בְּפִי־צָה לְהָשִׁיב מָה אָמָצָא.

איך אמצא תשובות וטענות. פילה פי' ליכור

נִתְעַבְתִּי וְנִאֲלַחֲתִי כִּי מָלֵאתִי דְּפִי וְשִׁמְצָה.

וחרפה.

נאלחתי לשון זיהום

סִפְק מִיָּמִי לֹא נֶאֱמָנוּ כְּאַכְזָב מוֹצָא.

דמעותי אינן אמיתיות אלא כוזבות, כמי מעין מלוח המאכזבים את הַצֶּמָא.

עֲצָרוֹתִי אֵין וּמִרְמָה וְצוּמוֹתִי לָרִיב וּמִצָּה:

מאה ומריבה ענין אחד

אסיפותי

פֶּשַׁע מִחָה, וְעוֹן שָׂא, וְאַשָּׁם כִּפָּר.

צַעֲקָתִי מִצָּרָה לִי נִכְלָם בּוֹשׁ וְחָפָר.

בושה וחפירה ענין אחד

קֶצֶף שִׁפָּה, וְרָגַז הִנָּח, וְכַעַם הָפָר.

רִצָּה מִרְצָה וּמִחֻבָּב וְעֶרְבָב גּוֹמֵץ חוֹפָר:

קבל ברצון את שׂיץ המחבב אותנו לפניך, ובלבל את המקטרג החופר בור להפילנו:

שְׁבִטִי פְּלִיטִי יִשְׂרָאֵל הַכּוֹנֵן בְּלֵב נָכָר.

התכוננו בלב טהור.

תָּם הַחֲזִיקוּ, תַּחַן הָפִיקוּ, נִשְׁקוּ-בָר.

הוציאו תפילה מפיכם, הצטיידו בטוהר לב.

אֶת-יְיָ בְּהַמָּצְאוֹ לְדֶרְשׁוֹ חֵיל יִגְבֵּר.

כוח

לֹא-בָזָה וְלֹא שָׁקַץ עֲנוּת עֲנִי וְנִשְׁפָּר:

יוֹם יִשׁוּעָה וְעַת רָצוֹן אֶמְצָא לְפָנֶיךָ.

הַגּוֹן וְרֵאוֹי וְשָׁלֵם וְרָצוֹי אֶחָשֵׁב לְפָנֶיךָ.

בְּעֵמְדִי לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל בְּנֶיךָ.

רָצִיתִי אֶתְכֶם הַשְׁמִיעֵנִי, סִלַּחְתִּי נְתַבֶּשֶׁר מִמַּעֲוֹנֶךָ:

שִׁקְדוֹ נָא בְּנִי עֲלִיזוֹן וּמְלוֹ קִשּׁוֹת.

התמידו בתפילה ומולו ערלת לבבכם הקשה.

מִכְשׁוֹל הָרִימוּ, פָּנּוּ דָרְךָ, יִשְׁרוּ מַעַקְשׁוֹת.

את דרכיכם המעוותות.

עוֹן עֲזְבוּ וְהִתְדוּ וְאַל תּוֹסִיפוּ לְהַקְשׁוֹת.

יִודַע יֵשׁוּב וְנִחָם יִקַּח כְּבוֹשִׁים וּבִקְשׁוֹת^(ה):

היודע שיש בו עוון, ישוב ממנו ויתחרט, ויקח איתו דברי תוכחות ותפילות:

הַקְשִׁיבָה חֲנוּן חֲנוּן, הֶאֱזִינָה עֶרֶךְ שׁוֹעֲתִי.

תפילה

וְעָקִי רִצָּה, הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיֵּם לְקוֹל תְּחִנָּתִי.

קָרָאתִיךָ מִפִּצָּר, קָרַב אֵלַי וּלְכָה לִישׁוּעָתִי.

חֹשֶׁשׁ לְעֲזָרְתִּי אֲדָנִי תִשׁוּעָתִי:

מהר לעזור לי

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּמְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ אֶל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחַלְלָנוּ מִלְכָּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קָרְאִיךָ:

(ה) כבושים. צפ"צ דתענית תנן הזקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין.

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: כָּרַחם אָב
עַל־בָּנִים בֶּן תִּרְחם יְיָ עָלֵינוּ: אֶל־תִּתֵּן יְיָ מַאֲוִי רָשָׁע וְזָמוּ אֶל־תִּפְק
יְרוֹמוּ סָלָה: אֶל־תִּשְׁטַפְנוּ שְׂבָלָת מִים וְאֶל־תִּבְלַעְנוּ מְצוּלָה,
וְאֶל־תִּאֱטַר־עָלֵינוּ בָּאֵר פִּיָּה: אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִעֲבָדֶיךָ כִּי־צָר־לָנוּ מִחֵר
עֲנֵנוּ: בָּךְ בָּטָחוּ אֲבוֹתֵינוּ בָּטָחוּ וַתִּפְלֹטְמוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סָלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סָלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפְּלֵךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סָלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תִּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

קב שלמונית ע"ס א"ב וכסוף חתום שלמה (הבבלי) בירבי יהודה יחיה וכל בתיו בעלי ה'
רזנים והבית האחרון מכל מאמר על פי לה"כ בלשון סליחה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אָב לָרַחם וְרַב סְלוּחַ, חוֹלֵל־תָּנוּ.

אתה בראת אותנו.

בְּנֵי בְרִית קֹדֶשׁ וְלֹא חֹלֵל־תָּנוּ^(א).

ולא החלפת אותנו בעם אחר.

גוֹלִים וְאֵתָה בְּקֶרְבָּנוּ^(ב) בְּאֲשֶׁר יַחֲלֵתָנוּ.

כאשר הבטחת לנו.

אע"פ שגלינו

וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֵנוּ וְלַחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלֵתָנוּ^(א) (שמות לד ט):

ונהיה לך לנחלה:

דָּם וְגַעוֹל תִּדְיַח וְדִין תִּאִיר.

הַחֲטָא יַעֲלֶם וְכֹל יִמָּצֵא לְהַכְאִיר⁽⁷⁾.

לכער אותנו.

וְעוֹן יִבְקֹשׁ וְאִינָנוּ כְּנִמְתָּ לְהַכְאִיר.

כמו שאמרת באר היטב.

כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׂאִיר (ירמיה נ יט):

זֶהֱם מְרַבֶּה וּפֶסֶק נִיחַח הַמְּמַלַּח.

טינוף חטאנינו מרובה ופסק ריח הקטורת שנא' בה ממולח (שמות ל לה).

(א) ולא חללתנו. לשון חילול מעשר שני, כמו שכתב רבנו בחיי ריש פרשת במדבר בשם המדרש, ומה שנסמכה
פרשה זו של חומש הפקודים לפרשת תמורה שלמעלה ללמדך מה הקצ"ה יחיד ואין תמורה וכו' כך לא ימיר
ישראל באומה אחרת וכו'.

(ב) גולים ואתה בקרבנו. במגילה (דף כ"ט ע"א) בכל מקום שגלו שכינה עמהם.

(ג) ונחלתנו. הפייטן מפרש כמו אור החיים ונחלתנו שלא יחליפם באומה אחרת אלא שיהיו לו נחלת עולם וכן
בתי' ללא תשלחנינו בעם אחרון.

(ד) להכאיר. ל' כאור הדבר (ירושלמי כתובות פ"ז ה"ו) פי' דבר מכווער.

חֲצִיצַת חֲפִיפַת לְכָלוֹךְ שְׁרִיץ הַלַּח^(א).

השרץ שאנחנו אוחזים בידנו מונע את טהרתנו.

טָהֳרַת טְבִילַת צָנוֹר מִימִיךָ יִקְלַח.

טטהרנו, תטבילנו ותשטפנו בצינור מים טהורים.

בִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסֶלַח (תהלים פו ה):

יַעַן סָרַחְנוּ, נִדְחָנוּ וּמִשְׁמַן רָזָה.

בגלל שחטאנו, גלינו ונתמעט בשרנו.

כִּי רַבְתָּה הַטְּמָאָה וְאֵין מִזָּה^(ב).

ואין מזה עלינו מי חטאת לטהרנו.

לְמַעַנְךָ יְיָ כָּאֵז וּלְפָנִים מִזָּה.

וכימי קדם.

סֶלַח־נָא לַעֲוֹן הָעַם הַזֶּה (במדבר יד יט):

מִסְפֵּר עֲצָמוֹ חֲסִדֵי רַב גְּמוּלָךְ.

לא ניתן לספר חסדיך כי רבו.

נִהְגַּת לְעַם בֵּית מֶרִי לְמוֹלָךְ.

אשר עשית לבניי גם כשמרדו לפניך.

סְבֹלָם נָא תֵּשֶׂא בְּמִקְדָּם נְטוּלָךְ.

סלח חטאינו כמו שסלחת לבני ישראל כשנשאת אותם במדבר.

וְסֶלַחַת לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ (מ"א ח ט):

עֲלִינוּ מִמָּרוֹם רוּחַ קֹדֶשְׁךָ יַעֲרָה.

יישפך.

פָּרוּשׁ וְהַתְּקַדֵּשׁ וְחֻדָּשׁ לָנוּ יִבְרָא.

כדי שנפרוש מן החטא ונתקדש, וייברא לנו לב חדש.

צְרוּף וּמְרוּק בְּלִי יְסוּרִים תִּזְרָה.

תצוה לטהרנו מחטאינו בלי יסורים.

בִּי־עַמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּזְרָא (תהלים קל ז):

אתה סולח לשבים, ולכן כדאי לנו לחזור בתשובה וליראה אותך:

קוֹמִים נְפוּלָה עוֹד מְלַחֲסִיף דְּאִבּוּנָנוּ.

הקם כנסת ישראל וסוכת דוד הנופלת שלא נוסף לסבול.

רוּחַ חַן רִיחַ שִׁפְעַ רַעְבוּנָנוּ.

תשלח רוח ממרום, להשקות את צמאוננו, ולהשביע אותנו, כי אנחנו רעבים לדבר ה'.

שְׁלֹמוֹ תִּמּוֹ עֵת רַעוּעַ בּוֹנִינוּ.

נפטרו לעולם, הצדיקים שבנו את קירות ביתינו כשהיו רעועים.

(א) חציצת חפיפת לכולך שריץ הלח. ע"פ מ"ש (תענית דף ט"ז ע"א) אדם שיש בידו עזירה ומתוודה ואינו

חוזר זה למה הדבר דומה לאדם שתופס שריץ בידו שאפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה.

חפיפה. להכא אינו ל' ניקיון אלא ל' כיסוי ומחילה כמו חפף עָלָיו בְּלִיָּהוּם (דברים לג יב). שריץ הלח.

כדתנן בנדה (ז א) הזב והנועי והרוק והשרץ והגבילה ושכבת זרע מטמאין להין ואין מטמאין יבשין. נ"א

חפיפת חציצת, פי' נא נקה והסר את החליצה.

(ב) ואין מזה. ויש מפרשים אין מזה דם הקרבנות לכפר עלינו.

לְמַעַן שְׁמַךְ יי וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵינוּ (תהלים כה יא):

שִׁירִים הִנָּנוּ וּמִי כְמוֹךָ נִשְׂא^(א).

שארית ישראל אנחנו, ואתה מוחל לישראל.

לֹא עַל צְדָקֹתֵינוּ אוֹת נִנָּסֶה.

אין אנחנו סומכים על צדקותינו לבקש ממך אותות ונסים.

מִדַּת הַמֶּזֶן רַחֲמֶיךָ נִפִּיל מַחֲסֶה.

אבל אנחנו מפילים תחנונינו בטוחים ברחמך.

אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלְחָה אֲדָנִי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה (דניאל 7 יט):

בִּירְאָתְךָ וּבִתְוֹרַתְךָ הִכָּן פִּעֲמִינוּ^(ב) לְצַעֲוֹד.

ללכת.

בִּיד עוֹנֵנוּ כִּי כְשִׁלְנוּ לְמַעֲוֹד.

כי כשלנו ומעדנו בעון.

יְהִי וַיֵּאֱמֶן דְּבָרְךָ הַטּוֹב לְסַעֲוֹד.

לעזור לנו.

ויתקיים

כִּי אֶסְלַח לְעוֹנֵם וּלְחַטָּאתָם לֹא אֶזְכֹּר-עוֹד (ירמיה לא לג):

יִודַע תַּעֲלוּם כָּל-יָדָם וּלְחֹם.

ובשר (צפניה א יז, ופירש"י).

סתרי

חַטָּאתֵינוּ יִדְעֵנוּם וְאַתָּנוּ בְּכָל-תַּחֲוֹם.

הִנָּנוּ אַתָּנוּ לָךְ מִצּוֹא כֹפֶר וְתַנְחוּם.

כפרה ונחמה.

וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹת חֲנוּן וְרַחוּם (נחמיה ט יז):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּדוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עִמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלְיָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעָתָם תִּגְמּוֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתֵּינֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשְׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

(א) ומי כמוך נושא. יש לפרשו על פי דרשת חז"ל (ר"ה דף י"ז ע"א) מִיֵּא כְמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל-פֶּשַׁע לְשִׁאֲרֵית נִחְלָתוֹ, לְמִי שְׁמָשִׁים עֲלָמוֹ כְּשִׁירִים (שְׁאִינִם חֲשׂוֹבִים בְּעֵינֵי עֲלָמָם), וְלִפִּי זֶה פִּירוּשׁוֹ, עֲשִׂינוּ עֲלָמָנוּ כְּשִׁירִים, אֲף אַתָּה קוִיִּים הַבְּטַחְתָּ לְסִלּוֹת.

(ב) פִּעֲמִינוּ. רָגַלְנוּ (א"ע יִשְׁעִיה כו ו).

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לִפְנֵיךָ כָּל־חַיִּי: אֱלֹהִים בָּאוּ גֵוִים
בְּנִחֲלָתְךָ טָמְאוּ אֶת־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַיִם לְעַיִים: נָתַנּוּ
אֶת־נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מֵאֹכֶל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בָּשָׂר חֲסִידֶיךָ לְחֵית־אֲרָץ:
שָׁפְכוּ דָמָם בַּמַּיִם סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְאִין קוֹבֵר: אֱלֹהִים אֶל־דְּמִיֶּךָ
אֶל־תַּחֲרֹשׁ וְאֶל־תִּשְׁקֹט אֵי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכָּתְךָ סֶלָה: יִי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בַּיָּם בְּיָם: יִי הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶא יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

קג. שלישייה על סדר א"ב משולש ואח"כ ע"ס תשר"ק

אֱלֹהִים אֶל־דְּמִי.
שמוך כלול בשמנו.

אֱלֹהִים אֶל־דְּמִי.
אל תשתוק.

אֶל־תִּכְסֶּה דְּמִי:

אל תשכח את דמנו, אלא תבקש להינקם משופכיו:

בְּכָל־מִדְרָשֵׁי תְּעוּדָה.

תקיים הנקמות שהעידו עליהם הנביאים.

בְּמִדְרָשְׁךָ גְּדוּלָּה יִחִידָה⁽³⁾.

כשתדרוש דם ישראל, גוי גדול, וגוי אחד.

בְּתוֹךְ קָהָל יְעֻדָּה:
לפני כל העמים:

גֵּוִיֹת יִלְדִים רַבִּים.

גֵּוִי דְּמִים נִשְׁפָּכִים.

גֵּוִי נָתַתִּי לְמַכִּים:
גופי

דְּמִי שָׁמְעוּ וְקָרְעוּ.
נִיתְחוּ לַאֲבֵרִים

דְּרוֹשׁ דְּמִים נִגָּעוּ.

דְּמִים בְּדְמִים פָּגְעוּ:

הַעֲתֵר, תִּנָּה פִּדְיוֹם.

הַעֲלֵה אֶלֶּה תַּתְּאֲפֹק, אִים.

עֲלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם:

וְקִרְאתִי שְׁמֵעַ יִשְׂרָאֵל יִי.

וְהִמְלַכְתִּיךָ בְּמֹאֵד וּבְמִנְיָנִי⁽²⁾.

קיבלתי מלכות שמים בממוני ואיברי גופי.

וְאֶתְּבַת אֶת־יִי:

(א) י נקשר בשמי. שמוותיו ית' כלולים בשמותיו של עמו, יהודה וישראל.

(ב) גדולה יחידה. כ"ס ומי גוי גדול (דברים 7 ח) וגל' ומי פֶּעַמָּה יִשְׂרָאֵל גוי אחד בְּאֶרֶץ (דה"א יז כא).

(ג) ובמניני. כדתנן בזהלות פ"ב מ"א מרוב הזנין או מרוב המנין.

זֶה אֶחָד הוּא. זֶה שְׁמוֹ אֶיִחָדְהוּ.

זֶה אֵלֵי וְאַנְוָהוּ:

חַי לְכָל־תְּכַלָּה. חֲנוּן, וּבִידָךְ נִפְלָה.
בלי סוף.

חָרַב לִי אֶכְלָה:

טֶבַח אוֹיֵב בְּלֹא בֶן. טַהוֹר וּמִלֶּךְ יִסַּד בֶּן.
האויב הורג אותנו ללא סיבה נכונה. אבל היא גזירה מאיתנו ית'.

טֶבַח טֶבַח וְהִכֵּן:

יִקְדִּישׁ עַל תּוֹדָה קֶרְבָּנוּ. יַחַד הָאֵב וּבְנוּ.

יִקְרִיב אוֹתוֹ לְרִצּוֹנוּ:

כָּלֶם הַכְּשָׁרוֹ מְגִישִׁים. כְּהָנִים וְלוֹיִם וְנָשִׁים.
שלא כעבודה בבימה"ק, כאן כולם היו כשרים לעבודה, לרבות זרים ונשים.

כַּמִּקְטִיר וּמִגִּישׁ לְאֲשִׁים^(א):
כמו כהן גדול:

לְכוּף צוּאֵר וּלְפִשְׁטָה. לְחִיק אַמּוֹתָם לְשַׁחֲטָה.
כפפו ופשטו צוואר לשחיטה. כאשר עוד היו בחיק אמותם.

וְלֹא^(ב) נִשְׁאָר פְּלִיטָה:

מִשְׁאָר קֶרְבָּנוֹת שְׁנוֹ^(ג). מִזְהִיר בְּאוֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ.
קרבן זה שונה מכל הקרבנות. שהזהיר בהם על אותו ואת בנו.

מִזְהִצָּאן קֶרְבָּנוֹ:

נִשְׁחַט הָאֵב וַיִּחִידוּ. נֶעְקֵד רִגְלוֹ וַיִּדּוּ.
אבל כאן שחטו אב ובן יחד ביום אחד.

נִשְׁנָב יִי לְבָדוֹ:

ובשעת מיתתם אומרים – רק ה' הוא האלהים:

סְמָלִי הַקִּנְאָה וְגִלּוּלִימוֹ. סְחוּבִים יִלּוֹד וְאִמּוֹ.
פסילי האלילים. ישו ואמו, שניהם ראויים להשליך לאשפה.

סוּרוּ טַמְאָה קִרְאוּ לָמוֹ:

ויש לקרוא להם "טמא" ולהתרחק מהם:

(א) מקטיר ומגיש. כהן גדול (ראה תמיד פ"ז מ"ג).

(ב) וְלֹא. אולי ז"ל לֹא.

(ג) מִשְׁאָר קֶרְבָּנוֹת שְׁנוֹ. בִּזְרֵי (אות כ"ד) כתבת בתורתך (ויקרא כב כח) וְשׂוֹר אוֹיֶשֶׁה אוֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בַּיּוֹם אֶחָד וְהָלַךְ כְּבֹר הַרְגוּ בָנִים וְאִמּוֹתֵיהֶם כְּמָה וְכְמָה וְאֵתָה שׁוֹתָה.

עוֹרֵר מְדִנִּים וְקָרֵב.

גם כשבאו על ישראל במלחמה להמיר דת.

עָנֹה בַּיּוֹם הַזֶּה רַב.

ישראל מתו על קידוש ה' ואמרו להם.

עִם־שׁוֹנִים^(א) אֶל־תִּתְּעָרֵב:

"אל לנו להיות מהאומרים שתי רשויות הן":

פִּפְחַ רַגְלִים מְקַצֶּה^(ב).

יהי רצון שיהפכו לפיסחים.

פָּאֲתִי פָּאֵה קְצוּצִי.

הכמרים, המגלחים את ראשם.

פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצֶה:

צְבֹאוֹת הַנֶּעֱקָד פֶּשֶׁה.

זרעו של יצחק.

צְרִידֵי מְנַחוֹת וּמַעֲשֵׂה.

נהיו לקרבן כמו מנחת סולת או מעשה תנור.

צוּה יְיָ אֶת־מַעֲשֵׂה:

קָרְבֵּן לְשֵׁם הַמִּיחָד הוּא.

קִיץ לְמִזְבֵּחַ^(ג) יַחֲדוּהוּ.

הקריבו את עצמם כעולת נדבה.

קָדֵשׁ תִּקְדָּשִׁים הוּא:

רְבוּ מְכֻלֹּאת עֲדָרִי.

הרבה יהודים שמו בכלא.

רָפְסוּ טַבָּחוֹ עוֹכָרִי.

אויבי דרסו אותי והרגו.

רַבִּים רוֹדְפֵי וְצָרִי:

שָׂרֵי יְהוּדָה קִדְּשׁוּךָ בְּאָדָם.

בדמם.

שָׁפְכוּ דָמָם מִזְבִּיחֶךָ לְאָדָם.

שֵׁם בְּנֵימִין צָעִיר רִדָּם:

ישראל שאמורים לשלוט על הגוים נהרגו על ידם:

תֵּאָר כְּבוֹדָה בַּת־מֶלֶךְ.

המשלת את ישראל לבת מלך.

תַּעֲבֹ שָׂרִים וּמַלְךְ.

והנה המלכים מואסים בנו.

תְּבַאֲיִנָּה בְּהִיבֵל מֶלֶךְ:

וכבשו את ירושלים:

תְּמִימִים מִזְבִּיחֶךָ תִּמְדּוּ.

ישראל התמימים עלו למזבח כמו קרבן תמיד.

שָׂאָם עָלוּ לֹא יִרְדּוּ.

(א) שונים (משלי כד כא). פירש"י האומרים שתי רשויות יש.

(ב) פִּפְחַ רַגְלִים מְקַצֶּה. ע"ש הפ' (משלי כו ו-ז) מְקַצֶּה רַגְלִים הָמָם שֶׁתֵּה שֶׁלָּח דְּבָרִים בְּיַד־כֶּסֶל: דָּלִיו שָׁקִים מִפִּפְחַ וּמִשָּׁל בְּפִי כְּסִילִים וְפִי הַעוֹשָׂה כְּסִיל שְׁלוֹחַ, חֹתֵךְ לַעֲמֹנוֹ אֶת הַשּׁוֹק וְיִשְׁתֶּה רוּגוֹ, כְּמוֹ שֶׁהַפִּסַּח חִינוּ הוֹלֵךְ בְּצוּרָה תְּקִינָה, כִּד כְּשֶׁהַכְּסִיל חוֹמֵר מִשָּׁל, חִין הַמִּשָּׁל מוֹבֵן. וי"מ שֶׁמִּקְלָל הַפִּיטוֹן אֶת הַמּוֹצִיאִים שֶׁם רַע עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי פְסוּקִים אֵלֶּה נִדְרָשׁוּ עַל צַעֲלֵי לֵה"ר בִּילְקוּט שְׁמַעוֹנִי מִשָּׁלִי רְמוֹז תַּחֲסֹ"ל מְקַצֶּה רַגְלִים הָמָם שֶׁתֵּה, אֵלֶּה הַמִּרְגָּלִים שֶׁאֲמָרוּ לָשׁוֹן הִרְעָ אֶרֶץ אֲבֵלֶת יוֹשְׁבֶיהָ, וּמָה הִיָּה לָהֶם, נִקְלָטוּ רַגְלֵיהֶם שֶׁלֹּא לִיכָנס לָאֶרֶץ שֶׁנֶּאֱמָר וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דְבַת־הָאֶרֶץ רָעָה, דְּבַר אַחֵר מְקַצֶּה רַגְלִים זֶה הַנַּחֵשׁ שֶׁאֲמָר לָשׁוֹן הִרְעָ עַל בּוֹרְאוֹ בִּי יָדַע יְיָהִם בִּי בַּיּוֹם אֲבָלְכֶם מִפְּנֵי גוֹ', וְנָתַן לוֹ אִיפּוֹסִין וְנִקְלָטוּ רַגְלָיו עַל־גְּהִנְךָ תִּלְךָ וְכו' כְּאוֹתוֹ נָחַשׁ שֶׁנִּקְלָטוּ יָדָיו וְרַגְלָיו. עכ"ל. וְכֵן דֶּרֶךְ הַגּוֹזְרִים לַהֲלָשִׁין עַל יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים שְׂאִינִם. וְחוֹלֵי מִרְמָז גַּם לְנוֹסְעֵי הַלֵּב, וּמִקְלָל אוֹתָם שֶׁהִיוּ פִּסְחִים וְלֹא יוֹכְלוּ לִלְכֹּת לֵאמֹר.

(ג) קִיץ לַמִּזְבֵּחַ. כֵּן נִקְרָאת עוֹלַת נִדְבָת צִיבּוֹר (שְׁקָלִים פ"ד מ"ד).

רעים במוותם לא נפרדו:

קטן מהכיל מזבחך אריאל. צאצאי מקטיר גבריאל^(א).
 המזבח בירושלים אינו מספיק לקרבנות אלה. המלאך גבריאל מקטיר את ילדיי.

פקודי בני ישראל:

עולל עצמותיו ומוחיו. סדורים פעלות מחיו^(ב).
 עצמות ומוח של ילדים. עולל פי ילד. צאן שמן.

נתח אותו לנתחיו:

מקריב בשר זרועם. לא מנעו עצמם בפעם.

פפר בעדו ובעד העם:

יסוד מזבחך לפני. טבחתי את בני.

חנן ורחום יי:

זכור עינדך ראתה. וחרבך דמי רותה.
חרבתך השתכרה מדמי.

הבאת יום קראת:

תביא יום הנקמה:

דאבת יגוני תשלחם. גבה דמים ותנחם.
 ותשלח עליהם את כל הצרה שהביאו עלי.

אתה תקום תרחם:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם כל בשר ורוח. לא ברעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. וירד יי בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ויעבר יי על פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה. וסליחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח לנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו: כיאתה אדני טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך:

(א) צאצאי מקטיר גבריאל. ראה מנחות דף ק"י ע"א תוד"ה ומיכאל, שנשמותיהן של לדיקים עולות לקרבן על המזבח שלמעלה.

(ב) עלות מחיו (תהלים סו טו). פי' הרד"ק (בשורשים) הטלחים והכבשים השמנים.

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: יִזְכֹּר אֱלֹהִים
אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אֲבֹתָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכֹּר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: נִתְּנָה לִירָאָיְךָ גַּם לְהַתְנוּסָם מִפְּנֵי קִשְׁט סֵלָה: זָכַר
לָהֶם בְּרִיתְךָ וְהִנֵּהם כָּרַב חֲסָדֶיךָ: וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא בַּח אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אוֹתְךָ בְּיָמֵי גְעוּרֶיךָ וְהִקְמוֹתִי לָךְ
בְּרִית עוֹלָם: אֶל־תַּחֲלִל בְּרִיתְךָ וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ אֶל תִּשְׁנָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יִי צַבֹּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יִי צַבֹּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּיטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִינָה מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

קד עקידה ע"ס א"ב ובסוף חתום שלמה בר יהודה גבירול

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲזוּ בָּהֶר מִרְדֵּי יוֹנָת אֱלֹם^(א).

בהר המוריה שמח יצחק.

בְּקִחָתוֹ אֵיתָן עוֹלָה וְשָׁלֵם^(ב).

כאשר לקח אותו אברהם אבינו לקרבן עולה כליל.

נִאֶה בָּחֵנוּ קַח־נָא הָעֵלֶם.

הקב"ה בחן את אברהם ואמר לו – קח זה הנער.

תְּרוּמָה לִי קֹדֶשׁ (יחזקאל מה א):

דַּת הַטָּנָא לְפָנַי לְהַנִּיחָהוּ^(א).

דין הביכורים להניחם לפני המזבח.

הִקְרַב נָא אֶת־בְּנֶךָ, לְאִשְׁכּוֹר סִפְחָהוּ^(ב).

אף אתה הקרב את בנך ולמנחה הביאהו.

וְאֲנִי בְּחֶרְתִּיו, קוֹם מִשְׁחָהוּ^(ג).

שָׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ (שמות ל כה):

(א) יונת אלם (תהלים נו א). דורש אותו על יצחק ששתק כאילם ונתן לאביו לשחוט אותו.

(ב) וְשָׁלֵם. נ"א וְשָׁלֵם, פי' שלמים (ועמוס ה כב ופירש"י).

(ג) לפני להניחהו. אולי מרמז לדברי המדרש (ילקוט שמעוני פר' וירא) משל למה הדבר דומה למלך שאמר לאוהבו מתאוה אני לראות על שלחני חינוך קטן מיד הלך אוהבו והביא את בנו והעמידו על השלחן לפני המלך והלך והביא את החרב לשחטו ואוחז המלך עליו מה אתה עושה א"ל והלא אמרת לי מתאוה אני לראותו א"ל שמא מת וכו'. ולכן אמר שהקב"ה רצה שיצחק יהיה מונח ע"ג המזבח כמו ביכורים שמנחה להניח אותם ליד המזבח, אע"פ שאין בהם לגבוה כלום.

(ד) אִשְׁכּוֹר. דורון (רש"י תהלים עב י). סִפְחָהוּ. ל' לקיחה כמו נהר שמספח למדינה (צ"ר פר' י"ג) פי' בערוך ל' מְטָר סִחָף (בחילוף סדר האותיות) שלוקח את הכל.

(ה) קוֹם מִשְׁחָהוּ (ש"א טז יב). לשון בחירה וגדולה כמו שפירש"י (על ישעיה סא א ועל תהלים קה טו).

וְיָ פִשְׁמֵעוּ, לְבוּ לֹא דַאֲב.

כששמע אברהם, לא הצטער בליבו.

חֲפִץ צוּרוֹ חֶשֶׁק וְתַאֲב.

טָפְלוֹ שְׁנִיָּהֶם תִּבֶּן וְהָאֲב.

התחברו

וְהַשְׁתַּחֲוּ לַיְי בְּהַר הַקֹּדֶשׁ (ישעיה כז יג):

יַעַד עֲצִים וְלִשְׁפּוֹת^(א) דֶּרֶךְ.

הכין עצים והלך לערוך אותם.

בְּמָה וְתַמָּה יַחֲיד וֶרֶךְ.

יצחק התפלל.

לְהַג^(ב) אֵיחָה הַשָּׁה תִּנְעָרָךְ.

ושאל

לְהַקְדִּישׁוּ לַיְי קֹדֶשׁ:

מָרוֹם יִרְאֶה-לוֹ הַשָּׁה וְהוּא יֵשִׁיב.

ענה אברהם – "ה' יראה לו השה". והתפלל שה' ינחם

נַפְשׁ אִם עֲקָרָת שְׂמִיחָה לְהוֹשִׁיב^(ג).

את נפשה של שרה, שהיתה עקרה בתחילה, ושימח ה' אותה בלידת יצחק.

סוֹקֵר סְפוּנוֹת שׁוֹעֲתָךְ יִקְשִׁיב^(ד).

יודע נסתרות

יִשְׁלַח-עֲזָרָךְ מִקֹּדֶשׁ (תהלים כ ג):

עֲמִד־נָא אָבִי וְקִשּׁוֹר תִּטָּבַח.

אמר לו יצחק – הקרבן.

פֶּן-אֲגוֹר מִפְּנֵי הָאֲבַח.

פן אפחד מפני הסכין.

צִמְדָּנִי פֶּן-אֲחַלֵּל הַזֹּבַח^(ה).

קשרני פן תיפסל השחיטה.

וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ (ויקרא י י):

קָפִץ לְבָבוֹת כָּפָר אֲשָׁכֵל^(ו).

יצחק התחיל לבכות.

(א) לשפוט. לערוך (כד"ק שורשים).

(ב) להג. קרא (א"ע קהלת יב יב).

(ג) נפש אם עקרת שמחה להושיב. כ"ס (ב"ר נג ו) מושיבי עקרת הבית אם-הפנים שמיחה זו שרה.

(ד) שועתך יקשיב. אברהם מאחל ליצחק שישמע ה' את תפלתו.

(ה) צמדני פן אחלל הזבח. בילקו"ש, א"ל אבא בחור אני וחוששני שמא יזדעזע גופי מפחדה של סכין ואצערך

ושמא תיפסל השחיטה ולא תעלה לך לקרבן אלא כפתני יפה יפה.

(ו) כופר אשכול. יצחק נקרא אשכול הבפר, ע"ש שעקידתו מכפרת עוונותיהם של ישראל (מדרש רבה על שיר

א יד). בכייתו של יצחק מוזכרת בילקוט שמעוני, באותה שעה פער פיו בצדיה וכו'.

רְאוּתוֹ אָבִיו נִשְׁכַּל שָׁכֹל.

בראותו כי אביו יישאר בלי בנו.

שָׁלַח יָדוֹ לַעֲשֹׂת אֶת־כָּל־

מְלָאכָת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ (שמות לו א):

תְּרַשִּׁישִׁים צָעֲקוּ בְּשָׁמִי מְרוֹמִי.

מלאכים צעקו בשמי מרום.

שָׁחוּט יוֹנָת אֵלֶם הַיּוֹכֵל יַחֲזֶה מִי.

מי יכול לראות ולסבול שיישחט יצחק.

לֹא לָלוּ יַהֲגוּ אֶל־תִּתְּנוּ דָּמִי.

זה לזה אומרים אל תשתקו ותצעקו אל ה'.

שְׂאוּ־יַדְכֶם קֹדֶשׁ (תהלים קלד ז):

הרימו ידיכם בתפילה:

מְרוֹם כְּהִבִּיט עוֹקֵד וְנִצֵּקֵד.

כאשר ראה ה'

הַשָּׁה עֹקוֹד וְהָאֵשׁ תּוֹקֵד.

יצחק עקוד כשה והאש בוערת.

בְּחֹזֶן טְהַר־לֵב זָכַר וּפָקֵד.

זכר את אברהם הנבחן בניסיונות רבים, שהוכיחו את טהרת לבו.

וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ^(א) (שמות כח לה):

רָחַשׁ מִלֵּיץ בְּקִחְתּוֹ מִשְׁלַחַת.

אמר מלאך לאברהם, כשהסכין כבר בידו.

יַחֲיִידָּהּ פְּדִיעָהּ מִרְדַּת שַׁחַת.

הצל בנך יחידך ממוות.

הִנֵּה כְּתוּבָה לְפָנַי כְּתִיבָה מִפְּתַחַת.

זכות העקדה כתובה וחקוקה לפני.

פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ (שמות לט ז):

כמו שמות בני ישראל על אבני האפוד:

וְאֲנִי יֹדַעְתִּי תָם דֶּרֶכְךָ בְּשֹׁפֶר.

היפה.

דוּץ וְרוּץ וְקַח אֵיל תַּחַת עֹפֶר.

שֹׁמֵחַ יצחק.

הַכִּינֹתִי כֹפֶר לְאִשְׁכֵּל הַכֹּפֶר.

הכנתי תמורה ליצחק.

הוּא וְתִמְנוֹתָיו יִהְיֶה־קֹדֶשׁ (ויקרא לו י):

ואולם בעיני ה' ייחשב כאילו גם יצחק נקרב:

(א) ונשמע קולו בבואו אל הקודש. י"מ נשמעה תפילתו של א"א וי"מ נשמע קולו של הקד"ה.

גְּמוּלָה^(א) נְמַלֵּט מֵאַבְחַח נִשְׁחָז.

^יצחק הוצל מחרב מושחזת.

בְּפִשְׁטוֹ צוּאָרוֹ דָּמוֹ לֹא נִפְחָז^(ב).

^נשפך.

יְמִינוֹ אַחֲזוּ בַּיּוֹבֵל הַנֶּאֱחָזוּ.

^ידו של אברהם אחזה באיל.

לְהַקְרִיבוֹ לַיִּי קֹדֶשׁ:

רַחוּם תִּתֵּן שָׁלוֹם לְאַחֲרֵיתוֹ.

^לצאצאיו.

וְזָכוֹר הַיּוֹם לְגִזְעוֹ בְּרִיתוֹ.

^לזרעו.

לְיֵתֶר הַפְּלִיטָה וְשָׂאֵר שְׂאֵרֵיתוֹ.

תְּהִיָּה פְּלִיטָה וְהִיָּה קֹדֶשׁ (עובדיה א יז):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲזָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲזָן וּפִשֵּׁעַ וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקֵנוּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעַז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵד־דָּר וְדָר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יְיָ עַל בֵּן
יִוְרָה חַטָּאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרָךְ
אֶת־נַחֲלֵתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְחֲצִילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לַיִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשֻׁבְּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה חַמְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֱדֹנֵי

(א) גְּמוּלָה. ילד, וצחק נאמר וַיִּגְמַל (בראשית כא ח).

(ב) נִפְחָז. ל' פָּחַז בְּמִים (בראשית מט ז) יס מפרשים אותו ל' שפכה (א"ע זס יס מפרשים).

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

קה פזמון

כִּי הִנֵּה כֹהֵמָר בְּיַד הַיּוֹצֵר^(א).

בְּרָצוֹתוֹ מְרַחֵב וּבְרָצוֹתוֹ מְקַצֵּר.

את הכלי שהוא יוצר.

כֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ חֶסֶד נּוֹצֵר.

לְבָרִית^(ב) הַבֵּט וְאַל תִּפְּן לַיּוֹצֵר:
לי"ג מדות

כִּי הִנֵּה כָּאֵכָן בְּיַד הַמְסִיתָ.

בְּרָצוֹתוֹ אוֹחִז וּבְרָצוֹתוֹ מְכַתֵּת.

משבר.

כֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ מְחַיֶּה וּמְמוֹתֵת:

וממית:

כִּי הִנֵּה כְּגֶרֶזֶן בְּיַד הַחֲרָשׁ.

בְּרָצוֹתוֹ דֹּבֵק לָאוֹר וּבְרָצוֹתוֹ פֹּרֵשׁ.

מרחיק מן האש.

כֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ תּוֹמֵךְ עֲנִי וְרָשׁ:

כִּי הִנֵּה כְּהֶגֶה בְּיַד הַמֶּלֶךְ.

בְּרָצוֹתוֹ אוֹחִז וּבְרָצוֹתוֹ שֹׁלֵחַ.

כֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ אֵל טוֹב וְסֹלֵחַ:

כִּי הִנֵּה כְּזֹכֹכִית בְּיַד הַמְזַנֵּג.

בְּרָצוֹתוֹ חוֹנֵג וּבְרָצוֹתוֹ מְמוֹנֵג.

ממסמס.

עושה אותו עגול

כֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ מַעֲבִיר זָדוֹן וְשׁוֹנֵג:

כִּי הִנֵּה כְּרִיעָה בְּיַד הָרוּקֵם.

בְּרָצוֹתוֹ מִיֵּשֶׁר וּבְרָצוֹתוֹ מְעַקֵּם.

(א) כי הנה וכו'. לה"כ (יכמיה יח ו) הנה כהמר ביד היוצר כן אתם בדי בית ישראל.

(ב) לברית. וי"מ לברית אבות.

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ אֵל קְנוּא וְנָקָם:

כִּי הִנֵּה כֹפֶסְךָ בְּיַד הַצּוֹרֵךְ.

בְּרָצוֹתוֹ מְסַגֵּם וּבְרָצוֹתוֹ מְצַרֵּךְ.

מנקה מן הפסולת.

משאיר פסולת

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ מְמַצִּיא מְזוֹר וְתַרְף^(א):

תרף ומזור שניהם ל' תרופה

כִּי הִנֵּה בְּחֶכֶךָ בְּיַד הַפּוֹרֵשׁ^(ב).

הדייג הפורש רשת לצוד דגים.

בְּרָצוֹתוֹ זֹקֵף וּבְרָצוֹתוֹ מְשַׁפִּיל וְקוֹרֵם^(ג).

מכניס אותו למים.

מוציאו מן המים

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ מַאִיר סֶהַר וְחֶרֶם^(ד):

ירח ושמש :

כִּי הִנֵּה כָאֵשׁ בְּיַד הַנֶּפֶחַ.

בְּרָצוֹתוֹ נוֹפֵחַ וּבְרָצוֹתוֹ מַפִּיל פִּיתָה.

מפיל אפר ואבק על האש כדי לכבותה.

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ נִשְׁמָה בָאָף מִנְפִיתָ.

לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֵּצֵר:

ק' כִּי הִנֵּה כַחֲמֹר בְּיַד הַיּוֹצֵר. בְּרָצוֹתוֹ מְרַחֵב

וּבְרָצוֹתוֹ מְקַצֵּר. בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ חֶסֶד נוֹצֵר.

לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֵּצֵר:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסְלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סְלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(א) מְזוֹר. ל' רפואה (רש"י ירמיה ל יג). נ"ל לְמְזוֹר תַּרְף. ולפ"ז מְזוֹר ל' חולי (רש"י הושע ה יג).

(ב) בִּיד הַפּוֹרֵשׁ. לה"כ (ישעיהו יט ח) וּפְרָשִׁי מִכְמוֹרֶת עַל־פָּנֵי־מִיָּם.

(ג) מוֹשְׁפִיל וְקוֹרֵם. לה"כ (ישעיהו מו א) קָרַם גָּבוּ פִי נָפַל.

(ד) חֶרֶם. שמש כמו שגא' (איוב ט ז) הָאֵמֶר לְחֶרֶם וְלֹא יוֹרָח.

וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תָּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן בִּיַּעַת לְחַנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זְבַחִי אֲהִים רוּחַ נְשַׁבְּרָה
לִב־נִשְׁבָּר וְנִדְפָה אֲהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּכְנֶנָּה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזוּ תַחֲפֹץ זְבַח־יִצְחָק עוֹלָה וְכִלְיִל אֲזוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחִסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: זְכַרְנוּ יְיָ בְּרִצּוֹן עֲמָךְ פָּקַדְנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זְכַר עֲדָתְךָ קִנְיַת קָדֶם גְּאֻלַּת שִׁבְט נִחְלָתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׂכָנְתָּ בּוֹ: זְכַר יְיָ חַפַּת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁכַּח לְנִצָּח: זְכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוּ עָרוּ עַד הִסּוּד בָּהּ: זְכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁפָּעַתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֵתָּן לְזִרְעָכֶם וְנִחְלִי לְעַלְמִים: זְכַר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרְנוּ סִלְחֵלְנוּ יוֹצֵרְנוּ:

קו ע"ס א"ב ובסוף חתום שמעון בר יצחק

אֲוִילִים מִדְּרֹךְ פִּשְׁעִים. וּמַעֲוֹנוֹתֵיהֶם יִתְּעֵנוּ בְּרִשְׁעִים.

ישראל שהתנהגו בטיפשות, שבים מדרכם הרעה ומתענים.

בְּרַחֲמִים גְּדוֹלִים תוֹשִׁיעֵם. חַיִּים לַחַיּוֹת בְּנֵעָם (תהלים כז 7):

בְּנֵעָם בְּמִדַּת מַחְמַל. תַּחֲן גְּוִיתָנוּ מִהֶקְמַל.

ובחמלה, מכרת.

כִּי יִלְדָנוּ לְעַמָּל^(א). לֹא כַעֲוֹנוֹתֵינוּ גְּמַל (תהלים קג י):

מעת לדתנו נועדנו לחטא ולעונש. אבל אתה לא ענשת אותנו כמידת עוונותינו:

גְּמַל וְחֶסֶד גָּדַל. וְדַרְכֵי טוֹבוֹ לֹא חִדַּל.

גמולו הטוב וחסדו גדלו.

וַעֲתָה כַחוֹ יִגְדַל. לְהַבִּיא עָלֵינוּ צַעֲקַת־דָּל (איוב לד כח):

דַּל צִדְקָתוֹ לַחַיּוֹת. חַיִּים בְּטוֹבוֹ לַהֲתוֹת.

ישראל הדלים יספרו צדקתו. כאשר ירשום אותם לחיים בטובו.

יַחֲלִצֵנוּ מִפְּצָעִים וּמִכּוֹת. מִיקוּשׁ מִדְּבַר הַחַיּוֹת (תהלים לא ג):

ממוקשים, מדבר, ומשבר:

הַחַיּוֹת יִסִּיר קִוִּיתִּי. אֶרֶח צִדְקוֹתֵי אֲוִיתִי.

קווינו אל ה' שיסיר ממנו כל שבר. ותאוותנו היא כי יתנהג עמנו בצדקה.

יַעֲנֵנִי בְּצֶדֶק קִרְאָתִּי. אָמַר יְיָ וּרְפָאתֵי (ישעיה יז יט):

בשעה שאני קורא אליו. ויאמר לרפאות אותי:

וּרְפָאתֵי חֶסֶדְךָ תוֹדִיעֵם. נִתְּוַכְחוּ בְּמִכְאוֹב יְצוּעִים⁽³⁾.

ישראל שסבלו ייסורים על ערש דווי.

(א) כי ילדנו לעמל. לה"כ (איוב ה ז) כִּי־אָדָם לְעַמָּל יוֹלֵד וּפִירָשׁ"י כִּי אִי אִפְשָׁר שְׁלֹא יִחַטֵּא וּיִקְבַּל עֲמַל בַּחֲטָאוֹ לְקַבֵּל פּוֹרְעוֹתָיו.

(3) נתוכחו במכאוב יצועם. לה"כ (איוב לג יט) וְהוֹכַח בְּמִכְאוֹב עַל־מִשְׁכָּבוֹ.

תִּלְוִנֶנּוּ בְּצִלָּהּ מְלִינָעִים. עַד־יַעֲבֹר־זַעַם (ישעיה כו כ):
תגן עליהם ותמנע מהם כל עייפות.

זַעַם יִשְׁכַּךְ בְּחֶסֶדּוֹ. יִגְלֶה לִירְאָיו סוּדּוֹ.

קץ הגאולה.

וְכָל־יִצְוֵירֵי יְסוּדּוֹ. יוֹדוּ לִי חֶסֶדּוֹ (תהלים קז ח):

תבל.

חֶסֶדּוֹ בְּאֻמוֹנָה לְחֶטֶאֱבִים^(א). כִּי בְּכָל־מַדּוּתָיו טוֹב.

נייחד אותו ונאמין רק לו.

שֶׁאֵין נָא עוֹן וְקַח־טוֹב. הוֹדוּ לִי כִּי־טוֹב (תהלים קיח א):

וקבל מעשינו הטובים ותשובתנו.

טוֹב לְהַמְצִיא תַעֲלִי^(ב). כִּי יִשׁוּבוּן מִפִּעֵל.

לשבים מחטא.

ה' הטוב ימציא רפואה

וַיִּגְלֵל אֲזָנָם^(ג) לְהַעֲלֵל. הֵן־כָּל־אֱלֹהִים יַפְעֵל (איוב לג כט):

וה' מדבר עם החוטא שיעלה מהבור בו נפל.

יַפְעֵל לְעַפָּר וְאֶפֶר. פַּעַמִּים וְשִׁלְשׁ^(ד) יַכְפֹּר.

ה' עושה הרבה למען האדם הנחשב עפר ואפר.

לְמַלְיָן יִשָּׁר יִסְפֹּר. וַיֹּאמֶר מִצָּאתִי כֹפֵר (איוב לג כד):

למלאך המליץ טוב עלינו יגיד ה' – "מצאתי כופר":

כֹּפֶר לְמִצָּא יֵאָמֵר. וַיִּכְתוֹב שׁוֹבֵר לְמַגִּבָּת.

לשטרי חובותינו.

ירצה.

וּמִשְׁפָּט לֹא יַעֲוֶה. הֵצִל לְקָחִים לַמּוֹת^(ה) (משלי כד יא):

לַמּוֹת מָטִים לְנִפְתָּה. וּבְמִסְרָם יַחֲתֹם לְהַנְשִׂא^(ו).

מפיל אדם עד שערי מוות כדי לנסות אותו ישוב. וסוגר אותו בייסורים שלא יוכל לקום.

וַיִּגְוֶה מִגִּבֹּר יַכְפֹּר. לְהַסִּיר אָדָם מִעֲשֵׂה (איוב לג יז):

ולוקח ממנו כל גאוותו. ומונע ממנו להמשיך במעשיו הרעים:

מִעֲשֵׂה יָדָיו כֵּלָם. כָּל־בָּאֵי עוֹלָם.

יָבִיִּים בְּמִשְׁפָּט לְהוֹבִילָם. עַל כָּל־נַעֲלָם (קהלת יב יד):

נַעֲלָם וְגִלּוֹי תִסָּלַח. וְלֹא תִטֹּר לְנִתְעָב וְנִאֲלַח.

לעולם נעלם וגלוי

לאדם המאוס. נתעב ונאלח שניהם ל' מלאוס

(א) לחטוב. בחגיגה (דף ג' ע"א) עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב שְׂמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֶחָד, ופירש"י שבה אחד שבה מיוחד לומר אין כמוד לכך בחרנוך ללוא.

(ב) תעל. תעלה, פי' רפואה (רש"י ירמיה ל יג).

(ג) ויגל אונם. כ"ס אליהוא (איוב לג טז) אָז יִגְלֶה אֲזָן אֲנָשִׁים ופירש"י כמו שעשה לאזנימלך בחלום הלילה.

(ד) פעמים ושלוש יכפר. לה"כ (איוב לג כט) הֵן־כָּל־אֱלֹהִים יַפְעֵל פַּעַמִּים שְׁלוֹשׁ עַם־גִּבֹּר, אבל בפעם

(ה) הרביעית אינו מוותר, וכמו שפירש"י עה"פ (עמוס א ג) וְעַל־אֲרָבָעָה לֹא אֲשִׁיבָנּוּ. ובגמ' (סנהדרין דף ז'

ע"א) אתרתי תלת גנבא לא מיקטל, ופירש"י אם עובר אדם עבירה פעמים ושלש ולא באה אליו פורענות

אל יתמה דאתרי תלת גנבא לא מיקטיל וסופו ללקות באחרונה.

(ו) ומשפט לא יעוה וכו'. כיון שכתב שובר לחובותינו, אין עיוות הדין בכך שיליל אותנו.

(ז) להנשא. וי"מ הבורא מתנשא בהעניסו את הרשע כמו שנא' (ישעיה ה טז) וַיִּגְבֹּה ה' צְבָאוֹת בְּמִשְׁפָּט.

חֲפָצֶךָ בְּיָדְנוּ יִצְלַח. אֶתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסֵלָח (תהלים פו ה):
נצליח לעשות רצונך.

סֵלָח, נִפְלְאוֹתֶיךָ הַגְּבִיר. וְתַעֲצוֹר דְּבַר וְכֹל־שֹׁכֵר.

כִּי מִחֲיָצֶדֶק לְדַבֵּר. יָמָיו בָּצֵל עוֹבֵר (תהלים קמד ז):

אדם שחייו עראי כצל העובר מהר:

עוֹבֵר וְגַז חַיִּשׁ^(א) מִפְּנֶיךָ. וְהֵיךְ יַעֲמִיד לְפָנֶיךָ.

חיי האדם קצרים.

חַי נִקְדָּשׁ בְּאוֹפְנֶיךָ. חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ (תהלים פט טו):

על ידי אופני הקדש. ואתה מתנהג בחסד ואמת:

ע"כ צפפד"מ וממשיכין מיד זכור לנו ברית אבות

פָּנֶיךָ הָאֵל בְּצִדְקוֹתֶיךָ. לָעַם שׁוֹמְרֵי חֻקּוֹתֶיךָ.

תִּמְהַר וּתִקְרַב חֲשׂוֹקְתֶךָ. אֲדֹנֵי בְּכָל־צִדְקָתֶךָ (דניאל ט טז):

כנסת ישראל

צִדְקוֹתֶיךָ לְהִרְבּוֹת תִּרְאֵנִי. וְנַחֲמוֹת טוֹבוֹת תִּבְשְׂרֵנִי.

בְּעֲמִידִי פָנִי אֲדֹנֵי. וּתְרַם בְּרָאִים קִרְנִי (תהלים כז יא):

קִרְנִי תִרְוֶם בְּעֶלְצוֹן. בְּשׁוֹכֵךְ לְגִדּוֹר פְּרָצוֹן.

פרץ.

בשמחה.

וּתְפַלְתִּי בְּזִבְחֵי צֹאן. יְיָ בָּעֵת רִצּוֹן (ישעיה מט ח):

רִצּוֹן עֲנִיתֶיךָ תַעֲנֵנִי. וְיוֹם יִשׁוּעָה תַחֲנֵנִי.

אמור לנו – "קיבלתי את התפילה לרצון".

הַבִּטְנָא עֲמֹד כִּלְנֹנִי. יְיָ תִשְׁפֹּת שְׁלוֹם לָנוּ (ישעיה כו יב):

תשים

שְׁלוֹם לָנוּ תִתֶּרֶף. וְחַטָּאתֵינוּ תִמְהַר לְצַרְף.

לנקות.

תן חלקנו.

וְחִמָּה עֲזֹב וְהִרְף. וּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֶל־תִּתְּרֶף^(ב) (תהלים קלח ח):

וְהִרְפָּה יָדְךָ. ואל תעזוב אותנו:

תִּתְּרֶף שִׁגְגּוֹת מַעֲיָלָה. וְזִדּוֹנוֹת נֶעַר בְּמִצּוֹלָה.

ותשליך לים זדונותינו.

תרפא שגגותינו.

רְצוֹי חֵן קָרֵב לְהַנְצִילָה. בָּעֵת הַזֹּאת רֹחַ וְהַצִּלָּה (אסתר ז יז):

ברצון ובחן קרב אותנו והצילנו.

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אָבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש זכרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שְׁבוֹת אֲהֲלֵי

יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר

הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֵלִים אֲנִי יְיָ: עֲשֵׂה

(א) גז חיש (תהלים כ י). עובר מהר.

(ב) מעשי ידיך אל תרף (תהלים קלח ח). ת"י עובדי ידך לא תשזוק.

עָמְנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאַף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶרְחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשִׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׂמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן הִטְאִינוּ בַּשֶּׁלֶג וּבַצֶּמֶר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנִזְכָּחָה
יֵאמֹר יי אִם־יִהְיוּ הִטְאִיכֶם בַּשָּׁנִים בַּשֶּׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִאֲדִימוּ כִּתְּוֹלָע בַּצֶּמֶר יִהְיוּ:
זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמִהָרָנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזִרְקָתִי עָלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּמִהָרָתֶם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מִחָּה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִחָּה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחָּה
פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנָן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מִחִיתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גָּאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרִּינוּ הֲאִזִּינָה יי בִּינָה הִגִּינָנוּ: יִהְיוּ לְרִצּוֹן אֲמַרֵּי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלִתֵנוּ וְאַל תִּתְּעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקִשִּׁי
עָרָף לֹא־מֵר לִפְנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאֵנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חָטְאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינֵנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמֻסָּנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְדָנוּ. עוִינֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בַּשָּׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחַטֹּאֵינוּ.
הִחֲבֵל אוֹוִינוּ. וְנִפְרַע פְּאִירָנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה
לְשִׁמָּה. יָפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. בָּחֵנוּ לְנִזְכָּרִים:

וְעַד־כֵּן לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹא־מֵר לִפְנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטְאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינֵנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמֻסָּנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְדָנוּ. עוִינֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשׂוּנוּ מְעַלְנוּ. מְשַׁחֵנוּ וּמִוֹרֵט מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ. סָבְלוּנוּ עַל
שִׁכְמֵנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוּ בָנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲנֵנוּ כְּצֹאן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּין לֹא שִׁבְנוּ מִטְעוֹתֵנוּ. וְחֵיד נַעֲיִז פְּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָכֵל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמִסָּנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לִצָּנוּ. מְרִדָּנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פֶּשַׁעְנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֹרָף. רָשַׁעְנוּ. שִׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנֵנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִפְּשָׁטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שׁוּה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנַּחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פְּשָׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עָלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תַחֲזִיק לְעַד אִפּוּ בִי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזָנְךָ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמִמְתִּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעְהָ אֲדָנִי סִלַּחְהָ אֲדָנִי הַקְשִׁיכָה
וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵי־תַאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמָּךְ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנִי אֵלֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתָּנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרָךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֲלֹת־תַּעֲזֹבְנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּפְשָׁנוּ
בּוֹרְאָנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרָנוּ וְאַל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סָלְנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵךְ כְּאֹמֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא גָּאֵם־יִי וּבִקֵּשׁ אֶת־עֵזֶן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־טָאֵת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצָאִינָהּ
כִּי אִסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צִמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי יִשְׁעֶךָ
יִפִּירוּ וַיִּדְעוּ כִּי לְאֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמִּים וְהַסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתִפְאָרְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוִדָּה: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן

למודד: עשה למען מלכותך: עשה למען נצחך: עשה למען סודך: עשה למען
 עזך: עשה למען פאריך: עשה למען צדקתך: עשה למען קדשתך: עשה למען
 רחמיך הרבים: עשה למען שכנתך: עשה למען תהלתך: עשה למען אהביך
 שוכני עפר: עשה למען אברהם יצחק ויעקב: עשה למען משה ואהרן: עשה
 למען דוד ושלמה: עשה למען ירושלים עיר קדשך: עשה למען ציון משכן
 בבודך: עשה למען שוממות היכלך: עשה למען הריסות מזבחך: עשה למען
 דם עבדיך השפוך: עשה למען הרועים על שם קדשך: עשה למען טבוחים על
 יחודך: עשה למען באי באש ובמים על קדוש שמך: עשה למען תינוקות של
 בית רבן: עשה למען יונקי שדים שלא חטאו: עשה למען גמולי חלב שלא
 פשעו: עשה למען יתומים ואלמנות: עשה למענך אם לא למעננו: עשה
 למענך והושיענו:

עננו יי, עננו אלהינו, עננו אבינו, עננו: עננו בוראנו, עננו: עננו
 גואלנו, עננו: עננו דורשנו, עננו: עננו הא הנאמן, עננו: עננו ותיק וחסיד,
 עננו: עננו זך וישר, עננו: עננו חי וקים, עננו: עננו טוב ומטיב, עננו: עננו
 יודע יצר, עננו: עננו פושע פעים, עננו: עננו לובש צדקות, עננו: עננו מלך
 מלכי המלכים, עננו: עננו נורא ונשגב, עננו: עננו סולח ומוחל, עננו: עננו
 עונה בעת רצון, עננו: עננו פודה ומציל, עננו: עננו צדיק וישר, עננו: עננו
 קרוב לקוראיו, עננו: עננו רחום וחנון, עננו: עננו שומע אל אביונים, עננו:
 עננו תומך תמימים, עננו: עננו אלהי אבותינו, עננו: עננו אלהי אברהם, עננו:
 עננו פחד יצחק, עננו: עננו אביר יעקב, עננו: עננו עזרת השבטים, עננו:
 עננו משגב אמהות, עננו: עננו אבי יתומים, עננו: עננו דין אלמנות, עננו:

מי שענה לאברהם אבינו בחר המריה הוא יעננו: מי שענה ליצחק בנו
 בשעקד על גבי המזבח הוא יעננו: מי שענה ליעקב בבית א' הוא יעננו: מי
 שענה ליוסף בבית האסורים הוא יעננו: מי שענה לאבותינו על ים סוף הוא
 יעננו: מי שענה למשה בחרב הוא יעננו: מי שענה לאהרן במהתה הוא
 יעננו: מי שענה לפינחס בקומו מתוך העדה הוא יעננו: מי שענה ליהושע
 בגלגל הוא יעננו: מי שענה לשמואל במצפה הוא יעננו: מי שענה לדוד
 ושלמה בנו בירושלים הוא יעננו: מי שענה לאליהו בחר הכרמל הוא יעננו:
 מי שענה לאלישע ביריחו הוא יעננו: מי שענה ליונה במעי הדגה הוא יעננו:
 מי שענה לחזקיהו בחליו הוא יעננו: מי שענה לחנניה מישאל ועזריה בתוך
 כבשן האש הוא יעננו: מי שענה לדניאל בגוב האריות הוא יעננו: מי שענה
 למרדכי ואסתר בשושן הבירה הוא יעננו: מי שענה לעזרא בגולה הוא יעננו:
 מי שענה לכל הצדיקים והתמימים והישרים הוא יעננו:

רחמנא דייענה לעני, ענינא. רחמנא דייענה למפכי רוחא, ענינא. רחמנא
 דייענה לתבירי לבא, ענינא: רחמנא ענינא. רחמנא חוס. רחמנא פרק.
 רחמנא שיזב. רחמנא רחם עלן השתא בעגלא ובזמן קריב:

רחום וחנון חטאתי לפניך יי מלא רחמים רחם עלי וקבל תחנוני: יי
אל־בִּאֲפָךָ תִּזְכִּיחֵנִי וְאַל־בְּחֶמְתְּךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּנִי יי כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַפְּאֵנִי יי כִּי
נִבְהַלּוּ עַצְמִי: וְנַפְשִׁי נִבְהַלָּה מְאֹד וְאַתָּה יי עַד־מָתִי: שׁוּבָה יי חֲלֹצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זְכָרְךָ בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יַגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לַיְלָה מִטּוֹתַי, בְּדַמְעָתִי עַרְשִׁי אִמָּסָה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרֵרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכוּי: שָׁמַע יי תַּחֲנּוּתִי יי
תַּפְלְתִּי יִקָּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְהַלּוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי יֹשְׁבוּ יִבְשׁוּ רִגְעַ:

קז ע"ס תשר"ק ולאח"כ ע"ס א"ב ובסוף חתום אפרים ברבי יעקב חזק

תָּא שְׁמַע מֶרָא דְּעָלְמָא צְלוֹתָא שְׁפִירָא.

קרב ושמע רבונו של עולם תפילה נאה.

שְׂאָרָא דְּעַמָּךְ מְצַלִּין לָךְ בְּצַפְרָא.

אשר שארית ישראל מתפללים אליך בבוקר.

רַחֲמִין בָּעִין וּמְשַׁבְּחִין לָךְ תְּדִירָא.

רחמים מבקשים ממך ומשבחים אותך תמיד.

קְדוּשֵׁי וּבְרוּכֵי שְׁמָךְ רַבָּא וַיִּקְרָא.

לקדש ולברך שמך הגדול והנכבד.

צְדִיקָיָא מְצַדִּיקִין דִּינָךְ וְאַרְחָתְךָ לְיִשְׂרָא.

צדיקים מצדיקים דינך ואומרים כי ישרים דרכיך.

פְּקוּדָךְ מַלְיִן אַף רִיקְנִיהוֹן^(א) לְנִטְרָא.

הם מלאים מצוותיך ואף ריקים שבהם נכונים לשמך.

עֲנִיָּהוֹן וְתַעֲנִיתִיהוֹן לְפִשְׁעֵיהוֹן עֲפָהוֹן מְסִירָא.

בתעניותיהם הפושעים שבהם נמנים עמהם.

סְרִיחָה חֲלַבְנָה בְּהִידִי בְּסִמְנִין אֲמִירָא^(ב).

כמו החלבנה שריחה רע ואף על פי כן היתה בקטורת עם שאר הסממנים.

נִקְטִין וְסִבְלִין עַלְךָ קִטְלָא אַכְזָּרָא.

נושאים וסובלים עליך מיתות אכזריות.

מִיתוֹת וְגָלוֹת וּמַלְקוֹת רַבָּתָא וְחִמִּירָא^(ג).

מיתה וגלות ומלקות רבה וחמורה.

לְכַמָּה אֲבוֹת נְזִיקִין וְנֶזֶק צָרָא^(ד).

הינם מוכנים לכמה נזיקים אשר מזיק אותם הצר הצורר.

כְּלָהוֹן טַעַדְקִי וְהִרְפַּתְקִי, וְעֻקִּימַת פְּפָהוֹן לְמִימָרָא.

וכל מיני תחבולות ומקרים רעים, ורשעים פותחים פיהם.

(א) פקודך מלין אף ריקניהון. בחגיגה (דף כ"ז ע"א) פושעי ישראל שכלאין מלות כרימון לכתוב (שיר ד ג)

כְּפָלַח הָרִמּוֹן רִקְנָתָךְ, אל תקרי רִקְנָתָךְ אלא רִקְנִין שְׂבָר.

(ב) עֲנִיָּהוֹן וכו'. בכריתות (דף ו' ע"ב) כל תענית שאין בו מפושעי ישראל אינו תענית שהרי חלבנה ריחה רע

ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת.

(ג) ומלקות רבתא וחמירא. בכריתות (דף ל"ג ע"א) ממאי דמיתה חמורה דילמא מלקות חמור.

(ד) ונזק צררא. רמז לנזק כדורות (ב"ק דף ג' ע"ב).

יִחְרְפוּן בְּלִבָּא בַּר בְּלִבְתָּא מְאִיסָא וּבְסִירָא^(א).

מחרפים אותנו הכלבים והם האומות שהם נבזים ונמאסים.

טַעָה אַחוּהִי דְמִרְנָא סָךְ קִירִי פְּלִסְתִּירָא^(ב).

ואומרים – יעקב אחי אדונינו עָשָׂו טעה, חשבון הקץ של הגביר (יעקב) שקר.

חֲדָדּוּ לְסִפִּינָא דִּהָא נָפֵל תּוֹרָא.

וממשיכים הגוים – השחיתו את הסכין כי נפל השור (ישראל).

זְקִיפָא נּוּמָא בְּרַגְלִין, נְקַטְעֵנָה לְמִבְרָא^(ג).

ואומרים עוד – עלה בשר מת ברגלנו וצריך להסיר אותו.

וְעַד אֵימַת שְׁתַּקֵּת, מִשְׁתִּיקוּתָךְ יִפֶּה דְבוּרָא.

ועד מתי תשתוק, הלא טוב יותר שתדבר.

הָא בִישִׁין דְּעֵקָן דָּא לָדָא עֲקֵרְבָא וְזִבּוּרָא^(ד).

אין תרופה למחלותינו, שרפואתה של זו קשה לזו, כנשיכת עקרב ועקיצת דבורה.

דִּיצִיבָא בְּאַרְעָא וּבְשָׁמִי שְׁמִיָּא גִּיּוֹרָא^(ה).

האזרח יושב על הארץ והגר למעלה ממנו.

גִּלּוּתָא דְּמִדְּהֶבָה^(ו) הֵב הֵב אִמְרָה.

הגליתנו בין אומה אשר כל היום אומרים לנו – "תנו כסף וזהב".

בְּלוּ מִנְדָּה וְהִלָּךְ^(ז) שְׁלִיט עָלֵי לְמִטְרָא.

כל מיני מיסים וארנונות מחייבים אותנו לתת.

אַרְיָא אַרְבָּא אַרְבַּעַת לִי אַפְצָרָא.

אריה אורב השכנת אצל גבולי.

אַדִּיָּה לְגִיזִיָּה וְקָם וּקְבִסְתָּן^(ח) בְּצַעֲרָא.

הרים אגרופו עלי וקם, ואתה ה' ציערת אותנו.

(א) ובסירא. כי דְּבִרְיָה' בָּזָה (צמדצר ט"ו ל"א), תרגם אונקלוס פתגמא דה' צסר. וי"מ מחרפים אותנו ומכנים אותנו בלבא בר בלבתא מאיסא ובסירא.

(ב) טעה אחוהי וכו'. צע"ז (דף י"א ע"ב) עוד אחרת יס צדומי אחת לשבעים שנה מביאין אדם שלם (כנגד עשו) ומרכיבין אותו על אדם חיגר (כנגד יעקב כולע על ריכו כלומר עדיין עשו שולט על יעקב) ומלבישין אותו בגדי אדם הראשון וכו' ומכריזין לפניו סך קירי פלסתר (חשבון הקצין כז, נבואת יעקב שקרא לבניו לאחרית הימים שסופן ליגאל כז הוא) אחוה דמרנא זייפנא (יעקב, אחיו של אדונינו עשו, זייפן הוא שרימה ליאחק וחשד ליטול צרכה להיות גביר לאחיו). סך, מנין (רש"י צ"ב דף כ"א ע"א). קירי, אדון (בראשית רבה פד 7), והכוונה כאן ליעקב שנקרא גביר לאחיו (בראשית כז כט). וי"מ קירי, קץ (תוס' חכמי אנגליה, פי' תלמיד הר"ן על התורה פר' תולדות). פלסתר, שקר כמו (צרכות דף ל"א ע"ב) ואי אחת עושה תורתך פלסתר.

(ג) נומא ברגלין. צעבזדה זרה (דף י' ע"ב) ההוא קיסרא דהוי סני ליהודאי אמר להו לחשיצי דמלכותא מי שעלה לו נימא צרגלו יקטענה ויחיה וכו' ופירש"י נימא, צקר מת.

(ד) הא בישין דעקן. צחגיגה (דף ה' ע"א) מאי רְעוּת וְצָרוּת אמר רב רעות שנעשות כרות זו לזו כגון זיבורא ועקרצא ופירש"י נקיט הכי משום לאמרינן צע"ז (דף כח ע"ב) חמימי לעקרצא וקירי לזיבורא וחילופא סכנתא הלכך היכא דנכחיה זיבורא ועקרצא נעשות כרות זו לזו דלית ליה תקנתא לא צקירי דקשה לעקרצא ולא צחמימי דקשה לזיבורא.

(ה) דיצביא בארעא וכו'. כ"ס (דברים כח מג) הָיָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מִיַּעֲלֶה מִיַּעֲלֶה.

(ו) מדהבה. כינוי למלכות צבל (ישעיה יד 7) ולשאר המלכויות ודקשו (שבת דף קמ"ט ע"ב) אומה שאומרת מדוד והצא.

(ז) בלו מנדה והלך (עזרא ז כד). מיסים שונים וצ"ב דף ח' ע"א אמר רב יהודה מְנַדָּה זו מנת המלך בלו זו כסף גולגלתא וְהִלָּךְ זו ארנונא.

(ח) קבסתן (קידושין דף כו ע"ב). פירש"י ציערתני.

בֵּיִּיא בֵּיִּיא הָא דְּאַחֲרֵיבָה לְבֵית הַבְּחִירָה.

אוי נא לנו כי זה הוא שהחריב את בית המקדש.

גְּמָרִין נִיקוּם וְנִגְזֹר גְּזָרָה לְגִזְרָה.

מחליטים לקום ולגזור גזירות רבות על ישראל.

דְּמַחוּ לָהּ בְּסִלּוֹא עַד דְּמַבֵּעַ לָהּ דְּמָא מְבַשְׂרָא.

ומכים אותנו בקוץ עד שיוצא דם מבשרנו.

הָא כְּמָא דְּאִית לָהּ עִם נַחֲשׁ בְּכַפִּיפָה דִּירָא.

הנה אנחנו שרויים בין שונאינו כאדם שדר עם נחש בתוך סל אחד.

וַיִּמְאֲלֵתֵן וְקִלְמוּסֵן^(א), וַיִּמְדִּבִּיתָא וּמְדַבְּרָא.

אוי ממקלותיהם ואוי מעט שלהם, אוי מה עושים לנו בבית ומה עושים לנו בשדה.

זְמַנִּין^(ב) שְׁתִּין תְּכַלִּין לְכַפְּאֵי דְּמַחוּ לִי בְּתַגְרָא^(ג).

הַזְמָן ששים מכאובים לשיניים המכות אותי במקל.

חֵי בְּטִלָּךְ וְלֹא בְּטִלָּא דְּבַר עֵשׂוֹ וַחֲבֵרָא.

בחרנו הסתופף בצל אל חי ולא בצל בני עשו וחברא (אומה רשעה הנקראת חברי).

טְרוּ וְשִׁקְלוּ בִּי כְּלִיּוֹמָא וְאַמְרִין אֲמִירָא.

מדברים עלי כל היום וכך הם אומרים –

יֵאֵי לָךְ עֲנִיּוּתָא כְּוִרְדָּא סְמָקָא לְסוּסִיא חוּרָא.

יאתה לך העניות כאשר יאה ורד אדום על סוס לבן.

כְּמָה גְּמוּלָה אַתְּ מַבְעִילָךְ מִתְּכַלָּא וְעַקְרָא.

כמה נבדלת מבעליך והנך משכלה ועקרה.

לִיכִי דִּן מִנֵּה גִט פְּטוּרָה.

וזה לך גט כריתות ממנו.

מִתְקַצֵּת מִחֲמַת מָאוּס וּמִחֲמַת אִסּוּרָא.

ואת מוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור.

מִתְפַּסְלָת בְּפִגּוּל וְנוֹתֵר וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם בְּעִזָּרָה.

והנך פסולה כפיגול ונוטר וכקרבן שנשפך דמו.

נִגְר בַּר נִגְר לִית דִּיפְרָקֶנָךְ לְמִשְׁרָא.

אין חרש שיוכל לפדותך ולהתירך מן בית הסוחר.

סְחִין^(ד) מִפְּקִנָא אֱלֹהִיתָךְ מֵאֲנָךְ^(ה) דִּלָּא לְמִדְבְּרָא.

אומרים לנו – מוציאים אנחנו אלהיך מאזניך, שלא יזכר עוד.

עֲנִינָא רַחֲמָנָא לְצִלָּן מֵהָאֵי דְּעֵתָא דְּעַבְדָּה זָרָה.

ואנחנו עונים – הרחמן יצילנו מלעבוד אלהים אחרים.

פְּתַחֲיָן הָבוּ דִּלָּא לְוָסִיף עֲלֵה מִנֵּה לְמַנְפְּרָא.

פותחים פיהם ואומרים – אל תמשיכו ללמוד תורה.

(א) וי מאלתן וקלמוסן. בפסחים (דף נ"ז ע"א) אוי לי מצית צייתוס אוי לי מאלתן וכו' אוי לי מצית קתרוס

אוי לי מקולמוסן, פירש"י אלתן, מקלותיהן, קולמוסן, שהיו כותבים איגרות לרעה.

(ב) זְמַנִּין. נ"א זְמִינִין.

(ג) בתגרא. מקל כמו סבי דאזלי אחיגרא (תענית דף י' ע"ב).

(ד) סְחִין. אולי ל"ל סְחִינִין.

(ה) מאזנך (חולין דף קל"ב ע"ב). פירש"י מאזנך.

צוֹחִין אֲבָרָר לָךְ אֶלְהִין וְאַמְרִינָן יֵשׁ בְּרָא.

צועקים – בחרו לכם אליל, ואנחנו עונים – כבר ביררנו לנו אלהינו.

קִבַּלְתָּ אֱמוּנָתֵינוּ לֹא שְׁמִיעָא וְלֹא סְבִירָא.

ולקבל עלינו אמונתכם לא נשמע ולא נאבה.

רָשַׁע דְּקָרִי לֵיהּ מַאי קָרִי לֵיהּ בְּשִׁקְרָא.

הרשעים קוראים בתפילתם לע"ז שהיא שקר.

שְׂבוּעָה דִּלָּא נִשְׁבַּקְנָה עַד זְבִילָא בְּתָרָא^(א).

נשבענו שלא נעזוב את ה' אפילו עד זבילא בתיארא.

תְּקִיפָא, הֲדָרָךְ עֲלֵן וְהֲדָרֵן עֲלֵךְ דִּלָּא לְמַכְפָּרָא.

גואל חזק, נחזור אליך ותחזור עלינו ולא נכפור בך.

עֲפָרָא בְּפִמָּה דְּאוֹיֵב עַל הָךְ דְּבוּרָא.

ימלא בעפר פי האויב על דבר זה.

בְּר מַנְה דְּהִתִּיא, אֲשַׁתְּקַע דִּלָּא דְכִירָא.

חלילה זאת, ישתקע הדבר ולא ייזכר.

הָא בּוֹרְכָא וּבְדוּתָא וְאַשְׁתַּמַּע מִתְּאַמְרָא.

כי שוא ודבר כזב הוא מה ששמענו אומרים.

מוֹמִי עֲזוּבָה דָּא^(ב) דִּלָּא לְמַדְפָּרָא.

נשבענו לעזוב עבודה זרה ולא להזכיר בשמה.

סְבוּרִי וְקְבוּלִי עָלִי חֵיתָא דְקַטְרָא^(ג).

ולמה לי לקבל עלי שק מלא קשרים במחיר של כסף (ע"ז במקום אל חי).

חֲלוּפֵי מְרַגְנִיתָא בְּחֶסֶף אֵין עֶסֶק בִּישָׂא סְחוּרָה.

להחליף מרגלית בחרס זה עסק רע.

חֵבֵל עַל דְּאַבְדִּין וְלֹא מִשְׁתַּכְּחִין וְחִסּוּרִי מְחַפָּרָא.

חבל על שאבדו צדיקים שבינינו, ואינם, והם חסרים לנו.

וַי לֵיהּ לְחֶסְרוֹנָא דִּלָּא הֲדָרָא וְאַפָּא תְּכֵלָא וְעוּיָרָא^(ד).

אוי לחיסרון שלא יוכל להמלאות ובאו שתי אלה לנו שכול ועיורון.

הָא דְּאַתָּה מַחֵי אַתָּה מְדַקְדֵּק בְּחוּט הַשְּׁעָרָה.

כשאתה מכח, אתה מדקדק בשיעור העונש כחוט השערה.

בְּד הָיוּ רַחֲמֵינִי עֲזִיזָא גְּנִינָן אֶסְפָּרָא^(ה).

כאשר היתה אהבתו יתברך אלינו עזה היה מצמצם שכינתו עמנו.

וְהַשְׁתָּא הַשָּׁמַיִם בִּינִי לְבִינָךְ דָּרָךְ בְּקִשָּׁה לְעִבּוּרָה.

ועתה סכותה בענן לך מעבור תפלה.

כֹּל־סְרַחְנִי מִשִּׁבְקֵן וְדִידִי מִנְטָרָא.

כל חטא יכופר וחטאתי שמורה לנצח.

(א) עד זבילא בתיארא. צפ"ק דברכות (דף ח' ע"א) ליצעי איניש רחמי עד זבילא בתיאראתא שלמא פירש"י שיהא לו שלום כל ימי חייו ואף כיום קדורתו עד השלכת עפר האחרונה שצרכיו קדורתו.

(ב) מומי עזובה דא (ב"מ דף פ"ה ע"א). פירש"י בשבועה הנחתית זאת.

(ג) חיתא דקטרא. בכתובות (דף כ"ג ע"א) על מי שקנה שדה שלא באחריות, אמרו חייטא דקטרי סברית וקבלית, פירש"י שק קטן מלא קשרים קיבלת דלמי חתיכות כסף כלומר נתלית לאבד ממונך מספק.

(ד) תכלא ועוירא. תכלא, הוא מות האדם, ועוירא, עיוון מחמת רוב הדמעות, וכמ"ד דמענה של אצל ונער נוטלת את מאור העין (שבת דף קנ"א ע"ב).

(ה) גנינן אספרא. שכחנו שנינו על חודו של חרב (סנהדרין דף ז' ע"א), הָרַב (משלי יב יח) ת"י ספסירא.

כָּל־גְּלוּתָא הָדָרָן וְיָדִי מִתְגַּבְּרָא.

כל הגלויות חוזרות ומתקבצות וגלותי אינה חוזרת אלא הולכת ומתגברת.

כָּל־קִשְׁיֵי מִתְרַצֵּן וְיָדִי לְדַכְתָּהּ הָדָרָא.

לכל הקושיות יש תשובה והקושיא שלי לעולם עומדת.

כָּל־שְׂרָגִי מִנְהָרָן וְיָדִי מִתְעַבְּרָא.

כל הנרות יאירו ואור נרי עכור.

כָּל־מַרְעִין מִתְסִין וְיָדִי קִימָא וְשְׂרִירָא.

כל המחלות מתרפאות אבל מחלתי הולכת ומתחזקת.

כָּל־דִּלְתִּין מִפֶּתַחַן וְיָדִין מִסְגְּרָא.

כל השערים נפתחים והשער שלי סגור.

כָּל־דְּאֵלָם גִּבֹּר וְאֲנָא חֲלִישָׁא וְתַבִּירָא.

כל התקיף מחבירו נוצח וזוכה ואני חלש נשבר ונדכה.

כָּל־סִיסִין דְּאִית לָךְ, בְּרַחֲמֶךָ מִפְּקֵת לְמַמְסָרָא^(א).

כל הכעסים שיש לך העלית על אוהבך להימסר ביד קמיו.

לְכַל־סְלָפָא^(ב) חַיִּיתִי קָצָא, פִּתִּיא גְלוּתִי אֲדִירָא.

לכל רעה ראיתי קץ, רחבה גלותי עד מאוד.

רְמִיתָן מֵאֲגָרָא רָמָא לְעֵמֶק בִּירָא.

השלכת אותנו מגג גבוה לבור עמוק.

שְׂמִמִּית^(ג) אֲכַלָּה לְגִרְסָנָא^(ד) וּבְרַגְלָהּ רַפְסָה שְׂאֲרָא.

עשו הרשע אכל את יגיע כפי, ואת מה שנשאר רמס תחת רגליו.

וּמִפְּלִין לִי לְעֶצֶר^(ה) וְשָׂרוּ לִי תַגְרָא^(ו).

מפילים אותי לתוך בית הבד לדרוך עלי ומתחילים לריב איתי.

עֲבָדָא אֲסוּסִיא רִכֵּב וּמִרָה אֶזֶל וְאַפְכָּא מִסֵּתִבְרָא.

העבד (הגויס) רוכב על סוס, והגביר (ישראל) הולך על הארץ, ההיפך מהנכון.

מִנִּיהוּ מַלְכִּי וְאַפְרָכִי^(ז) וְכֹלָא סָרָרָא.

מאויבינו מעמידים מלכים ואלופים ושרים.

כֹּלָא עֲלָמָא בְּנַחַת וְחֲנִינָא, וּבִנְךָ בְּצַעְרָא^(ח).

כל העולם כולו בהשקט ובטחה ובניך ביגון ואנחה.

(א) כל סיסין וכו'. צעמוס (ג ז) רַק אַתְּכֶם יָדַעְתִּי מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה עַל־כֵּן אֶפְקֵד עֲלֵיכֶם אֶת כָּל־עוֹנֵיכֶם וְשָׂאֲלוּ בְּגִמ' (ע"ז דף ז' ע"א) מֵאֵן דְּאִית לִיה סִיסִיא, בְּרַחֲמֵיהּ מְסִיק לִיה, פִּי מִי שִׁישׁ לוֹ זַעַם, מַעֲלָהוּ עַל חֲבִירוֹ, בְּתַמִּיחָהּ.

(ב) סלפא. רע כמו וְסִלְף בּוֹגְדִים וְשָׂדֵם (משלי יא ג).

(ג) שְׂמִמִּית. עֲכָזִישׁ, כִּינוּי לַעֲשׂוֹ (בראשית רבה סו ז).

(ד) גִּרְסָנָא. יגיע כפינו (ויצמות דף קי"ז ע"א).

(ה) עוֹצֵר. מִקּוֹם שְׂדוּכִים בּוֹ לַעֲשׂוֹת שְׂמֹן, בְּז"ב (דף כ"ה ע"ב) הֵנּוּ עֲזָרִי, פִּירָשׁ"י עוֹצֵרִי שׁוֹמֵשׂמִין לַעֲשׂוֹת שְׂמֹן.

(ו) וְשָׂרוּ לִי תַגְרָא (נדרים דף ס"ב ע"א). פִּירָשׁ"י הִקְדִּימוּ דִּינִי.

(ז) מִנִּיהוּ מַלְכִּי וְאַפְרָכִי. וְהִפְרוּ אֶת הַתַּנְאִים שֶׁהִתְנוּ עִם יִשְׂרָאֵל (ע"ז דף ח' ע"ב) אִי מִינֵן מַלְכִּי מִיִּנְיֵיכּוּ הַפְּרָכִי אִי מִיִּנְיֵיכּוּ מַלְכִּי מִינֵן הַפְּרָכִי.

(ח) כֹּלָא עֲלָמָא בְּנַחַת וְחֲנִינָא וּבִנְךָ בְּצַעְרָא. רַמְזוֹ לְמִ"שׁ בְּתַעֲנִית (דף כ"ד ע"ב) ר' חֲנִינָא בֶן דּוּסָא הוּא קִאֲזִיל בְּאֹרְחָא אַתָּא מְטָרָא אֲמַר לִפְנֵי רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ בְּנַחַת וְחֲנִינָא בְּצַעַר. נ"א וְחֲנִינָא בְּרָךְ.

קוֹלְבָּא רַעִיָא תִּלָּא קוֹלִיתָהּ בְּאַתְרָא דְּמָרָא^(א).

רועה נבל תלה כליו במקום המיועד לאדוניו (משל לרשעים ששולטים בירושלים).

גְּדִיָּא מְסַנְקָא^(ב) בְּבֵת רֹאשׁ מוֹדֵקָר בְּזִקְרָה^(ג).

אנחנו כמו גדי עייף המנסה לברוח דרך החורים במחיצה.

וּמְנַבֵּם וּמְקַטֵּל וּמְתַקֵּל בְּאַמְרָא.

נשחט ונהרג ונשקל כטלה.

נְכֵסֵי בְּרָא לְפָם אָבָא וְאָבָא לְפָם בְּרָא.

שוחטים הבן לפני האב והאב לפני הבן.

וּמוֹדִין בְּפִסִּיק רֹאשֵׁין יָמוּת בְּפִצְיָהּ וְחִבּוּרָה.

ומסכימים ביניהם לחתוך את ראשו להמיתנו בפצע וחבורה.

בְּלִשְׁנָא יְתִירָא אֲתוּ לְטַפּוּי לִי בְּצַעֲרָא.

ברוב דברים מוסיפים לי צער ויגון.

יָאִי קוּעֵד^(ד) לְזוּגָא לְמַנְזָרָא.

באמרם נאה צוארך לחתכו ולקצוץ אותו.

גְּרִירִי לָן בְּשַׁעְרֵי וּמִיתִין אֲגַב גְּרָרָא.

גוררים אותנו בשערות ראשו ועל ידי גרירתם ממיתין אותנו.

חֵלֶק וּבִלְקִי^(ה) יִדְעָנָא בְּגוּפָא וּבְצוּאָרָא.

יודעים לחלק ולשסע גופנו וצוארנו.

וְחַם לְזַרְעֵיהּ דְּאֲבוֹת לְמַכְפָּר בְּעַקְרָא.

למרות זאת, חלילה לזרע האבות לכפור בעיקר.

הָא יִלְפִינָן מְצַפְרֵדַעִים קָלָא וְחִמְרָא^(ו).

למדנו קל וחומר מצפרדעים.

אֲדוּם וּמְצָרִים אִידִי וְאִידִי חַד שְׁעוּרָא.

עשה לאדום כמו שעשית למצרים.

מְגוּפָה לְשִׁתְלָם וּמַעֲלִיתָא מְשַׁפְּרָא שְׁפָרָא.

מגופו ומנכסיו ישלם מעידי עידית.

מְדוּלִּיל יְדֵה מְשִׁתְלָם^(ז) בְּגִירָא בְּתָרָא.

ממעשי ידיו שהכין להרע לנו, תביא עליו, ותשלח בו עד חץ אחרון שהכין לנו.

(א) קולבא רעיא וכו'. בסנהדרין (דף ק"ג ע"א) ויבאו כל שרי מלך בבל וישבו בשער התנף (וירמיה לט ג) ח"ר יוחנן משום רשב"י מקום שמחתכין בו הלכות אמר רב פפא היינו לאמרי אינשי באתרא דמריה תלח ליה זייניה, תמן קולבא רעיא קולתיה תלח, ופירש"י במקום שהאדון תולה כליו, רועה נבל תלה כלו. וכתב"על שכתב (בראשית כד טו) ת"א וקולתה על כתפה.

(ב) מנסקא. עייף (רש"י פסחים דף ג' ע"ב).

(ג) בבית ראש מודק. פירוש יואל דרך חור במחיצה (סוכה דף י"ד ע"ב).

(ד) יאי קועד לזוגא. פירש"י (ע"ז דף כ"ט ע"א) לאוודך לחתוך. וזוגא היינו זוג של מספריים כ"פ זוגא דסרבלא (ב"מ דף קט"ז ע"א) מספרים שגוזזים בהם אמר.

(ה) ובלק. מל' (נחום ז יא) מבלק, פירש"י מפורלת.

(ו) הא ילפינן מצפרדעים קלא וחמרא. בפסחים (דף נ"ג ע"ב) מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו נפשם על קדושת השם נשאו קו"ח מצפרדעים ומה מצפרדעים שאין מזווין על קדושת השם כתיב בהו וכתב"על וכתב"על וכתב"על, אימתי משארות אלל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם, לנו שמזווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה.

(ז) מדויל ידה משתלם (פסחים דף כ"ח ע"א). פירש"י ממלכתו משתלם שכרו.

דִּין מִנֶּה וּמִנֶּה וְאוֹקִי לָהּ^(א) בְּאַתָּרָא.

דון אותו בעונשים שונים, וישאר בעיניך חייב כבתחילה.

עֶבֶד דִּינָא לְנַפְשָׁךְ תִּיתֵב וְתִנְקֹט פְּזָרָא.

עשה משפט לעצמך ותשב לידנו ותקח בידך מקל להכות הרוצה לפגוע בנו.

יִקָּב דִּינָא לְטוֹרָא וְתִיתִי לְבֵית דִּין אֲרוּרָא.

יקוב הדין את ההר ותביא אומה ארורה לבית דינך.

טַעוֹן אֲבוּהוֹן דִּיתָמִי אָנָּא בְּטַעֲנָה גְמוּרָא.

וטעון – "אבי יתומים אנכי" בטענה גמורה.

אַשְׁמַע לִי קָלָא דְשִׁנּוּאָה בְּבָכִי תַמְרוּרָא.

השמיעני קול שונאי בוכים מרה.

אַף לְכַרְמָךְ לֹא תִקְרַב אֶמְרִין לָךְ נְזִירָא.

למה ה' לא תקרב לכרמך (ישראל), כאילו נדרת בנוזיר.

פְּרָצָה בְּאַחֲרֵי־תָךְ אֵי לֹא תִגְדֹּר גְּדָרָה.

הנה פרצת הכרם הזה באחירותך אם לא תעשה לה גדר.

רַבָּא דְעֵמָה, מְדַבְּרָנָא דְאַמְתָּה בְּחִירָא.

כי אתה רב לעמך ונבחרת מנהיג לאומתך.

יְדֵאוֹן נְשָׂרִיא לְקִנְהוֹן וְיִתְעַדִּי מִשְׁנָאָה בְּתָרָא.

יעלו ישראל לארצם כנשר לקינו ויוסר מראש האויב כתר מלכות.

מִתְפַּנְשִׁין תַּמָּן כָּל־עֲדָרִיא עֲדָרָא עֲדָרָא.

ונאספו שמה כל עדרי צאנך עדר עדר לבדו.

בְּנַחֲמֵן צְפִיפֵן נַחְמִיחוּ בְּשׁוֹרֵן טָבֵן לְבִשְׂרָא.

בנחמות שצפו הנביאים תנחמם ובשורות טובות תבשרם.

רַבֵּן כְּבוֹכְבִּי שְׁמִיא וְכַחֲלָא דְעַפְרָא.

רבות ככוכבי השמים וכחול הארץ.

יִיתִי בַּר נַפְלִי^(ב) לְעֵמָה לְשִׁיזְבָּא לְשִׁאָרָא.

יבא משיח צדקנו להציל את שאריתנו.

יַעְקֹר סוּסוֹן וְרִתִּיכִין וַיִּמָּגֵר רַבְּבִיהוֹן לְאַחוּרָא^(ג).

יעקור סוס ורכב שונאינו ויפיל רוכביהם אחור.

קֹן קְלָמוּסָא וְקֹן מְגִלָּתָא^(ד) לְחַיִּים לֹן לְמַנְזָרָא.

תקן קולמוס ותקן מגילת ספר לגזור לנו חיים.

בִּטֹּל מַעְלָן כָּל־בִּישָׂא גְזָרָה.

בטל מעלינו כל גזרה רעה.

חֲדַשׁ עַלְן שְׁתָּא טַבָּא וְנִהְיָרָא.

חדש עלינו שנה טובה ומאירה.

(א) וְאוֹקִי לָהּ. נ"א לֵן פִּי וְאוֹתֵנוּ הַסָּב לִאֲרִי.

(ב) בַּר נַפְלִי. המשיח (סנהדרין דף כ"ו ע"ב) ע"ש סִבְתָּ דְּיִיד הַנְּפִלָּת. אי נמי ע"פ המדרש (רות פר' ד') על זועזע שנסא את רות, נפיל נסיב לנפילא, פִּי אֲנָשִׁים גְּדוּלִים.

(ג) יַעְקֹר סוּסוֹן וְרִתִּיכִין וַיִּמָּגֵר רַבְּבִיהוֹן לְאַחוּרָא. כן ת"א (בבליקט מט יז) הַנְּפִלָּת עֲקָבִי־סוּס וַיִּפֹּל רַבְּבִי אַחֲדָר.

(ד) קֹן קְלָמוּסָא וְקֹן מְגִלָּתָא (גיטין דף ו' ע"א). פִּירֶשׁ"י תִּיקוֹן הַקּוֹלָמוֹס וְהַקְלָף.

זְכוּת קְדִישִׁי עֲלֵמָא אֲדַכֵּר לְצַעֲיָרָא.

זכות הקדושים אשר בארץ זכור ליעקב הקטן.

וְזְכוּת כָּל דְּקַטְיָלִין עֲלֵךְ וְזְכוּת כָּל תַּנְאָא וְאַמּוֹרָא.

וזכות כל הנהרגים עליך וזכות כל התנאים והאמוראים.

לְקַבֵּל קַטְיָרָא אֲוִקִי לָן סִנְגוֹרָא.

כנגד הקטיגור תושיב סניגור שיליץ בעדנו.

בְּכֵן נְקַדְמֵךְ קַמִּי רִישׁ שְׁתָּא וְכַפּוֹרָא.

לכן באנו לפניך קודם ראש השנה ויום הכיפורים.

דְּכָאָב לֵהּ כְּאַבָּא לְאַסִּיא אֲזֵל לֵהּ אַשּׁוּרָא^(א).

כמו חולה הממהר ללכת אל הרופא.

חִזְק וְקִנְה עִמָּךְ בְּהַגְבָּהָהּ וּבְמַשִּׁיכָהּ וּבְשִׁטְרָא.

קנה עמך בכל אופן ראוי, בחזקה, בהגבהה ובמשיכה ובשטר.

קַיִם אֲנָא מַמִּית וּמַחֲיָה מַחֲיָנָא אַף מַסִּינָא לְקַצִּירָא^(ב).

וקיים בנו מקרא שכתוב (דברים לב לט) אני אמות ואחיה מחצתי ואני ארפא :

מַחֲא וּמַסָּא מַמִּית וּמַחֲיָה. מַסִּיק מַשְׁאֵל לַחֲיִי עֲלֵמָא. בְּרָא בַּד חֵטָא אָבוּהִי
לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מַסָּא לְכַאבָּהּ. עֲבָדָא דְמִרְד נָפֵק בְּקוֹלָר. מִרָה תָּאָב וְתִכְר
קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכַרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִן קַמָּךְ. הָא רֵוִי נִפְשֵׁן בְּגִידִין מְרִינִן. עֲבָדָךְ אֲנִי
וּמְרִדִינִן קַמָּךְ. הָא בְּבִזְתָּא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיּוּתָא. בְּמַטּוּ מִנָּךְ בְּרַחֲמֵךְ
דְּנִפְיִשִׁין. אַסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עֲלֵךְ. עַד דְּלֹא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

קַח תַּחֲנֶה ע"ס א"ב כפול ובמשקל ח' ח' תנועות ובסוף חתום כפול אפרים ברבי יצחק חזק
פיוט זה מתאר את עבודת התמיד בבית המקדש ומתפלל כי קריאתה תיחשב כאילו הקרבנו אותו. עניני עבודת התמיד נלקטו על ידי
הפייטן ממש' תמיד, יומא ומדות.

יִי שׁוֹמְרֵי לְבִיתְךָ נְאֻזָּה.

יי, השומר אותנו, לבית המקדש יפה היתה

שְׁמִירַת קֹדֶשׁ כְּמוֹ נֵר מְצֻה^(ג):

שמירת הקדשים והלויים

אֵלֵהֶם תְּצֻה שְׁמוֹר הָאֲרִיָּאֵל.

ציית אותנו לשמור בבית המקדש.

וְאַתָּה תִּשְׁמֹר שְׁאֵר יִשְׂרָאֵל:

ובשכר זאת אתה שומר על שארית ישראל :

בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מְקוֹמוֹת מְדַבֵּר.

בכ"ד מקומות שמרו לויים וכהנים בבית המקדש ככתוב בדברי הימים (א כו יח).

(א) אשורא (שבת דף קי"ט ע"א). מהר.

(ב) קצירא (ב"ב דף ט"ז ע"ב). חולה.

(ג) שמירת קדש כמו נר מצוה. במדקש (דברים רבה 7 ד) אמר ר' קפרא הנפש והתורה נמשלה בנר, הנפש
לכתיב נר ה' נשמת אדם, והתורה לכתיב כי נר מצוה ותורה אור, אמר הקב"ה לאדם הזה, נרי בידך ונרך
בידי, נרי בידך זו התורה, ונרך בידי זו הנפש, אם שמרת את נרי אני משמר את נרך ואם כבית את נרי אני
מכבה את נרך. עכ"ל. אף כאן הקב"ה אינו זקוק שישמרו עבדיו את בית המקדש מן הגנבים, אלא שמירה זו
היא כמו שמירת כל המצוות, נר מצוה, כי אם נשמר את בית המקדש, ה' ישמר על שארית ישראל, כפי
שממשיך בכתובים הבאים.

מִמְנֵים שׁוֹמְרִים שְׁנִים לְפָרָר^(א):
ובמקום הנקרא פרבר, היו שנים שומרים יחד:

בְּבֵית הַמוֹקֵד זְקָנִים יְשָׁנִים.

בְּחֲצֹת אֱלֹהִים בְּרַעְנָן דְּשָׁנִים:

גְּמוּלֵי פְּרָחִים^(ב) יְנוּבוֹן בְּשִׁיבָה.
כהנים אשר מצעירותם עבדו במקדש נותרו חזקים גם בזקנתם.

בְּהֶקֶף רוֹבֵד^(ג) שְׁנָתָם עֲרָבָה:
ישנו על שורות האבנים המקיפות סביב סביב את בית המוקד:

גָּדַל הַצֵּנֶעַ בְּלָכַת מִסְכָּה.
בצניעות גדולה היה אפשר לצאת דרך מנהרה.

כְּבוֹדוֹ^(ד) מִסְמָן לְיוֹצֵא וְלָבֵא:
המובילה לבית כיסא של כבוד:

דְּרָכִים מְסֻבִּים לְבֵית הַטְּבִילָה.
דרך המנהרה הגיעו גם למקוה.

לְבִלְתִּי טָהוֹר בְּמִקְרָה לְיֵלֶה^(ה):
שם יכול לטבול מי שאירע לו קרי:

דוֹלָקִים נְרוֹת לְכָל־צַד אֹרֶה.
נרות דלקו מכל צד כדי להאיר את המנהרה.

וְטַבֵּל וַיֵּשֶׁב לְצַד הַמְּדוּרָה:

הֵלֵא מַעַט שְׁבָתוֹ בְּנִגְרַע עֲרָפוֹ.
ולא היה נשאר כיון שאינו כשר לעבוד, שהוא טבול יום.

וְשַׁעַר נִפְתָּח וַיֵּצֵא לְדֶרֶכּוֹ:
אלא יצא מיד שנפתח השער:

הַמֵּלֶת מִמֶּנֶּה מְזֹרֵז מִטָּרִים^(ו).
הממונה על הפייסות, קורא בקול ומגיע מוקדם.

לְטָהֲרָה מִשָּׁפִים תְּרוּמָה מְרִים:
לכן מי שרצה לתרום את המזבח היה צריך להקדים ולטבול לפני הגעתו:

וְדַפֵּק וּפְתָח, מִמֶּנֶּה נִכְנָם.
הממונה דפק על דלת בית המוקד, פתחו לו והוא נכנס.

וַיֵּשֶׁן נִקְנָם אֵף בִּי נְאֻנָּם:
בן לוי שנמצא ישן על משמרתו נקנס במלקות ובשריפת בגדיו, גם אם נרדם באונס:

- (א) פרבר (דה"א כו יח). שם מקום במקדש ראשון, אבל לא מלאכתו בבית שני מקום בשם זה.
(ב) גְּמוּלֵי פְּרָחִים. גְּמוּלָה, פי' תינוק. פְּרָחִים, פי' פרחי כהונה, כהנים כעירים. ולכאף' אינו מתיישב עם ההמשך ינובון בשיבה, לכן יש לפקש כהנים שמצערותם עבדו במקדש וכו'.
(ג) בְּהֶקֶף רוֹבֵד. בתמיד (א' א) בית המוקד וכו' מוקף רובדים של אבן, פי' כעין מעלות מסביב.
(ד) כְּבוֹדוֹ. וזה היה כבודו, מלאו נעול, יודע שיש שם אדם (תמיד א' א).
(ה) לְבִלְתִּי טָהוֹר למקרה לילה. המקוה לא היה רק למי שאירע לו קרי, אלא לטבילת כל הכהנים, כיון שאין אדם נכנס לעזרה וכו' ש לעבודה עד שיטבול. בנוסף כל המיסק רגליו טעון טבילה.
(ו) הַמֵּלֶת. קול גדול (נד"ק ומהר"י קרא יחזקאל א' כד). מְטָרִים. ל' טָרָם.

וְקוֹל הַגְּבִינִי^(א) יִזְרַר לְעוֹרָר.

אז כהן ששמו גביני קרא בקול חזק (תמיד ג ח) –

יִשְׁרוּן לְמַעַמַּד לְוִיִּם לְשׁוֹרָר:

קומו ישראל למעמד ולויים לדוכן:

וְרִיזִים יֵצְאוּ חֲלוּקִים לְכֹתִים.

הכהנים יצאו מבית המוקד לעזרה ונחלקו לשתי קבוצות, אלה למזרח ואלה למערב.

בְּשָׁלוֹם לְהַעֲמִיד מִכֵּהֶן חֲבָתִים^(ב):

נפגשו אלה ואלה, אמרו אלה לאלה "שלום הכל שלום" והעמידו כהנים להכין מנחת חביתים:

וְהִירִים לַחֲצוֹת^(ג) וְלִקְמוֹץ נִפְטָר.

למנחת חביתים, חצו עישרון סולת לשתיים ומנחה זו פטורה ממצות קמיצה.

חֲצֵי עִשְׁרוֹן וְכֻלִּיל תִּקְטָר:

כי חצי העישרון מוקטר כולו:

חֲתִית גַּחַל בְּמַחֲתֵת כֶּסֶף^(ד).

מי שזכה במחתה, חתה גחלים מן המזבח במחתת כסף.

בְּאַרְבַּע קִבִּין לְתוֹכָהּ מֵאֶפֶס:

שהכילה ארבעה קבים גחלים:

חֲלִיפָה נָטַל עֲשׂוֹתָהּ מְעֵלָה.

אז לקח מחתה אחרת, יותר יפה.

וְעָרָה לְתוֹכָהּ וְזָהָב פִּלָּה:

שהיא של זהב ושפך את הגחלים לתוכה:

טָפוּל מִפּוֹר בְּאַמָּה יִכְבֵּד^(ה).

קב גחלים התפור על הרצפה, וכיבדו אותם לאמת המים שבעזרה.

פְּסֻכָּתָר כּוֹפֶה לְיוֹם הַמִּכְבָּד:

ובשבת שמו על גחלים אלה כלי גדול הנקרא פסכתר:

טְכוּסִים לְפִים וְלִתְרוֹם זָכָה.

ערכו את הפייס הראשון, ומי שזכה בתרומת הדשן

מִחֶלֶךְ בְּרִגְלָיו לְאוֹר מַעֲרָכָה:

הלך בעזרה לאור אש המערכה, כי עדיין חושך:

יִקְדֵּשׁ קִדּוּשׁ וְנָטַל מַחֲתָה.

קידש ידיו ורגליו מן הכיור, נטל מחתה.

וְעָלָה וְחֲתָה וַיֵּרֶד לְמִטָּה:

עלה לראש המזבח, חתה גחלים, וירד:

(א)

הגביני. פי' במלאכת שלמה (תמיד ג ח) שם הראשון שהיה מכריז שמו גביני ונקראו כולם על שמו.

(ב)

חביתים. מנחת חביתים היתה מוגשת על המזבח יחד עם איברי התמיד, כפי שיתבאר בהמשך, אולם הכנתה לקחה זמן ולכן התחילו לעסוק בה עוד לפני העבודה הראשונה שהיא תרומת הדשן.

(ג)

לחצות. כמו שנאמר (ויקרא ו יג) מִחֲצִיתָהּ בִּבְקָר וּמִחֲצִיתָהּ בְּעֶזְרָה.

(ד)

במחתת כסף. מתאר כאן עבודת המחתה, שלקח גחלים מהמערכה שעל המזבח לאורך הקטרת הקטורת, אולם אין זה מקומו, כי זה היה בפייס השלישי, והפייסן עדיין לא התחיל את הפייס הראשון.

(ה)

טפול מפזר באמה יכבד. במשנה (תמיד ה ה) מי שזכה במחתה נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח ופינה את הגחלים הילך והילך וחתה מן המאוכלות הפנימיות וירד ועירן לתוך של זהב נתפור ממונה בקב גחלים והיה מכבדן לאמה ובשבת כופין עליהם פסכתר. מחתת הכסף היתה ד' קבין ומחתת הזהב ג' קבין, לכן התפור קב גחלים על הרצפה בשעה שהיה מערה מזו לזו.

יְדִיָּהֶם מִקְדָּשִׁים וְגַם רַגְלֵיהֶם.

אז קידשו ידיהם ורגליהם כל הכהנים.

לְהוֹצִיא דָּשָׁן מְכִינִים כְּלִיָּהֶם:

והכינו כלים כדי לסלק בהם את האפר שעל המזבח:

כְּלִי מִגְרָפוֹת בְּלִי מִתְּלָאוֹת^(א).

עם מגרפות בלי עצלות.

פְּעָמִים עָלָיו כְּמוֹ שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת:

לפעמים היה על המזבח שלוש מאות כור אפר:

כְּבוֹדוֹ מֵרָאִים לְעוֹלֵי רַגְלִים.

בפרט ברגלים להראות כבוד המזבח שנקרבו עליו הרבה קרבנות.

בְּבֹא לְרֵאוֹת בִּיפִי נְעָלִים:

בבוא לעזרה עולי רגלים, שנאמר עליהם "מה יפו פעמיו בנעלים":

לֹאֲקֻטִּים בְּבִרְוֹר עֲצֵי הַתְּאֵנָה.

בחרו עצי תאנה יפים.

עֲרוֹךְ מַעֲרָכוֹת שְׁתֵּים הֵנָּה:

לערוך בהם את שתי המערכות:

לְמוֹל הַמִּזְבֵּחַ עֲשׂוֹת הַחֲזִית.

כמין חלון היה משאיר במערכה לצד מזרח שמשם מדליקים אותה.

וַיֵּרְדּוּ וַיָּבֹאוּ לְלִשְׁכַּת גִּזְיֹת:

מִמֶּנֶּה אוֹמֵר צְפוֹת לַמִּזְבֵּחַ.

הממונה ציוה להסתכל למזרח לראות אם הגיע זמן שחיטת התמיד.

וְצוֹפֶה מִזְכִּיר זְכוֹת הָאֶזְרָח^(ב):

והצופה אומר "האיר כל המזרח עד שבחברון" כדי להזכיר זכות אבות:

מִשׁוּךְ הַטֹּלָה לְתַמִּיד נִשְׁמָר.

הביאו טלה מהטלאים שהוכנו לתמיד.

מִבֶּקֶר מִמוֹם בְּלִשְׁכַּת אֹמֶר:

שכבר מבוקר ממום ונמצא בלשכת הטלאים:

נְכוּנִים לְהַרְגִּישׁ עֲזָרָה בְּלָה^(ג).

התכוונו הכהנים ונאספו בעזרה.

בְּפִים שְׁנֵי בְּקוֹל הַהִמְלָה:

כאשר קרא אותם הממונה לערוך את הפייס השני:

נִכְחָם יוֹשֵׁב סִגְן^(ד) הַכֹּהֲנִים.

(א) מִתְּלָאוֹת, וְאִמְרָתָם הֵנָּה מִתְּלָאוֹת (מלאכי א ג) פי' הרד"ק המציא קרבן היה אומר כמה יגע ולואה אני מזה השא שנסאחי על כתפי.

(ב) אֶזְרָח, אֶזְרָח אֶזְרָח (ב"ב דף ט"ו ע"א) ע"ש שצא מן המזרח.

(ג) נְכוּנִים לְהַרְגִּישׁ עֲזָרָה בְּלָה, הפייס עכמו לא היה נערך בעזרה ממש אלא הפייס הראשון בלשכת בית המוקד, בחלק ממנה הקדוש בקדושת עזרה, והפייסות הבאים בלשכת הגזית, בחלק ממנה הקדוש בקדושת עזרה. ועל הפייס שייך לשון רגש, כמו שאמרו (יומא דף כ"ד ע"ב) למה מפיסין וחוזרין ומפיסין אמר רבי יוחנן כדי להרגיש כל העזרה שנאמר אֲשֶׁר יִהְיֶה נִמְתִּיק בֹּד בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגֶשׁ.

(ד) סִגְן הַכֹּהֲנִים, במשנה דתמיד, הממונה, ורש"י פי' צימא דף כ"ח ע"א כי הממונה הוא הסגן.

לְסֵדֶר פַּיִם וְעַל־פִּי נִמְנִים:

סְדוּרִים זֹכִים שֶׁלֹּשָׁה עֶשֶׂר.

זֹכִים בַּפִּי י"ג כהנים, אחד אחרי השני.

וְעַם הַשָּׂחַר שְׁנִים נֶחֱסֵר:

בבוקר היו שני כהנים פחות מבערב (שבערב היו עוד שנים שזכו בגזירי עצים):

סְמוּךְ הַבְּקוֹר לְאוֹר לֵהָב.

ביקרו את התמיד שנית סמוך לשחיטתו לאור האבוקות.

וְהִשְׁקוּ הַתָּמִיד בְּכֹס וְזָהָב:

והשקו אותו (כדי שיהיה קל להפשיטו):

עֲלִית נְתָחִים בְּאַרְךָ לְהַעֲרִיד.

תיאור נתיחת התמיד ארוך הוא. ולכן יש לדלג עליו

וְהֵעֵת לְקַצֵּר וְאִין עֵת לְהַאֲרִיד:

כיון שהעת לקצר:

עֲרִיכַת דִּשּׁוֹן בְּאַרְבַּע פְּלִים.

שני כהנים שזכו בדישון מזבח הזהב ובדישון המנורה לקחו בידם ארבעה כלים.

וְהַכּוֹז וּמְנֵי בִידֵם עוֹלִים:

שהם הכוז (לדישון המנורה) והמני (לדישון מזבח הזהב):

פְּתוּחַ יוֹרֵד וְכִיּוֹן^(א) נִרְגָּשׁ^(ב).

ועוד שני מפתחות כדי להיכנס להיכל ולפתוח את דלתותיו.

וְהַקּוֹל נִשְׁמַע וְשׁוֹחֵט נִגָּשׁ:

וכששמע קול דלתות ההיכל הנפתחות, ניגש מי שזכה בשחיטה לשחוט את התמיד:

פַּיִם קְטוּרַת חֲדָשִׁים פְּלִים^(ג).

לפייס השלישי של קטורת הפיסו רק כהנים שלא זכו בה מעולם.

לְרִצּוֹת פֶּעַל וּלְבָרֶךְ חִילָם:

שנאמר בה "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה" והיא מעשירה, כדי שכולם יזכו לעשירות:

צְרוּפָה מְנוּרָה לְדִשּׁוֹן נִכְנָם.

מי שזכה בדישון המנורה הטהורה דישן ה' הנרות המערביים.

שְׁנִים דּוֹלָקִים לְמִזְרַח פָּנָם:

ומניח את שני הנרות המזרחיים דולקים:

צְפוֹת הָעֵדוּת בִּינֵר דּוֹלָק.

ונר ב' מהמזרח הנקרא נר מערבי דלק מערב עד ערב, עדות כי השכינה שורה בישראל.

וְאַף כִּי שִׁמְנוֹ בְּחֶלֶק בְּחֶלֶק:

שהרי לא שמו בו שמן אלא כדי הלילה כמו בשאר הנרות:

קִדְשׁוֹ לְנוֹסֶם בְּעֶרְךָ גֵּרוֹת.

כל לילה הקב"ה עשה נס לישראל על ידי הנרות.

(א) פתוח יורד וכיון. כדתנן בתמיד (ג ו) ושתי מפתחות, אחד יורד לאמת השחי, ואחד פותח כיון, פי' במפתח

הראשון היה צריך להכניס את זרועו בחור שדלת עד אכיליו ולפתוח מצפנים והמפתח השני היה מפתח רגיל, ושני מפתחות אלה היו כדי לפתוח את הפשפש האפוני דרכו נכנס לתא ומן התא להיכל.

(ב) נרגש. מרמז לקול שער ההיכל שנפתח דתנן מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנפתח (תמיד ג ח).

(ג) חדשים בולם. לא ידעתי למה פירש כאן פייס הקטורת, כאשר לפי פשטות לשון המשנה לא היו מפיסין לקטורת עד לאחר שקראו קריאת שמע.

הֵי־שׁ בָּם צָרָה לְיוֹצֵר מְאֹרֹת^(א):

והוא אינו צריך לאור, שהרי הוא יוצר המאורות:

קְרוֹתֶם אֶת־שְׁמֵעַ וְעֶשֶׂר עֲרֻכֹת.

קראו שמע ועשרת הדיברות.

יְבָרְכוּ הָעַם בְּשֵׁלֶשׁ בְּרָכֹת^(ב):

ובירכו את ישראל ג' ברכות, אמת ויציב, רצה, שים שלום:

רְאוּיִם חֲדָשִׁים הֵלֵא עִם יִשְׁנִים.

חדשים גם ישנים.

לְהַפִּים לַעֲבֹד בְּעֶלְם שְׂשׁוֹנִים:

יכלו להשתתף בשמחה לפייס: עליסה וששון שניהם לשון שמחה

רְבִיעִי לְהַרְגִּישׁ עֲלֹת אֲבָרִים.

הרביעי – מי מעלה איברים.

הֵלֵא מִן־כֶּבֶשׂ מִזֵּבַח לְהָרִים:

מן הכבש למזבח:

שְׁלוֹחַ בְּגָדִים מְסֻרִים בְּהֶנִּים.

אז הכהנים שלא זכו באף פייס היו צריכים להפשיט בגדי כהונה.

לְהַפְשִׁיט אוֹתָם בְּיַד חֲזָנִים:

ולצורך כך מסרו את עצמם בידי החזנים:

שְׁלֹשָׁה וְתִשְׁעִים כְּלֵי הַשָּׁרֵת.

צ"ג כלי שרת שימשו במקדש.

וּמִשָּׁם בָּזָד וְכַף הַקְטָרֶת^(ג):

מהם לקחו בזד וכף לצורך הקטורת: בזד כף קטן

תְּפוּשׁ מִגִּרְפָּה^(ד) לְבֵין הָאוֹלָם.

נטל אחד את המגרפה, ובין האולם ולמזבח

וְרָקָה לְרִצְפָּה וְרַעֲשׁוּ כָלָם:

תְּהַלֵּה בְּעֵתָהּ לְכָל־בְּנֵי לְוִיָּה.

כששמעו קולה, נאספו הלויים לשיר.

וְרָצוּ לְקוֹלָהּ לְהַשְׁתַּחֲוִיָּה:

והכהנים להשתחוות:

אֲחֻזִּים בְּיָדָם כְּלֵי דְשׁוֹנִים.

ואז מדשן מזבח פנימי ומנורה נכנסים שוב להיכל. ומוציאים את הטני ואת הכוז.

לְהַשְׁתַּחֲוֹאָה בְּבוֹאָם שׁוֹנִים:

ומשתחוים ויוצאים:

אֲשֶׁר לוֹ מַחְתָּה לְבַל יִכּוֹה.

מי שזכה במחתת הגחלים, כדי שלא ייכזה,

(א) היש בה צורך ליוצר המאורות. במדרש (ויק"ר לא ח) הגלגל הזה של חמה אחד ממשמשי הוא ובשעה שיוצאה לעולם אין כל צריה יכולה ליזון עיניו ממנה וכו' ולאורך אני צריך.

(ב) בשלוש ברכות. וי"א שלא היו אומרים שים שלום, אלא קראו ברכת כהנים ללא נשיאת כפים.

(ג) בזד וכף הקטורת. הבזד היה גדוש קטורת ונתנו אותו לתוך הכף, שאם יתפזר מהקטורת, יתפזר לתוך הכף.

(ד) מגרפה דהכלא, כלי שיר שהיה מוֹלֵא מִיָּנִי זֶמֶר רַבִּים (משנה תמיד ו, ערכין דף י' ע"ב).

מִזְרֹז לְהִתְחִיל וְהוּא מִשְׁתַּחֲוֶה:

היה מזדרז לשפוך את הגחלים על מזבח הזהב, השתחוה ויצא:

פָּרַשׁ הָעוֹמְדִים וְהִחֵל לְהִקְטִיר.

יצאו כולם, ואז מי שזכה בקטורת הקטיר את הקטורת.

שָׁחוּחַ יֵצֵא בְּדֶרֶךְ מִפְטִיר:

השתחוה ויצא כדרך מי שנפטר ממלך:

פָּרַם^(א) הָעָרֵב בְּמַעֲשֵׂה שָׁחַר.

מעשה קטורת הערב כמו של בוקר.

וְעָרַךְ נְרוֹת לְאַחֲרֵי אַחֵר:

ולאחריה הדליקו נרות המנורה:

רְאוּתָם נִכְנָם גְּדוֹל הָאֲחִים.

אם ראו שכהן גדול בא להיכנס להשתחוות.

שְׁלֹשָׁה אוֹחִזִּים וְכָלֶם שָׁחִים:

שלושה כהנים אוחזים בו, וכולם משתחוים עמו:

רְצוּיִם יֵצְאוּ אֶחָדִים כָּלֶם.

אחרי שסיימו את העבודה לרצון לפני ה' יצאו כל הכהנים.

וְעָלוּ וְעָמְדוּ בְּמַעְלֹת אוֹלָם^(ב):

על מדרגות העולות לאולם:

יְבָרְכוּ הָעָם בְּרָכָה אַחַת^(ג).

ברכת כהנים בנשיאת כפים.

וְהִיא הַמַּעֲלָה בְּשׁוֹבָה וְנִנְחַת^(ד):

והיא ברכה טובה הנותנת שלום ומנוחה:

יְדִיָּהֶם נִשְׁוֹאִים לְגַב רְאִישֵׁיהֶם.

במקדש, ידי הכהנים נשואים למעלה מראשיהם.

לְבָרֶךְ הָעָם בְּשֵׁם אֱלֹהֵיהֶם:

ובירכו בשם ככתבו:

מִזְמַן סֶגֶן בְּיָמִין לְהַעֲלֹת.

הסגן עלה לכבש בצד ימין של

מִשְׁרֵת גְּדוֹל בְּחָפִץ לַעֲלֹת:

כהן גדול כאשר כהן גדול רצה להקטיר את איברי התמיד:

מִסֵּדֶר רִאשׁוֹן לְהוֹשִׁיט עֲדִיו.

הושיטו לו את איברי התמיד לפי סדרם, הראש והרגל תחילה וכן הלאה.

סִמּוֹךְ לְנִתְחִים אֲמוּנָה יְדִיו^(ה):

וכהן גדול סמך ידיו עליהם לפני שהוא זורקם לאש:

(א) פָּרַם. כינוי לקטורת שהיה מקטיר ממנה פרם (חז"ל מנה) בשחרית ופרם בין הערבדים (כריתות דף ה' ע"א).

(ב) אוֹלָם. חדר שלפני ההיכל (ראה מידות פ"ג מ"ז).

(ג) בְּרָכָה אַחַת. במשנה (סוטה 11) ברכת כהנים כילד, במדינה אומרים אותה שלש ברכות (פי' עונים אמן בין פסוק לפסוק), ובמקדש ברכה אחת (אין עונים אמן בין פסוק לפסוק).

(ד) הַמַּעֲלָה. אולי כ"ל מַעֲלָה. בְּשׁוֹבָה וְנִנְחַת (ישעיה ל טו). פירש"י ביישוב ומרגוע.

(ה) אֲמוּנָה יְדִיו. פי' הרים את הנתחים בידיו, ל' וּבְנִתִיךְ עַל צֵד תִּאֲמָנָה (ישעיה ס ד), פי' תורמנה כמו שת"י

יתנסבון. וכן יש לפרש (שמות יז יב) וַיְהִי יְדֵי אֲמוּנָה, נשואות כלפי מעלה כמו שת"א פרישן, ובתרגום

ירושלמי זקפן.

בְּבֹאוֹ לְהַקִּיף לְנֶפֶךְ נֹתָנִים.

הלך כהן גדול סביב המזבח ואז הביאו לו יין לנסך.

וְתַקְעוּ חֲצוֹצְרוֹת שְׁנֵי הַכֹּהֲנִים:

בְּרַבִּי תְקִיעוֹת בְּקָרֵב נֶסֶךְ.

לפני הניסוך תקעו.

בְּסוּדָר לְהִנִּיף בְּשַׁחַה לְנֶפֶךְ:

וכשהתכופף לנסך, הניפו בסודר:

יִצְלָצֵל בְּצִלְצֵל בְּקוֹל הוֹדִיָּה.

וְהַשִּׁיר הַחֵל וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה:

צְפוּפִים עוֹמְדִים לְקוֹל הַתְּרוּעָה.

העומדים צפופים בעזרה, כששמעו את החצוצרות

וְעַל כָּל־פֶּרֶק בְּבֶרֶךְ בְּרִיעָה:

כרעו על ברכיהם, וכן בסוף כל פרק בשיר:

חֲלִילִים וְאַבּוֹב וְקוֹל בְּנוֹרֵי.

כל אלה כלי זמר

אֱלֹהִים יָשִׁיב הַמִּזֶּן קוֹל שִׁירֵי:

חֶסֶל הַתָּמִיד עֲבוֹדַת סְפּוֹר.

יִצְרָף אֱלֹהִים לְיוֹם הַכְּפוּר^(א):

קִדְּשָׁה שְׁלִישִׁית לְעֹמֶךָ תָּבִיא.

בית מקדש שלישי

בְּאוֹרִים וְתַמִּים בְּמֶלֶךְ וְנָבִיא:

עם כל הדברים שהיו חסרים בזמן בית שני – אורים ותומים מלך ונביא:

חֲדָשָׁה תַּחֲדָשׁ וְטַמְאָה תַעֲבִיר.

קדושה חדשה

וְהָשִׁב עֲבוֹדָה לְסֹדֶר הַדְּבִיר:

בית המקדש:

זְבוּל מְקֻדָּשׁ תִּפְאֹר לְהַעֲמִיד.

בית

וְקִרְבֵּן נִקְרִיב בְּמוֹעֲדוֹ תָּמִיד:

קָנָה קִנְיָנָךְ בְּכָבוֹד לְהַעֲמִיד.

קנה עמך והחזירהו לכבודו כימי קדם.

(א) יצרף אֱלֹהִים לְיוֹם הַכְּפוּר. נראה כי פיוט זה נתקן לאמרו סמוך ליום כיפור, כמנהגנו, ומנקה כי ייחשבו לנו כאילו קראנו אותו גם ביום כיפור עצמו.

וְנִעְרֹף עֶרְףְּ וְשִׁלְחָן⁽⁶⁾ תָּמִיד:
ונשים לחם הפנים על השולחן:

וְנִחֲזָה כְּבוֹדָךְ לִפְנֵי תָמִיד.

ונזכה לראות בפנינו בכבוד השכינה בבית המקדש.

וְגַם מִתְנוּסִם בְּלֶחֶם תָּמִיד:

ובנס הנעשה בלחם הפנים, שנשאר חם ח' ימים מעת אפייתו ועד אכילתו:

קְרוּבָה יְשׁוּעָה שְׁנַת שְׁלוֹמִים.

קרב ישועה ושנת נקמה.

לְצִיּוֹן תָּשִׁיב בְּרָבִים רַחֲמִים:

מִכְנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַּעַל הַרַחֲמִים: מְשֻׁמֵּי תִפְלָה הַשְּׁמִיעוּ תִפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מְשֻׁמֵּי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְנִיסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבּוּ תַחֲנוּנָה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאַל: הַזְכִּירוּ לִפְנֵינוּ הַשְּׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהֱבָתָם וַיַּחֲיֶה זֶרַעַם שֶׁלֹא תֵאבֵד שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֵאֵן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וּלְשִׁנְיָנָה: מֵהֵרָ עָנְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפָדְנוּ מִכַּלְגִּזְרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךְ וְעַמּוּךְ:

מָרֵן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנֵן בְּעִבְדָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא שְׂרִינֵן. מְרִירוֹן נִפְשִׁין מַעֲקָתֵן דְּנִפְשִׁין. חֵילָא לִית בֵּן לְרַצְוִיָּה, מָרֵן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרוֹת עִם אֲבִהֶתְנָא:

מָרֵן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנֵן כְּבֵר שְׂבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׂבִיָּא בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. חֵב לֵן שְׂאֵלְתִין וּבַעֲוִיתִין. דִּלָּא נְהִידֵר רִיקָם מִן קַמָּךְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאֲמוֹרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמָךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשֻׁלָּשִׁים בְּשָׁלֹשׁ קְדֻשּׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלִּבֵּנוּ חָנּוּ וְעָנְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנו:

(6) וְשִׁלְחָן. כ"א בְּשִׁלְחָן.

וְאִנְחָנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחַסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: יְהִי־חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרְנוּ עֲוֹנוֹת רִאשֹׁנִים מִהֵרָ יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חָנּוּנוּ יְיָ חָנּוּנוּ כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בּוֹ: בְּרָגָז רַחֵם תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהִצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

וְתִגְדֹּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וְיִמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֶה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

וְיִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֶה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובכרחון את־תפלתנו:

תתקבל צלותהון ובעותהון דכל־ישראל קדם אבוהון די בשמיא ואמרו אמן:

ק' יהי שם יי מברך מעתה ועד־עולם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות לערב יום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי בְּכָלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנָּה פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דְּפָקְנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דְּפָקְנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שְׁמַע תַּפִּלָּה:

שְׁמַע תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יְבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יְבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבָרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְךָ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קָרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחֵנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲשֶׂתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחֵנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשׁ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשׁ וְנוֹדָה
אֶת־שְׁמֶךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֶךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחְדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ וְיִזְמְרוּ שְׁמֶךָ סֵלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעֵשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדָּךְ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנָּצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים פי לך יאתה פי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין פמוך: מאין פמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: פי מי בשחק יערך ליי ידמה ליי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונורא על־פלסביו: יי אהי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי פמה נאדר
פקדש נורא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו פי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה ליי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: צדק ומשפט מכון בסאך חסד
ואמת יקדמו פניך: לך יום אף־לך לילה אתה הכינות מאור ושמש: לך שמים
אף־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה הצבת כל־גבולות ארץ קוץ וחרף
אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לוינת תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת
בעוז ים שפרת ראשי תנינים על־המים: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת
נהרות איתן: אשר־לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: אשר בידו
מחקרי־ארץ ותועפות הרים לו: אשר בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש:
הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלך: הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה
למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען שמך, בעבור כבוד שמך, פי א
רחום וחנון שמך: למען־שמך יי וסלחת לעוננו פי רב־הוא: פי לא על־צדקתינו
אנחנו מפילים תחנונינו לפניך פי על־רחמיך הרבים:

קט פתיחה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שלמה בר יצחק הוא רש"י

יי אהי הצבאות נורא בעל־זנים.

אמרת שובו בנים סרבנים.

בואו עדי בתודה וב־רננים.

בקשו פני בבכי ובתחנונים.

גם פי נסתמה תפלת הגוים.

אע"פ שנסגרו שערי תפלה. הגיון ל' תפילה

גלי^(א) שבים פתוחים כיונים^(ב).

שערי תשובה תמיד נפתחים מהר.

דברך נצב לעולמי עדנים^(ג).

הבטחתך לדון בריותיך ברחמים קיימת לעד.

(א) גלי. ללחות, כדאי' במס' ב"ק (דף קי"ב ע"א) טרק גלי, פירש"י סגר את הדלת.

(ב) כיון. מהר, כדתנן (תמיד ג ו) פותח כיון, וכן פירש"י פסחים דף ל"ז ע"א כיון מהר. במדרש (דברים רבה ב יב) שערי תפילה פעמים פתוחים ופעמים נעולים אבל שערי תשובה לעולם נפתחים.

(ג) דברך נצב לעולמי עדנים. כ"ס לעולם ה' דברך נצב בשמים (תהלים קיט פט) וזילקו"ש פי' קיים דברך שהתקנת עם אדם שכשם שדנת אותו ברחמים כך אתה דן את כל הצורות אחריו ועיין בר"ן סוף מס' ר"ה שפירש כי זו כוונת התפילה ודברך אמת וקיים לעד.

דְּרָכֵי טוֹבָךְ נִצַּח לֹא שׁוֹנִים.

הִנֵּנוּ אֶתְּנוּ לָךְ בְּדָלִים וְאַבְיוֹנִים.

הַצִּדְקָה לָךְ וְלָנוּ הָעוֹנִים.

וְעַדִּיךָ יִשְׁכְּנוּ בְּבֹשֶׁת פָּנִים.

וְעַל דִּלְתוֹתֶיךָ הוֹגִים פְּיוֹנִים.

זָכְרָנוּ לְחַיִּים מִתְקַנִּים.

זִכָּה כְּתַמִּינוּ צָחִים מְלַבְּנִים.

טוהר כתמי עוונותינו לא ולכן ענין אחד

חֲטָאת נְעוּרֵינוּ יִמָּחוּ בְּעֵנָנִים.

חֲדָשׁ יָמֵינוּ בְּיָמִים קִדְמוֹנִים.

טְמֵאָה הָעֶבֶר וְהַתֵּם הַיִּדּוֹנִים.

וייתמו עוונותינו.

טְהַרְהָ תִּזְרוֹק מִים נְאֻמִּים^(א).

יִדְעֵנוּ רְשָׁעֵנוּ סָרְבִּים וְסִלּוֹנִים^(ב).

כי סירבנו לעשות טוב והיינו כקוצים.

יִקְשׁוּת עֲרִפְנוּ חֶסֶן בְּאֵלּוֹנִים.

קשי ערפנו חזק כעץ האלון.

כָּרֶם נִטְעֵנוּ סִגְסוּג נִצָּנִים^(ג).

כרמנו שהיה מסגסג ופורח.

כֶּסֶף פָּנֵינוּ חֲרָלִים קְמָשׁוֹנִים.

עכשיו גדלו בו כל מיני קוצים.

לְמוֹדֵי הָרֶעַ, צְמוּדֵי חֲמָנִים^(ד).

מורגלים לעשות רע, ודבוקים בעבודה זרה.

לֹאֲקֵחֵי שִׁחַד רוֹדְפֵי שְׁלֵמוֹנִים^(ה).

שוחד ושלמונים ענין אחד

מִהָרָה קִלְקֵלְנוּ חֲפֶת הַתּוֹנִים^(ו).

מיד אחרי מתן תורה חטאנו בעגל.

(א) מים נאמנים (ישעיה לג טז). מים שאינם פוסקים (ת"י).

(ב) סלונים. קואים (רש"י יחזקאל ב ו).

(ג) סגסוג נצנים. ע"ש הכתוב ביום נִטְעָה תִּשְׁשִׁי (ישעיה יז יא).

(ד) חמנים. ע"ז (רש"י ויקרא כו ב).

(ה) רֹדֵף שְׁלֵמוֹנִים (ישעיה א כג). ת"י אמרין גבר לחצריה עבד לי טב דיני ואשלם לך כדינך.

(ו) קלקלנו חופת חיתונים. בשבת (דף פ"ח ע"ב) עלובה כלה שזינתה בחוץ חופתה.

מֵאֵז הוֹסַגְנוּ לְאַחֹר וְלֹא לְפָנִים.

הלכנו אחורה ולא התקדמנו.

נָעוּ זִבְחֵי צֶדֶק הַכֹּהֲרִים הַמְּשֻׁנִּים^(א).

בטלו קרבנות של צאן שֶׁמֶן ובהמות בריאות.

נִיחַחֵי רֵיחַ קִטְרֶת סַמָּמִים.

שֶׁר הַמְּשִׁים יוֹעֵץ וְנִשְׁוֹא פָּנִים^(ב).

אבדו חכמים מישראל.

סָגַן וּמִשׁוּחַ לְיָמִים וְאַהֲרָנִים.

וכן כהנים ולויים. מִשְׁחָה הָיְינוּ כֹהֵן גָּדוֹל

עֲמִידַתְנוּ רָאָה דְּלִים וְרִיקָנִים.

עֲצִבֵי רוּחַ, מְרוֹרִים פְּלֻעָנִים.

פְּקֻדְנוֹךְ בַּצָּר לַחֹשׁ צְקוֹנִים.

זכרנו אותך ובאנו אליך בצר לנו, לשפוך תפילה בלחש.

פָּחַד דִּינְךָ דּוֹאֲגִים וּמִתְאַוְּנִים^(ג).

דואגים ומצטערים מחמת פחד הדין.

צִמְחַ צִדְקָה^(ד) הַצִּמְח לְנֶאֱמָנִים.

מלך המשיח

צִוְהָ לְהַעֲבִיר עֲוֹנוֹת רֹאשׁוֹנִים.

קוֹל הַקּוֹרֵא יִשְׁבִּית מְדִינִים.

קול תפילתנו יבטל את הקטרוגים.

כַּטְגֹּר יֶהֱם, יִשְׁתַּק נְרָגָנִים^(ה).

ישתיק המקטרגים והמוציאים עלינו דיבה.

רוּחַ נְבִאָה דִּכְאוֹת לֵב וְשִׁבְרוֹנִים.

שברון הלב.

רָצוֹן יַעֲלוּ בְּחֻלְבֵי קָרְבָּנִים^(ו).

יעלה לרצון כמו קרבנות.

שְׁבוּעַת אֲבוֹת קָיָם לְבָנִים.

(א) הַכֹּהֲרִים הַמְּשֻׁנִּים (ס"א טו ט). ת"י שמיניאל ופטיומיאל.

(ב) שֶׁר הַמְּשִׁים וכו'. ע"פ לה"כ (ישעיה ג) כִּי הָיָה הָאֲדוֹן ה' צִבְאוֹת מְסִיר מִירוּשָׁלַיִם וגו' שֶׁר הַמְּשִׁים וְנִשְׁוֹא פָּנִים וְיוֹעֵץ ודָּרְשׁוּ בַּחֲגִיגָה (דף י"ד ע"א) שֶׁר הַמְּשִׁים אֵל תִּיקְרִי שֶׁר חַמִּישִׁים אֵלָּא שֶׁר חוֹמָשִׁין זֶה שְׂוֹדֵעַ לִשְׂאֵל וּלְיִתֵּן בַּחֲמִישָׁה חוֹמָשִׁי תוֹרָה. וְנִשְׁוֹא פָּנִים, זֶה שְׁנוּשָׁאִין פָּנִים בַּעֲבוּרָם לְמַעַלָּה כְּגוֹן ר' חֲנִינָא בֶן דּוּסָא, לְמַטָּה כְּגוֹן ר' אֲבָהוּ בִּי קִיסָר. וְיוֹעֵץ, שְׂוֹדֵעַ לַעֲבֹד שָׂנִים וּלְקַבֵּעַ חוֹדָשִׁים.

(ג) וּמִתְאַוְּנִים (במדבר יא א). ת"י מלְטַעֲרִין.

(ד) צִמְחַ צִדְקָה (ישעיה לג טו). ת"י מִשִּׁחַ.

(ה) נְרָגָנִים. פִּירָשׁ"י (דברים א כז) אִם הַמּוֹלִיא דִּיבָה, בַּשְּׁעִית לִר' יוֹנָה (ג רל"א) נִרְגָּן נִקְרָא הָדֵן כָּל דָּבָר לַחוּצָה וְלֹא לְבֵית וְכָל שְׂגָגָה יֵשִׁים לְזִדּוֹן.

(ו) בַּחֲלָבֵי קָרְבָּנִים. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבָּרָה (תהלים נא יט).

שׁוּעַת קוֹרְאֶיךָ תִּשְׁמַע מִפְּעוֹנִים.

ממקום שבתך.

תִּכְיֶין לָבָם לִירְאָתְךָ מוֹכְנִים.

כדי שיהיו מוכנים ליראה אותך.

תִּקְשִׁיב אֲזוּנְךָ שִׁיחַ חֲנוּנִים.

שׁוּב לְהַעֲלוֹת עִמָּךְ מִשְׁאוּנִים^(א).

ממים רבים בהם הם טובעים.

מִחֵר יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ קִדְמוֹנִים.

בְּרִיבָם יֵצְאוּ חֲנוּנֶיךָ בְּנִים.

זכאים.

קוֹיִם חֲסִדֶיךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ שְׁעוֹנִים:

נשענים:

מקווים

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֶתְּהָ הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרַאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֶתְּהָ הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל הָר סִינִי וְהִרְאִיתָ דְרָכֶיךָ טוֹבָה לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֲסִדֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אֶתְּהָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן בְּתוֹב. וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֵתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֹזֵן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֵל אֲרָךְ אַפִּים אֶתְּהָ. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדֶרֶךְ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גִּדַּלְתָּ רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֵרַע יִדִּידֶיךָ: תִּפְּנֹן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֶתְּהָ הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפְלָה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹנוּ מְקַדֵּם: מִחֲרוֹן אַפָּךָ שׁוֹב. כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כְּתוּב: וּבְצִל כְּנָפֶיךָ נִחָסָה וְנִתְלוֹנָן. כְּיוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן: תַּעֲבֹר עַל־פֶּשַׁע וְתִמְחָה אִשָּׁם. כְּיוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שָׁם: תִּתְּאוּן שׁוּעֵתֵנוּ וְתִקְשִׁיב מִנּוּ מֵאֹמֶר. כְּיוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשָׁם נִאֲמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילֵנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אֶתְּהָ אֲדֹנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קוֹרְאֶיךָ:

וְעֵתְהָ יִגְדֵּל־נָא כֹחַ אֲדֹנִי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמִיכוּן וּבְחַיִּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבְזִמְזָא קָרִיב וְאִמְרוּ אִמּוֹן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

(א) שאון. מים רבים, כמו שפירשו רש"י ואבן עזרא על הפסוק וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן (תהלים מ ג).

יִתְבָּרֵךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרומֶם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלֵּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאַמִּירָן
בְּעֵלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֶךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מְלֻמְנוֹת וְחַטֹּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסִּפֵּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אָבוֹתֵינוּ
כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא
כִּחְטֵאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵנוּ תִגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
בֵּין הַגִּבֹּר חֲסִידֶךָ עֲלֵינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב בֵּין תִּרְחִיק מִמָּנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
בְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים בֵּין תִּרְחֵם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּם וְהִסְלַחְתָּם כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־בְךָ וּנְתַתָּם
לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׂבִיחָם וְרַחֲמוֹם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמָּקוֹם שְׁבִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֲסִידֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נְאֻמְרָא. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדַבְּרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶיךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׂמֻמֹּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֶנְחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלַּח
אֲדָנִי חֲקִשִּׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

(לט) ע"ס אא"ב גג"ד וכוף חתום יוסף בר יצחק (בכור שור מאורליינש) והצית האחרון מכל
מאמר לקוח ממקראי קדש

אָדוֹן בְּתַקַּח מוֹעֵד לְשִׁפּוֹט מִיִּשְׂרָאֵל בְּתַעֲצוּמֶיךָ.

אֶת־יִצְבָּה בְּפֶלֶץ לְחַלּוֹת פָּנֶיךָ לְרוֹמְמֶךָ.

אני עומד בפלצות

בְּמַעֲשֵׂי לֹא נִשְׁעַנְתִּי כִּי אִם בְּרַחֲמֶיךָ.

יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ (ירמיה יד יז):

גָּזוּ אֱמוּנִים גְּבוּרֵי כַח בְּמָרְץ.

נפטרו לעולמים הצדיקים שהיו מלאים כח לעבוד את בוראם.

גַּם גּוֹדְרֵי גֵדֵר וְעוֹמְדִים בַּפָּרֶץ.

גם הגנו עלינו מכל גזירות קשות.

דוֹרְשֵׁי חֶפְצִים בְּכַח מְשׁוֹכֵן שְׁמִי עָרֶץ.

וידעו לבקש את צרכם מכח מעשיהם הטובים מה' השוכן בשמים.

אָבִד חֲסִיד מִן־הָאָרֶץ (מיכה ז ב):

הֵן קִלּוֹתַי וּמָה אָשִׁיב בְּמוֹפְי.¹

הִנְנִי צָעִיר וּכְאֵין בְּמַפְעָלוֹת כְּפִי.

וְאִיךְ אֶקְוֶה וְאֲנִי רַב דָּפִי.

הַיּוֹת לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִי (תהלים יט טו):

זָחַלְתִּי וְאִירָא מַחֲוֹת דְּעִי.

¹פחדתי מלדבר.

זִדּוֹנִי יִגְוֶרְתִּי וּמָרְד פִּשְׁעִי.

²כי אני ירא מעוונותי.

חֲנוּן רַחֲמָנִי בְּהַתְּוִדוֹתַי וְעֶזְרִי רִשְׁעִי.

שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵי אֱלִיךְ בְּשִׁוְעִי (תהלים כח ז):

טָעִיתִי וְהִנְנִי שָׁב וּמִתְוֹדֶה לַעֲשׂוֹת רָצוֹנְךָ.

טָהוֹר עֵינַיִם, חֲשַׁבְנִי כְּשָׁלֵם לְפָנֶיךָ.

יְהִי הַכֶּנֶם לִי לְפָנִים מִשׁוֹרֶת דִּינְךָ.

וְאִדְעָךְ לְמַעַן אֲמַצֶּא־חַן בְּעֵינֶיךָ (שמות לג יג):

³ואזכה להכיר אותך ועיי' כך למצוא חן בעיניך:

בְּחֶךְ יִגְדִּל־נָא וּבִתְפִלָּתִי הִתְנַאֲחַ.

בְּתַפִּלַּת זָקֵן וְרָגִיל וּפְרָקוֹ נָאֲחַ.

לִבִּי הַנִּשְׁבֵּר הַנִּדְכָּה וְהַנִּכְאָח.

הִבֵּט מִשָּׁמַיִם וִרְאֵה (ישעיה סג טו):

מְרַבִּים צָרָכִי עִמָּךְ וְדַעְתָּם קִצָּרָה.

מַחֲסוֹרָם וּמִשְׁאֲלוֹתָם בֶּל יוּכְלוּ לְסַפְּרָה.

נָא בִּינָה הַגִּיגֵנוּ טָרָם נִקְרָא.

⁴שמע תפלתנו בטרם נקרא.

הֵא הַגָּדֵל הַגָּבֵר וְהַנּוֹרָא (דברים י ז):

סָפוּ גַם כָּלוּ יוֹדְעֵי פִגְיָעָה.

⁵נפטרו ואינם הצדיקים היודעים להתפלל.

סֶדֶר תַּפְלוֹת בְּמַעֲנֶה לְשׁוֹנָם לְהַבִּיעָה.

עֲרָמִים נוֹתְרָנוּ וְרִבְתָּה בָּנוּ הָרָעָה.

עַל־כֵּן לֹא הִשְׁיִגְתָּנוּ יְשׁוּעָה:

פָּנִים אֵין לָנוּ פָּנֶיךָ לְחַלוֹת.

פָּשַׁעֲנוּ וּמָרְדָּנוּ וְעַקְלָנוּ מִסְּלוֹת.

צָדָקָה מִמֶּךָ נִבְקֵשׁ בְּמַעֲרָכֵי תַּהֲלוֹת.

הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בַּלִּילוֹת (תהלים קלד ח):

קְדוֹשׁ, רֵאֵה כִּי פֶם מְלִיץ בְּשׁוֹרָה.

ראה ה' כי אין לנו עוד מי שיודע להתפלל כדין.

קֶבֶל נִיבִי בְּמַרְבִּית תְּשׁוּרָה.

קבל דברי כאילו הקרבתי לפניך הרבה קרבנות.

רִנָּתִי הַיּוֹם תִּהְיֶה בְּכִתְרְךָ קְשׁוֹרָה.

תפילתי

אֵל נֶאֱזָר בְּגִבּוֹרָה (תהלים סה ז):

שְׁוַעְתִּי שָׁעָה וּתְפִלָּתִי תִּהְיֶה נְעִימָה.

שְׁמַע פְּגִיעָתִי בְּפִגְיַעַת תַּמָּה.

שמע תפילתי כאילו אין בה מום.

תַּחֲקֹקְנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וְתִיטִיב לָנוּ הַחֲתִימָה.

תִּלָּה אֶרֶץ עַל־בְּלִימָה (איוב כו ז):

יָדְךָ פָּשׁוּט וְקֶבֶל תְּשׁוּבָתִי בְּמַעֲמָדִי.

סִלַּח־נָא וּמַחֲל רָע מַעֲבָדִי.

מעשי הרעים.

פְּנִיה וְעֲשׂוֹק בְּטוֹבַת מְשַׁחֲרִיךְ, הוֹדִי וּמַעֲוֹדִדִי.

תתפנה כדי לעסוק בטובת המתפללים לפניך

וְאַתָּה יְיָ מִגֵּן בְּעָדִי (תהלים ג ז):

בָּזָה אֵל תְּבֹזָה הוֹד מְלוּלִי.

אל תבזה את התשבחות שאני אומר.

רוֹמְמָתִי הוֹדְךָ לִפְנֵי עֲנִיּוֹת שְׂבָלִי.

מִלֵּא לְטוֹבָה תַּאֲוֹתַי וּמִשְׁאָלַי.

אֱלֹהִים אֲדֹנָי חֵילִי (מזקוק ג יט):

יַעֲרֹב נָא שִׁיחִי וְתַעֲתֵר בְּתַפְלָה.

ותענה

צְרוּף לְחֻשְׁבוֹן כָּל־מַלְּתָה וּמַלְּתָה.

חֲשׁוֹב קְדוֹשׁ מַעֲמָדִי בְּמִנְחָה בְּלוֹלָה.

הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה (תהלים פד ט):

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עָנֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מַחֲאֲנוּשׁ
כִּי־תִזְכְּרֵנוּ וּבֶן־אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ: אַתָּה־הוּא מִלִּבְנוּ מִקֶּדֶם פֶּעַל יְשׁוּעוֹת
בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: אַתָּה־הוּא מִלִּבְנוּ אֱלֹהִים צִוָּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב: חַנּוּן אֲדֹנָי
כִּי אֵלֶיךָ נִקְרָא כָּל־הַיּוֹם: חַי חַי הוּא יוֹדֵךְ כִּמּוֹנוּ הַיּוֹם אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ
אֶל־אֲמִתְּךָ: מַחֲבִצֵּעַ בְּדַמְנוּ בְּרַדְתֵּנוּ אֶל־שַׁחַת הַיּוֹדֵךְ עֶפֶר הַיִּגִּיד
אֲמִתְּךָ: כִּי־תִבְקֹשׁ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ תִדְרוֹשׁ: וְתִפְקְדֵנוּ לְבָקָרִים
לְרִגְעִים תִּבְחָנֵנוּ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטִיחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמִיעָה אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(לו) שְׁנִיָּה ע"ס א"צ וּבְסוּף חֲמוֹס יִצְחָק חֲכֵהֵן הַחֲבֵר חֹזֵק וְאִמָּץ

אֲדוֹן, בְּפִקְדֶיךָ אֲנוֹשׁ לְבָקָרִים. בְּמִצּוֹי הַדִּין אֵל תִּמְתַּח:

גוֹף וּנְשָׁמָה אִם תִּרְיֶבם. דַּחוּ וְלֹא יִכְלוּ קוּם:

הַיּוֹכֵל גָּבַר לְזִכּוֹת בַּמִּשְׁפָּט. וְאִם יֵשׁ בִּידוֹ מַעַשׂ לְהַצְטַדֵּק:

האם יש בידו מעשה להצטדק:

זְרוּי יְחוּמוּ מִלַּחַת סְרוּחָה. חֲבוּי אֲזָרְבוּ בְקָרְבוּ מֵעַת הוֹלְדוֹ:

תחילת בריאתו של אדם מטיפה סרוחה. וטמון יצר הרע בתוכו מעת לידתו:

טָמוֹן הוּא כְּרִשֶׁת לְרִגְלָיו. יִסִּיתָהוּ בְכָל־יּוֹם לַשַּׁחַת לְהַפִּילוֹ:

והוא לו לפח ולמוקש כמו רשת.

כַּח וּגְבוּרָה בַּגּוֹף אֵין. לְפָנָיו לַעֲמוֹד וּלְהַתִּיצֵב:

אין בגוף האדם כח. לעמוד ולהתגבר נגד יצר הרע:

מִיּוֹם עָמְדוֹ עַל־דַּעְתּוֹ. נִפְשׁוּ יֵשִׁים בְּכַפּוֹ לְהִבִּיא לַחֲמוֹ:

מוסר עצמו לסכנה לפרנסתו:

שָׁבַע כָּל־יָמָיו יִגִּיעַ בַּעַם וּמִכְאוּבוֹת. עַד־שׁוּבוֹ לַעֲפָרוֹ לֹא יִשְׁקוּט:

פִּנָּה אָדוֹן בְּעֶצְבוֹן רוּחַ. צִפָּה בְּשִׁבְרוֹן לֵב:

קָרֹב אֶתָּה לָרְחוֹקִים. רוּצָה תִּשׁוּבַת רְשָׁעִים:

שִׁדִּי הַמִּצָּא לְדוֹר־שִׁיף. תֹּאמַר הִנֵּנִי לְמִבְקָשֶׁיךָ:

יְבַשְׁרוּ סִלְחָתִי קוֹרְאֵי בִשְׁמֶךָ. צִדֵּק בַּמִּשְׁפָּט עִם מִי־חֲדִידֶךָ:

למתפללים לפניך תשמיע בשורה טובה – "סלחתיי".

חֲסוּם מְנוּל מִלְּהַרְשִׁיעַ. קִצּוֹף בַּמִּשְׁטִין מִלְּהַשְׁטָיִן:

סתום פיו של שטן שלא יקטרג.

הִקָּם לָנוּ מִלֵּיץ יֵשֶׁר. כִּפֹּר מִצָּאתִי תִשְׁמִיעַ לַשׁוֹכְבִּים:

הַשְׁלַכְנוּ עָלֶיךָ יְהִיבֵנוּ. נָא אֶתָּה תַכְלִפְלָנוּ:

השלכנו עליך את משאנו.

הַעֲתֵר לָנוּ בַתְּפִלָּתֵנוּ. חֲפִצָּנוּ וּבִקְשֵׁתֵנוּ מִלֹּא בִרְחָמִים:

בָּךְ תִּתְּלִינוּ בְּטַחֲוֵנוּ. רַחֲמֶיךָ מִהֲרָה יִקְדְּמוּנוּ:

חֲזֹק וְאַמִּיץ שְׁמֶךָ לֹא שָׁכַחְנוּ. אֲנֵא לְנֹצַח אֵל תִּשְׁכַּחְנוּ:

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵרָשָׁה עֲשֵׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֵנוּ מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתִּיצֵב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי. יי א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲזָן וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וּסְלִיחָה לַעֲוֹנוֹנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:

סָלַח־לָנוּ אֱבִינוּ בִּי חַטָּאוֹנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ בִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדֹנִי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קַרְאִיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ בִּי לֹא־יִצְדָּק לִפְנֶיךָ כְּלַחֲיוֹ: בִּי אָדָם אֵין
צָדִיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה־טוֹב וְלֹא יִחַטָּא: הֵן בְּעֶבְדִּיו לֹא יֵאֱמִין
וּבְמַלְאָכָיו יִשִּׁים תִּהְלַח: אַף כִּי־אֲנוֹשׁ רָמָה וּבֶן־אָדָם תּוֹלַעַה: אָדָם יְלוּד
אִשָּׁה קָצֵר יָמִים וְשִׁבְע־רָגֹז: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחֲנוּ:
כִּי־בֹו יִשְׁמַח לִבְנוּ בִּי בָשָׂם קָדְשׁוֹ בְּטַחֲנוּ: בִּי לֹא יִזְנֶה לְעוֹלָם אֱדֹנִי: בִּי
אִם־הוֹגָה וְרַחֵם כָּרַב חֲסָדִיו:

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרַכְתֶּךָ סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בָּטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קָרְאֵנוּ: בִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ בִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֱדֹנִי
שְׁמַעַה אֱדֹנִי סֶלָחַה אֱדֹנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךְ:

(לח) שניה ע"ס א"ת ב"ש וצסוף חתום אליה בר שמעיה חזק וכל צחיו בני ד' ד' חזנים

אָדוֹן בְּשַׁפְטֶךָ אֲנוֹשׁ רָמָה. תִּזְכּוֹר בְּרָגֹז חַנוּת רַחֵם:

בְּעֶרְפְּךָ דִּין אֲשָׁמִים לִוְכַח. שׁוּגָה וּפְתִי זִכָּה וְחֻצֶּיךָ:

נְמוּל חֶסֶד וְטוֹבָה לְחַיִּיבִים. רִיב אֵל תִּמְתַּח לְמִצּוֹי:

דְּלִי מַעַשׂ וְרִיקִי כְשָׁרוֹן. קוֹרְאִים אֵלֶיךָ, לָמוּ הַמִּצָּא:

הִנָּנוּ לִפְנֶיךָ בְּאַשְׁמָה רַבָּה. צַפְצוּף מַעַן בִּשְׁנוּ לְפוֹצֵץ:

בושנו לפתוח פה ולהתפלל:

וְאִם מֵאוֹתָ אֲנוֹשׁ הִי־צַדִּיק. פָּנֵי עוֹשֵׂהוּ נִגְבֵּר הִיטָהֵר:

זָדוֹן בְּחִבּוֹ אֶזֶן בְּקִרְבּוֹ. עוֹן מָלֵא וּפִשַׁע רָב:

עבירותיו בתוכו

חֲשָׁבוֹן וְדִין לְמֶלֶךְ הַמַּלְכִּים. סוּפוֹ לִתֵּן כְּבוֹד חֲלִיפָה:

יום המליכה:

טָבַע חוֹתָם בְּכַפּוֹ נִחְרַת. נִגְדַּ פָּנָיו רִשְׁעוֹ יַעֲנֶה:

החוטא חותם בידו על רשימת חטאיו. והיא עונה נגדו:

יִוָּרָה כְּפִים מַעֵץ וַיִּגִּיד. מִקִּיר אֶבֶן תִּקְרָא וְתִזְעַק:

קורות ביתו של אדם יעידו נגדו. וכן אבני ביתו:

כּוֹבֵשׁ פָּנָיו נָדוֹן וְנִכְלָם. לֹא־יֵין נִחָשֵׁב בְּעַמּוּדוֹ לִפְנֶיךָ:

אֲנֵא לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ הִרְצָה. בְּשִׁבְרוֹן רֵאָה, שְׁמוֹר מִדְּחִי:

עבדיך ימצאו היום חנינה. וְכֵן קִרְבְּתָךְ חֲפוּץ בְּבְרָאשׁוֹנָה.

וְכִשְׁלֵג הַלֵּבֶן חֲטָאֵי שׁוֹשְׁנָה:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לַפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנִפְשָׁע וְחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטֹּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אֶל-תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כְּלִיחִי: אֶל-תִּתֵּן יי
מֵאֲוִי רָשָׁע זִמְמוֹ אֶל-תִּפְק יְרוּמוֹ סֵלָה: אֶל-תִּשְׁטַפְנוּ שְׂבִלַת מַיִם
וְאֶל-תִּבְלַעְנוּ מְצוּלָה וְאֶל-תִּאֱמַר-עָלֵינוּ בָּאֵר פִּיחִי: אֶל-תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ
מִעַבְדֶּיךָ כִּי-צָרָלָנוּ מִהֵר עֲנֵנוּ: אֶל-תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִפָּנֵינוּ בְּיוֹם צָרָלָנוּ
הַטַּהֲ-אֵלֵינוּ אֲזַנְךָ בְּיוֹם נִקְרָא מִהֵר עֲנֵנוּ: בָּךְ בְּטַחוֹ אֲבֹתֵינוּ בְּטַחוֹ
וְתִפְלְטֵמוֹ:

לִי חִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְהָ אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תִּאֲחֹר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

(מ) שניה ע"ס א"ב

אֲלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בְּמִתַּח דִּין וּמִרוּץ חֶבֶל.

בדין מתוח וחבלה קשה.

בְּנֵי אֱמוּנָיִךְ אֶל-נָא תַחֲבִיל:

גְּלוֹי הָרִיב לָהֶם נְטוּשׁ.

תציע להם פשרה עוד לפני שתדון אותם.

דְּרוֹשׁ וּבִקֵּשׁ צֹאנְךָ וְאֶל-תִּטּוֹשׁ:

הוֹאֲלֵתָ לַעֲשׂוֹתָם לָךְ לָעֵם.

נשבעת

וְאַל תִּשְׁלַחֵם בְּיַד פִּשְׁעֵם:

וְדוֹנוֹת חֲשִׁבְנָא פְּשָׁגוֹת.

חֲשׂוֹךְ מִזִּידִים נִפְשׁוֹת לָךְ עוֹרְגוֹת:

ומנע ממנו מלחטוא עוד במזיד, כיון שאנחנו צועקים לך:

טָנַף טֹהַר וְתִדִּיחַ פְּתָמִים.

יִצְלַל בְּצוֹל כְּבֹד אֱשָׁמִים:

תשליך במצולות ים את חטאינו:

כָּלָה אֵל תַּעֲשֵׂ וְנִחַרְצָה.

אל תעשה כיליון גמור.

לְקוֹחֶיךָ לְקַח מִיַּד הַנְּטוּיָה וְעֵצָה הִיעוּצָה:

הצל אותנו מהמרימים יד נגדנו והיועצים עלינו רעה:

מוֹעֵד פְּתָקָה לְשִׁפּוֹט מִיִּשְׂרָאִים.

נְזוּף בְּמִשְׁטִין מְלָלִימָה קִטְגוֹרִים:

סֶפֶר זְכָרוֹנוֹת לְפָנֶיךָ בְּהִתְגַּלָּל.

כשאתה קורא במגילת הזכרונות.

עוֹן עֲקָבִים לֹא יִסּוּבֵב לְבַעֲמִים מִתְּבוּלָל:

העברות שזלזלנו בהם לא יגרמו להביא רעה על עם ישראל המעורב בין הגוים:

פֶּשֶׁר הַדִּין וְתִבְצַע הַשּׁוֹרָה.

עשה אתנו פשרה לפניך משורת הדין.

צָרוּף כְּבֹר סִיגִים וּמִהָרָה בְּדִיל לְהַסִּירָה:

נקה כמו בסבון את טומאותינו והסר מלבנו כל פסולת:

קִפּוּי וּמִתָּהּ וְכִדּוֹנָה נִמְסָה.

גוף האדם שעליו נאמר (איוב י) "כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני" חלש כשעוה נמסה.

רָגַע יִגְעֵשׂ אִם בְּמִשְׁפָּט עָלָיו תִּנְשָׂא:

יאבד תוך רגע אם אתה דן אותו במשפט:

שְׁלֵם־לוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַחֶסֶד וְלֹא כְּגִמּוּלוֹ.

תִּכְרִיעַ הַכֶּף לְזִכּוֹתָיו וְלֹא לְחַבְלוֹ:

תִּפְשׁוּט יָד וְתִקְבְּלוֹ.

תשלח ירך

תִּחַנְּנֵנוּ מִרְדֵּת שַׁחַת וּבֹר מְלַחֲטָבִילוֹ:

להציל אותנו מגיהנם:

אֵל מְלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדִּיּוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר

ראשון ראשון מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפִשְׁעִים עוֹשֵׂה צְדָקוֹת
עֹסֵף־לִבָּשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תְּגִמּוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָּעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נָשָׂא עָנֹן וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: לָמָּה לְנִצָּח
תִּשְׁכַּחֲנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאֶרֶץ יָמִים: יְיָ אֱלֹהֵינוּ תוֹכִיחֵנוּ וְאֶל־בְּחֻמָּתְךָ
תִּסְרָנוּ: אֱלֹהֵי יְיָ שׁוּעֵנוּ וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדֵּם: חַנּוּן אֱלֹהִים כְּחֶסֶדְךָ
כָּרֵב רַחֲמֶיךָ מִחַה פֶּשְׁעֵינוּ: פִּנְה־אֵלֵינוּ וְחַנּוּן כִּי־יַחֲיִידִים וְעֲנִיִּים אֲנַחֲנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ בְּיָמֵינוּ הַיּוֹם־קָרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֱדֹנֵי
שְׁמַעְהָ אֱדֹנֵי סִלַּח אֱדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מא) שניה ע"ס א"ב ונסוף חתום בנימן (בר זרח)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵל נָא תִיַּסֵּר בָּאֵי עֲדִיךָ.

כִּי מֵאֵד מִיַּסְרִים בְּמוֹסֵר רַע וְקִשָּׁה:

בייסורין

בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם בַּשָּׁבִי וּבַבִּזָּה נְדוּנִים.

בְּכָל־יּוֹם בְּאֲכֻזָּרִיּוֹת וְשֹׁטֶף אָף:

נָלוּ וְנָעוּ מֵעַל שְׁלַחְנֶךָ.

וּפָזְרוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַדּוֹמָךְ:

בארבע קצוות הארץ:

דִּשּׁוּם רְמָסוֹם רִגְלֵי כָל־מִצִּיק.

וַיִּשִׁיתוּם לְמֶרְמָם כְּחֹמֶר וְטִיט חוֹצוֹת:

שמו אותם במקום שדורסים עליהם

הַשְׁקִיפָה וּרְאֵה בְּעֶלְבּוֹן עָלוּבִיךָ.

כִּי בָאוּ וְנָעוּ עַד־שַׁעְרֵי מוֹת:

והגיעו

וְאִם גָּדַל עֵוֹן עַד שָׁמַי שָׁמַיָּהּ.

רַחֲמֶיךָ יְקַדְמוּנוּ אֲשֶׁר מַעֲוֹלָם:

זְכוֹר שְׁלֹשֶׁת אֵיתָנִי קָדָם.

האבות

הִתְהַיֵּי דְבָקִים בִּירְאֵת יְחֻדְךָ:

חֲשֵׁק חֲבָתָם אֶל־תִּשְׁכַּח לִנְצָח.

כִּי־כֵן הִבְטַחְתָּם בְּיַד רוּעָה נְאֻמָּן:

טָרָם תִּכְלָה שְׁאֲרִית יַעֲקֹב.

יִתְּמוּ רַחֲמֶיךָ וַיִּכְמְרוּ נְחוּמֶיךָ:

יִקְשׁ עֲוִוִּים בְּכֶסֶד־נָא בְּעֶצְמְךָ.

עוונם שהוא להם למוקש

כִּי אֵין לְחַטָּא בְּמִי נָדָה:

כי אין לנו מים מקודשים באפר פרה אדומה לטהר טומאה:

בְּתַנִּי עֲבוּדָה וּלְוִי דוֹכֵן.

וּבְנֵי מַעֲמָדוֹת סֻלְקוּ וְאֵינָם:

לְבָשֵׁנוּ חֲרָפָה וְעָטִינוּ כֶּלֶמָה.

גם עטייה לשון לבישה

כִּי חֲסָרְנוּ כָּל וְנוֹתַרְנוּ כְּכֹלִי רִיק:

מֵאֵז נִטְמִינוּ בְּכָל־מַגַּע טְמֵאָה.

וְאֵין לָנוּ טָהָרָה בְּפֹה לְהִטְהָר:

נָא מְפָרוּמְךָ זְרוּק מִים טְהוֹרִים.

וְהַשְׁרָה שְׂכִינְתְּךָ עַל זֶרַע מְקַדִּישֶׁיךָ:

שְׁמֹאֲלֶךָ דִּחְתָּהּ, יְמִינְךָ תִּקְרַב.

כִּי קִרְבָּתְךָ חַיִּים הִיא לָנוּ:

עַל־מִי נָנוּס מִצֹּא מָנוֹס וְעֲזָרָה.

כִּי־אֵם עָלֶיךָ עוֹנָה בְּעֵת צָרָה:

פְּסִילִים וְגִלּוּלִים אֲשֶׁרִים וְחֲמָנִים.

חֲרָשִׁים וְסוּמִים הָבֵל תַּעֲתוּעִים:

צוּר עוֹלָמִים חַי וְקַיִם לָעַד.

בָּךְ לְבַד מְבִטְחֵנוּ וְאַתָּה תוֹחֲלֵתָנוּ:

קִוִּיךָ אֵל חַי וּבּוֹטְחֶיךָ אֵל אֱמֶת.

אֵל־נָא תְּבַיֵּשׁ מִסֶּכֶר קוֹיִם:

מתוחלת תקוותם :

רֹאה רַפּוּיָנָם וְהַבֵּט בְּשָׁלוֹנָם.

וְהַקֵּל וְהַעֲבֵר כְּבֹד מִשָּׂאָם:

שִׁפְךָ חֲמַתְךָ עַל־עַם לֹא־יִדְעוּךָ.

כִּי אָכְלוּ אֶת־יַעֲקֹב וְאַתָּה־נִוְחוּ הַשָּׁמַיִם:

תָּשִׁיב גְּמוּלָם וְשָׁלֵם בְּמַפְעָלָם.

עַל רוּם קִדְקֹדֶם חֲמָסִם יִרְדּוּ:

ירד על ראשם עונש החמס שעשו :

בֵּין יְבִינּוּ כָל מַאֲמָצִי כְחָךְ.

נַפְסִים בְּהַפְּלִיאוֹךָ לְמַלְמְדֵי נַפְיֶךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֲלֹפִים נִשָּׂא עֲנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלֶּתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל־לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: חַנּוּנוֹ אֱלֹהִים
בְּחֶסֶדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנָה אֵלֵינוּ: כִּי אַתָּה יְיָ מִשְׁגֵּב לְדָךְ מִשְׁגֵּב
לְעֵתוֹת בַּצָּרָה: אֶל־יֵשֶׁב דָּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֶבְיוֹן יִחְלְלוּ שְׁמֶךָ: וְאַנְחָנוּ
עָנִיִּים וְכוֹאֲבִים יִשְׁוַעְתְּךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגְּבֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מב) שניה ע"ס א"ב מחזנו שלמה הבבלי וכל צמיו צני ד' חזנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בָּךְ לְדֹל מְעוֹז. בַּצָּר לֹא מִצּוֹא סֶתֶר:

מקום מחסה:

גִּוְנוֹ חֲטָא גִּוְעַל רָשָׁע. דָּן לְזִכּוֹת מַחֲפֵשׁ צֶדֶק:

אין אתה מסתכל על החטאים. אלא דן את האדם לכף זכות:

הַכֹּל לָךְ מִפֶּרֶשׁ שְׁכָל. וְבַל תַּחֲפֹץ הַתְּבוּנָן אֶזְוֹן:

זֹאת דַּעֲתָנוּ כִּי־יָכֵן דִּרְכֶּךָ. חֲסוֹת בְּצִלְךָ הִנֵּה בָּאֵנוּ:

טוֹב חֲנָם תּוֹשִׁיט לָנוּ. יָמִין סַעַד פְּרוּסַת פֶּתַח:

ה' הטוב, תושיט לנו את ירך בחינם, ותן לנו פרנסה כמי שנותן פרוסת לחם לעני העומד בפתח:

בְּהַקִּישׁ רָשׁ שׁוֹאֵל חֶסֶד. לֹא קַח טוֹב תַּעֲזֹן:

כשאנחנו דופקים כרשים על דלתך, ענה לנו – "קח טוב":

מִדֶּתְךָ כִּי־יָכֵן שָׁבַח. נַעֲזֹר וְיָרֵק מַחֲזִיר מָלֵא:

שבחך הוא כי הבא אליך בידים ריקות יוצא מלפניך מלא כל טוב:

סְמוּךְ נּוֹפֵל לֹא תִבָּזֶה. עֲנִיּוֹת עָנִי קִרְבוֹת תִּרְצֵן:

סמוך נופלים ולא תבזה תפילת עני ותרצה לקרב אותו:

פְּנִיָּם חוֹב יִמָּרֵק חֶסֶד. צוֹ סוֹפֵר כְּתוּב שׁוֹבֵר:

חסדך ימחוק את פנקס חובותינו. צוה לסופר לכתוב לנו שובר:

קוֹל הַקֵּל יַחֲלִיף קָשָׁה. רִצּוֹן יוֹצֵר תִּכְכֵּף יִצָּר:

קול התפילה הקל יסלק מעלינו גזרות קשות. כוף את יצרנו לעשות רצון יוצרנו:

שְׁוֵה לְכַף שִׁית הַקָּרֵב. שְׁלוֹף שְׂרָץ טְבִילָה תַעֲלֶה:

שיהא ליבנו נקי כמו כפנו. נעזוב את החטא הנמשל לשרץ וניטהר בתשובה הדומה למקוה:

תִּבְעֵר רַע תַּעֲבִיר טָמֵא. תֵּת טָהוֹר לְכֵת חֲקִיָּה:

הרחק ממנו את יצרנו הרע המטמא אותנו ונהיה טהורים ללכת בחוקיך:

(מג) ע"ס א"ב

אֶל־בְּאִפֶּךָ פֶּן תִּמְעִיט. בַּצָּר־פְּקֻדָּנוֹךְ צָקוֹן לַחֲשׁ:

אל תמעט אותנו באפך. בצר לנו זכרנו אותך ובאנו לשפוך לפניך את תפילתנו בלחש:

גָּרוֹר מִשׁוֹךְ וּבֶךְ נָרוּץ. דְּבָרְךָ הַטּוֹב יִסְעַד לָנוּ:
משוך אותנו ובעזרתך נרוץ ולא ניכשל.

הַחַיִּישׁ עֶזְרָה וְגַם מִפְּלֹט. וְעֵז תַּעֲזֹר לִקְוֵי סִבְרָךְ:
מהר תתן כח למי שמייחל לך:

זְכוֹר מִכְּתָב זְכוֹן סֵפֶר. חֶסֶד נֶעַר וְאַהֲבַת כְּלוּלוֹת:
זכור מה שכתבת על ידי נביאך (ירמיהו ב ב) "זכרתי לך חסד נעורידך אהבת כלולותיך":

טָרַף וּמִזֹּון לָנוּ תִּכְיֶין. יָדְךָ לֹא כִּבְשָׁר וְדָם:
טרף ענין מזון

כָּגֶשׁ תִּדְּךָ בְּדוּדֵי פֶשַׁע. לוֹ תִּאֲזִין מִצְּאֵתִי כִּפָּר:
כאשר ניגש העני ומתוודה. תשמיע באזניו "סלחתי":

מִנִּי אֶלֶף אֶחָד מִצּוֹא. נָטָה הַכֶּף מִרְדֵּת שְׁחָת:
גם אם מתוך אלף מלאכים נמצא רק אחד שהוא מגיד טוב על אדם. תכריע את הכף לחיים:

סוּטֵן בְּבוֹא לְקַטְרֵג עִמָּךְ. עֲמוֹ לֹא תִסְכֵּים וְתִאֲבָה:
שטן

פִּדְהָ נֶפֶשׁ חוֹכָה לָךְ. צִלַּח רֶכֶב בְּהַדּוּר הַדָּרָךְ:
הצלח במלחמה נגד אויבך כאשר אתה רוכב בהדרת קדש:

קָרַב שְׂאֵרִית מִקְּרֵב הָעַמִּים. רִצָּם חֲשִׁבָם כְּפִטִּל וְכַרְבִּיבִים:
שנהיה רצוים וחשובים לפניך כטל ומטר:

שְׁמֹר אֶלֶת לֹא־יִטָּשׁ. תִּגְדִּיל שְׁמֶךָ הַמִּשְׁתָּה בְּשִׁמְנוֹ:
שמור את שבעתך לא לנטוש אותנו.

אֵל מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עֲמוֹ מַעֲבִיר
ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות
עם־כל־בשר ורוח. לא כְרַעַתָם תִּגְמֹול: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זכר־לנו היום ברית שלש עשרה. כִּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מַחֲלִלְנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: רַבַּת צָרָרוּנִי
מִנְּעוּרֵי יֶאֱמֹר־נָא יִשְׂרָאֵל: רַבַּת צָרָרוּנִי מִנְּעוּרֵי גַם לֹא־יִכְלוּ לִי:
עַל־גְּבִי חָרְשׁוּ חֲרָשִׁים הָאֵרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: יְיָ צִדִּיק קָצִין עֲבוֹת רָשָׁעִים:
יִבְשׁוּ וַיִּסָּגוּ אַחֲרָיו כֹּל שִׁנְאֵי צִיּוֹן: לוֹלִי יְיָ שְׁתָּהִי לָנוּ בְּקוֹם עֲלִינוּ אָדָם:
אֲזִי חַיִּים בְּלָעוּנוּ בַּחֲרוֹת אִפֶּם בָּנוּ: אֲזִי הַמַּיִם שִׁטְפוּנוּ נִחַלָה עָבַר
עַל־נַפְשֵׁנוּ: אֲזִי עָבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַיּוֹדוּנִים: בְּרוּךְ יְיָ שְׁלֹא נִתְּנָנוּ
טָרַף לְשִׁנֵּיהֶם:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צַבְאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבְאוֹת אֲשָׁרִי אָדָם בְּיַמֶּיךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמָּלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מד) ע"ס א"ב וכסוף חתום שם המחנך דויד בר שמואל הלוי חזק ואמין

יְיָ אֱלֹהֵי רַבַּת צָרָרוּנִי מִנְעוּרִי.

בְּקִשְׁתֶּיךָ אִמְצָתָ לְבִי בְּהִיוֹתְךָ בְּעוֹזִרִי.

חזקת

גָּבְרוּ עָתָה וְגַם־עֲתָקוּ שׁוֹבְרִי.

התחזקו

דוֹכְרִים כִּי רָעְדוּ כָּל־אֲבָרִי:

הָיִיתִי חֲרָפָה בֵּינֵיהֶם מִשָּׁל וּשְׁנִינָה.

וַיִּדּוּ אָבֶן כִּי וְהֶאֱרִיכוּ עָלַי מַעַנָּה.

זרקו עלי אבנים וחרשו על גבי.

וַיִּדִּים הֶלִיצוּנִי בְּפִיָּהֶם וּלְשׁוֹנָם שִׁתּוּ כְּחָרֹב שְׁנוֹנָה.

והוציאו עלי שם רע כדי להמיתני.

התלוצצו עלי

חוֹשְׁבִים עָלַי מַחֲשָׁבוֹת רָשָׁע בְּלִי חֲנִינָה:

טוֹפְלִים שָׁקֶר וְכוֹזֵב לְהַתְגַּוֵּל וּלְהַתְנַפֵּל עָלֵינוּ.

ממציאים

יִפְּלוּ מִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם וּמִמַּחֲשָׁבוֹתֵיהֶם וְהִשְׁפִּלְתָּם תַּחֲזִינָה עֵינֵינוּ.

כָּל־תָּה נִפְשָׁנוּ לִישׁוּעָתְךָ לֹא־אֵמַר מָתִי תִנְחַמְנוּ.

מתאוור

לְמַעַן שֵׁם קִדְשְׁךָ עֲשֵׂה, לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ:

מִדַּת טוֹבְךָ וְחֶסֶדֶיךָ הַגָּבֹר עַל צֹאן מִרְעִיתְךָ.

נַעֲנֵנוּ לָךְ, מְחַל, רַבָּה סְלִיחוֹתֶיךָ וּמַחֲלִתְךָ.

חטאנו באמרי פינו

סַעֲדָנוּ וְנוֹשְׁעָה וְהַט לִבָּנוּ לְנִתְיבוֹתֶיךָ.

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ וְאַמּוּנָתְךָ:

פִּדְהָ וְהִצֵּל עַמְּךָ וְרַעֲיָתְךָ מִכַּף מַתְקוֹמֵיהֶם.

הקמים נגדם.

צוֹר צָדִיק גָּדוֹל גָּבוֹר וְנוֹרָא אֵל מוֹשִׁיעֵהָם.

קִדְּשׁ קִדְּשֵׁת שְׁמֶךָ עֲלֵיוֹן קָרוֹב מִצְדִּיקָהֶם.

רְעוּזִי תִרְעֵץ בְּכֻלָּהּ וְנַחֲרָצָה אוֹיְבֵיהֶם וְקַמִּיהֶם:

והעומדים נגדם:

בכיליון גמור

תשבר

שְׁחַרְנוֹךְ בְּתַחֲנָה, הִקְשִׁיבָה אֱלֹהֵינוּ מִלְּפָנֶינוּ וְקִדּוּשֵׁנוּ.

שְׁלוֹם רַב תִּרְבֶּה לְסִגְלָתְךָ, כְּבוֹדֵנוּ וּמְרִים רֹאשֵׁנוּ.

תִּבְעֶנָה שְׁפָתֵינוּ תְּהַלֵּלְךָ כִּי תִצְיִלֵנוּ מִרוּשְׁשֵׁינוּ.

מהשודדים אותנו.

תוֹרַתְךָ וְעִדּוּתֶיךָ שַׁעֲשׁוּעֵינוּ וְכֶם תַּחֲיֵ נַפְשֵׁנוּ:

דָּבַב שְׁפָתִי וְקוֹל תַּחֲנוּנֵי שְׁמָעָה וְהִאֲזִינָה.

וְשִׁיחוֹת דְּבָרֵי לִפְנֶיךָ יִנְעֲמוּ וְכִקְטָרֶת רִצְחָנָא.

יְרִיבֵי רִיב וְחֵית קִנָּה^(א) גָּעַר וּמִקִּנָּה תוֹרִידְנָה.

דְּבִיר קִדְּשֶׁךָ וְאַרְמוֹנְךָ עַל־מִשְׁפָּטוֹ לְכוֹנְנָה:

בְּךָ תִּוְחַלְתִּי וְשִׁבְרִי, רֵם וְנִשָּׂא גֵּאָה גָּדוֹל וְנוֹרָא.

רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדֶיךָ אֲבַקֵּשׁ וְלִישׁוּעָתְךָ תִּמְיֵד אֲשַׁבֵּרָה.

אקווה.

שְׁפָטָה מִשְׁפָּטִי וְנָקָם דָּם עֲבָדֶיךָ שִׁפְכוּ בְּנֵי נָבֵל בְּעֶבְרָה.

מִגֵּר מִתְקוֹמְמֵי וְשִׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַף וְזַעַם וְצָרָה:

חדוף והפוך את אויבי

וְאַתָּה קִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל גּוֹאֲלָם מִלָּכָם וּגְאוּנָם.

אֲשׁוּרִם אִם הָטוּ וּלְבָם הִלֵּךְ אַחֲרַי עֵינָם.

אם הלכו בדרך לא נכונה

לְעֵמֶל יְגוּנָם וּלְכַבֵּד עַל גְּלוּתָם הִבֵּט, מִגִּנָּם.

כינוי לה'

הִבֵּט לַבְּרִית וְהִפְלִיא רַחֲמִים עַל פְּלִיטַת שְׂאוּנָם:

המונים:

לְעִזָּרְתִּי חוֹשֶׁה וְתַחֲזֹק נֶשֶׁק לְקִרְאֵת צָרִי וְאוֹיְבִי.

מהר

וְיִשְׁמַחוּ וִירְנְנוּ חוֹסֵי בְּךָ כִּי תַחֲבוֹשׁ מִכְאוּבִי.

(א) חֵית קִנָּה. חיה הגרה בין הקנים, כינוי למלכות אדום בשמות רבה (לה ה) שכולה חיה מן הקנה, פי' מאותו קנה שנעץ גבריאל צים כאשר נשא שלמה את צה פרעה וממנו נהיה כרך רומי (סנהדרין דף כ"א ע"ב).

יְבוֹשֵׁי וַיִּחַפְּרוּ וַיִּפְּגוּ אַחֲזֹר חֲפִצֵּי קָרְבִּי.

הרוצים להילחם נגדי.

חֵזֶק וְאַמִּץ מֵאַמִּינִיךָ גּוֹאֲלִי וְצוֹר יְשׁוּעָתִי אֱלֹהֵי אָבִי:

אֱלֹהֵי מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֱלֹהֵי הַזֵּרִית לָנוּ לֹא־מָר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקְדָּם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אַפָּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: כִּי־גָדוֹל אַתָּה
וְעוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדָּךְ: כִּי־גָדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ
וְעַד־שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: כִּי אֱלֹהֵי גָדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל־כָּל־אֱלֹהִים: אֱלֹהִים
שִׁמְעָה תִּפְלֹתֵנוּ הַאֲזִינָה לְאַמְרֵי־פִינוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מֵיִם
עַד־נֶפֶשׁ: אֲדֹנֵי שִׁמְעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּחֲיִינָה אֲזַנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ:

לִי חִשּׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תִּפְלֹךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שִׁמְעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וְעוֹשֶׂה אַל־תִּאֲחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מה) שלישיה ע"ס א"ב וצסוף חתום זבדיה

אֱלֹהִים אֵין בְּלִתְךָ. לְדוֹר וָדוֹר מְמַשְׁלֶתְךָ.

וְלָעַד קִיּוֹם בְּרִיתְךָ:

בריתך קיימת לעד:

בִּימִינְךָ אֵין מַעֲצָר. יָדְךָ לֹא תִקְצָר.

אין מה שיעצור בעדך.

אֱלֹהֵינוּ בִּצָּר:

נִגְבְּרוּ מְאֹד נִפְלְאוֹתֶיךָ. וְלָעַד שְׁלֵמוֹן מַלְכוּתְךָ.

וְלֹא יִתְּמוּ שְׁנוֹתֶיךָ:

דְּוִרְשׁ דְּמִים. הַצִּלָּתָנוּ כַּמָּה פְּעָמִים.
אתה תובע את שופך דמנו.

וְהַשְׁפֵּלְתָּ מְלָכִים רָמִים:

הֵן לֹא שְׁנִית. אַתָּה הוּא שְׁתִּיית.

בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָלִיתָ:

וּמִבְּנֵי בְנֵיהֶם אֲנַחְנוּ. לָמָּה לִנְצַח זִנְחָנוּ.

וּכְמֵת מֶלֶךְ נִשְׁכַּחְנוּ:

זְרוֹיִים בְּכָל־פְּנֵה. עֲבוּדִים בְּכָל־מְדִינָה.
מפוזרים משועבדים

וְאִין לָנוּ חֲנִינָה:

חֲשׂוּכִים בֵּין כָּל־אַמָּה. נִתְּוָנִים לְבִשָּׁת וְלִכְלָמָה.
מעוכבים

לְכָל־גּוֹיֵי אֲדָמָה:

טַבַּעְנוּ בְּצוֹל מַעַמָּקִים. יִרְדְּנוּ וְאִין מְקִים.
במצולה

לָךְ לְבַד נֹאֲקִים:
צועקים:

יּוֹשְׁבִים בְּעֵדֵי שְׁקָרִים. בְּלִי רֹאשׁ לְהָרִים.
נחשבנו כעד שקר כיון שכלו הקיצים ולא נגאלנו.

לַעֲנָה וְרוֹשׁ שְׁכוּרִים:
השקו אותנו משקים מרים:

כְּשִׁלְנוּ בַּצְּהָרִים כְּבִלְיָלָה. כַּעֲוָרִים נִגְשִׁישׁ בְּאַפְלָה.

וְאִין לִידַע קִץ הַגְּאֻלָּה:

לְקוּחֵי כֶסֶף לְחֵרוֹת יוֹצְאִים. וְאֲנַחְנוּ יוֹם וָלַיִל נִלְאִים.
עבדים יגעים

וּמְנוּחַ לֹא מוֹצְאִים:

מנוחה

מִה־כְּחִי לְסִבּוֹל טִיט רָפְשִׁי. וּמִה־קָּצִי כִּי אֲאָרִיךְ נִפְשִׁי.
טיט ורפס ענין לחל הס האם אאריך ימים עד הקץ.

עַד זְמַן תּוֹצִיאִי לַחֲפָשִׁי:

תוציא אותי

נֹאמֵר בְּקֶר מִי־יִתֵּן עָרֵב. וְלָעָרֵב מִי בְּקֶר יִקָּרֵב.

מִפֶּחַד לֵב וְקָרֵב:

שָׁה פִּזְוֶרָה אָנוּ מְשׁוּלִים. כָּל־מוֹצְאֵינוּ אוֹתָנוּ אוֹכְלִים.

וְעַל־נַפְשׁוֹתֵינוּ לֹא חוֹמְלִים:

עֵינֵי סָבִיב תְּרִימוֹתֵי. שְׂמָאֵל וַיִּמִּין צְפִיתִי.

וּמִכִּיר לִי לֹא רָאִיתִי:

פָּנִיתִי לְכָל־צַד וְאִין עֲזָרָה. צַעֲקוֹתִי לָךְ וְאַקְרָא.

עוֹנָה בַּעֲת צָרָה:

צוּר, יָדְךָ לֹא קִצָּרָה. לָךְ חֶפֶחַ וְהִגְבּוֹרָה.

לָמָּה תִּישָׁן, עוֹרָה:

קָשׁוּב תַּחַן שִׁיחֵנוּ. רֵאָה בְּתִשּׁוֹת כְּחֵנוּ.

חולשה

אַל־בְּאַפָּךְ תִּזְכִּיחֵנוּ:

שׁוּר בְּשִׁפְלוּת דּוֹרָנוּ. תִּבְיט בְּכִבֹּד צַעֲרָנוּ.

ראה

וְאַל־בְּחֶמְתְּךָ תִּיפְרֵנוּ:

וְעָקַתְנוּ קָשׁוּב מִמַּעוֹנָךְ. בִּיטָה בְּאֲנָקַת בְּנִיךָ.

הבט בזעקת

וְאַל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

דִּרְשָׁנוּךְ בְּחֵין וְשׁוּעָה. יְיָ הִרְצָה לָנוּ בְּזוֹ הַשָּׁעָה.

בתחינה

וְתַחֲנוּנֵינוּ אֲדָנִי שְׁמָעָה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֻךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלֵלְנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כְּלָחִי: לְמַעַן־שְׁמָךְ יְיָ
וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: לְמַעַן־שְׁמָךְ יְיָ תַחֲיֵינוּ בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא
מִצָּרָה נַפְשֵׁנוּ: לְמַעַן יַחַלְצוֹן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעֲנֵנוּ: לְמַעַן דַּעַת
כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד: לְמַעַן אֱלֹהִים עֲשֵׂה וְלֹא
לָנוּ, רָאה עֲמִידָתֵנוּ דָּלִים וְרָקִים: לֹא לָנוּ יְיָ לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד
עַל־חֶסֶדְךָ עַל־אֱמֶתְךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי
שְׁמָעָה אֲדָנִי סִלַּח אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תִּתְאַחֵר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מו) שלישיה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שמעון (בר יצחק)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אוֹרְךָ וְאֱמֶתְךָ שְׁלַח. אֲמוּנָיְךָ בְּטוֹב הַצִּלַּח.

כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח (תהלים פו ה):

בִּיטָה בְּעָנּוּי וּכְפָשׁ. בְּטוֹבְךָ הַמְצִיאֵנוּ חֲפָשׁ.

וחכנעה.

כִּי בָּאוּ מֵיִם עַד־נֶפֶשׁ (תהלים סט ז):

נַעֲיֹתֵינוּ יְהוּ נִקְשָׁבִים. נָלוּתְנוּ הָשֵׁב לְיֹשָׁבִים.
צעקותינו

כִּי־גֵרִים אָנַחְנוּ וְתוֹשָׁבִים (דה"א כט טו):

דִּפְקֵנוּ דִּלְתֶיךָ לְתַמּוּד. דִּבְקֵנוּ אֱלֹהֶיךָ לְצַמּוּד.
בהתמדה. כמנידה ודביקה ענין אחד

כִּי דָלוּנוּ מְאֹד (תהלים עט ח):
כי אנחנו דלים מאוד:

הֶלִיצְנוּ יָדַיִם בְּמִצְרֵינוּ. הִצִּילְנוּ וְנוֹדֵךְ צוּרֵנוּ.
אויבינו התלוצצו מצרותינו.

כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצְרֵינוּ (תהלים מד ח):

זְרוּיֶיךָ מִיַּחֲלִים לְעוֹדֶדֶם. זָכֵם בִּירָאֲתֶךָ לְסַעֲדֵם.
ישראל שפֹּרֶת עזור אותם לירא אותך ולהיטהר.

כִּי־זָה כָּל־הָאָדָם (קהלת יב יג):
כי תכלית האדם היא יראת ה':

חֲקוֹת הָעַמִּים תִּהְיוּ. חֲשׂוֹקֶיךָ אֲחֶרֶיךָ יִנָּהוּ.
ישראל נמשכים אחריך.

כִּי־חֲנוּן וְרַחוּם הוּא (יואל ב יג):

טִירְתֶּךָ הוֹשָׁמָה לְעֵיִים. טִיבָהּ בְּחֹמוֹת בְּנוּיִים.
בית המקדש הושם לחורבה. היטיבה את בית המקדש

כִּי־טוֹב חֲסִדֶּךָ מִחַיִּים (תהלים סג ז):

יִגְעָתִי וְאֲשִׁיחָה בְּמַעֲנִי. יִבּוֹשׁ וַיִּפְלֵם מַעֲנִי.
בדיבורי.

כִּי־עָשָׂה יְיָ דִּין עָנִי (תהלים קמ יג):

כָּבְדוּ שְׁפָתַי קָמִי. כָּל־חַיִּים מְזַעֲמִי.
קשה לי לשמוע דברי אויבי. מכעיסים אותי.

כִּי־כָלוּ בַעֲשָׁן יָמַי (תהלים קב ז):

לָהֶם יָשִׁיב כַּפֶּעֶלָם. לַעֲמֹו יִלְמֹד לְהוֹעִילָם.

כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם (איכה ג' לא):

מִרְחֻמוֹ יִתֵּן מַאֲוִיו.

יסיר ממנו את חסרונו.

ה' הרחמן יתן לישראל את מבוקשו.

כִּי מִחֲטֹאֵבּוֹ וּמִחַיִּפּוֹ (זכריה ט' יז):

ואז יכירו את טובו ואת יפיו של כלל ישראל:

נִשְׁמֹת הוֹשְׁתּוּ עָרִי.

שממה

כִּי נִשְׁאַתִּי חֲרַפַּת נְעוּרֵי (ירמיה לא' יח):

עוונותינו הראשונים:

שׁוֹשׁ נָשִׁישׁ עָלֶיךָ.

תענה לתפילתנו.

כִּי שִׁמְחֵתָנִי יְיָ בְּפַעֲלֶךָ (תהלים כב' ה):

עֲזֹז נֹרָא וְאִים.

כינזים להקצ"ה

כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם (תהלים מד' כג):

פָּנֵה דֶרֶךְ עֶקֶב.

להגיד ולפרש.

הכן דרך הגאולה שלא תהיה מעוותת.

כִּי פָדָה יְיָ אֶת־יַעֲקֹב (ירמיה לא' י):

צָרִים כָּלֹת בְּחָרִץ.

בכיליון גמור.

כִּי צַל יָמֵינוּ עַל־אֶרֶץ (איוב ח' טו):

קוֹל לְהִשְׁמִיעַ לְעוֹנֵינוּ.

לשונאי.

קץ הגאולה.

כִּי קָרוֹב יוֹם יְיָ (יואל א' טו):

רָם, זְרוּעֶךָ תִּרְאֶה.

התראה לכנסת ישראל פנים אל פנים.

כִּי־רָם יְיָ וְשָׁפַל יִרְאֶה (תהלים קלח' ו):

שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ.

לשמים.

שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ.

בִּי־שׁוֹמֵעַ אֶל־אֲבִינוּנִים יי (תהלים סט ז):

תַּחֲנוּן בְּתוֹדָה תִּרְצֶה. תֹּאמַר לְעַמִּי אֶת־רִצָּה.

תפילה כקרבן

כִּי תוֹרָה מֵאֲתִי יִתְּצָא (ישעיה נא ז):

שָׁקֵל מֵאֲזֵנִים יִכְבֹּשׁ. עוֹז נִצַּח יַעֲטָה וַיִּלְבֹּשׁ.

עטייה ולבישה ענין אחד הן

תכבד על כף זכויותינו.

כִּי הוּא יִכְאִיב וַיַּחֲבֹשׁ (איוב ה יח):

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחֲלָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחֲמִים וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנֶפֶשׁ וַחֲטָאָה וְנִקְּהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִלְּפָנֶיךָ
מִשְׁפָּטֵנוּ יֵצֵא עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל: כִּי־עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטֵנוּ וְדִינֵנוּ
יִשְׁבֹּת לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צְדָק: כִּי־דִרְשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת
עֲנָוִים: יָדִין בְּגוֹיִם מָלֵא גִּיּוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיַחַד בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מז) שלישיה ע"ס א"ב ובסוף חתום זבדיה חזק

אֲדוֹן, דִּין אִם יִדְקֶדֶק. בְּחֶקֶר פֶּעַל אִם יִבְדֹּק.

אם תדקדק עמנו בדין.

אם בחקירתך תבדוק את פעולותינו.

נָּכַר לְפָנֶיךָ לֹא יִצְדָּק:

דָּפִי תִתֵּן בְּצָבָא מַעֲלָה. הֵן בְּמִלֻּאֲכֶיךָ תִּשִּׂים תַּהֲלָה.

אתה מוצא חסרונות במלאכים.

אתה מוצא בהם דברי שטות.

וְאַף שׁוֹתָה כַּמִּים עוֹלָה:

על אחת כמה וכמה בן אדם שחוטא הרבה כמי ששותה הרבה מים לצמאו:

זְכוּת וְצַדִּיקָה אֵין בָּנוּ. חֲטָא וְרָשָׁע כֻּלָּנוּ.

טוֹב, אֵל תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ:

ה' הטוב,

יִהְיֶמוּ מֵעֵידָךְ עָלֵינוּ. כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנֵה אֵלֵינוּ.

לְבַלְתִּי כָרַע מֵעַלְלֵינוּ:

מעשינו:

מְשׁוּבוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת. נִיחוּחִים אֵין וְקָרְבָּנוֹת.

מרדינו

סְלִיחָה מִצּוֹא לַעֲוֹנוֹת:

עַל־צַדִּיקוֹתֵינוּ אֵין אָנוּ סְמוּכִים. פֶּשַׁע וְעוֹן מְלַכְלָכִים.

צַדִּיקָה מִצּוֹא לְתַחַן עוֹרְכִים:

תמצא זכויות לישראל העורכים תחינה:

קוֹ אֵל תִּמְתַּח בְּאַרְחוֹתֵינוּ. רַמָּה וְתוֹלַעָה אַחֲרֵיתָנוּ.

אל תקח את קו מדת הדין כדי לבדוק את דרכינו.

שׂוֹא וְהֶבֶל שְׁנוֹתֵינוּ:

תָּשׁוּב, עַל הָרָעָה תִּנָּחֵם. זֶה דֶּרֶכְךָ חַנּוּם מִרַּחֵם.

שוב מחרונך,

בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָלֵינוּ רַחֵם:

דֶּרֶכְיָךְ הוֹדַעְתָּ לָעָנוּ לְהוֹרוֹת. יִדְעָתוּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה סְדוּרוֹת.

למשה רבנו

למדך אתו י"ג מדות רחמים.

הִבְטַחְתָּ שְׂאִין רִיקָם חוֹזְרוֹת:

חֲנוּן בָּם סִדְרָנוּ לְפָנֶיךָ. זַעַק קָשׁוּב מִמַּחְנֵנֶיךָ.

וְאַל־תִּשְׁיֵבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בהסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות

עם־כָּל־בֶּשֶׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עָנָן וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנָקָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹו כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ
תִּפְלֹתֵנוּ וְאֶל־תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנֵּנוּ: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנִקֶּת אֲסִיר בְּגָדִל
זְרוּעֶךָ הוֹתֵר בְּנֵי תִּמְוֹתָה: לְשִׁמְעַע אֲנִקֶּת אֲסִיר לְפִתְחַ בְּנֵי תִּמְוֹתָה:
תִּפְלֹה לְעָנִי כִּי־יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יי יִשְׁפֹּךְ שִׁיחוֹ: נִשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׁיחוֹ
וְצָרוֹתֵינוּ לְפָנָיו נִגִּיד: זֶה עָנִי קָרָא וַיִּי שִׁמְעַע וּמִכָּל־צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעֵנו:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁנֹב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמְּלֹךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמִיעָה אֲדֹנָי סִלַּח־נָא אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מח) שלישייה ע"ס אב"ג בג"ד גד"ה וכן כולם וצסוף חתום גרשם (מאור הגולה) בר יהודה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲשַׁפֵּךְ שִׁיחִי לְפָנֶיךָ צוּרִי.

בָּלֵב נִשְׁכָּר וְלֹא כְּאוֹלָם בָּרִיא.

ולא בלב מלא גאווה וכוח כמו ארמון.

גַּם צָרְתִּי אֲגִיד וְצַעֲרִי:

בְּעֵד פִּשְׁעֵי לְפָנֶיךָ אוֹדָה.

גַּם חַטָּאת עָמִי אֶתְוֹדָה.

דָּגוּל, רַחֲמֵנוּ כְּעוֹזֵב וּמוֹדָה:

ה', רחם עלינו כאילו שבנו בעזיבת החטא ווידוי:

גּוֹפְנוּ מִרְעִיד וְנִפְשָׁנוּ נִבְהֹלָה.

דוֹאֲגִים עָלִי חַטָּאת כִּי גָדְלָה.

הִנֵּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאִשְׁמָה גְדוֹלָה:

דְּבַרְנוּ עֵשֶׂק וְסָרָה.
דברים לא נכונים.
 הִלַּכְנוּ דֶּרֶךְ לֹא יִשְׂרָה.

וְקִלְקַלְנוּ אֶרֶח פְּקָלָה בְּכָרָה:
התנהגנו כגמלה צעירה שאינה מקשיבה למנהיג:

הֵן עֲוִינֵנו מִנּוּ גָּבְרוּ.
 וְכָבְדוּ כְּמִשָּׂא וְרֹאשֵׁנוּ עָבְרוּ.

זָנַחְנוּ מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָבְרוּ:
הטהורות:

וּבִמָּה נִקְדָּמְךָ אֵל פֶּבִיר.
חזק.
 וְדוֹנוֹת לְכַפֵּר וּשְׁגָגוֹת לְהַעֲבִיר.

חֲטָא לְהִרְחִיק וְחָסַד לְהַגְבִּיר:

זָבָחִים וּמִנְחֹת מִסִּלָּקִים.
 חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת נִפְסָקִים.

טָפִי דְמִים גַּם יֵהם לֹא נִזְרָקִים:

חָרַב בֵּית קֹדֶשְׁךָ.
 טָבְעוּ שַׁעְרֵי מִקְדָּשְׁךָ.

יִשְׁבָּה בָדָד עִיר קֹדֶשְׁךָ:

טַבַּחַת שְׁלַחַת מַעַל פָּנֶיךָ.
גרשת
 יִצְאוּ דְחוּפִים מִלִּפְנֶיךָ.

כְּהָנִים מִקְרִיבֵי קֶרֶבְנֶיךָ:

יִזְמְנוּ לִבָּנוּ וְרוּחֵנוּ לְשִׁבְרָה.
החלטנו לשבור את ליבנו ואת רוחנו.
 כִּי זִבְחֶיךָ רוּחַ נְשִׁבְרָה.

לִב־נִשְׁבֵּר וְנִדְפָה לֹא תִבְזֶה, נוֹרָא:

בִּוּנָנוּ לְבִנּוּ לְצַד הַתְּשׁוּבָה.

לְקַחֲנוּ דְבָרִים וְעֵדִיךָ נְשׁוּבָה.

מִבֶּטֶא שְׁפָתֵינוּ יִשְׁלַם פָּרִי נְדָבָה:

על ידי אמרי פינו ייחשב כאילו הקרבנו קרבנות:

לְפָנֶיךָ עֲמַדְנוּ צִמְאִים וְרַעֲבִים.

מִמַּעֲטִים בְּצוּם דָּמִים וַחֲלָבִים.

נָא רָצֵם בְּעַל מִזְבְּחֶךָ קָרְבִּים:

מִמַּעֲמָקִים קָרְאֵנוּךָ אֱלֹהֵי זֶה.

נָא תִפְלֹתֵנוּ לֹא תִבָּזֶה.

סִלַּח־נָא לַעֲזוֹן הָעַם הַזֶּה:

נֹאֲצִינוּ אִם מְקַטְרָגִים וְנֹאֲמִים.

סִנְגֹּרִינוּ אִם שׁוֹתְקִים וְדוֹמְמִים.

עֲמוּד מִכַּסֵּא הַדִּין וְיֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

סְלִיחוֹתֶיךָ הִרְבָּם וְהִפְרָם.

עֲזוֹתֵינוּ מָחָה וּפִזָּרם.

בְּשַׁעֲיֵנוּ אֶתָּה תִּכַּפְּרָם:

עֹמֵךְ אָנוּ מִנֶּת חֶלְקֶךָ.

בְּנִהֲנָא מִכָּל־עֲשָׂקֶיךָ.

צֵא כְּגִבּוֹר לִישַׁע חַשׁוּקֶיךָ:

להושיע את ישראל שחשקת בהם:

פְּזוּרִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת.

צוֹעֲקִים וּמִתְאַנְּחִים אֲנָחוֹת.

קוֹבְלִים עַל צָרוֹת הַמִּתְוַחֲוֹת:

מתלוננים

צָרוֹת רַבּוֹת וּמִצּוֹקוֹת.

קָרָבוֹת וּבָאוֹת וְדוֹחֲקוֹת.

רֵאשׁוֹנוֹת פְּקוּדוֹת וּשְׁנִיּוֹת דּוֹבְקוֹת:

הראשונות עוד אצלנו וכבר מגיעות מיד חדשות:

קוֹלְנוּ שְׁמָעָה בְּחֶסֶדְךָ.

רַחֲמֶיךָ זְכוֹר וְחֶסֶדְךָ.

שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לַעֲבָדֶיךָ:

רִיבָה רִיבְנוּ וּגְאֹלְנוּ.

שִׁבְעַתִּים הָשִׁב לְחִיק מְעֵינִי.

השב למי שציער אותנו שבע פעמים כמו שעשה לנו.

תִּרְדּוּף בָּאָף וְתִשְׁמִידִם, מְחוֹלְלֵנוּ:

ח' אבינו:

שְׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן.

תִּקְרָא אֵל אֱלֹהִים עֲלִיּוֹן.

גֵּאִים תִּכְנִיעַ בְּחָרֵב בְּצִיּוֹן:

כחוס במקום שאין צל:

תוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וְתִיפְדָּהּ.

גַּם תִּבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה.

רַחֵם יוֹשֶׁבֶת שְׁכוּלָה וְגִלְמוּדָה:

בודדת

שְׁבוֹת אֱהָלֵי יַעֲקֹב הָשִׁב.

מִשְׁכְּנֹתָיו תִּרְחֵם וְתִישֹׁב.

בְּנוֹה שְׁלוֹם עַמְּךָ יֵשֵׁב:

יְהִי אֱלֹהֶיךָ גִּלְתִּי רִיבִי.

וְדַבַּרְתִּי עִדְיָהּ שִׁיחִי וּבֹאֲבִי.

אֲמַרִי הֲאִזִּינָה יְיָ בִּינָה נִיבִי:

דיבורי:

הודעת שלש עשרה מדות לנאמנה.

למשה.

הודעתו שאינן חוזרות ריקם מלפניה.

דברך הטוב יאמן נא לבניה:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים ומליחה לפושעים עושה צדקות עם כל בשר ורות. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויגד יי בענו ויתנצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ויגבר יי | על פניו ויקרא יי | יי א רחום ותנון ארך אפים ורב חסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח לנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו: כי אתה אדני טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך:

אל תבוא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל־חי: אלהים אל־דמיוןך אל־תחרש ואל־תשקט א: אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את־היכל קדשך שמו את־ירושלים לעיים: נתנו את־נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו־ארץ: שפכו דמם פנים סביבות ירושלים ואין קוֹבר: אלמנה וגר יחרגו ויתומים ירצחו: שלחו באש מקדשך לארץ חללו משכן־שמוך:

לוי הישועה על־עמך ברכתך סלה: יי צבאות עמנו משגב־לנו אלהי יעקב סלה: יי צבאות אשרי אדם בטח בך: יי הושיעה המלך יעננו ביום־קראנו: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה ועשה אל־תאחר למענה אלהי כי שמוך נקרא על־עירך ועל־עמך:

(מט) עקדה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום דוד בירבי משלם הקטן חזק והוא מענין הגזירות

אלהים, אל־דמי לדמי.

אל תשתוק מול דמי הנשפך.

אל־תחרש ואל־תשקט למתקוממי.

אל תשתוק ואל תישאר שקט מול הקמים נגדי.

בקשהו דרשהו מיד מחרימי.

אויבי.

בל תכסה ארץ בכל־מקומי:

את דמי

גול וגלה לפניך ישפך ויזלה.

גם זליפה ענין שפיכה

דמי יהיה גלוי לפניך

גַּם בְּפוֹרְפֹרֶךְ מָלֵא גְיוֹת יִגְלֶף.

בבגדד, כל הנהרגים על קידוש השם, יהיו רשומים.

דוֹן יְדוֹן שׁוֹפֵךְ חֵלֶף בְּחֵלֶף.

תעמיד לדין את הרוצח ותעניש אותו מידה במידה.

דְּמִי עֲנִיִּיךָ הַנְּשַׁפֵּךְ בְּשִׁגְרֵי אֶלֶף:

כעגלי בקר:

הַתִּיעֲצוּ יַחַד סוֹךְ מִסֹּךְ רַעַל.

למזוג לי כוס מלאה רעל.

הַלֹּט הַלֹּט פָּנֵי כָּל־הָאָרֶץ לְהַעֲלֹ.

לכסות את כל הארץ בדעתם הכוזבת.

וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם קֹדֶשׁ הַמַּעֲלֹ.

המעולה.

וְלָכֶת אַחֲרֵי הַתְּהוֹ מִשְׁקָץ וּמִגְעַל:

זֶרַע קֹדֶשׁ בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ.

זֶה אֱלֹהֵי וְאַנְיָהוּ זַעֲקוּ וְשׁוֹרְרוּ.

חָבֵל נִחַלְתֵּנוּ הוּא וּבֹ נִתְאַמְרוּ.

ועוד אמרו – "ה' הוא חבל נחלתנו" והתפארו בו.

חַיֵּית יַחֲדָתְכֶם בְּצִרּוֹר הַחַיִּים צָרְרוּ:

ומתו על קידוש ה' והינם בגן עדן עם נשמות הצדיקים:

טַף וְנָשִׁים יַחַד הִשְׁלִימוּ לְעֶקֶד.

מסרו עצמם לעקדה.

טָלָאִים הַמְּבַקְרִים בְּלִשְׁכַּת בֵּית הַמוֹקֵד.

כמו הכבשים המיועדים לתמיד שביקרו אותם ממום והכניסו אותם ללשכת בית המוקד.

יַחֲדִיד וְנִשָּׂא עָלֶיךָ נִהְרַג וְנִשְׁקָד.

ונקבל ייסורין.

יָחוּם הַזִּמָּה אֱלֹהֵי רֹאשׁ מְלִיכָד:

כדי לא להשתחוות לישו נוצרי: מְלִיכָד ל' קידה והשתחויה

כְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לְעֵלָה תְּמִימִים.

כְּבָשׁוּ עוֹלוֹת כְּזָבְחֵי אֱמֹרֵי שְׁלָמִים.

נלקחו לשריפה כעולה וכאימורי שלמים.

לְאִמּוֹתָם אוֹמְרִים לֹא תִכְמְרוּ רַחֲמִים.

אל תרחמנה.

לְקָרֵב אִשָּׁה לִי נִתְּבַקְּשָׁנוּ מִפְּרָמִים:

מִפְּרָפְרִים הִילָדִים וְזֶה עַל־זֶה מִפְּרָכְסִים.

פרפור ופרכוס שניהם תנועות בשעת יליאת נשמה

מִמֶּהָרִים שָׁחֹט אַחֲרֵים וּבְדִמְיָהֶם מִתְבּוֹסְסִים.

מתלכלכים.

נִתּוֹן עַל רֶכֶד הַיִּכְלָף וְאַף לְמִמָּרְסִים.

ייחשב דם זה כדם פר ושעיר י"כ שנתנו אותו לממרס על הרובד הרביעי שבהיכל שלא יקרוש (יומא פ"ד מ"ג).

נֶגֶד עֵינֶיךָ לַעֲד יְהוּ תוֹסְסִים:

רותחים :

סִדְרוּ לְפָנֶיךָ סִדּוּר מַעֲרָכָה גְדוֹלָה.

הקריבו לך כל כך הרבה קרבנות.

סוֹבֵב וְגַם הִיסוֹד קָטוֹן מִהַכִּילָה.

שהמזבח, לרבות הסובב והיסוד, אינו יכול להכיל אותם.

עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים הַנּוֹבְחִים כָּלִיל עוֹלָה.

ילדים

עוֹלָתְךָ יִדְשָׁנָה, יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶיךָ סֶלָה:

יקבל ברצון

פְּנוֹת וְעֲזָרוֹת מָלְאוּ קָרְבָּנִי זִבְחִים.

פְּדָרִים וְאַבְרִים הָרֹאשׁ וְהָרֶגֶל וְהַנֶּתְחִים.

חלב

צִרְדֵי מִנְחֹת כַּמָּה עֲשָׂרָנִי מוֹחִים.

ובמקום קמח המנחות, הקריבו מוחים.

צִדְקָנִיּוֹת קִנְיָהֶם הִמָּה עוֹלָלֵי טַפִּיחִים:

במקום קרבן העוף, הביאו הנשים את ילדיהן המטופחים :

קִיץ לְמוֹזֵבַח הֵם בָּנִי בֵּי־רֶב.

במקום עולת נדבה, הוקרבו התלמידים.

קָרְבַּן הָעֵם לְכַפֵּר תִּלְמִיד עַם־צוֹרֵב.

חכם צעיר וחריף

רַחֵשׁ מִרְבֶּךָ זֶה מֵאֵז לֹא נִקְרַב.

והם חשובים כמנחה על המרחשת שמזמן החורבן לא הוקרבה.

רִיחַ נִיחַח מִנְחַת יְהוּדָה תַּעֲרֹב:

שָׂרֵתִי כִהְנָה כְּשָׂרוֹ נָשִׁים כַּאֲנָשִׁים.

גם הנשים היו כשרות לעשות

שְׁחִיטָה זְרִיקָה וְקִבְלָה מִקְרִיבִים וּמִגִּישִׁים.

את כל העבודות.

תִּקְרַבְתָּ מִנְחָה טְהוֹרָה נִפְשׁוֹת תִּקְדוּשִׁים.

תִּנּוּפֶת חֲזָה וְשׁוֹק וְלִחְיֵי הָרֹאשִׁים:

דְּמָעוֹת מִפֶּה וּמִפֶּה נוֹבְעִים וּמִקְלָחִים.

וְשׁוֹחֲטִים וְנִשְׁחָטִים אֵלֹהֵי עַל־אֵלֹהֵי גוֹנִחִים.

דְּמִי אָבוֹת וּבָנִים נוֹגְעִים וְטוֹפְחִים.

בְּרַפֵּת הַזֵּבַח שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל צוֹרְחִים:

יִרְאֶה יִרְאֶה פְּעֻלַּת בָּנוֹת בּוֹטְחוֹת.

יִרְאֶה ה' וייראו לפניו מעשי נשים צדקניות שבטחו בו למות על קידוש ה'.

בָּחַם הַיּוֹם עֲרֻמוֹת לַשָּׁמַיִם נִשְׁטָחוֹת.

יָפָה בְּנָשִׁים מִבְּקָעוֹת כָּרִם וּמִפְּלָחוֹת.

כמו מבוקעות.

מִבֵּין רִגְלֶיהָ שְׁלִיחַ וְלֹד מִפְּרִיחוֹת:

מוציאות:

שְׁמוֹעַ הַנִּשְׁמָע אִם נִרְאָה.

לְהֶאֱמִין מִי יֶאֱמִין גְּדוּלָּה פְּלִיאָה.

מוֹלִיכִים בְּנִיחָם לְטַבַּח בְּלֶחָפָה נָאָה.

הַעֲלֵאָה תִתְאַפֵּק רָם גָּאָה גָּאָה:

קָדָם נִשְׁעַנְנוּ וַתַּעֲמִד עֲקֵדַת הָר מוֹר.

בעבר סמכנו על זכות עקדת יצחק.

טְמוּנָה לִישׁוּעַ בְּכַל־דּוֹר וְדוֹר לְשֹׁמֵר.

השמורה להביא ישועה לכל דור.

נִתּוֹסְפוּ אֵלֶּה וְכֹאֵלֶּה עַד בְּלֹתִי לֵאמֹר.

חַי, זְכוּוּף קוֹם תִּשְׁמְרֵלֵנוּ וְצָרוֹתֵינוּ תִּגְמֹר:

בטחונם הטחור

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁחֹדְעֵת לָעֵנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעֵנִי וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחֲמִים וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינֵי וַפֶּשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּחְלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחַלְלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִקּוֹל מִחֶרֶף
וּמִגִּדָף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם: כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־חַיִּים גָּחַשְׁכֵּנוּ כְּצֹאן

טְבַחָהּ: כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־נִוְחוֹ הַשָּׁמוֹ: הֶעֱלֵאֲלָהּ תַתְּאֶפֶק יְיָ
תַחֲשֶׁה וּתְעַנֶּנּוּ עַד־מָאֹד: אֵל־נִקְמוֹת יְיָ אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ: הִנָּשָׂא שִׁפְט
הָאָרֶץ הַשֵּׁב גָּמוּל עַל־גָּאִים: וְהַשֵּׁב לְשֹׁכְנֶיהָ שְׂבָעִתִּים אֶל־חֵיקָם
חֲרַפְתָּם אֲשֶׁר חֲרַפוּ אֹדְנֵי: יְיָ בְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְאָה
יָרִיעַ אֶפְיִצְרִיחַ עַל־אֵיבָיו וְתִגְבֹּר:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמֵנוּ מִשֹּׁנְבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפְּלֵךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ חָרַבִּים: אֹדְנֵי
שִׁמְעָה אֹדְנֵי סֶלָה אֹדְנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שָׁמַךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךְ:

(ג) עקדה ע"ס א"ב וזסוף חתום ברבי יהודה חזק ואמץ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב נוֹהֵם.

שמע את הקול של יעקב מיילל.

בְּיָדֵי עֲשׂוֹ בָהֶם מִתְּלָהֶם.

מתעלל.

גְּבִיר שִׁמְתּוֹ בְּאָרֶץ לֹא לָהֶם.

הבטחתו שיהיה גביר, והנה הוא גר.

דְּבָאוֹם בְּעַבְדוֹת וְעַלֶם מְטִילִים עֲלֵיהֶם:

הוֹרְגִים תּוֹלִים מִשְׁמִידִים בְּכָל־מִינֵי מַשְׁמַד.

וּבְכָל־זֹאת עָלֶיךָ אוֹתָם לְהַצִּמֹד.

בשכר כל זאת, אתה תקרבם אליך לחיי העולם הבא.

זִנוּחַ אֵי חַי, קִלְקוּלָם לְלִמָּד.

האויבים מבקשים שזוניח אל חי ונלמד את דתם המקולקלת.

חוֹבָטִים וְחוֹבָלִים בְּאֵין מֶאֱמָד:

בלי שיעור:

טוֹמְנִים פַּח לְלִכּוֹד בְּשֶׁךְ יְקוֹשִׁים.

כמי שמניח מוקשים.

יַחְוֹדֶךָ לְהַמִּיר בְּבַעַל לְהַאֲשִׁים.

רוצים שנמיר את ה' בעבודה זרה, כדי שנחטא.

כָּלָה לְגַמֵּר בְּעַם קְדוֹשִׁים.

כיליון

לֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל לְהַרְשִׁים:

לא ייזכר שם ישראל ולא ייכתב:

מִזְמוֹת נָפְלוּ תַעֲוִבָם בְּשִׁלְמוֹתָם לְצִיָּן.

יעצו נגדנו עצות רעות וציירו על בגדיהם את הצלב.

נְטוּשׁ יִרְאָתְךָ, בְּהִבָּלִיהֶם לְעֵין.

שִׁיחַ פּוֹצִים עִמָּךְ לְהַדִּיין.

מדברים ומתדיינים נגדך.

עַד־מֹות אֶתְכֵנוּהוּ חֲצִצִיךָ הַזֶּהיין:

אנחנו מוכנים למות על קידוש ה' ואתה ה' הזדיין בחיציד והילחם בם:

פּוֹשְׁטִים צוֹאֵר לְאַבְחַת הָרֶג רַב.

לחרב

צִדְקָנִיּוֹת חֲשׂוֹת קִנְיָהֶן לְקָרַב.

ממהרות להקריב את ילדיהן במקום קרבן העוף.

קָרְבֵּן כָּלִיל רֵיחַ הַנֶּעֱרַב.

רוֹגְשִׁים לְקֶדֶם מְנַחֲתָם לְהַעֲרַב:

מתאספים להביא לפניך מנחה עריבה:

שׁוֹחֲטִים הָאֲבוֹת בְּנֵיהֶם בְּדַמֵּיהֶם מִתְּבוֹסְסִים.

מתלכלכים.

תְּבוֹסָתָם עָלֵיהֶם בְּאַחַב מִתַּעֲלָסִים.

לכלוך דם בניהם עליהם והם באהבתך שמחים.

קָצִים בְּחֵייהֶם וְעַל־נַפְשׁוֹתָם לֹא חָסִים.

לִיחַד שְׁמֶךָ דָּצִים וְשִׁשִּׁים:

וּמִתְאַשְּׁרִים לְהַשְׁמִיעַ שְׁמֶעַ יִשְׂרָאֵל בְּקִרְיָאתָם.

נוֹהֵם פִּיהֶם בְּבִרְכַּת זְבָחָתָם.

צועק

יחַד אֲבוֹת וּבָנִים חֲתָנִים וְכִלּוֹתָם.

מִמֵּהָרִים לְטַבַּח בְּבִאֲפָרְיוֹן חֲפָתָם:

לפריזון ל' חופה

וְלִדֵּי נֶעֱמָךְ נְטִיעֵי שַׁעֲשׁוּעִים.

ילדיך הנעימים, כמו עצים יפים.

סָפִים כָּלִים גּוֹעִים מְנוּעִים.

נמנעו מלחיות עוד.

מתים

בְּךָ נִשְׁבַּעְתָּ בְּעֶקֶד הָרוּעִים.

בעקדת יצחק. רועי לאן היו אבותינו

רְבוֹת זֶרַעַם כְּכֹכְבֵי רְקִיעִים:

להרבות

רְאֵה תִּרְאֶה עֲקֻדּוֹת אֵלֶּה נֶעֱקְדוּ.

בְּחֵייהֶם נֶאֱהָבוּ וּבְמֹותָם לֹא נִפְרְדוּ.

יְחִיד שְׁמֶךָ לְקָדֶם שְׁקָדוֹ.

מְהֵרָה.

יְיָ יִדְוֶת יִשְׂרָאֵל פְּקוּד פְּאֶשֶׁר נֶאֱחָדוּ:

זכור את העת בה נאחדו אתך במותם על קידוש ה' :

הֵא זְכוֹר וְאַל תִּשְׁכַּח.

וּשְׂאֲרִית הַפְּלִיטָה בְּמִכְאוֹב מוֹכָח.

מיוסרים בייסורים.

דְּרוֹשׁ דְּמִים דְּרוֹשׁ לְהַתְּנוּכָה.

דרוש דמנו והתנוכח עם אויבינו.

הוֹפִיעַ בְּנִקְמַת עִם נִשְׁכָּח:

לנקום את ישראל שנשכחו בגלותם :

חֲפוּץ וּבְעִבְרוֹת צוּרֵי הַנֶּשֶׂא.

יהי רצון שתקום בכעס נגד אויבינו.

זַעֲוָה תַּשִּׁים מִפְּרִיָּהּ וְשׁוֹסָה.

תשים לזעווה את העריצים שהעבידונו עבודת פרך ודרסו עלינו.

קְנוּיָהּ תַּחֲזֹן בְּאַבְרָתָהּ מַחֲסָה.

ישראל שקנית לך תן להם חנינה ובכנפיך ימצאו מחסה.

וְעַל־כָּל־פְּשָׁעֵינוּ אַחֲבָה תִּכְסֶּה:

אַמִּץ וְשֹׁב פְּלִטָּה שְׂרִידֶיהָ.

חזק והצל

מִיַּחֲלִים לְחַסְדֶּךָ זֶרַע חֲסִידֶיךָ.

צַעֲקָתָם קָשׁוּב מִמְּכוֹן הוֹדֶךָ.

זְכוֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְּנַהֵג בְּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְּנָצֵב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אָרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאֶיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: בָּךְ בְּטַחוֹ
אֲבִיתֵנוּ בְּטַחוֹ וְתַפְלִטֵמוּ: אֱלֹהֶיךָ זַעֲקוּ וְנִמְלִטוּ בָּךְ בְּטַחוֹ וְלֹא־בִּישׁוֹ:

וַיִּבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא־עֲזַבְתָּ דְרָשִׁיךָ יי: וְאַתָּה יי אֶל־תִּרְחַק
אֵילֹנֵי לְעִזְרָתִי חוֹשָׁה: אֶל־תִּרְחַק מִפָּנֵינוּ כִּי־צָרָה קְרוּבָה כִּי־אֵין עֲזֹר:
שְׁמַע־יי וְחַנּוּנוֹ יי הִיחַ־עֲזֹר לָנוּ: בְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֵם יי עָלֵינוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בְּךָ: יי חוֹשִׁיעַה הַמִּלֵּךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּיִלִּים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעַה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

קי עקדה ע"ס א"ב ונסוף חתום בנימין בן זרח חזק
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אַהֲבַת עֲזוּז וְתַקָּה חֶבֶה.

זכור נא את האהבה העזה והחזקה של אברהם אבינו.

בְּרִית נְעוּרִים^(א) זִכֹּר וְחֶסֶד תִּאֲוָה.

זכור את הברית שִׁכְרָתָ עִם אֲבִרָהִם בְּנִעוּרָיו וְאֵת רְצוֹנוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד.

גִּדְר מְשׁוּכָה בְּמַסְלֹל נְתִיבָה^(ב).

הִכִּין דֶּרֶךְ בַּמָּקוֹם מִלֵּא קוֹצִים (פִּי לִימַד תוֹעִים עֲבוֹדַת ה').

דֶּרֶךְ אָב וְרֹדֶף בְּפָרִישׁוֹת אֶהְבָּה^(ג).

אֲבִרָהִם אֲבִינוּ הִלֵּךְ וְרָץ לַעֲבוֹד אֶת ה', וּפָרַשׁ מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה מֵאַהֲבַת ה'.

הוֹעֵר מִקֶּדֶם וּמִמְזֹרָח הוֹבֵא.

הִקְבִּיָּה הָעִיר אֶת אֲבִרָהִם אֲבִינוּ וְהִבִּיא אוֹתוֹ מֵאַרְץ מִזְרָח.

וְצִדֵּק לְרִגְלָיו נִקְרָא וְנִתְוָה^(ד).

וּבְכָל מָקוֹם שֶׁעָבְרוּ רִגְלָיו עָשָׂה צִדֵּק.

זִהַר תוֹעִים מִדֶּרֶךְ תוֹעֵבָה.

הִפְרִישׁ וְהִזְחִיר אֶת הַתוֹעִים מִמַּעֲשֵׂי תוֹעֵבָה.

חֲשַׁכְם מֵאֵשׁ וּמִלֶּהֶבָה.

מִנַּעֵם מֵאֵשׁ שֶׁל גִּהִינִם.

טִירוֹת בָּתִּים מֵאֵם מְלִישָׁבָה.

לֹא יֵשֶׁב בְּבֵית.

יְתִדוֹת אֲהָלִים הִפִּיעַ בְּעֶרְבָה.

אַלֵּא נִסַּע מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְגַר בְּאוֹהֶל.

(א) ברית נעורים. בנדרים (דף ל"ב ע"א) בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראו.

(ב) גִּדְר מְשׁוּכָה בְּמַסְלֹל נְתִיבָה. ע"ש הפס' דֶּרֶךְ עֲצִל בְּמִשְׁכַּת חֶדֶק וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סֶלָלָה (משלי טו יט),
מִשְׁכַּת חֶדֶק, פִּי קוֹלִים. וּבְמִדְרָשׁ (בְּרַחֲשִׁית רַבָּה י"ב א) עַל הַפָּסוּק הַזֶּה אֵלֶּה קְצוֹת דִּרְכָּיו (אִיוֹז כו יד) דִּרְכּוֹ
קְצוֹת, קוֹלִים, מִשָּׁל לַחֲרִישַׁת קוֹלִים (פִּי יַעֲר מִלֵּא קוֹלִים) שֶׁלֹּא יוּכַל הָיָה אִדָּם לְהִיכָנֵס בְּחוּכָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּכְנָס
בְּחוּכָה הָיָה טוֹעֵה, מִה עָשָׂה פִּיקַח אֶחָד, כִּסּוּחַ וְנִכְנָס וְכו' הַחֲחִילוּ כָּל מַתְכַּנְסִין וְיוֹלְאִין דֶּרֶךְ הַכְּסוּחַ. וְזֶה הִפִּי
כֹּאן, שֶׁהָעוֹלָם הָיָה דוֹמֵה לְגִדְר מִלֵּא קוֹלִים, כִּי לֹא יָדְעוּ אִיךָ לַעֲבוֹד אֶת ה' וְלִהְיוֹת מִיָּדָה הָרַע, עַד שֶׁבָּא
אֲבִרָהִם אֲבִינוּ וְהִרְאָה לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ.

(ג) בְּפָרִישׁוֹת אֶהְבָּה. בִּירוּשָׁלַיִם בְּרִכּוֹת (פ"ט ה"ה) פָּרוּשׁ אֶהְבָּה כֹּאֲבִרָהִם.

(ד) נִתְוָה. נִרְסָם.

כָּלוּ רַב יָמָיו בְּאַפָּם תִּקְוָה.

עד גיל מבוגר התייאש מלהוליד בן.

לְמַשְׁק בֶּן־בֵּית בְּזֶקֶן בֵּיתוֹ לְהִתְחַשְּׁבָה.

וחשב כי עבדו זקן ביתו ימשול בכל אשר לו.

מֵאֵמֶר בָּבוֹא וּפְקִידָה בְּהִתְקַרְּבָה.

ה' פקד את שרה כאשר אמר.

נִחְנַט שְׂרִיג^(א) יִשָּׂר וּמִשְׁעָנָת שִׁיבָה.

ונוולד בן ישר, עזרה לעת זקנתו.

יִשָּׁבֵר תּוֹחֲלָתוֹ מִמָּוֶה לֹא נִכְזָּבָה.

ההבטחה שלך התקיימה.

עֲשֵׂת^(ב) מַחֲשַׁבְתּוֹ אֵלֶיךָ הוֹשָׁבָה.

מחשבותיו הטובות היו ידועות לך.

פָּקַד בְּחִינָתוֹ בְּעֵת לְפָנֶיךָ קָרְבָה.

כשהחלטת לנסות אותו.

צְוִיתוֹ עַל חֶשֶׁק תַּאֲוָתוֹ לֶךְ לְהִקְרִיבָה.

קַח־נָא אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ וְהַעֲלֵהוּ לְנִדְבָה.

רְצִיתִיו חֲשַׁקְתִּיו לְרִיחַ נִיחַח לְהִתְעַרְבָה.

לחיות ערב.

שִׁיחַ פְּעִירָתוֹ בְּרָגֶן וּתְנוּאוֹת^(ג) לֹא הִרְבָה.

לא פתח פיו ולא התלונן.

תַּעַן מְזֻמּוֹתָיו לֹא הִשִּׁיב בְּתִשּׁוּבָה^(ד).

ולא השיב שום טענה.

בְּקַע עֲצִים וּמַעֲרֶכֶת שׁוּה.

הכין.

נִין עָקַד בְּרָצוֹן תַּאֲוָה.

את בנו

יָדָיו וְרַגְלָיו קָשָׁר בְּעֵנֹוד וְעִנִּיבָה.

עניוד ועניבה שניהם לשון קשר

פֶּן־בִּפְרָכּוֹם יִפְסֹל עֲלֵת חוּבָה^(ה).

(א) שריג. ענף.

(ב) עשת. מחשבה כמו עֲשֵׂתְנָתִיו (תהלים קמו ז).

(ג) רגן ותנואות. שניהם ל' תרעומת, רגן כמו וְתִרְגְּנוּ בְּאַהֲלֵיכֶם (דברים א כז), תנואות, כמו תְּנוּאוֹת עָלַי יִמָּצֵא (איוב לג י) ת"י תרעומתא.

(ד) לא השיב בתשובה. במדרש (בראשית רבה נו י) היה לי מה להשיב, אתמול אמרת בי בְּיִצְחָק וגו' ועכשיו קח־נָא אֶת־בִּנְךָ וגו' וחם ושלום לא עשיתי כן אלא כבשתי רחמי לעשות רצונך.

(ה) פֶּן־בִּפְרָכּוֹם יִפְסֹל עֲלֵת חוּבָה. בת"י (בראשית כב י) ואמר יצחק לאביו כפת יתי יאות דלא נפרכים מן לערא דנפשי וישתכח פסולא בקרבנך.

מֵאֲכֶלֶת לְשַׁחֲטוּ יָד בְּשַׁלַּח בְּנַפְשׁ רֹחַ^(א).

לקח את הסכין לשחוט אותו בנפש חפצה.

נָעַר אֶל תְּשַׁחֲטֵה, קוֹל אֱלֹיוּ בָּא.

בִּי נִשְׁבַּעְתִּי עֵקֶב אֲשֶׁר עַל יְחִידֶךָ נִפְשֶׁךָ לֹא עֲצָבָה.

וְרַעַךְ אִשִּׁית בְּצַמְחֵי רִבְבָּה.

חֵי הוּא וְאֶפְרוּ לְפָנַי צָבוּר^(ב) וּמוֹבָא.

אף על פי שיצחק חי, אפרו צבור לפני כאילו נשרף.

חָשׁוּב הוּא לְפָנַי בְּטָבוֹחַ בְּמוֹקֵד אֲחֻהָ^(ג).

זְכוּתוֹ הַמְצִיאֵנוּ בְּהַרְיָחֶךָ קְטָרֶת הָעֶרְבָה.

חשוב זכותו כמו קטורת הסמים.

קָצַף שֵׁבֶךְ וְחִמָּה תִּשְׁבִּית מִבֵּת הַשּׁוֹבְבָה.

מישראל שמרדו בד'.

וּכְאֲשֶׁר כָּבְשׁוּ יֵצֶר וּשְׁנֵיהֶם עָקְרוּ לֵב הַתְּאֻוָּה.

עקרו מליבם כל תאוה גשמית.

בֶּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת־פַּעְסֶךָ מִשּׁוֹבָבָה.

משוכה כינוי לכלל ישראל, הבת השוכנה

וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֱלִיָּה שׁוֹבָבָה.

וְתֹאמַר שׁוֹבָבָה מְשׁוֹבָבָה:

שובה ישראל:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֹּא רַחֲמִים מִתְּנֶהֱג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. בָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעֵנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעֵזְרִי וַיִּתְּצֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵזֶן וּפִשֶׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ בִּי חֲטָאֵנוּ. מְחַלֵּלֵנוּ מְלַכְנוּ בִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ בִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כְּלִי־י: שְׁמַע קוֹלָנוּ יי
אֲחֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ: שְׁמַע קוֹל תְּחִנּוּתֵינוּ
בְּשׁוֹעֲנוּ אֱלִיךָ בְּנִשְׁאָנוּ יְדִינוּ אֶל־דְּבִיר קִדְשֶׁךָ: שְׁמַע־יי וְחַנּוּנוּ יי

(א) רֹחַ. נ"א דָּוָה.

(ב) צָבוּר. בְּתַנְחוּמָא פִּר' תּוֹלְדוֹת (ע"פ ויהי כי זקן יצחק) רואה את אפרו כאילו הוא צבור על גבי המזבח.

(ג) אֲחֻהָ. אֵשׁ כִּמוֹ שְׁנֹאמַר וְאֶת־הָאֵשׁ לְפָנָיו מְבַעֲרֶת (ירמיה לו כב).

הִיחַיֵּנוּ לָנוּ: שְׁמַעֵי קוֹלֵנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוֹ וְעֲנֵנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ
אֶל־תַּפִּלַּת עַבְדֶּיךָ וְאֶל־תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן
אֲדָנִי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרִכָּתְךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפִּלָּה יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדָנִי
שְׁמַע אֲדָנִי סִלְּחָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

(נב) חתום בראשי המאמרים אפרים מבונא בר רבי יעקב חזק ואמן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן־אֲמָתְךָ.

בְּרַב חֶסֶדְךָ אֲבוֹא בֵּיתְךָ.

מָחָר בְּיוֹם קָדֵשׁ לְפָקֶדְנוּ בִּישׁוּעָתְךָ.

באתי לבקש כי מחר תפקוד אותנו לישועה.

שִׁבְתוֹן שִׁבְת־קָדֵשׁ לִי מָחָר (שמות טז כג):

(*)אֶעֱיָרָה שִׁחַר וְלֹא שִׁחַר יַעֲרִינִי.

בְּיָמִים הַנּוֹרָאִים אֲשֶׁר פָּחַד קִרְאָנִי.

לְפָנַי בּוֹא יוֹם הַגָּדוֹל לְדוֹנֵנִי.

בְּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ חַג לִי מָחָר:

פֶּשְׁעֵי אֲנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי תִסּוּבְּנִי.

אני יודע כי פשעתי והעונש המגיע לי מאיים עלי מכל צד.

וְאֲדַאֵג לְיוֹם מָחָר יוֹם מִשְׁפָּטִי וְדִינִי.

וְאֶת־פִּלֵּל אֶל־יְיָ לְסִלּוֹחַ לְעוֹנִי.

מִדְּאָגָה מְדַבֵּר עֲשִׂינוּ זֹאת לְאֹמֹר מָחָר (יהושע כב כד):

התחלנו כבר היום להתפלל למחר:

רַחוּם פִּדְנִי וּבִמְרָעִים לִי תִתְחַר.

והילחם באויביי.

שִׁלְחָנִי כִּי עָלָה הַשִּׁחַר.

קבל תפילתי ושלחני כי התפללתי זמן רב בלילה ועכשיו עלה השחר.

* יס מלגים מאמר זה ומתחילים מיד פֶּשְׁעֵי.

כִּי אֵיזָה עִם סִגְלָתָ לָךְ לְבַחֵר.
חשקת

כִּי אִם־אוֹתִי וְגַם־לְמַחֵר (אסתר ה יז):
גם מחר הראה לכל כי אני עמך:

יִשְׁלָנוּ אָב זָקֵן וְיִלְד זָקֵנִים.
אברהם יצחק

וְאָבִי יֵשֵׁב אֶהְל וּמִקְנֶה רֵאשִׁית קִנְיָנִים.
יעקב אבינו שישב בבית המדרש ועסק בתורה.

תַּחֲזֹן זְכוֹת אָבוֹת לְבָאִי בְּכִי וּבִתְחִנוּנִים.
זכות אבות תביא חנינה

וְקִדְשָׁתָם הַיּוֹם וּמַחֵר (שמות יט י):
וקרבת אותם אליך

מִקְשֶׁר אֲמִיץ קֶשֶׁר רְשָׁעִים מְשַׁכְּלִי.
התר את הקשר החזק שבו קשרו אותי רשעים, הורגי ילדיי.

אִפּוֹר חָל עַל אִפּוֹר כּוֹלֵל וּמוֹסִיף אֵלַי.
שמו אותי במאסר תוך מאסר.

קֶשֶׁר הַעֲקָדָה יִתִּירָם מִהַתְּגוֹלֵל עָלַי.
בזכות הקשרים שקשר אברהם את יצחק בנו הוצא אותנו ממאסר ומנע ממנו כל התעללות.

וְאַל־הָעַם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֵר (זמלצר יא יח):
התכווננו למחר:

מִקְדָּם צִלְחָה דָּרְכִי, וְהָיָה יְיָ עִמָּדִי.

וְעַתָּה לְהַפּוֹךְ נִסְתַּחֲפָה שְׂדִי.
נשטפה שדי ונתרוקנה מכל.

לְחָרֵב וּלְהֶרֶג נִמְסַרְתִּי בְּיַד רוֹדִי.
רשע השולט עלי.

כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּנְךָ מָחָר (דברים ו כ):
ועל זאת יתפללו ישראל מחר:

בַּחֲסֵר וּבְאֶסֶר נֶאֱסַרְתִּי בְּגִלוּתִי.

וְלֹא־קָרַב הַמִּתִּיר כְּמִצּוֹת אִישׁ בְּשׁוֹרְתִי.
לא הגיע משיח בן דוד, אשר אליהו הנביא יבשר לנו.

אִפּוֹטְרוּפּוֹם שְׁמִנְחֹהוּ אָבִי יִתּוּמִים מִלְּאֵךְ בְּרִיתִי.
אליהו הנביא שמינח הקב"ה עלינו,

יֵשֶׁם יְיָ מוֹעֵד לְאֹמֵר מָחָר (שמות ט ה):
יביא ה' מחר את גאולתנו:

וְחֻקַּצִּים כָּלָם כָּלוּ וּבֶנְךָ בְּיַד קָמִיךָ מִתְאַחֵר.
אוֹיֵבךְ

וְהֵלֵא אֵין אָדָם רוֹצֶה שְׂיִהִי פְקֻדוֹנוֹ בְּיַד אַחֵר.
כל חשבונות הקץ כבר עברו

לְכַל־תִּכְלָה יֵשׁ קֵץ, רַחֲבָה גְלוּתִי לְסַחֵר.

דבר להסתובב ממדינה למדינה.

נִשְׁאַל לִי לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָךְ וּלְעַמֶּךָ וַיֹּאמֶר לְמַחֵר (שמות ח ה-ו):

שאלנו את ה' מתי צריך להתפלל על כלל ישראל ואמר לנו – "מחר":

נֹרָא, מַהֵר וְהוֹרֵד כְּבָרִים לַטֶּבֶח.

ככבשים

אִם עוֹבֵד זָרָה, וַיִּקְרָא לָהּ נִבְח^(א).

ומחה את שמה.

חֲמַל עַל זֹבְחִים נַפְשׁוֹתָם לָךְ זִבַּח.

וְעֲנֵתָהּ בִּי צְדָקָתִי בְּיוֹם מַחֵר (בראשית ל לג):

אִם שְׁטִהַרְתָּה טִמְאָה אֶצֶל הַקֹּדֶשׁ.

מה שטהור אצלם טמא הוא לנו.

תִּשְׁמִידָנָה וְתִכְחִידָנָה מַחֵר בְּעֶשׂוֹר לַחֹדֶשׁ.

הכחלה לשון השמדה

נָקָם נִקְמַתִּי וּמַד לָהּ צָרוֹת בְּגִדְשׁ.

בכמויות גדולות.

ומדוד

וַיֵּצֵא הֵלֶחֶם בְּעֶמְלֶק מַחֵר (שמות יז ט):

אנא ה', הילחם באויבינו מחר:

בּוֹזוּזֵי נֹאֲמִים, הָאוֹכְלִים אוֹתִי וּמִדְּקִים.

לועסים אותי הדק היטב.

מדברים נגדי

אֲכַלְתִּיךָ בֶּמָה שְׁנֵי חֻזָּקָה וַיֵּשׁ חֻזָּקָה לְנֹזְקִים.

טוענים כי יש להם חזקה לאכול אותי ולהזיק לי.

עוֹלֵל לָמוּ כַּאֲשֶׁר עוֹלְלָתָ לִי, דִּנָּקִים

שישית השקל,

בְּשֶׁקֶל, וְהָיָה בַּעֲת מַחֵר (מ"ב ז יח):

ישלמו בשקל מחר (השב להם שש פעמים מה שעשו לנו):

רַחוּם, הִכִּינוּ לָךְ בִּימָה וְסִנְגוּרִים לְהִתְקַרֵּב.

בעלי תפילה

וּכְבֹּר בָּא חָכָם לְדְרוֹשׁ בְּמַעֲרָב^(ב).

וְעֵתָה תִּמְחֹל לָנוּ עַל כְּבוֹדְךָ הָרֵב.

לֵינן פֹּה וַיֵּיטֵב לְבַבְךָ וְהִשְׁכַּמְתָּם מַחֵר (שופטים יט ט):

ה' יגיד לנו – בואו להתפלל הלילה, גם מחר בבוקר, וייטב לכם:

רֵאָה אָבִינוּ בִּי עֲשִׂינוּ כְּאֲמוּנוֹתֵינוּ.

(א) ויקרא לה נבח. ע"ש הפ' ויקרא לה נבח בשמו' (במדבר לב מז), ופירש"י לה אינו מפיק ה"א וראיתי דיסודו של רבי משה הדקדוק לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה שמשמע מדרשו כמו לא.

(ב) בא חכם לדרוש. רמז לדרשת שנת שזבה. בְּמַעֲרָב פי' המפרשים מַעֲרָב יו"כ. ול"נ בדברים עֲרֵבִים המושכים את לב השומעים לתשובה. או בעירוב ומזיגה של דברי הלכה ודברי אגדה.

יִצָּר לִב הָאָדָם רַע מִנְּעוּרָיו.

עֲשֵׂה בְּאַמְנוּתְךָ וּסְלַח לָנוּ.

קָם קֹדֶשׁ אֶת־הָעָם וְאָמְרָת הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחֵר (יהושע ז יג):

בְּרוּר כִּי אֵין צָדִיק שְׁלֹא־יִחָטֵא בְּעִבְרָה.

לְמִלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת לֹא נִתְּנָה תוֹרָה.

וְאָנוּ אֵין לְדַקְדֵּק עִמָּנוּ כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה.

כִּי־יֹאמְרוּ אֱלֹהֵינוּ וְאֶל־דֹּרֹתֵינוּ מַחֵר (יהושע כב כח):

כאשר יוכיחו אותנו ואת בנינו

יְהִי, כְּבוֹדְךָ עוֹמֵד בֵּין עַדְתֵּנוּ כְּהִבְטַחְתָּ לְזִקְנֵנוּ.

אתה עומד בתוכנו, כמו שהבטחת לאברהם אבינו.

אֱלֹהִים נִצָּב בְּעֵדֶת אֵל בְּקִרְבָּנוּ.

גַּם אַתָּה יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, סְבִיבָנוּ.

עמוד סביבנו.

שֵׁב בְּזֶה גַּם־הַיּוֹם וּמַחֵר (ס"ז יא יז):

יָד פְּשׁוּטָה פָּשַׁט בְּעַל הַבַּיִת לְבַעְלֵי תְּשׁוּבָה.

הקב"ה

וּפָשַׁט הָעָנִי אֶת־יָדוֹ לְקַבֵּל טוֹבָה.

ישראל

אֲמַת נִתְּתָ לִיעֶקֶב חֶסֶד לְאַבְרָהָם בְּאַהֲבָה.

יִנָּתֵן גַּם־מַחֵר (אסתר ט יג):

עַד־מָתִי תִרְדְּפֵנִי רוּדָף מְלֹא.

רדיפה מלאה.

כְּתוּב וְלֹא כְּתוּב עָלִי תַעֲלֶה.

קללות הכתובות בתורה וגם שאינן כתובות אתה מעלה עלי.

אַחֲרֵי מִי יֵצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַמְּפֹלֵא.

הקב"ה

זֹאת אוֹת בְּקִרְבָּכֶם כִּי יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מַחֵר (יהושע ז ו):

כי יש לבני ישראל להתפלל מחר:

קִדְמוֹךְ בְּנִיךָ בְּתַפִּלַּת הַיּוֹם שְׁבָרָם.

בתקוה.

הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּלְמַחֵר לְטוֹל שְׁכָרָם.

כי יקבלו מחר שכר על מה שהתפללו היום.

הַיּוֹם בְּמַחֵר זֶה וְזֶה גּוֹרֵם לְטוֹבָה לְזָכָרָם.

וְהָיָה כִּזְהָ יוֹם מָחָר (ישעיה נו יז):

בְּזֵרוּז צִירֵי יִשְׂרָאֵל הִתְפַּלְּלוּ עַל־אַחֵיכֶם.

שליחי צבור

עַל כָּל־צָרָה וְצוּקָה שְׁלֹא תָבוֹא עַל צְבוּרֵיכֶם.

וְצַעֲקוּ בְּכַח פִּי תוֹלַעַת יַעֲקֹב אֲבִיכֶם.

בתפילה חזקה

וְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לְפָנַי יְיָ מָחָר (במדבר טז ז):

תפילה במקום קטורת

בְּתוֹרָה וּבְמִצְוָה שִׁקְיָמוּ הֵם וְאַבּוֹתֵיהֶם.

יִזְכּוּ לְהִיטִיב לְעוֹלָם לָהֶם וּלְבְנֵיהֶם.

יְיָ הַטּוֹב יַכְפֹּר בְּעַד עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

וְכֵן תֹּאמַר אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ לְמָחָר (במדבר יא יח):

חַנוּן, הָשִׁב שָׁנִים בְּבִרְכָּתְךָ.

הוֹאִיל וּמִסֻּתְּכֵם לָךְ וּמִקְוִים לִישׁוּעָתְךָ.

חֲדַשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וְעִטְרַת שְׁנַת טוֹבָתְךָ.

תברך בפירות מרובים.

הִנֵּה יוֹם קָדֵשׁ לִי מָחָר (שמות טז כג):

זָכָה חֲדַשׁ תִּשְׁרִי לְהִתֵּר וּסְלִיחָה.

להתיר אותנו ממאסר

יֵרַח אִיתָנִי עוֹלָם וּגְבָעוֹת נִזְכָּרוּ וְנִפְקְדוּ בֹו לְהַשְׁמִיחָה.

חודש בו האבות והאמהות נפקדו בבנים.

וְבו עֲתִידִים לְהִנָּחֵל צֶמַח צְדִיק לְהַצְמִיחָה.

מלך המשיח יצמח בו.

כֵּן אָמַר יְיָ כַּעַת מָחָר (מ"ב ז א):

"מחר אגאל אתכם"

וְאַנִּי בְּחֶסֶדְךָ בְּטַחְתִּי, אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה.

צִדְקָנוּ תַכְרִיעַ בְּגֵרוּמִים בְּיָדִים לְהַפְנֶה.

תכביד את כף זכויותינו ותוסיף עליה משקל.

תֹּאמַר לִי רַב־חֶסֶד, מִטָּה כָּל־פִּי חֶסֶד, מִפְּנֶה.

מטה את כף המאזניים לצד הזכויות, ומסלק את העברות.

אַל־תִּצַּר צַר־תִּצַּר מִחֶרֶד (בן סירא כח א):

"אל תדאג למחר":

אַרְךָ זְמַן וְזַמַּנִּים וְזַמַּנֵּיהֶם קִדְשָׁה נִתְחַלְלָה.

וְטִמְאַת אָבִי אֲבוֹת הַטִּמְאַת בּוֹקֶעַת וְעוֹלָה.

יְרוּדָה עַד־עֶפֶר תַּעֲלֶה מֵעֶלָה מֵעֶלָה.

וְהַעֲמִלְקִי וְהַכְנִיעֵנִי יוֹשֵׁב בְּעֵמֶק מִחֶרֶד (במדבר יד כה):

תשפיל אותם

מִחֶרֶד שְׁעִיר אֲכַנִּיסָךְ בְּשָׁנָה רָעָה.

בְּנֵי מִיָּדֶךָ אוֹצִיא וְאוֹשִׁיעָה.

הִמָּה פּוֹרְשִׁים לְחַיִּים טוֹבִים וְאַתָּה לְמִיתָה קְבוּעָה.

וְשִׁמְתִּי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמְּךָ מִחֶרֶד (שמות ח יט):

צִדְקָה וּגְאֻלָּה הִנְנִי מֵבִיא לְמִחֶרֶד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה^(א).

שְׁנַת אָסֶם וּבִרְכָּה בָּאוּ אֵלַי פָּעַת מִחֶרֶד לְחִנּוּתָה.

לקבל חנם.

יְשׁוּעָה וְחַיִּים וְשָׁלוֹם רַחֲמִים וְחִנּוּתָה.

הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם פָּעַת מִחֶרֶד (שמות ט יח):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְגָּה מִחִילָה לְחִטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדֵעַתָּ לָעֵנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלִּיחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחִטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חִטָּאֵנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקְנוֹ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה וַיִּדַּע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִיבִים: טוֹב־וַיִּשָּׂר יְיָ עַל בֶּן

(א) בראש השנה. גס יו"כ נקרא ר"ה כ"ט (יחזקאל מ א) בראש השנה בעשור לחדש. נ"א בעשור לשנה, נ"א ביום כפור שנה.

יִוְרָה הַפָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלֵל וְדוּמָם לְתַשׁוּעָתָא יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמּוֹךְ אֶת־שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׁאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָּסוּ אֲמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטֶחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ בְּיוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

קִיָּא פּוֹמּוֹן חַתּוּם נוּ יִצְחָק

פּוֹתְחִין אֲרוֹן הַקּוֹדֶשׁ

יִרְצֶה צוּם עַמּוֹךְ אֲשֶׁר דָּמּוּ לָךְ מִזֶּה.

יִרְצֶה לַפְּנִיךָ מִיַּעוּט דַּמְנוּ וְחַלְבֵנוּ מִחַמַּת צוּם כִּיפּוּר, כֹּאִילוּ הָיִינוּ אֶת דַּמְנוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ.

חֲשׁוֹב חֲלָבּוֹ^(א) בְּעַל זֶבַח וְקָרְבָּנוֹ אֶל תִּבְּזֶה.

וְהַקְטַרְנוּ אֶת חֲלָבּוֹ

חַתּוּם עָלֵינוּ אוֹת חַיִּים וְתַחֲנִתּוֹ תַּחֲנִתּוֹ.

תַּחֲתַמְנוּ לַחַיִּים וְתַשִּׁים לֵב לַתְּפִלָּתָנוּ.

מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה^(ב):

מָחָר תַּחֲתַמְנוּ לַחַיִּים:

צַדִּיקְתְּךָ הַתְּאִיֹּר שׁוֹכֵן עַד וּמְרוֹמָם.

הַתְּלַבֵּשׁ בַּצִּדִּיקָה, אֵתָהּ הִי הַנִּצְחִי וְהַנֶּעֱלָה.

סִמּוֹךְ־נָא הַנִּבְשָׁלִים, שְׁלַח יָדְךָ לְהַקִּימָם.

אֲשֶׁר דִּמְעָם שְׁקוּיָם וְאֲנַחְתָּם הִיא לְחֶמֶם.

דַּמְעָתָם לָהֶם לְמִשְׁקָה, וּבִמְקוֹם לֶחֶם, מֵאֲכִילִים אוֹתָם יָגוֹן.

וְתַנְקוּם דָּם עַבְדֶּיךָ מֵאוֹיְבֶיךָ עַד תֵּמָם.

וְתִדְרוֹשׁ לְשַׁפּוֹךְ דָּמָם. לְדַעַת מַה־זֶּה וְעַל מַה־זֶּה.

מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה:

חֲנוּן חֵן בִּנְךָ אֲשֶׁר לְשְׁמֶךָ הוּא מֵאֲמִין.

סִנְגֹּר עָלֵי תִמְנָה אֲשֶׁר חַטָּאתִי יִטְמִין.

(א) דָּמוֹ, חֲלָבוֹ. צִבְרוֹת (דף י"ז ע"א) וְעַכְשִׁיו יִשְׁכַּחֲנוּ בַּתְּעִינִית וְנִתְמַעֲטָה חֲלָבִי וְדָמִי, יִהְיֶה מִלְּפָנֶיךָ שִׂיחָא חֲלָבִי
וְדָמִי שְׁנִתְמַעֲטָה כֹּאִילוּ הַקְרַבְתִּיו לַפְּנִיךָ ע"ג הַמִּזְבֵּחַ וְתַרְלָנוּ.

(ב) מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה. פִּי מָחָר תִּשָּׂים עָלֵינוּ אוֹת חַיִּים וְתַחֲתוּם אוֹתָנוּ לַחַיִּים, כִּי אוֹת וְחַתִּימָה עֵינֵינוּ אֶחָד.

וְחוּבִי בְשִׁמְאֵל יִכְמִין^(א) זְכוּתִי יַעֲלֶה בְיָמִין^(ב).
יחביא

וְאַפֶּר יִצְחָק יִזְמִין. אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה:

קָרַב וּשְׁמַע רִנָּתִי, לְצַעֲקִי תִפְתַּח שַׁעַר.

לְזִכּוֹת אֶת־חַטָּאתִי כְּמוֹ בֶן־שָׁנָה נֶעַר.

וְתַחֲסוּם לְשׁוֹן מִסְטִינִי וְאֶת־פִּיהוּ לֹא יִפְעַר.
יפתח.

יִי בְשִׁטָּן יִגְעַר. קוּם יַד מִהֵר מְזֻה^(ג):

בְּמָה אֶקְדֵּם וְאַכְפָּה פָּנֵי לֹא יִקַּח שַׁחַד.
איך אבוא ואשתחוה

וּבִגְדֵי אֵין מַעֲשֵׂ וְעַל זֹאת לְבִי יִפְחַד.
מעשים טובים

אֲבָל עֲתָה בְּזִכְרֵי מַלְכוּת שֵׁם הַמִּיחָד.
את זכות מצות קריאת שמע.

וְעַל זֹאת אֲנִי בּוֹטֵחַ בְּאוֹמְרִים יִי אֶחָד.

וּמוֹשָׁכִים^(ד) בְּלֹם יַחַד. מְזֻה אֶחָד וּמְזֻה:

רֵאָה אֵין מְכַפֵּר בְּעַדִּי וְאֵין סוֹדֵר לִי סֶדֶר.

ואין כה"ג לעשות עבודת יו"כ לפי הסדר.

וּבִגְדֵי לָבָן אֵין וְאֵין לֹבֵשׁ הָאֶדָר.
בגדי כהונה.

וְגַם אֵין קָרְבֵּן חוֹבָה וְלֹא נִדְבָה וְנֶדֶר.

וְאַתָּה תִּכְפֹּר עָלַי, בּוֹחֵן בְּלִיּוֹת וְחֶדֶר.
וחדרי הלב.

גְּדוֹר פְּרִצַת צֹאנֶךָ וְשֵׁם רוּחַ לְעֶדֶר.
הגן על צאנך מאויביהם ותן להם רוח והצלה.

וְתִבְנֶה־לָּמוֹ גֵּדֵר. מְזֻה וְגֵדֵר מְזֻה:

(א) יכמין. יחביא כ"ש בְּמִכְמִינֵי הַזָּהָב וְהַדָּקָף (דניאל יא מג) ופי' במלודה אורחות מסתרים. ובסנהדרין פ"ז מ"י מכמינין לו עדס, פי' הרע"ב ל' מארצ.

(ב) וחובי בשמאל יכמין וכותי יעלה בימין. במדרש (סיר רצה א מה) וְכָל־צָבָא הַשְּׂמִינִים עֹמֵד עָלָיו מִיָּמִינוֹ וּמִשְׂמָאלוֹ (מ"א כז יט) וכו' אלו מימינים ואלו משמאלים, אלו מכריעין לכף זכות ואלו מכריעין לכף חובה. ע"כ. כיון שהמקטרגים עומדים בשמאל, אמר חובי בשמאל יכמין, יסתיר את חובותי מהמקטרגים, וכיון שהסניגורים עומדים בימין, אמר וכותי יעלה בימין, ימלא את זכויותי לסניגורים.

(ג) רד מהר מזה. צינא (דף כ' ע"א) שטן צינא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני.

(ד) ומושכים. מלה להאריך באחד (ברכות דף י"ג ע"ב).

צַל קוֹרְתֶךָ בָּאוּ בָּנִים אֲשֶׁר נִגְרָשׁוּ.

לבית הכנסת באו בניך, אשר גרשתם מארץ ישראל.

בְּנִיךָ בְּנִתּוֹעַדוֹ רָעִישׁוּ וְגַם נִתְגַּעְשׁוּ.

כאשר נאספים בניך, הם רועדים. רעשו ונתגעשו שניהם ל' תנועה מרוב פחד

חֶסֶד אֲבוֹתָם תִּזְכּוֹר עֵת לָרִיב יִגָּשׁוּ.

אַמֶּת וְשָׁלוֹם נִפְגָּשׁוּ. גַּם אֶת־זֶה לְעַמַּת זֶה.

ויש ביניהם אמת ושלוש, כי ביקשו מחילה זה מזה.

מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה:

**ק' יִרְצֶה צוֹם עִמָּךְ אֲשֶׁר דָּמּוּ לָךְ מִזֶּה. חֲשׂוֹב חֲלָבוֹ כְּעַל זֶבֶח
וְקָרְבָּנוֹ אֵל תִּבְזֶה. חֲתוּם עָלָיו אוֹת חַיִּים וְתִחַנְתּוֹ תִּחַנְתּוֹ. מָחָר
יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה:**

סוגרין

**א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּאֵי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמּוּל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בַּעֲנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:**

**וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי א' רַחֲמִים וְחַנּוּן אַרְבֶּה אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:**

**וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וְשִׁנּוּתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנְנָה כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁפְּרָה
לְבִנְשִׁפּוֹר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ זָכַחֵי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
זָכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הִפָּה: זָכַרְנוּ יי בְּרִצּוֹן עִמָּךְ פָּקַדְנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ:
זָכַר עֲדִתְךָ קִנִּיתָ קָדֶם גָּאֵלְתָּ שִׁבְט נַחֲלֶתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זָכַר יי חֶפֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲחֵבֶת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּה: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרַבָּה אֶת־זִרְעֶכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעֶכֶם וְנִחַלּוּ לָעָלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֲלֵתֶּפֶן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאָלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:**

חָטֵאנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

קִיב חַטָּאֵנוּ ע"ס א"ב מְסוּלָשׁ וְאִח"כ חַתּוּם מִנְחָם בִּר רַבִּי יַעֲקֹב חֹזֶק וְאִמִּין
עֵינֵי סְלִיחָה ז' בַּעֲשֶׂרָה הַרְגוּ מַלְכוּת.

אֵל אֱלֹהִים אֲצַעֲקָה בְּמַלּוּלִי.
בְּדִיבּוּרִי.

אִשָּׁא כָפִי עַל־נַפְשִׁי עוֹלָלִי.
אֲרִים כַּפֵּי הַשְּׁמִימָה בַּתְּפִילָה עַל חַיֵּי יַלְדֵּי.

אֲשַׁפְּכָה כַּמִּים לְבִי עָלֶי.

אֶל־יֵי וְהֶאֱזִין אֵלֶי (תהלים עז ז):
וְיִשְׁמַע

אֵלֶי, עֲנֵי וְכוּאֵב, יֶאֱזִין בְּחֶמְלָתוֹ.

בְּעִבּוּר הָעָרוֹ נִפְשָׁם לַמָּוֶת בְּאַהֲבָתוֹ.
בְּזָכוֹת שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם

בְּאֵדוֹם יִתֵּן בְּיָמֵינוּ נִקְמָתוֹ.

שְׁלַח יָדָיו בְּשִׁלְמָיו חֲלַל בְּרִיתוֹ^(א) (תהלים נה כח):
בְּנֵי אָדָם הָרְגוּ אוֹתָנוּ, לַמְּרוֹת שֶׁהֵינּוּ בְּשָׁלוֹם אֵיתָם וְהִפְרוּ אֶת הַבְּרִית שִׁכְרָתוֹ עִם יִשְׂרָאֵל:

בְּרִיתוֹ לַעְזוֹב יַחַד עָלֵי חֲבָרָיו.
הַתְּאִסְפוּ.

בְּרִי לֵבָב עֲשֶׂרָה מְנֵי בַּחֲרוּ.
טַהוּרֵי לֵב

בְּתוֹרַת א' וּבְמִצְוֹתָיו נֶאֱזָרוּ.
הַתְּגַבְּרוּ.

מִנְשָׁרִים קָלוּ וּמֵאֲרִיּוֹת נִגְבְּרוּ (ס"א א כג):

נִגְבְּרוּ לְסִבּוֹל דֵּין הָא' בְּאִמְרוֹ.
כַּאֲשֶׁר אָמַר ה'.

נְבוֹת מִהֶם שְׁטִימַת אָח וּמִמְכָּרוֹ^(ב).
שְׁנֵאת הַשְּׁבִטִים לְיוֹסֵף וּמִכִּירָתוֹ.

נְדוּלֵי עוֹלָם נִבְחָנוּ לְכַבְּדוֹ וּלְפָאָרוֹ.

מִלְאָכָיו גִּבְרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ (תהלים קג כ):

(א) בְּרִיתוֹ. בְּרִית כְּתוּבָה אֶדוּם עִם יִשְׂרָאֵל כ"ש צ"ע (דף ח' ע"ב) תַּלְתִּין וְתַרְיֵן קִרְבֵּי עֲבָדוֹ רֹמַמֵּי בְּהֵי יוֹנָאֵי וְלֹא יִכְלוּ לֵהוּ עַד דְּשַׁתְּפִינְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּהֵי יוֹנָאֵי אִי מִינֵן מַלְכֵי מִינֵיכּוּ הַפְּרָכִי אִי מִינֵיכּוּ מַלְכֵי מִינֵן הַפְּרָכִי, בְּנוֹסָף לְבְּרִית הַרְאָשׁוֹנָה שִׁכְרָתוֹ צִימֵי יְהוּרִם מַלְךְ יִשְׂרָאֵל וְיִהוּשָׁפֶט מַלְךְ יְהוּדָה (מ"ב ג ז). וְהַרְמוּמִים הִפְרוּ בְּרִית ז'. וְצ"ר (ט"ז ז') וְהַנֶּחֱרָר הָרַבִּיעִי הוּא פֶּרֶת ז' מַלְכוּת הַרְצִיעִית שֶׁהִפְרָה וְהִאֲרָה לְיִשְׂרָאֵל. וְי"מ הַרְשָׁעִים שֶׁלְּחוּ יָדָיו בְּת"ח שֶׁהֵם שְׁלוֹמֵי ה', וְחִילְלוּ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאת בְּרִית כְּמוֹ שֶׁנֶּא' אֶסְיֵלָא בְּרִיתֵי יוֹמָם וְלַיְלָה.

(ב) נְבוֹת מִהֶם שְׁטִימַת אָח וּמִמְכָּרוֹ. בְּמַדְרָשׁ אֲלֵה אֲזַכְרָה, שְׁמַעְתִּי מֵאֲחֹרֵי הַפְּרָגוֹד, שֶׁעֲשָׂה חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל נִמְסְרוּ לְהַרְגָּה בְּיַד מַלְכוּת הַרְשָׁעָה וְכו' עַל מַכִּירַת יוֹסֵף שֶׁמְכָרוּהוּ אֲחִיו וְכו' שְׁמִיּוֹם שֶׁמְכָרוּ הַשְּׁבִטִים אֶת יוֹסֵף לֹא מֵאֵל הַקֶּבֶ"ה בְּדוֹר אֶחָד עֲשָׂרָה לְדִיקָיִם וְחִסְדִּים כְּמוֹ הַשְּׁבִטִים לְפִיכָךְ הַקֶּבֶ"ה פּוֹרַע מְכֹס.

דְּבָרוּ יֵצֵא וְהַמְצִינִים^(א) פָּחַדוּ וְרָהוּ.

והצדיקים פחדו ורחו ענין אחד

דְּבָקוּ אַחֲרֵי מַלְכָם וַיִּנָּהוּ^(ב).

דַּעַת שְׁפָתַי כִּהֵן דְּרָשׁוּ מִפִּיהוּ^(ג).

ביקשו מר' ישמעאל כ"ג לעלות השמימה ולבדוק אם נגזרה גזרה.

כִּי מִלֵּאדָּה יִי־צָבָאוֹת הוּא (מלאכי ז ז):

כי היה קדוש כמלאך:

הוּא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קוֹנֵנוּ מִשְׁתַּבַּח בּוֹ לְהַתְפָּאֶרָה^(ד).

הַיִּכָּלוֹת וְרַקִּיעִים גְּלוּיִם לוֹ לְסִקְרָה.

לראות.

הַזִּכִּיר גַּם עֵתָה מִתּוֹךְ צָרָה.

אֶת־הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא (דברים כח נח):

וְהַנּוֹרָא וּפִמְלִיתוֹ חָקַר כִּי נִמְסְרוּ לְאַבְחָה.

שאל את ה' ואת המלאכים ונאמר לו' כי נגזר עליהם מיתה.

וְתִיקִים^(ה) בְּאַחֵי יוֹסֵף מִצָּאֵם בְּשִׁבְחָה^(ו).

חכמים

וְאֵל מִדַּת הַדִּין נִתְּנָם לְטִבָּח.

חֲסִידֵי כְרִיתִי כְרִיתִי עַל־יִזְבַּח (תהלים נ ה):

כרתו ברית עם ה' כאשר נהרגו על קידוש שמו:

זָבַח הַגִּיד לְרַעְיוֹ וְחָרְדוּ חֲמוּדָיו.

אמר ר' ישמעאל לחבריו כי נגזר עליהם מיתה והצדיקים פחדו.

זָרוּזוּ וְנִטְּהָרוּ בְּנִקְיוֹן וְטָהַר עֲבָדָיו.

וַיִּגְוּ הַנְּשִׂיא וְהַמְּשִׁירַת בְּיוֹמוֹ יַחַדָּיו.

על רשב"ג הנשיא ועל ר' ישמעאל כ"ג נגזר ליהרג ביום אחד.

הַדָּר הוּא לְכָל־חֲסִידָיו (תהלים קמט ט):

(א) וְהַמְצִינִים. מִצְּקֵי אֶרֶץ (ש"א ז ח) פי' יסודות, ת"י לדיקיא עבדי רעותיה.

(ב) וַיִּנָּהוּ. נִמְסְרוּ אֵל ה' (רש"י ש"א ז ז).

(ג) דַּעַת שְׁפָתַי כִּהֵן גְּדוֹל דְּרָשׁוּ מִפִּיהוּ. בַּמִּדְרָשׁ אֵלֶּה אֲזַכְרֶה, וְחָלוּ אֵת פְּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל כֵּהֵן גְּדוֹל שְׂוִכִּיר הַשֵּׁם הַגְּדוֹל וַיַּעֲלֶה לְרַקִּיעַ וַיַּחְקֹר אִם נִגְזְרָה גְזֵרָה מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְצַדֵּק.

(ד) קוֹנֵנוּ מִשְׁתַּבַּח בּוֹ לְהַתְפָּאֶרָה. בַּמִּדְרָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים (מִן הַגִּיטָּה, גְּרִינְהוּט) אֵתָּה הוּא ר' יִשְׁמָעֵאל שְׁהַקְבֵּה מִשְׁתַּבַּח בְּכָל כִּיּוֹם.

(ה) וְתִיקִים. מִי שְׁלֹמֶה הִרְבֵּה נִקְרָא וְתִיק כִּמוֹ תַלְמִיד וְתִיק הִיא צִיּוֹנָה (עִירוֹבִין דף י"ג ע"ב).

(ו) בְּאַחֵי יוֹסֵף מִצָּאֵם בְּשִׁבְחָה. בַּמִּדְרָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים (שם) חִיפָשׁ הַקְבֵּה וְלֹא מֵאֵל עֲשֶׂרָה כַּבְּנֵי יַעֲקֹב אֵלֶּה אֲחֵם.

חֲסִידֵי הַגָּרְלוֹ לַהֲרוֹג וְקִדְּשׁוּ הַשֵּׁם בְּזִכְיָה^(א).

חֲבַב הַנְּשִׂיא וְקָדַם שָׁעָה לַעֲלִיָּה.

חֲבָקוּ הַמִּכְהֵן וְנִשְׁק רֹאשׁוֹ בְּקוֹל הַבְּכִיָּה.

פָּצַע וַחֲבוּרָה וּמִכָּה טָרִיָּה (ישעיה א ו):

טָרִיָּה הַסְּפִיד אֵיךְ נִהְיָתָה בְּנְשִׂיא מְמֻנָּה.

איך הוציאו את רשב"ג להורג.

טַעֲמֵי תוֹרָה וּמִרְגְּלִיּוֹת בְּפִיו שׁוֹנָה.

טָמוֹן בְּעֶפְר כְּגֹזֵב וּמַחֲלֵל^(ב) הֵנָּה.

אֵיכָה יוּעַם זָהָב יִשְׁנָא (איכה ד ז):

כהה והשתנה צבע הזהב:

יִשְׁנָא הַכֶּתֶם^(א) נִזָּר כְּהֵנָּה בְּחֻלָּלִים.

חיללו כתר כהונה בהורגם את ר' ישמעאל כ"ג.

יְפִי הַדֶּרֶת צוּרְתוֹ הַפְּשִׁיטוֹ^(ג) בְּמַעֲלָם.

היה יפה מאוד ולכן הפשיטו את עורו (כדי לשמור את מראהו היפה).

יִשְׁיֵשׁ הֵן צָדִיק בְּאֶרֶץ יִשְׁלָם.

ישמח צדיק על כך כי נענש בעד חטאיו המעטים בעולם הזה.

בִּיַּעַת וּפָגַע^(ה) יִקְרָה אֶת־כָּל־סָלָם (קהלת ט יא):

כי אין אדם שלא יחטא, ולכן גם הצדיקים מיוסרים בעולם הזה:

כָּל־סָלָם מִכְּאוֹבָם סָבָלָם וְנָתַן דָּמִי.

שתק בשעה שהיו מפשיטים את עור פניו.

כְּהִגִּיעַ לְטוֹטְפוֹת צָעַק הַזֹּאת אוֹת בְּקִיָּמִי.

אבל צעק כשהגיע למקום תפילין.

כְּבִיר פֶּן אֶפֶה כָּפִי וְאַחֲרִיב עוֹלָמִי.

הקב"ה אמר –

לִיתַת כְּבוֹד לְשָׁמִי (מלאכי ב ז):

גזרה זו כדי לתת כבוד לשם ה' שאין משוא פנים ומעניש גם את הצדיקים:

(א) וקדשו השם בזכיה. באבות דר"נ (לח ג) זה אמר אני כהן בן כהן גדול, הרגני תחלה ואל ארצה במיתת חבירי. וזה אמר לו אני נשיא בן נשיא, הרגני תחלה ואל ארצה במיתת חבירי. אמר להם, הפילו גורלות.

והפילו, ונפל הפור על רבן שמעון בן גמליאל. מיד נטל החרב וחתך את ראשו. נטלו רבי ישמעאל בן אלישע והניחו בחיקו, והיה בוכה ולועק.

(ב) ומחלל. באבות דר"נ (לח ג) אוי לנו שאנו נהרגין כמחללי שבתות. וכן במס' שמחות פ"ח בוכה אני על שאנו נהרגין כשופכי דמים וכמחללי שבתות.

(ג) בתם. נוי כלי הזהב (רש"י איכה ד א).

(ד) יפי הדרת צורתו הפשיטו. במדרש אלה אזכרה, ציוה להפשיט את עור פניו, וכיון שהגיע למקום תפלין צעק צעקה גדולה ומרה וכו' יאלה בן קול ואמרה אם אשמע קול אחר אהפוך את כל העולם לְתַהוֹ וְבַהוֹ.

(ה) כי עת ופגע. באבות דרבי נתן (לח ג) מוכן אדם שיקבל את פגעו.

לְשִׁמִּי הַנִּקְרָא הִלְלוּ וְלוּלִי כִּכְּר נְחֻתָם^(א).

לולי כבר נחתמה גזירה היה ה' מבטל אותה.

לֹא עֲזַבְתִּים בְּיַד עֲלִיזֵי גְאוֹתָם.

ולא היה עוזב אותם בידי רשעים שמחים ומתגאים.

לֵכֵן יִקְבְּלוּ מוֹסֵר וְלִדְוֹרוֹת תַּעֲמֹד צְדָקָתָם^(ב).

יקבלו צדיקים אלה את הייסורין עליהם

יַעֲלִזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יִרְנְנוּ עַל־מִשְׁכָּבוֹתָם (תהלים קמט ה):

יקבלו אחרי המיתה את שכרם בעולם הבא:

מִשְׁכָּבוֹתָם וּשְׁנָתָם נִדְּדָה אִם נִגְזְרָה גְזֵרָה.

נדדה שנה מישראל כאשר נגזרה גזרה זו.

מִפְּחָדוֹ סָמַר בְּשָׂרֵי פִלְצוֹת וּמוֹרָא.

התקשו שערותי כמו מסמרים

מִמִּקְדָּשִׁים יִחַל וְנִקְדַּשׁ בְּכָבוֹדוֹ וּכְיִרְאָתוֹ עֲבָרָה.

התחיל ה' בהריגת הקדושים ובזה נקדש שמו והבריות יראים ממנו ומכעסו.

לְדַקְדֵּק בַּחוּט הַשְּׁעָרָה וּסְבִיבּוֹ מְאֹד נִשְׁעָרָה (תהלים נ ג):

כשרואים שה' מדקדק כחוט השערה עם חסידיו:

נִשְׁעָרָה בְּשִׁפְטָם רַבִּי עֲקִיבָא הַדִּירְשָׁן מִיתָה מָרָה.

נִגְהַ דְּבָרִים מְאִיר בְּמִשְׁשָׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

אור

נַעֲלָם וְכִלְיָקָר רָאֲתָה עֵינָיו^(א) לְחֻקָּרָה.

כל סתרי תורה

טַעֲמָה בִּי־טוֹב סִחָרָה (משלי לא יח):

טעם את טעם התורה כי טוב הוא:

סִחָרָה מִפְּלִיל לְכָל־קוֹץ וְקוֹץ תִּלֵּי תִלִּים^(ג).

סוֹפֵר וְשׁוֹקֵל וְדוֹרֵשׁ אֶת־הַמִּגְדָּלִים^(ה).

ר"ע ספר כל אותיות שבתורה, שקל כל ק"ו שבתורה, ודרש הלכות רבות.

(א) ולולי כבר נחתם. במדרש אלה אזכרה, אם היא גזרה לא חתומה תוכל לבטלה.

(ב) ולדורות תעמוד צדקתם. במדרש אלה אזכרה, הגיעו לו שבעה עמוד זכותו לדורות שלאחריו.

(ג) נעלם וכל יקר וכו'. במדרש במדב"ר (פ' יט) דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחזיריו (איוז כח י) וְכִלְיָקָר רָאֲתָה עֵינָיו זה רבי עקיבא וחזיריו.

(ד) לבל קוץ וקוץ תלי תלים. במנחות (דף כ"ט ע"ב) אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תלין תלין של הלכות.

(ה) סופר ושוקל ודורש את המגדלים. בסנהדרין (דף ק"ו ע"ב) א"ר יוחנן מאי דכתיב אֵיחָה סִפֵּר אֵיחָה שִׁקֵּל אֵיחָה סִפֵּר אֶת־הַמִּגְדָּלִים, אֵיחָה סִפֵּר כל אותיות שבתורה, אֵיחָה שִׁקֵּל שִׁקֵּל כל קלים וחמורים שבתורה, אֵיחָה סִפֵּר אֶת־הַמִּגְדָּלִים שהיה סופר שלש מאות הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר. ע"כ. מגדל הפורח באויר פירש"י מתג עליונה שלמעלה מן הלמ"ד מפני מה כפופה למטה וכו' ל"א במגדל הפורח באויר הנכנס לארץ העמים בשידה חיבה ומגדל אם הוא טמא אם לאו ל"א ג' מאות הלכות במגדל הפורח באויר לעשות כיוסף להעמיד מגדל באויר כגון שלש מאות הלכות בנטיעות קשואין וכו' ולמורי נראה דה"ג שלש מאות הלכות במגדל העומד באויר ומשנה אחת באהלות (פ"ד משנה א) דמשחתי בהכי מגדל העומד באויר וטומאה בחוכה כלים שבתוכו טמאים.

סוּפוּ הָיוּ שׁוֹקְלִים אֶת־בְּשָׁרוֹ בְּמִקְוִיִּם^(א).

באיטליז.

וְהִנֵּה מִלְאֲכֵי אֱלֹהִים עָלִים (בראשית כח יז):

בשעת פטירתו של אותו צדיק:

עָלִים הֶרְאָהוּ לְמִשָּׁה קוֹשֵׁר זִיו אוֹתִיּוֹת^(ב).

כשעלה משה למרום מצא את ה' מצייר כתרי האותיות.

עָמַד וְשָׁאֵל מִי יִבְאֵר רֵזִי עֲלִיּוֹת.

שאל – מי יפרש את הסודות שבכתרי האותיות.

עָנָהוּ עֲתִיד רַבִּי עֲקִיבָא בְּסוֹף בְּמָה דְּוִרוֹת לְהִיּוֹת.

רוֹמְמוֹת אֵי בְּגָרוֹנָם וְחָרַב פִּיפִּיּוֹת^(ג) (תהלים קמט ו):

פִּיפִּיּוֹת וּמְגֻזֵּי בְּרֹזֶל נִדּוֹן אַחֲרֵי זֹאת רָאָהוּ.

בהמשך ראה משה את מותו של רבי עקיבא, על ידי מסרקות של ברזל.

פָּלַץ בְּמִיתָתוֹ הַזֹּאת תּוֹרָה וְשִׁכְרָה בְּלִמּוּדָהוּ.

נבהל ממיתתו ושאל – האם זה שכר תורתו.

פָּקַד אֵל תַּהֲרֹהֶר^(ד) אַחֵר אֶרְחָהוּ.

ה' ציוה לו לא להרהר בדבר.

הָאֵל תַּמִּים דָּרְכוֹ אִמְרַת יִי צִרְפָּתָהוּ (תהלים קה יט):

פעולת ה' תמימה והוא החליט לייסר אותו:

צִרְפָּתָהוּ אִמְרַתוֹ עָרַב יוֹם כְּפוֹר^(ה) לְהַתְּבַקֶּשֶׁת.

צוּר בִּיחָדוֹ יִצְתָּה נַפְשׁוֹ בְּאַחַד^(ו) בְּקִדְשָׁהּ.

צִדְקָתוֹ אָחֳזוּ עַד מְצוֵי נַפְשׁוֹ לְדִרְשָׁהּ.

עד רגעו האחרון נשאר בצדקתו.

בִּי־עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבָּה קִשָּׁה (שיר ח ו):

אהבת ר"ע לה' היתה חזקה מאוד:

קִשָּׁה יָקָר בְּעֵינַי יִי לְחִסְדֵּי הַמּוֹתָהּ.

קָבְרוּהוּ יֵאלֶיָּהוּ וַיְהִישֶׁעַ הַגִּרְסִי^(ז) בְּפֶחַד וַאֲיֻמָּתָהּ.

(א)

במקוילים. במנחות (דף כ"ט ע"ב) ראה ששוקלין בשרו במקוילים, פי' באיטליז.

(ב)

קושר זיו אותיות. במנחות (דף כ"ט ע"ב) בשעה שעלה משה למרום מלאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות וכו'.

(ג)

וְחָרַב פִּיפִּיּוֹת. דברי תורה נמשלו לכלי זיין מחודדין (קידושין דף ל' ע"ב).

(ד)

אל תהרהר. במנחות (דף כ"ט ע"ב) אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה, א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני.

(ה)

ערב יום כפור. במדרש משלי (פ"ט) ערב יום טוב.

(ו)

באחד. בזכרות (דף ס"א ע"ב) בשעה שהוליו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה וכו' היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד יצאה ד"ק ואמרה אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד.

(ז)

אליהו ויהושע הגרסי. במדרש משלי פ"ט ובמדרש אלה אזכרה.

קָבוּל שְׁכָרוֹ מָה רַב־טוֹבָךְ צַפְנָתָּ.

הכנת לו שכר רב.

אֵלֶּיֶם זולָתְךָ עֵין לֹא־רָאִתָּה (ישעיה סד ג):

שאף בריה אינה יכולה לשער:

רָאִתָּה עֵינִי אֶהֱבֵת מִלְּפִי הַמַּחֲטָאת.

המיוחדת.

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן־תְּרַדְיוֹן בְּהַדְבָּקוֹ בַּתּוֹרָה הִנָּאֶהֱבֵת.

רְשומִיָּה בְּרַבִּים דֶּרֶשׁ וְנִשְׂרָפָה עִמּוֹ מִשְׁלֶבֶת^(א).

רִשְׁפִּיָּה רִשְׁפִּי אֵשׁ שִׁלְהֶבֶת (שיר ח ו):

גחליה

שִׁלְהֶבֶת גְּוִילֶיהָ נִשְׂרָפִים וְאוֹתִיּוֹת פּוֹרְחוֹת הַשָּׁמַיְמָה.

שְׁמוֹ סְפוּגִין עַל לְבֹו לְהַעֲצִימָה.

שמו ספוגין של צמר על לבו שלא ימות מהר ויתייסר.

שַׁעֲשְׁעֵי יוֹמִים תִּבְעֵי עַלְבוֹנָךְ לְהִנָּקְמָה.

תורה, בקשי מה' נקמה.

תּוֹרַת יְיָ תִּמְיָמָה (תהלים יט ח):

תִּמְיָמָה מִכָּתִי אֲנוּשָׁה בְּיַד אֶכְזֹר.

כואבת

נִחְלָה מֵאֵד בְּהִרְיַגַת רַבִּי חֲצִפִּית וְרַבִּי אֶלְעָזָר.

חליתי

מִלִּבֵּנוּ יַחְקֹר אִם שִׁכַּחְנוּ שֵׁם מְנַזֵּר.

שם מלכותו.

וְנִפְרַשׁ כִּפִּינוּ לֹא זֹר (תהלים מד כא):

זֹר בִּירַר בִּי לְבַטֵּל אֲשִׁפּוּלוֹת.

האויב לקח ממני את החכמים, שידעו את כל התורה.

יַעַן קָצַר בְּצִירִי עִם הָעֵלִילֹת.

(המשיל את ישראל לגפן) האויב לקח גם את האשכולות וגם את העוללות.

בְּהִזְיָדוֹ לְהַרְוֹג רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן־חֲכִינִי וְרַבִּי יִשְׁכָּב לְכֹלֹת.

בְּבוֹצֵר עַל־סִלְסֹלוֹת^(ב) (ירמיה ו ט):

כמי שבוצר ולוקח גם העוללות:

(א) וְנִשְׂרָפָה עִמּוֹ מִשְׁלֶבֶת. בעבודה זרה (דף י"ח ע"א) הביאורו וכרכוהו בס"ת והקיפורה בחבילי זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראוהו במים והניחוהו על לבו כדי שלא תאכל נשמתו מהרה וכו' אמר לה אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי עכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני, אמרו לו תלמידיו רבי מה אתה רואה, אמר להן גוילין נשרפין ואותיות פורחות.

(ב) בְּבוֹצֵר עַל־סִלְסֹלוֹת. פירש"י כבוצר המסלסל והמחפש עוללות.

סְלִסְלוֹת חֲסִידֵי בְּהִפּילוּ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־בָּבָא בְּחֶרְבּוֹ.

את אחרון חסידי לקח

זָקֵן בֶּן־שִׁבְעִים לֹא טָעַם שְׁנַת סוּם^(א) עַל מִשְׁכָּבוֹ.

וְנִתְעַנָּה עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ לָשִׁם מִשְׁגָּבוֹ.

וצם כ"ו שנה לשם ה'.

גַּם־בְּלִילָה לֹא־שָׁכַב לְבוֹ (קהלת ז כג):

לְבוֹ אֲמִין צָר בְּהֶרְגוֹ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־דִּמְאִי.

האויב התחזק להרוג

בְּהִתְחִילוֹ לְשָׁבוֹת וּלְקַדֵּשׁ קוֹל לְהַרְיָמָה^(ב).

כאשר התחיל לקדש קידוש ליל שבת.

בְּאִשֶּׁר בָּרָא אֱלֹהִים הַשָּׁלִים נִפְשׁוֹ בְּנִעְיָמָה.

אֵיךְ נָפְלוּ גְבוּרִים וַיֵּאבְדּוּ כְּלֵי מִלְחָמָה (ש"ז א כז):

מִלְחָמָה יִפְקֹד עַל רוּמֵי וְעַל שָׂרָה.

על אדום ועל מלאך שלה.

יִכְסֶּנָּה הָעֶנָן שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים לְצַעֲרָה.

יִנְגַּעֲנָה בְּבִהְרֶת^(ג), יִרְדֶּנָּה אֶף וְעִבְרָה.

יחלה אותה בצרעת ויִשְׁלַט עליה מלאכי חבלה.

כִּי זָבַח לֵי בְּבַצָּרָה (ישעיה לו ו):

כי ה' יעניש את בצרה:

בְּבַצָּרָה הָעֵמִידָה מֶלֶךְ^(ד) תִּפֹּל בְּהִנָּקְמָה.

למרות שבצרה אינה מאדום, יצא ממנה מלך על אדום, ולכן יש להינקם גם ממנה.

תִּמְחֹץ רֹאשׁ עַל אָרֶץ בְּזַעֲמָה.

תדרוס ראש איובינו

וְאִז תַּעֲזֹר רַחֲמִים עַל רַחוּמֶיהָ.

אֲתָה יְיָ לֹא־תִכְלָא רַחֲמֶיהָ (תהלים מ יז):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת בְּאִשֶּׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

(א) לא טעם שנת סום. במדרש עשרה הרוגי מלכות (ילינק, בית המדרש ח"ו עמ' 28).

(ב) בְּהִתְחִילוֹ לְשָׁבוֹת וּלְקַדֵּשׁ קוֹל לְהַרְיָמָה. במדרש אלה אזכרה נאמר כך על רבי יהודה בן צבא, ובמדרש עשרה הרוגי מלכות ה"ל נאמר כן על ר' אלעזר בן שמוע. ואילו על ר' יהודה בן דמא נאמר במדרש אלה אזכרה כי נהרג בשעה שאלה לקדש ערב שבעות.

(ג) יִנְגַּעֲנָה בְּבִהְרֶת. במדרש אלה אזכרה, קרא למטטרון הסופר הגדול השך, ואמר לו כתוב וחתום ששה חדשים שלמים נגע צרעת שאת וספחת ובהרת, ירקון ושחין רע על אדום הרשעה.

(ד) בְּבַצָּרָה הָעֵמִידָה מֶלֶךְ. דרש"י (בראשית לו לג) בצרה מערי מואב היא ולפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם.

(נה) פוזמון ע"ס א"ב כפול עד לות ו' ואח"כ חתום גרשם בר יהודה חזק

פותחין ארון הקדש

זָכֹר בְּרִית אֲבֹתָם וְעֲקֵדַת יִצְחָק.

וְהָשִׁב שָׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:

אֲבָדְנוּ מֵאֶרֶץ טוֹבָה בְּחַפְזוֹן.

אָרְכוּ הַיָּמִים וּדְבַר כָּל־חַזוֹן.

רבו שנות הגלות, והתקיימו כל הנבואות בענין זה.

בְּיִשְׂרָאֵל חָדְלוּ פְּרוֹזוֹן.

ישראל מפחדים מאויביהם ולכן חדלו מלגור בערי הפרזות.

בְּמִשְׁמָנֵי שֶׁלַח רוֹזוֹן.

וְהָשִׁב שָׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:

גּוֹלָה אַחֵר גּוֹלָה.

גָּלְתָה יְהוּדָה כְּלָה.

דָּוָה כָּל־הַיּוֹם וְכָלָה.

בצער ומתמעטות.

דוֹרֵשׁ וּמִבְקֵשׁ אֵין לָהּ:

הָעִיר הַקִּדְשׁ וְהַמְּחֻזָּזוֹת.

שאר ארץ ישראל.

הָיוּ לְחֶרֶפָה וּלְבָזוֹת.

וְכָל־מַחְמָדֶיהָ נְטוּלוֹת וּגְנוּזוֹת.

וְאֵין שִׁיּוֹר רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

ולא נשאר

גּוֹאֵל חֹזֶק, לְמַעַנְךָ פִּדְנוֹ.

רֵאָה כִּי אֲזַלְתָּ יָדְנוּ.

הלך כוחנו.

שׁוֹר כִּי אֲבָדוּ חֲסִידֵינוּ.

ראה

מִפְּנֵי אֵין בְּעֵדְנוּ:

מתפלל

בְּרִית אָבוֹת וְאַמָּהוֹת וְהַשְׁבָּטִים.

רַחֲמֶיךָ וְחַסְדֶּיךָ זָכָר בְּרַבּוֹת עֲתִים.

אחרי שנים רבות.

יְהִי זָכָר לְמַכִּים וְנִמְרָטִים.

שאויביהם תולשים את שערים.

וְעָלֶיךָ כָּל־הַיּוֹם נִשְׁחָטִים:

דוֹרֵשׁ דָּמִים דּוֹן דִּינָנו.

הַשֵּׁב שְׂבָעֲתִים אֶל חֵיק מַעֲנִינו.

חָנָם נִמְכָּרְנוּ וְלֹא בִכְסֶף קִנְנו.

זָקוּף בֵּית מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַם לְעֵינֵינוּ.

וְהַשֵּׁב שְׂבֻת אֶהְיֶי יַעֲקֹב וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:

ק' זָכָר בְּרִית אֲבֹרָהּם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהַשֵּׁב שְׂבֻת אֶהְיֶי יַעֲקֹב.
וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:

סוגרין הארון

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִי־הֵם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלָּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הַשֵּׁב שְׂבֻתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשֵׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׂבֻתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקֶצֶה הַשָּׂמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלֵּכַן חֲטֵאֵינוּ כְּשֶׁלֵּג יִלְבִּינוּ אִם־יִאָּדִימוּ כִּתּוּלָע כְּצֶמֶר יִהְיוּ:
זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמִהָרָנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּמִהָרָתָם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מִחַה פֶּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִחַה פֶּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחַה
פֶּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנָן בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. מִחִיתִי כָעֵב פֶּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גְּאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְיֵנוּ הֶאֱזִינָה יי בִּינָה הִגִּידָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּינוּ
לְבָנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

(נז) תחנון

אֲנֵי הַבֵּט בְּצִדְקַת עֲבָדֶיךָ חֲסִידֶיךָ. אֲשֶׁר הִעָּרּוּ נַפְשָׁם לַמּוֹת עָלֶיךָ. וְלֹא חָסוּ עַל
עַצְמָם וְעַל זִרְעָם. וְקִצּוֹ וּמֵאִסּוֹ בְּחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְטָלוּ רָצוֹנָם מִפְּנֵי רָצוֹנְךָ.

וְקִדְּשׁוּ שְׁמֶךָ הַמִּיחָד וְלֹא חֲלָלוּהוּ. וְרָצוּ לַטֹּבָח וּפָשְׁטוּ צוּאָר וְעָמְדוּ בְּנִפְיוֹן
וְנִאֲמָנוּ. וְנִבְחָנוּ בְּצִרוּף וְנִמְצָאוּ תְּמִימִים. וְנִגְעוּ דְּמֵי אַבּוֹת וּבָנִים וְדְּמֵי
רַחֲמָנוּת וַיִּלְדִּיהֶן. וְנִתְעַרְבוּ דְּמֵי אֲחִים וְאֶחָיוֹת. וְדְּמֵי חֲתָנִים וּכְלוֹת. וְדְּמֵי
יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת. וְדְּמֵי חֲכָמִים וְחֲכָמוֹת. וְדְּמֵי חֲסִידִים וְחֲסִידוֹת. וְדְּמֵי יְלָדִים
וְיִלְדוֹת. וְדְּמֵי זָקֵנִים וְזָקֵנוֹת. וְדְּמֵי בַּחוּרִים וּבַחוּרוֹת. וְדְּמֵי פֶּרָנְסִים וְחוֹזְנִיהֶם.
וְדְּמֵי מְלָמְדִים וְתַלְמִידֵיהֶם. וְדְּמֵי דִינִים וְסוֹפְרֵיהֶם. וְדְּמֵי אֲנָשִׁים וְנָשִׁיהֶם. וְדְּמֵי
גְּמוּלֵי מַחֲלָב וַיּוֹנְקֵי שָׂדִים. וְנִהְרְגוּ כֻּלָּם יַחַד עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ הַמִּיחָד: אֶרֶץ
אֶל־תִּכְבְּסִי דָמָם וְאַל־יִהְיֶה מָקוֹם לְזַעֲקָתָם עַד יִשְׁקִיף וַיֵּרָא יְיָ מִשְׁמָיִם. וַיִּנָּקֶם נִקְמָתוֹ
וְנִקְמַת עַמּוֹ. וְנִקְמַת תּוֹרָתוֹ וְנִקְמַת דָּם עֶבְדֻי אֲשֶׁר שָׁפְכוּ דָמָם בְּמַיִם.
כְּהִבְטַחְתָּנוּ בְּיַד אָבִי חוֹזָה. הִרְגִּינוּ גּוֹיִם עַמּוֹ כִּי־דָם עֶבְדֻי יָקוּם וְנָקָם יֵשִׁיב
לְצִרְיֹו וְכִפֹּר אֲדָמָתוֹ עַמּוֹ: אֶת־אַלֹּהַת הַמִּזְבְּחוֹת זָכַר. וְאֶת־אַלֹּהַת הָעֵקֶדוֹת תִּרְאֶה.
כִּי עַל אַחַת הִרְעִישׁ הָעוֹלָם. וְהֵן אֲרָאֶלֶם צָעֲקוּ חוֹצָה. וְנִשְׁבַּעְתָּ לְכָרֶךְ עוֹקֵד
וְנִעְקָד לְהִרְבּוֹת זֶרַעַם בְּחוֹל הַיָּם. וְאַף כִּי עָתִידָהּ כִּפּוֹת עֵקֶדוֹת עֲקָדוֹת בְּנֵיהֶם
עַל יְחוּד שְׁמֶךָ הַנִּבְכָּד. נָא דוֹרֵשׁ דְּמֵימָם, קוֹל דְּמֵי בְּנֵיךְ צוֹעֲקִים אֵלֶיךָ
מִן־הָאֲדָמָה. וְלֹא־רֵץ לֹא־יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שֹׁפְכוֹ. הִנָּחֵם,
וְשַׁבֵּךְ אָף, וְחַמֵּה כֻלָּהּ. וְתִשְׁבִּית שׂוֹד וְשֹׁכֵר מִעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. וְחוּם וְחִמּוּל אֶת־יִתְרָה
הַפְּלִטָה הַנִּשְׁאָרָה וְתוֹצִיאָנָה מֵאֶפְלָה לְאוֹרָה. וְחַדֵּשׁ עֲלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה. שְׁנַת
רָצוֹן שְׁנַת גְּאֻלָּה. שְׂדֵי תִזְכָּר־לָנוּ בְּרִית אֲזָרְחָה. וְתִזְכָּר־לָנוּ זְכוֹת הַנִּעְקָד. וְצִדְקָנוּ
בְּצִדְקַת אִישׁ תָּם:

אֲהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ^(א).

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלִיתָנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתָנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזִי פָנִים וְקָשִׁי
עָרַף לִזְמֵר לִפְנֶיךָ יְיָ אֲהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הָעוִינָה. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינָה. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשָׁעָנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנַּחְנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לִפְנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֲהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד גְּבִיאוֹךָ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

(א) בערב יום כיפור אומרים הוידוי פעם אחת בלכד (רוקה, הוצא צב"י א"ח סי' תר"צ; מהרי"ל; וכן פסק הרמ"א סס) כיון שעתיד להתוודות במנחה ובערבית.

מיכה עבדך אִמַר לִפְנֵיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עֵוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נַחֲלָתוֹ לֹא־תִחַזֵּק לְעַד אֲפֹי כִּי־חָפִין חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ וַיִּכְבֹּשׁ עֲוֹנֵתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תַּתֵּן אֱמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דָּגִיאל אִישׁ חַמּוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֵיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׂמִמֵּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחֵנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אִמַר לִפְנֵיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי עֲוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְתָּ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתֵּנוּ גָדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֹךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סִלְּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתֵּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶנֶךָ בְּאִמּוֹר. בְּיָמֵינוּ הָיָה וּבָעֵת הַזֶּה נִאֲסִי וְיִבְקֹשׁ אֶת־עֵוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֵנוּ וְאַתָּה חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשֹׁאִיר: עִמָּךְ וְנַחֲלָתְךָ רַעֲבִי טוֹכֶךָ צִמְאִי חֹסְדְךָ תֹּאבִי יִשְׁעֶךָ יִפְּרוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹאֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְלִיחוֹת:

ע"כ אומרים בערב יו"כ^(א) אצל אס חל בערב שנת ממשיכים א' רחום שמך

א' רחום שְׁמֶךָ: א' חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתַפְאַרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עוֹד: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׂוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיִּבְלָה: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְהוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּי: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֵלֶב שְׁלֹא פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹאֲלֵנוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנְּאֻמָּן עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד עֲנֵנוּ:

(א) בערב יום כיפור אין אומרים א' רחום שמך (מהרי"ל, הובא בדרכי משה סי' תר"ד). אצל אס חל בערב יום כיפור בערב שנת, אומרים אותו (מעגלי דקדק סי' מ', קרית חנה על א"ח סי' תר"ד, נוהג כלאל יוסף) כיון שאין אומרים אותו כלילה כ"ש מההרי"ל.

עֲנֵנוּ יְיָ וְיִשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִזֶּכֶד וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צִדְקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלֶּךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֶזְרֵת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְשַׁבֵּב אִפְחֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוֹמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֱלֹמֹנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמִּזְרִיחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יַם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּהַר הוֹרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִחְזָשֶׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹאֵל בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַפָּרְמֶל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשֶׁעַ בִּירוּחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדֵּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׁאֵל וְעֶזְרָיָה בְּתוֹךְ כְּבֶשֶׂן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמַרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעִזָּרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרָיִם הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכִּי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיזָב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעָגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כָרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב וְאַמְרוּ אַמֵּן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵינָא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאַמִּירָן בְּעֶלְמָא וְאַמְרוּ אַמֵּן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאַמְרוּ אַמֵּן:

ק' יְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵינָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאַמְרוּ אַמֵּן:

ק' עֲזָרִי מַעַם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְיָן:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאַמְרוּ אַמֵּן:

ת"ו"ש"ל"ב"ע

סדר התרת נדרים

כתב בחיי אדם כלל קל"ח, כריך כל אדם שיהיה נזהר שיבין מה שהוא אומר ולא כמו שחושבין עמי הארלות שהוא איזה תחינה.

שְׁמַעו־נָא רַבּוֹתֵי דִּינִים מִמָּחִים^(א) פֶּל־נָדָר^(ב) או שְׁבוּעָה^(ג) או
אָפֶר^(ד) או קוֹנֵם^(ה) או חָרֵם^(ו) שְׁנַדְרָתִי או נִשְׁבַּעְתִּי בְּהִקִּיין או

(א) דינים מומחים. בזכורות דף ל"ו ע"ב ג' מתירין את הגדר במקום שאין חכם, ר' יהודה אומר אחד מהם חכם, במקום שאין חכם כגון מאן, א"ר נחמן כגון אנא, ר' יהודה אומר אחד מהן חכם, מכלל להגך כל דהו, אמר רבינא דמסכתרי להו וסברי, פירש"י ואותו חכם ילמד את השנים. ובירושלמי שלשה שכן יודעין לפתוח פתח מתירין זקוק. בשו"ע פ' והאידנא אין מומחה שיהיה ראוי להתיר הגדר, ונימוקו דמי יבוא ויאמר שהוא כרוב נחמן. אבל להרמז"ס האידנא נמי מתיר ביחיד חכם מובהק בדורו דזו היתה כוונת ר"נ כגון אנא חכם מובהק בדורו. ומ"ש ג' הדיוטות בעינן למסברי להו וסברי, מפירש"י משמע דהיינו רק לר' יהודה, שכן פירש"י ואותו חכם ילמד את השנים, וזוה יובן דעת הרמז"ס בפ"ו משבועות ה"א ג' הדיוטות כל דהו סגי. אבל דעת הרא"ש דבעינן ג' למסברי להו וסברי פי' שאם ילמדם מומחה הלכות נדרים, יבינו אותן, וגם ידעו לפתוח פתח, וכ"פ הטור והשו"ע. והש"ך כ' בשם הלבוש דנוהגים להסתפק בגמירי להו וסברי קאת, ולא בעינן סברי היטב, רק שידעו מה יתירו. ובא להקל וגמלא מחמיר שמשמע מדבריו דלא סגי שאם ילמדם מומחה יבינו, אלא חייבים שפועל ילמדם מומחה ויבינו. ונראה שכן כוונת הריטב"א (בפ"ג דנדרים) ג' הדיוטות לא הדיוטות ממך אלא דגמירי הלכות נדרים ובאיזה פתח ראוי להתיר ובאיזה פתח אין מתירין לו. וכ"ד ר' ירוחם (נתיב י"ד ח"ז הובא בב"י) בשם הרמ"ה ג' הדיוטות בעינן גמירי וסברי כמו שמוכח מיבמות בפרק כילד ונ"ל ראייתו מדף כ"ה ע"ב החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה הרי זה לא יאונה ואמרו בגמ' דווקא ביחיד מומחה, אבל בשלושה הדיוטות מותר, דתלתא לא חשידי, ואי תימא דסגי בהדיוטות דלא גמירי ולא סברי, אי לא חשידי נמי, אם יאמר להם אותו חכם שלפי הדין לא ניתן להתיר את הגדר, איך יחלקו עליו, וא"כ יש לאסור את החכם שצניניהם. ובט"ז כ' דבעינן יודעים לפתוח לו פתח אפי' אם התרה זאת הבאה לפנייהם על ידי חרטה היא בלא פתח. ובחכמ"א כלל ק' הורה שיהיו המתירין בקיאים בהלכות התרת נדרים, לדעת אלו נדרים אין להתיר וגם ידעו למאן פתח.

ומה שאנחנו נוהגים לומר נוסח התרת נדרים בפני ג' גם אם לא למדו הלכות התרת נדרים ואינם יודעים למאן פתח, נר' שסמכו על פשטות דברי השו"ע דסגי בג' שצנינים מה שלומדים עמהם, גם אם לא למדו מימיהם הלכות נדרים, וגם נקטו דיודעין לפתוח פתח, אינו לעיכובא, אלא כדי שיוכלו להתיר, ובאמירת נוסח התרת נדרים, אין לורך.

(ב) נדר. חל רק על דבר שיש בו ממש אבל נדר שאינו ישן שאינו מהלך שאינו מדבר אינו חל (תוספתא דנדרים פ"א) ופי' הר"ן (נדרים דף ט"ז ע"א) הטעם דלא משכחת נדר בלא חפלא, ואולם מדרבנן איכא כל יחל ואריך התרה (כדברי רבינא נדרים דף ט"ז ע"א והרמז"ן שם וכן בשו"ע י"ד סי' רי"ג ס"א) ונדר מזה כגון שנדר לתת לזקנה או ללמוד פרק אחד חלים אף על דבר שאין בו ממש שנא' בְּפִיךָ זו לזקנה (רא"ש נדרים פ"א סי' ב', שו"ע שם סעיף ב'). והריטב"א כ' בפ"ג דנדרים דבעס הארץ שנדר על דבר שאין בו ממש, חיישין לידות שבועה ואריך התרה מן התורה.

(ג) שבועה. בנדרים דף כ"ח ע"א בש"א אין שאלה בשבועות ובית הלל אומרים יש שאלה בשבועות, והלכה כב"ה. בפ"ו מהל' שבועות ה"א כ' הרדב"ז דאין שאלת חכם בכל שבועות ביטוי אלא רק בנשבע להבא שאוכל או שלא אוכל אבל הנשבע לשעבר שאכלתי או שלא אכלתי, משעה שיאכל שבועה מפיו, לשקר יאכל, ומה תועיל החרטה לשעבר, ומכל מקום כבר נהגו להתיר אפי' לשעבר כדי להקל מהעונש ובתנאי שעשה תשובה עיי"ש. בניגוד לנדר, שבועה חלה על גופו ולכן חלה גם על דבר שאין בו ממש (ר"ן נדרים דף ט"ז ע"א). עוד זאת בין נדר לשבועה, שמא לא להישאל על הגדר (שו"ע י"ד סי' ר"ג, נדרים דף כ"ב ע"א), והשבועה אין מזה לישאל עליה, ואדברה זכות תיחשב לו שאינו נשאל כדאשכחן בריב"ל (כתובות דף ע"ז ע"ב), וכ"כ הרמז"ס בפ"ב מהל' שבועות הי"ב שנא' (תהלים טו ד) נִשְׁבַּע לְהִרְעֵ וְלֹא יָמַר.

(ד) אָפֶר. כ"ש (במדבר ל ג) לְאָפֶר אָפֶר, לרצא (שבועות דף כ' ע"א) דהילכתא כוותיה לגבי דאביי, אָפֶר זה הטיול הכתוב בין נדר לשבועה הוציאו בלשון נדר נדר, בלשון שבועה שבועה, ופירש"י אם אמירתו בלשון שבועה כגון איסר שלא אוכל כבר זה, כן לשון הנשבעין אומרים שלא אוכל, אף האָפֶר שהוציאו בלשון זה שבועה הוא וחייב קרבן, ואם לאו אלא הוציאו בלשון נדר שאמר אָפֶר כבר זו עלי שהוא לשון הנודרים קונם זה עלי, אף זה נדר ופטור מקרבן, וכן בירושלמי פ"א אמרו בלשון נדר את תופסו בל' נדר, אמרו בל' שבועה את תופסו בל' שבועה, אָפֶר הרי הוא עלי, נדר, אָפֶר ואיני טועמו, שבועה. והרמז"ס כתב בריש הל' נדרים אוסר אדם על עצמו דברים

בְּחֵלֹם⁽¹⁾ או נִשְׁבַּעְתִּי בַּשְּׁמוֹת הַקְדוּשִׁים שְׂאִינָם נִמְחָקִים
 וּבָשֵׁם הַיְיִה בָּרוּךְ הוּא⁽²⁾ וְכָל־מִינֵי⁽³⁾ נְזִירוֹת שֶׁקִּבַּלְתִּי עָלַי
 וְאֶפִּילוֹ נְזִירוֹת שְׁמִשׁוֹן⁽⁴⁾ וְכָל־שׁוּם אֶסּוּר וְאֶפִּילוֹ אֶסּוּר הַנָּאָה
 שְׂאֶסְרֹתַי עָלַי אוֹ עַל אֲחֵרִים⁽⁵⁾ בְּכָל־לְשׁוֹן שֶׁל אֶסּוּר בֵּין בְּלִשׁוֹן
 אֶפֶר אוֹ חֶרֶם אוֹ קוֹנָם וְכָל־שׁוּם קִבַּלָה אֶפִּילוֹ שֶׁל מִצְוָה
 שֶׁקִּבַּלְתִּי עָלַי בֵּין בְּלִשׁוֹן נֶדֶר בֵּין בְּלִשׁוֹן נִדְבָה⁽⁶⁾ בֵּין בְּלִשׁוֹן
 שְׁבוּעָה בֵּין בְּלִשׁוֹן נְזִירוֹת בֵּין בְּכָל־לְשׁוֹן וְגַם הִנְעֵשָׂה
 בְּתַקִּיעַת כַּף⁽⁷⁾ בֵּין כָּל־נֶדֶר וּבֵין כָּל־נִדְבָה וּבֵין שׁוּם מְנַהֵג שֶׁל

המותרים לו כגון שיאמר פירות אלו אסורין עלי, בכל לשון שיאסור, הרי זה נאסר בהן, ואע"פ שאין שם שבועה כלל ולא הזכרת השם ולא כינוי, וע"ז נאמר בתורה לאָסֹר עַל־נַפְשׁוֹ, שיאסור על עצמו דברים המותרים וכן אם אמר הרי הן עלי אֶפֶר הרי אלו אסורין עכ"ל. ונפסק בשו"ע יו"ד סי' ר"ד ס"א. עוד כ' הרמב"ם בפ"ג דשבועות ה"ז אָסֹר לה' או למי ששמו חנון שלא לעשה או שלאעשה הואיל והואילוי בל' שבועה הרי היא כשבועה עכ"ל. אבל הא' דתניא איזהו אֶפֶר האומר בתורה הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו וכו' והוא שגדור ובא מאותו היום, שבאותו יום שמת בו אביו אסר על עצמו אכילת בשר, פי' רבא דלא באֶפֶר מיידי אלא בעיקר הגדר.

(ה) קונם. כינוי לקרבן (נדרים דף י' ע"א).

(ו) הרם. דתנן (פ"ג דנדרים) הרי עלי כחרם אם כחרם של שמים אסור ואם כחרם של כהנים מותר ואם סתם אסור, ונא' (ויקרא כז כח) כָּל־חֶרֶם קָדְש־קִדְשִׁים הוּא לָהּ.

(ז) או בחלום. בשו"ע יו"ד סי' ר"י סע' ז' הנודר בחלום אינו כלום ואינו כריד שאלה ויש אומרים שיתירו לו עשרה דינעו למקרי ויש לחוש לדבריהם והרשב"א בתשובה סי' תרס"ח כ' דמעיקר הדין סגי בהיתר בשלושה נדרים ויש לסמוך ע"ז אם אין בקלות עשרה והובא ברמ"א.

(ח) בשמות הקדושים וכו' ובשם הוי"ה ב"ה. בשו"ע סי' ר"ל מתירין שבועות ונדרים אפילו נשבע בהזכרת השם, ואשכחן נמי בלדקיהו לאשבעיה נבוכדנצר בשם דכתיב (דה"ב לו יג) וְגַם בַּמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר מָרַד אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעֻ בְּאֲזֵיכֶם ושרו ליה סנהדרין (רמב"ן פ"ג דנדרים).

(ט) ובל מיני נזירות. יש נזירות סתם ויש נזירות מפורשת (ראה ברמב"ם הל' נזירות פ"ד ה"א) ויש נזירות עולם (שם פ"ג ה"ב). ועדיין ז"ע למה דווקא לגבי נזירות כתב לשון כל מיני.

(י) נזירות שמשוון. תנן בפ"א דנזיר מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון, נזיר עולם הכביד שעריו מקל בתער ומציא שלש בהמות ואם נטמא מציא קרבן טומאה, נזיר שמשון הכביד שעריו אינו מקל ואם נטמא אינו מציא קרבן טומאה (ואף מותר להיטמא למתים לכתחילה). והקשה בפתחי תשובה יו"ד סי' רל"ט ס"ק ו' הא נזירות שמשון אין לה התרה, כדאי' בנזיר דף י"ד ע"א אמר הריני נזיר שמשון וכו' הכא לא אפשר לאיתשולי. ובשור' כוכב מיעקב (ה"ר יעקב ווינפלד) סוף סי' ע"ד יישב את הנוסח ע"פ דברי המהרי"ט המתיר נ"ש ללורך מצוה (שור' מהרי"ט ח"ב סי' כ"ד), וכאן מצוה איכא, כיון שהוא אינו זוכר את הנזירות, ועבר עליה ועתיד לעבור עליה שוב, וכ"כ במנחת יצחק (ה"ר יצחק יעקב וייס) חלק שמיני סי' פ'.

וק' מאי טעמא נזירות שמשון אין לה היתר, ומנא לן דללורך מצוה יש לה היתר. ונלע"ד כיון שנזירות שמשון על פי הדיבור היתה, המקבל עליו נזירות שמשון הוי כנודר על דעת המקום, ופ' הרמ"א ביו"ד סי' רכ"ח סכ"ב דעל דעת המקום אין מתירין לו אלא לדבר מצוה.

(יא) או על אחרים. היינו שאסר חפץ שלו על אחר.

(יב) בין בלשון נדר בין בלשון נדבה. בקינים פ"א מ"א איזהו נדר, האומר הרי עלי עולה, ואיזהו נדבה, האומר הרי זו עולה, מה בין נדרים לנדבות, אלא שהנדרים, מתו או נגנבו, חייבים באחריותם, ונדבות, מתו או נגנבו, אין חייבים באחריותן.

(יג) בתקיעת כף. בשו"ע יו"ד סי' רל"ט סע' ז' תקיעת כף דינה כדין שאר שבועות ויש לה התרה. והוסיף הרמ"א, הגביה ידו ואמר אני תוקע כפי לשמים או לכורי כריד התרה, ורמז לתקיעת כף שהיא כשבועה שנא' (יחזקאל יז יח) צַעֲנִין לַקִּיָּה וּבָזָה אֵלָהּ לְהַפִּיר בְּרִית וְהִנֵּה נָתַן יָדוֹ וְכָל־אֵלָהּ עֲשָׂה לָא יִפְלֹא, ונא' (שמות ו ח) אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדִי, ונא' (דניאל יב ז) וְיָרֵם יְמִינוֹ וְשִׁמְאוֹ אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיִּשָּׁבַע בְּחַי הָעוֹלָם.

מִצּוֹה שֶׁהִנְהֵגְתִּי אֶת־עַצְמִי⁽⁷⁾ וְכָל־מוֹצֵא שְׁפָתַי שִׁיצֵא מִפִּי^(ט)
 או שֶׁנִּדְרַתִּי וְגַמְרַתִּי בְּלִבִּי^(ט) לַעֲשׂוֹת שׁוּם מִצְוָה מִהַמִּצְוֹת או
 אִיזוֹ הִנְהֵגָה טוֹבָה או אִיזָה דָּבָר שֶׁהִנְהֵגְתִּי שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים^(ט) וְלֹא
 הִתְנִיתִי שְׂיִהְיֶה בְּלִי נֶדֶר הֵן דָּבָר שֶׁעָשִׂיתִי בֵּין עַל־עַצְמִי הֵן
 עַל־אַחֵרִים הֵן אוֹתָם הִידוּעִים לִי הֵן אוֹתָם שֶׁכָּבַר נִשְׁכַּחוּ
 מִמֶּנִּי^(ח) בְּכִלְהוֹן מִתְחַרְטָנָא בְּהוֹן מַעֲקָרָא^(ט) וְשׂוֹאֵל וּמִבְקֵשׁ
 אֲנִי מִמַּעֲלֵתְכֶם הַתָּרָה^(כ) עֲלֵיהֶם כִּי יֵרָאֵתִי פֶן־אֲכַשֵּׁל
 וְנִלְכַּדְתִּי^(כא) חֵם וְשָׁלוֹם בְּעוֹן נְדָרִים וְשְׁבוּעוֹת וְנִזְיוֹרוֹת וְחֲרָמוֹת

(7) מנהג של מוצה וכו'. בשו"ע יו"ד סי' רי"ז דברים המותרים והיודעים בהם שהם מותרים נהגו בהם איסור הו' כאלו קיבלו עליהם בנדר וכו' אם בשעה שהתחיל לנהוג היה דעתו לנהוג כן לעולם ונהג כן אפילו פעם אחת לריד התרה. לכן כאן לא הזכיר שלוש פעמים, שהרי הנהיג את עצמו בכוונה לנהוג כן לעולם.

ומפי' הר"ן נדרים דף פ"א ע"ב משמע שמדבריהם האריכו התרה שלא ינהוג קלות ראש בנדרים גמורים. וכן צפי' הרא"ש כתב גם לריד התרה מדרבנן. וכן משמע מהרא"ש בפ"ב סי' ד'.

(טו) וכל מוצא שפתי אשר יצא מפי. אולי בא לרבות ידות לדאית תנא דמפיק ליה לידות מן בְּכָל־הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה (נדרים דף ג' ע"ב) והריטב"א (נדרים דף ח') בענין האומר אשכים ואשנה פרק זה נדר גדול נדר, פירש שהוא מדין ידות, וה"ה המקבל על עצמו כל דבר מאלו חשיב כנדר מדין ידות. אי נמי בא לרבות דקה כ"ש (ר"ה דף ו' ע"א) בפי' זו דקה.

(טז) וגמרת בלבי. כי אין הגדר או השבועה חלים אלא בכוונת לבו אבל גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שפורין אינו נדר (שבועות דף כ"ו ע"ב) ונפסק בשו"ע י"ד סי' ר"י ס"א.

(יז) שלוש פעמים. הכא מיירי כשלא היה בדעתו לנהוג כן תמיד, ואפ"ה אם נהג כן ג' פעמים, נעשה מנהגו נדר וריד התרה כדעת פוסקים רבים לרבות משנה ברורה סי' תקנ"ז סק"ו וסק"ד, וכ"כ בספר בכל החכמה (ה"ר כללאל שטרן) ח"ד סי' קס"א אות ה' וכן בשו"ת אמרי יוסף (ה"ר מאיר אריק) ח"ב סי' קל"ו הביא ראיה מנוסח התרת נדרים שג' פעמים אף בסתם נהיה נדר (ו"ע במשנה דשקלים פ"א מ"ג קטן שהתחיל לבדו לשקול על ידו שוב אינו פוסק, משמע בפעם אחת, וגם אם לא היה דעתו לנהוג כן לעולם וזמנא"א א"ח סי' ת"ע סק"ב למד משם לאם שהתענתה פ"א עבור בנה הבכור בער"פ דהוי כמו נדר).

(יח) הן אותם הידועים לי הן אותם שכבר נשכחו ממוני. מלים אלה אינן בשל"ה ובסידור שער השמים ואולי בדווקא השמיטו אותן שהידועים לו חייב הוא לפורטם כמו שיתבאר לקמן בשם הגמ' והפוסקים (וכן בסידור ע"ז החיים ובשער הכולל [דרך החיים נתיב החיים] עמ' שח סי' קלח כתבו דנדרים שלא שכן וזכר אותם לריד לפרט אותם ואם לאו אין מתירין לו).

(יט) מתחרטנא בהון מעקרא. כ"ש בשו"ע (יו"ד סי' רכ"ח ס"ז) לריד שיתחרט בעיקר הגדר שהיה רואה שלא נדר מעולם אבל אם אמר שעתה הוא מתחרט ועד עתה הוא חפץ במה שנדר לא הו' חרטה שריד שיעקור הגדר מעיקרו. ומקורו בתוס' נדרים דף כ"א ע"ב ד"ה א"ל לא וז"ל אבל אם אינו מתחרט מעיקרא אלא מכאן ולהבא לכו"ע אין פותחין בחרטה זו.

(כ) התרה. תנן במס' חגיגה (דף י' ע"א) היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו וצגמ' גם תניא רבי אליעזר אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (ויקרא כז ב) בִּי יִפְּלֹא, (במדבר ו ב) בִּי יִפְּלֹא, שתי פעמים אחת הפללה לאיסור ואחת הפללה להיתר, רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (תהלים כה יא) אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי בְּאָפִי, באפי נשבעתי וחזרתי בִּי, ר' יחזק אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (שמות לה ה) כֹּל־נֶדֶר לְבָב, חנניה בן אחי רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (תהלים קטו קו) נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה לְשִׁמּוֹר מִשְׁפָּטִי צִדְקָךְ, אמר רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם אמרי להו דידי עדיפא מדידכו שנאמר (במדבר ג) לֹא יִחַל דְּבָרוֹ הוּא אִינוּ מוֹחֵל אֲבָל אַחֵרִים מוֹחֵלִין לוֹ אִמֵּר רַבָּא לְכוּלְהוּ אִית לְהוּ פִּירְכָּא לְבַר מִשְׁמוּאֵל דְּלִית לִיה פִּירְכָּא וכו' עיי"ש.

(כא) פן אכשל ונלכדתי בעון נדרים. כן הנוסח בשל"ה ובכל הסידורים והמחזורים לרבות מחזור הרו"ה (אבל בקיור של"ה ובמחזורי רעדעלהיים החדשים פן אכשל ולאכד). ע"פ פשוטו נר' כי כולו לעתיד משמע ב"ו ההיפוך. במקור חיים (ה"ר יאיר חיים בכרך) אור"ח סי' תרי"ט בקיור ההלכות כ' ותמהתי על נוסח שבשל"ה כי יראתי פן אכשל, טוב יותר לומר פן נכשלתי. עכ"ל. ונר' נימוקו כי חשש שמא כבר עבר ופחד העונש יותר סיבה

וְאִפְרִים וְקִנְמֹת וְהַסְכָּמוֹת^(כב), וְאִין אֲנִי תֹהֵא^(כג) חֵם וְשָׁלוֹם
עַל קִיּוֹם הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים הָהֵם שְׁעִשִּׁיתִי רַק אֲנִי מִתְחַרֵּט
עַל קְבֻלַּת הָעֲנִינִים בְּלִשׁוֹן נָדָר אוֹ שְׁבוּעָה אוֹ נְזִירוֹת אוֹ אֶפֶר
אוֹ חֵרֶם אוֹ קוֹנָם אוֹ הַסְכָּמָה אוֹ קְבֻלָּה בְּלֵב^(כד) וּמִתְחַרֵּט אֲנִי
עַל־זֶה שֶׁלֹּא אָמַרְתִּי הִנְנִי עוֹשֶׂה דָּבָר זֶה בְּלִי נָדָר^(כה) וְשְׁבוּעָה
וְנְזִירוֹת וְחֵרֶם וְאֶפֶר וְקוֹנָם וְקְבֻלָּה בְּלֵב, לָכֵן אֲנִי שׂוֹאֵל הַתִּרָּה
בְּכַלְהוֹן וְאֲנִי מִתְחַרֵּט עַל פְּלִי־נִזְכָּר בֵּין אִם הָיוּ הַמַּעֲשִׂים
מִדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים בְּמִמּוֹן בֵּין מִדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים בַּגּוּף בֵּין
מִדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים אֶל־הַנֶּשְׁמָה בְּכַלְהוֹן אֲנִי מִתְחַרֵּט עַל לִשׁוֹן
נָדָר וְשְׁבוּעָה וְנְזִירוֹת וְאֶפֶר וְחֵרֶם וְקוֹנָם וְקְבֻלָּה בְּלֵב, וְהִנֵּה

להתחרט מחשק שמא יעבור, וכ"כ הרא"ש בפ"ג דנדרים סי' ה' אנו סהדי שכל מי שעבר על נדרו מתחרט מעיקרו כדי להינצל מעונש, עכ"ל הרא"ש, אבל לומר שמתחרט בגלל שחושש שמא יעבור, לא שמענו. ואולי יש לפרש פן אבשל לעתיד ונלבדתי כבר ודוחק. וראה בט"ז יו"ד סי' ש"ג סק"ב שחלק על הרא"ש וסבר דמחמת יראת העונש אין להתיר, ובנקודות הכסף שם דחה דבריו.

(כב) והסכמות. ובהמשך הסכמה או קבלה בלב. לא ידעתי למה לא הזכיר אותן ברשימה הראשונה ואולי הסכמה כלולה במ"ש וכל מוציא שפתי שייצא מפי וקבלה כלולה במ"ש וגמרתי בלבי.

נראה כי הסכמה להכח הסכמה בפה לעשות דבר מלוא וחשובה כמו נדר כ"ש (נדרים דף ח' ע"א) האומר אשכים ואשנה פרק זה וכו' נדר גדול נדר ללוי ישראל וכתב שם הר"ן וקמ"ל דקבלה בעלמא לדבר מלוא מהני הגם שלא הזכיר לא נדר ולא שבועה דומיא דאמרין דקבלה לחוד מהניא לדקה כ"ש (ר"ה דף ו' ע"א) בפי' זו לדקה וה"ה לכל דבר מלוא והריטב"א כתב שהוא מדיון ידות, וכבר פסקו הרמב"ן והרא"ש דיש יד לדקה. וכן בתוס' ד"ק דף ל"ו ע"ב ד"ה יד עניינים, מחייב דקה באמירה כדלכשינן בפי' זו לדקה. ובשו"ע סי' ר"ג סעי' ד' ואם פוסקים לדקה ולריך לפסוק עמהם יאמר בלא נדר, וכ' הש"ך שיאמר בפירוש בלא נדר אבל אם פוסק סתם הוא נדר. וכן בחכמת אדם כלל ז"א כריך אדם שירגיל א"ע שכלל דבר שרואה לעשות יאמר בלא נדר.

(כג) ואין אני תוהא. ל' חז"ל תוהא על הראשונות (קידושין דף מ' ע"ב), ואומר כך כדי לא להפסיד שכל המעשים הטובים שעשה, כ"ש בקידושין שם צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו בתוהא על הראשונות. וכ"כ הר"ן בנדרים דף כ"ב ע"ב שהמתחרט ותוהא על תעניות שנדר הפסיד את שכל תעניותיו. ומקור להתיר את הנדר אע"פ שאינו מתחרט על המעשים עצמם רק על ל' נדר, מגמ' נדרים דף כ"ב ע"א דללישנא קמא פותחין לנודר בזה דר' נתן הנודר כאילו בנה במה, אע"פ שאינו תוהא על קיום המעשים.

(כד) קבלה בלב. ק' דהא אמר שמואל גמר בלבו כריך שיוציא בשפתי (שבועות דף כ"ו ע"ב), ולא מהניא מחשבה אלא בקדשים (שנא' פלג' נדיב לבו) ותרומה (שנא' ונחשב לבם) ולא גמרין מיניהו דהו שני כתובים הבאים כאחד. ובשו"ת חתם סופר יו"ד סי' רכ"ב כתב ואנו מחמירין להתיר הסכמה בלב כמבואר בנוסח היתר נדרים בערב ראש השנה, וכ' שם דהיינו בנדר שיש בו נטול מלוא דבהא כתיב פלג' נדיב לבו. ועדיין ק' שהוא נגד הגמ' דאין ללמוד מפלג' נדיב לבו דהו ב' כתובים הבאים כא'. וי"ל ע"פ מ"ש (נדרים דף ז' ע"א) איתקש דקה לקרבנות וכבר הבאתי את דברי הר"ן בדף ח' ע"א לדקה ל"ד וה"ה כל דבר מלוא. וכ"כ הרמ"א יו"ד סי' רנ"ח סעי' י"ג שחש בלבו ליתן לדקה חייב וביאר הגר"א דאיתקש לקדשים. וכ"כ הרמב"ן והרא"ש והריטב"א בנדרים דף ח' להלכה איתקשו דקה ודבר מלוא לקדשים.

בספרי אין לי אלא שהוציא מפי קבל עליו בנדר ובשבועה מנין ת"ל לאָפֶר אָפֶר עַל־נַפְשׁוֹ ופי' רבנו הלל אם קיבל עליו בנדבה היינו שהתנדב בלבו שבועה כדכתי' בל נדיב לב מנין דנדרו נדר ת"ל לאָפֶר אָפֶר עַל־נַפְשׁוֹ משמע דאע"ג דלא הוציא בפיו אלא קאמר בנפשו הו נדר. וייתכן שגם ר' הלל מסכים שאין המחשבה כדבור אלא בנדר של מלוא.

(כה) ומתחרט אני ע"ז שלא אמרתי הנני עושה ד"ז בל"ז. כ"ש רבנו ירוחם (נתיב י"ד ח"ו) והרא"ש (נדרים פ"ב סי' ז') אם נהג אדם שלא לאכול בשר או שלא לשנות יין כריך התרה ויפתח בחרטה שנהג בו לשם נדר. ונפסק בשו"ע י"ד סי' רי"ד ס"א ויפתח בחרטה שמתחרט שנהג כן לשם נדר.

מִצַּד הַדִּין^(כ) הַמִּתְחַרֵּט וּמִבִּקֵּשׁ הַתָּרָה צָרִיךְ לְפָרוֹט הַנֶּגֶד^(כז)
 אֶךְ דְּעוֹנָא רַבּוּתִי כִּי אֵי אֶפְשָׁר לִי לְפָרְטִים כִּי רַבִּים הֵם^(כח)
 וְאֵין אֲנִי מִבִּקֵּשׁ הַתָּרָה עַל אוֹתָם הַנֶּגְדִים שְׂאִין לְהַתִּיר
 אוֹתָם^(כט) עַל כֵּן יְהוּינָא בְּעֵינֵיכֶם בְּאֵלוֹ הָיִיתִי פּוֹרְטִים^(ל):

(כו) מצד הדין. בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סעי' י"ד קודם שיתירו לו כריך שיפרוט להם הגדר והסיבה שצבילה נדר, והוא מחלוקת בגיטין דף ל"ה ע"ב רב נחמן אמר אינו צריך לפרט את הגדר רב פפא אמר צריך ופסק כמו רב פפא. ובדיעבד אם לא פירט צפניהם את הגדר פסק בשו"ע שם שאין התרתו התרה. וזו דעת הרא"ש והרשב"א במס' גיטין (הובאו בב"י), וראה מהא דאמרו שם בגיטין זימנין דגייז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר, משמע דאי לא יפרט כדבעי לא תהא התרה. אבל הריטב"א בפ"ט דנדרים כ' דדיעבד הויא התרה, ודברי הגמ' זימנין דגייז וכו' יש לפרש כמו פירש"י שאם יפרט מקצת בלבד, יתיר החכם על דעת כן, וכיון שאינו כן, נמאץ שאין התרתו התרה. ואין להקשות על הריטב"א אי דיעבד חלה התרה, מה הועילו חכמים להדיר את האלמנה, שהרי אין לנו לחוש לב"ד טועין, ומן הסתם ישאלו אותה המתירין את סיבת הגדר, וכשישמעו שנדרה צפני יתומים אם נהנית מכתובתי לא יתירו לה.

(כז) לפרוט הנדר. פירש"י (בגיטין דף ל"ה ע"ב ד"ה צריך) לפרט הגדר היינו לפרש האידך נדרה כגון לפני היתומים, ובאזיזה תנאי נדרה אם נהנית מכתובתי, ובהמשך (בד"ה וחכם) כתב דלמ"ד אינו צריך לפרט את הגדר, מספיק שיאמר כך נדרתי ואסרתי עלי פירות מין פלוני. ולכו"ע מיהא חייב לומר על מה נדר. וכ"כ הריטב"א בפ"ט דנדרים. וכן בש"ך סי' רכ"ח ס"ק כ"ה מה דאיתא בש"ס ופוסקים צריך שיפרט הגדר, היינו שיפרט הסיבה. ולפ"ז התרה להכא שאינו אומר כלל על מה נדר, נראה דלא מהניא אפי' למ"ד אין צריך לפרט את הגדר. וכן בערכין דף כ"ג ע"א תו"ד מר סבר שצ"ל דאי"ל לפרט הגדר כי אם הלשון שנדר בו אבל אין צריך לפרש למה נדר, עכ"ל, גם הם מסכימים דלכו"ע צריך לומר מה אסר על עצמו, אלא דלמ"ד צריך לפרט חייב להגיד לחכם כל לשון נדרו כפי שאמר לרבות כל התנאים שהתנה, ולמ"ד אי"ל כגו שיזכיר בקצרה מה אסר על עצמו.

(כח) כי רבים הם. אולי יש לפרש כי מחמת רובם אינו זוכר אותם, כדרך אדם שאינו זוכר מעשים שעשה פעמים רבות, אבל אם זוכרים, גם אם רבים הם, אין מתירין לו אלא"כ פורטם, כאמור לעיל.

(כט) אותם הנדרים שאין להתיר אותם. מבוארים הם בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח – 1) בס"ה, אסר על עצמו הגיית בני העיר אסור להישאל לחכם מצני אותה העיר [שהרי הוא נהנה ממנו בהיתר זה], ולפי הטור, אסר הנאחו על בני העיר אינו נשאל לחכם ששם [שהרי החכם נוגע בהיתר זה והוי קצת כמתיר נדרי עצמו] (ירושלמי נדרים פ"ה ה"ד; 2) בס"ו, נשבע שלא יהיה גבאי או נאמן מהעיר אינו נשאל לחכם שבעיר, והוא נלמד מהדין הקודם; 3) בסט"ו, אין מתירין נדר של דבר איסור ואיסור זה לאוריייתא כ"ס בשדי חמד מערכת אל"ף כלל מ"ו], והש"ך ס"ק כ"ו ביאר שזה כולל שני עניינים, א' נשבע שלא לעבור עבירה אפי' אינו אלא איסור מדרבנן, ב' שאמר קונם עלי פירות אם לעבור עבירה פלונית, ונראה מקורו מהגמ' בגיטין ל"ה ע"ב, וכ"כ הרמ"א בס' ר"ל כל נדר שיש בהתרתו נטוה עבירה אין להתירו; 4) בס"ז, אין מתירין נדרים שעדיין לא חלו כגון שעמד בניסן ונשבע שלא יאכל בשר בחודש אייר (נדרים דף ז' ע"א; 5) בס"כ מבואר דין נדר על דעת חבירו, שאין מתירין לו אלא"כ הודיעו למי שנדר על דעתו וי"א מדעתו ורלונו (נדרים דף ס"ה ע"א; 6) בסכ"א מבואר דין נדר על דעת רבים (גיטין דף ל"ו ע"א; 7) נדר על דעת המקום מבואר ברמ"א סכ"ב ומקורו בגמ' שבעות דף כ"ט ע"א על דעת המקום למה לי אלא כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו; 8) נדר לצדקה ומסרה ליד גבאי (סעי' מ"ב; 9) נדר בשעת צרה מבואר ברמ"א סמ"ה; 10) בס' רכ"ט ס"ד בהג"ה מי שנשבע על דבר אחד ואמר שאם ישאל על נדרו אינו יהודי אסור לשאול על נדרו; 11) הא דתניא בתוספתא סוף פ"ב המודר הגאה מחבירו צפניו אין נשאלין לו אלא צפניו (הובא בגמ' נדרים דף ס"ה ע"א) ונפסק ברמב"ם פ"ו משבועות ה"ז.

(ל) באילו הייתי פורטם. כיון שהחויב לפרט את הגדר הוא כדי שלא יבואו להתיר לו נדר שנדר לאפרושי מאיסורא או מגזל וכמבואר בגמ' גיטין דף ל"ה ע"ב ובבית יוסף סי' רכ"ח, אם אינו מבקש להתיר נדרים כאלה, יש להתיר לו למרות שאינו מפרט וכ"כ בפרישה סי' רל"ד אות מה. וכבר כתבתי דאפילו למ"ד אי"ל לפרט את הגדר, היינו שאין צריך לפרט את הסיבה או את התנאים, אבל עיקר נדרו מה אסר על עצמו ודאי צריך לומר לב"ד. ולפ"ז י"ע אי מהניא כלל התרת נדרים להכא ומה הועילו בתקנתם. אולם בתוספתא פ"ה דנדרים תניא נדר בנזיר בקרבן ובשבועה פותחין לו פתח אחד על כולם, אם אמר נדרתי ואינו יודע מה נדרתי פותחין לו פתח אחד על כולם עכ"ל התוספתא.

והמתירין משיבין לו ג"פ^(לא) בזה הלשון

הַכֹּהֵן^(לב) יְהִי^(לג) מִתְּרִים לָךְ הַכֹּהֵן מְחֻלִּים לָךְ הַכֹּהֵן שְׂרוּיִם לָךְ.
אֵין בֶּן לֹא נֶדֶר^(לד) וְלֹא שְׁבוּעָה וְלֹא נְזִירוֹת וְלֹא חֶרֶם וְלֹא אֶפֶר
וְלֹא קוֹנָם. יֵשׁ בֶּן מְחִילָה וְסְלִיחָה וּבִפְרָה^(לה). וּבְשֵׁם שְׁמִיתִירִין
בְּבֵית דִּין שֶׁל מִטָּה כָּךְ יְהִי מִתְּרִים בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה^(לו):

(לא) ג' פעמים. כ"ש בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סע' ג' כילד היא ההתרה יאמר לו ג' פעמים מותר לך או שרוי לך או מחול לך, ואע"פ שבפעם אחת כגי, וסמך לזה מדלמך ר' יהושע (גיטין ס"ח ע"א) הותר הנדר הנדר, וכן בב"ב דף ע"ד ע"א מופר לך מופר לך כגרסת הב"ח ולפי הגר"א (בבאורו סס) אמרו כן ג"פ. וכן בריטב"א פ"י נדרים נהגו לומר מותר לך שרי לך ג' פעמים. ומה שמרבים בלשונות התרה, אולי משום דתנן שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אלא אחת ואמר רבא (נדרים דף י"ח ע"א) נשאל על הראשונה שניה חלה עליו, וה"ה לנדרים לדעת השו"ע (יו"ד סי' רכ"ט ס"ג), ולדעת השו"ע אינו יכול להתיר את השניה עד שתחול לכן פ' בסי' רכ"ח סמ"ו מי שנשבע על דבר אחד פעמים ושלוש צריך התרה לכל אחד ואחד וא"א להתיר את כולם בהיתר אחד (אבל דעת הרמב"ם בפ"ו מהל' שבועות ה"ז שיכול לישאל על השניה לפני שהתירו לו את הראשונה, וא"כ ה"ה שיכול להתיר שתיהן בהיתר אחד, והב"ח בסי' רכ"ט ובנקודות הכסף שם השיגו על השו"ע וכתבו שאין הראשונים חלוקים על הרמב"ם בזה).

(לב) הכל. בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סמ"ו מתירין כמה נדרים לאיש אחד אפי' בהיתר אחד ומקורו בתשובות המיוחסות סי' רע"ד (הובאה בב"י) שהוכיח כן מהא דתנן (נדרים דף ע"ב ע"ב) דרך ת"ח עד שלא היתה יולאת בתו מרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וה"ה להיתר חכם.

(לג) יהיו מותרים. בשל"ה ובסידור שער השמים יהיו ליתא. וברצות אפרים (ה"ר אפרים גרינבלט) ח"ד סי' קמ"ו נשאל למה בהתרת נדרים הגדפס בסידורים כתוב הנוסח הכל יהיו מותרים שמשמעו להבא והרי חכם עוקר הגדר מעיקרו וכו' והרי בשו"ע הנוסח של התרה מותר לך בלי המילה יהיו. ותירץ דיהיו לא משמע דווקא להבא והעיקר שיאמר מותרים שמשמע למפרע. ובירושלמי (נדרים פ"ו ה"ד) הקשו איך ייחשב נדרים דשיל"מ והלא חכם עוקר את הגדר מעיקרו וזבתוס' פסחים דף מ"ד ע"ב כתבו דנזיר אינו דשיל"מ כיון שחכם עוקר נדר מעיקרו ונמצא שלא נאסר מעולם, ותירצו דאין עוקרו אלא מכאן ולהבא, ופי' בפני משה שאע"פ שהוא עוקר מעיקרא היה אסור עד עתה מחמת נדרו ולכן חשבו דבר שיש לו מתירין. וכן בבבלי דף ס"ז ע"א משמע שאינו עוקר לגמרי למפרע הפר א' מהם וקיים א' וחזר המקיים ונשאל על הקמתו הפרה קמייתא דאיך בטלה לה. והקשה הר"ן דתניא (כתובות דף ע"ד ע"ב) המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת הלכה לפני חכם והתירה הר"ן מקודשת דחשבינן לה כאילו לא היה עליה נדרים כלל בשעת קידושין וותירץ דקידושין הם מעשה גמור, ואולי כוונתו שהקידושין תקפים מלד עצמם, רק שתלכס בתנאי, ולאחר ההיתר נודע שאין התנאי מבטל אותם, משא"כ ההתרה מלד עצמה לא יכלה לחול כלל בזמנה. וכן בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סעיף י"ז מי שנשבע על דבר וחזר ונשבע לבטל שבועה ראשונה ונשאל על שבועה ראשונה יש להסתפק אי אמרינן שנפטר מידי שבועת שוא ותחזור שבועה שניה משבועת שוא לשבועת ביטוי כיון שמצאה מקום לחול, עכ"ל, ואם העקירה למפרע ממש, אין מקום להסתפק. וכן הבאתי לעיל שאינו יכול להתיר את השניה עד שתחול ע"י היתר הראשונה, ואם למפרע ממש, יתיר את השניה לפני הראשונה, ולכשיתיר את הראשונה, יוכשר למפרע היתר השניה.

(לד) אין באן לא נדר. גם זה ל' התרה כ"ש בירושלמי פ' נערה המאורסה והזקן אומר אין באן נדר אין באן שבועה. ומאלנו במדרש (שמו"ר פר' מג) שהשתמש משה רבנו בשני הלשונות גם יחד ואמר מותר לך מותר לך אין באן נדר ואין באן שבועה.

(לה) מחילה סליחה ובפרה. זקוק הוא למחילה סליחה ובפרה אם עבר על הנדר, ואע"פ שהותר לו למפרע, כ"ש (נזיר כ"ג ע"א) וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה בפרה וסליחה ווי"ג מחילה ובפרה ר' תוס' קידושין דף ל"ב ע"א ד"ה דמחיל וכאן נקט כולן וכשהיה מגיע ר"ע אלל פסוק זה היה בזכה ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה. עוד נר' שאריך כפרה כיון שעבר על איסור, כמו שכתבתי לעיל לנדרים הוי דבר שיש לו מתירין, ואין ההיתר למפרע לגמרי.

(לו) בבית דין של מעלה. במדרש ויק"ר (י ה) שְׁאֵלָתֵיכֶם שֶׁנֶּשְׂאֵל הַקֹּדֶשׁ לְבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה וְהִתִּירוּ לוֹ נִדְרוֹ. וּמִצְטָקִים שֶׁגַם הֵם יִתִּירוּ אֶת הַגִּדְרֵם. אִי נִמְי יֵשׁ לִפְרֹשׁ יְהוֹי מִתְּרִים גַּם בְּעַ"כ שֶׁל בִּי"ד שֶׁל מַעֲלָה כְּבִיכּוֹל, כְּדִמְשָׁמַע מֵאֵהֶבֶת אִיתָן (על עין יעקב) על ב"ב דף ע"ד ע"א שהיה בידי רבה בר בר חנה להתיר את שבועתו של מקום

ואח"כ יהא מוסר מודעה לפנייהם ואומר בלשון הזה

הרי אני מוסר מודעה^(לז) לפניכם ואני מבטל מכן וילהבא
מהשאקבל עלי פליה נדרים וכל שבועות^(לח) ונזירות ואפרים
וקונמות וחרמות והסכמות וקבלה בלב הן בהקין הן בחלום
חוץ מנדרי תענית בשעת מנחה^(לט), ובאם שאשבח^(מ) לתני

למרות שז"ד של מעלה לא הסכימו להחיר. אי נמי תפילה שאם ח"ו הקב"ה נשבע או נדר להיפרע ממנו, יישאל
בז"ד של מעלה ויתירו לו.

(לז) מוסר מודעה. כ"ס (נדריים כ"ג ע"ב) והרואה שלא יתקיימו נדריו כל השנה, יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר
שאני עתיד לידור יהא בטל, והוא שאמר ר' אלעזר בתוספתא (נדריים פ"ו ה"ו) הרי הוא מיפר נדרי עצמו עד שלא
ידור וכפירוש אבוי דרבא לא פליג עליה בהך, וטעמא כ' הר"ן (נדריים דף ע"ה ע"ב) כיון ששכח תנאו בשעת נדרו
ה"ל נדר בטעות ולא חל. ומ"ס בראש השנה, כ' הרא"ש ורבינו ירוחם וה"ה בכל עת שיראה. ובתוס' כתב דגם
יוס כיפור נקרא ראש השנה כדכתיב (יחזקאל מ א) בראש השנה יקראו לך ויפדו את נפשך.

וכתבו הר"ן ורבינו ירוחם דהיינו דווקא נדרים ושבועות שבינו לבין המקום אבל נדרים ושבועות שבינו לבין חבירו,
אין מודעה מועילה להם שעל דעת חבירו הוא נודר או נשבע. ונפסק בשו"ע י"ד סי' רי"א ס"ד.

ול' הרמב"ם בפ"ב דנדריים ה"ד ואם לא זכר התנאי אלא אחר שגדר אע"פ שקיבל התנאי בלבו וקיימו הרי הגדר
בטל ואע"פ שלא הוסיף עתה החזרה בפיו. ועיין בכס"מ שלמד מדבריו שמיד שיזכור התנאי, עליו לבטל את
הגדר בלבו ולקיים את התנאי, ואי לאו, בטלה המודעה והגדר קיים.

עו"ס ברמב"ם ויש שמורה להחמיר ואומר והוא שיזכור התנאי אחר שגדר בתוך כדי דיבור. וכן הובא בשו"ע סי'
רי"א ס"ב יס אומרים שאין התנאי מועיל לבטל הגדר אלא"כ יזכרו תוך כדי דיבור לגדר ויאמר בלבו שהוא סומך
על התנאי ויש לחוש לדבריהם ע"כ. ובכוונת דעה זו נחלקו הפוסקים, הגר"א בדיאורו כתב שהיא שיטת התוס'
בס' הר"י דרבא חולק על אבוי ולדעת רבא דהילכתא כוונתה לא מהניא מודעה ולכן אם לא יזכור את התנאי
תוך כדי דיבור לגדר, חל הגדר (וכ"כ בלח"מ הל' נדריים פ"ב ה"ד). אבל הט"ז לידד דכוונת השו"ע שאפילו אם
עבר זמן מרובה מהגדר, מיד כשיזכור בליבו את התנאי, תוך כדי דיבור, יחליט בליבו שהוא סומך על התנאי
ויבטל את הגדר וכו'. ומחמת ספק זה פס' בחכמת אדם כלל ז"ד שאין לסמוך על המודעה אלא לצורך גדול.

בגמ' שם רב הונא בר חיננא סבר למדרשיה בפירקא א"ל רבא תנא קא מסתים ליה סתומי ואת דרשך ליה
בפירקא. ורבינו ירוחם כתב (נתיב י"ד ח"ג) פשוט שאין דורשין אותו דדרשך שלא ינהגו קלות ראש עמי הארץ
בנדריים עכ"ל. והקשה המאירי (פ"ג דנדריים על המשנה) כיון שאין מפרסמים הלכה זו, האידך עושין כן בבית
הכנסת ותי' דהאידנא קילי נידרי ממילא ועוד תי' דהאידנא אין עמי הארץ מזויים.

והא שמוסר את המודעה בפני אחרים, אולי הוא מחמת דברי הרא"ש ורבינו ירוחם (הובאו בש"ך סי' רי"א סק"ב)
שכריך שיאמר כן בקול רם ובפרהסיא.

(לח) וכל שבועות. ברמב"ם פ"ב מנדריים ה"ו יס מן הגאונים שאומרים אין כל אלו הדברים נוהגין אלא בנדריים בלבד
ויס מי שמורה שדן הנדרים והשבועות בענינים אלו אחד הם. והמאירי (פ"ג דנדריים על המשנה) הסיק שהלכה זו
לא הוכרעה ויש לחוש לדברי המחמירים. אבל בפ' המשניות כתב הרמב"ם וכן הדין בשבועה. וכן בשו"ע (י"ד סי'
רי"א ס"ד) פסק דמועיל גם לשבועות. וכ"פ בתשובת מהר"ם אלשיך סי' ק"ג.

(לט) חוץ מנדרי תענית בשעת מנחה. החרגה זו כדי למנוע שיקבל תענית במנחה ולא תהיה קבלתו קבלה, ואז אין
תעניתו תענית, כ"ס (תענית דף י"ב ע"א) כל תענית שלא קיבל עליו מצעור יוס לאו שמייה תענית (חזו"א) אכן
העזר סי' קל"ז מס' נדריים פ"ג אות ה'). משמע מדבריו שקבלת תענית טעונה נדר וכ"כ כמה אחרונים (וכן
משמע מלבוש א"ח ריש סימן תקס"ב).

(1) אבל בהרבה בסידורים המאויים כמ"פ בנוסח קבלת תענית בלי נדר וכלי שבועה (כן בסידור שער השמים
להשל"ה, ובסידור דרך ישרה לבעל קיטור של"ה), משמע שקבלת תענית אינה טעונה נדר ואינה מענין נדר ואם
כן אין לורד להחריג נדרי תעניות בשעת מנחה ממסירת המודעה. (2) וכן בגמ' תענית דף י"ב ע"ב בל"ק אמר רב
יהודה אמר רב לזה אדם תעניתו ופורע כי אמריתה קמיה דשמואל אמר וכי נדר קיבל עליה וכו' והלא שמואל
עצמו לאמר (בע"א) כל תענית שלא קיבל עליו מצעור יוס לאו שמייה תענית, ואע"ג דדברי שמואל בל"ק לאו
הילכתא נינהו מ"מ יס ללמוד מהם דאין קבלת תענית כרוכה בהכרח בנדר, ולכן אי נמי נקטינן שמי קיבל תענית
סתם, יס בקבלתו גם נדר, אולם גם אם אמר בלי נדר קבלתו קבלה. (3) וכ"כ הרמב"ן בהל' נדריים סוף פ"ט
וקבלת תענית לא חמירא כנדריים כדאמרינן התם גבי לזה אדם תעניתו ופורע וכי נדר הוא דלא סגי דלא משלם
ולאידך ליטנא נמי דקאמר לא יהא אלא נדר, מ"מ נדר גמור לא הוי, ולכן אמרו דירושלמי שאם קיבל תענית
לשבת ויוס טוב אוכל ואינו כריך התרה ולוקה מכת מדרת מדרבנן ואף לפרוע אינו כריך. (4) וכל דברי הרמב"ן

מוֹדַעַה הַזֹּאת וְאֵדוֹר מִהַיּוֹם עוֹד, מַעֲתָה אֲנִי מִתְחַרֵּט עָלֵיהֶם וּמִתְנֶה עָלֵיהֶם שִׁיְהִיו כֻּלָּם בְּטָלִים וּמִבְטָלִים לֹא שְׂרִירִין וְלֹא

האלה הועתקו ע"י הרא"ש ס"ט. (5) בהשגת הראב"ד פ"ג נדרים ה"ט כתב שהריני בתענית אינו לשון נדר. ובכס"מ ס"ט כ"כ בשם הרא"ש והר"ן בפ"ק לתענית. (6) וכ"כ הריטב"א במס' תענית דף י"ב ע"א דקבלת תענית היינו כדי לעשות קצת לדבר. (7) והר"ף כ' שם כל תענית שלא קבילה מבעוד יום לא שמה תענית שנא' (ויאלף א' (7) קדשיוצום. (8) ובפ"א לתענית על הא דנחלקו אם גמר אינו אוכל או יאן אינו אוכל (דף י"ב ע"א), כתב הר"ף לאיסורא דרבנן ולקולא הלכך אם לא יאן אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר, ועיי"ש ברא"ש שהביא את הראב"ד שפסק לחומרה והקשה עליו למה פסק בשל סופרים הלכה כאיכא דאמרי לחומרה, ותי' שמה לא חשיב ליה מדברי סופרים דקיום נדרו הו' לאורייתא, וכ"כ בשיטת הראב"ד וליה לא סבירא ליה, משמע מהר"ף והרא"ש שהאוכל ביום שקיבל צו תענית אינו עובר על כל יחל ויהאווה עם מ"ש הרא"ש נדרים פ"א סי' ג' בעי רבא יס יד לזקה או אין יד לזקה ולא איפשטיא ותיקו לאורייתא לחומרא. (9) ובנמוקי יוסף סוף פ"ט נדרים (בסוף פיסקא דפותחין בשבתות) כ' דהעובר על קבלת תענית עבר על דרבנן ולוקה מכת מרדות. (10) ובתענית דף כ"ד ע"א דבי נשיאה גזר תעניתא ולא אודעינהו לר' יוחנן ור"ל, לזכרא אודעינהו, אל"ר ר"ל לר"י הא לא קבלינא עלן מאורתא, אל"ר אנן בתרייהו גריינן, אע"ג דוודאי אין קבלת הגשאי מחילה דין נדר ואיסור כל יחל, טובה היא להיחשב קבלה לכל העם. (11) וכן בר"ן נדרים דף כ"ב ע"ב דמי שנדר להתענות זמן ידוע והתענה מקצת ומבקש להחיר את נדרו, משמע שאינו מפסיד שכן תעניתו אי"כ תוהא על הראשונות אע"פ שהחירו את נדרו בהתרה דמעיקרא ומשמע שאע"פ שצטל הנדר, קבלת התעניות לא בטלה. (12) וכן במגיד משנה פ"א מהל' תעניות ה"ט כתב אין קבלת התענית נדר גמור וחמור. (13) ובכס"מ (פ"ג מהל' נדרים ה"ט) אם אמר הריני בתענית אין לו דין נדר, ובסוף דבריו, הרי ברור שהיא (הרמב"ם) מחלק בין קבל עליו תענית בלשון נדר לקיבלו בלשון קבלת תענית בעלמא. (14) בשו"ע יו"ד סי' רט"ו ס"ג קבלת תענית אינה לשון נדר. (15) בשו"ע אל"ח סי' תק"ע ס"א יחיד שקיבל עליו תענית כך וכך ימים ואירעו בהם שבתות וי"ט או ר"ח חנוכה ופורים או עריו"כ אם קיבלו בלשון תענית בעלמא אינו צריך התרה, ועיי"ש במג"א סק"ב דה"ה אם אמר הריני נודר להתענות יום לא מקרי נדר ולכן נהגו שמי שאמר הריני נודר להתענות ב' וה' כל ימות השנה אל"כ להתענות בר"ח וא"ל התרה. (16) ברמ"א אל"ח סי' תקס"ח ס"ב ואם קיבל עליו התענית בזמנה צריך להתענות יס אומרים שאם מוטעם הרבה בתעניתו יכול לפדותו בזמנו וה"ה באונס אחר ונראה דוקא אם קיבל עליו התענית בעלמא אבל אם קיבלו דרך נדר צריך לקיים נדרו. (17) וכן בערוך השולחן אל"ח סי' תקס"ב הסיק שלדברי רוב הראשונים המקבל תענית בשעת מנחה אינו חייב לאום מלדבר. (18) וכן במשנה ברורה (סי' תקס"ב ס"ק ל"ט) כשמצרכין בשבת שאחר פסח וסוכות מי שקיבל עליו להתענות בה"ב והעם אומרים אמן זהו הקבלה ואי"ל לקבלו עוד בזמנה שלפניו ומ"מ אם רואה אח"כ שלא להתענות הרשות בידו. (19) וכ"כ בספר תשובות והנהגות (ה"ר משה שטרנבוך) ח"ב סי' רנ"ו דקבלת תענית בלי נדר מועילה. (20) וכן בספר שצט הלוי (ה"ר שמואל וואזנר) ח"י יו"ד סי' קנ"ו בתשובה לה"ר אלחנן ברלין כ' לקיים נוסח סידורי מ"פ לקבל תענית בלשון בלי נדר. (21) ודע כי בשל"ה ובסידור שער השמים להשל"ה בנוסח המודעה ליתא חוץ מנדרי תענית בשעת מנחה.

וודאי יס פוסקים דקבלת תענית סתם הויא נדר, כ"ש הריטב"א בסופ"ט נדרים וכן בתענית (דף י"ב), וביאר דאינו נדר איסור אלא נדר הקדש, פי' קבלה לעשות מצוה. לפי דבריו נראה שעובר על כל יחל, ועיין בט"ז יו"ד סי' רל"ב ס"ק י"ג שהצריך היתר בקבלת תענית. אולם גם אלה יסכימו שהמקבל תענית בלי נדר קבלתו קבלה ומקבל שכן על תעניתו.

ועוד ראיה שאין קשר בין קבלת תענית לחיוב לאום מלאתי בבית יוסף אל"ח סי' תקס"ח שכתב וז"ל פסק הרמב"ם נדרים פ"ד ה"ז הנודר לאום עשרה ימים באיזה יום שירצה והיה מתענה ביום אחד והוצרך לדבר מצוה או מפני כבוד אדם גדול הרי זה אוכל ופורע יום אחד שהרי לא קבע הימים בתחילת הנדר וכן נראה שהוא דעת הרא"ש בזה שפירש הירושלמי דקאמר דביום סתם לזה ופורע היינו שקיבל עליו להתענות יום אחד ובמנחה קיבל עליו להתענות אותו תענית למחר ובשכיל קבלתו לא מיקרי יום זה דמשמע הא אם לא קיבל עליו קודם לכן להתענות עשרה ימים אלא במנחה קיבל עליו להתענות למחר מיקרי תענית זה ואינו יכול ללוותו וכו' ולענין הלכה כיון דהרמב"ם סובר דהיכא דלא נדר להתענות קודם לכן סך ימים אלא קיבל עליו סתם להתענות ביום זה אין יכול ללוותו כלל אפי' מפני דבר מצוה והרא"ש בפ"ק דשבת משמע דהכי ס"ל הכי נקטינן. עכ"ל בבית יוסף. עולה מדבריו שאכל מי שנדר להתענות עשרה ימים, ומקבל תענית במנחה אדעתא דנדרו הראשון, אין קבלתו נדר כלל, ולכן יכול ללוות את התענית, ואינו עובר על כל יחל, ואפ"ה קבלתו קבלה ותעניתו תענית ומתפלל ענוו.

(מ) ובאם שאשכח. כ"ש (נדרים כ"ג ע"ב) ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר.

קִיּוּמִין וְלֹא יִהְיוּ חֲלִין כָּלֵל וְכָלֵל בְּכֶלֶם מִתְחַרְטָּנָא בְּהוּן מִעֲתָה
וְעַד-עוֹלָם^(מא).

(מא) מעתה ועד עולם. ואע"פ ששנו הרו"ה שלא יתקיימו נדריו כל השנה (נדריס דף כ"ג ע"ב), יכול להתנות כך גם לעשר שנים או לכל זמן שירצה (רמב"ם בפ"י המשנה) וכן במשנה תורה (נדריס פ"ב ה"ד) כל נדר שאדור מכאן ועד עשר שנים.

מקורות

גולדשמידט : תחת שם זה כלולים סליחות כמנהג ליטא, סליחות כמנהג פולין, ומחזור יום כיפור שהוציא אחד החוקרים המרכזיים בתחום הפיוטים בדור שלפנינו. רובם המכריע של התיקונים מבוסס על עבודותיו של גולדשמידט.

פראג 1 : סליחות פראג רכ"ה כמנהג פראג, כאשר בסוף הספר מופיעות הרבה סליחות כמנהג אשכנז.

פראג 2 : סליחות פראג שמ"ז כמנהג אשכנז, המהדורה הראשונה של הסליחות מסודרות כמנהג אשכנז.

בזל : סליחות בזל ש"ס כמנהג אשכנז, המהדורה השניה של הסליחות מסודרות כמנהג אשכנז (נוסח קרוב לפראג 2).

פד"ם : סליחות פיוזה די סאקו כמנהג האשכנזים שצאיטליה, אולי משנת רל"ה. סליחות אלה לא נוקדו בדפוס, אולם קיים עותק עם ניקוד שהוסף בכתב יד.

וניציאה : בפני היו 3 מהדורות של הסליחות כמנהג האשכנזים שצאיטליה אשר נדפסו בז'נבה בשנים ש"ח, ש"ח, ש"ח, ש"ס. הנוסח של שלוש מהדורות אלה מאוד קרוב.

אויגשפורג. סליחות אויגשפורג שנת רכ"ו כמנהג האשכנזים שצאיטליה. בסוף הספר מופיעות כמה סליחות כמנהג שוואבן.

כת"י נירנברג. כת"י מפורסם המכיל סליחות רבות.

מינכן 21. מחזור כת"י כמנהג פולין המכיל סליחות רבות, בספריית מינכן.

סליחות ופזמונים ר' גרשום מאור הגולה : מהד' הברמן ירושלים תש"ד.

פיוטי ר' שמעון ב"ר יצחק. מהד' הברמן ברלין ירושלים תרל"ח.

פיוטי ר' אליה בר שמעיה. האקדמיה האמריקאית לענייני יהדות תשל"ז.

פיוטי ר' אפרים בר יעקב. מהד' הברמן ירושלים תשנ"ט.

פיוטי ר' שלמה הבבלי. האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים תשל"ג.

האדאמאר. סליחות כמנהג עלזאס מעץ תרע"ב בהגהת ר' משה צדינגן, וכן מחזור כמנהג אשכנז מעץ תקע"ז. על מהדורה זו שאינה מבוססת על כתבי יד הסתמכתי רק לענייני ניקוד ודקדוק.

דורלאכער. מחזור ליו"כ נדפס בפאריז דפוס ראשון תרי"ב, מבוסס בעיקר על מחזור האדאמאר תקע"ז שהוגה על ידי ר' משה צדינגן.

דפוסי מ"א. ספרי הדפוס כמנהג אשכנז שהיו בפני, אמשטרדם תכ"ד, אמשטרדם תע"ב (המוכר בשם המסביר), הומבורג תקי"ז, מחזור זולצבאך תק"ל, מעץ תקמ"ה (מאיי), פיורדא תקנ"ב. נוסח דפוסי מ"א קרוב אחד לשני.

זולצבאך : מחזור זולצבאך תק"ל, עם סליחות כמנהג אשכנז.

מ"פ. נוסח המצוי בסדורים או סליחות כמנהג פולין.

ערוגת הבושם. פי' על פיוטים וסליחות מזמן הראשונים, ממנו ניתן להבין מה היה הנוסח לפניו.

כת"י לונדון. כת"י Add 27,205 במוזיאון הבריטי.

מטיב שפה. סליחות כמנהג פראג (בעהמון מעהרן ואונגארן) קראטאשין תקל"ט.

רעדעלהיים תקצ"ד. סליחות כמנהג אשכנז נדפסו לאחר פטירתו של הרוו"ה והרוו"ה לא הוציא לאור סליחות כמנהג אשכנז "מוגהות על פי ר' וואלף היידנהיים שהגיה על פי כתבי יד" עם פירוש של ר' שלום כהן. לפי המבוא, הגהות הרוו"ה נלקטו מספר הסליחות זו הוא השתמש.

כת"י קע"מ. כת"י Heb. 34°1114 בספריה הלאומית בירושלים.

וילהרמרשדורף תע"ד. סליחות כמנהג פיורדא.

פיזרו רע"ז. מחזור כמנהג אשכנז עם סליחות ליו"כ כמנהג האשכנזים שצאיטליה.

פאנז. סליחות כמנהג האשכנזים שצאיטליה פאנו רס"ה.

העדערנהיים. סליחות כמנהג האשכנזים שצאיטליה העדערנהיים (הידרוס) ש"ו.

מחזור רומניא. כפי שנדפס בז'נבה ש"ג.

שווייץ שוואבן (ש"ש). סליחות כמנהג שווייץ ושוואבן דפוס צירנדארף פיורדא.

פיורדא. מחזור כמנהג אשכנז נדפס תע"ט בזילהרמרש דורף עם סליחות כמנהג פיורדא.

וניציאה שפ"ד: ארבע תעניות כמנהג הספרדים

הנוסחאות הקבועים

את הנוסחאות הקבועים בסליחות לקחתי מסליחות רעדעלהיים תרמ"ה שערך ר' יצחק בן אריה יוסף דוב המכונה זליגמאן בער. עם זאת, נאלצתי לתקן במספר מקומות כפי שיפורט.

4 מלך יושב – מְהִלָּה לְחַפְּאִים. הנוסח בסליחות כמ"א היה מְהִלָּה לְחַפְּאִים אלא שהרוו"ה תיקן חַפְּאִים ונימוקיו במחזור כל נדרי – לְחַפְּאִים לְפִשְׁעִים. בה"א הידיעה, כן נמצא בכל הספרים, והרוו"ה תיקן לְחַפְּאִים לְפִשְׁעִים וכן

בתפילת נעילה היה כתוב לְפִשְׁעֵי ותיקן ר"ח לְפִשְׁעֵי ואני דבקתי בנוסח הישן, כיון ש'ר' שצתי סופר בסידורו מסביר שהוא נכון בה"א הידיעה שלפני ההב"ה ידועים הם – עֲשֵׂה צְדָקוֹת. בצירה תחת הסימן כל' הכתוב (תהלים קג ו) וכן ניקד גולדשמידט וכן ניקד בסליחות מעץ תקמ"ה – וְרִיבָה. בשו"א תחת ה"ו כרו"ה וכלה"כ (מ"א יח מה) – לֹא בְרָעָתָם תִּגְמֹל. כן הוא אלל ר"ח ובכל הספרים – הוֹרִיבָה לָנוּ. כן הוא אלל הרו"ה ובהרבה סליחות כמנהג פפד"מ.

שומע תפלה – יבוא בְּלִבְשֵׁר לְהוֹשִׁיעַ לְפָנֶיךָ יי: המילה יי חסרה בסליחות רעדעלהיים אבל נמצאת במחזור הרו"ה של כל נדרי, וכן בכל ספרי הסליחות שראיתי. – לְפָנֶיךָ יי אֲהִינּוּ וְיִכְרְעוּ וְיִפְלּוּ וְיִלְבְּדוּ שְׂמֹךְ יְקָר וְתִנּוּ: משפט זה שאינו פסוק נמצא בפראג ש"ז, בזל ש"ס, אמשטרדם תכ"ד, ובהרבה ספרים כמנהג פפד"מ, ונראה כי הוא מנהג פפד"מ, אבל האשכנזים שבאיטליה ובני פולין אין אומרים אותו. ומ"ש בדברי קהלות שאין אומרים אותו בפפד"מ בלי כל נדרי, אינו לענייננו, שהרי בלי כל נדרי הנוסח של שומע תפלה שונה מימי הסליחות. משפט זה נמצא גם בסדר טרויש, וכן במחזור וורמייזא (תפילת כל נדרי).

הַנְּשָׂמָה לָךְ וְהַגּוֹף שְׁלֹךְ, חוֹסֵה עַל עַמְלֶךְ: הַנְּשָׂמָה לָךְ וְהַגּוֹף שְׁלֹךְ, יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂמֹךְ: כן הוא פראג ש"ז, בזל ש"ס, אמשטרדם תכ"ד, המסביר (תע"ב), הומבורג תקי"ז בחלק הסליחות, כל סליחות רעדעלהיים.

א' ארץ אפים – וְתִקְשִׁיב מְנוּ מֵאֶמֶר. (ולא במנו) כן הוא אלל הרו"ה ובכל הספרים.

מה נאמר – כִּי בְּגִבּוֹת הַשָּׁמַיִם עֲלִיהֶאָרֶץ בֶּן הַגִּבּוֹר חֲסִידָךְ עֲלִינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִפְּעֶרֶב בֶּן תִּרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: בְּרַחֵם אֶב עֲלֵי־בָנִים בֶּן תִּרְחֵם יי עֲלִינוּ: בְּג' פסוקים אלה החסירו בסליחות רעדעלהיים את המילה בֶּן אבל היא נמצאת בכל הספרים שראיתי דפוס וכת"י. ונראה טעם מי שמחק בֶּן כי חשב מילה זו מיותרת, אבל כן ל' המקרא בְּאֶשֶׁר פָּתַר־לָנוּ בֶּן הָיָה (בראשית מא יג) ועוד הרבה מקומות.

ואתה קדוש – ועתה יי אבינו אתה וכו': אתה יי לא תבלא רחמיך וכו': שני פסוקים אלה אינם מופיעים בסליחות הראשונות כמנהג פפד"מ פראג ר"ה (בחלק המוקדש למנהג פפד"מ), פראג ש"ז, בזל ש"ס, אמשטרדם תכ"ד, ואף לא במחזור כת"י קע"ט (סליחות בה"ב ותעניות) לכן נראה כי אינם מתקנת חכמי פפד"מ, ואף ביו"כ שחרית מוסף ומנחה אין לאומרים, ובכל נדרי ז"ע (שהרי גם נוסח טוב ה' של כל נדרי שונה מימי הסליחות והרו"ה כתב שבק"ק אין אומרים, ובמחזור יד כל זו בכל נדרי כתוב על שני פסוקים אלה א"א).

זכר לנו ברית – הר"ז גרס בְּמוֹז' במקום בְּמֹה (שהיה כתוב בספרים ישנים) וכן לעת הרש"ס בהגדה של פסח.

א' רחום שמוך – לְמַעַן אֲמַתָּךְ. כן ניקד הרו"ה במחזור כל נדרי, בניגוד לכל ספרי הסליחות הישנים. ותימה למה שינה אותו מהשענות שם ניקד לְמַעַן אֲמַתָּךְ ואף האדיק ניקוד זה (ראה נימוקי הרו"ה בנספחים לסידור רש"ס). את הניקוד אֲמַתָּךְ, יש לתמוך בדברי המהרי"ל בהלכות ראש השנה כל חיבה שמסיימת לך מן תך היה אומרו בסגול. וכן ניקד בסידור הרש"ס בהשענות. גם אני הלכתי בעקבות הני אשלי דברבי. שו"ממות הִיבְלָךְ. (ולא שו"ממות) כן בכל הספרים דפוס וכת"י וכן לה"כ (ישעיה מט יט; ישעיה סא ד; דניאל ט יח; דניאל ט כו) גם שו"ממות נמצא בלה"כ (ירמיה כה יב ומקומות אחרים) אבל אינו נמצא בספרי הסליחות.

עננו יי עננו – הסדר בסוף הפיוט בימי הסליחות ע' אֲבִיר יַעֲקֹב ע'; ע' עֲזַרְתָּ הַשְּׂבָטִים ע'; ע' מִשְׁגֵּב אֲמָהוֹת ע'; ע' אֲבִי יְתוּמִים ע'; ע' דִּין אֲלֻמָּנוֹת ע'; כן הוא בכל ספרי הדפוס כמנהג פפד"מ ואבל אמשטרדם תכ"ד מִשְׁגֵּב אֲמָהוֹת לפני עֲזַרְתָּ הַשְּׂבָטִים, וכן בדברי קהלות אבל בסליחות רעדעלהיים סדר אחר עם הוספות והוא הנוסח של ליל כל נדרי.

מי שענה – עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ. (ולא על גב) כן הוא בכל ספרי הדפוס וכן אלל גולדשמידט.

שומר ישראל – בְּשִׁלְשׁ קְדָשׁוֹת קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ. רבו שינויי הנוסחאות בין הספרים במאמר זה. ואני רשמתי כפי שהוא מנהג פפד"מ לפי עדות קע"י ניו יורק.

הפזמון

פיוט הנקרא פזמון נאמר על ידי החזן, אלא שקהל חוזר על המאמר הראשון מיד אחרי שאמרו ש"ץ ושזב בסוף הפזמון. ועל השם פזמון נשאל הר"י מייגאש בתשובה ר"ד והשיב וז"ל וכן מלת פזמון הוא הדבר שחוזרין לאומרו פעמים רבות וזה שזעלי לשון זה קוראים את האיש החוזר לשנות דבריו פעם אחר פעם וחוזר על הדבר פעמים רבות פזמאנ"ה וכן הפזמון להיות לעולם סוצב וחוזר על כל בית ובית מבתי השיר קראוהו פזמון. עכ"ל. ולענ"ד כוונתו שזמון הקדום היה

הקהל חוזר על המאמר הראשון אחרי כל מאמר שאמר הש"ץ, כעניינת הדודו שזהלל. רוב הפזמונים תיקן להם הפייטן חוזר כמו בסמין ד' לשמוע אל הרגה ואל התפלה או בסי' ט' אולי יהיה עם עני ואביון בסוף כל מאמר ומאמר. אולם בני אשכנז לא נהגו לחזור על החזר אחרי כל מאמר אלא רק בסוף הפזמון, ולכן כתב בדברי קהלות יוס' כ"ד כי פזמון הוא סליחה שסופה בסוף מאמרה הראשון. ומנהג זה ישן נשן כבר מתחילת האלף השישי. חריגים למנהג זה הם הפזמונים לער"ה וער"כ שופט כל הארץ (סי' נג), זכור ברית אברהם (סי' נה) וירצה צום עמך (סי' קיא), בהם החזר נאמר ג' פעמים, במקומו בסוף המאמר הראשון, ושוב בסוף המאמר השני, ופעם ג' בסוף הפזמון. נראה כי תופעה זו קשורה עם מנהג עתיק, נשמר באמסטרדם ובוורמז שבג' פזמונים אלה הציבור חוזר על המאמר הראשון ג' פעמים, מיד אחרי שאמרו ש"ץ, אחרי שאמר ש"ץ את המאמר השני ובסוף הפזמון וכן נוהגים בפפד"מ דיו"כ לפזמונים שופט כל הארץ, שרי קודש בשחיתות וזכור ברית אברהם שנעילה.

מלאתי פזמונים שבהם כוונת הפייטן לא היתה לתקן להם חוזר ואלה הם, שופט כל הארץ (סי' נג), יי יי (סי' כד), הורית דרך תשובה (סי' סו) וכן בפזמונים לי' בטבת, תענית אסתר וי"ז תמוז, ועם זאת בני אשכנז איחדו את כורת אמירת הפזמונים וגם באלה נהגו לסיים את הפזמון בחזרה על סוף המאמר הראשון.

נפילת אפים בסליחות בערב ראש השנה

ז"ל המהרי"ל : בערב ראש השנה בהשקמה לסליחות נופלים לתחנון ובתפלת יו"ר אין נופלין. הג"ה וא"ת לא יפלו בסליחות אפי' בערב ר"ה מאי שנא מעיו"כ ושאר עיו"ט ושמא אותם שרגילים ליפול משום שרגילים לסיים סליחות קודם עלות השחר עכ"ל. וביאר במג"א סי' תקפ"א ס"ק י"ג בכוונת הגהת המהרי"ל שאף אם אירע שהמשיכו עד היום נופלין. ול' המהרי"ל עצמו מוכיח כן, שלא כתב באשמורת, אלא בהשקמה. אף מדברי קהילות עולה שלעולם לא נמנעו בפפד"מ מלומר תחנון בסליחות בער"ה.

ולעיל מיניה כתב המהרי"ל וכן בערב ראש השנה שדרך הנערים והבתולות לאכול קודם עלות השחר, ייזירו במאוד שיהא עדיין לילה ובהמשך דבריו כתב שבשבע ראשון לסליחות מתחילין את הסליחות אחר עלות השחר. משמע מדבריו שלא הקפידו לסיים את הסליחות בער"ה לפני עלות השחר, ואפ"ה המהרי"ל עצמו כתב ליפול לתחנון בסליחות.

ל' הטור א"ח סוף סי' תקפ"א ונוהגין באשכנז שאין נפילת אפים בער"ה כמו בשאר עיו"ט אע"פ שנופלין על פניהם בבוקר באשמורת (ונפסק בשו"ע). ויש לדקדק למה לא נקט איפכא שנופלין על פניהם בסליחות אע"פ שאין נפילת אפים בשחרית. ונראה שהוא מכוון כנגד דבר שבו"ל להקטו וז"ל הימים הללו ימי תענית ותפילה הן הילכך ער"ה שחרית אין נמנעין מליפול על פניהן ולומר ויודוי שהרי משכימין לשחרית לתחנונים עכ"ל שהוכיח ליפול על פניהן בתפילת שחרית ממה שתיקנו להשכים לסליחות. ע"ז בא הטור לומר שאע"פ כן באשכנז נהגו שאין נפילת אפים בשחרית להשוותו לשאר עריו"ט, והטור ודאי מודה דער"ה לאו יום שמחה הוא אלא יום תענית ותפילה והוא עצמו הורה לאוס דו, אלא רק לענין זה שלא ליפול שחרית נהגו להשוותו לשאר עיו"ט. ולפי זה קושית הגהת מהרי"ל מעיקרא ליתא, שהרי ודאי ערב ראש השנה ראוי מלד עצמו ליפול על פניהם. וגם מל' הטור שכתב בבוקר באשמורת, ולא כתב באשמורת גרידא או באשמורת הבוקר, יש ללמוד שגם אם האיר הבוקר יש נפילת אפים בסליחות. וגם במקור חיים קיאר הלכות סי' תקפ"א סעיפים א' ו' כ' שלא נהגו להשכים אלא מעלות השחר ונופלים על פניהם בער"ה גם אם האיר היום.

אבל מנהג נירנברג ופירדא שלא ליפול על פניהם אחר עלות השחר, וכן מו"ן בסליחות כמנהג פירדא, וכ"כ בספר מעגלי דדק שמחברו יליד נירנברג, וכן מנהג בכהופן ווכפי ששיער בספר מקום שנהגו, בכהופן אמרו סליחות כמנהג פירדא, ולא כמנהג פפד"מ.

נוסח הפיוטים

נוסח פיוטי הסליחות לקחתי מסליחות רעדעלהיים תרמ"ה שערך ר' יצחק בן אריה יוסף דוב המכונה זליגמאן בער. עם זאת, במקום האורך לא נמנעתי מלשפר את נוסח תרמ"ה, וסבורני כי ר' בער בעצמו היה מסכים עם רובם המכריע של השינויים.

בסוגריים מרובעים יופיע [] הנוסח של ספר זה, בסוגריים עגולים () הנוסח של תרמ"ה, ובהמשך, המקורות לשינוי. אם מופיע בסוגריים מקורות לאחר סימן הסליחה כמו : ב (ע"פ וניציאה ואויגשבורג), כל השינויים באתה סליחה מול ספר תרמ"ה מבוססים על הנוסח המופיע במקורות אלה וועדיין הנוסח מבוסס בעיקר על סליחות תרמ"ה.

- ב (ע"פ וניציאה, אויגשבורג, פראג, בול, זולצבאך תק"ל, וילהרמרשדורף תע"ד, פאנו, העדערנהיים) – [עלך] [כבד עלך] פראג 1; [לעמך] [עלינו].
- ג (ע"פ גולדשמידט) – [וצדיק] [תצדיק]; [ברשומיך] [ברשמך].
- ו (ע"פ גולדשמידט וראה גם פאת שך – ה"ר שמואל דוד מונק, עמ' רי"ח) – [טמאים] [טועים]; [נצרך נתעב לאלוהי לקבל] [נמות מדרכיך ותהו לקבל]; [רבה המהומה] [רוח תגרות]; [ביניהם] [מביניהם]; [החישה למו] [החישה לנו] פראג 2, אמשטרדם תכ"ד.
- ז (ע"פ גולדשמידט) – [להשיב לחם] [להשיב]; [טמאה] [אליל]; [מי חלציו] [מחלציו]; [הפושט] [הפושט יד]; [בלוע] [בלועה].
- ט (ע"פ גולדשמידט) – [פשוהי] [שפוחי] רוב הספרים; [מכורי] [מכורים] כל הספרים; [כמו בפיו] [ובפיו] כל הספרים.
- י – [ועל הגוים] [ועליהם] גולדשמידט, פראג 1, כת"י קע"ט, פד"ם, כת"י לונדון, פאנו; [מאתך] [מאתך] גולדשמידט, כת"י לונדון.
- יא (ע"פ גולדשמידט) – [לעמל ויגע] [לעמל ויגע]; [תרחם] [תקיף] כל הספרים.
- יב (ע"פ גולדשמידט) – [וכמה צרות] [וכמה רבות]; [רעי גוים] [רעים].
- יג (ע"פ גולדשמידט) – [בקשה] [בקשה]; [סגלתך דוחק וכו'] [סגלתך דוחק וכו']; [שכול וכו'] [שבור וכו'].
- יד (ע"פ גולדשמידט) – [שעיר והותנו] [שעבוד מלכיות] כל כת"י, ספרי פולין, פראג 1.
- טו (ע"פ גולדשמידט) – [בשתיים] [בניבותים]; [לאבדון] [אבדון]; [סמכת] [תמכת]; [זנחה] [זנחה]; [טמאה טמאה] [טמאה טמאה]; [תקנאה] [תקנאה].
- יז (ע"פ גולדשמידט) – [ולוקים] [ולוקים]; [שליטון] [שליטון].
- יח (ע"פ גולדשמידט, פד"ם) – [סור ערל וטמא בעלי דבבם] [סור מעליהם כל בעלי דבבם]; [טפול ונכל פמר תער הגלבים] [טהורי לב עליך משליכים יהבים].
- יט – [לחננו] [לחננו] גולדשמידט, כל כת"י, פראג 1, פיזרו רע"ז, האדאמאר, דורלאכער; [נושקין] [מושכי] רוב כתבי היד.
- כ (ע"פ גולדשמידט) – [עדן] [ועדן].
- כא (ע"פ גולדשמידט) – [פבחן] [פבחן]; [ויתור צחן] [ויתור צחן]; [להחשב] [להשיב]; [מקצר דעה] [מקצר רוח]; [עבדים] [עבדים].
- כב (ע"פ גולדשמידט) – [נהריתיה] [נהרה]; [קרב יום יקראו נוצרים וכו'] [קרב יום גאלת אסורים וכו']; [קבצו] [לקבצו]; [שפר חציו מגוי מועימך] [שלח חציו ויהם מועימך]; [נמסך לצרים להגידם] [נמסך לצרים להגידם].
- כג (ע"פ גולדשמידט וראה גם פאת שך – ה"ר שמואל דוד מונק, עמ' רי"ח) – [וענותם] [ענותם]; [דרוך פורה ונצחם יזה] [דרוך גת ונצחם יזה]; [פושל רבה] [פושל רבה]; [בנצרך נאפוח] [ונתנום לשפוח]; [ויהיו] [ויהיו]; [צפות בקצפה שוחחים לתלוי] [צור עולמים הושיענו בגלוי]; [ריבה ריבנו מעם הרמך וכו'] [ריבה ריבנו למען חסדך וכו'] פראג 1, אויגשפורג, פד"ם.
- כד (ע"פ גולדשמידט) – [יהו] [יהי].
- כו (ע"פ פזמונים וסליחות ר' גרשם) – [לכלכלה] [לכלכלה]; [משאון מורדיך] [עם ידידיך]; [שאגם המך ולשונם תפם וכו'] [שלא יהיו בניך למסמם וכו'].
- כז – [הימצא] [המצא] רעדעלהיים תקצ"ד וכן משמע מערוגת הבושם; [מרצה עתה] [מרצה עתה עתה] פיוטי ר' אליה בר שמעיה, פראג 2, בול, פאנו; [נכות] [נכות] ערוגת הבושם, אויגשפורג, פראג 2, בול, פאנו; [אחר גורה] [אחר רוע גורה] פיוטי ר' אליה בר שמעיה, פראג 1, אויגשפורג, פראג 2, בול, פאנו; [וצמר גזו] [וצמר צחר גזו] פיוטי ר' אליה בר שמעיה, פראג 1, אויגשפורג, פראג 2, בול, פאנו; [שלמים להולמים] [שלמים תמימים להולמים] פיוטי ר' אליה בר שמעיה, פראג 2+1; [ברתת ורטט] [ברתת ורטט] תיקנתו על פי לה"פ (השע יג א) בדרב אפרים רתת. חז"ל ניקד ו"ו החיבור בקמץ, כמו שניתן לעשות כאשר הניגון כראש המלה. וזה קורה כל"כ בטעם מפסיק, אבל מאלו ופרץ וקדמה בטעם משרת, וכבר תמה ע"ז כלכלי קהלות. ומ"מ כאן שהוא בסמיכות, אינו נראה כלל לנקד ו"ו החיבור בקמץ, וכן לא ייעשה.
- כח – [וחקור] [חקור] דפוס מ"פ; [שוואלת] [נשאלת] דפוס מ"פ.
- כט (ע"פ גולדשמידט) – [צת] [צת] פראג 2+1, כת"י לונדון, ערוגת הבושם, רוב כת"י; [טוע] [טוע]; [מתוק] [מתוק]; [ומכלב] [ומכלב] כל כתבי היד, כת"י לונדון, אויגשפורג, פראג 2+1; [לך] [לב] כל כתבי היד; [נקל] [נקל]; [ע"פ ערוגת הבושם כמו נקל מהיותך לי עבד] [שעיה מט ו]; [נשוי נשוי] [נשוי נשוי]; [הסתתם] [הסתתם] כל הספרים; [עז עין עין] [עז בעין עין] כל כת"י, אויגשפורג.
- ל – [רודי יפפה וידקר] [רודפי וצרי יעקר] [רגז מעמו יעקר וכו'] כל הספרים.
- לא (ע"פ גולדשמידט) – [קמעה] [קמה]; [תמוכים] [תמוכים]; [צדקותם] [צדקותם].
- לב (ע"פ גולדשמידט) – [בצדקתנו] [בצדקתנו]; [גם] [אף]; [בלוי] [בלוי]; [יבוא] [תבוא].
- לג (ע"פ גולדשמידט) – [מערכי לב משונה] [ממערכי לב משונה]; [אפול] [אפול]; [ומחלל] [ומחלל].

לד (ע"פ גולדשמידט) – [גְּדֻלְתָּהּ] [גְּדֻלְתָּהּ] כתי"י נירנברג, ערוגת הבושם : שהרי היא גדולה שלך שגילתה ורוממה; [בא בְּחֻמֵּי בְּגָדִים] [בְּבֹא חֻמֵּי בְּגָדִים] כל כתי"י, פד"ם, פיזארו רע"ז, אויגשפורג רע"ז, וכל ספרי וניצאיה וכן בערוגת הבושם, פאנו, העדערנחיים; [אחר] (אָגוד) פראג2+1, בזל, פד"ם, העדערנחיים, פאנו, אויגשפורג, כל ספרי וניצאיה, פיזארו רע"ז; [שנים שחוקים] (חרוקים) כל הספרים; [העדרת וְהַחֲסִים] (העדרות וְהַחֲסִים).

לה – [וְיִחְסֶה] [וְיִחְסֶה] האדאמאר.

מ – [מיד] (מקו) גולדשמידט, לקט יוסף ; [עֲקָבִים] [עֲקָבִים] דפוס מ"א.

מא (ע"פ גולדשמידט) – [השקיפה וראה] [השקיפה]; [דחתה] (דחית); [שפוך חמתך על עם וכו'] (שפוך מי טוהר וכו') פד"ם, פראג שמ"ז, אמשטרדם תכ"ד.

פסוקים לפני סליחה מב – [הָנֻנוּ אֱלֹהִים כְּחֶסֶדְךָ כְּרַב רַחֲמֶיךָ פְּנֵה אֵלֵינוּ] (תה' נא + תה' סט יז) [עָנֻנוּ יְיָ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ כְּרַב רַחֲמֶיךָ פְּנֵה אֵלֵינוּ תה' סט יז] פראג2, בזל, דפוס מ"א.

מב (ע"פ גולדשמידט) – [מחזיר] (מחזיק); [תכף] (תכופ); [שנה לבק] [שנה לבק] הרוו"ה במחזור יו"כ, דורלאכער, אמשטרדם תכ"ד, פראג שמ"ז, וניצאיה ש"ח.

מג (ע"פ גולדשמידט) – [השבים] (השבים) ה"א שגיתא הדפוס, לגבי הניקוד גולדשמידט, כתי"י לונדון, האדאמאר ; [שמואל] [שמואל] כל כתי"י, פד"ם, מערוגת הבושם משמע שגם אלה.

מד (ע"פ גולדשמידט) – [מופלים שָׁקַר וְכָזָב וכו'] (טובך ומדת רחמך וכו'); [נענינו] (נענו); [רעיון תרעין וכו'] (רחמך וכו'); [יריבי ריב וכו'] (ידידך יעלוזו וכו'); [שפכו בני נבל] (השפוך); [מתקוממי] (מתקוממך).

מה (ע"פ גולדשמידט) – [שלוטין] [שלוטין]; [בתשות] (כי תש).

מו (ע"פ גולדשמידט) – [חקות העמים תהו] (חיתך על צרתם תמהו); [אחריו] (אחריו); [הוציאנו] (הוציאנו); [צרים כלות בחרין] (צעקתנו לפניך נרין).

מח (ע"פ גולדשמידט) – [חטאות] [חטאות]; [שלהת] [שלהת]; [שבעתים וכו'] (שובנו וכו') פד"ם; [וְיִתְפַּדֶּה] [וְיִתְפַּדֶּה].

מט (ע"פ גולדשמידט) – [יחום הַזֶּמֶה וכו'] (יחודו וכו') פד"ם; [תכמרו] (יכמרו).

נ (ע"פ גולדשמידט) – [עשו] (רשע) פד"ם; [ועל נפשותם] [ונפשותם].

נא (ע"פ גולדשמידט) – [ודכאות] [ודכאות].

נב – [לְדוֹנֵנוּ] [לְדוֹנֵנוּ] וניצאיה, פד"ם, פראג2+1, בזל, אויגשפורג, פאנו, העדערנחיים; [ובמקרים לי תתחר] [ובמקרים אל תתחר] רוב כ"י המובאים בספר פיוטי ר' אפרים בר יעקב, פד"ם, וניצאיה, פראג2+1, בזל, אויגשפורג, פאנו, העדערנחיים; [אָבִי] [אָבִי]; [נִזְרָא מִהָר וכו'] עד בְּשֶׁקֶל יִהְיֶה כְּעֵת מִחָר; [חסר] פיוטי ר' אפרים בר יעקב, פראג1, פד"ם, אויגשפורג, פאנו; [שעיר] (שמן) פיוטי ר' אפרים בר יעקב, פראג1.

נג – אחר מאמר ג' אין מ"א להגיד את החוזר, ואינו כדור ספרי הסליחות כמ"א וזמנהגי אמשטרדם מפורש אין החזן חוזר המלים עולת הבוקר וכו' אחרי פסוק ג'.

נד – [גִּבְהָ לֵב בְּלִיעַל עוֹבֵד אֱלֹהִים] [גִּבְהָ לֵב בְּגִדוֹלִים] פד"ם, גולדשמידט, פיזארו רע"ז, מחזור רומניא, וניצאיה שפ"ד; [אִיָּה אֲבוֹתֶיכֶם אֲשֶׁר אֲחִיהֶם מְכַוְּהוּ] [אִיָּה אֲחִיכֶם אֲשֶׁר אֲבוֹתֶיכֶם מְכַוְּהוּ] פיזארו רע"ז, גולדשמידט, מחזור באמבערג ל"ט, מחזור רומניא, וכן פד"ם, פראג2 בשינוי קל, בזל, וניצאיה שפ"ד בשינוי קל; [גזרת] (גזרות) גולדשמידט, וניצאיה שפ"ד, וכן פראג2 בשינוי קל; [מַעֲטָ] [מַעֲטָ] גולדשמידט; [תקפו] עֲלֵינוּ מִצֹּת לְהַפֵּר] [תקפו] עֲלֵינוּ צָרוֹת מִצֹּת לְהַפֵּר] גולדשמידט, פראג2, בזל, פיזארו רע"ז, מחזור רומניא, וניצאיה שפ"ד.

נה (ע"פ גולדשמידט) – [השב שבעתים וכו'] (השב שבותנו וכו').

נו (ע"פ גולדשמידט) – [כי משך עלינו השעבוד וארך עלינו עול המלכויות] (כי משך עלינו עול השעבוד); [אִין־מִנְהֵל לָהּ וכו'] עד וְיָמֵינוּ יִנְחֲמֵנוּ . בְּאֲשֶׁר אֲמַרְתָּ. [חסר].

נז (ע"פ גולדשמידט) – [וַיִּנָּקֶם נִקְמָתוֹ וכו'] עד וְכַפֵּר אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ [חסר]; [וְלֹאֲרִץ לֹא־יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ פִּיָּאָם בְּדָם שָׁפָכוֹ] [חסר].

נח (ע"פ גולדשמידט) – [יערכו] [יערכו]; [לְרִצּוֹת] [לְרִצּוֹת]; [לְעוֹלָם] [לְעוֹלָת]; [גְּזָרִים] [גְּזָרִים]; [לְמִזְבֵּחַ] [לְמִזְבֵּחַ]; [וְשֶׁר וּפְחָד]; [זְכִיתָ חֲזוֹר] [זְכִיתָ חֲזוֹר]; [צדק] (צדקה) כל הספרים דפוס וכת"י.

נט (ע"פ גולדשמידט) – [וְהִנְחֹתִים] [וְהִנְחֹתִים]; [לא הקשבנו למורים ומוכחים] (לא הקשבנו למורים ולשמוע למוכחים).

ס (ע"פ גולדשמידט) – [מיום] (ביום).

סא (ע"פ גולדשמידט) – [מְהֵרָה לָב] [מְהֵרָה לָב]; [ודות] (ולחודות).

סג (ע"פ גולדשמידט) – [ואתה רחום מסביר מקבל בורחין] (ואתה ר' רחום מקבל בורחין); [יְגַדֵּל] [יְגַדֵּל]; [גִּזְרָ] [גִּזְרָ]; [אִין עוֹד]; [וניחוחים] (וניחוחים); [וְאַתְרוּגִּית] [וְאַתְרוּגִּית]; [תשוב תרחמנו תכבש ותשליך עונותינו] (תשוב תרחמנו ותכבש כל עונותינו); [מנחה וקטורת] (מנחה טהורה וקטורת) פראג2+1, פד"ם, וניצאיה ש"ח, ערוגת הבושם.

סד (ע"פ גולדשמידט) – [אשר אשמתו] (מה אשמתו); [ראי חטאתך] (ראי חטאך); [אֲחֻזְתִּיךָ לַמִּדְנָי] (וחקך למדני).

סה (ע"פ גולדשמידט) – [לְקוֹחִים מִמֶּנּוּ תַּחֲשֹׁךְ. לְפִי מִסְתַּיִנִּי כְּתוּם וְחֶשֶׁךְ:] (לְקוֹחִים לָךְ לְסַגְלָהּ. וּמִחֲפִים לָךְ לְגִאָלָהּ: מִמֶּנּוּ תַּצִּיל וְתַחֲשֹׁךְ. לְפִי מִסְתַּיִנִּי כְּתוּם וְחֶשֶׁךְ:)

סו (ע"פ גולדשמידט) – [המתחת ערין] (המתחת ארין) כל ספרי פולין וליטא, ערוגת הבושם. כסא כונן – [בכבודך] (כבודך) דפוס מ"א, אויגשפורג, פראג, ש"ש, פיורדא; [שים] (שם) דפוס מ"א, פראג, המסביר, האדמאר, ש"ש, פיורדא; [מַצְדִּיקִי] (מַצְדִּיקִי) האדמאר; [יְדִידוּת] (רדת) דפוס מ"א; [שְׁוֹעָה] (שועה) פראג, האדמאר.

סז (ע"פ גולדשמידט) – [דְּתוּתְךָ] (דְּתוּתְךָ); [נִקְרוּ] (נִקְרוּ); [נודדת] (נודדה); [לְפִלְשׁ] (לְפִלְשׁ); [וְחֶנְנִי] (וְחֶנְנִי); [בִּירָאָה טְהוֹרָה] (בִּירָאָה טְהוֹרָה).

סט (ע"פ גולדשמידט) – [להקדים למו] (להקדים לנו); [טובך נודע] (טובך אשר נודע); [וישוב] (וישבנא) כל הספרים דפוס וכת".

ע – נחלקו הספרים אם להקדים לסליחה זאת או"א ובסליחות תקמ"ה איננו ואני הלכתי בעקבותיו; [גִּלְגָּל הָלַב וְטַמְטָם] (גִּלְגָּל הָלַב וְטַמְטָם) גולדשמידט, פראג, פאנו; [הייתי כבגד עדים וכשמלה מגוללה] (הייתי כעדים והושמתי כשמלה מגוללה) פראג כל דפוס איטליה וכן מלאתי ככת"י גרמנים המוצאים על ידי גולדשמידט; [בצל] (ובצל) פראג, פאנו, גולדשמידט.

עא (ע"פ פיוטי ר' שמעון בן יצחק, פראג 2) – [דכנו] (דמנו); [טנוף] (מיט); [כשל כחנו לסבול] (כשל כחנו); [ואל יעוזו גוים] (ואל יעוזו).

עב (ע"פ גולדשמידט) – [אִמּוֹן] (אִמּוֹן); [הִבְכָּא] (הִבְכָּא); [הִצְפָּת] (הִצְפָּת); [הִשְׁפָּת] (הִסְפָּת); [עֲנֹת] (עֲנֹת). עג – [נִזְדַּת] (נִזְדַּת) כת"י נירנברג, כל דפוס איטליה, פראג, בול; [וּבִית נָחֵשׁ] (וּבִית נָחֵשׁ) כל דפוס איטליה, פראג, בול.

עד (ע"פ גולדשמידט) – [סְכּוֹת] (מְסֻכּוֹת).

עו – [בְּרָגְלִי] (בְּרָגְלִי) גולדשמידט, פראג, פראג, האדמאר; [האביון עתה] (האביון אתה) כל הספרים; [בְּשִׁפְלָהּ] (בְּשִׁפְלָהּ) האדמאר; [מלאה] (מלאה) גולדשמידט, פראג 1; [ענינו הביטה] (ענינו זכור) גולדשמידט פד"ס פראג 1; [שְׁאִיתֵנוּ בְּחִיקֵנוּ וְכוּ'] (וחוסך לא יכלמו וכו') גולדשמידט; [יְדָמּוּ דוֹכְרֵי שְׁקָר] (יְדָמּוּ) גולדשמידט; [בְּאֶבֶד] (בְּאֶבֶד) גולדשמידט, פראג 1+2, אמשטרדם תכ"ד, רעדעלחיים תקצ"ד, האדמאר.

עז – [רָאָה] (רָאָה) גולדשמידט; [לְאֶדְמִים] (לְאֶדְמִים) מ"פ – הנוסח לְאֶדְמִים לא נמלא בספרים. עט (פיוטי ר' שלמה הכבלי) – [גבם] (על גבם); [מציקים צוררים] (מורדים פושעים) (פאנו: מציקים צוררי); [לך בניס אביהם] (לך בניס לאביהם); [אויביהם] (כארץ אויביהם) פראג 2.

פ – [בְּסֻכָּב] (בְּסֻכָּב) דפוס מ"א, פראג, אויגשפורג; [צִפְחָה] (צִפְחָה) פראג 1, ערוגת הבושם, אויגשפורג; [תְּחַפְּרָה] (תְּחַפְּרָה) פראג 1, ערוגת הבושם, אויגשפורג; [קְלוּטָה] (קְלוּטָה) בול, דפוס מ"א (אויגשפורג: קְלוּטָה בְּחֶבֶד); [נְכָמוֹ] (נְכָמוֹ) פראג 1, מטיב שפה, ערוגת הבושם, כת"י לונדון, אויגשפורג; [חֲבֶרְתָּהּ] (חֲבֶרְתָּהּ) כל הספרים וכן נידק גולדשמידט במערבית של ש"ע; [לְהַמְלִיךְ נְזָרוֹ] (מְמַלֵּךְ נְזָרוֹ) דפוס מ"א, פראג 1, ערוגת הבושם, כת"י לונדון (אויגשפורג: לְמַלֵּךְ); [דִּירוֹנוֹ] (דִּירוֹנוֹ) פראג 1, ערוגת הבושם, מטיב שפה, אויגשפורג (בול: דורינו); [נִזְתָּן] (נִזְתָּן) פראג 1, מטיב שפה, אויגשפורג.

פא (ע"פ גולדשמידט) – [נְפִשִּׁי] (רוחי); [לך צפוי וגלוי תאב רגוני] (לך חבוי וגלוי ותאב רגוני). פסוקים לפני סי' פב – [קראנו שמך] (קראנוך שמך) כת"י נירנברג ולשון הפסוק קראתי שמך ה' מנור תחיותו (איכה ג נה).

פב (ע"פ גולדשמידט) – [לָנוּ וְאֵין] (לָנוּ אֵין) פראג 2; [כי רב] (כי מאוד) פראג 2; [גִּנֵּעַ יְנֵעַ] (גִּנֵּעַ יְנֵעַ); [תַּעֲמִיד מְלָבוֹשׁ] (תַּעֲבֹד מְלָבוֹשׁ) אבל פראג 2 תַּעֲבֹד; [הַמְשַׁנֵּה דְרָבָן] (הַמְשַׁנֵּה דְרָבָן) פראג 2; [אֶכּוּל] (אֶכּוּל); [יִרְגֵּז] (יִרְגֵּז) פראג 2.

פה – [שְׁפוּךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמֹךְ וְחֶרֶן מְרוֹמְךָ] (שְׁפוּךְ רוּחַ מְשֻׁמֵּךְ עַל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹךְ) כל כתבי היד שהביא גולדשמידט, פד"ס, פראג 1+2, אויגשפורג; [אֲשֶׁר בְּגוֹיִם מְחַלֵּל] (אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מְחַלֵּל) גולדשמידט, פד"ס, פראג 1+2, אויגשפורג, פאנו, העדערנהיים; [וְרָבָה] (וְרָבָה) גולדשמידט, רוב כת"י, ערוגת הבושם, אמשטרדם תכ"ד, המסביר, הומבורג תקי", זולצבאך תקי", וילהמרש דורף תע"ד, יד כל בו, סליחות ישנות כמנהג ליטא, זולצבאך תק"ל, מטיב שפה; [ותותחן] (וורוחי) גולדשמידט, רוב כת"י, פראג 1+2, בול, כת"י לונדון, מחזור אלטונה, מטיב שפה (מ"פ: ותותחן).

פו – [בְּאֶף תְּדוּשׁ גוֹיִם: גוֹיִם תִּגְרַשׁ לְמַעַת] (בְּקֶרֶן תְּרוֹם גוֹיִם: גוֹיִם בִּירָאָתְךָ לְמַעַת) פד"ס; [שְׁפֵל] (שְׁפֵל) פד"ס וניצאה, פאנו, העדערנהיים; [הַקְצַפְנוּ] (הַקְצַפְנוּ) פד"ס וניצאה פראג 2, בול, פאנו, העדערנהיים; [סְלַע מְצוּדָתִי] (סְלַע מְצוּדָתִי) פד"ס, וניצאה, פראג 2, בול, פאנו, העדערנהיים.

פז – [הִלְקֵנוּ יְכָשָׁר] (הִלְקֵנוּ יְכָשָׁר) גולדשמידט.

פט (ע"פ גולדשמידט) – [לְמַלְךָ] (לְמוֹ הַמֶּלֶךְ); [יְדִנֵּם עוֹמֵד] (יְדִנֵּם עוֹמֵד); [וְלֹא נִזְדַּע] (וְלֹא נִזְדַּע); [הַכְּמָתָם] (הַכְּמָתָם) פְּהִימוֹן וְדִרְעֵי (הַכְּמָתָם פְּהִימוֹן וְדִרְעֵי); [לְמַלְכִּי בְּנֵי עוֹלָה] (וְלֹא כֹלָה); [הַקּוֹרְאִים נָבִיא לְאִישׁ מְעוֹלָם לֹא נָבִיא]

[וְעוֹשִׁים לִי כְּאֲשֶׁר עָלִי נָבֵא]; [וְאֲנִי בַחֲסֹדֶךְ בְּמַחֲתִי יוֹגֵל לְבִי] [וְאֲנִי כְּרֹב חֲסֹדֶךְ יוֹגֵל לְבִי]; [בְּרַעֲיוֹן] [בְּרַצִּיּוֹן]; [מִמְכּוֹן שְׁבַתְךָ] [מִשְׁמִי מְעוֹנֶךָ] כֹּל כְּתָבִי הִיד, אוֹיֵג־שְׁפוֹרֵג רִצִּי, פְּרָאֵג רִצִּי²⁺¹.

צ – [מְשֻׁף] [וּמְשֻׁף] גּוֹלְד־שְׁמִידַת, פְּרָאֵג²; [פְּעָמִים קָצִיר] [פְּמָה פְּעָמִים] גּוֹלְד־שְׁמִידַת; [וּמְתִי שִׁיר אֲלִילִי] [וּמְתִי שִׁיר אֲלִילִי] הָאֲדָמָאֵר, וְכֵן מִשְׁמַע מְעֵרֹגַת הַבּוֹשֵׁם וּמַכְתִּי נִיר־נִבְרָג וְלֹנְדוֹן [פְּרָאֵג² : אֲלִילִי] ; [רְוִינֹן] [רְאִינֹן] דְּפוּסִי מִ"א, דְּפוּסִי אִיטְלִיָּה, הָאֲדָמָאֵר, פְּרָאֵג².

צא [ע"פ גולדשמידט] – [בְּעוֹנֹ מְפָגִיעַ] [בְּיִנִּינֹ מְפָגִיעַ] פְּרָאֵג²; [יִדִּידִךְ נְהָלֵם נְהָלֵם] [יִנְהָלֵם יִנְהָלֵם תְּנָחֵם]; [בֹּאֵשׁ וּבְמִים] [וּבְמִים] פְּרָאֵג².

צב [ע"פ גולדשמידט] – [רַחֵק] [רַחֵם] פְּרָאֵג².

צג [ע"פ גולדשמידט] – [מְעֻשִׁים] [כְּפוּשִׁים]; [גְּבֵרֹ עַד מֹאֵד] [גְּבֵרֹ מֹאֵד]; [פְּתָאִים] [פּוֹתִים]; [גּוֹדֵר] [גּוֹדֵר] גּוֹדֵר; [תִּשְׁכַּחֲנוּ] [לְמָה לְנֹצָה תִּשְׁכַּחֲנוּ]; [שֶׁה אוֹבֵד עִם נוֹשֶׁעַ] [שֶׁה אוֹבֵד בְּקֵשׁ עִם נוֹשֶׁעַ]; [הָשִׁיף] [יְחָשִׁיף]; [שְׁמַעָה יוֹדֵעִיךְ] [שְׁמַע יְה דוֹרְשִׁיךְ].

צה [ע"פ גולדשמידט] – [לְמַקְרִיבִי] [לְמַקְרִיבִים] כֹּל הַסְּפָרִים דְּפוּס וּכְתִי; [תַּהִי] [יְהִי] רֹב כְּתִי, פְּרָאֵג¹.

צח [ע"פ גולדשמידט פראג2] – [הַטּוֹבִים] [פְּרָבִים].

קא – [בְּפִצְחָה] [כְּפִצְחָה] גּוֹלְד־שְׁמִידַת; [בּוֹשׁ וְחֶפֶר] [בּוֹשׁ וְחֶפֶר] ע"ש הַפֶּס' בּוֹשָׁה וְחֶפֶרָה [יִרְמִיָּה מו טו]; [יִשׁוּב וְנַחֵם] [יִשׁוּב יִרְצָה] גּוֹלְד־שְׁמִידַת.

קג – [סְמִלִי הַקְּנָאָה וְגִלּוּלִימוֹ. סְחֻכִּים יִלּוּד וְאִמּוֹ] [סְעָפִים שְׁנָא לְבִמּוֹ. סְמִלִי הַקְּנָאָה וְגִלּוּלִימוֹ] כְּתִי מוֹבָאִים בְּרַעֲדֵעֲלֵהִים תִּקְצִד, פְּרָאֵג², בּוֹל; [פֶּסֶחַ רְגֵלִים מְקַצֶּה. פֶּאֲתִי קָצִינִי] [פַּה שְׁקֵר פּוֹצֵחַ. פִּסְלִי חֲמִנִים רּוֹצֵחַ] כְּתִי מוֹבָאִים בְּרַעֲדֵעֲלֵהִים תִּקְצִד, פְּרָאֵג², בּוֹל.

קו – [וּמְכֻוֹת] [וּמְכֻוֹת] פִּיּוּטִי ר' שְׁמַעוֹן ב"ר יִצְחָק; [מִיָּקוּשׁ מְדָבָר] [מְדָבָר] פִּיּוּטִי ר' שְׁמַעוֹן ב"ר יִצְחָק.

קז [ע"פ פיוטי ר' אפרים בר יעקב] – [דְּבַר עֲשׂוֹן] [דְּבַר מִצְרָא]; [אֲדוּם וּמִצְרַיִם אִידִי וְאִידִי] [אִידִי וְאִידִי]; [קָלָא דְּשִׁנְיָאָה] [קָלָא] (פְּרָאֵג² דְּסִנּוּתָא).

קה – [וְיִשְׁן] [וְיִשְׁן]; [לִפְנֵי] [לִפְנֵי] כֹּל הַסְּפָרִים לִפְנֵי שְׁנַת תַּכ"ד.

קט [ע"פ גולדשמידט] – [מְדִינִים] [מְדִינִים]; [רְצִוִן] [לְרְצִוִן].

קי – [עֲקָרוֹ] [עֲקָדוֹ] כֹּל הַסְּפָרִים.

קכ [שֶׁל עֶרֶב יוֹם כְּפוֹר] – [בְּעִשׂוֹר לַחֲדָשׁ חֹג לִי מַחֲרָ] [בְּכֶסֶה לְיוֹם חֲגֻגָּה לִי מַחֲרָ] רַעֲדֵעֲלֵהִים תִּקְצִד², אֲמִשְׁטֵרְדֵם תִּר"ב, זֶהֲרֶנֶה סְפָרִים (בְּפְרָאֵג² וְנִצִּיאָה ש"ח+תַּע"ב, הַמִּסְבִּיר, סְבִיטִינָה שִׁי"ז, זֹלְצַבְאָךְ תִּקְצִד², הַוּמְבוֹרֵג תִּקְצִד², יֵד כָּל בּוֹ, זֹלְצַבְאָךְ תִּקְצִד²) נִכְסֵם "זִמְקוֹס בְּכֶסֶה אֲוִמִּים בְּעִשׂוֹר לַחֲדָשׁ", זִלְזִרִי קֶהֱלוֹת הוֹרֶה לֹמֵר בְּעִשׂוֹר לַחֲדָשׁ מַחֲרָ כִּי יו"כ אִינוֹ חֹג; [תִּשְׁמִידָנָה וְתִכְחִידָנָה מַחֲרָ בְּעִשׂוֹר לַחֲדָשׁ] [חֲסֵר] פִּיּוּטִי ר' אֲפֵרִים בֵּר יַעֲקֹב אֲזַל זֶהֲגַתָּה כְּתִי עַל אֲמִשְׁטֵרְדֵם תַּכ"ד וְזִלְזִינְשְׁפּוֹרֵג מַחֲרָ בְּיוֹם קוֹדֶשׁ.

קיא [ע"פ גולדשמידט] – [וְתִנָּקֶם דָּם עֲבָדֶיךָ מִזִּיבִיךָ עַד תִּמָּס. וְתִדְרֹשׁ לְשִׁפּוֹךְ דָּמָם] [חֲסֵר] פִּיּוּבָה דִּי סָאקוֹ, פֶּאֲנֹ, פְּרָאֵג¹, וְכָל כְּתִי.

קיב – [בֹּאֲדוּם] [חֲסֵר] פְּרָאֵג¹; [רִוּמִי] [רִשְׁעָה] פְּרָאֵג¹.

נוסח התרת נדרים

נוסח התרת נדרים לקחתי ממחזורי רעדעלהיים החדשים, לא ידעתי מי ערכו. עם זאת, במקום האורך לא נמנעתי מלספר את הנוסח על פי המקורות שלהלן: שִׁלְהָ, קִימֹר שִׁלְהָ, סִידוֹר שְׁעַר הַשְּׁמַיִם, סִידוֹר יַעֲזִי"ץ, מַחְזוֹר הַרוֹו"ה, מַחְזוֹר הָאֲלֵאמָאֵךְ, מַחְזוֹר דּוֹלְלָאכְעֵר, סִידוֹרִי פּוֹלִין.

[וְכָל־שׁוּם אֲסוֹר וְאֲפִילוֹ אֲסוֹר הִנָּאָה] [וְכָל־שׁוּם אֲסוֹר וְאֲפִילוֹ אֲסוֹר הִנָּאָה] כֹּל הַסְּפָרִים.
[וְשִׁהֲנִהֲגָתִי] [שִׁנְהִגָּתִי] סְדוֹר יַעֲזִי"ץ, הַרוֹו"ה, הָאֲדָמָאֵר וְדוֹרְלָאכְעֵר, אֲבָל בְּסִידוֹר שְׁעַר הַשְּׁמַיִם [וְשִׁנְהִגָּתִי אוֹ הִנְהִגָּתִי אֵת עֲצָמִי].
[וְהֵן דְּבָר שְׁעִשִׁיתִי בֵּן עַל־עֲצָמִי] [וְהֵן דְּבָר שְׁעִשִׁיתִי הֵן עַל־עֲצָמִי] שִׁלְהָ וְסִידוֹר שְׁעַר הַשְּׁמַיִם, אֲבָל בִּיעֲזִיבִי [וְהֵן דְּבָר שְׁעִשִׁיתִי בֵּן עַל־עֲצָמִי].
[וְכָשֶׁם שְׁמִתִּירִין בְּבֵית דִּין שֶׁל מִטָּה] [וְכָשֶׁם שְׁמִתִּירִין בְּבֵית דִּין שֶׁל מִטָּה] סִידוֹרִי מ"פ, מַחְזוֹר הַרוֹו"ה.
[בְּךָ יִהְיוּ מִתְּרִים בְּבֵית דִּין שֶׁל מְעֻלָּה] [בְּךָ יִהְיוּ מִתְּרִים מִבֵּית דִּין שֶׁל מְעֻלָּה] סִידוֹרִי מ"פ.